

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
13
13 B
22

GVIDI PANZIROLI

Regiensis I.V.C. Prestantissimi,

ET IN CELEBERRIMO PATAVINO GYMNASIO IVRIS INTERPRETIS PRIMARII.

De Claris Legum Interpretibus.

LIBRI QVATVOR.

OCTAVII PANZIROLI AVCTORIS Ex fratre nepotis, Cathedralis Ecclesiæ Regij Canonici Opera, ac summa diligentia in Lucem Editi.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET REVERENDISS. D. D IOANNEM IACOBVM PANZIROLVM Auditorem Romanæ Rotæ Meritissimum.

CVM DVPLICI INDICE, Vno Capitum, altero rerum præcipuarum copiosissimo.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDCXXXVII.

APVD MARCVM ANTONIVM BROGIOLLVM.

GVIDI PANZIROLI

Regiensis I.V.C. Prestantissimi,

ET IN CELEBERRIMO PATAVINO GYMNASIO IVRIS INTERPRETIS PRIMARII.

De Claris Legum Interpretibus.

LIBRI QVATVOR.

OCTAVII PANZIROLI AVCTORIS Ex fratre nepotis, Cathedralis Ecclesiæ Regij Canonici Opera, ac summa diligentia in Lucem Editi.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET REVERENDISS. D. D. IOANNEM IACOBVM PANZIROLVM Auditorem Romanæ Rotæ Meritissimum.

CVM DVPLICI INDICE.
Vno Capitum, altero rerum præcipuarum copiosissimo.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIIS.

VENETIIS, MDCXXXVII.
APVD MARCVM ANTONIVM BROGIOLLVM.

ILLVSTRISSIMO

ET REVERENDISSIMO

D. D. IOANNI IACOBO PANZIROLO

AVDITORI ROM. ROTAE DIGNISSIMO.

OCTAVIVS PANZIROLVS

Fælicitatem.

Tiles ſemper, ſapientum omnium iudicio, illorum laborum fructus fuiſſe, reperio, qui laborem, atq; induſtriam in eo collocarunt ſuam, vt tempora, atq; ætates iamdiù antè actas, &, vt ità dicam, ex hominum memoria penitus deletas, ab obliuione vindicarent, hominesq; extinctos à ſuis laboribus, ſcriptisq; ad vitam reuocarent, dum id aſſequuti ſunt, vt de illis

a 2 nulla

nulla vnquam posteritas conticesceret, eorumq; nomina, atq; egregia facinora immortalitati consecrarent; Idq; eò magis, quò ex illustrium virorum rebus gestis, ad omnem vitæ rationem, maximum emolumentum percipimus; Excitant enim ipsi, quamvis demortui, languentium animos, illosq; etiam ignauiæ somno sopitos, ad studium veræ, solidæq; gloriæ impellunt. Hinc factum est, vt ego quoq; his quasi vocibus excitatus, cum ad meas peruenissent manus dispersa nonnullorum, in Iure dicundo, Clarissimorum virorum præclara facinora, non sinè multo labore à Guido Patruo meo, antè eius obitum, collecta, non anteà prodire in lucem voluerim, quàm in præclarissimi nominis tui, veluti Clientelam, adoptarentur. Tibi igitur, quidquid hoc est, dono, dicoq; qui eximia humanitate tua semper omnes bonarum artium studiosos complexus es, & nos etiam tui amantissimos complecteris; Ratus, hoc qualecumq; munus, tibi certè debitum, tuo patrocinio fultum, fore, vt improbam obloquentium dicacitatem non pertimescat. Benigno itaq; hilariq; vultu (quod etiam in minimis donis maximos viros fecisse tenes) hoc quantulumcunq; est, accipe, paruum, & exiguum munusculum, fateor, sed adiectissimi animi ergà te mei argumentum perspectissimum, sitq; hoc idem apud te testis tuæ ergà familiam nostram beneuolentiæ non vulgaris, & obses tùm Guidi Patrui mei, tùm nostræ ergà tuum nomen obseruantiæ sempiternæ.

VITA
AVCTORIS.

Vidus Panzirolus Regiensis natus an. 1523. die 17. Aprilis, patrem habuit Albertum omnium patriæ suæ celeberrimum Iurisconsultum integerrimum. A Sebastiano Corrado, mox Bassiano Lando in Latinis, Græcisq; litteris eruditus anno ætatis 14. à Patre prima Iuris rudimenta accepit; exa-

ctoq;

ctoq; triennio, Ferrariam profectus Pasetum, & Hippolitum Riminaldum audiuit, deindè Ticini, & Ferrariæ Alciatum, & Bononiæ Marianum Socinum, postremò Patauij septimum studiorum suorum annum perfecit. Ibi publicè disputando, cum aliquod nomen sibi comparasset, adhuc scholaris, à Rep. Veneta ad interpretandas Institutiones Iustiniani anno 1547. est conductus. Laurea igitur Iuriscon. Patauij a Marco Mantua accepta, per septennium in eo munere perseuerauit; posteà ad ordinàrias iuris Ciuilis lectiones secundo loco vespere explicandas translatus, in his sexdecim annis permansit. Cum verò primum locum, quem ob multos labores, quos sustinuerat, & Auditorij frequentiam sibi deberi censebat, bis exteris datum vidisset, anno 1571. à Duce Sabaudiæ accitus, Aimoni Crauetæ vespere primum iuris Ciuilis locum obtinenti successit, ac Bernardo Troto Antagonista adiunctus, duodecim annos Taurini celebre Gymnasio docuit, vbi mille aureorum stipendio est honestatus, alios centum Carolus Emanuel patri defuncto succedens auxit, plures daturus, si Gymnasij Præfecti permisissent, qui tàm amplum stipendium in exemplum transire nolebant. Intereà mortuo Io: Cefalo Patauij à Repub: Veneta cum mille Ducatorum honorario vocatus eò proficisci recusauit. Post biennium verò Tiberio quoq; Deciano, qui ibi manè docebat, defun-

cto;

cto, rursùs cum mille aureorum stipendio ad primi loci lectiones Iuris Ciuilis ordinarias vespertinis horis exponendas vocatus accessit; Ob aeris enim Taurinensis grauedinem, ferè oculos amiserat; Itaq; etsi plurimùm ab illo Principe, & Ciuitate dilectus, discessit; Obtulit ei Carolus Emanuel primum Mcccc. aureos, mox alios addidit, vt eum retineret, sed ipse, ne cęcitatem incurreret, abire coactus est. Discedenti Ciuitas ob operam gratè Academiæ præstitam duo pocula argentea, & totidem salaria vasa donauit, ac coacta Curia, ciuem creauit. Patauium profectus, cum ibi septennio docuisset, aliorum centum aureorum salario est auctus, primusq; fuit, qui in illo Gymnasio mille aureorum honorarium excessit. Volumen responsorum, & in notitiam vtriusq; Imperij Rom. quanquam malè vitio impressorum correcta Commentaria in lucem edidit. Aliud opus de origine, & auctoritate Iurisconsultorum, & de Illustribus iuris interpretibus composuit. Plurium quoq; Illustrium virorum, qui in Iure nominantur, vitas, & cathalogum scripsit. Item aliud opus de origine, & auctoritate equitum. Item aliud de antiquitate Iuris, & aliud, in quo plurimi noui legum intellectus continentur, & de numismatis antiquis. Item Commentarium in vniuersa Tertulliani opera. Item duos libellos de rebus perditis, quorum primus agit de his, quæ anti-

antiquitùs cùm essent, nunc non extant. Alter de his, quæ à nostris inuenta sunt.

Obijt Patauij an. sal. humanę 1599 3. Non. Martij; ætatis verò suę LXXVI. Sepultus est in Sepulchro Abbatum Monachorum D. Iustinæ. Exequiæ celebres fuerunt, in quibus Franciscus Vidua Patauinus Philosophiæ, & I. V. Doctor Eximius orauit.

INDEX CAPITVM.

QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

LIBER PRIMVS.

b De

LIBER SECVNDVS.

De Illustribus iuris Cæsarij interpretibus.

Ioannes

Oldradus

LIBER SECVNDVS.

De Illustribus iuris Cæsarij interpretibus.

Albertus

Ioannes

Oldradus

De

De Illustribus Iuris Pontificij Interpretibus.

LIBER TERTIVS.

Ioannes

De Europæ Academijs.

LIBER QVARTVS.

FINIS.

GVIDI PANZIROLI

I. V. C. Celeberrimi.

DE Claris Legum Interpretibus.

LIBER PRIMVS.

DE TOTIVS OPERIS ARGVMENTO. Cap. I.

Arijs artibus nominis saltem vitam, quatenus licebat, post mortem producere veteres tentauerunt, atq; inter alia monumentorum genera, ijs, qui aliquam nominis æternitatem mereri videbantur, effigies expressere, aut statuas, aliave monumenta, ad eorum memoriam seruandam, celeberrimis in locis posuere. Cum diu enim viuere nobis non detur, ea

ratione mortalium nomen in orbe seruari, & alioquin periturum quasi in vita diu retineri placuit. Ob id Gorgiam Leontinum auream, solidamq; statuam sibi primum Delphis in templo dicasse, & Romæ, alibiq; fortissimis viris, atq; adeo clarissimis fœminis, ad gloriam prorogandam, effictа Simulachra, erectas Columnas, Arcus, & multa huiusmodi cum speciosis titulis fabricata fuisse, legimus. Verum cum etiam saxa, marmoraq; intereant, nulla re magis, quam litterarum monumentis, quæ sæpius descripta quotidie renouantur, insignium hominum fama est propagata; Et his, qui se ipsos sua eruditione notos fecere, nullo Polycleto, aut Phidia, nullove scriptore indigentes, dum suas lucubrationes ad posteros transmittunt, immortales sibi statuas erexerunt. Itaq; C. Plinius M. Tullium Ciceronem exiguum in Villa Academica monumentum sibi statuisse opinatur, a cum disertissimis scriptis aliud longè firmius, ac luculentius in toto terrarum orbe comparasset.

a *Lib. 31. c. 2.*

Inter alios autem Legum Interpretes, dum reconditos iurium sensus eruunt, atq; abditas veterum Prudentum sententias explicant, magnam nominis claritatem sunt assecuti, & qui erudita commentaria, aliaq; opera reliquerunt, per multa secula loquentes vixere. Sed plures doctrina nemini secundi nihil scriptis mandare curauerunt, aut quæ mandauere, ità neglexerunt, vt ad nos peruenire non potuerint. Nec pauca, etsi diligenter per aliquod tempus custodita, varijs casibus periere. Indè factum est, quod Homerus, & Plato dicebant, vt secundam mortem obierint; & vel omnino ignorentur, vel si ab aliquo fortè citantur, nudum eorum nomen tantum audiatur.

Cum clarissimos itaq; Pontificij, Ciuilisq; iuris Professores diu ignotos latuisse videam, eorum plurimos è tenebris in hominum notitiam reducere, & sepultos quasi in vitam reuocare constitui, ne præclara insignium virorum ingenia amplius delitescant. Scio quidem, me viuas

eorum

eorum facies non repręsentaturum, & quod idoneo penicillo, nobilibusq; pigmentis caream, vultus haud satis peritè expressurum, dabo tamen operam, vt natiuis coloribus, pro viribus, veros referam.

Id autem facere prius quidem alij tentauerunt, inter quos fuit Baldus Vbaldus legum Interpres celeberrimus, qui M. Varronis, Tranquilli, D. Hieronymi, & aliorum exemplo, de Illustribus Doctoribus librum composuit; Sed nescio, quo casu extinctus, nusq̃ quod sciam, apparet. Post eum Ioannes Baptista à S. Blasio Patauinus, illorum Catalogum potiusquam vitas recensuit. Hunc secutus est Ioannes Ficardus Franco-furtuensis, qui aliquorum quidem vitas latiùs descripsit; Sed quia homo Germanus res Italorum non facilè scire poterat, nec fortasse auctores, vndè plura eruere licebat, ad manum habebat, nonnullos solum obliqua imagine delineauit, atq; non paucos omnino prætermisit. Nouissime verò M. Mantua Bonauidius vir multæ lectionis plurimos libello comprehendit, sed eorum nomina, & ingenia declarasse contentus, in moribus, aut gestis explicandis non est immoratus, & velut ex facie tantum notos facere voluisse videtur.

Ex multorum itaq; iuris commentariorum, & annalium lectione, doctissimorumq; virorum fide, quæ cuiusq; possem ingenia, mores, & vitæ instituta enarrare constitui, ac velut vndiq; conquisitis coloribus singulas partes recta pictura omni conatu exprimere. Opus sanè difficile, ac desperatum, quod innumeri mihi auctores euoluendi fuere, vt quorum vix nomina retinemus, aliquas actiones eruerem. Neq; tamen longo, diligentiq; studio efficere potui, vt omnium notitiam haberem, plurium enim nulla extat memoria, & aliorum ne integra quidem nomina leguntur. Geographos itaq; imitabor, qui notas regiones exactiùs demonstrant, remota verò, & ignota loca describentes, solos ferè montes, & syluas delineant. Sic ego ipse quoq; iuniores, quos pleniùs nosse licuit, integriores ostendam; priscos autem, quorum vix aliqua notitia ad

nos peruenit, adumbrasse sufficiet; & alios obscuriores sat erit nominasse.

Non omnium autem iuris Interpretum, sed illustrium tantum vitę instituta exponere decreui, eorumq; patriam, genus, opera, ingenium, tempora, & loca, in quibus professi sunt, aut defuncti, modo hæc constare potuerint, explicare sum conatus, additis etiam, quę extant, vel scire licuit, epitaphijs. Multis alia vitæ acta adieci, quæ aliquam lectori vel vtilitatem, vel oblectationem allatura esse putaui. Ne tędio tamen legentes afficerem, aut longa narratione inutiliter remorarer, singula mihi breuiter præstringenda esse duxi. Ac nequid ex me comminisci alicui viderer, & sine certo auctore loqui, vndè quidq; sumpserim, in margine annotaui. Quæ autem nulla aliorum fide subnixa apparebunt, ea vel à manuscriptis annalibus, vel a viris spectatæ probitatis accepi.

Cæterum, cum ius Pontificium in non paucis à Cæsareo differat, vtriusq; Professores separandos esse censui, præsertim cum distincta lectio dilucidior sit futura. Cum verò ius Ciuile vetustius sit Pontificio (quanq; minus dignum) eius Professores veluti priores præponendos esse duxi. Qua ratione, in ipsis collocandis, ne ætatum ordinem confunderem, itidem obseruaui, vt, prout quisq; est antiquior, iunioribus semper præponatur.

Nolim autem mihi succenseat aliquis, quod aliquos paucos minùs nobiles recitauerim, in hoc enim M. Tullium Ciceronem sum imitatus, qui de optimo orandi genere dicturus, singulos quosq; Oratores, qui ante eum dixerant, aut scripserant, & Græcos, & Latinos, ordine recensuit, & cum ijs obscuros aliquot immiscuisset, quos etiam in aliquo laudauit, Atticum dicentem inducit, Tu nunc quidem de fæce hauris, At ille, se omnes conquirere, qui in multitudine dicere ausi sunt, nequid omitteret, quod vsui alicui esse posset. Sic ipse, ne quos prætermitterem, qui publicè vsui esse potuerunt, plurimos, qui in Academijs dicere ausi sunt, non omnino tamen ineptos,

ineptos, recensere volui. Fateor tamen me non paucos omisisse etiam ingenio claros, quod de ipsis scriptum, aut dictum nihil inueni.

DE ORIGINE, ET AVCTORITATE DOCTORVM IVRIS.
Cap. II.

DE Iurisperitis, ac eorum auctoritate dicturus à veteribus exordiar, deinde ad nostri temporis Doctores descendam, quos eorum loco successisse, non est ambigendum. Illi hanc originem habuerunt, cum ex lege XII. Tabularum, alijsq; Iuribus omnia negotia definiri non possent, litigantesq; variè illorum sensum in suas quisq; partes traheret, desiderata est Prudentum interpetratio, inquit Pomponius, a quorum auctoritate disputatio fori sopiretur. Qui ergo eam scientiam habebant, domi conuenicbantur, vt eorum responsis dubiæ quæstiones deciderentur, b à quibus nemo recedere audebat. Tantàmq; apud omnes prudentiæ, atq, integritatis opinionem excitarunt, vt Sempronius à populo græcè σοφὸς idest Sapiens vocaretur, quo nomine nullus ante eum, nec post, est cognominatus. c Sed latine Sapientes multi sunt appellati, quorum primus P. Attilius ità est dictus; Ita etiam hodie plura Iura municipalia Doctores nominant, quæ consilio Sapientum causas definiri præcipiunt. Alij ex Iurisconsultis Optimi sunt dicti, vt P. Scipio Nasica, d qui ita à Senatu vocatus est, cui etiam publicè domus in Sacra via est data, vt facilius consuli posset. e

Iurisperitorum origo.

a In l. 2. §. his legibus latis. de orig. iur.

b D. l. 2. §.

Sempronius prim' Sapiens dictus:

c D. l. 2. §. fuit post eos.

Scipio Nasica Optimus dictus.

d L. 2. §. fuit post eos.

e D. l. 2. §. fuit post eos.

Hæc responsa, quia à populo obseruabantur, ex consuetudine vim Legis obtinuerunt, Iusq; ciuile est appellatum. Pomponius f *Hoc ius, inquit, quod sinè scripto*

Quid sit ius Ciuile.

f In l. . §. his legibus de orig. iur.

venit

venit compoſitum à Prudentibus propria parte aliqua non appellatur, ſed communi nomine Ius ciuile, & infra, a *Ita in Ciuitate noſtra aut iure, id eſt lege conſtituitur, aut eſt proprium Ius ciuile, quod ſine ſcripto in ſola prudentum interpretatione conſiſtit,* & hoc eſt ius, quod moribus, ſine ſcripto, & vſu populi Romani receptum eſſe dicitur, b Vt pupillaris ſubſtitutio. c Donationis inter virum, & vxorem prohibitio, d Vt dies à media nocte incipiat, e Magiſtratus ſoli iuris dicendi facultatem delegent, f Ne pupilli ſine tutore obligentur, g & alia huiuſmodi, quę moribus Rom. Ciuitatis introducta eſſe dicuntur, ex his Iuriſconſultorum interpretationibus, vel reſponſis ore prolatis. Sed nulla de hoc lege ſcripta emanaſſe, Pomponius ſcribit. h Id poſtea in ſcripta redactum Ius ciuile eſt appellatum. i Mediam iuris Prudentiam Iuſtinianus vocat, k quia medium inter Legem XII. Tabularum, & Imperatores locum tenet, quandoq; vetuſtatem, aut antiquam ſubtilitatem appellat. l

Tantam deniq; auctoritatem id Ius obtinuit, vt interdum Legi XII. Tabularum derogauerit, velut illi capiti, quoad defuncti ſucceſſionem, tam maſculi, quam fœminę, in quocunq; gradu cum mortuo reperirentur, vocabantur, Iuriſconſulti, ſolis ſororibus ad fratrum ſucceſſionem admiſſis, cœteras vlteriore gradu fœminas repulerunt. m Alijs item verbis filios, alijs filias, & nepotes exhæredari induxerunt, n quod poſtea Iuſtinianus emendauit. o Eorumdem auctoritate traducti ſunt Codicilli antea incogniti, p Aquilianæ ſtipulationes, q doli actio, r & alia huiuſmodi plura. Itaq; non tantum in priuatis, ſed etiam publicis negotijs pluribus cauebant. Domi verò plerunq; ſicut & hodie eſt in vſu, conſuli conſueuerant, in foro etiam ſæpe ambulabant, vt inter eundum de iure reſponderent, quemadmodum auctor eſt Cicero, qui ſub Craſſi perſona ità loquitur. ſ *Meminerant illi Sextum Ælium, Marcum verò Manlium nos etiam vidimus, transuerſo foro ambulantem; quod erat inſigne, eum, qui id faceret,*

facere

a *In §. nouiſſimè.*
b *L. 2. §. his legib. & §. nouiſſimè. de orig. iur.*
c *L. 2. de vulg. ſubſtit.*
d *L. 1. ff. de donat. inter vir. & vxor.*
e *L. more. de ferijs.*
f *L. more ff. de Iuriſd. omni Iudic.*
g *L. more. ff. de acq. hær.*
h *D. §. his legib. & d. §. nouiſſimè.*
i *D. §. his legib. & d. §. nouiſſimè.*
k *§. media. inſtit. de legi. agna ſucceſ.*
l *§. ſed hæc quidem inſtit. de exhęred. lib. l. vlt. C. de lib. præt. in pric. §. vlt. inſtit. de hære. quę ab inteſt. l. cum in antiquiorib. C. de iur. delib. l. cũ antiquit. C. de teſtam. & alibi.*
m *D. §. media.*
n *§. 1 inſtit. de exhęr. lib. l. vlt. C. de lib. præt.*
o *In l. lege* XII. *tab. C. de legit. hęr.*
p *§. 1. inſtit. de Codicill.*
q *§. eſt autẽ. inſtit. qb. mod. toll. oblig.*
r *Cic. l. 3. de offic. Inter eundũ Antiqu. de iure reſpondebant*
ſ *Lib. 3. de Orat.*

facere ciuibus omnibus consilij sui copiam; Ad quos olim & ita ambulantes, & in solio sedentes domi ità adibatur, vt non solum de iure ciuili ad eos, sed etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omni deniq; negotio, aut officio referretur. Hæc fuit P. Crassi illius veteris, hæc T. Coruncani, hæc Scipionis prudentissimi hominis sapientia, vt ad eosdem de omnibus diuinis, atq; humanis rebus referretur. Iis deniq; & in Senatu, & apud populum, & in causis amicorum consilium suum præstarent. Hæc ille.

Quibus verbis non antiquus modo mos Iurisperitos consulendi, sed summa etiam in omnibus negotijs eorum auctoritas ostenditur. Horum placita, responsa Prudentum nuncupabantur, sub quibus non tantum, quæ consulentibus respondebant, sed & quæcunq; interpretationes continebantur, vt Pomponius sentire videtur, qui has Prudentum interpretationes fori disputationem appellat, easq; Ius ciuile vocari affirmat. a Vndè aliqui Disputationum libros composuerunt, vt Vlpianus, qui de his libros XII. Claudianus Triphoninus XX. ediderunt, quibus fori negocia includebantur. Id apud Pontifices custodiebatur, apud quos etiam actiones erant. Itaq; eos Iurisperitos esse oportebat, ex quibus vnus singulis annis eligebatur, qui eas litigantibus ederet. b Quare Q. Mutius Scæuola dicere consueuerat, c neminem bonum fore Pontificem, qui idem quoq; optimus non esset Iurisconsultus. Hi quatuor ab initio, auctore Numa Pompilio, ex Patribus tantum sunt creati, quibus Pontifex Maximus vocatus præerat. d Cum verò Tribunitijs rogationibus ad honores admitti plebs cœpisset, ad Sacerdotia quoq; aditum habuit. Quare M. Valerio, & Q. Apuleio Coss. quatuor alij ex plebe Pontifices sunt creati, vt Liuius, e & alij tradunt.

Quæ sint responsa Prudentum.

a D. §. his legib. & d. §. nouiss.

b §. his legib. latis.

c Cicero lib. 3. de legib.

d Plutar. in Numa.

e Lib. 10. Decad. 1

Sed vt ad responsa reuertamur, hæc primo Iurisconsulti, ait Pomponius, f non signata reddebant, sed plerunq; suam ipsi iudicibus opinionem scribebant, aut quæ

Responsa Iurisconsult. antiqu. nō signab.

f In d. l. 2. §. vt obiter. de orig. iur.

ore

ore protulissent, consultoris, vocatis testibus, excipiebant, aut notari faciebant, vt de responso iudici fides posset fieri. Et hæc vsq; ad Augustum obseruata fuere. Ipse vero, vt ex sua auctoritate omne ius penderet, statuit, nequis, cui hoc non concessisset, de iure posset respondere. a Vnde postmodum id pro beneficio à Principe peti cœpit, cùm antea qui scientiæ suæ fiduciam habebant, ipsi de iure responderent. Itaq; Tiberius Massurio Sabino, & sequentes Principes alijs facultatem respondendi de iure tribuerunt. b Hinc emanauit, vt nec hodie vllus iuris Doctor esse possit, qui à Principe, aut eo, cui Princeps hoc munus delegauerit, creatus non fuerit. Obtenta igitur a Principibus facultate de iure respondendi, à se edita responsa Iurisconsulti signata edere cœperunt, quod & in nostrorum Doctorum responsis obseruatur; Sed ne quæ plura emisissent responsa, interirent, in vnum collecta volumina redegerunt, quorum non pauca in Pandectis hodie leguntur. Papinianus enim XIX. Responsorum libros conscripsit, totidem Modestinus, Neratius Priscus III. Serbidius Scæuola VI. Iulius Paulus XXIII. Vlpianus II. & alij alios, qui in Iurisconsultorum Catalogo numerantur.

a D l. 2. §. & vt obiter.

Cur nullus hodie Doctor creatus, nisi à Principe, aut ab eo, cui Princeps hoc munus delegauit.

b D. l. 2. § vlt.

Quando Iurescōs. responsa à se edita signare cęperunt.

Erant & qui per epistolas de iure respondebant, vt Iabolenus, qui Epistolarum libros XIV. Proculus VIII. Pomponius XX. reliquit, quarum plures in Pandectis visuntur, vt Pauli ad Nessennium Apollinarem, c Celsi ad Domitium Labeonem, d & aliorum, e quæ vt fidem facerent, signare tenebantur. f Non diu tamen hic vsus permansit, nam sub posterioribus Principibus ius de iure respondendi in vsu esse desijt. Ipsi enim Iurisperitos apud se habuerunt, quorū consilio non modo iura sunt interpretati, sed etiam noua condiderunt, eosq; Assessores habuerunt ac demum Quæstores vocauerunt. Hi primo Quæstores Candidati dicti, g postea Palatij sunt nuncupati. h Augustus enim primus eos acta Senatus custodire iussit, quæ prius Tribunis plebis, & Ædilibus committebantur. i Postmodum epistolas, & decreta Principis in Curia recitarunt, k quos Ale-

c L. 34. de nego. gest. l. 31. de re iudica l. 3. de except. tuto l. 22. ad l. falcid.

d L. 27 de testam.

e vel. 26 & 27. ad leg. falcid.

f L. 2 §. & vt obiter. de orig. iur.

Assessores qui.

g l. 1. ff. de off. quæst.

h § cumq, in proem. instit.

i Dion. lib. 54. sub finem.

k d. l. 1 de off. quæst.

Alexander Imperator post aliquod tempus Prætores, & Præsides creare consueuerat. Lampridius *Quæstores Candidatos, inquit, a ex sua pecunia iussit munera populo dare, sed vt post Quæsturam Præturas acciperent, & inde prouincias regerent*. Demum tantum eorum creuit auctoritas, vt omnia ipsorum nutu Princeps ageret, & illius cogitationum, & curarum participes fierent, & eius linguæ vox dicerentur. b Itaq; semper Iurisperiti assumebantur, qui iura prudenter dictare & publicis negocijs pares esse possent. Procopius c *Tribunianus, inquit, Pamphilius Imperatoris erat paredrus, idest, Assessor, quem Magistratum Romani Quæstorem, Latini iurisconsultum vocant*. Hæc ille, qui alios viros Quæstorios ad idem munus electos iuris prudentissimos fuisse significat.

Præfecti etiam prætorio plurimum Iuris prudentes creabantur, cum causas Præsidum, & Spectabilium appellatione suspensas deciderent. d Hi primò Prætorianis militibus præfecti non adeo magnam auctoritatem habuerunt, e postea tantum excreuerunt, vt omnia Imperij negocia tam ciuilia, quam militaria ad se traxerint, Prouinciarum Præsides in officio delinquentes remouebant, aut ad Principem puniendos mittebant, f edicta in prouincijs sibi commissis promulgabant; quæ perpetuò obseruabantur, donec à Principe reuocata fuissent. g Nec ab eorum sententia poterat prouocari, h quare vt prudentius iudicarent, plerunq; creabantur Præfecti, qui legum peritiam haberent, vt Papinianus Seueri, Antoniniq; Caracallæ Præfectus Prætorio; i eundem locum tenuit, & Opilius Macrinus, qui post eum imperauit, & Fisci aduocati officio functus fuerat. Domitius Vlpianus, k & Iulius Paulus l Alexandri Imperatoris Prætorianam præfecturam administrarunt, & alij Iurium scientia insignes hoc officio functi sunt. Quatuor præterea Scrinijs Iurisperiti præfici consueuerant, Scriniorum magistri dicti, scilicet Memoriæ, Libellorum Epistolarum & Dispositionum. Lampridius *Negocia, inquit, m &* causas

a *In Alexandro Seuero.*

b *Cassiodorus de formula Quæsto. lib. 6.*

c *Lib. 1. De bello Persico.*

Præfectorum Prætorio auctoritas.

d *L. præcipimus. C. de appell. §. illo, nouel. 23 eod. tit.*

e *Tacit. l. 14. Annal.*

f *L. si quoscum seq. C de off. præf. præt. orien. l. 1. C. Theo. de offic. rector. prou.*

g *L. formam C. de offi. profe. præt. Or. & Illyr.*

h *L. 1. C. de sent. præf. præt. l præf. etiam ff. de mino.*

i *L. lecta ff. si cert. peta. Spartian. in Antonino, et Dion. & in eod.*

k *Dion. in Alex. in princ.*

l *Spartianus in Pescennio Nigro.*

Scrinior. Memoriæ, Libellor. Epistolar. & Dispos. [illegible] Magistri, qui Iuris [illegible]

m *In Alex. Seuer.*

causas primus à scriniorum Principibus, & doctissimis Iurisperitis, & sibi fidelibus, quorum primus tunc Vlpianus fuit, tractari, ordinariq; atq; ita referri ad se praecepit. Hæc ille. In memoriæ scrinio erat Laterculum minus, in quo minores dignitates continebantur, idest, eorum, qui limites imperij Romani tuebantur, vt Præfectura, Tribunatus, Castrorum præpositura, quemadmodum Theodosius significat; a huic enim Scrinio præfectus Magister in Laterculo minore descriptos habebat Milites, Legiones, Cohortes, alas Equitum, qui in Limitibus Imperij excubabant, eorumq; Præfectos, & Tribunos, notabatq; qui crearentur, deficerent, substituerentur, & eorum numerum scribebat. Idem annotationes omnes à Principe faciendas dictabat, & emittebat, inquit Notitia dignitatum vtriusq; Imperij, id est, subscriptiones, & ex eius ore prodeuntia responsa. b Precibus etiam, seu Libellis supplicibus Principi porrectis pro illo quandoq; respondebat, seu rescripta excipiebat, & emittebat, quod ex Zenonis rescripto deprehenditur, c qui Memoriales rescripta Principis sine illa clausula, si preces veritate nituntur, scribentes cingulo, & dignitate priuat; Vnde hunc Magistrum iurisperitum esse oportebat. Sub nomine annotationum veniunt quæcunq; à Principe statuebantur, siue illæ leges essent, siue rescripta, vel quodcunq; aliud responsum. Ea à Magistro scribebantur, & in Memoriæ scrinio conseruabantur, de quibus latè in commentarijs ad præfatam Notitiam disserui.

Memoria scrinii continebat Laterculum minus, & maius.

a *In l. 1. C. de offi. Quæst.*

b *L. vlt. C. de petit. bono. sub. l. vlt. C. de diuers. rescript.*

c *D. l. vlt. C. de diuers. rescript.*

Cum tot rebus scribendis pluribus opus esset, LXII. Scriniarij Memoriæ scrinium tractabant, d quorum quatuor primates Antiquarij dicti veterum librorum, qui carie consumpti erant, describendorum curam habebant, vt probat Valentiniani rescriptum in Codice Theodosiano ad Clearchum P. V. e *Antiquarios, inquit, ad bibliothecæ codices componendos, vel pro vetustate reparandos, quatuor græcos, & tres latinos scribendi peritos legi iubemus.* In eodem sensu Antiquarios accepit D. Gregorius. f Hos

d *L. hac parte. C. de proxim. sacro. scrinio. lib. 12.*

e *In l. 2. C. Theo. de studijs liberal. Vrb. Rom.*

f *Dialog. lib. 1. c. 4.*

Hos Græci Archeotas appellant. a Omnes generaliter Memoriales à minore laterculo, quod tractabant, sunt nuncupati. b

Erat & laterculum maius, in quo omnes maiores Imperij dignitates conseruabantur. c & cuiusq; prouinciæ Præsides, & Palatij magistratus in eo notabantur. Item qui nouum inibant magistratum, & qui decessissent, eorumq; loco suffectos scribebant, illiq; Primicerius Notariorum præerat, vt latius in commentarijs ad præfatam Notitiam est explicatum.

Aliud erat scrinium Libellorum, cuius proprius præfectus erat magister, qui Libellos supplices Principi legendos accipiebat, & quid fieri placuisset, notabat. Præclarum huius rei exemplum est apud Lampridium. *Post meridianis, inquit,* d *horis subscriptioni, & lectioni epistolarum semper dedit operam, ita vt ab epistolis, & Libellis, & à memoria semper assisterent; nonnunquam etiam si stare per valetudinem non possent, sederent, relegentibus cuncta librarijs, & his, qui Scrinium gerebant, ita vt Alexander sua manu adderet, si quid esset addendum, sed ex eius sententia qua disertior habebatur.* Hactenus Lampridius. Hos Antigrapharios Iustinianus appellat, e quasi Libellis rescribentes. Si verò disceptationis negocium fuisset, in consilio, quid respondendum esset, disputabatur, & hæc Cognitio vocabatur, quam idcirco ad Libellos Iustinianus refert, f quod illis sit annexa, & Cognitores sunt appellati, qui postulationum, seu ambiguas Libellorum causas perpendebant, aut delegatas cognoscebant, g & ideo hic Libellorum, Cognitionumq; magister vocatur. h

Cum ergo in hoc præcipue Magistri Libellorum partes versarentur, eum Iurisperitum esse oportebat. Vnde Papinianus magister Libellorum, Seuero imperante, plura negocia diremit. Triphoninus i *rescriptum est, ait, ab Imperatore, libellos agente Papiniano, creditorem à debitore pignus emere posse, quia in dominio manet debitoris:* nec aliam ob causam Triphoninus tum Papinianum Libellos egisse

B 2 scribit,

a *In l. vlt. §. hi quoq; ff. de mun. & hon.*

b *In l. vlt. C. de inff. cess. l. vlt. C. de diuer. rescr. l. 2. C. de priuil. cor. qui in sacr. pal. milit. lib. 12.*

c *L. 1. §. hoc etiã. l. 2. §. vlt. C. de offi. præf. Afr. §. hæc omnia. auth. vt iudic. sine quoque suffra. fiant. seu nouell. 8. §. vlt. nouell. 2. §. 1. auth. de manda. Princip. seu Nouell. 17.* *Scriniũ Libellorũ.*

d *In Alex. Seuer.*

e *In l. 2. græca §. quæ omnia C. de veter. iur. enucle.*

f *L. vlt. C. de prox. sacr. scrinior. lib. 12.*

g *L. vlt. C. vbi Senato vel Clarif.*

h *In d. l. 2. §. quæ omnia C. de vet. iur. enucle.*

i *In l. rescriptum. in prin. de distr. pignor.*

scribit, nisi quia eius auctoritate ita responsum fuit. Is propter eminentem scientiam mox Præfectus Prætorio est declaratus, e magistris enim Libellorum ad hunc gradum solebant assumi, vt Paulo, & Vlpiano euenit, qui ex magistris ad hunc honorem ascenderunt. Spartianus: *Iussit*, inquit, a *Assessores, in quibus prouincijs assedissent, in ijs administrarent, quod postea Seuerus, & deinceps multi tenuerunt, vt probant Pauli, & Vlpiani Præfecturæ, qui Papiniano in consilio fuerunt, ac postea cum vnus ad Memoriam, alter ad Libellos paruisset, statim Præfecti facti sunt*. Significat Spartianus, ipsos Papiniano præfecto assedisse, mox Magistros, deinde Præfectos creatos, quod sub Alexandro euenit. Aurelius quoq; Arcadius Charisius magister Libellorum fuit, vt ipse se appellat. b Id autem sub Caro, Carino, & Numeriano esse potuit quorum ad Arcadium extat rescriptum anno salutis CCLXXXIII. c aut Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, quorum ad illum plura extant rescripta, eorum vnum est scriptum anno CCLXXXXIV. d vbi pro Aurelio Charisio mendosè legitur Aurelio Chresimo, Aliud eorundem Principum scriptum ad Charissimium Præsidem Syriæ anno salutis CCLXXXX. opinor esse eundem, & pro Charissimio legendum Charisio.

Triginta quatuor viri in scrinio Libellorum sub hoc magistro militabant à Libellis, seu Libellenses vocati, e iudicemq; magistrum Officiorum, quemadmodum & alij Scriniarij, habebant. f Hic est obseruandum vsq; ad Constantinum Magnum omnes Principes ad cuiuscunq; priuati, modo seruus non esset, g præces indifferenter rescripsisse, prout totus Iustiniani Codex indicat. Primus Constantinus priuatorum Libellis respondere, occulta causa, noluit, aut dignatus non est, tantum enim ad Magistratus, h Senatum, i aut quandoq; ad populos scribit, quod & alij, post eum, Imperatores sunt secuti. k Certum tamen est, ipsum, & alios supplicum præces suscepisse, & Magistros scriniorum habuisse, qui singulorum Libellis

a *In Pescennio Nigro.*
b *In l. 1. de offi. præf. prat.*
c *L. 4. C. de calumn.*
d *In l. petens. C. de pact.*
e *D. l præcipimus. §. nostri. C. de appellat. l. vlt. C. vbi senat*
f *L. in sacris. C de proxim. sacro scrinio. lib. 12.*
g *L. 1 C. de precib. Imp. off*
Constātinus Magnus ad priuator. Libellis respondere primus noluit.
h *L. 2. C. de precib. Imp. off.*
i *L. 1. C. de Senatuscons.*
k *L. 3. C. de precib. Imp. offi. l. 4. C. de diuer. rescr.*

Libellis ex mente Principis rescribebant, sed illis data responsa non apparet, quæ enim post Constantinum pro lege promulgata apparent generaliter emissa, nullius singularis personę negocium recipere videntur. Aliud tamen benignius Honorius, & Theodosius minor statuerunt, se etiam seruorum Libellos supplices admissuros quod, vt dixi, antea non licebat. Vnde semper Libellorum vsus, vt necessarius, permansit.

Epistolarum Scrinium.

Tertium fuit Scrinium Epistolarum, cui suus magister, & ipse legum peritus, præfuit, qui Epistolas Ciuitatibus, aut Regibus à Principe mittendas dictabat; Legationes enim Ciuitatum, inquit præfata Notitia, consultationes, & preces tractat; Legationibus enim earum interest, auditurus, quid postulent; & cum per Epistolam est respondendum; scribendi onus ad ipsum pertinet. Priuatarum vero personarum preces ad magistrum Libellorum pertinent; consultationes sunt causæ appellationum, quæ in Principis concistorio ventilantur. a Item si Præses, vel Præfectus consulebat Principem de aliquo difficili, vel ambiguo negocio, de quo inter proceres Palatij disceptabatur, hęc quoq; erat consultatio, quia Princeps consulitur. b Item si iuris difficultatem ciuitatum legatio, aut preces patiantur, his cognitionibus hic magister interest, & disputando eas tractat, & quæ placuerunt, per Epistolam explicat. Triginta quatuor huic Magistro parebant, quot etiam erant in Scrinio Libellorum, ab Epistolis, vel Epistolares vocati, c qui Epistolas, vel decreta græca, vel latina lingua annotata scribebant, & in Scrinijs conseruabant, de quibus latè in memorato commentario ad Notitiam disserui.

a *§. 1. nouell. 124 seu auth. vt litigant. iurent. l. 6. §. 3. de offi. profon.*

b *L. Titia 19. §. 1. ff. de annu legat. & R. C. de appellatio. & consultationib.*

c *L. præcipimus C. de appellatio.*

Principes in Consilio, Iurisperitos habebant.

Alios etiam Iurisperitos, præter supra dictos Magistratus, in consilio Principes habebant, ex quorum sententia Leges sanciebant, & publica negocia administrabant. Lampridius d *Leges, inquit, de iure populi, & fisci moderatas, & infinitas sanxit, neq; vllam constitutionem sacrauit sine viginti Iurisperitis, & doctissimis, ac sapientibus viris, ijs deniq;*

d *In Alexandro Seuero.*

ijs deniq; disertissimis non minus quinquaginta, vt non minus in consilio essent sententiæ, quam Senatus consultum conficeret, & id quidem ita, vt iretur per sententias singulorum, ac scriberetur, quid quisq; dixißet, dato tamen spatio ad disquirendum, cogitandumq; prius, quam dicerent, ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus. Fuit præterea illi consuetudo, vt si de iure, aut de negocijs tractaret, solos doctos, & disertos adhiberet. Hæc Lampridius, qui in fine vitæ Alexandri XVII. insignes recenset Iurisperitos, qui in eius consilio fuerunt, & eorum etiam scripta in Pandectis leguntur. Hadrianus, & ipse Iurisperitos in consilio habuit; *Cum iudicaret*, ait Spartianus, a *in consilio habuit non amicos suos, aut Comites solum, sed Iurisconsultos, & præcipue Iulium Celsum, Saluium Iulianum, Neratium Priscum, aliosq; quos tamen senatus omnes probaßet.* Hæc ille. Hadrianus per Saluium Iulianum edictum perpetuum in vnum volumen collectum, Senatus auctoritate, vim legis habere voluit. b Idem egisse Antoninum Pium, Capitolinus scribit. *Multa, inquit,* c *de iure sanxit, vsusq; est Iurisperitis Vindio Vero, Saluio Valente, Volusio Metiano, Vlpio Marcello, & Iaboleno.* L. Volusium Metianum iura sibi explicantem M. Antoninus Philosophus audiuit, vt idem Capitolinus tradit. *Sed & ipse, ait,* d *habuit secum Præfectos, quorum & auctoritate, & periculo semper iura dictauit. Vsus autem est Scæuola præcipuè Iurisperito.* Hæc Capitolinus. Id & alij Principes fecerunt. Hi erant Iurisconsulti, qui Principibus in causis publicis consulebant.

Reliqui legum periti aut iudicabant, aut patrocinabantur, aut docebant. Saluius enim Iulianus Prætor, & Consul liberales causas, & alias terminauit. e Sed & alij plures à Pomponio ijsdem Magistratibus functi esse referuntur. f Sub Antonino Pio Ælius Martianus Bæticæ Proconsul ius dixit. g Sub Seuero, & Antonino Papirius Valens, h Claudius Thryphoninus Syriæ, & alijs prouincijs præfuere, i & Papirius Iustus, k ac Ruffinus, Lici-

a *In Aelio Adriano.*

b *L. pen. C. de Cond. indeb. & L. 2 § sed quia C. de veter. iur. enũde*

c *In Antonino Pio.*

d *In M. Antonino Philosopho.*

e *L. 5. ff. de manu vind.*

f *In l. 2. § post hos. & seqq. ff. de orig. iur.*

g *L. 2. ff. de his, qui sui, vel alie. sunt iur.*

h *L. 3. C. de eden.*

i *L. 1. C. de Iudęis & cœ in fundo 75: § pen. ff. de Iud. doti. l. 4. & 5. C. de neg. gest.*

k *L. 6 C. ex quib. cau. infa. irrog.*

Liciniusq; sub eodem Antonino, a Alexandro, b & Gordiano, c Præsidum officio sunt functi: vt & Venuleius Saturninus, d Cassius Sabinus, e quosdam & ipsi populos rexere.

Alexandro imperante, Herennius Modestinus Dalmatiæ Præses fuit. f Taruntenus Paternus, g Æmilius Macer, h & Proculus i alias prouincias administrarunt, & aliqui sub Gordiano Magistratus continuarunt, sub quo & Marcellus ius dixisse inuenitur. k Idem sub Caro, Carino, & Numeriano Aurelius Arcadius Carisius egit, l qui etiam, imperantibus Diocletiano, & Maximiano, Syriam rexit, m & alij in diuersis locis ius dixerunt, quorum memoria perijt, aut facilè inueniri nequeunt.

Nonnulli Præfectis, aut Præsidibus assidentes iuri reddendo operam dederunt, vt Iabolenus, quem suum præceptorem Africæ Proconsuli, & Syriæ Præsidi assedisse; Saluius Iulianus narrat; n Iulium Paulum, & Domitium Vlpianum, Papiniano præfecto prætorio Seueri assedisse, Spartianus refert; o & ipse Vlpianus se Prætoris in causa Campanorum iudicantis assessorem fuisse scribit. p Assessoris autem officio proprie iuris studiosi funguntur, inquit Paulus, q quod in Cognitionibus, Postulationibus, Libellis, Edictis, Decretis, & Epistolis constat; ij & consiliarij appellantur. r In quocunq; enim negocio præsto erant iudicibus, ne quid contra iura committerent, s quomodo in causis esset iudicandum, aut edicendum, vel interponendum, alienante minore, decretum, siue libello supplici, vel consultantibus respondendum, ipsi demonstrabant.

Idem munus erat Legatorum erga Proconsulem, qui nullam nec ipsi ni si sibi delegatam iurisdictionem habebant. t Illis salarium à Rectoribus prouinciarum præstitum fuisse, apertè Papinianus affirmat. u *Salarium, inquit, à Legatis Cæsaris Præsidibus præstitutum, illis defunctis, pro residuo temporis Assessoribus debetur.* Idem & Diocletianus comprobat, x qui in administrationibus positos

præcipit

a l.3. C. de fidei. c8.
b L. 1. C. etiam per procur.
c l.8 C. de trãsact.
d L.1. C. de excusat. veteranor. l. 1 C. quibus nõ obijc. long. temp. præscr.
e L.1. §. pen. ff. de calu.
f L.5 2.§ si quis asinũ ff. de furt. l. 11 C. ex quibus cau. Infa. irrog. l. vlt. C. si ex fals. instr.
g L. 2. C. de magistra. conue.
h l.3. C. de Calum.
i L.9. C. de adult. l.7. C. de accusat.
k L. à iudice. C. de Iudi.
l L.4. C. de calum.
m L.9. C. de quæstio. l. potens. C. de pact.
n In l. 5. ff. de manu vind.
o In Pescẽn. Nigro
p In l.9 §.3. quod met. caus
q In l. 1. de off. assessor.
Assessoris officiũ.
r L. pen. l. 13. in consiliarijs. C. eod.
s auth. de Iudicib. §. 1. seu Nouell. 82
t L. solẽt in princ. l. legati. de offi. procon.
u In l.4. ff. de off. assessor.
x In l.1. C. eod.

præcipit ſpe præmiorum prouocare conſiliarios, non minis eos vocare; ex publico tamen aliquam etiam penſionem accipiebant, cum idem Papinianus ſcribat, a ciuem poſſe Curatori eiuſdem Reipublicæ aſſidere, quia hic publico ſalario non fruitur, nam alij etiam in ſua prouincia aſſidere prohibebantur, quia ex publico ſalarium percipiebant. b Præterea auctor eſt Spartianus, c Peſcennium Nigrum addidiſſe ſalaria conſiliarijs, ne eos grauarent, quibus aſſidebant, cum diceret, Iudicem nec dare debere, nec accipere. In pluribus etiam Iuſtiniani Nouellis apparet, eum Aſſeſſoribus, etſi tenuè, plurimum tamen aureorum 72. ideſt libræ auri honorarium conſtituiſſe. d

In l. vlt. eod.

b *l. 3. ff. eod. Spartianus in Nigro.*
c *In eodem.*

d *In Nouell. 24. et trib. ſeqq. §. vlt.*

Pedanei Iudices.

Iudicabant, & Pedanei Iudices iuriſperiti. e Hi erant, quibus Præfecti, aut Præſides cauſas cognoſcendas delegabant. Diocletianus *Placet*, *inquit*, f *nobis*, *Præſides de his cauſis, in quibus, quod ipſi non poſſent cognoſcere, ante hac Pedaneos iudices dabant, notionis ſuæ examen, adhibere.* Et ex dicta Nouella 82. Iuſtiniani id clarè deprehenditur. Pedaneos verò dictos putant, quia de plano humiliores cauſas definiunt. g Iulianus h *Pedaneos, inquit, iudices (hoc eſt, qui humiliora negocia diſceptant,) conſtituendi damus Præſidibus poteſtatem.* Sed hoc cum Pedanei nomine nihil habet commune. Pedaneos itaq; malo appellari, quia non curru, vt maiores iudices, vehuntur, ſed pedibus incedunt. Quadam conſtitutione, quæ non extat, certos Conſtantinopoli Pedaneos iudices ſtatuerat Zeno, quibus auri libras LX. quotannis honorarij nomine præſtituerat, quemadmodum recitat Iuſtinianus; i Iam conſtitutionem intermiſſam idem Iuſtinianus renouauit, XII ſibi Iuris prudentes Pedaneos iudices conſtituens, quos ciuiles cauſas ſibi demandandas audire voluit, nec alijs, quam ipſis à Præfectis, aut alijs Magiſtratibus cauſas poſſe delegari; ijſdemq; binas auri libras annuas ex publico conſtituit, quatuorq; aureos à litigantibus in cauſis centum aureos excedentibus accipere iuſſit; k in prouincijs vero Præſides in quaque ciuitate aliquot Iuriſperitos

e *In auth. de iudicib. ſeu nouell. 82*
f *In l. . C. de peda. Iudicib.*

g *Petr. Crin. de honeſt. diſcipli lib. 15. cap. 7.*
h *In l. vlt. C. de pedan. Iud.*
Pedanei Iudices vnde dicti.

i *In l. reſtituendæ. C. de aduocat. diuerſo. Iudicum.*

k *§. ne autem d. auth. de Iudicib. ſeu nouell. 82.*

cauſas

causas definituros eligebant, quibus dirimendas lites delegabant, qui & ipsi Pedanei Iudices vocabantur.

DE ADVOCATIS ANTIQVIS. Cap. III.

Vm vero omnes iudicare possent, erant ex Iurisperitis, qui Clientibus patrocinabantur. Hoc officio diu Rethores sunt functi. Sed cum plurimum de legum sensu in iudicio disceptaretur, illarum studiosi sibi apud posteriores Principes hoc munus arripuerunt: Aduocati autem sunt illi, ait Vlpianus, a qui causis agendis studio operantur, qui si fuerint Iurisconsulti, negat eos pro mercede aliquid posse in iudicio petere, etsi à litigantibus honorarium ipsis erat vltrò offerendum, b *Est enim, inquit, sanctissima res iuris ciuilis scientia pretio numario non dehonestanda, quædam enim tametsi honestè accipiantur, inhonestè tamen petuntur*. Dicti vero sunt Aduocati, quia à Clientibus aduocantur, vt suæ causæ adsint eam defensuri. Plautus c

a *in l. 1 §. aduocatos de var. & extraor. cognit*

b *d.l. 1.§.proinde.*

Aducati qui.

c *in Casina scena Stultitia magna.*

Sicut ego feci stultus. contriui diem,
Dum asto aduocatus cuidam cognato meo:
Quem hercle ego litem adeo perdidisse gaudeo,
Ne me nequicquam sibi hodie aduocauerit.

Hanc ob causam & testes acciti Aduocati dicebantur, vt apud eundem Plautum; d Cum enim Milphio herum monuisset, vt testes contrà lenonem quæreret, ille postea se Aduocatos duxisse dicit; Sic verò illos alloquitur,

d *in Poenulo. Scena. Ita me Di ament.*

At si ad prandium me in ædem vos dixissem ducere,
Vinceretis ceruum cursu, vel grallatorem gradu,
Nunc vos quia mihi aduocatos dixi, & testes ducere,
Podagrosi estis, ac vicistis cochleam tarditudine.

C Aduo-

Aduocati, in quo differunt ab Oratoribus.

Aduocati vero in hoc ab Oratoribus differunt, quia hi causas agebant, & propriè Patroni vocabantur, Aduocati ius suggerebant. Asconius in a Diuinat. *Qui defendit, inquit, alterum in iudicio, aut Patronus dicitur, si Orator est, aut Aduocatus, si ius suggerit.* Sed postea recepti in numerum Aduocatorum Patroni litium sunt appellati. b Idem sentit Cicero, eum vocans Iurisconsultum. *Qui legum, inquit,* c *& consuetudinis eius, qua priuati in Ciuitate vtuntur, & ad respondendum, & agendum, cauendumq; peritus est:* ideoq; eius domum ciuitatis Oraculum appellat. Qui verò viua voce patrocinium præstant, Aduocati dicuntur, etsi in foro inutiles esse causidicos Quintilianus e asserit. d Valla aliam affert inter Patronum, & Aduocatum differentiam, quæ à Iurisconsultis non obseruatur.

a in Diuinat. in C. Verrem.
b l. per hanc §. hoc etiam. C. de aduocat. diuers. iud.
c lib. 1 de Orat.
d Buda. in l. moris. de poenis.
e lib. 4. cap. 12.

Aduocati Togati.

Togati etiam vocabantur Aduocati, quod alio habitu, quàm Togæ causas dicere non possent; ita Arcadius, f & Theodosius minor, g & alij appellant; Ob antiquam enim Romanam Maiestatem conseruandam non palliati, nec penulis induti, sed Toga tantum tecti orare, aut dicere poterant. Nec Augustus passus est, h populum Romanum penulatum spectaculis interesse, cum enim eo habitu spectantes vidisset, exclamauit; En Romanos rerum dominos, gentemq; togatam; & edicto monuit, ne nisi cum Toga spectarent.

f in l. 3. de aduoca. diuers. iudicio.
g in l. 5. C. eod. tit.
h Tranquill in Augusto c. 40.

Togæ descriptio.

Erat autem Toga pannus, qui totam partem corporis sinistram tegens in humero dextro fibula, aut clauo nectebatur, & ante pectus laxo sinu descendebat, dimidia crura pertingens, vt Quintilianus describit, i & in marmoribus vetustis, numismatisq; visitur. Dicitur autem Toga à tegendo, k Græci τήβεννον appellant à Timenno quodam Arcade, qui prius in Ionio sinu eo habitu est vsus; postea corrupto vocabulo Tibennus est dicta; Ita Artemidorus memorat. l Hac veste in pace domi vtebantur Romani, Foris in bello Clamyde; Vnde pro pace Toga accipitur, à Theodosio vero pro ordine Aduocatorum, m *Iisdem, inquit, priuilegiis potiatur Toga*

i lib. 8.
k l. Auguriy in fin. ff. de uir. sig.
l lib. 2. De somniorū interpreta.
m in l. iisdem C. de aduocat. diuersis iudicior.

Toga per Illyricum præfecturæ, quibus fruitur Toga per Orientem prætorianæ sedis. Nec vero omnes in causis patrocinari poterant, sed certus erat Togatorum in quoq; Tribunali numerus constitutus. Nam in foro præfecti Augustalis 50. a in Comitis Orientis 40. b Præsidis secundę Syrię, & aliorum 30. & quandoq; plures, prout erat prouinciæ amplitudo. In Præfectorum prætorio auditorio 150. patrocinabantur Aduocati, c quos ipsi eligebant, & omnium nomina albo inscribi iubebant, quod Matriculam vocabant. d Auctor est Cedrenus, Matricem à Romanis appellari latum, & crassum lignum, in quo aliquorum nomina scribebantur. *Antiqui enim, inquit,* e *in ligneo folio, & ex philyris confectis tabulis scribebant, inde Matricula deriuatur.* Iustinianus postea numerum prætorianorum Aduocatorum ad 80. redegit, f quorum 30. aut 20. primi, & seniores auctoritate cæteris pręstabant, ijsdemq; priuilegijs, quibus fisci Patroni gaudebant; idest, à cohortalium nexu liberabantur, si illi obnoxij fuissent, g & Clarissimi vocabantur, nec milites, aut alios ex comitatu hospicio in ædibus recipere cogebantur. h Idem & xv. primis Togatorum vrbanę Pręfecturę indulgebatur. i Alij extra numerum definitum tribunalibus Præfectorum, aut Præsidum apud inferiores iudices poterant patrocinari. k Antequam verò quis in statutum numerum Togatorum reciperetur, pręsentibus cohortalibus, idest Apparitoribus Rectoris suæ prouinciæ, probare tenebatur, cohortali conditione se obnoxium non esse, seu à cohortali patre non descendere, nam tunc, & ipse cohortalis fuisset, l hæ probationes actis erant inferendæ; præterea præceptorem, qui eum in iure erudierat, in ijsdem actis testificari inter Togatos oportebat, illum peritia iuris esse præditum, & quinquennio legum studijs operam nauasse, quo facto in albo Togatorum scribebatur, m in eorumq; cœtum recipiebatur. Hinc apud nostros legum Doctores vsus inoleuit, vt non prius Laurea cingantur, quàm iurauerint præceptores, eos iurium scientia præditos esse, & exa-

a *l. petitionem. C. de aduocat. diuers. iudiciorum.*
b *l. iubemus. C. de aduocat. diuerso. iudicum.*
c *l. nemini. C. de aduocat. diuerso. iudiciorum.*
d *d. l. petitionem. C. de aduocat. diuers. iudiciorũ. & l. vlt. C. de aduocat. diuers. iudicum. Matricula nomen vndè deductum.*
e *in Histor. Cõpẽd.*
f *l. per hanc legẽ. C. de aduocat. diuerso iudicum.*
g *l. cum aduocatio. C. de aduocat. diuers. iudiciorum. l. 1. C. de aduocat. diuers. iudicum.*
h *l. 5. §. 7 de aduocat. diuers. iudicũ.*
i *l. ad similitudinẽ. C. de aduocat. diuers. iudiciorũ.*
k *d. l. petitionẽ §. 1 Conditiones eorũ, qui in numerum Aduocatorũ erant recipiendi.*
l *l. nemini. §. 1. C. de aduocat. diuerso. iudiciorum.*
m *l. 3. §. pro sportulis. C. de aduocat. diuers. iudicũ. quæ est repetita in l. 5. C. eod.*

& examinatos legum peritos inuentos. Plura etiam iura municipalia, aut collegiorum exigunt, vt saltem quinquennio studuerint, sicut infrà suo loco latiùs dicetur. Posteriorum Principum temporibus Aduocati in ciuilibus causis ordinabantur, & Imperatoris frumentarias tesseras, hoc est, à secularibus Magistratibus quendam æreum characterem accipiebant, quo agnito promissa tritici mensura dabatur, sub Primicerijsq; erant, vt auctor est Balsom. a

a *In 8.tit.Phorij. cap. 13.*

DE ADVOCATIS FISCI. Cap. IV.

EX corpore Togatorum alicubi duo b Primates, seu ex disertioribus à Præfecta, vel Præside, alibi vnus quotannis eligebatur, qui pro Fisco patrocinaretur; c Postea sancitum fuit, vt in biennium crearentur, qui Kalendis Aprilis Fisco patrocinari incipiebant, & pro honorario sexcentos aureos Kal. Octobris, id est, cum ad medium aduocationis tempus peruenissent, ex arca Prætoriana accipiebant; d ea summa hodiernis temporis 860. aureos efficit; ita statuit Iustinianus, qui licet de Patronis Fiscalibus Prætorianis loquatur, idem de alijs factum fuisse credendum est. Cœterum Constantinopoli duos Fisci Aduocatos Zeno Pedaneos Iudices, & fideiussorum approbatores factos creauit, quibus pro honorario LX. auri libras præstituit; e efficit ea summa nostrorum aureorum tria millia sexcentos quadraginta. Eius constitutionis meminit Iustinianus in nouella 82. f & illam Byzantij tantum obseruatam fuisse indicat, vbi etiam Kal. Ianuarij Strenam inter Comites concistorianos consequebantur. g

Horum Aduocatorum officium erat, causas Fiscales tueri, quæ omnes ipsis præsentibus tractabantur. h

b *l. binos. C. de aduoc. diuers. iudicio.*
c *l. 3. C. de aduoc. diuers. iudicum.*
d *d. l. per banc. 4. sexcenti. l. de aduoc. diuers. iudicũ.*
e *l. restituenda. C. de aduoc. diuers. iudicum.*
f *auth. de iudicib. in princ.*
g *l. laudabile. §. 1. C. de aduoc. diuer. iudicum.*
h *l. vlt. C. de aduocat. fisci.*

Insigniore

Insigniore etiam habitu, & fortè prætexta à cœteris Aduocatis distincti fuisse videntur; Nam Theodosius minor duos fisci Aduocatos pro vno, qui prius erat, instituens, eos ijsdem dignitatis insignibus ambiri iubet, quibus prior ornabatur; a elapso officij biennio, Fisci Patronus nulli amplius patrocinari poterat, præter quam filijs, parentibus, vxori, socero, socrui, genero, nurui, & coniunctis ex latere vsq; ad quartum gradum personis, & colonis, seruisq; suis. b Ipsi aut ad alicuius prouinciæ administrationem promouebantur, aut in ocio, & tranquillitate reliquum vitæ tempus transigebant. c Quicquid vero acquirebant filij fam. causarum patroni velut Castrensis erat peculij, de quo testari, & pro arbitrio disponere poterant, neq; pater in eo vsum fructum, aut aliquod ius habere poterat. d

Aduocatorũ Fisci officiũ, & habitus.

a *in l. binos. C. de aduoc. diuers. iudicio.*

b *l. petitionẽ §. 1. C. de aduoc. diuers. iudicio. l. 3. & 5. §. 1 C. de aduoca. diuersor. iudicum.*

c *d. l. petitionem in fin.*

d *l. 3. in fin. C. de aduoc. diuersor. Iudicior.*

DE PRIVILEGIIS PATRONORVM FISCI. Cap. V.

Vlta Aduocatis Fisci dabantur priuilegia, in primis, qui cohortali, seu apparitorum conditioni erant obnoxij, hunc gradum in foro Prætoriano adepti, ab ea ipsi, & descendentes liberabantur, e & si nullus apparitorum subiectus fortunæ in præmortuorum Aduocatorum cœtum posset cooptari. f Natus enim cohortalis nec ipse, nec eius liberi ab eo nexu poterant liberari. g Exacto biennio, & patrocinandi munere expleto, Fisci Aduocatus Clarissimi honore decorabatur, prouinciæ enim consularis dignitate honestabatur, h consularesq; prouinciarum Clarissimi vocabantur, i sed & in officio ad huc existentes Fisci Aduocati ab Anastasio Clarissimi appellantur. k Quare indecorum erat, eum amplius patrocinari, cum indignum sit, Clarissimum coram alio Clarissimo,

e *l. cũ aduocatis. C. de aduo. diuer. iudicio. l. 2. C. de aduoc. diuerso iudicũ.*

f *l. nemini. C. de aduoc. diuerso. iudicio. §. 1.*

g *l. 5. & 7. C. de cohortalib. lib. 12.*

h *d. l. petitionem §. 1. C. de aduoc. diuers. iudicior.*

i *l. 2 C. de domestic. & protecto. l. 12*

k *in l. laudabile. §. 1. C. de aduoc. diuer. iudicum.*

fimo, id eft Præfide, caufam orantem eo in loco ftare, vbi eiuſdem dignitatis alter ſedet, a Illud quoquè huius Patroni præcipuum erat, vt ſi intra annum deceſſiſſet, totius anni integrum ſalarium ad quoſcunq; hæredes tranſmitteret. b Nec munera perſonalia ſubire, aut angarijs poterat onerari. c

Vnam quoque ex pluribus domibus proprijs à Metatorum munere immunem habebat. d hoc eſt, nec milites, nec Principis aulicos in æde hoſpitio recipere tenebatur, quo onere alij adſtringebantur. Metator autem dicebatur, qui hoſpitia diuidebat, & Metata domus hoſpitibus aſſignata. e Accurſij autem reijcienda eſt opinio, exiſtimantis, f Metatos eſſe milites, qui caſtra vallo circundabant. Epidemeticos vero eſſe præfectos hoſpitia militibus dimetientes. Metatores enim ſunt, qui hoſpitia militibus aſſignant, g & Metata ſunt loca, quæ hoſpitibus aſſignantur, h & in hoc ſenſu intelligitur onus Metatorum apud Anaſtaſium. i Si hos Aduocatos, aut eorum colonos, ſeruosve litigare contingebat, minores executoribus, aut acta excipientibus ſportulas ſoluebant. k Eorum vel vita functorum, vel ex officio deſcendentium filij cœteris ad idem officium accedentibus præferebantur, ſi tamen, & ipſi ſolito tempore legum doctrinam meruiſſent, & doctrina idonei fuiſſent inuenti. l pro ingreſſu quoq; officij hi nihil ſoluebant, vt alij, qui in Collegium, Curiamve, aut corpus aliquod recepti alijs hominibus Collegij Decurionibus, aut ſocijs aliquid elargiri cogebantur: quę pecunię Sportulę appellabantur. *Marcellus* m *lib. 7. Digeſtorum quærit, ſi mulier acceptam à marito pecuniam in Sportulas pro cognato ſuo ordini erogauerit, an valeat donatio, & ait valere.* Item Scæuola. n *Teſtator ita præcepit, Sempronio alumno meo, cum per ætatem licebit, militiam illam cum introitu comparari volo, Quæſitum eſt, ſi Sempronius eam militiam ſibi comparauerit, an præcium eius, ſed & quid pro introitu erogari ſolet, ab hæredibus conſequi poſſit, reſpondi poſſe. Idem teſtator liberto militiam illam legauit, quam & ipſe*

habuit,

a *l. anteп. in fin. C. depoſitu. l. 3. C. vbi Senato. vel clariſ.*
b *l. poſt duos in fin. C. de aduoc. diuerſ. iudicio. l. 5. in fin. tit. ſeq.*
c *l. 3. in fine §. 5. C. de aduoc. diuerſo. iudicum.*
d *l. 3. §. 2. & l. 5. §. 2. C. eo tit.*
Metatores qui.
e *l. omnes C. de metat. lib. 12.*
f *in rubr. C. eo tit.*
g *d. l. 1. C. de metat. lib. 12.*
h *d. l. omnes. C. eo tit.*
i *in d. l. 3. & 5. §. 2. C. de aduoc. diuerſ. iudicum.*
k *d. l. 3. & 5. §. pro ſportulis.*
l *d. l. 3. & 5. §. pen. Sportulæ nomen.*
m *in l. ſi mulier. 6. de donat. inter vir. & vxor.*
n *in l. pen. §. pen. & vlt. de lega. 3.*

habuit, quæsitum est, an mera omnia, & introitus militiæ ab hærede sint danda, respondit, esse. Item Papinianus. a *Minores xxv. annorum Decuriones facti Sportulas Decurionum accipiunt, sed interim suffragium inter cæteros ferre non possunt.* Plinius ad Traianum. b *Qui virilem togam sumunt, vel nuptias faciunt, vel ineunt Magistratum, vel opus publicum dedicant, solent totam bulen, (seu Curiam,) atq; etiam ex plebe non exiguum numerum vocare binosq; denarios, vel singulos dare.* Filij verò patronorum Fisci nihil Colleggio soluebant, quod & hodie in Italia obseruatur. Præterea ex Patronis, qui erant Constantinopoli, vni codicillis illustris dabatur dignitas, quæ eo concedente alteri proderat, vel cui amico in prouincijs eos dedisset, scilicet, vt non posset in iudicio, nisi ritu, & forma Illustrium conueniri, c vtq; alijs eorum priuilegijs potiretur, veluti ne munera sordida subirent. Ijdem facultatem habebant binos homines singulis annis Principi offerendi, quorum alter in domesticorum equitum, alter peditum schola locum præmortui ingrederetur, pro quibus tamen bina aureorum millia singulo comiti soluebant, d efficit hæc summa 2960. nostrorum aureorum. De Aduocatis hactenus. Nunc de Iurisconsultis legum interpretibus est dicendum.

a *in l. 6. spurij. §. 1. de decurio.*

b *episto. 82.*

c *l. vlt. C. vbi Senato. vel Clarissi.*

d *l. restituenda; l. de aduocat. diuer. iudicum.*

DE VETERIBVS LEGVM INTERPRETIBVS. Cap. VI.

Ertium Iurisperitorum genus fuit eorum, qui alios docebant, quorum primus fuit Tiberius Coruncanus, *Ex omnibus, inquit Pomponius,* e *qui scientiam nacti sunt, ante Tiberium Coruncanum publicè professum neminem fuisse traditur, cæteri*

e *in l. 2. §. iuris ciuilis recentiam, de orig. iur.*

Tiberius Coruncanus primus Iurisperitorum, qui alios docuit.

ceteri autem ad hunc, vel in latenti ius ciuile retinere cogitabant, solumq; consultatoribus vacare potius, quàm discere volentibus se praestabant. Haec ille. Qui vero docebant, in priuatis suis aedibus docuisse videntur. Postea in stationibus publicè & docuerunt, & de iure responderunt, *Cum ex angulis, inquit Gellius,* a *secretisq; librorum, ac magistrorum in medium iam hominum, & in lucem fori prodissem, quaesitum esse memini in plerisq; Romae stationibus ius publicè docentium, aut respondentium, an Quaestor populi Romani ad Pratorem in ius vocari posset.* Haec Gellius. Interpretabantur autem Legem XII. Tabularum, & alias, in quas plures Commentarios scripserunt, vt Mauritianus, Terentius, Clemens, Vlpius, Marcellus, & alij. Explicabant & edicta Iurisconsultiorum, in quae plures libros ediderunt. Horum interpretationes plurimi explicarunt, vel commendando ampliarunt, & quandoq; reprehenderunt, vt Iulianus, qui ad Minutium, Vrseium Ferocem, Iabolenus, Pomponius, Paulus, qui ad Plautium, Q. Mutium; Alij ad Massurium Sabinum, ad Vitellium, Horatium, & alios scripserunt. Nonnulli tractatus composuerunt, vt dotium, fideicommissorum, de adulterijs, de poenis, vsuris, & similibus, sed hic, qui docuisse creduntur, ordine repraesentandi sunt Iurisconsulti.

a *lib. 13. cap. 13.*

Officium Iurisperitorum antiquor.

1. DE CORVNCANO. Cap. VII.

T. Coruncanus Tusculano municipio oriundus, vt Cicero tradit, b primus ex plebe Pontifex Maximus est creatus. c Vixit tempore primi belli Punici circa annum ab Vrbe condita. D cum P. Valerio Cos. anno ab Vrbe condita CCCCLXXIV. vt auctor est Cassiodorus. d De Vulsiniensibus triumphauit, Censor cum

b *in Orat pro Gn. Planco.*
c *Liuius lib. 18 et Cicero pro domo, et de legib. lib. 2.*
d *in Chronicis.*

cum C. Claudio anno ab Vrb. cond. CCCCLXXXV. & Dictator comitijs habendis circa annum DVII; Hunc, & Crassum, Scipionemq; Nasicam tantæ prudentiæ fuisse Cicero scribit, a vt ad eos de omnibus diuinis, & humanis referretur. In Senatu & apud Populum, & in causis amicorum, & domi, & militiæ, consilium suum, fidemq; præstabant. a *lib. 3. de Orat.*

Coruncani tamen, ait Pomponius b *nullum scriptum, sed responsa complura, & memorabilia eius fuerunt*. Ex eius schola P. & Sext. Ælij Peti fratres prodijsse videntur, vtriq; Coss. alter anno ab Vrb. cond. D.LIII. quo Scipio Annibale victo secundo bello Punico finem imposuit. P. Ælius Galliam Cisalpinam sortitus contra hostes infęliciter pugnauit, vt auctor est Liuius c qui eum post triennium, & x. virum sacrorum anno ab Vrb. cond. DLXXIX. obijsse tradit. d Sex. vero Ælius Petus Catus cos. an. ab Vrb. cond. DLV. nec ipse quicquam memorabile in Italia egit. Huius Cicero meminit. e Æliorum gentem, vt pauperem, Valerius ponit, quorum sexdecim familias vnam domum incoluisse scribit. f

b *in d. l. 2. §. post hos fuit.*
P. & Sex. Ælij Peti fratres.
P. Aelius Petus.
c *lib. 1. Decad. 4.*
d *lib. 1. Decad. 5.*
Sex. Aelius Pet°.
e *lib. 1. Tusculanar. Quæst. & l. 1. De Oratore.*
f *lib. 4. c. 4 & Plut. in vita Pauli Aemilij.*

DE M. CATONE CENSORINO, EIVSQ; FILIO. 2.
Cap. VIII.

HIs duo M. Catones successere, Censorinus pater, & filius, ille fuit princeps Portiæ familiæ, in municipio enim Tusculano natus g hortatu Lucij Valerij Flacci Romam venit, qui Priscus primò, deindè Cato, auctore Plutarcho, est cognominatus, quia multarum rerum vsum habebat, quod nomen posteri retinuerunt; XVII. ætatis anno militare cœpit, in foroq; & iure ciuili versatus de eo

g *Gelli l. 13. c. 22. Plut. in Cęsor. Cic. in 2. de legibus.*

D libros

libros composuit; Cum præfato Valerio Censor plures nobiles notauit, vndè multis conflatis inimicitijs, quater, & quadragies capitis accusatus, semper est absolutus; ob Censuræ grauitatem Censorinus est appellatus.

Senex, Ennio præceptore, litteras græcas didicit; eius vitam latè Plutarchus explicat; quia verò multa eius in Senatu, multa in foro, vel prouisa prudenter, vel acta constanter, vel responsa acutè ferebantur, in summa senectute Sapientis cognomen est adeptus. a Eius preclarum in Hispania extare monumentum sequenti inscriptione Augustinus Nerrucius refert, & Antonius Augustinus recitat. b

a *d. Cic. lib. 3. de offic. & in Lelio siue de Amicit.*

b *De familijs Romanor. c. Portia gens.*

PALLADIS VICTRICIS SACRVM HIC HOSTIVM RELIQVIAS PROFLIGAVIT CATO, VBI SACELLVM MIRO ARTIFICIO CONDITVM, ET ÆREAM PALLADIS EFFIGIEM RELIQVIT. PAREANT ERGO, ET NOSCANT OMNES, SENATVS, ET POPVLI ROMANI IMPERIVM DEORVM NVMINE ET MILITVM FORTITVDINE ET TVERI, ET REGI.

3. *M. Cato filius.*

Huius filius alter M. Cato fuit, & ipse Iurisconsultus, qui Prætor designatus, patre viuo, mortuus est, & egregios de disciplina iuris libros reliquit. Festus eius Commentarios iuris ciuilis citat, c & is forte est Cato, cuius Paulus meminit. d Ex hoc natus est M. Cato nepos cognominatus, vehemens Orator, & cum Q. Martio Rege Cos. in eo Consulatu in Africam profectus ibi decessit. Huius filius M. Cato Ædilis, & Prætor in Gallia Narbonensi vita functus est. Primi M. Catonis Censorini alter M. CATO Salonianus cognominatus filius fuit, ex quo nati sunt L. & M. Trib. pleb. Catones. M. Præturam petens obijt, qui M. Catonem Prætorium, & Vticensem genuit. e Horum stemmata, vt clarius notescant, hic ita distinxi.

c *in uer. mundus.*

d *in l. 4. §. Cato. de ver. oblig.*

e *Gellius lib. 13. cap. 18.*

M. Cato

M. Cato Censorinus.

M. Cato. I. C. Prætor viuo Patre mortuus.

M. Cato Salonianus.

M. Cato Nepos Orator Cos. in Africa decessit.

L. Cato.

M. Cato Tribun. Plebis Pręturā petens obijt.

M. Cato Ædilis Prætor in Africa decessit.

M. Cato Vticensis vir Prætorius.

DE M. IVNIO BRVTO. ET P. MVTIO SCAEVOLA, ET MANLIO. 4.

Cap. IX.

Ost hos M. Iunius Brutus anno ab Vrb. Cond. DLXXVI. Prætor a qui VII. libellos de Iure conscripsit, b & P. Mutius Scæuola anno ab Vrb. Cond. DCXX. Cos. & Pontifex Maximus iura docuisse videntur, nam eos cum Manlio ius fundasse, Pomponius affirmat c & eos citat; d & ab his P. Rutilium Rufum Cos. & Asiæ Proconsulem, Paulum Virginium, & Q. Tuberonem institutos fuisse, & P. Licinium Crassum. Mutianum cognominatum P Mutij fratrem, quem Iurisconsultorum disertissimum Cicero appellat. e

a *Liuius lib. 5. Decad. 4.*
b *l. 2. §. post hos. ff. de orig. iur.*
c *in d. l. 2. §. post hos.*
d *in l. 17. de legatio.*
e *lib. 1. Officiorū. et l. 1. de Orator.*

P. Mutius P. F. anno ab Vrb. Cond. DCXII. Trib. pleb. aduersus L. Tubulum, qui Prætor de Sicarijs quęstionem anno proximo exercuerat, & pecuniam accepisse dice- 5.

batur, rogationem tulit, qua Gn. Cæpioni Cos. ea quæstio deferebatur, quare Tubulus in exilium profectus est. P. Mutius Prætor fuit quinquennio post, & Cos. anno ab Vrbe. Cond. DCXX. cum L. Calpurnio Pisone frugi tempore, quo Tiberius Gracchus, profusis largitionibus, fauore populi capto, Rempublicam oppressam tenebat, palamq; dictitabat, interempto Senatu, omnia per plebem agi debere. Itaq; in Ædem Fidei publicè conuocati Patres C. à Cos. Mutio Scæuola quid nam in tali tempestate faciendum esset, deliberabant, cunctisq; consentientibus, vt Cos. armis Rempublicam tueretur, Scæuola negauit, se quicquam vi acturum. Tunc Scipio Nasica. Quoniam, inquit, Cos. dum iuris ordinem sequitur, id agit, vt cum omnibus legibus Romanum imperium corruat, egomet priuatus voluntati vestræ me offero ducem, ac deinde lęuam manum apertè Toga circundedit, sublataq; dextra, proclamauit. Qui vult saluam esse Rempublicam, me sequatur, & Gracchum occidit. a

Tiberi' Gracch'.

a Valer. lib. 3. c. 2.

P. Licinius Crass. Mutianus frater P. Mutij.

P. vero Mutio in Asia defuncto, P. Licinius Crassus Mutianus frater Iurisconsultus in Pontificatu Maximo est subrogatus, moriens Q. Mutium Scæuolam filium summum Iurisconsultum reliquit.

6.

Manlius.

b lib. 5. c. 8.

Manlius autem, quem ius fundasse Pomponius scribit, creditur fuisse T. Manlius A. F. T. N. quem Valerius iuris ciuilis, & sacrorum Pontificalium peritissimum appellat; b Cos. fuit cum Gn. Octauio anno Vrbis DXXCIIX. Filium Decium Syllanum habuit, qui cum Macedoniam obtinuisset, apud Senatum accusatus est, quod pecunias à socijs accepisset. Pater obtinuit, ne quid de ea re ante statueretur, quam ipse causam inspexisset; Quare cum legatorum Macedonum etiam consensu, cognitione suscepta, domi consedit, solusq; per biduum vtriq; parti vacauit, ac tertio die plenissimè, diligentissimeq; auditis testibus, ita pronunciauit, Cum Syllanum filium meum pecunias à socijs accepisse mihi probatum sit, & Rep. & domo mea indignum iudico, protinusq; è conspectu meo abire iubeo;

Eam

Eam notam filius tam acerbè tulit, vt eadem nocte se ipsum laqueo interemerit. Pater funeri noluit interesse, sed consultoribus eodem tempore vacauit.

Manlius verò pro Manilio est dictus.

DE P. RVTILIO RVFO. 7.
Cap. X.

P. Rutilius Rufus Cos. creatus armorum tractandorum meditationem militibus tradidit. Nullius enim ante se Imperatoris exemplum sequutus, ex ludo C. Aurelij Scauri Doctoribus gladiatorum accersitis, vitandi, atq; inferendi ictus subtiliorem rationem legibus ingenerauit, virtutemq; arti, & artem rursus virtuti immiscuit, vt illa impetu huius fortior fieret, vt ait Valerius. a Is itaq; in bello, quod in Sicilia cum fugitiuis gessit, Q. Fabium suum generum, qui negligentia Taurominitanam arcem amiserat, prouincia iussit decedere, eamq; & Ætnam firmissima fugitiuorum pręsidia recepit, vbi amplius quam viginti millia seruorum trucidauit, vt Paulus Orosius scribit; b ab eo Consule leges vniuersi Siculi acceperunt, acerbissimoq; prædonum, ac fugitiuorum bello sunt liberati. c

Hac illius scientia cautior.

a *lib.* 2. *cap.* 1.

b *lib.* 5. *cap.* 9.

c *Valer. lib.* 6. *cap.* 4.

Cum vero legatus esset C. Marij Asiæ Proconsulis, eam prouinciam vir summæ innocentiæ à publicanorum iniurijs defendit. Quare inuisus equestri ordini, penes quem iudicia erant, apud eum per calumniam repetundarum est accusatus. Cum vero sciret magis ordinum dissensione, quam culpa sua se reum factum, non obsoletam vestem induit, non insignia Senatoris deposuit, nec supplices ad genua iudicum manus tetendit, nec dixit quicquam splendore præteritorum annorum humilius, effecitq; vt periculum huic non impedimentum grauitatis eius esset, sed

experi-

a Cic. l. 2. de Orat. et in Bruto. seu de claris Orat. Valer. lib. 6. c. 4.

experimentum. a Demum cum opinione bonorum omnium absoluendus putaretur, per inuidiam condemnatus, & in exilium actus Smyrnam commigrauit. Verum illi Asiam petenti omnes illius prouinciæ ciuitates legatos eius secessum operientes obuiam miserunt. b Cum vero ei redditum victoria Syllana præstaret, in exilio, ne quid contra leges faceret, remansit, c atq; ibi litterarum studijs intentus consenuit. d Cum amici cuiusdam iniustè rogationi resisteret, atq; is per summam indignationem dixisset, Quid ergo mihi, opus est amicitia tua, si quod rogo, non facis? Respondit, Imò quid mihi tua, si propter te aliquid inhonestè facturus sum? Eum exulem quidam consolabatur, dicens, instare arma ciuilia, & breui futurum, vt omnes exules reuerterentur. Quid tibi, inquit, malefeci, vt mihi peiorem redditum, quàm exitum optares? malo, vt patria in exilio meo erubescat, quam redditum mœreat. e

b Liuius lib. 70. et Valer. lib. 2. c. 5.
c Valer. lib. 6. c. 4.
d Paulus Oros. l. 5. c. 17. in fin.
e Seneca lib. 6 de beneficijs, c. 38.

Rutilius Prætor quoddam pro Libertis edictum proposuit, f sed an is sit Rutilius Rufus, vel Maximus. subsisto. Panetij auditor, vir doctus, & in Græcis litteris eruditus, secta stoicus fuit, g orationes ieiunas habuit, eius meminit Vlpianus, h & Cicero. i

f in l. 1. §. 1. de bon. liberto.
g Cic. de Claris. Orator. & in 3. officio.
h in l. 3. in fin. de pen. lega.
i in Orat. pro Gn. Plancio.

8. DE Q. MVTIO. Cap. XI.

Ost hos Q. Mutius Publij Iurisconsulti Filius Pontifex Maximus ius ciuile docens primus constituit, seu ordinauit, & in libros XVIII. redegit, k ex his vnus singularis ὅρων, idest Definitionum, seu Regularum inscriptus, cuius particulæ in Pandectis recitantur, l eius libri iuris ciuilis sæpè citantur; m In eum Pomponius scripsit; n Is clarissimus legum vates,

k d. l. 2. §. post hos.
l in l. 64. de acquir. rer. dom. l. 8 de aqua quoti et æst. l. 241. de ver. sign. l. 73. de reg. iur.
m in l. 3. de pen. lega. l. 27. de aur. et arg. leg. et alib. Gell. lib. 7. c. 15.
n l. 15. de legationi.

vates, & certissimus, quotiescunq; de iure prædiatorio, idest prædiorum, vt Budæus interpretatur, a consulebatur, ad Furium, & A. Cassellium, qui huic scientiæ dediti erant, consultores reijciebat, quo quidem facto, moderationem suam magis commendabat, quam auctoritatem minuebat, ab his negocium aptius explicari posse confitendo, qui quotidiano eius vsu callebant. b

a *in P. Neratius. ff. de euict.*

b *Valer. l. 8. c. 13.*

Cum L. Licinio Crasso factus est Cos. an. ab Vrb. Cond. DCLVIII. in eo magistratu Legem Liciniam, & Mutiam tulerunt, de ciuibus regendis, vt in suę quisq; ciuitatis ius redigeretur, neq; ius Ciuitatis Romanæ vsurparet, quam Cicero c perniciosam Reipublicę fuisse dixit, ex ea enim alienati sunt animi Italicorum, & belli socialis occasio triennio post exorta fuit. Mutius Asiam tam sanctè, & fortiter rexit, vt Senatus deinceps in eam prouinciam ituris Magistratibus exemplum, atq; formam officij Scæuolam decreto suo proponeret. d Eius edicta Asiatica in alias prouincias sunt translata, & festos dies deinceps fecit Asia, quæ Mutia sunt dicta, vt tanti viri memoriam quotannis renouarent.

Lex Licinia, & Mutia.

c *pro Cornelio seu Asconius Pedianus in Orat. pro Cornel. idē Cic. lib. 3. de officijs.*

d *Valer. l. 8. c. 16. Cic. in Bruto, seu de claris orator.*

Pontifex Maximus fuit an. ab Vrb. Cond. DCLXIV. Semel testis in iudicium productus cum id respondisset, quod salutem periclitantis magnopere lęsurum videbatur, discedens Q. Mutius adiecit, Ita sibi credi oportere, si & alij idem asseuerassent, quoniam vnius testimonio aliquem credere pessimi esset exempli. Religioni igitur suæ debitam fidem, & communi vtilitati salubre consilium reddidit. e Hunc ciuilis sapientiæ disertissimum Cicero appellat, f & L. Crassus eius ianuam, & vestibulum oraculum ciuitatis. Triennio, postquam Pontifex Maximus fuit, Q. Mutius in funere C. Marij septies Consulis iussu C. Fimbriæ perditissimi Ciuis vulnus accepit, mox ab eodem est accusatus, verum quadriennio post ante Vestæ templum auctoritate L. Licinij Damasippi Prætoris, qui Marianarum erat partium, occisus est. g Appianus h in Senatu cum Domitio trucidatum scribit, & amborum cada-

e *Valer. l. 4. c. 1.*

f *in lib. 1. de orat.*

g *Cic. l. 3. de orat. ad princ. pro Sex. Roscio. Flor l. 86.*

h *lib. 1. de bell. ciuilib. Romanor.*

cadauera, edicto Marij, flumine immersa. Hunc Cicero se fuisse sectatum narrat. a Huius soror Mutia Manio Acilio Glabrioni nupsit, ex quo Manium Glabrionem peperit, qui Cos. fuit anno ab Vrb. Cond. DCXXCVI. apud quem Prætorem Verres est accusatus.

a lib. de amicitia. seu in Lęlio.

Q. Muti' Scęuola.

Alter fuit Q. Mutius Scæuola Augur, & ipse iuris peritissimus, & C. Lælij gener, à cuius latere se nunquam discessisse, Cicero scribit. b Is etsi minante Sylla, nunquam C. Marium hostem Reipublicæ iudicare voluit. c Alterius Mutij auditores fuerunt Gallus Aquilius, Lucillius Balbus, Sextus Papirius, & Caius Iuuentius.

b *vbi suprà.*
c *Valer. lib. 3. cap. vlt.*

9. *DE GALLO AQVILIO ROMANO. Cap. XII.*

Allus Aquilius Q. Mutij Auditor plures in iure instituit, inter quos Seruium Sulpitium Cercinna quæ Insula, & Ciuitas est Africæ adiacens ad Syrtes, d aliàs Ceraūna dicta. Hæc olim continenti ponte coniuncta, postea vi vndarum in altum translata in duas diuisa est Insulas, altera chercara, altera Gamelera est dicta, octo, aut decem milliarijs à continente distant. Cum C. Atteio Capitone Iurisconsulto Gallus Tribunus plebis creatus est, eo anno, quo Gn. Pompeius Magnus cum M. Licinio Crasso Cos. fuit, quibus pro arbitrio cuncta agentibus ob immensum plebis fauorem frustra contradixerunt. e In eo magistratu Legem Aquiliam tulit. f Alienos posthumos suos futuros hæredes posse institui induxit, de dolo actionem, g & Aquilianam stipulationem inuenit. h

d *Strabo lib. 4. Geograph. c. 3. tab. 2. Africa.*

Iudex decidendis causis priuatorum à Prætoribus sæpe dabatur, i magnamq; in iure ciuili constituendo auctoritatem habuit. k Sextus Rufus in VI. Vrbis regione in Colle Viminali domum Galli Aquilij, vt insignem, ponit, de qua

e *Dion. lib. 39.*
f *L. 1. in fin. ad l. aquili. §. pen. instit eo.*
g *Cic. lib. 3 offic.*
h *§. 1. instit. quib. mod. toll. oblig. l. et vno. §. eius rei. ff. de acceptila.*
i *Valer. lib. 8. c. 2.*
k *l. si ita quis hęres. 74 ff. de hęred. instit.*

de qua ità Plinius, a *Multum vero consensu omnium pulcherrima atate ea in Colle Viminali domus Caij Aquilij Equitis Romani ob ea clarioris etiam tum, quàm iuris ciuilis scientia*, vbi Caium pro Gallo scribit, vt & Valerius, qui aliquot eius graues sententias, & æquas recitat. b P. Quintium Scapulam, cum apud Gallum Aquilium coenaret, repente extinctum Plinius memorat. c Nulla huius scripta extare, Pomponius refert, nisi provt ab alijs, & a Seruio Sulpitio recitantur.

a *lib. 17. cap. 1.*
b *d. lib. 8. cap. 2.*
c *lib. 7. cap. 53.*

DE BALBO LVCILIO. 10. *Cap.* *XIII.*

Albus Lucilius inter alios, & ipse Ser. Sulpitium ius docuit, eum Cicero doctum, & eruditum appellat, d sed tardum. Nec vlla huius scripta extant, nisi quæ à Seruio Sulpitio recitantur. e

d *in Bruto, seu de Clar. Oratorib.*
e *d. l. 2. § post hos.*

DE SERVIO SVLPITIO ROM. 11. *Cap.* *XIV.*

Eruius Sulpitius Q. F. Lemonia Rufus. f Hic primum, aut certe post Ciceronem, locum in foro obtinebat. Fortè euenit, vt de re amici Q. Mutium consulens eum de iure respondentem, & bis eadem replicantem parum intellexerit. Quare ab illo est obiurgatus, quod turpe esset patritio, & nobili viro, ius, in quo versaretur, ignorare. Qua velut contumelia motus Seruius iuri sub Lucilio Balbo, & Gallo Aquilio præsertim Cercinnæ operam dedit, vbi plures libros composuit, g & ipse plures

f *Cic. in M. Antonii Philippicarū l. 9. ad fin.*
g *d. l. 2. §. post hos.*

erudiuit, qui iuris peritissimi euaserunt, inter quos Alfenus Varus Cos. & Aulus Offilius vir Equestris ordinis, qui Cæsaris familiarissimus fuit. Hi sunt, qui à Pomponio a Seruij auditores appellantur. Ipse centum octuaginta libros reliquit, ex quibus duos ad Brutum scripsit quàm breuissimos edictum interpretantes. b

a in d.l. 2. in prin.

b d.l. 2. §. seruius, & §. ad hoc.

Quæstor creatus Hostiensem prouinciam sortitus est, mox Prætor, postremo Cos. cum M. Claudio Marcello fuit, etsi alter apud alios auctores legitur. Nam Seruio Sulpitio cum C. Volumnio Cos. Romæ inter initia, motusq; bellorum ciuilium Bos mugitum sermonem humanum emisisse fertur, & carnis in modum Nimbi dissipatæ partes ceciderunt, quarum maiorem numerum præpetes diripuere aues, reliquum humi per aliquot dies neq; odore tetro, neq; deformi aspectu mutatum iacuit, vt Valerius, c & Plinius d tradunt. Cicero non facilè alium inueniri scribit, e qui plus studij, quàm Seruius Sulpitius ad dicendum, & ad bonarum artium disciplinas adhibuerit. Ipse ab ineunte ætate paribus cum ipso doctrinis est exercitatus, & veritus, ne fortè secundas in eloquentia partes haberet, effecit, vt in iure primus esset. Cum vero M. Antonius D. Brutum Mutinæ graui obsidione præmeret, ex Senatus sententia P. Seruius Sulpitius tempore hyemis cum L. Philippo, & L. Pisone, ipse natu grandior, sed infirmus, ad M. Antonium legatus est missus, vt suaderet eam ciuitatem liberare, & ad pacem hortaretur, sed cum eò peruenisset, obijt. Vnde id etiam suadente C. Pansa Cos. Cicero f illi pro rostris statuam poni petijt, & obtinuit, quæ his decerni solebat, qui pro Rep. legati ferro essent occisi, eamq; æneam, & pedestrem non inauratam sumptu publico fieri suasit, & sepulchrum in campo Exquilino pedum xxx. quaqua versus designari, quod ipsius, liberorumq; esset. Latinæ linguæ studiosus quandoq; de vocabulorum significatione M. Varronem consuluit. g Inter alia aliquot de testamentis libros reliquit. h

c lib. 1. cap. 6.

d lib. 2. cap. 58.

e in Bruto, seu de Clar. Oratorib.

f lib. 9. Philipp. in M. Antonium.

g Gell. lib. 2. c. 10.

h Gell. lib. 6. c. 12.

Admirabilem quandam, & incredibilem, ac propè diui-

diuinam Seruij in legibus interpretandis, & æquitate explicandis scientiam fuisse, Cicero scribit. a *Omnes, inquit, qui in hac ciuitate intelligentiam iuris habuerunt, si vnum in locum conferantur, cum Seruio Sulpitio non sunt comparandi. Neq; enim magis ille Iurisconsultus, quam iustitiæ fuit.* Hæc ille, qui filium illi præclaræ indolis fuisse narrat; Libros prope centum octuaginta post se reliquit, inter quos duos ad edictum breuissimos scripsit, vt dixi, b ex his vnus erat de dotibus, in quo antiquum sponsalium ritum explicat. c Ex Tribu Lemonia fuit, Rufus cognominatus, vt auctor est Cicero, d qui inscriptionem eius statuæ pro rostris locandam recitat. Lemonia verò Tribus in pago Lemonio erat extrà portam Capenam in via Latina.

a *Vbi suprà.*
b *d.l.2.§.Seruius.*
c *Gelli.lib.4.c.4.*
d *Vbi suprà.*

DE CORNELIO MAXIMO. 12. *Cap. XV.*

Ornelius Maximus huic successit, qui Trebatium erudijt. De illo aliud non legitur. Eius responsa Seruius Sulpitius citat, vt auctor est Alfenus. e Alius fuit Rutilius Maximus, qui librum singularem ad Legem Falcidiam reliquit. f

e *in l.16. villa. de fund. instr.*
f *in l.125.de leg.p.*

DE L. VOLVSIO. 13. *Cap. XVI.*

. Volusius Q. Mutij Scæuolæ præceptor, & ipse viua voce ius ciuile explicauit; g Nullum magistratum præter Quæsturam gessit, nam Consulatum ab Augusto oblatum recusauit. Diu vixit, nonagesimum enim tertium agens annum, salutis LVII. sub Nerone decessit. *L. Volusius, inquit Tacitus,* h *egregia fama decessit, cui tres, & nona-*

g *d.l.2.§.fuit eo tempore.*
h *lib.13.Annal.*

& nonaginta anni spatium viuendi, præcipuaq; opes bonis artibus inoffensa tot Imperatorum malitia fuit. Is forte est L. Volusius Saturninus, quem Plinius a longæuum fuisse scribit. Reliquit Fideicommissorum lib. 16. Publicorum 14. Moriens P. Mutium Q. Mutij sui auditoris Nepotem hæredem reliquit, ita Pomponium interpretor hoc recitantem. b

a *lib. 7. cap. 48.*

b *in d. l. 2. §. fuit eod. tempore.*

Hunc Plinius mendosè Volcatium nominat, quem à cane defensum scribit, ne à grassatore occideretur. *Apud nos, inquit,* c *Volcatium nobilem, qui Castellium ius ciuile docuit, Asturcone è suburbano redeuntem, cum aduesperauisset, canis à grassatore defendit.* Ex verbis Plinij non tantum Q. Mutium, sed & Aulum Cascellium Volusij auditorem fuisse apparet.

c *l. 8. c. 40.*

Volusius Metianus.

Alius fuit Volusius Metianus, quem Marcus Antoninus Philosophus cum fratre Antonino vero amicum suum, & iuris ciuilis, præter veterem, & benè fundatam peritiam, anxiè diligentem appellant. d eius plura in Pandectis extant iura. e

d *in l. diui. de iure patronat.*

e *l. 9. 13. & 15. de legat. 3. l. pen. et vlt. si cui plus quã per leg falcid. l. 30. 32. ad leg. falcid.*

14. *DE AVLO OFFILIO. Cap. XVII.*

AVlus Offilius, & ipse iura docuit inter alios Atteium Capitonem, & Q. Ælium Tuberonem instituit, f contra quem Cicero pro Q. Ligario orauit. Offilius Augusti familiarissimus in Equestri ordine permansit. Plurimos de Iure ciuili libros composuit, & primus de legibus vicesimæ hæreditatum ab Augusto introductæ disseruit, vt hæredes eorum, qui non fuissent pauperes, aut arcta necessitudine coniuncti, vicesimam hæreditatis Fisco soluerent, vt Dion. memorat, g qui id vectigal antea introductum, sed intermissum fuisse, & à C. Cæsare ex cogitatum

f *d. §. fuit eodem tempore.*

g *lib. 55.*

gitatum scribit. Adeò vero amplum fuit, vt Procuratores, non modo Romæ, sed & in prouincijs, vicesimę hæreditatum crearentur, id postea arctatum, demum est extinctum.

De Iurisdictione etiam Offilius tractatum fecit, & primus edictum Prætoris diligenter composuit. a Iuris etiam partiti libros fecit, qui ab Vlpiano citantur, b & alij actionum ab eo sunt editi. c Idem ad Atticum de iure scripsit. d Hic est ille Pomponius Atticus, ad quem Cicero epistolas misit, qui Athenis diu versatus ita Atticè loquebatur, vt Atheniensis videretur, vnde Atticus est cognominatus, eius vitam Cornelius nepos Latius descripsit. Offilij consilio testatores, & alijs vtebantur, vt auctor est Iabolenus. e Clodia, quæ CXV. annis vixit, & quindecies enixa est, huius Offilij vxor fuisse à plerisq; creditur. f

a *d. l. 2. §. ab hoc.*
b *in l. 55. §. 1. de leg. 3.*
c *l. 3. de penu. lega.*
d *l. quos nos. 234. in fin. de ver. sign.*
e *l. 39. de vulg. & pupill.*
f *Plin. l. 7. cap. 48.*

DE C. TREBATIO TESTA, ROM. 15.
Cap. XVIII.

C. Trebatius Testa eques Romanus, & ipse iura explicans Antistium Labeonem erudijt. g Ciceronis valde familiaris, ad quem librum Topicorum, & plures epistolas scribit. h Cæsarem in Gallias secutus illi semper familiaris fuit, eiusq; consilio Augustus est vsus; i Auctor est Tranquillus, k cum ille in æde Veneris genitricis venientes Senatores sedens exciperet, admonentem C. Trebatium, vt assurgeret, minus familiari vultu respexisse.

Trebatius plures libros reliquit, sed non frequentabantur, forte quod non admodum eleganter essent conscripti. Fuit enim Aulo Cascellio doctior, sed ille Trebatio eloquentior, Offilius vtròq; eruditior. l

g *d. l. 2. §. post hūc.*
h *lib. 7. epist. fam.*
i *§. 1. Instit. de codicill.*
k *cap. 77. in C. Cæsare.*
l *d. §. fuit eodem tempore.*

DE

16. DE Q. AELIO TVBERONE ROM. Cap. XIX.

. Ælius Tubero Lucij Filius Patritius, & Orator partes Gn. Pompeij contra C. Cęsarem est secutus, nam ardente bello ciuili, cum Cosidius Proconsul Africę indè decederet, Q. Ligarium legatum ob virtutem illi prouinciæ præfecit, Senatus vero eò Q. Tuberonem misit, qui infirmus à Ligario repulsus in Thessaliam ad Gn. Pompeium se contulit. Verum postea Cæsari rerum potito conciliatus, coram eo Ligarium accusauit, quem ferè damnatum Cicero defendit, & ab exilio ei decreto liberauit, Tubero deinceps ab agendis causis ad ius ciuili transijt, & Offilium audiuit.

Doctissimus habitus plures libros de iure publico, & priuato scripsit, sed quia verba antiqua affectauit, minus grati sunt habiti. Hic inter alios Antistium Labeonem instituit. a Sulpitiam filiam Ser. Sulpitij vxorem duxit, ex cuius filia natus est Cassius Longinus Iurisconf. De hoc ita Gellius b *M. Cicero in libro, qui inscriptus est de iure ciuili in artem redigendo hæc verba posuit. Nec verò scientia iuris maioribus suis Q. Ælius Tubero defuit, doctrina etiam superfuit. In quo loco superfuit, significare videtur supra fuit, & præstitit, superauitq; maiores suos doctrina sua superfluenti tum, & nimis abundanti. Disciplinas enim Tubero Stoicas, & Dialecticas percalluerat.* Historias etiam scripsit forte Punici belli, vt ex Gellio constat. c

a *d.l.2.§.post hoc quoq; Tubero, & seq.*

b *lib. 1. cap. 22.*

c *lib.6.cap.3. & lib.10.cap.28.*

DE

DE P. ALFENO VARO 17. CREMONENSI.

Cap. XX.

P. Alfenus Varus Cremonensis à Sutrina, quam primo in patria exercuerat, ad Consulatum Romæ ascendit anno humanæ salutis III. cum P. Vinutio nepote. a Seruij Sulpitij auditor magnam in iure ciuili auctoritatem habuit. Pomponius b loquens de Seruio Sulpitio, *Ab hoc, inquit, plurimi profecerunt, ferè tamen hi libros conscripserunt, Alfenus Varus, Caius,* & paulo post *Ex his auditoribus plurimum auctoritatis habuit Alfenus Varus.* De hoc ita Gellius. c *Alfenus Varus Iurisconsultus Ser. Sulpitij discipulus, rerumq; antiquarum non incuriosus in lib. Digestorum xxx. & IIII. Collectaneorum autem secundo, In fœdere, inquit, quod inter populum Romanum, & Carthaginenses factum, & scriptum inuenitur, vt Carthaginenses quotannis darent Populo Romano certum pondus argenti puri puti, Quæsitum est, quid esset argentum purum putum.* Hæc ille.

Alfeni Vari meminit & Horatius d Libros Digestorum XXXIIII. fecit, ex quibus plura Pandectis inserta extant. e Hæc Digesta Iulius Paulus in Epitomen redegit, quæ & ipsa in ijsdem Pandectis recitantur. f A Iaboleno, g & alijs citatur, & ipse Seruium præceptorem citat. h Ad Alfenum Seruius scribit. i Mortuus, quod paucis contigit, ex publico sepulturæ honorem meruit. k

a *d. l. 2. §. ex his auditoribus.*
b *in d. l. 2. §. ab hoc.*
c *lib. 6. cap. 5.*
d *lib. 1. sermonū.*
e *vt l. 17. si seruit. vindic. l. 5. si quadrup. paup. & alia.*
f *l. 34. de vsu cap. l. 4. de interd. & releg.*
g *in l. 25. q testa. facere poss.*
h *d. l. 25. qui testa. fac. poss.*
i *l. 77. in fin. de ver. signif.*
k *Baptis Fregosi⁹ l. 3. c. 4. q eū pro Sutrina Tōstrina exercuisse scribit.*

18. DE PVBLICIO. Cap. XXI.

a d.l. 2. §. ab hoc.

Vblicius Iurisconsultus a, & ipse Seruij discipulus, vt auctor est Pomponius, a forte Publicianam actionem inuenit. Nescio an is sit, qui Ædilis à Senatu, & populo monumenti locum obtinuit, vt sequens indicat inscriptio.
C.PVBLICIO L.F.BIBVLO ÆDIL.PL.HONORIS, VIRTVTISQ; CAVSA SENATVSCONSVLTO, POPVLIQ; IVSSV LOCVS MONVMENTO, QVO IPSE, POSTERIQ; EIVS INFERRENTVR, PVBLICE DATVS EST.

19. DE ATTEIO CAPITONE. Cap. XXII.

b lib. 3. Annal. in fin.

. Atteius Capito, Auo Centurione, inquit, Tacitus, b & patre Syllano Prætorio natus, principem in ciuitate locum studijs ciuilibus est assecutus. Tribunus pleb. cum Gallo Aquilio, Gn. Pompeio, & M. Crasso ab interrege Coss. declaratis contradixit, sed frustra, alijs contra illos conspirantibus, vt auctor est Dion. c *Posteà Capitonis Consulatum acceleraverat Augustus, vt Labeonem Antistium iisdem studijs praecellentem dignatione eius Magistratus ante iret, namq; illa ætas duo pacis decora simul tulit. Sed Labeo, incorrupta libertate, & ob id fama celebratior, Capitonis obsequium dominantibus magis probabatur; Illi, quod Præturam intra stetit, commendatio ex iniuria, huic, quòd Consulatum adeptus est, odium ex inuidia oriebatur.* Hæc Tacitus narrans, d quæ sub Augusto acta fuerant. Impe-

c lib. 39.

d Vbi suprà.

Imperante verò Tiberio, continuis imbribus non fine hominum, & ædificiorum ſtrage aucto Tiberi, coercendi fluminis cura Atteio Capitoni, & L. Arruntio eſt demandata, qui cum vellent flumina, & Lacus, per quos augetur Tiberis, auertere, Florentinis, aliiſq; populis reclamantibus, nihil egerunt. a Deinde cum L. Ennius eques Romanus Maieſtatis accuſaretur, quod Principis effigiem promiſcuum ad vſum argenti vertiſſet, neq; eum Tiberius inter reos recepiſſet, palam aduerſabatur Capito quaſi per libertatem, quod patribus ius ſtatuendi non eſſet eripiendum. *Ob id, ait* b *Tacitus, Capito inſignior infamia fuit, quòd diuini, humaniq; iuris ſciens egregium publicum, & bonas domi artes dehoneſtauiſſet.* Hæc ille. In his tamen videtur ſuperſtitioſus fuiſſe, qui iuris Pontificij inter primos peritus, ait Macrobius, c nefas eſſe ſanciebat, Deorum formas inſculpi anulis, & longam de anulis eius orationem recitat. In aliis etiam Tiberio blanditus eſt, cum enim in quodam edicto verbo parum Latino vſus eſſet, idq; poſtea noctu animaduertiſſet, omnes, qui erant in huiuſmodi verbis verſati, accerſiuit ad ſe, ſtudebat enim Latinè, & eleganter loqui. Cumq; Atteius Capito dixiſſet, Quanquam hoc verbo nemo vſus eſt antehac, id tua tamen cauſa recipiemus in poſterum, & inter vetera referemus. At Procilius, vel, vt alij volunt, Pomponius, ad hæc verba ita reſpondit. Hominibus quidem dare Cæſar potes ciuitatem Romanam, Latinis verbis non potes. Hunc Tiberius, quanquam nimia licentia loquendi vſus fuerat, nullo damno affecit. Hæc Dion. d Conſul ab Auguſto Capito cum Germanico Cæſare eſt creatus, in quo Magiſtratu decreuit, ne inuitam libertam patronus vxorem duceret. e Plures libros reliquit, aliquot de iure Pontificio, f vnum de officio Senatorio, g alios de publicis iudiciis ex quorum octauo Gellius h hanc recitat hiſtoriam: *Aulus Hoſtilius Mancinus Ædilis curulis fuit. Is Manliæ meretrici diem ad populum dixit, quòd de ambulacro eius noctu lapide ictus eſſet, vulnuſq; ex eo lapide oſtentabat. Manlia ad*

a *Tacitus lib. 2 Annal. ad fin.*

b *lib. 3. Annal.*

c *lib. 7. cap. 13.*

Capitonis adulatio cum Tiberio.

d *lib. 57.*

e *l. quod, & Atteius Capito, 29 de ritu nupt.*

f *Gelli. lib. 4. c. 6.*

g *Gelli. l. 4. c. 10.*

h *d. lib. 4. cap. 14.*

Tribunos plebis prouocauit. Apud eos dixit comessatorem Mancinum ad ædes suas venisse, eum recipere noluisse in æde sua, sed cùm vi irrumperet, lapidibus repulsum. Tribuni decreuerunt, Ædilem ex eo loco iure deiectum, quò eum venire cum coronario non decuisset, propterea, ne cum populo Ædilis ageret, intercesserunt. Hæc Gellius ex Capitone. Velleius Paterculus Capitonem virum patritium patrum suum appellat; a Sed an is sit Iurisconsultus, subsisto. Capito, & Antistius Labeo primi diuersas sectas fecerunt; Ille enim in his, quæ à maioribus tradita sunt, permansit, hic discessit. Capitoni Massurius Sabinus successit, b ex quo Sabiniani eius sectatores sunt dicti; Vnde ipsum ius docuisse coniicio. Obijt Capito anno salutis XXIII. Tiberio imperante, C. Sulpitio, & D. Haterio Coss. c Inter alia plures Coniectaneorum libros reliquit, in quibus Senatus aut Tribunorum decreta, edictaq; Augusti, aut Tiberij recitat, vt auctor est Gellius. d De publicis etiam iudicijs Commentarium scripsit, e & alios Pontificalium. f

a *Posterio. volu mi. ad M. Vinicium Cos.*
b *d. l. 2. §. post hunc maxima.*
c *Tacitus lib. 3. Annal. ad fin.*
d *l. 2. c. 24. l. 4. c. 14*
e *Gell. l. 10. c. 6.*
f *Festus in ver. mundus.*

20. DE ANTISTIO LABEONE Cap. XXIII.

Q. Antistius Labeo filius Antistij Labeonis Iurisconsulti, & Senatoris fuit, qui cum C Cæsare in Gallijs militauerat. Post modum eo relicto, ad Pompeium in Thessaliam transijt, vt Plutarchus tradit; g Sed & occiso Cæsare, Bruto, & Cassio, qui eum interfecerant, adhæsit, quibus prælio fusis, & extinctis, à seruo se iussit occidi, quemadmodum Appianus h narrat. *Labeo, inquit, sapientiæ nomine illustris Labeonis illius parens, cuius ob Legum experientiam celebre nomen est, locum in tabernaculo ad corporis sui modulum effodit, & quæ coniugi, filijsq; indicaret, seruis suis ex ordine disseruit; epistolas etiam fami-*

g *in C. Cæsare.*
h *lib. 4. de bello ciuili ad fin.*

familiaribus afferendas dedit. Vnum praeterea ex his fideliorem dextra apprehensum ad se circum egit, vt Romanis in liberandis seruis mos fuit, moxq; gladium ei tradidit, iugulandumq; se vltrò obtulit, sic illi tabernaculum sepulchrum praestitit. Hæc ex Appiano libentius retuli, quòd & is Iurisconsultus fuerit, vt Pomponius refert, a & ob id eum Sapientiæ nomine illustrem Appianus vocat, & magnæ Labeonis filij doctrinæ testimonium exhibet. Is igitur Offilij, Trebatijq; & aliorum discipulus fiducia ingenij, & doctrina, qua magna præditus erat, fretus à maiorum traditionibus discedens, plura innouauit, quemadmodum in Capitone est dictum, vnde nouam sectam instituit, cui Nerua auditor, mox Proculus succedentes dissensionem adauxere. Cum vero Capitoni Massurius Sabinus successisset, dicti sunt Proculiani, & Sabiniani in duas sectas abeuntes. b Atteius Capito in quadam epistola Labeonem Antistium Legum, atq; morum populi Roma. Iurisq; doctum apprimè fuisse scribit. *Sed agitabat, inquit, hominem libertas quædam nimia, atq; vecors, vsq; adeo, vt D. Augusto iam Principe, & Remp. obtinente, ratum tamen pensumq; nihil haberet, nisi quod iustum, sanctumq; in Romanis Legibus legisset. Citatus etiam à Trib. plebis noluit ire, dicens, illum ius prehendendi, non vocandi habere*, vt Gellius c recitat. Cum Triumuir legendo Senatui creandus esset, Labeo M. Lepidum olim Augusti hostem, & tunc exulantem legit, interrogatusq; ab Augusto, an alij essent digniores, suum quemq; iudicium habere respondit, vt Tranquillus d refert, qui subijt, *nec ideò eius libertas, aut contumacia fraudi cuiquam fuit.*

Propter hanc morum licentiam Horatius scripsit, e *Labeone insanior.* D. Augustinus f scribit, Labeonem numina bona à numinibus malis hac cultus diuersitate distinxisse, Malos enim Deos propitiari cædibus, & tristibus supplicationibus, bonos autem obsequijs lætis, atq; iucundis, qualia sunt ludi, conuiuia, lectisternia, quod ex Platonica, & Stoica disciplina sumpsit, cui operam

a *d.l.2.§.post hunc.*

b *d.l.2.§.vlt. & §. cū ex aliena. instit. de rer. diuis.*

c *lib.13. cap.12.*

d *in Augusto c.54.*

e *Satyra rū lib.1. Satyr.3.*

f *lib.2. de ciuita Dei, cap.77. & lib.8. cap.13.*

dederat. Cum illi Consulatus ab Augusto offerretur, quo suffectus fieret, recusauit, sed plurimum studijs incubuit, totumq; annum ita diuiserat, vt sex mensibus Romę esset, sex mensibus secederet, & conscribendis libris operam daret, quorum XL. volumina reliquit. a inter illa erant ad XII. Tab. Commentaria, quorum particulam Gellius recitat. b Nuper inuentis Codicillis, dubitabatur, an essent recipiendi; Cum verò inter hanc ambiguitatem Labeo Codicillos fecisset, nemini dubium fuit, quin essent recipiendi. c Gellius verò d eius doctrinam, & opera his verbis exponit. *Labeo Antistius iuris quidem ciuilis disciplinam principali studio exercuit, & consulentibus de iure publice responsitauit, cęterarumq; bonarum artium non expers fuit, & in Grammaticam sese, atq; Dialecticam, litterasq; antiquiores, altioresq; penetrauerat, Latinarumq; vocum origines, rationesq; percalluerat. Eaq; praecipuè scientia ad enodandos plerosq; iuris laqueos vtebatur. Sunt libri post mortem eius editi, qui posteriores inscribuntur, quorum librorum tres continui, trigesimus octauus, trigesimus nonus, & quadragesimus pleni sunt id genus rerum, ad enarrandam, & illustrandam linguam Latinam conducentium. Praeterea in libris, quos ad Praetoris edictum scripsit, multa posuit partim lepidè, atq; argutè reperta, sicuti hoc est, quod in quarto ad edictum libro scriptum legimus, Soror, inquit, appellata est, quod quasi seorsum nascitur, separaturq; ab ea domo, in qua nata est, & in aliam familiam transgreditur.* Hæc Gellius, qui Labeonis libros posteriorum non X. vt in Pandectarum indice notatur, fuisse scribit, sed minimum XL. Idem scriptor libros eiusdem ad edictum Praetoris omisit. Cur vero ipsius posteriores libri sint inscripti, ex praedictis apparet. Plura ex his Iabolenus recitat. e eos enim in Epitomen redegerat. f πιθάνων libros VIII. reliquit, quos Iulius Paulus in Epitomen redegit, g sed & hi libri saepè in Pandectis recitantur, h qui fortè sunt, qui à Iaboleno referuntur, ab eo in Epitomen redacti. i πιθάνων autem vocantur, idest probabilium. A labijs immodicis Labeones dictos

a d. l. 2. §. post hunc maxime.
b l. 1. c. 1. in fin. & lib. 7. c. 15. & lib. 7c. c 1.
c §. 1. instit. de Codicill.
d lib. 13. cap. 10.
e vt in l. qui vestē cū seq. de supell. lega. 1 l. si vxori 39. de aur. & arg. lega. in l. fundi de fund. instr. l. cum ita. & seq. de vsu fruct. legat.
f l. cū scriptum. 6 de dote praleg. l. qui concubinā. & seq. de leg. 3.
g vt in l. quem ad modū 12. de supell. lega. l. si cui de fund. instr.
h vt in l. vlt. de fund. instr.
i vt in d. l. cum scriptum de dote pralega.

dictos Plinius, a & Donatus b autumant, Priscianus à labe deducit.

a *lib.* 11. *c.* 36.
b *in Eunucho Terentij actu* 2. *scena* 3.

DE MASSVRIO SABINO. 21.
Cap. XXIV.

Massurius Sabinus cum tenues haberet facultates, ab auditoribus, quos erudiebat, est sustentatus, c & iam quinquagenarius in ordinem Equestrem receptus. Atteio Capitoni successit, & primus ab Augusto, mox à Tiberio ius respondendi de iure obtinuit. Huius meminit Persius loquens de manu misso vindicta, hoc carmine.

c *d. l.* 2. *§. vlt*

Vindicta postquam meus à Pretore recessi
Cur mihi non liceat, iussit quodcunq; voluntas,
Excepto, si quid Massuri rubrica notauit.

In catalogo Iurisconsultorum Pandectis præfixo scribitur, tres libros iuris ciuilis reliquisse, quorum nullum certum extat vestigium; sed eius secundum librum Responsorum Callistratus, d & quintum ad edictum Prætoris Vrbani, e & librum memorialium Paulus, f & libros ad Vitellium Vlpianus citant. g Ad Massurium Sabinum, h & non Sabinum consularem, vt Lampridius falsò putauit, i Vlpianus lib. 51. Paulus k 6. scripserunt. Ab hoc eius sectæ Iurisconsulti Sabiniani, vt supra est dictum, sunt appellati.

d *l.* 4. *in prin. ad leg. Rhod. de iact.*
e *l.* 18. *de oper. libert.*
f *l.* 140. *de ver. signif.*
g *l.* 45. *de legat.* 3. *l.* 8. & 12. *de fund. instr.*
h *l. vlt. C. de hered. instit.*
i *in Heliogabalo.*
k *l. quoniam instit. de hered. instit.*

DE

22. ## DE COCCEIO NERVA PATRE. Cap. XXV.

Occeius Nerua pater Antistio Labeoni successit. Illius M. Coccei Neruæ filius esse creditur, qui Triumuiratus tempore cum L. Gellio Publicola cos. fuit. a Eum etiam Tacitus b Consulatu functum fuisse scribit, & Tiberium ad Capreas in Campaniam secedentem secutum. *Profectio, inquit, arcto comitatu fuit; Vnus senator Consulatu functus Cocceius Nerua, cui legum peritia; qui post annos septem quam eò peruenit, inedia vitam finiuit.* Idem Tacitus; *Haud multo post, inquit,* c *Cocceius Nerua continuus comes Principis, omnis diuini, humaniq; iuris sciens, integro statu, corpore illæso, moriendi consilium cepit. Quod vt Tiberio cognitum, adsidere, causas requirere, addere preces, fateri postremò, graue conscientiæ, graue famæ suæ, si proximus amicorum, nullis moriendi rationibus, vitam fugeret. Auersatus sermonem Nerua abstinentiam cibi coniunxit, donec vitam efflaret. Ferebant gnari cogitationum eius, quantò propius mala Reip. viseret, ira, & metu dum integer, dum intentatus honestum finem voluisse.* Hæc ille. Fuit hic annus humanę salutis XXXIV. sæpe ab Vlpiano, & alijs citatur. d

a *Dion. lib. 49. in princ.*
b *lib. 4. Annal.*
c *lib. 5. Annal.*
d *l. 5. de rei vẽd. l. d. Iulio de vsufr. ear. rer. quæ vsu consu. & alibi.*

23. ## DE COCCEIO NERVA FILIO. Cap. XXVI.

Occeius Nerua huius filius ea ingenij fœlicitate fuit, vt anno ætatis XVII. publicè de iure responderit. e Huic Prætori designato Nero anno humanæ salutis LXVI. ornamenta Trium-

e *l. 1. §. pueritiã. ff. de postulãdo.*

Triumphalia dedit, & Statuas erexit. Tacitus, a *Triumphale, ait, decus Petronio Turpiliano Consulari, Cocceio Neruæ Prætori designato, Tigillino Præfecto pratorij tribuit, Tigillinum, & Neruam ita extollens, vt super triumphales in foro imagines apud Palatium effigies eorum quoq; sisteret.* Hactenus ille. Hic Neruę Imperatoris pater fuisse existimatur. Libros de Vsucapionibus composuit à Papiniano citatos, b & alios Responsorum ab Vlpiano nominatos, c Ob nimiam argutiam Neruam derisum esse Paulus scribit, d qui seruum domi ob pensionem a conductore non solutam inclusum per fenestram ostensum extra ædes videri volebat.

a *lib. 15. Annal.*

b *in l. 47. de acq. poss.*

c *l. 2. de his, qui nos infa. l. 13. de vsufr. & alibi.*

d *in l. cen. in qui-b. causis pign. vel hypothe. tacitè cõtraha.*

DE PROCVLO. 24.

Cap. XXVII.

Roculus Neruam successit. Multi hunc esse Licinium Proculum arbitrantur, quem Præfectum Prætorio Othonis fuisse Tacitus e narrat, & non leuem iuris auctorem Marcus Antoninus cum fratre appellat. f Epistolarum libros octo reliquit, quarum fragmenta in iure reperiuntur, g ab huius secta Proculiani sunt vocati. Quandoq; tamen alter eorum in alterius sectæ opinionem transijt, h Hunc Atilicinus & ipse Iurisconsultus consulit i quem Paulus citat k quandoq; tamen á Celso est derisus, l Caio Cassio Longino sæpe contradixit, vnde Proculianorum secta emanauit. m

e *lib. 17. Annal. seu l. 1. Histor.*

f *in l. Diui 17. de iur. patro.*

g *in l. 16. quẽ ad. serui amitt. l. 31. de dolo. l. 12. de offi. præsid. l. 36. de pact. l. 68 69. de cõtr. ẽptio. l. 53. de cõd. indeb. l. 44 de adopt.*

h *l. 2. ff. [illegible] amot. [illegible]*

i *l. Atilicinus. ff. de part. dotal.*

k *in l. & Atilicin. de seruit. rust. præd.*

l *l. 10. §. 1. ff. de neg. gest.*

m *d. l. 2. §. vlt. de origin. iuris.*

25. DE CAIO CASSIO LONGINO. Cap. XXVIII.

Aius vero Cassius Longinus secutus est Sabinum ex filia Q. Tuberonis, quæ Ser. Sulpitij neptis fuit, genitus. Cum M. Vinutio Quartino sub Tiberio Cos. fuit, eiusq; neptem vxorem duxisse videtur, nam a Tacito a Tiberij progener vocatur. Pene à Caligula occisus est, cum sortes Antiatinæ monuissent, vt à Cassio caueret, Sed intelligebant Chæream Cassium, qui eum percussit. b Postea anno salutis XLII. Syriæ Præfectus iussus est à Claudio tunc imperante Meherdatem, qui obses Romæ in regem à Parthis petebatur, ad ripam Euphratis deducere, vt auctor est Tacitus, c qui subdit, *Ea tempestate Cassius cæteros præminebat peritia legum, nam militares artes per ocium ignotæ, industriosq; ac ignauos pax in æquo tenet. Attamen quantum sine bello dabatur reuocare priscum morem, exercere legiones, cura, prouisu agere, perinde ac si hostis ingrueret, ita dignum maioribus suis, & familia Cassia ratus per illas quoq; gentes celebrata.* Hæc Tacitus, qui & alia prosequitur, quæ longum esset referre. Inde Cassius Romam reuersus Senatum frequentauit, & cum ad Puteolanorum seditionem comprimendam electus nimia seueritate vteretur, illud negocium alijs est demandatum. d Forte autem Pedanio secundo Præfecto Vrbi à seruo occiso, grauem in Senatu orationem habuit, & obtinuit, vt de tota 400. hominum familia, quæ existens sub eodem tecto auxilium domino non tulerat, supplicium sumeretur. e Demum Nero obiecit Cassio, quod inter maiorum imagines etiam Caij Cassij effigiem coluisset ita inscriptam, Partium Duci. Itaq; in Sardiniam Insulam Cassius est deportatus, f sed postea à Fl. Vespasiano

a lib. 6. Annal.

b Tranquill. in Caligula. c. 57.

c lib. 12. Annal.

d Tacitus lib. 13. Annal.

e Tacit. lib. 14. Annal.

f Tacit. lib. 16. Annal.

ſiano ab exilio reuocatus diem ſuum obijt. Tranquillus ſcribit, a Caſſium cum luminibus orbatum fuiſſe. Paulus Sabinum Caij magiſtrum vocat, b ipſe Ariſtonem docuit. Iuſtinianus c noſtrum Caium appellat, forte quia ab eo Inſtitutiones extraxit, aut ad aliorum differentiam, qui Caij appellati extra iura opera compoſuerunt. Nam & Pomponius noſtrum Gaium vocat, d de quo latius Antonius Auguſtinus. e

Plures de origine vocabulorum libros, & alios annalium, vt auctor eſt Gellius, f compoſuit, cum in pleriſq; à Proculo diſſentiret, ſectam Caſſianorum inſtituit, quæ à Proculianis differebat. g In domo propria, & alibi Caſſius docebat. Eum Plinius Scholæ Caſſianæ Principem, & parentem appellat. h

Alius etiam Caius Longinus fuit ex ordine Equeſtri, qui Prætor factus eſt, ſed non fuit tantæ auctoritatis, vt Proculus. i Hic eſt, cuius ſcripta in Pandectis leguntur, vixitq; ſub Marco Antonino, quem citat. k *Sacratiſſimi, inquit, Principis noſtri oratione cauetur, vt matris inteſtatæ ſucceſſio ad liberos, etiamſi in aliena poteſtate extent, pertineat*. Sine dubio Marcum philoſophum intelligit, cuius tempore factum fuit Senat. conſult. Orficianum, quod ipſe libro ſingulari l interpretatur, vt ex Inſtitutionibus eod. tit. apparet. Ipſe non multo poſt Hadriani tempora ſe vixiſſe indicat. m Hic eſt Caius, cuius nomen celebratur in Pandectis, & Inſtitutiones iuris libris IIII. compoſuit, vnde ſuas Iuſtinianus extraxit. Ad ſen. conſ. Orficianum, librum ſingularem edidit, n cuius in catalogo Iuriſconſultorum, & eorum operum nulla fit mentio, ad edictum Prouinciale libros 32. ad Vibicum IX. qui reperiuntur, & alios, qui in fronte Pandectarum ſunt deſcripti. Hic eſt Caius Caſſius, qui ab Vlpiano o citatur.

a *In Nerone. c. 37*
b *in l. dicere de recept. arbitr. alias eſt l. Qualē. 19. § dicere.*
c *in proem. inſtit. §. quas ex eib.*
d *in l. pen. de ſtip. ſeruo.*
e *lib. 1. emēdat. c. 5*
f *lib. 11. cap. 17. lib. 17. cap. vlt.*
g *l. adeo. § cū quis de acq. re. do.*
h *lib. 7. epiſt. 24.*
i *d. l. 2. §. vlt.*
k *in l. pen. ad Tertu.*
l *l. 8. 9. ad Tertul.*
m *l. vtrum 7. de reb. dubijs.*
n *l. 8. 9. ad Sen. conſ. orf.*
o *in l. 4. de in ius vocan.*

26. DE COELIO SABINO. Cap. XXIX.

a lib. 7. cap. 4.

OElium Sabinum Aulus Gellius a scriptum reliquisse memorat, quod pro seruis, qui pileati vendebantur, nihil emptori euictionis nomine venditor præstaret. *Cuius rei causam esse ait, quod emptores errare, & capi non possent, sed oculis iam perciperent, quodnam esset mancipiorum genus, namq; impositus pileus demonstrabat eiusmodi seruos venundari, quorum nomine emptori venditor nihil præstaret.* Ipsum etiam defunctorum voluntates solitum fuisse religiosissimè custodire, Plinius eidem scribit. b Auctor est Tacitus, c Othonem, Cœlium, & Flauium Sabinos in mensem Iulij, & Augusti consules designasse; citatur frequenter ab Vlpiano d Cœlius Sabinus, quem Vespasiani temporibus plurimum potuisse, Pomponius refert. e

b *lib. 4. epist. 11.*
c *lib. 18. Annal. seu lib. 2. Histor.*
d *in l. 14. 17. 20. 38. 65. Aedilit. edict.*
e *d. l. 2. §. ult. de origin. iur.*

27. DE PEGASO. Cap. XXX.

f *d. l. 2. §. ult.*

Egasus Proculo successit, & imperante Vespasiano, Vrbi præfuit, f & auctor Senatusconsulti Pegasiani extitit, cum esset Cos. cum Pusione, g eum Iuuenalis h à vitæ integritate commendat, quem tamen ignobilem fuisse indicat opinor hoc carmine.

rapta properabat abolla
Pegasus, attonitæ positus modo villicus vrbi.
An ne aliud tum Præfecti, quorum optimus, atq;

Inter-

g *§. sed quia. inst. de fideicomiss. hæred.*
h *Satyr. 4.*

Interpres legum sanctissimus, omnia quamquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Iustitia.

DE M. MINVTIO NATALI. 28.
Cap. XXXI.

. Minucius Natalis, ad quem Traianus scribit, a Proconsul Africæ, & Mysiæ inferioris Præses fuit, vt ex græco marmore apud Smetium constat, quòd alibi recitaui; eius commentaria Saluius Iulianus quandoq; refert. b Ad eum enim sex libros scripsit. Fuit Idolatra, nam reperitur Æsculapio, vt Deo, aram consecrasse, & Augur fuisse.

a *in l. Diuus, de ferijs.*
b *in l. eos de leg. 1.*

DE PRISCO IABOLENO. 29.
Cap. XXXII.

Riscus Iabolenus Cœlium Sabinum secutus sub Antonino Pio floruit, quo consultore est vsus; Capitolinus, *Multa, inquit,* c *de iure sanxit, vsusq; est iuris peritis Vindio Vero, Saluio Valente, Volusio Metiano, Vlpio Marcello, & Iaboleno.* Is inter alios erudijt Saluium Iulianum, dum Romæ esset, sed & illi Proconsuli Asiæ, & Præsidi Syriæ assidens in consilio seruos suos manu mittebat. d

Rem ridiculam ei accidisse Plinius memorat, e cum enim Passenius Paulus eques Romanus plures, vt tum moris erat, inuitasset, qui se elegos recitantem audirent, ità cœpit. *Prisce iubes, tum Iabolenus, qui aderat, Ego verò, inquit, non iubeo, Cogita, ait Plinius, qui risus hominum, qui*

c *in Antonino Pio.*
d *in l. 5. ff. de manu vindict.*
e *lib. 6. epistol. 15.*

ioci, & subdit, Est omnino Priscus dubiæ sanitatis, interest tamen officijs, adhibetur consilijs, atq; etiam ius ciuile publicè respondet, quo magis, quod tunc fecit, & ridiculum, & notabile fuit. Interim Paulo aliena deliratio aliquantum frigoris attulit. Itaq; Plinius eum leuem mente fuisse arguit. Libros xv. ex Cassio reliquit. Epistolarum xiv. Ad Plautium v.

30. DE IVBENTIO CELSO PATRE. Cap. XXXIII.

Vbentius Celsus pater locum Pegasi subijt. Hic asserebat, nullum, qui semel audiuit, ita surdum effici, qui non exaudiat, si quis supra cerebrum illius loquatur, a videns improbos mores Domitiani aduersus eum coniurauit, & forte quadam pœnam euasit.

a *l. discretis. C. qui testa. facer. poss.*

b *in Domitiano.* Dion. *Iubentius Celsus, inquit,* b *qui cum quibusdam primarijs viris contra Domitianum coniurauerat, fueratq; ob eam causam delatus, saluus, nec opinato seruatus est. Nam cum ab illis, qui eum capturi erant, impetrasset, vt sibi liceret cum Domitiano secretò colloqui, ac deinde illi adularetur, dominumq; ac Deum, quibus nominibus ab alijs quoq; appellabatur, crebro nominaret, Ego quidem inquit, nihil tale commisi, Sed si differre tibi placuerit, omnia curiosè inuestigabo: Deinde multos ad te deferam, multosq; coniuratos indicabo: Ita ob hanc causam dimissus neminem postea indicauit: Sed allatis alijs, atque alijs causis, rem in id tempus distulit, quo Domitianus mortuus est.* Hæc ille. Traianus postea eum charum habuit, cui etiam statuam poni iussit, ac Prætorem creauit, vt ex

c *lib. 6. epist. 5.* Plinio liquet, c à quo in Senatu Licinium nepotem vehementer increpitum fuisse scribit, qui reis ambitus. & repetundarum accusatis concedi volebat, vt testes Romam euocare possent, quemadmodum accusatores faciebant, & ad

& ad iurgia deuenerunt. De Celso Prætore ita Iuuenalis. a

Nec dubitant Celsi Prætoris vendere ludis.

idem alibi. b

Celso dictare paratæ.

Romæ in consilio Ducennij Veri Consulis fuit; c Erat autem consilium Romæ consessus quinq; Senatorum, & totidem Equitum, quibus Consul, aut Prætor præerat, in quo causæ seruorum à minoribus 20. anni manumittendorum cognoscebantur, vt Theophilus docet. d Auctor est Dion. e Hadriano ad imperium prouecto, statim Celsum occisum fuisse, tanquam illi in venatione insidias parasset, Hadrianus tamen in Senatu iurauit, eum suo in iussu interfectum. Sunt, qui hunc non Iubentium Iurisconsl. sed L. Publium Celsum, qui fuit cos. sub Traiano, fuisse affirment, quibus assentio.

a *Saty. 8.*

b *Satyr. 6.*

c *L. pater meus 29. de leg. 2.*

d *in §. eadē. instit. quib. ex caus. manu. nō licet.*

e *in Hadriano.*

DE IVBENTIO CELSO FILIO. 31.
Cap. XXXIV.

Vbentius Celsus filius patri successit, adolescens cognominatus, f forte quod in ea ætate de iure responderit, bis Cos. fuit, g primò suffectus, secundò ordinarius cum Neratio Marcello h sub Hadriano, qui eum in consilio habuit. Spartianus, *Cum iudicaret, inquit,* i *in consilio habuit non amicos suos, aut comites solum, sed iuris peritos, & præcipuè Iubentium Celsum, (ita enim legendum pro Iulio) Saluium Iulianum, Neratium Priscum, aliosq; quos tamen Senatus probasset.* Vixit vsq; ad Antoninum Pium, cuius Scrinij Libellorum promagister, seu proximus extitit, vt indicat marmor Romæ apud Alberinos inuentum, in quo apparet, Iubentium Celsum Libello Arrij Alfij liberti Arriæ Fadillæ matris Anto-

f *in l. si seruum §. sequitur. de ff. de ver. oblig.*

g *d. l. 2. in fin. de orig. iur.*

h *l. vlt. C. de ser. reip. manu.*

i *In Aelio Adriano.*

Antonini Pij subscripsisse, M. Rufino Sabiniano, & C. Iulio Seuero Coss. qui fuit annus salutis C.LVI. Series rei gestæ à Rutilio recitatur. a Flauio Respecto Prætori se consulenti Celsus respondisse in Pandectis legitur. b Libros Digestorum XXXIX. & alios de Vsucapionibus c reliquit, quorum particulæ in Digestis inueniuntur. d Celsi patris nullum extat opus, sed eum filius in Pandectis citat.

a *In vitis Iurisconsultorum in Iubentio Celso patre, & filio.*
b *in l. 3. §. 1. de minor. 25. ann.*
c *l 47. de acq. pos.*
d *l. 29. de leg. 2.*

32. ## DE PRISCO NERATIO. Cap. XXXV.

Riscus Neratius, & ipse Celso patri successit. Hic fratrem Neratium Marcellum habuit, qui cum Iubentio Celso Consulatum gessit. e Vlpianus enim Neratium Priscum Marcello fratri de quadam specie consulenti lib 4. epistolarum respondisse narrat f Neratius Priscus in Traiani consilio cum Aristone fuit, g eundemq; Hadrianus cum Iubentio Celso, Saluioq; Iuliano consultorem habuit, prout Spartianus narrat, h qui addit, *frequens opinio fuit, Traiano id animi fuisse, vt Neratium Priscum, non Hadrianum successorem relinqueret, multis amicis in hoc consentientibus, vsq; eò, vt Prisco aliquando dixerit, commendo tibi prouincias, si quid mihi fatale contigerit.* Hæc ille.

e *d. l. vlt. C de seru. Reip. manu.*
f *in l. quæsitum. §. idem respondit domo de fund. instru.*
g *l. vlt. ff. si quis à paren. fuer. manu.*
h *in Aelio Adriano.*

M. vero Aurelio imperante, cum Annio Vero Neratius iterum Cos. fuit. Quibus auctoribus factum est Senatusconsult. vt qui seruum castrandum dedisset, dimidia bonorum parte mulctaretur. i Regularum libros XV. Membranarum VII. Responsorum tres reliquit. Hi notantur in fronte Pandectarum. Sed præter hos citatur in libris Responsorum, k & 4. epistolarum, l vnde alia ipsum volumina præter supradicta scripsisse apparet. Eius fortè soror fuit Neratia Labeoni nupta, cui vir moriens

i *l. 15. qui seruũ. de siccar.*
k *l. 19. de in rem verso.*
l *l. 12. §. 18. de fund. instruct.*

riens vestem, mundum muliebrem, ornamenta, lanam, linum, purpuram, omniaq; versicoloria legauit. a

a *l. pediculus. §. labea. de aur. & arg. lega.*

DE ABVRNIO VALENTE. Cap. XXXVI. 33.

Burnius Valens Iaboleni Prisci locum subijt; b Fideicommissorum libros septem reliquit. Ex eius libro quinto fideicommissorum excerpta est l. 19. de leg. 3. Paulus eius operum particulas quandoq; recitat, c & sæpe eum citat. d Sunt qui hunc Saluium Valentem esse velint, quo Antoninum Pium consiliario vsum Capitolinus narrat. e Ad hunc Seuerus cum Antonino filio scribit. f Aliqua ex eius scriptis Pandectis sunt inserta. g

b *d. l. 2. in fin. de origin. iur.*
c *in l. 78. §. vlt. de leg. 3.*
d *in l. debitor. de leg. 2. d. l. 78. §. vlt. de leg. 3.*
e *in Antonino Pio.*
f *in l. edita. C. de edend.*
g *in l. 94. de leg. 3 l. 15. de annu. legat.*

DE TITO AVLIO FEROCE. Cap. XXXVII. 34.

Itus Aulus Ferox Iurisconsultus, ad quem Proculus scripsit, h Traiano imperante, Curator riparum Tiberis, Cloacarumq; fuit, vt indicat sequens epigramma inuentum Romæ in fundamentis Pontis Sixti.

h *l. supra. 11. 4. apud Ferocē de aqua pluu. arc.*

Ex auctoritate Imperatoris Cæsaris Diui Neruæ fil. Neruæ Traiani Aug. Germanic. Pontif. Max. Trib. Potest. V. Cos. IIII. P. P. Titus Iulius Ferox Curator Aluei, & Riparum Tiberis, & Cloacar. Vrbis terminauit Ripam R. R. ad proxim. Cipp. pedes XXIIII. S.

DE

35. DE M. SALVIO IVLIANO MEDIOLANENSI. Cap. XXXVIII.

M. Saluius Iulianus patria Mediolanensis, & ipse Iaboleno successit, ab eoq; eruditus est. Pronepotem habuit Didium iulianum, qui posteà imperauit. Prætor, & bis Cos. primum cum Torquato sub Antonino Pio, iterum cum Pisone sub Marco Philosopho, in quibus Magistratibus seruos suos vindicta manumittens ciues Romanos faciebat. Itaq; auctoritatem se in facto suo præstitisse narrat. a *Ego, inquit, cum meminißem Iabolenum præceptorem meum in Asia, & Syria seruos suos manumisiße, cum consilium prabuerat, exemplum eius secutus, & in Pratura, & in Consulatu meo quosdam ex seruis meis vindicta liberaui, & quibusdam Prætoribus consulentibus me idem suasi*. Forte autem à Iaboleno, dum ei Proconsuli in Asia, & Syria assidebat, Saluius Iulianus ius ciuile est edoctus.

Primo Aquitaniam, Belgicam, Dalmatiam, Germaniam, mox Bœticam rexit. Dum Aquitaniæ præesset, ei Hadrianus Imp. rescripsit. b Demum Vrbi præfuit, vt auctor est Spartianus. c Hadrianus eum iussit, edicta quotannis à Prætoribus edita breui libello complecti, quæ posteà, oratione habita in Senatu, confirmauit. d Vnde Iulianus edictum perpetuum ordinasse dicitur, e cui quædam addidit. f Saluiani etiam Interdicti, dum esset Prætor, auctor fuisse creditur. Marco Antonino, eiusq; fratri valde amicus in eorum consilium sæpe est adhibitus. g Viuente, & defuncto Marco, exercitibus cum Paterno Tarruntino Iuriscons. P. P. præfuit, alij Tarruntenum scribunt, qui quatuor de re militari libros composuit. Saluij Iuliani filium ad impudicitiam Commodus frustrà

a *in l. an apud se. de manum. vindict.*

b *in l. milites. §. pen. de custod. reor.*

c *in Didio Iuliano.*

d *l. 2 graca. §. 18. & eadē latina, §. si vero postea C. de veter. iur. enucl.*

e *l. pen. C. de condict. indeb.*

f *l. 3. de coniung. cū emācip. liber.*

g *l. Diui fratres. de iure patronat.*

fruſtrà tentauit. Quare iratus ex inde ipſi Iuliano inſidias tetendit, ac primo togatum, præſente officio ſuo in piſcinam detruſit; mox nudum, & cymbala quatientem ante concubinas ſuas ſaltare iuſſit, vt Lampridius refert, a niſi de alio Iuliano intellexit.

a *In Commodo Antonino.*

Accidit autem, vt Lucilla Commodi Soror, cuius filia nupta erat Claudio Pompeiano, fratri Principi per generum inſidias pararet, quarum conſcius eſt dictus fuiſſe Iulianus, & Paternus. Ferebaturq; Paternum, filiam Iuliani filio vxorem deſpondiſſe, vt imperium in Iulianum transferretur. Pompeianus verò Commodum ingredientem Amphiteatrum in quodam anguſto loco cum poſſet occidere, id non fecit, ſed diſtricto gladio, ait, Hunc pugionem tibi mittit Senatus. Itaq; fatuus nec ipſe facinus impleuit, & ſibi, multisq; alijs exitium attulit; Ipſe enim & Paternus, & Saluius Iulianus, quem Dion mendosè Seruium Iulianum vocat, b alijq; occiſi ſunt. Idem & Lampridius affirmat. c Sepultus eſt via Labicana quinto ab Vrbe milliario, vbi etiam Didius Iulianus eius pronepos Imperator conditus eſt.

b *In eodem.*
c *Vbi ſupra.*

Reliquit libros Digeſtorum xc. de Ambiguitatibus vnum; Ad Minutium VI. Ad Vrſium Ferocem quatuor. Eius celebratur illa memorabilis ſententia, quam annum agens LXXXVIII. protuliſſe fertur; Si alterum pedem in ſepulchro haberem, ad huc diſcere vellem, quam Pomponius recitat. d Verum illa non Iuliani, ſed alterius, qui Pomponium conſuluit, ſunt verba; Eiuſdem aliud præclarum circumfertur dictum, nullam legem, nullum Senatuſconſultum vnquam edictum fuiſſe, quod initio ad omnia ſufficeret, ſed multa poſteà opus eſt emendatione aut interpretatione. Quam ſententiam recitat Iuſtinianus, e Iulianum Saluius Ariſto, f & Sextus Cæcilius Africanus g quandoq; conſuluere.

Eius Iuliani memorabilis ſententia.

d *in l. apud Iulianũ de fideicom. liberta.*
e *in Nouell. 22. tit. quib. modis natura. effici. ſui. in princip.*
f *in l. Saluius Ariſto. de legatis præſtan.*
g *in l. 52. de lib. agnoſc.*

H DE

36. DE TVSCIO TVSCIANO. Cap. XXXIX.

VScius Tuscianus & ipse Iaboleno Prisco successit. Hunc alij Tuscium Fuscianum esse credunt, qui Numidiæ legatus sub Antonino Pio fuit. a Ad eundem Fuscianum alicuius prouinciæ Præsidem Seuerus, & Antoninus scribunt. b Sub Commodo Vrbi præfuit, cui in magistratu Pertinax, qui postea imperauit, successit. Capitolinus de Pertinace loquens, *Post hac, inquit,* c *Præfectus Vrbi factus, in qua Præfectura post Fuscianum hominem seuerum Pertinax mitissimus, & humanissimus fuit, & ipsi Commodo plurimum placuit,* sub quo cum Dullio Sillano Cos. fuit. Fusciana fortè huius filia extitit, ad quam Alexander rescribit. d

a *l. nam secundū de lega. præstan.*

b *in l. 1. C. de her. tutor.*

c *in Pertinace.*

d *in l. amita. C. qui pet. tutor.*

37. DE PATERNO TARRVNTENO. Cap. XL.

PAternus Tarruntenus P.P. Commodi insimulatus est, quod contra ipsum coniurauerit, & filiam suam Saluij Iuliani filio desponderit, vt in Iulianum transferret imperium, est occisus, Lampridius, e & Dion. f Quatuor Militarium libros reliquit, quoru m paucæ in Pandectis extant particulæ. g Aiius fuit Paternus, ad quem Alexander Imp. scribit. h

e *In Commodo Antonino.*

f *In eodem.*

g *in l. 7. de re militar. in l. vlt. de iur. immun.*

h *in l. 1. C. de magistrat. communicen.*

DE

DE SEX. CAECILIO AFRICANO. 38.
Cap. XLI.

Ex. Cæcilius Africanus ex eo Africano descendere creditur, qui, Nerone imperante, censum per Gallias egit cum Q. Volusio, & Trebellio Maximo, nobilisq; fuit, quemadmodum Tacitus memorat. a Hunc disciplina iuris, atq; legibus populi Romani noscendis, interpretandisq; scientia, vsu, auctoritateq; illustrem fuisse Gellius scribit, b & se cum eo conuenisse ad salutandum Cæsarem, scilicet Hadrianum, aut certè Antoninum Pium, sub quibus vterq; vixit.

Fuit autem suppar Saluij Iuliani, quem quandoq; consuluisse Vlpianus refert. c Vnde suspectum habeo Lampridium, qui Africanum in Alexandri consilio ponit, d quemadmodum etiam alibi errat, cum asserit, e Vlpianum ad Sabinum consularem scripsisse, qui fuit Massurius Sabinus, non Consularis, vt supra probaui. f Fortè Lampridius intelligit Iulium Africanum, qui sub Maximino Cos. fuit, & ad eum Gordianus scribit. g Sex. Africanus Saluij Iuliani discipulus libros xix. Quæstionum reliquit, ex quibus leges CXXX. in Pandectis sparsæ reperiuntur à Cuiacio eruditè explicatæ. h

a *lib. 14. Annal.*
b *lib. 20. cap. 1.*
c *in l. 3. §. 3. de lib. agno. l. 39. de lega. 1.*
d *in Alexandro Seuero. in fin.*
e *in Heliogabalo.*
f *in Massurio Sabino.*
g *in l. antep. C de oper. liberto.*
h *lib. tractat. ad Africanum.*

DE SALVIO VALENTE. 39.
Cap. XLII.

Aluius Valens Iurisconsultus, & ipse iisdem temporibus floruit, & in consilio Antonini Pij fuit, vt auctor est Capitolinus in Antonino Pio. *Multa, inquit,* i *Pius de iure sanxit,*

i *in Antonino Pio.*

vsusq; est iurisperitis Vindio Vero, Saluio Valente, Volusio Metiano, Vlpio Marcello, & Iaboleno, & ad eum magistratu fungentem idem Antoninus Pius rescripsit. a

a *in l. si eib* 25. 1. *ff. de accusat.*

40. DE SEX. POMPONIO. Cap. XLIII.

Ex. Pomponius in altero Enchiridij libro Iurisconsultorum, qui ante se fuerunt, catalogum, & rerum Romanarum compendium breuitate admirandum composuit. Eum in Alexandri consilio Lampridius ponit, b quod falsum puto, cum ante Papinianum, Hadriano imperante, vixerit, aut saltem eius suppar fuerit, cuius nullam mentionem facit, nec tantum virum, si ante se fuisset, vnquam omisisset. Multos alios Alexandri consiliarios Lampridius statuit, qui, eo imperante, superstites esse non poterant, vt Africanum, Alfenum, Triphoninum, Metianum, Celsum, & Proculum, quos longè ante vixisse constat. Quare si ab errore Lampridium tueri volumus, cogimur duos Africanos, totidem Alfenos, Triphoninos, Celsos, & Proculos comminisci; Sed & in alijs eum falsi supra redarguimus, vt non mirum sit, si & in his iurisconsultis errauerit. Præter duos Enchiridij libros, alios 39. ad Q. Mutium, Ad Sabinum 35. Ad Plautium VII. & plures alios Pomponius reliquit, qui in Catalogo iurisconsultorum ante Pandectas præfixo inueniuntur. Hic, an docuerit, non apparet.

b *in Alexandro Seuero. in fin.*

Lampridij error.

DE

DE IVNIO MAVRICIANO. 41.
Cap. XLIV.

Vnius Mauricianus eodem tempore, ideſt Antonino Pio imperante, vixit, vt ipſe teſtatur lib. 2. ad legem Iuliam, & Papiam, a ſed an ſcholam rexerit, non conſtat. Ad leges, VI. tantum libros reliquiſſe in præfato Catalogo Iuriſconſultorum dicitur; ſed ex eius libro ſecundo de pœnis aliquid in iure recitatur. b Quandoq; ab Vlpiano reprehendens Saluium Iulianum citatur. c

a *in l. ſi Auguſta 57. de leg. 2.*

b *in l. 3. ff. de eodem.*

c *l. iuris gentium 7. §. 1. de pact. l. 25. de vſufr.*

DE AELIO MARCIANO. 42.
Cap. XLV.

Elius Marcianus ſub Antonino Pio Bæticæ Proconſul fuit, vt Pij reſcriptum ad eum miſſum indicat, d & ipſe in auditorio publico ſe iudicaſſe ſcribit: e Inſtitutionum libros XVI. Regularum quinq; & alios reliquit, qui in Pandectarum fronte recenſentur. Falſumq; arbitror, quod Lampridius ſcripſit, f eum in Alexandro conſilio fuiſſe, cum à Pij imperio ad Alexandrum fermè anni LXXX. interceſſerint, vt in alijs mendacij arguitur. Ex Marciani Inſtitutionibus multa ſuis Iuſtinianus inſeruit. g

d *in l. 2. ff. de his. qui ſui, vel alien. ſunt iur.*

e *in l. 1. in fin. de ſtat. defunct.*

f *in Alexandro Seuero. in fin.*

g *l. 5. ff. de ſtat. homi.*

DE

vsusq; est iurisperitis Vindio Vero, Saluio Valente, Volusio Metiano, Vlpio Marcello, & Iaboleno, & ad eum magistratu fungentem idem Antoninus Pius rescripsit. a

a *in l. si eius* 15. 1. *ff. de accusat.*

40. DE SEX. POMPONIO. Cap. XLIII.

SEx. Pomponius in altero Enchiridij libro Iurisconsultorum, qui ante se fuerunt, catalogum, & rerum Romanarum compendium breuitate admirandum composuit. Eum in Alexandri consilio Lampridius ponit, b quod falsum puto, cum ante Papinianum, Hadriano imperante, vixerit, aut saltem eius suppar fuerit, cuius nullam mentionem facit, nec tantum virum, si ante se fuisset, vnquam omisisset. Multos alios Alexandri consiliarios Lampridius statuit, qui, eo imperante, superstites esse non poterant, vt Africanum, Alfenum, Triphoninum, Metianum, Celsum, & Proculum, quos longè ante vixisse constat. Quare si ab errore Lampridium tueri volumus, cogimur duos Africanos, totidem Alfenos, Triphoninos, Celsos, & Proculos comminisci; Sed & in alijs eum falsi supra redarguimus, vt non mirum sit, si & in his Iurisconsultis errauerit. Præter duos Enchiridij libros, alios 39. ad Q. Mutium, Ad Sabinum 35. Ad Plautium VII. & plures alios Pomponius reliquit, qui in Catalogo Iurisconsultorum ante Pandectas præfixo inueniuntur. Hic, an docuerit, non apparet.

b *in Alexandro Seuero. in fin.*

Lampridij error.

DE

DE IVNIO MAVRICIANO. 41. *Cap. XLIV.*

Vnius Mauricianus eodem tempore, ideſt Antonino Pio imperante, vixit, vt ipſe teſtatur lib. 2. ad legem Iuliam, & Papiam, a ſed an ſcholam rexerit, non conſtat. Ad leges, VI. tantum libros reliquiſſe in præfato Catalogo Iuriſconſultorum dicitur; ſed ex eius libro ſecundo de pœnis aliquid in iure recitatur. b Quandoq; ab Vlpiano reprehendens Saluium Iulianum citatur. c

a *in l. ſi Auguſta 57. de leg. 2.*

b *in l. 3. ff. de eodem.*

c *l. iuris gentium 7. §. 1. de pact. l. 25. de vſufr.*

DE AELIO MARCIANO. 42. *Cap. XLV.*

Elius Marcianus ſub Antonino Pio Bæticæ Proconſul fuit, vt Pij reſcriptum ad eum miſſum indicat, d & ipſe in auditorio publico ſe iudicaſſe ſcribit: e Inſtitutionum libros XVI. Regularum quinq; & alios reliquit, qui in Pandectarum fronte recenſentur. Falſumq; arbitror, quod Lampridius ſcripſit, f eum in Alexandro conſilio fuiſſe, cum à Pij imperio ad Alexandrum fermè anni LXXX. interceſſerint, vt in alijs mendacij arguitur. Ex Marciani Inſtitutionibus multa ſuis Iuſtinianus inſeruit. g

d *in l. 2. ff. de his. qui ſui, vel alien. ſunt iur.*

e *in l. 1. in fin. ne de ſtat. defuncto.*

f *in Alexandro Seuero. in fin.*

g *l. 5. ff. de ſtat. homi.*

DE

43. DE VLPIO MARCELLO, Cap. XLVI.

a in Antonino Pio.

b in l. 3. de his, quæ in testam.

c l. 14. de in rem verso. l. si is, qui pro emptore. de vsucap. l. 16. de testam. l. Marcellus. de verb. sign. l. verũ §. sciẽdũ de mino. l. filius. §. 1. de falsi. l. Marcellus. ad Treb.

d idest Mœsiæ superioris.

Lpius Marcellus & ipse in consilio Antonini Pij fuit, vt auctor est Capitolinus; a sub Marco philosopho etiam vixit, nam eius recentem sententiam citat. b Digestorum libros 31. ad leges, vi. Responsorum vnum reliquit. Notas etiam in Saluium Iulianum, & Pomponium scripsit, c item ad librum Regularum Pomponij. De Vlpio Marcello Romæ in hortis Carpensibus apud Lipsium extat hæc inscriptio. M. AVR. AVGVSTINIANO 7. COH. VIG. VIX. AN. XXXIII. PRIVATVS AN. XVII. EXCEPTOR PRÆSIDIS PROVINCIÆ M. S. d ANN. IIII. LECTVS IN PRÆTORIA EQVES SIVE TABVLARIVS ANN. V. FACTVS 7. IN SYRIA VIX. AN. VIII. CLAVDIA PACATA CONIVX PIISSIMO VLPIVS MARCELLVS NEPOS B. M. FECERVNT.

44. DE VOLVSIO METIANO. Cap. XLVII.

e in Antonino Pio.

f in l. diui. 17. de iur. patron.

Olusius Metianus in eiusdem Antonini Pij consilio fuit, vt tradit Capitolinus, e & in Marci Antonini, qui de ipso cum fratre ita scribit. f *Volusius Metianus amicus noster, & iuris ciuilis, præter veterem, & benè fundatam peritiam, anxiè diligens, religione rescripti nostri ductus, sicut coram nobis affirmauit, non arbitratum se aliter respondere debere*: scilicet, vt nepos non

petat

petat bonorum possessionem contra tabulas liberti, quem eius auus capitis accusauerat.

Hunc esse puto, qui de asse, & eius partibus scripsit, & Volusiani Senatusconsf. auctor fuit, quo in tertia parte bonorum puniuntur, qui in alienam litem coeuntes, quicquid ex condemnatione redactum fuerit, inter se diuidunt. a Fideicommissorum libros XVI. & Publicorum XIIII. reliquit, quemadmodum in Catalogo Iurisconsultorum ante Pandectas præfixo notatur. Sed & ad legem Rhodiam scripsisse inuenitur, ex cuius libris particula Pandectis græcè inserta reperitur. b

a *l. antep. ad l. In... de ... prium...*

b *in l. de precario. ad l. Rhod. de iact.*

DE CERBIDIO SCAEVOLA. 45. Cap. XLVIII.

Erbidium Scæuolam, & ipsum Iuliani discipulum fuisse puto, quo, vt ait Capitolinus, c iurisperito Marcus Antoninus philosophus est vsus. Seueri Imperatoris, & Papiniani præceptor fuisse fertur, cui etiam in aduocatione fisci successisse Papinianus ipse dicitur. d Legum Coryphæus cum Iulio Paulo, & Vlpiano ab Herennio Modestino appellatur. e Huius est vulgata illa sententia Ius ciuile Vigilantibus scriptum est. f Digestorum libros 40. Quæstionum 20. Responsorum VI. & alios reliquit. Scæuola quum de iure respondet, solet secundum ea, quæ proponuntur, respondere. Paulus nostrum Scæuolam appellat, g quia eius discipulus cum alijs fuerat.

c *in M. Antonino Philosofo.*

d *Alex ab Alex. l. 6. Gen. dier. I. cap. 19.*

e *in l. scire oportet § aliud. de excus. tut.*

f *in l. 24. pen. quæ in fraud. creditor.*

g *in l. si is qui §. quod. dicitur. de iur. doti.*

DE

46. DE CLAVDIO SATVRNINO. Cap. XLIX.

Laudius Saturninus sub Antonino Pio vixit, a & Romæ Præturam gessit, b vir singularis quandoq; opinionis; c Vnde nostri Legum Interpretes eos, qui soli sunt in aliqua sententia, Saturninos vocant. d Librum de coronis elegantem scripsit, vt Tertullianus est auctor. e *Plura quærentibus, inquit, omnia exhibebit præstantissimus in hac quoq; materia commentator Claudius Saturninus. Nam est illius de Coronis liber, & origines, & causas, & species, & solemnitates earum ita edisserens, vt nullam gratiam floris, nullam lætitiam frondis, nullum cespitem, aut palmitem non alicui capiti inuenias consecratum.* Hæc ille.

De pœnis etiam paganorum librum vnum reliquit, ex quo lex vna Pandectis inserta reperitur, f ita vt mirer, in indice Iurisconsultorum ante ipsas præfixo non contemnendo errore Venuleio Saturnino librum illum adscriptum esse. Deceptus est, puto, illius indicis auctor in Saturnini cognomine, ex quo duos, qui ætate annis amplius quinquaginta distant, vnum esse censuit. Hic enim sub Pio, vt retuli, Venuleius sub Antonino Caracalla, & Alexandro floruit, g vt horum ad ipsum rescripta indicant. Hi etiam Iurisconsulti pro diuersis in Pandectis recitantur. h Trigintaq; nouem erunt Iurisconsulti, non triginta octo, ex quorum scriptis sarcinatæ sunt Pandectæ, vt indicis auctor credidit.

a *l. 4. ff. de legatio. l. 1. §. 2. ff. quæ res pignor. oblig. non poss.*
b *l. si remunerandi. §. Marius. ff. manda.*
c *l. 1 ff. de Senator.*
d *in d. l. 1. Bal. in l. 1 sub n. 3. C. de sacr. sanct. eccles. Ias. in l. si filius fam. sub n. 7. ff. si cert. petat.*
e *lib.* De Corona Militis.
f *l. aut facta de pœn.*
g *l. 1. C. de excus. veter. l. 1. C. quibus non obijcit. long. temp. præscr.*
h *l. diuus, & seq. ff. de pœnis.*

DE

DE Q. SEPTIMIO TERTVLLIANO CARTHAGINENSE. 47.

Cap. L.

Q. Septimius Florens Tertullianus ex ciuitate Carthaginis prouinciæ Africæ patrem centurionem virum proconsularem habuit, quem sub Ælio Hadriano natum esse conijcio. Cum acris, & vehementis ingenij esset, in omnibus disciplinis, quibus accuratè incubuit, maximè profecit; In Latinis enim, & græcis litteris ita enituit, vt multa vtroq; idiomate scripserit. In philosophorum quoq; sectis, & historijs versatus, potissimum iuri ciuili operam dedit, in quo de castrensi peculio librum vnum, & Quęstionum octo reliquit, ex quibus etiam in Pandectis plura extant iura. a

Ethnicus, & idolatra diu fuit, vt ipse in principio libri de pœnitentia, & in Apologetico fatetur, donec cum Christianis versatus veram fidem amplexus est; Et quia nouum nomen Baptismo acquisiuit, inde factum esse existimo, vt Polynomius fuerit, & Q. Septimius Florens Tertullianus dictus sit, vt Sergio, Paulo, Eusebio, Pamphilio, & alijs euenit, qui illorum, à quibus baptizati sunt, sibi nomen addiderunt.

Romanæ Ecclesiæ presbyter factus plebem docuit, ad quam etiam absens tres epistolas misit, vnam de vera Circuncisione, aliam, quid sit Sabbathum, tertiam de cibis Iudaicis, quæ sola ex his adhuc extat. Cum vero in eo statu vsq; ad mediam ętatem, vt D. Hieronymus scribit; b id est circiter annum ætatis quadragesimum permansisset, inuidia & contumelijs clericorum Romanæ Ecclesiæ ad Montani dogma delapsus est: qui cum Maximilla & Priscilla impijs fœminis nouum spiritum se habere iactitabat:

a *vt l. idem etsi filius fam. de milita. testa. l. 3. de castr. pecu. & alia.*

b *De Script. Ecclesiast. in Tertulliano.*

ac multa postea aduersus catholicos, quos psychicos, ideſt animales per contumeliam vocat, impiè scripsit, vt de Monogamia, in qua secundas nuptias non permittit, de Persecutione in fuga, de Ieiunijs, quæ plura, & ardua imponenda esse censet; Aduersus eosdem de Estasi libros sex, & septimum nominatim ad Apollonium composuit. a

a *vide in supplemẽto chronicorũ.*

48. DE PAPIRIO IVSTO. Cap. LI.

Papirius Iustus in Papiniani schola edoctus sub Seuero, & Antonino vixit, b Libros xx. Constitutionum composuit, in quibus diuersorum Principum constitutiones aggregauit, c Nec in ijs constitutionum verba, sed sensum tantum recitat.

b *l. ad tempus. C. ex quibus cau. infam. irroga.*

c *l. 17. De seruit. vrb. præd. l. 35. de re iudica. l. 37. 60. de Pact. l. 71. De contrahen. empt. l. 21. De appell. quæ omnes incipiunt, Imperatores.*

49. DE MESSIO RVSTICO. Cap. LII.

Messius Iurisconsultus citatur à Paulo. d Hunc puto esse L. Messium Rusticum, qui, Hadriano imperante, aluei Tiberis, & cloacarum Romæ curator fuit, vt ex marmore apud Smetium constat.

EX AVCTORITATE IMP. HADRIANI TRIB. POTEST. V. IMP. IIII. COS. IIII. L. MESSIVS RVSTICVS CVRATOR ALVEI, ET RIPARVM TIBERIS, ET CLOACARVM VRBIS RR. RESTITVIT SECVNDVM PRÆSENTEM TERMINATIONEM PROXIM. CIPP. PED. CX.

d *l. vlt. De iur. fisci.*

DE

DE CALLISTRATO. 50. Cap. LIII.

Allistratus sub Diuis fratribus, a & Seuero scripsit, b pluraq; opera reliquit, quæ in Pandectarum fronte notantur. Alius Callistratus Romæ Senator Constantinum Byzantium est secutus, ad quem fortè scripta est L. indicia. C. de rei vendicat.

a *l. 37. in fin. ad municip. l. 10. de decurio.*
b *l. 14. §. 3. de mun. & hon.*

DE CLAVDIO TRYPHONINO. 51. Cap. LIV.

Laudius Tryphoninus ex Saluij Iuliani auditoribus fuisse creditur. Sub Antonino Caracalla Syriç præfuit, vt eius rescriptum indicat; c & ipse Tryphoninus se in auditorio iudicasse scribit. d Disputationum libros XXI. edidit, & notas in Cerbidium Scæuolam. e Vndè illo posterior esse probatur; vnà cum Papiniano, & Paulo coram Seuero causas cognoscebat. f

c *in l. 1. C. de iudaeis.*
d *in l. 78. §. vlt. de iur. dot.*
e *l. qui negociationem de admin. tutor. l. Titia. de manumiss. testa l. cũ tibi. de fideicom. liberta.*
f *l. vlt. de iur. fisci.*

DE AEMILIO PAPINIANO. 52. Cap. LV.

Emilius Papinianus Hostilium Papinianum, & Eugeniam Gracilem parentes habuit. Sub Cerbidio Scæuola eruditus alijs legum peritia excelluit. Primò Assessor Præfectorum prætorio, g mox Magister Libellorum Seueri

g *l. 3. § 3. de vsur.*

I 2 Prin-

Principis fuit. a Eum in fisci aduocatione. Cerbidio Scæuola successisse Alexander ab Alexandro scribit, b demum Præfectus prætorio fuit, vt testatur Paulus, c qui cum Vlpiano illi assedit, & auctor est Spartianus. d Eodemq; officio functus est apud Antoninum Caracallam, à quo occidi est iussus, quod noluisset parricidium ab illo in fratrem Getam commissum excusare; De hoc enim ab Antonino interpellatus Papinianus respondit, facilius esse perpetrare parricidium, quàm excusare. Itaq; ipso iubente, Papinianus securi est percussus.

Cum ad Palatium occidendus traheretur, dixisse fertur, stultissimum fore, qui sibi succederet, præfectum, nisi violatam Præfecturam vindicaret, quod & euenit; Nam Opilius Macrinus Papiniani successor, occiso Caracalla, imperium inuasit. Cum bipenni mactatum Papinianum Antoninus resciisset, erga carnificem est conquestus, quòd eum non gladio, vt iusserat, sed securi percussisset, vt Dion, e & Spartianus f memorant, qui Papinianum iuris asylum, & doctrinæ legalis thesaurum appellat, & addit, Caracallam, pluribus alijs trucidatis, etiam filium Papinianum occidisse, qui ante triduum Quæstor opulentum munus ediderat.

Papinianus vir excelsi ingenij, & acutissimi, & prudentissimus vocatur. g Tantæ verò fuit auctoritatis, vt vbi pares erant Iurisconsultorum contrariæ sententiæ, ea præualeret, in qua Papinianus fuisset. h Notę quoq; in eum ab Vlpiano, Paulo, & Martiano factæ in viri splendidissimi honorem nullam vim antea habebant. i Refert Bartholomeus Socinus, k Marianum patrem sibi narrasse, se viuente, Romæ inuentam fuisse vrnam argenteam, in qua Papiniani ossa erant recondita, cum hac inscriptione.

ÆMILII PAPINIANI IVRISCONSVLTI, ET PRÆFECTI PRÆTORIO REQVIESCVNT HIC OSSA, CVI INFELIX PATER, ET MATER SAORVM FECERVNT MORTVO ANNO SVÆ ÆTATIS XXXVI.

Rusti-

a *l. rescriptū, 12. de distract. pignor.*
b *lib. Genial dier. 3. c. 19*
c *in l. lecta, si cert. petat.*
d *in Pescennio Nigro.*
e *in Antonino Caracalla.*
f *in eodem, & in Seuero.*
g *in l. 16. & l. 30 C. de fideicom.*
h *l. 1. C. Theod. de respōs. prudēt.*
i *l. 1. §. sed neq; ex multitudine, de vet. iur. enu. in Codice. sed ff. de concept. Digest.*
k *in l. cum anus. in prin. ff. de cōdit. & demōstr.*

Rusticus, ablata vrna argentea, reliquias in Tiberim proiecit. Aliud eius epitaphium marmore incisum huiusmodi fuit.

ÆMILIO PAVLO PAPINIANO PRÆFECT. PRÆT. IVRISCONSVLTO, QVI VIXIT ANNIS XXXVI. M. IIII. DIEBVS X. PAPINIANVS HOSTILIVS. EVGENIA GRACILIS TVRBATO ORDINE IN SENIO HEV PARENTES FECERVNT FILIO OPT.

Quæstionum libros XXXVII. Responsorum XIX. Definitionum II. de Adulterijs totidem; Vnum Astynomiorum græcè conscriptum, a idest, ad edictum ædilium reliquit. a *l. 1. de via publ. & si quid in ea factum sit.*

DE ARRIO MENANDRO. 51.

Cap. LVI.

ARrius Menander consilio Seueri Imper. adscriptus, cum in causis, & circa personam Principis, eiusq; negocijs valde occupatus esset, à tutela, & cura excusari meruit, vt Vlpianus narrat. b *Susceptam inquit, tutelam alij non solent deponere, quam qui trans mare Reip. causa absunt, vel hi, qui circa Principem sunt occupati, vt in consiliarij Arrij Menandri persona est indultum:* Id autem statuit Seuerus. c Reliquit Menander tantum Militarium libros quatuor.

b *in l. verbum. 11. §. eo facto. de minor.*

c *in l. 30. de excus. tutor.*

54. DE DOMITIO VLPIANO. Cap. LVII.

Omitius Vlpianus Tyro, quę in Syria Phœnicie colonia fuit, oriundus, a Papiniani discipulus Romæ Prætoribus assedit, b quibus etiam in villa versantibus consilium præbuit. c Mox & Papiniano Præfecto prætorio vna cum Iulio Paulo assedit. d Interea sub Heliogabalo ab officio, quod bonus esset, est remotus, sed eo extincto, Alexander Vlpianum restituit; Ac primùm Mammea matre repugnante, mox gratias agente, pro tutore habuit, qui cum multa ab Heliogabalo corrupta emendasset, Flauianum, & Chrestum, vt ipsis succederet, interfecit.

Itaq; eorum loco Præfectus Prætorio creatus e magnam cum Prætorianis contentionem exercuit, & aliquando ab Alexandro toga protectus est, ne occideretur. In eo Magistratu nominis Christiani inimicus multos, inscio Alexandro, martyrio affecit, &, vt ait Lactantius, f septem libros de officio Proconsulis composuit, in quibus Constitutiones impiorum Principum collegit de Christianis supplicio dandis, quos etiam impostores vocat; g vt vulgo ab Ethnicis nominabantur, etsi plures ab ipsis morbo liberatos non negat. Demum à Prætorianis & ipse diuino iudicio est trucidatus. h

Plurima reliquit opera, quæ recensentur in Catalogo Iurisconsultorum ante Pandectas præfixo. Herennium Modestinum instituit, quem sui studiosum vocat, i ille Vlpianum κράτιστον idest optimum appellat. k Vetus interpres vertit nobilem, seu nobilissimum, sed erat epithetum, quo honestabantur Præsides, vt in actis Apostolorum legitur, l *Claudius Lysius Optimo Præsidi Fęlici salu-*

a *l. 1. ff. de cēsib.*
b *L. metum. 9. §. 3. sed quod. quod met. caus.*
c *l. 8. de manu. vindict.*
d *Spartianus in Pescēnio Nigro. Lampridius in Alexandro Seuero.*
e *l. 4. C. locati. l. 4. C. de contr. & cōmit. stip. Dion, & Lampridius. in eodem.*
f *lib. 5. De iustitia. c. 11 in fin.*
g *in l. 1. §. medicos ff. de var. et extraor. cognit.*
h *Dion in Alexandro.*
i *in l. §. quis tutori §. quis non. num. de fact.*
k *in l. 2. in fin. in l. 4. in fin. de excus. tutor.*
l *Act. 23.*

salutem. Alexander Imp. Vlpianum amicum, a & parentem suum b appellat, Diocletianus prudentissimum; c à Iustiniano disertissimus, d & vir summi ingenij e nuncupatur.

a in d.l.4 C.locati.
b in d.l. 4. C. de contrah. & cõmitt. stipul.
c in l.11.C.de ast.
d in l.vlt.C.de instit. & substit.
e in l.1.§.ne aut 8. C.de cadu.toll.

DE IVLIO PAVLO PATAVINO. Cap. LVIII. 55.

IVlius Paulus Patauinus, & ipse Papiniani auditor, primo Romæ aduocati officio apud Prętorem, & alios functus quandoq; se succubuisse fatetur, f mox Præfecti prætorio Assessor, g deinde Scrinij Memoriæ Magister, h demum Alexandri Præfectus prætorio fuit. Prius vero cum in Seueri consilio vnà cum Claudio Tryphonino, & Papiniano super causis à Principe decidendis disputasset i quæ recepta erant decreta, in vnum tribus libris distincta collegit. Sunt autem decreta, vt idem Paulus interpretatur, Imperatoris sententię in cognitionibus prolatæ. k Plurimà, quot nullus alius Iurisconsultus, opera reliquit, fermè ad LXX volumina, ex quibus solum extant libri quinq; Sententiarum, quos ad filium scripsit.

f in l. quæsitũ §. cũ vir de leg.3.
g d.l lectã a.si cert. petas.
h Spartian. in Pescẽnio Nigro.
i l. Aemilius. de minor. l vlt. de iur. fisci.
k l.vlt. de iur.patr. l. Aelianus. de manum. l. vlt. de cond. & dem. l. 240. de verb.sign. l.vlt. de her. inst. l. vlt ad treb.

DE HERENNIO MODESTINO. Cap. LIX. 56.

HErennius Modestinus Vlpianum, vt supra dictum est, audiuit, l qui illi de Dalmatia, vbi Modestinus Proconsul fuisse dicitur. se consulenti rescripsit. In Alexandri consilio fuit, vix itq; vsq; ad Gordianum, idest annum 240. vt ipsius responsum ad Sabinia-

l d l.52.4. si quis asinum de fur.

a l. 5. C. ad exhib. Sabinianum militem comprobat, a vbi eum non contemnendæ auctoritatis Iurisconsultum appellat. Multa in iure scripsit, quæ in fronte Pandectarum enumerantur. Inter alia duos de excusationibus tutorum græca lingua libros ad Ignatium Dextrum. Maximinum filium erudijsse fertur. Carmine delectatus, Periocham in libros Virgilij fecit, quæ falsò Ouidio adscribebatur. Ad Herennium aliquo magistratu fungentem Alexander, b & Gordianus c Imperatores scripsisse leguntur.

b in l. debitores. C. ex quib. caus. infa. irrog.
c in l. vlt. C. si ex fals. instr.

57. DE AEMILIO MACRO. Cap. LX.

d l. 68. ad l. falcid. l. 5. de vacat. mun.
e l. 14. de pœnis.
f l. pen. quan. appellan. sit.
g l. 1. ff. si pend. appell.
h l. 3. C. de calumni.

Emilius Macer post Vlpianum, d & Arrium Menandrum e & Paulum, f quorum sæpe meminit iunior, imperante Alexandro, g scripsit, vt etiam ex rescripto ad eum misso apparet. h De militaribus, Publicis, officio Præsidis, vicesima hæreditatum, & appellationibus binos libros composuit.

58. DE VENVLEIO SATVRNINO. Cap. LXI.

i in l. 1. C. quib. non obijcit. long. temp. præscr.
k l. 8. 11 & vlt. q in fraud. cred. l. 13. de senat. consf. sillani.
l l. 1. C. de excus. veter.
m l. 1. C. quib. non obijcit long. tēp. præscript Lāprid. in Alexād. Seu.

Enuleius Saturninus eiusdem Alexandri consiliarius fuit, ad quem etiam aliquo magistratu fungentem scribit. i Plura opera reliquit, quæ ante Pandectas recensentur, & in illis sparsa spectantur. k Sub Antonino Caracalla, l & Alexandro vixit. m

DE

DE LICINIO RVFINO. 59.
Cap. LXII.

Licinius Rufinus, Antonino Caracalla, a Alexandro, b Gordiano, c & Decio d imperantibus claruit; ad quem magistratu aliquo fungentem hi Principes scribunt. Regularum libros XII. scripsit, quorum particulæ in Pandectis conspiciuntur. e Iulium Paulum, cuius fortè auditor fuit, quandoq; consulit. f

a *l. 3. C. de fideicõ.*
b *l. 1. C. etiam per procur. caus. in integr. restit. agi posse.*
c *l. 8. C. de trãsac.*
d *l. 3. C. de acq. poss.*
e *l. 155. de ver. sign. l. pen. de reg. iur.*
f *l. 4. quib. ad libert. procla. non licet.*

DE FLORENTIO. 60.
Cap. LXIII.

Florentius sub hoc tempus floruit. Ad eum enim in aliquo magistratu constitutum Alexander Imperator responsa dirigit, g in cuius etiam consilio fuit, vt tradit Lampridius. h Institutionum libros XII. composuit, quorum particulæ in Pandectis extant. i Inde etiam partem suarum Institutionum Iustinianus extraxit.

g *l. parentibus. C. de inoff. test.*
h *in Alexandro Seuero.*
i *l. 4. de stat. hominum.*

DE AVRELIO ARCADIO CHARISIO. 61.
Cap. LXIV.

Aurelius Arcadius Charisius Herennio Modestino, (cum eum citat,) k iunior, Magister Libellorum Cari, vt puto, & Carini fuit. l Ad eum etiam aliquo magistratu fungentem scribunt. m Ad ipsum Syriæ Præsidem

k *in l. vlt. §. mixta. de mun. & hon.*
l *l. 1. de off. præf. præto.*
m *l. 4. C. de calumn.*

a in l. 9. C. de questionib.

b l. 27. petens. C. de pact. l. 1. C. ne rusti. ad ill. obsequi. lib. 11.

c d. l. 1. de off. praef. praeto. d. l. vlt. de mun. & hon. & alibi.

Diocletianus, & Maximianus rescriptum dirigere a creduntur, apud quos pro Charisio, mendosè legitur Charisimo. Alia ad ipsum eorundem Principum rescripta extant, b in quibus per errorem legitur Aurelio Chresimo pro Charisio, etsi nomen Chresimi in antiquis marmoribus inuenitur. De testibus, de officio Praefecti praetorio, & muneribus ciuilibus singulares libros fecit, quorum particulae in Pandectis sunt sparsae. c

62. *DE EVGENIO HERMOGENIANO,*

Cap. LXV.

d Cuiaci. lib. 2. obser. cap. 27.

e in Alexandro Seuero.

Ermogenianum plerique d Hermogenem scribendum putant, quoniam apud Lampridium e consilio fuisse legerunt, Hermogeniani enim nomen nunquàm audierunt. Sed ego hunc Eugenium Hermogenianum esse puto, qui Diocletiano, & Maximiano imperantibus Praefectus praetorio fuit, & in Senatu de persecutione in Christianos decernenda retulit, cum in Circo clamatum esset, vt tollerentur, & decretum obtinuit, vt acta D. Sabini Episcopi Spoletini à Cardinali Baronio recitata referunt. f Hunc credendum est auctorem fuisse Codicis Hermogeniani, in quo leges à Claudio vsq; ad Diocletianum Etas collegit fidelè vsq; ad tempora, quo ipse vixit. Alias Principum Constitutiones à Claudio vsq; ad Valentinianum Gregorius eius PP. in vnum redegit, alias à Constantino vsq; ad sua tempora Theodosius iunior. Hi ante Constantinum Romae docebant, qui artes liberales tradebantur. g

f Ann. Domini. 301. in Annal.

g l. si longius § 1. de iudicijs.

A D E

DE GREGORIO. 63.

Cap. LXVI.

Regorius quoq; non est prætereundus, qui fuit P. P. sub Constantino anno salutis 337. a eius Iustinianus meminit, b sed hunc non constat iura fuisse professum. Ad Gregorium est Diocletiani rescriptum, c qui hic esse potuit, & tum aliquem gessisse magistratum.

Alius fuit Gregorius sub Valente, & Gratiano V. C. Præfectus annonæ. d Huic D. Gregorius Nazianzenus Nicobuli filios commendat. e Idem Africæ proconsul; f Is Codicis Gregoriani compilator fuisse creditur, in quo Principum Romanorum iura ab Hadriano vsq; ad Valentinianum collegit, quod alter longè anterior Gregorius facere non potuit; Vnde hunc inter Iurisconsultos, & fortè iuris professores referendum puto.

Tertium Codicem Theodosianum iunior Theodosius componi iussit, eiq; leges à Constantino vsq; ad sua tempora à Principibus Romanis condita inseri voluit. Eius operis auctores fuerunt Antiochus, Maximinus, Martyrius, Sperantius, Apollodorus, Theodorus, Epigenius, & Procopius V. Illustres, quemadmodum ipse Theodosius memorat in Nouella, de Theodosiani Codicis auctoritate, de quibus aliqua dicemus.

a l. 3. C. Theo. de anno. & tribu. l. 1. C. de naturalibus lib.
b § vlt. auth. quib. mod. natura. effici. sui. seu nouel. 89.
c l. 1. C. si contra ius, vel vtil. pub.
d l. 15. C. Theo. de pistor.
e Epist. 38. seu 44.
f Pratum Spirituale, c. 196.

64. DE ANTIOCHO. Cap. LXVII.

Ntiochus Præfectus Prætorio Theodosij iunioris, a in cunctis sublimis ab eo vocatur. b Porticus Constantinopolis exustas restituit. c Demum præpositus sacri cubiculi potentissimus fuit, donec exauctoratus, & tonsus decessit, vt auctor est Zonaras. d

a *l. vlt. C. Theo. de colla. donat.*
b *d. nouell. p. de Cod. Theod. auctoritate.*
c *Marcellin. in Chronicis.*
d *Annal. tom. 3. in Theodosio iuniore.*

65. DE MAXIMINO. Cap. LXVIII.

Aximinus eminens in omni litterarum genere e Quæstor palatij Theodosij extitit; quæ indicant, illum etiam in iure excelluisse. Comes etiam sacrarum largitionum fuit. f

e *in d. nouella p.*
f *l. hi qui. C. de murilegal. l. 11.*

66. DE MARTYRIO. Cap. LXIX.

Artyrius comes, & Quæstor Theodosij fidus interpres vocatur, g vnde ius docuisse videtur.

g *in d. Nouella p.*

DE

DE APOLLODORO. 67. *Cap. LXX.*

Pollodorus sub Arcadio Proconsul Africæ a domum Romæ vi occupauit, quam coactus est restituere. b Vir illustris vocatur, erat enim ex consistorio Theodosij, & comes rerum priuatarum sub Arcadio. c

a *l. 4. C. de paga. l. 2. C. Theo. de superexact.*
b *nouell. Theo. tit. 18. & seq.*
c *l. pen. C. Theo. de iur. fisci.*

DE THEODORO. 68. *Cap. LXXI.*

Heodorus sub Honorio fuit Præfectus prætorio circa annum salutis 410. d & forte idem, qui imperantibus Valente, & Gratiano magistratu militum functus erat. e

d *l. ult. C. Theo. de off. recto. pu. l. pen. C. Theo. de iurisd. l. 10. C. de episc. & cleric.*
e *l. 1. C. quæ res expo. non deb.*

DE EPIGENIO. 69. *Cap. LXXII.*

Pigenius Comes, & magister memoriæ. f

f *d. nouella p.*

DE

70. DE PROCOPIO.
Cap. LXXIII.

PRocopius magister militum fuit per Orientem, a si is non est alius, qui enim Codicem Theodosianum compilauit, magister memoriæ fuit.

a l. 36. C. Theo. de erogat. milit. anno.

71. DE SPERANTIO.
Cap. LXXIV.

SPerantius comes consistorij Principis Theodosij fuisse legitur. b

b d. nouella 7.

72. DE TERENTIO CLEMENTE.
Cap. LXXV.

TErentius Clemens libros XX. ad leges edidit. Quo tempore vixerit, non constat. Ad Terentium Correctorem Tusciæ sunt Valentiniani, & Valentis rescripta. c

c l. 4. C. Theo. de iurisdict. l. 61. Cod. Theo. de Decurionib.

DE

DE DVOBVS PATRICIIS 73

Cap. LXXVI.

PAtricius Quæstor, & legum interpres fuit, quem Iustinianus antecessorem appellat: a Hunc puto fuisse, qui sub Valentiniano II. & Theodosio circa annum salutis 394. magister officiorum extitit; b idem etiam comitis priuatarum rerum officio functus est. c

Patritius alius Leontij filius, & ipse in iure cum patre peritus. d circa annum 495. sub Leone, & Anthemio magistrum officiorum egit, e mox Pannoniæ præfuit.

a *in l. 2. §. qua omnia. C. de veter. iur. enucle.*
b *l. 2. C de offi. magi. offi.*
c *l. vlt. C Theo. de iure fisc. l. 9. C. de Episc. & cler. l. super de iur. fisci.*

74.

d *d. l. 2. §. quæ omnia.*
e *l in sacris. C. de proxim. sacro. scrinio. l. 2.*

DE EVDOXIO. 75.

Cap. LXXVII.

EVdoxius auus Anatolij compilatoris Pandectarum, & pater Leontij iuris peritorum, & ipse Iurisconsultus sub Theodosio minore circa annum salutis 419. Præfectus prætorio fuit. f

f *l. vlt. C. de admin. ... signi. ... l. vlt. C de tu... prof. ... Daph. lib. 11.*

DE

76. DE LEONTIIS. Cap. LXXVIII.

LEontij plures fuere; vnus Annicius dictus: Præfectus prætorio, & Vrbi, & Quæstura, ac Consulatu sub Constantio functus. Alter Vrbi Constantinopolis biennio, Theodosio, & Valentiniano III. imperantibus, præfectus, a legum peritus ius ciuile Constantinopoli docuit, & comes primi ordinis fieri meruit b anno salutis 427. Vxorem Iucundam nomine habuit, ex qua cum prolem suscipere non posset, ius liberorum à Theodosio, & Valentiniano minoribus impetrauit, & vt ipsi coniuges, qui in eadem charta se inuicem hæredes fecerant, sibi succederent. c Tertius filius Eudoxij fuit, & pater Anatolij, qui Pandectas consarcinauit, d idem etiam Præfectus prætorio Illyricum rexit; e & Comitiua primi ordinis dignitate à Theodosio minore est honestatus. f Consulatu quoq; functus à Iustiniano Præfectorius, & Consularis vocatur. g De hoc ita Sidonius. h

Siue ad doctiloqui leonis ædes,
Quo bis sex tabulas docente iuris
Vitro Claudius Apius taceret
Claro obscurior in decemuiratu.

a l. 1. C. Theod. de profess. qui in vr. Const. l. 2. C. de frum. Vrb. Constant. l. 11. l. damnato. C. de haret.

b l. 1. C. Theo. de profess. qui in Vrb. Constanti.

c l. 1. C. Theo. de testamēt. in nouell. Theodos.

d d. l. 2. §. qua omnia.

e l. 32. C. Theo de erog. milit. anno. l. 177. C. Theo. de decur.

f l. 1. C. Theo. de profess. qui in Vrb constant.

g in d. l. 2. §. qua omnia.

h Ad Consentium clarissimum ciuem Narbonēsem. Carmi. 23

DE ANATOLIO. 77.
Cap. LXXIX.

Natolius Leontij filius, & Eudoxij nepos Iurisperitorum ius ciuile Beryti docuit, a & ob id in proœmio Pandectarum antecessor vocatur. Prius aduocatus, Præfecti prætorio, postea Fisci, ac Pedaneus iudex fuit. b Demum Cos. ac rerum priuatarum Iustiniani Comes, orto Constantinopoli terræmotu, parte marmoris ex muro abstracta oppressus perijt, vt auctor est Agathius eius tẽporis historiographus. c Vulgus verò iustè ipsum ea morte affectum dicebat, quod multos spoliasset, quod tamen non est affirmandum, cum multi eo nequiores illæsi permanserint, & ipse solus occubuerit. Hic cum alijs Pandectas consarcinauit. d

a *d. l. 2. §. quæ omnia.*

b *§. Vetus igitur Auth. de iudicibus seu nouel. l. 82.*

c *Histor. lib. 5.*

d *d. l. 2. §. quæ omnia.*

DE THEOPHILO. 78.
Cap. LXXX.

Heophilus vir illustris, magister, iurisq; peritus Constantinopoli iura docuit. Is cum Tribuniano, & Dorotheo Institutiones Iustiniani ex veterum Iurisconsultorum Institutionibus, & commentarijs extractas composuit, e Pandectasq; ex veterum Iurisconsultorum scriptis cum alijs ad hoc electis consarcinauit, huncq; esse puto, qui easdem Institutiones in Græcum sermonem, paraphrasi quadam addita, vertit, & Codicem Iustiniani cum alijs socijs composuit, f quem ille virum Clarissimum, & comitem sacri consistorij appellat.

e *§. cumq; in proœm. instit.*

f *§. 1. in p. constit. codic.*

L DE

79. DE DOROTHEO. Cap. LXXXI.

Orotheus vir illustris Quæstor palatij in splendidissima Berytiensium ciuitate iura discipulis tradidit. a

a d.l.2.§ quæ omnia.C.de veter. iur. enucle.

80. DE CRATINO. Cap. LXXXII.

Ratinus & ipse vnus ex consarcinatoribus Pandectarum vir illustris comes sacrarum largitionum Constantinopoli, & ipse iura docuit, b eumq; optimum antecessorem Iustinianus appellat.

b d.l.2.§. quæ omnia.

81. DE THEODORO. Cap. LXXXIII.

Heodorus quoq; Iustiniano imperante, iura studiosis explicabat, sed an Beryti, vel Constantinopoli, non apparet. In Pandectarum procemij inscriptione antecessor vocatur, quod idem est, quod iuris interpres. Hic fortè est Theodorus, qui Ioanni in Præfectura Orientis successit, c à Corippo Africano Theodolus vocatur hoc carmine.

Hinc Theodolus adest patria grauitate magister.

Præfectus etiam prætorio fuit, d & Vrbi Constantinopolis. e

Quid sit Antecessor.

c nouell. 112. & seq.
d l.antep.C.de ad uoc.diuers.iudic.
e l.13. C.de non num pecu.l.9. C,de repud.

DE

DE ISIDORO. 82.
Cap. LXXXIV.

Sidorus, eodem Iustiniano imperante, ius docebat siue Beryti, siue Constantinopoli. Nam in inscriptione proœmij Pandectarum cum alijs quibusdam solùm antecessor appellatur.

DE THALLELAEO. 83.
Cap. LXXXV.

Hallelæus & ipse eodem tempore iura docebat, de quo aliud non habetur. Inter Basilicon interpretes Isidorus, Thalleleus, & Theophilus nominantur. Sed hos vix esse puto, qui, imperante Iustiniano, iura discentibus explicabant.

DE SALAMINIO. 84.
Cap. LXXXVI.

Alaminius vltimus inter sui temporis antecessores à Iustiniano recensetur. a Octo tantum, ipso imperante, iura docebant quatuor, credo, Constantinopoli, totidem Beryti. Ex duobus millibus librorum iuris, & ex tricies centenis millibus versuum vix sex libros, & sexaginta millia versuum explicabant. Primo quidem anno Caij Institutiones interpre-

a *in inscriptione proœm. Pãdect.*

Iuris interpretes quibus in locis, & quo ordine docebant.

tabantur, & alios de re vxoria, tutelis, & testamentis, ac legatis. Alijs tribus annis alias partes legum per saltum non ordine exponebant, & quatuor annis discentes studia explebant. a Iustinianus libris quinquaginta vniuersum iuris corpus complexus, primo anno Institutiones, & quatuor Pandectarum libros, vsq; ad librum quintum, idest, titulum de Iudicijs, explicari mandat. b Vnde octo hos libros vnius anni spacio interpretari voluit, cuius auditores nouos Iustinianos pręcipit appellari, prius enim dupondij quasi bilibres, & leuiores existentes vocabantur. c Altero vero anno vel secundam Pandectarum partem, idest, septem libros de Iudicijs, vel tertiam, idest, octo libros de rebus, iubet declarari, alternisq; annis alteram ex his partibus exponi, & his addi vnum librũ de dotibus, idest, vel XXIII. vel XXIV. vel XXV. Digestorum, & vnum de tutelis, vnum de testamentis, de legatis item vnum, quem docens voluerit. Tertio anno siue de Iudicijs, siue rebus partes, secundum vicissitudinem, provt sors tulerat, essent interpretatę, tres alios addi pręcepit libros scilicet XX de pignoribus, XXI. de ædil. edicto, & XXII. de vsuris, & huius anni discipulos Papinianistas appellauit, quia liber XX. & XXI. à Papiniani lectione incipiunt, lætumq; & festum eum diem agebant, quo illius lectionem auspicabantur. Quarto anno mandat exponi decem libros à XXIII. de sponsalibus vsq; ad sextam partem, idest, librum XXXVII. de bonorum possessionibus, qui sunt libri XIV. Sed exceptis illis quatuor, qui sunt iussi declarari in fine tertij anni, supersunt libri decem, qui eo anno sunt interpretandi, cuius auditores λύται. idest, soluendis quęstionibus idonei vocabantur. d Sextam vero, & septimam partem Pandectarum, quæ libris XIV. continentur, mandauit à studiosis sine interprete legi, sed illis tantum XXXVI. libros Digestorum declarari. Quinto vero anno vult, vt Codici Iustiniani incumbant, quo προλύται nuncupabantur, e idest, vt Hesychius interpretatur, à præfinita studiorum lege soluti. f

Itaq;

a §. 1. *in proœm. ff.*

b § *nos verò tantũ. in proœm. ff.*

c *Adrian. Turneb. Aduersarior. lib. 8. c. 19.*

d §. *sed quia. in proœ. ff.*

e *d. §. sed quid. in proœm. ff.*

f *Adrian. Turneb. Aduersarior. lib. 8. c. 19.*

Itaq; quatuor tantum erant Constantinopoli interpretes, & totidem Berythi, qui quot annis vniuersum ius modo præ fato explicabant, vnus Institutiones & πρῶτα. idest primam Pandectarum partem vsq; ad librum de Iudicijs. Secundus alternis annis vel secundam partem, vel tertiam, idest, aut à libro de Iudicijs, vel de rebus creditis, vsq; ad finem eius partis, & his addebat quatuor libros supra memoratos. Tertius decem libros quartæ, & quintæ partis vsq; ad librum de bonorum possessionibus. Quartus codicem explicabat. Quare singulis annis totas quinq; Digestorum partes exponebant, excepta secunda, & tertia, quæ alternis annis, vt dixi, declarabatur, a & quatuor his interpretandis Doctores sufficiebant. Iurium vero studiosi per quinquennium à quatuor illis professoribus præfatas quinq; Pandectarum partes, & Codicem, singulos præceptores suo anno audiendo, accipiebant.

Iurium interpretes quasi docendo præeuntes, Antecessores vocabantur, b aliquando Doctores, c et si hoc nomen omnibus legum peritis conuenire Abbas arbitretur. d Quandoq; Magistri, e aliquando Preceptores, f non nunquam Professores, g vel iuris Interpretes, h cęterum proxima ętate apud Italos Doctores vulgò vocabantur in iure canonico, vel ciuili lauream adepti, sed vltra montes indistinctè omnes Magistri nuncupabantur. i

Translato Byzanthium imperio, non alibi, quam Romæ, Constantinopoli, & Beryti iura doceri poterant, quod gymnasium antiquius Constantinopolitano fuit, imperante enim Diocletiano, institutum fuisse reperitur, k qui prohibet, ne scholares Arabię ante annum ætatis xxv. Beryto, vbi discebant, ad subeunda patrię munera possint auocari, postea Constantinopoli ad Romæ emulationem institutum perseuerauit vsq; ad Leonem Isauricum, qui cum anno salutis 715. imperare cœpisset, illud extinxit. l Zonaras quid simile narrat. *Erat, inquit,* m *domus regia propè forum æratorium, in qua multi codices & humanæ, & diuinæ scientiæ asseruabantur ab antiquis temporibus illi ad habitan-*

a *in proœm. ff. §. in 2.*
b *§ cũq; i proœm. instit. l. 2 §. quæ omnia C. de vet. iur. enucle. & in inscriptione proœm. ff.*
c *l. nemini C. de aduoca. diuers. iudicio. l. sed reprobari in fin. de excus. tutor.*
d *in C. 1. ad fin. de indi. n. 38.*
e *d. §. quæ omnia d*
f *l. si adibus. ff. de dam. infec.*
g *tit. C. de profes. & medi. lib. 10.*
h *d. §. quæ omnia.*
i *Abb. in c. 2. in prin. de magistr.*
k *l. 1. C. q ęta. vel profess. se excus. lib. 10.*
l *Paulus Diaconus in miscella. lib. 21 in Leone Isaurico.*
m *Annal. tom. 3. i Leone Isaurico.*

habitandum tributa, qui eruditione excelleret, quem œcumenicum Doctorem appellabant. Is duodecim contubernales excellenter eruditos habebat, quibus ex publico victus præbebatur, Ad eos discendi cupidi accedebant, eosq; Imperator ad rerum gerendarum consilia adhibebat. Leo illos noctu cum regia, & libris comburi iussit, quia suæ impietati abolendarum sacrarum imaginum noluerant assentiri.

Romæ verò sub Principibus floruisse artium studia Vlpianus, a & Modestinus b affirmant, nec modo artes liberales, sed & iura ab vno professore Theodorici, & Athalarici eius nepotis docebantur, quibus ex publico sexto mense salaria dabantur, vt auctor est Cassiodorus ob Barbarorum incursiones ibi gymnasium intermissum Innocentius IV. circiter annum 1245. instaurauit. d Berytus autem ex priuilegio id obtinuisse videtur. e Eam enim metropolim Phœniciæ Theodosius minor fecit, f cum prius Hadrianus precibus Pauli Tyrij, qui ad eum legatus profectus erat, Tyrum eius prouinciæ caput fecisset, vt auctor est Suidas, g & Alciatus h refert. Vnde Phœnicia duas habuit metropoles, quemadmodum Pontica Amasiam, & Neocæsaream. i Demum cum Photius Tyri Episcopus in Chalcedonensi concilio sub Marciano facto conquæstus esset contra Eustachium Beryti Episcopum, quod is suæ Diœceseos vrbes sibi vsurpasset, ea Synodus Tyro pristinas eius vrbes restituit, nempe Byblon, Botyn, Tripolim, Orthosiam, Ariam, & Antharadon. k

Docebant iurium professores, sicut & alij, tam Romę, quam Constantinopoli in Capitolijs, l quæ erant in octauis regionibus vtriusq; ciuitatis, m vbi diuersæ erant cellæ, in quibus singuli suas artes profitebantur. Antiquitus iura interpretantes salarium ex publico habuisse non inuenio, Pomponius enim scribit Massurium Sabinum ab auditoribus sustentatum, qui illi honorarium soluebant; n. & Paulus o refert, Antoninum Pium rescripsisse, iuris studiosos, (ita docentes appellat) salarium

a *in l. cum filius si cert. pet.*
b *in l. Titio. ad municipal.*
c *lib. 9. ad senat. epist. 21.*
d *c. 2. de priuileg. in 6.*
e *§. hæc tria. in proœm. ff.*
f *l. 1. C. de metropo. Beryt. lib. 11*
g *in uer. παυλος τυριος.*
h *lib. 4. cap. 15. paregon.*
i *nouel. 28. seu in Auth. de Moderat. Helenopōti.*
k *ī actis cōcil. calced. Card. Barō. in annal. 451.*
l *l. ult. C. Theo. de stud. libera urb. Rom. et cōstāti.*
m *in Descript. Regionū tā urbis Romæ, quā Cōstātinop. impſſa antè Notitiam utriusq; Impij.*
An Salariū Iuris interpr̄tes ex publica habuerit.
n *in d. l. 2. §. ult. de orig. iur.*
o *in l. 4. de var. et extraor. cogn.*

salarium exigere posse, sed veriùs est, eum de Assessoribus loqui, quos Paulus ità solet nominare. a Postea ex publico salarium perceperunt, quemadmodum & alij liberalium artium professores, quibus Flauius Vespasianus primus è fisco centena annua Romæ præstituit. b Valens, & Gratianus XXIV. annonas Rhetoribus, & XII. Grammaticis dedit. c Est autem annona, quantum ad hominis victum singulo anno sufficit, sed quantum iurium professoribus solueretur, non constat. Id diu etiam Gothorum temporibus est obseruatum. Nam Athalarico Theodorici nepote regnante, Cassiodorus d ad senatum scribit, iurium, & liberalium artium professoribus Romę sexto quoq; mense dimidiam honorarij portionem soluendam esse.

a *in l. 1. de offi. assess.*

b *Tranquill. in Flauio Vespas. c. 19.*

c *l. x1. C. Theo. de med. & profess. Quid Annona.*

d *lib. variar. 9. epistol. 21.*

Cæterum tenebantur, qui in has ciuitates studiorum causa veniebant, à Præside suæ prouinciæ litteras afferre, quibus eorum patria, natales, & merita exprimerentur, & hæ magistro census offerebant, cui etiam significare cogebantur, quibus potissimum studijs operam dare proposuissent, & officio magistri census suum manifestare hospitium. Mox si inhonestè viuere detecti essent, verberati vrbe expellebantur. Ijdem census officiales singulis mensibus eos, qui expleto studiorum cursu in prouincias remittebantur, Præsidibus significabant, vt illis, si opus fuisset, vti possent. e

e *l. 1. C. Theo. de stud. liberal. vrb. Rom. & Constantino.*

Quo modo verò iura olim interpretarentur, ex Iurisconsultorum scriptis apparet; Videmus enim Vlpianum, Paulum, & alios edicta explicantes primo eorum causam, & originem depromere, deinde verba edicti exponere, mox aliquas ad rem pertinentes quæstiones excitare. f Græci verò post Iustinianum iura explanasse contenti, contraria remouebant, aliqua etiam similia aggregabant, quemadmodum in glossis Basilicon, & Balsomonis ad Phocium, & canonum factum videmus. Theophilus singulos Institutionum versus exemplis, & clarioribus verbis explicuit.

f *vt in l. 1. de in ius vocan. l. 1. de postul. & l. 1 de pactis. & alijs.*

DE PRIVILEGIIS LEGVM INTERPRETVM.
Cap. LXXXVII.

Egum interpretes ab omnibus personalibus, & realibus oneribus ipsi, eorumq; vxores, & liberi immunes erant. a Non ad equos publicos conferre; non tyrones præstare; non hospites recipere cogi poterant, nec inuiti personaliter in iudicium trahi, pœna centum millium numorum ijs, qui contra fecissent, imposita; b erat hæc summa mille aureorum illius temporis. Cum annis viginti docuissent, vicaria dignitate honestabantur, & spectabiles fiebant. c Præterea addita his comitis dignitate, Illustres creabantur, vt Theodosij minoris ostendit constitutio, in qua deest verbum, comitiua. *Iuris peritos, inquit, cum ad xx. annos docendi labore peruenerint, placuit honorari, & ijs, qui sunt ex vicaria dignitate, connumerari.* Legendum est; *Comitiua honorari*; vt titulo respondeat; *De professoribus, qui in vrbe Constantinopolitana docentes ex lege meruerunt Comitiuam.* Cum enim annis xx. docuissent, quiescebant, & ijs dignitatibus fruebantur, quod & Quintilianus d his verbis indicat. *Post impetratam studijs meis quietem, quæ per xx. annos erudiendis iuuenibus impenderam.* Hæc ille. Id audio in Hispania hodie obseruari, quod in Italia non est receptum. Immunes quoq; erant ab oneribus personalibus, quæ pro rebus, idest, vt nostri appellant, per æs, & libram imponuntur, & vulgò Collectæ vocantur. e

Nostri Doctores, qui per xx. annos docuerint, etsi Comites fiant, priuilegia tamen popularium non amittunt, f nec desinunt esse Tabelliones, & possunt instrumenta facere, g sicut Monachus factus Episcopus Monachus esse non desinit. h

a *l. medicos. C. de profess. & medic. lib. 10 not. Bar. ĩ l. 1. n. 85. C. de mulie. et ĩ quo loco. eod. lib.*

b *l. 1. 2. 3. & seq. C. Theo. de med. & profess. d. l. medicos. C. eod. lib. 10.*

c *l. 1. C. de profess. qui in vrb. constant. lib. 12.*

d *lib. 1. Instit. in Proemio.*

e *Bar. in d. l. 1. n. 35. C. de mulier. & in quo loco; & ĩ l. medicos. vbi Ang. C. de profess. & med. l. 11. Thom. parpal. in l. placet. n. 66. C. de sacr. eccl.*

f *Bar. in l. Alexandrinis. C. de decur. l. 10. Bal. in l per adoptionem ff. de adop. Castr. in l. nulla. n. 3. de legib.*

g *Bal. in l. falsa §. 1. ff. de cond. & dem.*

h *c. statutum 18. q. 1. c de monachis 16 q. 1 facit l. pen. ff de senato. & hac notat Alex. cons. 32. vol. 5.*

G VIDI

GVIDI PANZIROLI I. V. C. Regiensis.

DE Claris Legum Interpretibus.

LIBER SECVNDVS.

DE HODIERNI TEMPORIS LEGVM DOCTORIBVS.

Cap. I.

Ostri Iurisperiti vulgò Doctores nuncupati, regnantibus Longobardis, Iudices dicebantur; Vnde multi ad Fridericum Imperatorem à ciuitatibus Italiæ Legati Constantiam missi, Iudices, idest, Doctores appellantur, a & ita tùm eos, qui ius dicebant, vel interpretabantur, aut instrumenta contractuum con-

a *in pace Constantiæ.*

concipiebant, vocatos fuisse, Blondus scribit. a Ita etiam Ioannes Villanus aliquot à Repub. Florentina Legatos ad Regem Hungariæ missos nominat. b Postea Magistri vulgò sunt vocati, & ita Summi Pontifices appellant. c Hi olim priusquam in iuribus erudirentur, in Liberalibus artibus instrui consueuerant. Nam Marcellinus de Orfito loquens, *Vir, inquit,* d *prudens, & forensium negociorum oppidò gnarus, sed splendore liberalium doctrinarum minus, quàm nobilem decuerat, instructus.* Artes autem Liberales septem sunt, Grammatica, Rhetorica, & Dialectica, quæ tres Triuium appellabantur; item Geometria, Arithmetica, Musica, & Astronomica, quæ constituunt Quadriuium. e His aut magna harum parte veteres glossatores, & posteriores legum interpretes imbuebantur; Vnde Azoni vitio vertebatur, quòd in his parum profecisset. Dictas autem artes Liberales fuisse Plinius autumat, f quod plura bona elargiantur; Seneca verò, quod homine libero sint digna. g Id & Cicero, h & Tacitus i sentire videntur.

Nostri verò iurium interpretes quinq; in eo, qui Doctor creandus sit, exigunt. Alij sex, aut plura desiderant. Primo docendi peritiam, quam in publicè profitente Valentinianus, non in alio Iurisperito requirit. k Nam qui inutiles se studentibus præbent, possunt reprobari, l & ineptos ad docendum, etiam si auditores habeant, salario priuandos esse Bartolus censuit; m indoctus enim alium doctum facere nequit. n Vnde Ioannes Monachus o iuuenes monebat, ne nisi doctos audirent. Et Baldus indoctos Chathedræ incumbere, non rectè insidere dicebat, p nec enim Cathedra doctorem, sed doctor Cathedram facit; & Chrysostomus, *Qui benè inquit* q *super Cathedra sederit, honorem accipit ab illa, qui malè sederit Cathedræ iniuriam facit.* Item differendi facultatem Interpres habere debet, quæ præsertim causarum patronis est necessaria, r etsi non omnes eam attingant; Vnde facundissimi, f eloquentissimi, t & disertissimi u appellantur. Ad cuius

tandos

a *lib. p. decad. 2.*
b *lib. 12. c. 117.*
c *Greg. 9. in c. significate. de rescr. G. Canonicū Leodiēsē, c. 3. pen. & vlt. de magi. clem. vlt. eod. tit. Ab. 1 c. 2. de mag.*
d *l. 14. rer. gest. ar.*
e *glo. i l. ite Romę grā. nat. ist. de excus. tut. et in Rubr. C de malef. et math et Senec. de stud. lib. Archid. in c. de quibusdā. 34. dist.*
f *lib. 14. in proœm.*
g *vbi suprà. i prin*
h *lib. 2. De Finib.*
i *lib. 3. Annal.*
In eo, q Doctor creād' est, q requirāt.
k *in l. 1. C. de pf. q in vrb. cōst. l. 12.*
l *l. 2. C. de profes. & med. lib. 10.*
m *in l. 8. C. de an. no. ciuil. lib. 11.*
n *gl. i l. nullus. 2. C. de decur. l. 10.*
o *ī c cū Beat. 24. q.*
p *in c. 1 q. 1. in fin. quo temp. miles.*
q *i c multi. 40 distin. seu ad c. 23. Matth. Hom. 43.*
r *d. l. 1. C. de pfes. q ī vrbe Cōstāt l 12*
f *d. l. 1. 4 q om. C. de vet. iur. enucl. & restitu. C. de aduoc. diu. iudic.*
t *Auth. apud eloquētiss. C. de fid. istr.*
u *l. petition. C. de aduoc. diu. iudic.*

tandos quoq; prauos, & cauillosos sensus interpretandi scientiam habere debent. a

Postremo addunt Bartolus, b & Abbas, c vt fortitudine præditus sit, aduersusq; vim fortunæ possit resistere, idq; ex Valentiniani rescripto probant, d qui iubet philosophos patriæ functiones sustinere, cum fortunæ vim ferre profiteantur. Sed etsi non solos iuris peritos, sed & omnes conueniat fortes esse, illud tamen rescriptum non de Doctoribus, sed philosophis loquitur, qui constantiam profitentur; Nec ad legum, aut alios liberalium artium professores pertinet. Virtutibus tamen debent excellere, e improbus enim non legum doctor, sed dolor est appellandus, ait Paulus Castrensis. f Addunt Cardinalis Zabarella, Imola, & alij, g vt decimum septimum annum expleuerit, h item vt quinq; annis iuri incubuerit, i hicq; in gymnasijs publicis non alijs in locis studuerit. k Olim vsq; ad xx. ætatis annum adolescentes legum studijs operam dare poterant, post eam ætatem è gymnasijs publicis eijciebantur. l Sed Arcadius, & Honorius iuuenes vsq; ad xxv. annos erudiri permiserunt, m postea ignauiter studijs incumbere præsumuntur. n Hodie tamen quilibet ad discendum admittitur; Nam & Accursius glossator xxvII. ætatis annum agens; o vel, vt alij volunt quadragenarius, p ad legum studia accessit. Item vt examinetur; Denq; vt sit legitimè natus, quod tamen non obseruatur, vt etiam Cardinalis, & alij animaduertunt. q

Ita instituti anno ætatis vigesimo quinto artium studia absoluebant, & inter Aduocatos, vel Assessores referebantur, nec enim vltra hanc ætatem peregrè cuiquam studiorum causa olim versari licebat, r postea Valentinianus studiorum metam ad annos xx contraxit, s quod tamen obseruatum non fuit, nec eius constitutio in Codicem Iustiniani est relata. Intra vero prædictam ætatem per quinquennium iuri eos operam dare oportebat, t vt supra est explicatum.

a *d. l. 1 C. de profess. qui in vrb. Const. lib. 12.*
b *in l. reddatur. C. de profess. & medic. lib. 10.*
c *in c. proposuisti. n. 14. de probat.*
d *in d. l. reddātur.*
e *l. magistros C. de profess. & medic. lib. 10.*
f *Pau. Ca. cons. 348. in 2.*
g *I cle. 2. de magis.*
h *l. 1. §. pueritiã. de postu.*
i *§. sed quia. in proœm. ff.*
k *§ hac autem eod. proœm.*
l *l. 1. C. Theo. de stud. li. vrb. Rom.*
m *l. . C. qui ata. vel profess. se excus. lib. 10.*
n *Bart. in d. l. 1. C. qui ata. vel profess. lib. 10. Alex. i l. 1 n. 31. C. de dign. l. 10.*
o *Alex. in d. l. 1. C. qui ata. vel prof. lib. 10.*
p *Raphael. vola. li. 21 Anthropolog.*
q *I d. cl 2. de mag.*
r *l. 1. C. q. ata. vel prof. se exc. l. 10.*
s *l. 1 C. The. de stud. lib. vrb. Ro.*
t *§. sed quia i proœ. ff. l rubr. § nec de cęt. C. de adu. diuersi indi glo. in l. 1. §. adu. de var. & extraordin. cogn.*

Idem tempus statutum est Theologiæ operam nauantibus, a sed qui vtriq; scientiæ incumbere voluerit, septennio id peraget. b Abbas vero c tenet ad discendum solum ius Pontificium ob multiplicia commentaria septennium requiri, et si aliqui fœliciores ingenij minori tempore indigeant, quod & Decius sensit, d certum tamen est longo tempore ad comparandas disciplinas opus esse, nam, vt Metrocles dicebat, quemadmodum aliæ res pecunia, ita disciplinæ tempore parantur, nec breui multa legi possunt. e Quare vt in omnibus disciplinis proficeret, ferunt, Aristotelem ab anno ætatis XVII. per integrum vicennium Platonem audiuisse. f

Perfecto studiorum iuris cursu, iuuenes laurea donantur, & Doctores fiunt. In quo peragendo hæc seruatur solennitas. In primis olim ter examinari consueuerant, primò à Promotoribus, secundò à Doctoribus Collegij, nulla adhibita pompa, tertiò quando insignia accipiebant, g quod olim consuetudine introductum fuerat. Sed id etiam ex iure prouenire probare nostri conantur Interpretes, exemplo Athletarum, qui bonorum immunitatem consequuntur, si eam artem à teneris annis professi triplicem coronam, & inter eas vnam Romæ, vel in antiqua Græcia, idest, Elide, promeruissent. Sed illas coronas, & præmium immunitatis longè à triplici examine distare arbitror. Patauij tamen in illis, qui in Collegium sunt recipiendi, & qui gratuitò promouentur, in quibus statutum exigit, vt mediocrem doctrinam excedant, obseruatur, vt prius à Promouentibus, deinde priuatim in Collegio, postremò cum insignia sunt accepturi, examinentur. Cæteri primò a singulis Promotoribus, & semel in Collegio audiuntur. Antequam vero id fiat, præceptores, & eorum gradus auctores prius eos Priori Collegij, aut Cancellario Vniuersitatis examinandos offerunt, h iurareq; tenentur, in iure eruditos esse, quemadmodum & olim in ijs obseruabatur, qui inter Aduocatos erant recipiendi. i

Idem

a c. vlt. ad fin. de magistr.
b c. cum ex eo & ibi glo. in ver. septeniū, Domin. Imol. & Franc. de electio. in c.
c in cons. 88. in fin. in p.
d in auth. q locū. n. 7. C. de collat.
e glo. in c. cum ex litteris. in ver. instructus de in integr. restitu.
f in vita Aristotelis, qua Plutarch. ānectitur.
Solemnitas, quæ in Doctore creādo obseruatur.
g Bar. in l. 1. C. de athletis. lib. 10 Archid. in c. de quibusdam, 37. dist. Abb. in c. proposuisti. sub n. 13 de probat.
h Alex. in apostill. ad Bar. in l. magistr. C. de prof. & medic. lib. 10
i l. nemini. C. de aduoca. diuerso iudicio. Bar. in d. l. magistros. n. 2. & Abb. in d. c. proposuisti. n. 13. glo. in l. 1 §. aduocatos. in ver. quoque. ff. de var. & extraor. cognit.

Idem volunt obseruari in alijs . qui promouendis assistunt, a vt iurent se arbitrari, illos doctrina iuris instructos esse, quod hodie in Italia non omnes obseruant. b Promouentes enim Patauj, Senis, Pisis, & Florentiæ c non iurant. Numerum autem eorum, qui de doctrina ad Doctoris gradum prouehendi iudicare debent, minimum septem esse oportet, vt Accursius, b Bartolus, c Io: Andreæ, d & Abbas e sunt opinati, et si tot non reperiantur, alios ex vicinis locis, qui eum numerum impleant, volunt accersiri. Nituntur q; Valentiniani constitutione, f quæ in defuncti Archiatri locum eum iubet sufficí, qui à septem primi ordinis, vel pluribus idoneus fuerit iudicatus. Sed ad rem nostram illa lex non pertinet, loquitur enim de septem primis Curiæ, seu Decurionum ciuitatis, qui Summates vocabantur, & aliquando decem erant Decaproti dicti, g quandoq; quinq; h aliquando septem & hi exigendorum tributorum, i eligendi Archiatrum, idest ciuitatis medicorum Principem curam habebant, & septem primis hæc cura demandatur, si tot erant, vel pluribus, si plures fuissent. Secundum ergo numerum Summatum Curiæ Archiatri eligebantur, non autem statuitur, vt septem periti eorum doctrinam examinare tenerentur; Vnde cessant aliæ quæstiones, quæ superfluæ prędictis annectuntur, frustraq; à Pontifice priuilegium Perusini impetrarunt, vt quatuor ad approbandam examinatorum doctrinam ex Collegio sufficerent. k Idem erat in eligendis artium liberalium magistris, qui docerent iuuenes, nam & hi ab ordine eligebantur, Optimorum consensu in eos conspirante, vt ait Iulianus l idest à Summatibus, & primis ordinis comprobantibus. Sed quoad numerum illorum, qui aliquem in iuris peritia probare debent, Accursius eos numero nouem esse oportere credidit, m vt etiam Bartolus interpretatur, n qui tamen Perusiam excipit, quod ex priuilegio Summi Pontificis habet, vt quatuor sufficiant; Sed ego arbitror, cum tres faciant Collegium, o si creandorum

a *Dec. in d. c. propofuisti n. 16.*
b *in d. l. magistr.*
c *ibid. & in l. si quis C. de prof. et medi. li. 10*
d *in c. 1. de celebr. miss.*
e *in d. c. propofuisti sub n. 8. Bartol. Bologn. in auth. Habita. n. 35. C. ne filius pro patre.*
f *in d. l. si quis.*
g *l. 3 §. Decaprotos. ff. de muner. & honor.*
h *l. quinq; summates. C. de Decurio. lib. 10.*
i *l. ff. de muner. & honor.*
k *Bar. in d. l. magistros.*
l *in d. l. magistros.*
m *in l. 1 C. de prof. qui in vrb. Constant. li. 12.*
n *ibidem.*
o *l. Neratius. de ver. sig.*

Doctores creandi quomodo examinari debeant

dorum doctorum auctoritatem habeat, cum numerum sufficere, nisi aliter fuerit statutum.

Creandi Doctores ita examinantur. Postquàm primo Collegij oblati fuerint, eiusq; doctrinæ fides facta, duo iura, alterum Pontificij, alterum ciuilis iuris ex illis, quæ mane eo anno publicè explicantur, ipsis postridie intra viginti quatuor horarum spacium explicanda assignantur; Statutoq; tempore à Promotoribus in Collegium deducuntur, illisq; assidentibus in eminenti loco prælata iura, propositis dubitandi, ac decidendi rationibus, eorumq; glossas interpretantur. Mox duorum arguentium obiecta recitant, & soluunt, a illis postea cum Promotoribus ab auditorio emissi, de ipsorum doctrina fertur iudicium, & si à maiori parte præsentium fuerint comprobati, b à Cancellario, vel Episcopi ciuitatis Vicario laudati digni laurea habiti pronunciantur, & ab eo Doctores creantur, hoc est, datur eis iurium interpretandorum, iudicandi, ac pro alijs patrocinandi facultas. hæc enim omnia, Doctoris in eos collata dignitate, consequuntur; c illi examen subituri si quem ex Collegij Doctoribus suspectum habent, eum, legitima causa adducta, recusare possunt. d Pluribus tamen in locis Statuta circa hoc prouident. Cæterum iuuenem notoriè peritum non esse examinandum, Abbas credidit. e Si tamen Statuto ordinis omnes sunt examinandi, etiam is, cuius perspecta est doctrina, probandus erit. f

Quis verò habeat auctoritatem creandi Doctores, variæ de hoc opiniones, & consuetudines recitantur. Certum est Imperatorem, apud quem resident dignitates, hoc ius concedere, g sicut legitur ius respondendi de iure ab ipso, & non alio petitum fuisse; h Vnde multi ab eo habent, & plurium Collegia ciuitatum, vt Regij Lepidi, & alia creandi doctores priuilegium obtinuerunt. In aliquibus ex consuetudine Episcopus tanquam Princip's Cancellarius hoc ius tribuit, i sicut Parisijs, Bononiç Archidiaconus ecclesiæ maioris. Cancellarios autem

voca-

a *Ias. in l. patre furioso. in p. nota. ff. de his, qui sui, vel alien. sunt iur.*
b *l. quod maior. ff. ad munici.*
c *Abb. in c. 1. ad fin. de magistr. et in c. 15. i prin. de postul. prælat.*
d *Abb. in c. causã quæ. n. 2. de offi. delegat. Alex. in apostil. ad Bar. in l. 1. C. de profess. qui in vrb. cõst. l. 12. Ino. in c. ex litteris. de Constit.*
e *in c. constitutus. n. 4. de appell. glo. i c. de petro. 47. dist. c. qui Episcop. 23. dist.*
f *Alex. in apostill. ad Bar. in d. l. 1. C. de athlet. l. 10.*
g *Viglius in §. adoptiui. n. 6. institu. de excus. lib. Bal. in l. 1. C. de iur. aur. anul. Alex. in l. 1. ff. de off. eius*
h *l. 2. §. pen. ff. de orig. iur.*
i *Cardinal. Zabar. in clem. 2. in prin. in 14. nota. de magi. & ibi Imola. n. 11.*

vocabant Germani eos, qui vitæ Imperatoris iudicabant, ait Blondus. Dubium tamen est, an Imperator, & qui ab eo hanc auctoritatem habent, in terris Ecclesiæ Doctores creare possint, & multi tenent, non posse, et si ex consuetudine non obseruetur. a Contenditur etiam, an ijdem iuris Pontificij Doctores creare possint, cum apud Cæsarem hæc facultas non residеat, b & plures inclinant, vt non possint, quia nec Theologia, nec ius Pontificium sunt ex eius foro.

Vbi vero ab eo, qui auctoritatem habet, creatus est Doctor, & illi data facultas publicè docendi, iudicandi, & patrocinandi, c tum ab vno ex Promotoribus, quem ipse elegerit, insignia accipit, nemo enim se ipsum his ornare potest; d quemadmodum nemo sibi ipse potest benedicere, e nec ea, qui non est Doctor, conferre potest, vt Iason opinatur, f qui addit, indignum petentem insignia capitale peccatum committere. Vnus igitur ex Promotoribus, habita prius oratione, qua laurea cingendum laudat, illi Doctoris insignia tradit, quæ sunt quinq; g primò aperiuntur libri, vt ostendatur Promoto, apertam esse iuris interpretandi facultatem, secundò Pileus eius capiti imponitur, quod Biretum appellant, id nihil aliud est, quàm sacerdotale capitis tegumentum, quod olim ipsis tradebatur, vt illud tanquam iustitiæ sacerdotes gererent. h Erant autem quadratum in crucis formam complicatum, quo hodie vti desiere, & ideo nunc pro laurea dicitur dari. Sed re vera antiquitus insigne erat sacerdotis, nam & veste, seu stola longa sacerdotali, vt nunc obseruatur, induebatur. Tertiò imponitur aureus Anulus digito, tanquam iustitiæ sponso, vel, vt credidit Alciatus, i vt responsa signare possit, sed eum signatorium esse oporteret. Quartò Promotor Promotum osculatur, ob partem dignitatem gratulans. Alij putant osculum tanquam pacis, quam colere Doctores debent, symbolum esse. k Quintò benedicitur, sed hæc duo non sunt Doctoris insignia. Postremò in Cathedra

a *Felin. in c. 3 num. col. 2. I 2. limit. de maio. et obed. Petr. de Ancar. cons. 320.*

b *Felin. in d. c. per euas. I 3. limitat.*

c *Abb. in c. 1 fidel. p. de postul. plat. in c. 1. de magist.*

d *Bar. Pan. c. a. & alij in l. 1. vt nemin. liceat sine iud. auct. signa Bolog. i auth. habita. n 41 C ne filij p patr.*

e *c. meminimus. de accusat.*

f *in l. 1 C. vt nemi. lice. sine iudi. auct.*

g *glo. in clem. 2. in ver. insignia. de Magistr.*

h *l. 1. in prin. ff. de iust. & iur.*

i *lib. 8. parerg. cap. 10.*

k *Cardinal. in d. clem. 2. q. 5. de magistr.*

à Collegij Priore collocatur, vt Patauij, & Bononiæ, ac Regij, vel à cancellario, a sed Taurini, & alijs in locis à Promotore.

a Cardinal. in d. clem. 2. q. 5. n. 7.

Baccalaurei qui.

In quibusdam prouincijs tres gradus accipiunt; Primò fiunt Baccalaurei, idest Baccalaurea digni, qui quadriennio studuerunt, & Lytæ vocantur, tanquam iuris nodos soluere incipientes. Sed ex veteris Parisiensis academiæ vsu Bacillarij appellantur, dicti à bacillo ipsis exhibito, quod signum est auctoritatis docendi, quam consequuntur. Secundò Licentiati creantur, Prolytæ nuncupati, qui ad gradum Doctoris consequendum sunt idonei, & solis insignibus a Doctoribus differunt. Summus verò gradus est cùm insignia consequuntur b qui præcipuè Italis est in vsu. Vltra montes enim ob euitandas magnas quas in eo faciunt, impensas, non frequentatur, cęterum illi, quem Licentiatum vocant, cum nondum interpretandi auctoritatem nactus sit, non eadem fides adhibetur, quæ Doctori, vt Baldus censuit. c Mox capiendorum insignium Philosophis, Oratoribus, & Sacerdotibus vetustus fuisse videtur, vt ex Nazianzeno deprehenditur. d *Omnia, inquit, iam Basilius assecutus, quæ & Philosopho, & Oratori, & Sacerdoti opus erant, cum in his honoris, & professionis de more insignia posset accipere, facile despexit, & superuacua putauit, vt qui non phaleras sed veram ex his doctrina vtilitatem susciperet.* Hæc ille.

Licentiati qui.

b Alcia. d. lib. 8. parer. cap. 10.

c in l. septimo mense. ff. de stat. homin.

d in Orat. funebri in laud. Basilij.

DE SPORTVLIS AB EO DANDIS, QVI DOCTOR CREATVR.

Cap. II.

Reandus Iurisconsultus pecuniam inter Doctores Collegij, prout est diuersa locorum consuetudo, diuidendam deponit, quod & antiquitus in plerisq; actibus obseruabatur. Qui enim virilem togam induebat, nuptias celebrabat, opus publicum dedicabat, aut ciuitatis Decurio creabatur, inter ordinis curiales numos quosdam distribuebat, quæ sportulæ vocabantur, a Traianus honorarium appellat. b Plinius hoc nomine Bithynios mille denarios, & quandoq; duo millia distribuisse, scribit. c Idem obseruabant, qui in Memoriæ, Libellorum, Epistolarum, aut Dispositionum Scrinia recipiebantur; Nam & hi Scriniarijs Sportulas dabant pro introitu, d & primo officij 250. sequenti quindecim solidos soluebant, e quæ pecunia solatium, aut suffragium, f quandoq; diuisiones vocabatur, g quo nomine & hęc pecunia Collegio Doctorum illata potest appellari. Tranquillus scribit, Claudium octogies sestertium pro introitu noui sacerdotij pendere coactum, h ea summa est octo millium aureorum.

a *l. si mulier 6 ff. de don. inter vir. & uxor. l. spurij. ff. de decurio.*
b *Epist. 19. Plinij. l. vlt. ad Traian.*
c *Epistol. 78. ad Traian. eod. lib.*
d *l. pen. §. pen. & vlt. de lega. 3.*
e *l. 7. C. de proxi. sacr. scr. lib. 12*
f *l. 11. C. eod. tit.*
g *l. antep. ff. de annu. legat.*
h *c. 9. in Claudio.*

N DE

DE DIVERSIS DOCTORVM OFFICIIS. Cap. III.

Reati Doctores aut fori negocijs incumbunt, aut iura interpretantur. Qui litium controuersias sequuntur, aut clientibus patrocinantur, vel causas iudicando diriment. Qui clientibus operam præstant, Aduocati dicuntur, a aliquando Patroni, b nonnunquam Causidici, c quandoq; Togati, d aliquoties fori disertissimi, & eloquentissimi appellantur. e Generali vocabulo omnes Iurisperiti, f vel Prudentes, & Prudentissimi nuncupantur. g Patronorum nomen antiquam habet originem, nempe à Romulo, inquit Plutarchus; h Is enim potentioribus ex plebeis humiliores adiunxit, à quibus in iudicio circumuenti, vel alias oppressi defenderentur, illos Patronos, hos Clientes vocauit: Inde euenit, vt qui alios in iudicio tuentur, Patroni appelientur, illi Clientes. Plutarchus, *Contra Marium, inquit,* i *C. Herennius testis adductus, non esse moris patrij, inquit, patronum aduersus clientes testem adduci, verum lege patronos hac necessitudine releuari; Sic enim Romani, qui causam pro alio recipiunt, appellabant.* Hæc ille.

Laurentius vero Valla k Aduocati nomen generalius esse opinatur, quàm Patroni. *Aduocatus, inquit, est, qui officij gratia alteri in causa adest, etiamsi nihil dicat, aut agat, modo paratus sit defendere; Patronus autem propriè est agens causam, sed accusati, non accusantis, cum accusatori patronum opponat Quintilianus;* Hactenus Valla, vnde accusatorem vnquàm negat patronum esse. In causis verò ciuilibus concedit tàm actorem, quàm defensorem Patronum appellari; Sed in iure nostro hæc scrupulositas non obseruatur.

Qui Aduocati dicantur.

a *l. proxime. ff. de his, quæ in testa. delen.*
b *l. 1. C. de aduo. diu. iudicior.*
c *l. quisquis. C. de postul.*
d *l. 3. C. de aduo. diu. iudicio.*
e *l. petitiones. C. de aduoca. diuer. iudicum.*
f *l. 2. §. quæ omnia. C. de vet. iur. enucle.*
g *d. §. quæ omnia. & §. pen. in procem. instit.*
h *in Romulo.*
i *in C. Mario.*
k *lib. 4. cap. 12.*

Solebant tempore Longobardorum ditiores alicui iuris perito feudum dare, vt sibi patrocinaretur, vocabaturq; hoc beneficium Aduocatiæ, quæ arbitrio domini reuocabatur; a idem agebant Episcopi, & Ecclesia, b & hi Aduocati defensores à D. Gregorio, & alijs appellabantur.

Alij ex Doctoribus iudicandi officio funguntur, & hi vel magistratum gerunt, vel ab ipsis delegantur, vel iudicanti assident, & quid iudicandum sit, ostendunt, aut ex iuris municipalis dispositione à litigantibus electi magistratui consulunt, quomodo sit pronunciandum, qui Sapientes vocantur, aut tanquam arbitri ex compromisso causas dirimunt; omnes autem annis XVIII. maiores esse debent, quia nemini infra hanc ætatem iudicare licet, nisi à Principe habilis factus fuerit, c nemo tamen minor annis viginti iudicare cogitur. d De horum officijs, & alijs, quæ ad eos pertinent, integri tractatus tàm à Iurisconsultis, quàm ab interpretibus nostris sunt editi, quare ad alios conuertemur.

Aliqui vltimò sunt, qui iurium discentibus explicandorum onus suscipiunt. Id munus à T. Coruncano olim Romæ cœptum, & per manus alijs traditum, vsq; ad extinctum imperium Romæ permansit, quod fuit circiter annum salutis 455. quo Gensericus Vandalorum rex Vrbem diripuit. e Mox ab Herulis, & Thuringhis inuasa Italia, deinde à Gotthis oppressa, sub eorum iugo vsq; ad Iustinianum permansit, sed vix respirauerat, cum acciti in Italiam a Narsete Longobardi eam vltra annos ducentos occuparunt, donec à Carolo Magno, Desiderio illorum rege Ticini capto, penè sunt extincti. Interea Romæ iura ferè sepulta iacuere, vt nec vlla demum eorum maneret memoria; Alaricus tamen Gotthorum rex constitutiones Romanorum Imperatorum collegisse, & in octo libros redegisse dicitur, quibus Anianus eius Cancellarius quasdam interpretationes, seu scholia adiecit. Is est supramemoratus Codex Theodosianus, cui alij octo

a *c. 1. §. quicunq; aduocatiam. de pace tenend.*

b *c. saluator. 1. q. 3. c. praeterea. 2. de iur. patro. c. in quibusdã. de pœn. Bar. in l. cum quid. in fine ff. si cert. peta.*

c *l. quidam ff. de re iudica.*

d *l. cũ lege Iulia. 41. de arbitr. glo. in l. cum prætor. §. vlt. in ver. impubes. ff. de iudicijs.*

e *Paulus Diacon. lib. 15. sub fin. de gest. Roma. l. 1. in princ. C. de offi. præf. præt. Afr.*

N 2 libri

libri sunt additi, sed in vsu fuisse non videntur. Cæterum post septuagesimum, & septimum annum, quàm in Italiam venerant Longobardi, Rotharius eorum rex leges, quas exercebat, in librum redegit, quem Edictum appellauit. a Nos Longobardorum leges vocamus. His alias Grimoaldus adiecit, quæ vsq; ad Lotharij tempora sunt obseruatæ, b sed omnia cum ipsorum imperio sunt extincta. c

Cum verò Innocentius II. & Lotharius item II. Cæsar aduersus Rogerium Normanum, qui se vtriusq; Siciliæ regem appellauerat, acriter pugnarent, fortè Amalphi inuentæ sunt iuris Pandectæ supra omnem memoriam diu ibi seruatæ, & Pisanis, qui classe Cæsarem iuuerant, & Amalphim, Riuellumq; Rogerio ademerant, sunt donatæ, vt in antiquis Pisanorum annalibus contineri dicitur, & Raphael Volaterranus, & alij affirmant. Odofredus verò hunc librum Roma Rauennam, & inde Bononiam allatum fuisse scribit, d quod nulla auctoritate comprobatur. Angelus Politianus eum esse Codicem autumat, quem sua manu Tribunianus scripsit, e quem non immerito Alciatus redarguit. f Antiquissimum tamen fuisse constat, ad quem, tanquam archetypum, Bartolus, & alij veteres legum interpretes in ambigua lectione confugiebant. g Antonius verò Augustinus omnia alia Digestorum exemplaria inde fuisse descripta opinatur. h

Docebantur eo tempore Bononiæ artes Liberales, Lotharius etiam iura ex præfato Codice descripta ibi explicari iussit. i In ea vrbe Theodosij minoris priuilegio an. 425. gymnasium institutum fuisse Accursius, k & Ioannes Andreæ l crediderunt. Hodie quoq; in æde D. Dominici eius diploma pendet, quod ex multis argumentis subdititium esse arguitur, & Alciatus iure suspectum habuit. m Theodosius enim II. illius priuilegij auctor factus nunquam in Occidente imperauit, sed in Oriente patri Arcadio successerat. Eius frater Honorius in Italia,

a Pau. Diaconus l.4.c.15. de gestis Lõgobardo.

b Pau. Diacon. l.5 c.12. de gest. Lõgob. glo. de pace tenen. & iniuria. in uer. legitimè.

c Alex. post Bal. in l. pro harede. §. si sepulchri. n.8 de acq. har.

Pandecta Florẽtina vbi, & quãdo inuenta.

d in l. ius ciuile. de insti. & iur.

e in miscella. c. 41

f lib. disp. 3. c. 12.

g Bar. in l. si creditor. §. ult. ff. de distrac. pign. Alex. in l. si filiofam. §. si vir. n. 4. sol. matr.

h l. 1. emẽdatio. c. 1.

i Odofred. in d. l. ius ciuile col. p.

k in §. hac autem in uer. regijs. in proem. ff.

l in clem. 1. de magi. in uer. Bononiense.

m C. de agric. & censc. lib. 11.

Italia, & Occidente regnauit, & cum anno salutis 425. decessisset, statim Ioannes tyrannus imperium occupauit, eumq, Valentinianus III. Augustus à Theodosio consobrino creatus oppressit. Idem Theodosius Indiæ, quam nunquam attigit; in eo diplomate rex scribitur. Ibidem Longobardiæ, & Marchiæ Anconitanæ fit mentio, quæ tunc temporis id nomen non habebant, sed altera Æmilia, altera Picenum vocabatur. Quare verisimilius est à Lothario Saxone, qui anno 1130. imperij coronam ab a Honorio II. Pont. Max. accepit, a illud priuilegium Bononiæ indultum fuisse, quod ex nostris Bartolus opinatur. b

a *Matth. Palmer. de temporibus.*
b *in §. vlt. in proem. ff.*

DE NOSTRIS LEGVM INTERPRETIBVS.

Cap. IV.

Llatis igitur Bononiam iuribus, primus Pepo, qui ibi artes Liberales docebat, ea interpretari cœpit; Sed cum non admodum ad id aptus videretur, hoc munus Irnerio est demandatum, qui tanta ingenij fęlicitate, & diligentia tùm obscura explanando, tùm consonantia citando, & contraria soluendo explicuit, vt legum Lumen vocari promeruerit, c et ne verba interirent, scholia glossas nuncupatas aptè suis locis apposuit. Eum Martinus Gossia, Bulgarus Placentinus, &alij secuti & ipsi post Irnerium glossas verbis legis congruentes addiderunt, ita vt quæ cuiusq; propriæ essent glossæ, posset agnosci. Idem fermè & Græci in basilica interpretatione obseruarunt.

c *Odofred in l. ius ciuile, ff. de iust. & iur.*

Sed cum tot auctorum congesta glossemata tædium afferrent, Accursius illorum interpretum vltimus ea omnia in vnum corpus conflata sibi adscripsit, quorundam tantum

tantum nominibus quandoq; recitatis. Summa totius interpretationis est, vt legum sensum aperiant, similia citent, contraria conciliet, & aliquot quaestiones breuiter excitent. Aliud interpretandi genus primus Rogerius inuenit, vt iuris tractatus in compendium redigeret, a quod summam vocauit. Hunc aemulati sunt Placentinus, b Ioannes, & Azo, c qui in hoc scribendi stylo caeteris visus est antecelluisse.

Qui post eos docuerunt, plus in glossis, quàm iuribus interpretandis versari, & posteriores anteriorum scripta insectari, & carpere cœperunt. Bartolus, & qui circa illa tempora scripserunt, plurimi in glossis examinandis multas ex suo quaestiones breuius tractatas addiderunt. Hoc docendi methodo totum iuris corpus singulo quadriennio absoluebant, ac primo quod vocant Digestum vetus, postea Codicem explicabant, caeteras iuris partes extra ordinem interpretabantur, d ac bis singulis diebus docebant. e

Qui postea successerunt, latius vagati pauciora sunt iura interpretati. Posteriores, dum in confutandis aliorum opinionibus, & suis comprobandis plura argumenta aggregant, & laeuia quaeq; sectantur, vnius legis interpretationem in menses producentes vix finem inueniunt, & tractatus in longum protrahentes saepe incertos, & confusos auditores relinquunt. Et vt omnia in peius labuntur, eò deuentum est, vt hodie aliqui vix quinq; iura singulo anno interpretentur; scio etiam aliquos, qui circa vnius tituli Rubricam duos menses insumpserunt.

Superiori vero aetate institutum fuerat, vt mane Professores, quod vocant Digestum vetus, & Codicem Iustiniani explanarent, quae in primas, & secundas partes diuisa quatuor annis absoluerentur. Pomeridianis verò horis, quod vocant Infortiatum, & Digestum nouum, & ipsa in primas, & secundas partes distincta spacio annorum quatuor interpretarentur, vt quo anno prima, aut secunda Digesti veteris pars explicaretur, prima, aut

secunda

a glo. in Rubr. c. ad l. Iulia repetun. Caccialup. de mod. stud.
b Azo. in summa in princip.
c Odofre. in l. 1. in prin. ff. de edend.
d Odofre. in proem. ff. n. 11.
e Bar. in l. edita. sub n. 12. C. de eden.

secunda noui vespere exponeretur, & prima veteris primæ noui, secunda secundæ responderent; Idem in Codicis partibus erga Infortiatum erat statutum, in quibus vtrobiq; prima pars matutina primæ vespertinæ, & secunda secundæ consonarent. Sed harum quælibet pars initio cuiq; professori declaranda ita assignabatur, vt eam integram anno perficeret.

Cæterum nunc ob corruptum docendi morem nec quinq; iura plerunq; explicantur; cæteræ iuris partes alijs extra ordinem explanandæ demandantur, vt Institutiones, Nouellæ vulgò Authenticæ dictæ, & Feuda. Idem obseruatur in iure Pontificio explicando, cuius partes eo modo distinctę singulis interpretibus explanandæ demandantur, & ipsi iuris ciuilis interpretum methodum secuti, quinq; vel sex canones singulis annis declarant. Itaq; hodie docendi ars deprauata inuenitur. Qui enim Institutiones interpretantur, cum eorum officium esset, prima legum iacere fundamenta, & integrum illud volumen iunioribus pręlegere, & ipsi aliorum errorem secuti, paucis titulis degustatis, discentes rudiores dimittunt. His aliud malum accessit, nempe paucitas lectionum, quas veteres vsq; ad diem septimum Septembris habebant, a & die decima nona, aut vigesima Octobris auspicabantur, b & vetustiores à die quarta eiusdem mensis.

a *Ias. in l. vēditor. in fin. de trans.*
b *Ias. in l. quominus. ff. de flumin.*

DE ANTAGONISTIS.
Cap. V.

AD retinendos in officio professores, vt diligentius docerent, illis alij in pluribus Italię gymnasijs adiuncti sunt interpretes, qui eadem hora eadem iura interpretarentur. Hi vulgo Concurrentes vocantur, qui absolutis lectionibus in certamen descendere consue-

tantum nominibus quandoq; recitatis. Summa totius interpretationis est, vt legum sensum aperiant, similia citent, contraria concilient, & aliquot quæstiones breuiter excitent. Aliud interpretandi genus primus Rogerius inuenit, vt iuris tractatus in compendium redigeret, a quod summam vocauit. Hunc æmulati sunt Placentinus, b Ioannes, & Azo, c qui in hoc scribendi stylo cæteris visus est antecelluisse.

a *glo. in Rubr. C. ad l. Iuliā repetun. Caccialup. de mod. stud.*
b *Azo. in summa princip.*
c *Odofre. in l. 1. in prin. ff. de edend.*

Qui post eos docuerunt, plus in glossis, quàm iuribus interpretandis versari, & posteriores anteriorum scripta insectari, & carpere cœperunt. Bartolus, & qui circa illa tempora scripserunt, plurimi in glossis examinandis multas ex suo quæstiones breuius tractatas addiderunt. Hoc docendi methodo totum iuris corpus singulo quadriennio absoluebant, ac primò quod vocant Digestum vetus, postea Codicem explicabant, cæteras iuris partes extra ordinem interpretabantur, d ac bis singulis diebus docebant. e

d *Odofre. in proem. ff. n. 11.*
e *Bar. in l. edita. sub n. 12. C. de eden.*

Qui postea successerunt, latius vagati pauciora sunt iura interpretati. Posteriores, dum in confutandis aliorum opinionibus, & suis comprobandis plura argumenta aggregant, & læuia quæq; sectantur, vnius legis interpretationem in menses producentes vix finem inueniunt, & tractatus in longum protrahentes sæpe incertos, & confusos auditores relinquunt. Et vt omnia in peius labuntur, eò deuentum est, vt hodie aliqui vix quinq; iura singulo anno interpretentur; scio etiam aliquos, qui circa vnius tituli Rubricam duos menses insumpserunt.

Superiori vero ætate institutum fuerat, vt mane Professores, quod vocant Digestum vetus, & Codicem Iustiniani explanarent, quæ in primas, & secundas partes diuisa quatuor annis absoluerentur. Pomeridianis verò horis, quod vocant Infortiatum, & Digestum nouum, & ipsa in primas, & secundas partes distincta spacio annorum quatuor interpretarentur, vt quo anno prima, aut secunda Digesti veteris pars explicaretur, prima, aut

secunda

ſecunda noui veſpere exponeretur, & prima veteris primæ noui, ſecunda ſecundæ reſponderent; Idem in Codicis partibus erga Infortiatum erat ſtatutum, in quibus vtrobiq; prima pars matutina primæ veſpertinæ, & ſecunda ſecundæ conſonarent. Sed harum quælibet pars initio cuiq; profeſſori declaranda ita aſſignabatur, vt eam integram anno perficeret.

Cæterum nunc ob corruptum docendi morem nec quinq; iura plerunq; explicantur; cæteræ iuris partes alijs extra ordinem explanandæ demandantur, vt Inſtitutiones, Nouellæ vulgò Authenticæ dictæ, & Feuda. Idem obſeruatur in iure Pontificio explicando, cuius partes eo modo diſtinctę ſingulis interpretibus explanandæ demandantur, & ipſi iuris ciuilis interpretum methodum ſecuti, quinq; vel ſex canones ſingulis annis declarant. Itaq; hodie docendi ars deprauata inuenitur. Qui enim Inſtitutiones interpretantur, cum eorum officium eſſet, prima legum iacere fundamenta, & integrum illud volumen iunioribus prælegere, & ipſi aliorum errorem ſecuti, paucis titulis deguſtatis, diſcentes rudiores dimittunt. His aliud malum acceſſit, nempe paucitas lectionum, quas veteres vſq; ad diem ſeptimum Septembris habebant, a & die decima nona, aut vigeſima Octobris auſpicabantur, b & vetuſtiores à die quarta eiuſdem menſis.

a *Iaſ. in l. vl. diuer. in fin. de tranſ.*
b *Iaſ. in l. quominus. ff. de flumin.*

DE ANTAGONISTIS. Cap. V.

AD retinendos in officio profeſſores, vt diligentius docerent, illis alij in pluribus Italię gymnaſijs adiuncti ſunt interpretes, qui eadem hora eadem iura interpretarentur. Hi vulgo Concurrentes vocantur, qui abſolutis lectionibus in certamen deſcendere conſue-

tantum nominibus quandoq; recitatis. Summa totius interpretationis est, vt legum sensum aperiant, similia citent, contraria concilient, & aliquot quæstiones breuiter excitent. Aliud interpretandi genus primus Rogerius inuenit, vt iuris tractatus in compendium redigeret, a quod summam vocauit. Hunc æmulati sunt Placentinus, b Ioannes, & Azo, c qui in hoc scribendi stylo cæteris visus est antecelluisse.

a *glo. in Rubr. c. ad l. Iuliã repetun. Caccialu p. de mod. stud.*

b *Azo. in summa c princip.*

c *Odofre. in l. 1. in princ. ff. de edend.*

Qui post eos docuerunt, plus in glossis, quàm iuribus interpretandis versari, & posteriores anteriorum scripta insectari, & carpere cœperunt. Bartolus, & qui circa illa tempora scripserunt, plurimi in glossis examinandis multas ex suo quæstiones breuius tractatas addiderunt. Hoc docendi methodo totum iuris corpus singulo quadriennio absoluebant, ac primo quod vocant Digestum vetus, postea Codicem explicabant, cæteras iuris partes extra ordinem interpretabantur, d ac bis singulis diebus docebant. e

d *Odofre. in proem. ff. n. 11.*

e *Bar. in l. edita. sub n. 12. C. de eden.*

Qui postea successerunt, latius vagati pauciora sunt iura interpretati. Posteriores, dum in confutandis aliorum opinionibus, & suis comprobandis plura argumenta aggregant, & læuia quæq; sectantur, vnius legis interpretationem in menses producentes vix finem inueniunt, & tractatus in longum protrahentes sæpe incertos, & confusos auditores relinquunt. Et vt omnia in peius labuntur, eò deuentum est, vt hodie aliqui vix quinq; iura singulo anno interpretentur; scio etiam aliquos, qui circa vnius tituli Rubricam duos menses insumpserunt.

Superiori vero ætate institutum fuerat, vt mane Professores, quod vocant Digestum vetus, & Codicem Iustiniani explanarent, quæ in primas, & secundas partes diuisa quatuor annis absoluerentur. Pomeridianis verò horis, quod vocant Infortiatum, & Digestum nouum, & ipsa in primas, & secundas partes distincta spacio annorum quatuor interpretarentur, vt quo anno prima, aut secunda Digesti veteris pars explicaretur, prima, aut

secunda

secunda noui vespere exponeretur, & prima veteris primæ noui, secunda secundæ responderent; Idem in Codicis partibus erga Infortiatum erat statutum, in quibus vtrobiq; prima pars matutina primæ vespertinæ, & secunda secundæ consonarent. Sed harum quælibet pars initio cuiq, professori declaranda ita assignabatur, vt eam integram anno perficeret.

Cæterum nunc ob corruptum docendi morem nec quinq; iura plerunq; explicantur; cæteræ iuris partes alijs extra ordinem explanandæ demandantur, vt Institutiones, Nouellæ vulgò Authenticæ dictæ, & Feuda. Idem obseruatur in iure Pontificio explicando, cuius partes eo modo distinctę singulis interpretibus explanandæ demandantur, & ipsi iuris ciuilis interpretum methodum secuti, quinq; vel sex canones singulis annis declarant. Itaq; hodie docendi ars deprauata inuenitur. Qui enim Institutiones interpretantur, cum eorum officium esset, prima legum iacere fundamenta, & integrum illud volumen iunioribus prælegere, & ipsi aliorum errorem secuti, paucis titulis degustatis, discentes rudiores dimittunt. His aliud malum accessit, nempe paucitas lectionum, quas veteres vsq; ad diem septimum Septembris habebant, a & die decima nona, aut vigesima Octobris auspicabantur, b & vetustiores à die quarta eiusdem mensis.

a *Ias. in l. vēditor. in fin. de trans.*
b *Ias. in l. quominus. ff. de flumin.*

D E A N T A G O N I S T I S. *Cap.* V.

AD retinendos in officio professores, vt diligentius docerent, illis alij in pluribus Italię gymnasijs adiuncti sunt interpretes, qui eadem hora eadem iura interpretarentur. Hi vulgo Concurrentes vocantur, qui absolutis lectionibus in certamen descendere consue-

tantum nominibus quandoq; recitatis. Summa totius interpretationis est, vt legum sensum aperiant, similia[illegible] citent, contraria concilient, & aliquot quæstiones breuiter excitent. Aliud interpretandi genus primus Rogerius inuenit, vt iuris tractatus in compendium redigeret, a quod summam vocauit. Hunc æmulati sunt Placentinus, b Ioannes, & Azo, c qui in hoc scribendi stylo cæteris visus est antecelluisse.

Qui post eos docuerunt, plus in glossis, quàm iuribus interpretandis versari, & posteriores anteriorum scripta insectari, & carpere cœperunt. Bartolus, & qui circa illa tempora scripserunt, plurimi in glossis examinandis multas ex suo quæstiones breuius tractatas addiderunt. Hoc docendi methodo totum iuris corpus singulo quadriennio absoluebant, ac primò quod vocant Digestum vetus, postea Codicem explicabant, cæteras iuris partes extra ordinem interpretabantur, d ac bis singulis diebus docebant. e

Qui postea successerunt, latius vagati pauciora sunt iura interpretati. Posteriores, dum in confutandis aliorum opinionibus, & suis comprobandis plura argumenta aggregant, & læuia quæq; sectantur, vnius legis interpretationem in menses producentes vix finem inueniunt, & tractatus in longum protrahentes sæpe incertos, & confusos auditores relinquunt. Et vt omnia in peius labuntur, eò deuentum est, vt hodie aliqui vix quinq; iura singulo anno interpretentur; scio etiam aliquos, qui circa vnius tituli Rubricam duos menses insumpserunt.

Superiori vero ætate institutum fuerat, vt mane Professores, quod vocant Digestum vetus, & Codicem Iustiniani explanarent, quæ in primas, & secundas partes diuisa quatuor annis absoluerentur. Pomeridianis verò horis, quod vocant Infortiatum, & Digestum nouum, & ipsa in primas, & secundas partes distincta spacio annorum quatuor interpretarentur, vt quo anno prima, aut secunda Digesti veteris pars explicaretur, prima, aut

secunda

a glo. in Rubr. c. ad l. Iuliã repetun. Caccialup. de mod. stud.

b Azo. in summa princip.

c Odofre. in l. 1. in prin. ff. de edend.

d Odofre. in proem. ff. n. 11.

e Bar. in l. edita. sub n. 12. C. de eden.

secunda noui vespere exponeretur, & prima veteris primæ noui, secunda secundæ responderent; Idem in Codicis partibus erga Infortiatum erat statutum, in quibus vtrobiq; prima pars matutina primæ vespertinæ, & secunda secundæ consonarent. Sed harum quælibet pars initio cuiq; professori declaranda ita assignabatur, vt eam integram anno perficeret.

Cæterum nunc ob corruptum docendi morem nec quinq; iura plerunq; explicantur; cæteræ iuris partes alijs extra ordinem explanandæ demandantur, vt Institutiones, Nouellæ vulgò Authenticæ dictæ, & Feuda. Idem obseruatur in iure Pontificio explicando, cuius partes eo modo distinctę singulis interpretibus explanandæ demandantur, & ipsi iuris ciuilis interpretum methodum secuti, quinq; vel sex canones singulis annis declarant. Itaq; hodie docendi ars deprauata inuenitur. Qui enim Institutiones interpretantur, cum eorum officium esset, prima legum iacere fundamenta, & integrum illud volumen iunioribus pręlegere, & ipsi aliorum errorem secuti, paucis titulis degustatis, discentes rudiores dimittunt. His aliud malum accessit, nempe paucitas lectionum, quas veteres vsq; ad diem septimum Septembris habebant, a & die decima nona, aut vigesima Octobris auspicabantur, b & vetustiores à die quarta eiusdem mensis.

a *Iaf. in l. vēditor. in fin. de transf.*
b *Iaf. in l. quoniinus. ff. de flumin.*

DE ANTAGONISTIS.
Cap. V.

AD retinendos in officio professores, vt diligentius docerent, illis alij in pluribus Italię gymnasijs adiuncti sunt interpretes, qui eadem hora eadem iura interpretarentur. Hi vulgo Concurrentes vocantur, qui absolutis lectionibus in certamen descendere consue-

tantum nominibus quandoq; recitatis. Summa totius interpretationis est, vt legum sensum aperiant, similia citent, contraria concilient, & aliquot quæstiones breuiter excitent. Aliud interpretandi genus primus Rogerius inuenit, vt iuris tractatus in compendium redigeret, a quod summam vocauit. Hunc æmulati sunt Placentinus, b Ioannes, & Azo, c qui in hoc scribendi stylo cæteris visus est antecelluisse.

a *glo. in Rubr. c. ad l. Iuliã repetun. Caccialu p. de mod. stud.*

b *Azo. in summa princip.*

c *Odofre. in l. 1. in prin. ff. de edend.*

Qui post eos docuerunt, plus in glossis, quàm iuribus interpretandis versari, & posteriores anteriorum scripta insectari, & carpere cœperunt. Bartolus, & qui circa illa tempora scripserunt, plurimi in glossis examinandis multas ex suo quæstiones breuius tractatas addiderunt. Hoc docendi methodo totum iuris corpus singulo quadriennio absoluebant, ac primò quod vocant Digestum vetus, postea Codicem explicabant, cæteras iuris partes extra ordinem interpretabantur, d ac bis singulis diebus docebant. e

d *Odofre. in proem. ff. n. 11.*

e *Bar. in l. edita. sub n. 12. C. de eden.*

Qui postea successerunt, latius vagati pauciora sunt iura interpretati. Posteriores, dum in confutandis aliorum opinionibus, & suis comprobandis plura argumenta aggregant, & læuia quæq; sectantur, vnius legis interpretationem in menses producentes vix finem inueniunt, & tractatus in longum protrahentes sæpe incertos, & confusos auditores relinquunt. Et vt omnia in peius labuntur, eò deuentum est, vt hodie aliqui vix quinq; iura singulo anno interpretentur; scio etiam aliquos, qui circa vnius tituli Rubricam duos menses insumpserunt.

Superiori verò ætate institutum fuerat, vt mane Professores, quod vocant Digestum vetus, & Codicem Iustiniani explanarent, quæ in primas, & secundas partes diuisa quatuor annis absoluerentur. Pomeridianis verò horis, quod vocant Infortiatum, & Digestum nouum, & ipsa in primas, & secundas partes distincta spacio annorum quatuor interpretarentur, vt quo anno prima, aut secunda Digesti veteris pars explicaretur, prima, aut

secunda

secunda noui vespere exponeretur, & prima veteris primæ noui, secunda secundæ responderent; Idem in Codicis partibus erga Infortiatum erat statutum, in quibus vtrobiq; prima pars matutina primæ vespertinæ, & secunda secundæ consonarent. Sed harum quælibet pars initio cuiq; professori declaranda ita assignabatur, vt eam integram anno perficeret.

Cæterum nunc ob corruptum docendi morem nec quinq; iura plerunq; explicantur; cæteræ iuris partes alijs extra ordinem explanandæ demandantur, vt Institutiones, Nouellæ vulgò Authenticæ dictæ, & Feuda. Idem obseruatur in iure Pontificio explicando, cuius partes eo modo distinctę singulis interpretibus explanandæ demandantur, & ipsi iuris ciuilis interpretum methodum secuti, quinq; vel sex canones singulis annis declarant. Itaq; hodie docendi ars deprauata inuenitur. Qui enim Institutiones interpretantur, cum eorum officium esset, prima legum iacere fundamenta, & integrum illud volumen iunioribus pręlegere, & ipsi aliorum errorem secuti, paucis titulis degustatis, discentes rudiores dimittunt. His aliud malum accessit, nempe paucitas lectionum, quas veteres vsq; ad diem septimum Septembris habebant, a & die decima nona, aut vigesima Octobris auspicabantur, b & vetustiores à die quarta eiusdem mensis.

a *Ias. in l. venditor. in fin. de trans.*
b *Ias. in l. quominus. ff. de flumin.*

DE ANTAGONISTIS. *Cap. V.*

AD retinendos in officio professores, vt diligentius docerent, illis alij in pluribus Italię gymnasijs adiuncti sunt interpretes, qui eadem hora eadem iura interpretarentur. Hi vulgo Concurrentes vocantur, qui absolutis lectionibus in certamen descendere consue-

consueuerant, & super quæstionibus, articulisq; in lectionibus discussis differere. Antiquitus discentes ipsi coram suis præceptoribus de his, quæ audierant, inter se soliti erant disputare, dum vero suum quisq; discipulum tuetur, ipsi professores in certamen descendebant; Sed postea ad desidiam prolapsis iuuenibus, totam hanc contentionem docentibus reliquerunt; Itaq; diu obseruatum est; vt vsq; ad Resurrectionis Dominicæ festa differerent; Id tempus ad Natiuitatem posteà est coarctatum, donec ob adolescentium insolentiam Patauij, ac Bononiæ penitus desijt certari. Res enim eò deuenerat, vt altercationes potius essent, quam disputationes, & plerunq; ad iniurias perueniebatur.

Azonis temporibus hos Antagonistas inuentos fuisse ferunt, à quo Antisophistam iniuriosè respondentem per iram gladio peremptum tradunt, & percussorem capite punitum, a quod ego fabulosum esse suo loco ostendam. Insignis certè Baldi, & Christophori Castellionei Antagonistarum emulatio fuit, qui primi auditores ad suum gymnasium turpiter solicitasse dicuntur, b quos alij peiore exemplo pecunia pellicere non erubuerunt. Hic satis erit hodierni temporis docendi visum, & quæ cuiusq; partis essent, indicasse. Sed quia aliqui nullam iurium explicandorum artem tenent, quædam pauca de eius methodo subijciam.

a *Alciat. lib. 9. parerg. cap. 26.*

b *Porcius in §. suspectus. instit. de suspect. tutor.*

DE METHODO LEGVM INTERPRETANDARVM.

Cap. VI.

De interpretandis legibus cum sit dicendum, prius videndum est, quid sit interpretatio: Bartolus c definit, esse congruam verbi, vel orationis expositionem, & propriè vult esse

c *in l. ab executore in prin sub n. 7. ff. de appellat.*

esse obscuriorum, quæ enim dubio carent, interpretatione non indigent. *Quandoq; tamen inquit, qui legem extendit, vel coarctat, latè interpretari dicitur.* Qui igitur interpretatur, aut quædam ad elucidandum tractatum præmittit, aut in explicandis verbis legis versatur, aut obiecta remouet, vel quæstiones examinat. Legem aliquam explicaturi quædam initio præmittere solent, quæ illam velut præuio lumine sunt illustratura. Id in Institutionibus passim Theophilus obseruauit, qui in modum præuiæ cuiusdam inspectionis, vt ipse loquitur, pauca solet præfari. Id & Vlpianus, & alij egerunt, quædam de Titulorum significatione præmittentes. a Hæc Iustinianus paratitla, & quædam admonitoria appellat. b In ijs autem prima origo, idest rei, de qua agitur, primordia sunt referenda, cuiusq; enim rei potissima pars principium est, inquit Caius; c & ipse ideo iura tractaturus primam eorum originem recitat. Aristoteles quoq; in Ethicis d ex primordijs cætera affirmat intelligi. Sic venditionis, e ac præfecti vigilum f originem Paulus, Præfecti prætorio Arcadius, g Quæstorum Vlpianus, h & plures alij prima rerum cunabula referunt.

Hoc iacto fundamento, res tractanda, præsertim obscurior, erit definienda, vel summatim describenda, cum quodlibet à definitione debeat proficisci; i secundo res, de qua agitur, in suas species erit diuidenda, plurimum enim ad cognitionem rectè facta diuisio confert. k Ideo Iustinianus, & plerunq; Iurisconsulti, ac nostri legum interpretes tractatus in species diuidere consueuerunt. Sed qui Dialecticam ignorauerit, nec definiendi, nec diuidendi rationem tenere potest. Deinde ratio cuiusq; rei pertractandæ erit tradenda. Hæc enim legis anima, & fundamentum esse dicitur, l qua cessante, cessat, & dispositio. m Vnde Iurisconsulti edictorum, quæ interpretantur, in primis causas exponere solent. n Postremo traditæ rei effectus, quasi fructus quidam, erunt ostendendi, vt quam vtilitatem ex enarratis percepturi sint,

Interpretatio quid sit.

a *in l. 1. ff. cert. peta. l. 1. de eden. de pact. & alijs locis.*
b *in l. 1. §. nostrã autẽ, & in l. 2. §. hoc autẽ. C. de vet. iur. enucle.*
c *in l. 1. de orig. iur.*
d *lib. 5. cap. 7.*
e *in l. 1. de contrah. empt.*
f *in l. 1. de offic. præf. vigil.*
g *l. 1. de offi. præf. prætor.*
h *l. 1. de offi. quæstor.*
i *Cic. l. 1. de offic. Bald in prælud. Feudor.*
k *glo. in §. pen. in proem. instit. iur.*
l *l. cũ pater. §. dulcissimis de lega. 2. l. cũ mulier. ff. solu. matr.*
m *l. generaliter. C. de episc. & cle.*
n *vt in l. 1. de pact. de postul. et alijs.*

auditores intelligant. Hęc generaliter delineasse sufficiet, quæ tamen vbiq; non erunt obseruanda, vel quod quælibet definitione non egent, nec omnia species admittunt. Itaq; magno in hoc opus erit iudicio; semper tamen obseruandum est, vt necessaria ad rei cognitionem tradantur, neq; enim eodem tempore docenda sunt omnia, sed quidq; suo loco explicandum. Semper vero à notioribus, & facilioribus incipiendum esse Aristoteles monet; a nam cum non longè, nec in arduum se duci rudes adhuc iuuenes vident, rei facilitate delectati, dum percipiendæ lectionis spe implentur, confidentius audiunt, faciliusq; erudiuntur. b Plurimum vero hæc Prolegomena prosunt, cum primo rudi intelligentia audientium animos præparent, deinde expoliant, ac diligentius excolant: Nam si initio rude lignum, nodis prius non recisis, nec detracto cortice, faber expolire vellet, futurum esset, operam aut perderet, aut difficilius opus perficeret, sic magistri nisi crassitudinem quandam ex animis audientium primò expulerint, frustra laborabunt. Hæc quoad euidentialia vulgo nuncupata.

a *lib. 1. ethico. c. 4.*

b *Aristo. lib. 1. ethi. cap. 7.*

His explicatis, occurrens lex hoc modo solet elucidari. A' veteribus institutum est, vt facti species, & hypothesis oculis audientium subijciatur, vt ea dicendi forma quasi factum in iudicium deductum cernant, quare auditores delectati attentiùs lectionibus incumbunt. In hoc themate referendo, quæ dubiam legis decisionem reddere poterant, in medium adducunt; nullum enim ius, aut pauca dubio carere affirmant. c Mox speciei definitione recitata, eius quoq; ratio est referenda. Ea enim, velut nauis temone, legis decisio regitur. Postremò in oppositum citata diluuntur, vbi verò nullum factum recitatum, sed diuiditur, vel definitur, nulla species fingitur, nec dubitandi rationes desiderantur. d

Ita speciē facti recitata, contextus verba sunt explicanda, quæ à plerisq; ob inscitiam prætermittuntur. Vbi igitur in his est obscuritas, videndum est, qua arte elucidentur.

c *l. quod Labeo. de carbon. edict. L. Domitius Labeo. de testam.*

d *Bar. in proœm. ff. in prin.*

dentur. Ambiguitas vel in singulis verbis, vel coniunctis, hoc est, oratione, contingit. Prima, auctore Quintiliano, a propriè ambiguitas vocatur, Alteram amphibologiam Boethius b nominat. Sed Accursius, & cum eo Bartolus in dictione obscuritatem, in oratione ambiguitatem esse voluit. c Hos sequitur Aretinus. d In singulis verbis duobus modis accidit ambiguitas. primo cum verbum, aut nomen multiplicem habet significationem, quod æquiuocum Boethius appellat. e vt Gallus, auem enim, & gentem, & proprium nomen significat. Hoc modo innumerabiles sunt ambiguitatis species, adeo vt nonnulli philosophi dixerint, nullum esse verbum, quod non plura significet. vt Quintilianus refert. f Secunda est dictionis ambiguitas, cùm alia integro, alia diuiso verbo inest significatio, vt in hac dictione, ingenua, Armamentum, coruınum, cuilibet; aliud enim coniunctæ, aliud separatæ hæ dictiones significant. Idem est in verbis compositis vt *πεντάλιον* quod & Bartolus notauit. g In coniunctis plus est ambiguitatis, quæ tribus modis oritur, primo in casibus, cum vtriq; casui sensus conuenit, vt

Aio te, Aeacida Romanos vincere posse.

Secunda in oratione cum ignoratur, ad quod verbum in medio positum sit referendum, cum vtrinq; trahi possit, veluti si iubeat quis poni statuam auream hastam manu tenentem; dubium est, an statua, an vero hasta aurea esse debeat. Item si dixero, Hęres meus vxori meæ damnas esto dare argenti, quod elegerit, pondo decem; Quęritur, vter eligat, an hæres, vel vxor. Tertio ambiguus sermo redditur, cum puncto non distinguimus, vbi est distinguendum, vt in exemplo, quod ponit Albericus Rosata h de carmine inscripto pro foribus cœnobij, quod vocabatur Asellus.

Porta patens esto, nulli, claudaris honesto.

Nam vnum habet sensum, si copula ponatur ante verbum, nulli, alium, si post ponatur; & cum Robertus

O 2 factus

a *lib. 7. cap. de ambiguo, seu amphibologia.*

b *in lib. de diuisionib.*

c *in l. quoties 2. et ibi Bar ff. de ver. oblig. in l. veter. ff. de pact.*

d *Cons. 84. ad fin.*

e *lib. de diuisionib.*

f *lib. 7. cap. eod.*

g *in d. l. quoties 2. de ver. oblig.*

h *in dictionario. in ver. punitus.*

factus Abbas copulam postposuisset, amisit Abbatiam; vndè emanauit carmen.

Vno pro puncto caruit Robertus Asello.

Pronunciatione etiam ambiguitas prouenit ex dubio syllabarum sono, cum quid corripi, vel produci potest, vt, os, quod correptum ossa significat, (ossum enim non est latinum) productum vero pro ore accipitur, idem est in dictione, cato, quæ aliud in nominatiuo, vltima syllaba correpta, significat, aliud in datiuo, vel ablatiuo producta, vt Quintilianus, a & D. Augustinus b referunt. Vbi ergo aliqua ex supradictis euenerit ambiguitas, quid statuendum sit, docet Vlpianus c *Numis, inquit, legatis, si non apparet, quales sint legati, ante omnia ipsius patris familias consuetudo, deinde regionis, in qua versatus est, exquirenda est: Sed & mens patris familiæ, & legatarij dignitas, & caritas, & necessitudo; item earum, quæ præcedunt, vel sequuntur, summarum scripta sunt spectanda*: vbi nihil horum apparet, quod minimum est sequemur, vt idem Vlpianus monet. d *Numis, ait, indistinctè legatis, receptum est, vt exiguiores legati esse videantur, si neq; ex consuetudine patris fam. neq; regionis, vndè fuit, neq; ex contextu testamenti possit apparere*. In dubio enim minus grauari hæredem, quam fieri possit, credendum est. e Idem sentit Vlpianus, f cum scribit, *semper in obscuris, quod minimum est, sequimur*, & id est benignius, quod in dubio sequi tenemur. g Ea quoq; interpretatio, quæ actum sustinet, cæteris præualet. h Aliquando tamen veluti fauore religionis non minimum, sed quòd decentius est, amplectemur, vt in exemplo à Scæuola proposito. i Seia iusserat poni signum Dei ex libris centum in æde sacra, in qua non erant, nisi ærea, aut argentea dona; Quæritur vtrum ex auro, vel argento, id enim magis religioni conuenit, k vnde in obscuris quod verisimilius est, spectari Paulus voluit, l & Iulianus sensum, qui aptior est rei gerendæ, retinendum esse censuit; m Nulla verò certior est interpretatio, quàm quæ ex ratione legis elicitur; illa enim sensum

a *lib. 7. cap. eod.*
b *de Doctrina Christiana. lib. 3. c. 3. & 4.*
c *in l. si seru. plurium de lega. 1.*
d *l. nummis, de legat. 3.*
e *l. Titia cum testamento. §. qui in vita. de leg. 2*
f *in l. semper in obscuris. de reg. iur.*
g *l. benignius. l. in ambigua. ff. de legib.*
h *l. quoties. ff. de reb. dub. l. quoties. 80. ff. de verb. obligat.*
i *in l. Titia. §. vlt. de aur. & arg. lega.*
k *Bar. in d. §. vlt.*
l *in l. in obscuris. de reg. iur.*
m *l. quoties idem sermo. de reg. iur.*

sensum ambiguum relinquere non potest. a

Si verò perspicua sint legis verba, ab eorum proprietate recedendum non erit, b exceptis tribus casibus si scripta ratio à verbis recedere suadeat, c vel absurdum proueniret, nisi improprium sensum accipiamus, vel cum alia lex ad id impellit. d Addunt vulgò Doctores ob communem vsum loquendi à verborum proprietate posse recedi. Sed ego nescio communem vsum dicendi à propria locutione remouere, cum populus nomina rebus imponat, quæ Seruius ex communi vsu audienda esse dicebat, e quod & Horatius f probat, cùm ait;

Multa renascentur, quæ iam cecidere, cadentq;
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus
Quem penes arbitrium est, & ius, & norma loquendi.

Hæc sunt, quæ circa legis interpretationem occurrunt.

a *l. his solis. vbi Bal. C. de reuo. donat.*
b *l. non aliter. l. ille aut ille. §. 1. de lega. 3.*
c *l. cum mulier. 47. sol. matri. Bar. in l. non dubium. n. 10. C. de legib.*
d *l. non est nouū. ff. de legib.*
e *l. Labeo. de supell. lega.*
f *De arte poetica, ad Pisones.*

DE MODO CONTRARIAS LEGES CONCILIANDI. *Cap. VII.*

Liquando Antecessor in remouendis contrarijs versatur. Nam etsi Iustinianus nullam in iure relictam esse antinomiam sæpe scripserit, g plura tamen reperiuntur, quæ inter se pugnare videntur, nisi subtili ratione concilientur. Cauendum verò est ab ineptis solutionibus, ad quas vulgò inopes consilij recurrunt; Solent enim dicere, præter regulam præcipuum ius in eo casu statutum fuisse, quod præsumendum non est, nisi aliud decidendi specialis fauor appareat, cum priuilegia etiam in personis aliàs priuilegio munitis non sint multiplicanda, h etsi Paulus Castrensis contrarium sentiat. i Alij vaticinantes temerarias legum solutiones excogitant, quas nostri diuinatiuas appellant, &

tanquam

g *in l. 2. §. nulla, in l. 2. §. contrarium. C. de vet. iur enu. §. quib. in 1. constitut. Cod. in l. 1. §. tollendis. C. de Iustinia. Cod. comp. in l. 1. §. supradictis. C. de confirm. Cod. Iustin.*
h *l. in fraudem. §. vlt. vbi Bal. ff. de milita. testa.*
i *in l. 1. in prin. ff. sol. matr.*

tanquam refugium miserorum fugiendas monent, a etsi Bartolus, vbi aliter nodus solui non potest id admittat. b His proximi sunt, qui sensum verborum extorquent, album pro nigro exponentes & vt scopulos euadant, ex suo capite aliquas dictiones addunt, vel maximè, vel tantum, c aut alias similes quod nobis non licere etiam Bartolus monet. d Aliud eorum vitium est, qui soluunt, hoc deciditur ex æquitate, illud ex summo iure, vel eius rigore; perinde enim est, ac si vellent vnum ab altero corrigi, quod est euitandum, e & id sæpe Bartolus damnat, f cum enim rigor scriptæ cedat æquitati, g fateri necesse est, summi iuris legem ab alia æquiore aboleri. His addendum, hanc conciliationem legem verbis, non rebus imponere, cum rigidum ius vt inane, & frustra editum esse non inficientur, quemadmodum & Bartolus animaduertit. h In eadem naui versantur, qui legem à contraria corrigi soluunt, quod rarò, & temerè non est affirmandum. Nam in Pandectis certum est, nullam legem corrigentem reperiri; i In Codice anteriora a posterioribus Principibus quandoq. emendantur, k sed id apertè constare oportet. Qua in re Principum historiam tenuisse multum proderit, ne eorum inscitiam incurramus qui posteriores ab anterioribus corrigi quandoq; crediderunt.

Vetera ergo iura emendari tenebimus, vbi hoc apertè exprimitur; Iustinianus enim se hoc fecisse sæpissimè fatetur, l & tunc hæsitandum non erit, legum anteriorum correctionem induci. Vbi verò id apertè non exprimitur, si lex vtatur verbo nouam decisionem denotante, puta, statuimus, ordinamus, innouamus, decernimus, & similibus, modo antiqua illis verbis non recitetur decisio, quod rarò euenit eam nouam, & correctoriam legem censendam esse, Abbas Panormitanus opinatur. m Si quam etiam eorum, qui post Iurisconsultos imperarunt, constitutionem ab antiquis discrepantem inuenerimus, correctoriam esse existimabimus, veluti cum maternorum

bono-

a glo. in l. filium quem habebat. in ver. hereditaria ad medi. C. fam hercisc.
b in l. ita stipulatus, sub. n. 27. ver. & si opponis ff. de ver. oblig. in l. marcellus. sub. n. 6. ff. de fideiussor.
c glo. in l. 1. in ver. agemus ff. de rer. perm. §. 1. instit. quib. mod. re contr. oblig.
d in l. tale pactū. ĩ prin. ff. de pact.
e l. sancimus. C de testam. l. præcipim. C. de appel.
f in l 2. §. prius. in prin. de vulg. ĩ l. cotem §. q maximos ff. de public.
g l. placuit. C. de [illegible] ob Doctor.
h in l. 2. [illegible] si in facto, in vlt. oppo. de ver. oblig.
i l. 1 §. nulla. l. 2. § cõtrariũ. C. de vet. iur. enucle.
k l. 1. §. 1. C. de emenda. Codi. d. Iustin.
l vt in l maximũ vitiũ. C. de lib. præt. §. nostra. insti. de legat. et sæpissimè alibi.
m in c. 1. in fin. de indi.

bonorum vsum fructum tantum ad patrem, non ad filios spectare, Constantinus correxit, a certè iura vetusta b corrigi concedemus, etsi in hoc aliqui dissentiunt.

In soluendis igitur antinomijs, in primis ad Titulos, sub quibus iura sunt locata, respiciendum erit, diuersas enim solutiones diuersi tractatus plerunq; inducunt. Deinde ratio cuiusq; decisionis diligenter erit perpendenda; cum enim singulæ species proprias habeant rationes, diuersas etiam necesse est inueniant definitiones. Quid igitur diuersam faciat speciem, diligenter erit animaduertendum, vt Iustinianus in epistola ad Senatum faciendum monet, c *Contrarium, inquit, non inuenienmus, si quis subtili animo diuersitatis rationes excutiat, sed aliquid est occulti inditum, quod dissonantiam soluit.* Æquiuocum quoq; nodum soluet, qui pluribus modis verbum intellectum, vno in loco vnum, aliud in alio significare deprehendet, vt Baldus tollendæ antinomiæ methodum tradens d docet. *Tribus, inquit, modis iura conciliantur, cum dicimus, aliter hic verbum accipitur, aliter ibi; aliud hic, aliud ibi, diuersa existente ratione significat; vel simpliciter hic intelligitur, ibi secundum quid.* Dispar etiam causa plerunq; iura conciliat, veluti tutelæ filij consentiens pater non obligatur, e Aliud verò est, si voluntate eius fiat decurio, f id enim publicæ vtilitatis causa est introductum. g Ex vnius deniq; legis declaratione aliarum perplexitas dissoluetur, cum iura iuribus soleant dilucidari. h Nuno ad quæstiones tractandas est veniendum.

a *in l.1.C.de bon. mater.*
b *l. placet. ff. de acq. hared.*
c *d. l. 2. § contrarium.*
d *in proœm. ff. in prin. in 2. lectu. n. 8.*
e *L. Lucius. ff. de admi. tuto*
f *l. 2. ff. ad municip.*
g *Aret. cons. 50.*
h *l. non est nouū. ff. de legib.*

DE MODO TRACTANDARVM QVAESTIONVM.

Cap. VIII.

Quæstionem aliquam tractantes hunc ordinem seruare debent. Primò opinionis, quam confutare intendunt, argumenta recitabunt, mox suam fundabunt sententiam, postremò obiecta diluent. Hanc methodum ipsi legum latores seruant, a & nostri interpretes sequuntur. b Sic enim tanquam instructis vtrinq; aciebus, hostibus se opponere professor videbitur, & eorum inclinatam aciem fundere, & astantes quasi conflictus spectatores omnia dilucidiùs intuebuntur. Qui vero hunc ordinem perturbant, velut agminibus incompositis pugnantes, dum plura tumultuariè commiscent, audientes confundunt. Curandum in primis, ne inania, sed validiora fundamenta deducantur, sicut enim infirmus in aciem prodiens ridetur, sic debilia fundamenta despiciuntur. Neq; enim tyronum multitudine, sed flore militum est pugnandum; ita eueniet, vt quæstiones, quas ab aliquibus in triduum productas scio, & celerius, & clarius expediantur.

Idem in texendis tractatibus seruandus est ordo, quem in præfationibus supra ostendimus, vbi q, verò curandum erit vt antiquiora semper præmittantur. Rerum enim ordo postulat, vt à primis exordiamur, vt Iustinianus, c & Rhetores d præcipiunt. Sed & consulentibus in responsis, quæ sunt edituri, idem seruandum erit. e

a L. Labeo. de supell. lega. § itē precium. instit. de empt. et vēd.

b Porti. in §. singulorum instit. de rer. diuis. Imol. in c. Crās. in 6. nota. de rest. spolia.

c in §. singulorū. inst. de rer. diuis.

d Quintilianus. l. 9. c. de cōpositione.

e Porti. in §. singulorum. al. §. illud. inst. de rer. diuis. Imol. in d. c. litteras. ī 6. not. de rest. spol.

DE PRONVNCIATIONE DOCENTIS.
Cap. IX.

Mendata elocutione semper dicere debet professor. placida, & sedata voce incipere, a leni cum proponit, volubili, & concita cum differit, sedata cum definit, ac decernit, vt auditores in subsellijs scriptitando explicatas sententias notis possint excipere, quod Petrum Pomponatium fecisse Iouius in elogijs refert. b *Ossium verò instar, inquit Fabius, rerum habet inuentio, Neruos ordo imitatur, elocutio Carnem, cutemq; & colorem præsefert, Spiritus vice fungitur memoria, quæ omnia, quasi motus quidam vitalis, suscitat, erigit, mouetq; pronunciatio.* Cum de docentis partibus dixerimus, locus postulat, vt de discente, & eius officio aliqua subijciamus.

a *placido sic postore cæpit in lib. Aeneid. Virgilius.*

b *in Petro Pomponatio. 61.*

DE DISCENTIBVS.
Cap. X.

Vcbus vti magistris studiosum conuenit, viuis, & mutis. Libros appellauit Gellius c mutos magistros, quibus erudimur, & vt apud Platonem Socrates ait. Nobiscum quidem loquuntur, sed dubitantibus commodè non respondent. Ac sicut mutorum est nutibus, signisq; loqui, ita librorum notis, & significantibus figuris fabulari. Sic legem mutum magistratum Cicero appellat. d Et diuerso magistratus lex loquens, & viua vox Iuris ciuilis à Martiano vocatur; e Eodem modo Plutarchus poësim, picturam loquentem, & picturam

c *lib. 14. cap. 2*

d *lib. 3. de legib.*
e *in l. nã & ipsi. de instit. & iur.*

a in lib. de audienda Poetica. mutam poesim nominauit. a Cum itaq; his duobus magistris discentem vti oporteat, primò pauca de viuo, idest, præceptore, mox de mortuo dicemus.

In primis præceptorem optimis moribus præditum, pariterq; eruditum, quem imitetur, amet, & miretur, studiosus eligere debet; Nam cum disciplina in discipulos vitia transeunt, quemadmodum de Alexandro Magno, & alijs prædicatur. Deinde cum sinistram de præceptore opinionem iuuenis concepit, eum minus amat, & negligentius audit. Illum etiam auscultasse proderit, qui cum venustate pronunciat; in composita enim recitatio audientes lædit, & plerunq; velut morbus contagiosus ipsis inhæret. Eligendi igitur sunt hi, quibus similes fieri iuuenes velint, & ita eligendi, vt sint diligendi, arctamq; cum illis necessitudinem contrahant, eos frequentius adeant, percunctentur, respondentes audiant; Multum enim viua præceptoris vox mutæ lectioni præstat, quod quæ à dicente percipiuntur, altius animo insident, hærent tenaciùs. Vnde D. Hieronymus b *Habet, inquit, nescio quid latentis energiæ viua vox & in aures discipuli de doctoris ore transfusa fortius sonat.* Nunc ad domesticam lectionem est transeundum.

b in prologo ad Biblia seu epist. 10. ad Paulinũ presbyterũ.

DE METHODO STVDENDI. Cap. XI.

Emini prodest docentes audiuisse, nisi domestico studio doctrina ex libris hauriatur. Id tamen cum delectu, & magno iudicio est agendum. Nam librorum multitudine se onerantes, operam, & oleum perdunt, ac nihil proficiunt. Qui igitur rudes ad legum studia accedunt, primum vniuersas iuris Institutiones, solo adhibito Theophilo interprete, percurrant. Mox

Mox cum velut legum crassitie deposita, earum degustauerit primordia, illas iterum cum solis Accursij glossis examinet. Tum quæ in his citantur, & inspicienda, & percipienda erunt iura, & ad propositam speciem inducenda, in quo magnum ingenij acumen vulgò versari putant. a Interea in iuris Titulorum cognitionem studium adhibebit. Sic enim non mediocrem legum notitiam nancisceretur. Cum verò ad ordinarias lectiones se transfert, primo anno velim solis Bartolo, Iasone, & Decio interpretibus sit contentus; Postea Paulum Castrensem, Ripam, ac demum Alexandrum adhibebit. His interpretibus, opto, studia absoluat. Interea aliqua diei hora, præsertim cum publicæ cessant lectiones, totum iuris corpus legat, ac memoranda in librum ordine alphabetico compositum transferat. Quas vero auditurus est lectiones, semper præuideat, & articulum a præceptore tractandum examinet. Iura vtrinq; adducta antè perpendat, & veriorem opinionem elicere conetur. Hoc autem vbiq; obseruabit, vt prius legat antiquiores, vel glossam, vel Bartolum, mox ad alios iuniores accedat. Qui verò auditores tantum sunt, non etiam lectores, parum proficiunt. b Quinq; ad hæc sibi alios libros paret ordine alphabeti compositos, in quorum vno quæ ad contractus spectant, annotabit, in alio res vltimarum voluntatum, in tertio criminum, quartus regulas iuris cum limitationibus continebit, quintus verborum, seu dictionum vim habebit, de quorum intellectu sæpius disputatur.

a *L. non solū. §. qui primipilā. ff. de excus. tutor.*

b *Alciat. lib. 6. parerg. cap. 8.*

Ad retinenda verò memoria, quæ quis didicerit, studiorum frequentia plurimum proderit, vt Baldus dicebat. Quæ enim sæpius leguntur, necesse est animo inhæreant. Proderit & quæ quis notanda inuenerit, quotidie repetere.

Præ cæteris verò omnibus priuatas Academias studiosi instituant, in quibus inuicem legentes, & argumentis pugnantes, non modo ad loquendum linguam exercebunt, sed ingenium acuent, memoriam confirmabunt,

P 2 & dum

& dum per æmulationem diligentius student doctiores euadunt.

Hic Doctioribus indulta priuilegia essent referenda, quæ cum ab Alexandro, Iasone, & Ripa tractentur. a & diffusissimè à Bartholomeo Bolognino, b & Saliceto c recitentur, ne aliorum scripta describam, omittenda esse duxi. Baldus omni loco, & tempore Doctores fęlices esse affirmat; d Quod an verum sit, ipse viderit. Idem alibi refert, summum Pontificem, simul atq; creatus est Papa, statim iuris vtriusq; Doctorem effici; e est enim, ait, in ipso dignitatum culmine. f

a in l. cẽturio. ff. de vulgar. et pupill.
b in auth. Habita. C. ne filius pro patre.
c in l. non plures. C. de sacr. sanct. eccles.
d in c. itaq; n. 9. in proemio Digest.
e in C. Monaster. in fin. de cõfess.
f c. venerabilem. §. sed & principes. de elect.

DE VESTIBVS, ET HABITV DOCTORVM. Cap. XII.

Vt grauiores incederent Doctores, talaribus eos vestibus indui placuit; cum enim duplex sit ornatus, primus interior, qui virtutes, bonosq; mores continet, alter exterior, qui in habitu, & incessu, cibiq; ac potus temperantia consistit, g his omnibus à cæteris legum periti erant distinguendi. Longis itaq; latioribusq; & manicatis stolis primò sunt induti, cucullasq; varijs pellibus suffultas, & in humeros pectusq; demissas gestauerunt; Vnde anno MCCCCXVIII. Martino V. Pontifici Max. Mediolanum venienti Collegium Iurisconsultorum, & Physicorum cum cucullis varijs pellibus intùs consutis & humeralibus item varijs ornatum obuiam iuisse, Corius scribit. h

g glo. in c. 1. 40. distinct.
h in 4. parte. Hist.

Fuit hic habitus Sacerdotum Gotthorum, mox Longobardorum, quemadmodum & hodie in vetustissimis picturis, ac marmoribus quibusdam cernitur. Huius rei certum est etiam argumentum, quod D. Benedictus suos Monachos

Monachos habitu ſacerdotum ſui temporis, quo Italia potiebantur Gothi, iubet indui. Hæ autem ſunt veſtes talares cum cuculla. His ſimiles tunicas Pœni geſtaſſe videntur. Apud Plautum enim Milphio ita de Pœno adueniente loquitur. a

Nouiſtin' tu illum tunicatum hominem qui ſiet?

Rurſus eum ob latas manicas auem his verbis appellat. b

Sed quæ nam illæc auis eſt, quæ huc cum tunicis aduenit.

Hæc ille. Eas vt probroſas Catilinæ obijcit Cicero. c *Quos, inquit, pexo capillo nitidos, aut imberbes, aut benè barbatos videris manicatis, & talaribus tunicis, velis amictos, non togis*. Hactenus Cicero.

De Tunicis Romanorum ita Gellius. d *Tunicis, inquit, vti virum prolixis vltra brachia, & vsq; in primores manus, ac propè in digitos Romæ atq; omni in Latio indecorum fuit; eas tunicas græco vocabulo noſtri* χειριδωτοὺς *appellauerunt, fœminiſq; ſolis veſtem longè, lateq; diffuſam in decorem exiſtimauerunt, ad vlnas, cruraq; aduerſus oculos protegenda. Viri autem Romani primo quidem ſine tunicis, toga ſola amicti fuerunt, poſtea ſubſtrictas, & breues tunicas citra humeros deſinentes habuerunt, quod genus Græci dicunt* ἐξωμίδας. *Hac antiquitate indutus P. Africanus Pauli filius vir omnibus bonis artibus, atq; omni virtute præditus P. Sul. Gallo homini delicato inter pleraq; alia, quæ obiectabat, id quoq; probro dedit, quòd tunicis vteretur, manus totas operientibus*. Et eius verba ſubijcit.

Huiusmodi habitu & Macedones vtebantur; cùm enim apud Plautum fingendus eſſet aliquis, qui ex Macedonia veniſſe videretur, ait. e

Manuleatam tunicam habere hominem addecet.

Poſtmodum hæc veſtis, vt grauis, eſt recepta, quæ etiam Sacerdotibus viſa eſt conuenire, f & hunc habitum Doctores & ipſi tanquam iuſtitię g Sacerdotes ſumpſerunt, poſteà detracta cuculla humeros pellibus circundederunt, ac rotundos pileos Coccinei coloris capiti impoſuerunt, ac longas veſtes eiuſdem coloris geſtabant, quas ego annis

ab

a *in Pænulo. ſcen. Quis pulsat.*
b *in eod. ſcen. Aiu tu dixe.*
c *in orat. 2. in L. Catilinam ad Quirites.*
d *lib. 7. cap. 12.*
e *in Pſeudolo. ſce. Dulcia, atq; amara.*
f *c. non licent. 23. diſt. c. Epiſcopi. 21. q. 4. c. Clerici de vit. et honeſtate Cleric.*
g *l. 1. ſ. 1. ff. de iuſt. & iur.*

ab hinc ferme 70. senes indutos me vidisse memini. Vbi vero ob amissos propinquos luctum indicare volebant, Ianthinis induebantur. Est aut Coccum Fullonius frutex grana continens, quibus pulcherrimo colore lanæ, & serica hodie, omisso purpuræ vsu, inficiuntur. In Bętica a quæ ob id grani genus Granata dicitur, & Germania nascitur, id esse, quod Anthillum Plinius nominat, a Raphael Volaterranus b putat.

a lib. 21. cap. 29.
b Philolog. lib. 26.

Has floridas vestes hieme lato cingulo ex serico tonsis villis contexto aurea fibula supra lumbos constringebant; Demum omissis coloribus, pullas vestes sumpserunt, ac pileos quadratos, cruceq; signatos more Sacerdotum gestarunt, sine quibus eos in publicum prodire non decet, c Cidarim quadrangulari forma pileum vocabant, quem Mithridatem Ponti Regem gestasse Plutarchus d memorat. Eodem cum cærulea fascia albo distincta Armeniæ, & Persarum, Lydorumq; Reges vsos fuisse Dion, & Halicarnaseus, e & Alexander ab Alexandro f scribunt. Hiq; pro insignibus Doctoribus, tanquam iustitiæ Sacerdotibus, tradebantur, sed & hos, me puero, in Italia gestare desierunt, & omissa manicarum latitudine, strictis brachia cinxerunt, & hodie his abiectis, plerique pallijs vtuntur, & cum vestibus grauitatem, vtinam, & non doctrinam deposuerunt.

c c. Episcopi. 21. q. 4.
d in Pompeio.
e l. 3. Antiq. Rom.
f lib. Genialium dier. p. cap. 28.

Aureus quoq; anulus Doctorum insigne fuit, qui olim Equites à plebe, g postea Ingenuos à Libertinis distinxit. h Significatur autem hoc signo, Doctores à plebe separari, vnde Nobilissimi appellantur, i quemadmodum & Vlpianum iuriconsultum Herennius, Modestinus nobilem, & nobilissimum appellat; k Vnde Spartianus; l *Didio, inquit, Iuliano, qui post Pertinacem imperium adeptus est, proauus fuit Saluius Iulianus bis Cos. præfectus Vrbi, & Iurisconsultus, quod magis eum nobilem fecit.* Alij volunt Doctoribus dari anulos, quibus signandi responsa auctoritas dari significatur. Doctor togatus, ornatusq; cum suis insignibus incedere debet, vt eius dignitas appareat, m

g Plin. l. 33. c. 1.
h l. 1. de iur. aur. anu. §. 1. auth. vt liberti de cæter. aur. anu. nõ indig. seu Nou. 78
i in l. prouidendũ. C. de postul. Tiraq. de nobil. cap. 5. n. 3.
k in l. 2. in fin. & in l. 4. in fine. de excus. tutor.
l in Didio Iuliano.
m glos. in c. Vt apostolicæ. in ver. dignitatẽ. de priuil. in 6.

Vnde

Vnde glossa iuris Pontificij eos reprehendit, qui Doctorum vestibus induuntur, aut eorum vtuntur insignibus, a falsi enim possunt puniri. b

a *glos. in d. c. ut apostolica.*
b *l. eos. ff. de falsis.*

DE ILLVSTRIBVS IVRIS CAESARII INTERPRETIBVS.

IRNERIVS. Cap. XIII.

Xpulsis à Narsete Iustiniani Duce Italia Gothis, ius nostrum ciuile Romæ interpretari cœptum c non diu doceri potuit. Cum enim paulò post Longobardi Italiam inuasissent, & Exarchi satis hostium armis fatigati, atq; adeò insita negligentia bonas artes minus curarent, breui propè totum interijt. Eiectis verò rursum Barbaris, cum primum Italiæ gentes respirare potuerunt, paulatim Liberales disciplinas excoluerunt, ac primò Rauennæ, deinde Bononiæ, alijsq; in ciuitatibus artium studia institui cœperunt.

c *§. hac autem. in proœm. ff.*

De Pandectis.

Sed nondum Pandectis, aut Iustiniani Codice vsquam apparentibus, nulla legum Romanorum cognitio habebatur. Forte autem euenit circiter An. humanæ salutis M.CXXVIII. vt Rauennæ, vbi Honorius, Valentinianusq; & post eos Gothorum Reges, Exarchiq; orientalium Principum sedes posuerant, in vetusta bibliotheca Pandectæ reperirentur, quas Lotharius II. Cæsar sibi oblatas pro legitimo Iustiniani partu agnouit, & publicè explicari iussit. Id opus, Rauennati gymnasio tum intermisso Bononiam vbi magis disciplinæ florebant, delatum legi cœpit. Primus eam prouinciam aggressus Pepo discentibus parum gratus extitit. Posthunc Irnerius, quem

quem aliqui corruptè Guarnerium appellant, vt quidam volunt, Mediolanensis, vel vt alij Germanus, & Iurium interpres, a legibus prius domi diligenter perlectis, eas postea tanta fœlicitate exposuit, vt Clarissima nominis fama comparata, Lucerna iuris, quod primus illustrasse visus est, fuerit appellatus.

Alij Iustiniani tantum Codicem Rauennæ inuentum fuisse autumant. Pandectas verò Amalphi, quæ vrbs est Campaniæ, vbi supra hominum memoriam diu conseruatæ fuerant, repertas ex vetustis Annalibus referunt, ac Pisanis, qui pro Innocentio II. & Lothario item II. aduersus Normanum Rogerium, exornata classe, strenuè pugnauerant, pro nauatæ operæ munere fuisse donatas. Exinde Pisanæ Pandectæ sunt appellatæ, & quod omnes, quæ in vsu habentur, ex illis descriptæ fuisse credantur. Pandectæ Pisanæ pro Archetypo diu sunt habitæ, b & solæ, vbi orta erat scripturæ controuersia, consuli consueuerant. c Id monumentum Pisis per multos annos est conseruatum, donec per Ginum Caponium ea vrbe in Florentinorum potestatem redacta, postea Florentiam delatum fuit, a quo tempore Pandectæ Florentinæ vocari cœperunt.

Cæterum Irnerius, vt non solum audientibus, sed etiam posteris prodesset, mira breuitate, & ingenij acumine in legum opus primus scholia edidit, quæ glossas, hoc est, interpretationes vocauit, sed qui rectiùs sentiunt, voces obscuras, & minus vsitatas, non autem ipsam expositionem glossas dici autumant. d Aristoteles in Poetica e peregrinum idioma glossam vocat. Irneri; glossæ, & quæ post eum ab alijs additæ sunt, ab Accursio confusæ pristinum nitorem retinere, aut dignosci non potuere. f In vno tamen Irnerius non parum errauisse visus est, quòd ex duabus Græcarum Nouellarum versionibus aliam elegantiorem velut adulterinam reiecit, & eam, quæ minus Latina, & corrupta erat, recepit, quam etiam Authenticam velut omni fide dignam ad alterius senioris differentiam

a Odofr. in l. vlt. col. vlt. C. de in integr. rest. in l. ius ciuile. ff. de iust. & iur.

b Abb. in c. quin. n. 9. ver. et quod suprà dixi. de sent. et re iudic. Ant. Augusti. l. emenda. c. 1.

c Bar. in l. si creditor. §. vlt. de distr. pign. l. nemo. de pact. l. filiusfam. § diui l. ea lege. C. de cond. ob caus. Pandectæ, cur Florentinæ dic. sur. Glossa quid significet.

d Quintilianus lib. 1 cap. 1.

e cap. 21.

f Odofr. in l. ius ciuile d. iust. & iur. & in auct. qui res aure n. C. de Sacr. Sanct. Eccles.

tiam vocauit. a & quod exitiale Iurium studijs damnum attulit, posteri eius errorem secuti versionem illam iam authenticam factam pro germana tenuerunt. Errandi caussam Irnerio viro alioqui prudentissimo Iustiniani Constitutio b præbuit, qua leges in diuersum idioma nisi, κατὰ πόδα, id est ad verbum verti prohibentur.

Quæ igitur authentica nunc est interpretatio velut ad verborum seriem facta comprobata, alia verò, quæ sensum potius quam verba sequitur, damnata fuit, hæc in perpetuum exilium acta nusquam hodie apparet, illa autem longè (vt creditur) deterior sola pro legitima agnoscitur, & in vsu habetur. Nostri librum Authenticorum à Nouellis differre falsò opinantur, & quod eas corrigat, & probabiliora contineat, authenticum dictum fuisse putant. c Cæterum non negligendum opus aggressus est Irnerius, qui, vt laborem studiosorum subleuaret, & ab ea lectione, quæ sæpius stomachum mouebat, homines forenses liberaret, authenticas interpretationes angustis verbis coarctatas apposite Codici inseruit. d Eo beneficio effectum est, vt rarò, & non nisi in ambiguis quæstionibus, Nouellarum librum consulere cogamur, quod aliqua ex Archetypo quandoq; reliquisse, vel immutasse dicatur. e Nonnulli Nouellas constitutiones serò ab Irnerio lectas fuisse tradunt, cui quondam in iudicio oranti oppositum est, quod contra nouellam legem diceret, & ille eam à Græco Monacho, & non à Iustiniano conditam fuisse iocatus perlepidè aduersarium elusit; solum autem ex iuribus, quod Digestum vetus vocatur, & Codicem, alijs relictis, publicè est interpretatus, quem & cæteri eo tempore ordinem sunt secuti. Alias verò legum partes, quas Infortiatum & Digestum nouum appellant, stipe sibi ab Auditoribus collata, domi professores exponebant. f Quare illæ ordinariæ dictæ sunt lectiones, quæ ex professo tradebantur, hæ extraordinariæ, quæ priuatim mercedem soluentibus explicabantur g ea pecunia, quia ab audientibus colligebatur, collecta nominabatur, h

a *Holoan. in episto. ante Nouell.*

b *in l. ij. §. hoc autem C. de vet. iur. enuclean.*

c *Albericus C. de emēd. Cod. dom. Iust. in fin. C. §. 3 auct. sed nouo iure. sub. n. 15. C. de seru. fugit.*

d *glo. in auct quas actiones C. de Sacr. Sāct. Eccl. Aret. in l. eius §. 1. vers. sed quæritur. de testam. et alij plures. Odofr. in l. 1. C. de emend. Cod. Do. Iustin.*

e *Zasi. lib. 1. singula. respon. c. 7 sub. num. 6. Corne. Cons. 4. in 4.*

f *Odofr. in l. vlt. in fin. ff. de diuort.*

g *Odofr. in proœm. ff. in prin. n. 1.*

h *Alber. in l. die functo. de officio assessor.*

quæ in eos, qui Bidelli vocantur, nunc translata fuit.

Cum ergo Irnerius Infortiatum non sit interpretatus, & ab eo alibi tactæ quæstiones ibi referantur, dubitatur à nostris, an illud volumen habuerit. a Posterioribus verò temporibus vespertinis horis hæ quoq; lectiones publico stipendio enarratæ sunt; Vnde factum est, vt non modo ipsæ ordinariæ, sed pluribus in locis vtiliores, ac præstantiores habeantur, cum eruditissimi quiq; amplissimis stipendijs ad eas potissimum enodandas conduci consueuerint. Hic non omittendus est primorum illorum interpretum vsus, qui quotannis integrum volumen vel Codicem, vel quod Digestum vetus nuncupatur, explicare solebant, & cum ad eius finem peruenissent, præuio professore, auditores ad sacra in honorem Spiritus Sancti celebranda piè proficiscebantur. b Nec semel in die, sed bis, mane, & vespere fermè per binas horas profitebantur. c Ab initioq; mensis Octobris exorsi vsq; ad medium Augustum, vel etiam Septembrem lectiones continuabant, quod & superioribus annis paucis, breuibusq; interpositis ferijs obseruabatur, vt ex vetustis Patauinæ Academiæ constitutionibus, ex ipsis etiam Interpretum scriptis deprehenditur. d Quare improbanda est huius seculi mollities, quo vix toto anno centum lectiones per horæ spacium audiuntur, & pluribus, longisq; interpositis vacationibus, paucæ admodum leges potius attinguntur quam perficiuntur.

Sed vt ad Irnerium redeamus, cum ipse totum ius singulis annis solus explicare non posset, alijs, quorum infra mentionem faciemus, ea prouincia est demandata; Vnde varijs diuersas legum partes interpretantibus quisq; quam volebat Pandectarum, vel Codicis partem eodem anno audire poterat. Alternis enim annis quiuis professor vel Digestum vetus, vel Codicem exponebat. Reliqui verò extra ordinem discentibus tradebantur. Et sicut hodie primum docere volentibus Institutionum lectio traditur, tunc ab extraordinaria, & forte difficiliori incipiebant,

a glo. in R. ff. sol. matr.

b Odofr. in d. l. vlt. in fin. ff. de diuor.

c Bar. in l. edita. ante num. 13. C. de eden.

d Iaf. in l. Marcellus §. res quæ in fin. ff. ad treb. & in l. vlt. de lib. & posthu. & ad l. vlt. in fin. C. de inoffi. testam. & in l. venditor. ad fin. de transac.

quam

quam per multos dies prosequebantur, donec doctiores facti alijs iurium explicandorum partibus digni interpretes visi fuissent. Non pauciores itaq; quatuor, aut quinq; professoribus in quaq; Academia ius explicare consueuerant, idq; tandiu est obseruatum, donec bini eiusdem lectionis Interpretes, vt infra dicemus, constituti fuere.

Instrumentorum etiam omnium formulam Irnerius composuit; quæ Formularium vocabatur. a Hic liber non paucis adiectis ab alijs locupletatus eorum nomine circumfertur. In dialectica versatus in rebus quoq; naturalibus Irnerius doctus est habitus. b Morte occubuit circiter An. humanæ salutis M.CXC. Humatus est Bononiæ, quam prius Hortum, mox Thessalonicam, deinde Bononiam vocatam esse plures referunt, c cuius rei nulla, quod sciam, apud probatos historiographos fit mentio. Hæc Academia hoc tempore celebris facta, postea magni nominis fuit, cui Gregorius IX. P. M. Decretales, Bonifacius VIII. sextum librum, Ioannes XXIII. Clementinas inscripserunt. Clemens V. in Synodo Viennensi statuit, ibi Hebraicam, Arabicam, Chaldeamq; linguas doceri, d pluraq; Lotharius Cæsar eidem priuilegia dedisse fertur, e quod verius esse potest, quam quod de Theodosio iuniore scribitur. f

a *Glo. in Liubemus 2. §. fanè 2. in ver. petitione. C. de Sacr Sãct. Eccles. Odofr. in auct. qui res. ante num. 4. de Sacr. Sant. Eccles.*

b *Odofr. in l. vlt. C. de integ. rest. mino.*

c *Archid. in c. cõuenior 23. q. 8. Imo. & Felin. in c. iurgãtiũ. de sent. et re iudic.*

d *Cle. 1. de magist.*

e *Bar. i proe. ff. §. hac autẽ ad fin.*

f *glo. in Cle. 1. de magistr. in ver. Bononiensi. Bal. in auth. habita. C. ne fili. pro patr.*

MARTINVS. Cap. XIV.

Martinus ex nobili Gosia familia Bononiensi per factiones Gibellinorum patria expulsa ortus, g Cremonæ natus esse dicitur, vt Raphael Volaterranus h scribit, qui Bosianum, vt ipse appellat, diuersum à Martino interpretem putat, cum id eius familiæ nomen fuerit. Martinus ab Irnerio eruditus in expli-

g *Cin. in l. 1. §. sancat. in fin. C. de rei vxo. actio.*

h *lib. 21. Anthropolog.*

cando Iure ciuili post præceptorem maxime claruit. In defendendis tamen opinionibus suis nimis pertinax habitus, ex suo capite sæpe aduersus iura quandam æquitatem sibi fingere conatus est; Vnde prolatis contra ea, quæ respondebat, ab æmulis libris, non semel rubore suffusus esse dicitur. a Cæterum ingenij præstantia, & doctrina fretus cum non facilè posset à sententia dimoueri, exemplo Antistij Labeonis Iurisconsf. b primus inter illius temporis Interpretes diuersis sectis causam præbuit. Hunc enim Placentinus, & Albericus à Porta Rauennate vt plurimum sunt secuti, qui omnes ab auctore Gosiani sunt appellati. c Aduersarios verò insignes habuit Bulgarum, Ioannem Azonem, & postremò cum alijs Accursium; sed inuitis æmulis tantam sibi nominis famam comparauit, vt ei Fridericus Aenobarbus Cæsar velut peritissimo iura imperij declaranda committere non dubitauerit.

a Odofr. in l. athletas §. itē si qs furti ff. de his, q notan. ī fam.

b l. 2. §. post hunc ff. de orig. iur.

c glo. in l. si duo. in prin. ff. vti possid. & in d. §. taceat.

Cum enim anno M.CLVIII. sibi in Italiam venienti Dertonenses, Cremonensesq; portas occlusissent, Roncaleam omnibus Italię Principibus, ac cuiusq; Vrbis Coss. concilium indixit. Eò cum pluribus alijs quatuor celebriores legum peritos Martinum Gosiam, Bulgarum, Iacobum, atq; Vgolinum à Porta Rauennate, qui tunc Bononiæ ius ciuile profitebantur, conuenire iussit, ac vt cæteris eruditiores interrogauit, an rerum omnium dominium Cæsar haberet, quæ eius indulgentia velut precario iure à possessoribus tenerentur; Cum id Martinus affirmasset, negasset Bulgarus, d nutassentq; cęteri, Tum Fridericus quodnam in Longobardorum ciuitates ius haberet, maturius eos definire præcepit. Illi tantum negocium sibi non sine magna inuidia committi animaduertentes ex singulis Longobardiæ ciuitatibus vnos sibi ad iudicandum collegas dari impetrarunt. Itaq; viginti octo ex omnibus vrbibus electi Iurisconsulti cum quatuor eximijs professoribus vltra Padum in templum, quod S. Petri Contrebiæ vocabatur, conuenerunt, inter eos Obertus ab Horto feudorum auctor celeberrimus, & Gerardus Caca-

d glo. & Odofr. in l. bene à Zenone C. de quadr. prescript.

Obertus ab Horto. Gerard. Cacapisti.

Cacapisti & ipse in feudis clarus ambo Mediolanenses fuisse creduntur.

Re diu inter se tractata, tandem omnia Romani imperij iura definierunt, quæ ad Fridericum delati singuli ciuitatum legati se obseruaturos promiserunt, vt quibusdam in annalibus scriptum reperitur. Sed Odofredus id, eiecto ex Italia Friderico, factum fuisse memorat; a ipse verò Italiam inuasurus in primis à Bononiensibus, vt suæ fidei se committerent, postulauit, quod Martini, Bulgari, Iacobi, & Vgolini opera facilè obtinuit. Sed cum durius se gereret, Longobardis non amplius sex mensibus imperauit. Demum conciliari illis cupiens per nuntios rogauit, vt legatis ad se Constantiam missis pacem inire vellent; Id actum est, ac ferè LX. ab omnibus ciuitatibus missi legati ad Cæsarem iuerunt. Cum eo de omnibus conuenit, præterquam de iure, quod summum in populos habere volebat; Vnde orto dissidio in magna contentione res fuit, iamq; omnes remeabant, quum Fridericus Rectoribus Ciuitatum, quæ sibi fœdere iunctæ erant, difiniendæ controuersiæ ius dedit. Illi a singulis Ciuitatibus Cęsari, à quo cudendæ monetæ facultatem obtinuerant, quaternas argenti marcas pendendas esse statuerunt, quæ summa XXXII. vncias ac circiter aureos XXX. continet. In causis XV. libras eius monetæ excedentibus ad Cęsarem appellari, eius vexilla in conspicuo cuiusq; ciuitatis loco explicari, XXVI. illius monetæ denarios a singulis familijs eidem solui, & venienti in Italiam alam equitum, manumq; peditum à quibusq; populis mitti, b pro quibus cudendæ pecuniæ ius habuerunt. Ea est, quæ Constantiæ pax vocatur.

At Martinus apud Cæsarem, quem ambitiosius colebat, c magno in honore semper extitit, ac de multis ad leges Rom pertinentibus, cum eo familiariter collocutus, d etiam nonnullas opiniones, quarum auctor extiterat, Imperatoris auctoritate comprobari obtinuit. Inter alias illa celebris fuit, de qua semel aduersus Bulgarum con-

a *in l. est receptū. ff. de iurisdict. om. iud.*

b *Odofr. in l. est receptum. ff. de iurisd. omn. iud. & in l. ille à quo §. tempestiuum ff. ad Trebellian.*

c *Andr. Iserni. in constitu. si dubitatio. Roll. à Vall. in cōs. 46. n. 54. lib. 3.*

d *Odofr. in l. rem non nouam. in fin. C. de iudic.*

contendit, inanes contractus addito iuramento iure confirmari, de quo cum vterq; apud Cæsarem disputasset, ille Martini sententiam lege data recepit. a Eius opiniones etsi quandoq; iuri consonas Accursius siue inuidia, siue ex odio ante concepto, vt qui eius æmulo Azoni impensius studebat, non sine stomacho sæpe reijcit, & eius sectatores per contemptum Gosianos vocitat. b Vnde alij audaciores facti ipsum nihil sani, aut veri vnquam protulisse dicere non verentur. c Demum diu concepti odij furorem euitare non potuisse fertur; Cum enim in publico certamine Azonem conuicisse visus esset, ab irato æmulo clauibus, quibus auditoria claudi consueuerant, occisus esse dicitur; d Id tamen potius obscura fama, quam certo auctore est peruulgatum. Cum Cæsariani nominis studiosus Martinus fuisset, agnatos Gibellinæ factionis Principes fecit; qui aduersa parte Bononiæ præualente omnes patria postea eiecti fuere. e

a Odofr. in auth. sacramēta puberum C. si aduers. vendi.

b in d. l. si duo ff. vi possid.

c Iaf. in §. si minus institu. de act. n. 22.

d Alcia. lib. 9. parer. cap. vlt.

e Cin. in d. §. taceat. in fin.

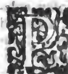
Otho Papiensis.

Eadem ætate Otho Papiensis docuisse videtur, qui & ipse non ignobiles glossas in ius nostrum edidit, f ac pro antiquo Glossatore citatur. Sed cum rarò eius mentio fiat, vix in studiosorum cognitionem peruenit. Salicetus vero pro Othone Lotharium citat, de quo infra dicendum erit. Decessit Martinus anno vitæ LXXVIII. sepultus Bononiæ apud ædem Minorum loco celebri.

f Bar. Bal. & glo. in l. vlt. §. 1. C. de bon. q liber.

B V L G A R V S.

Cap. X V.

Atria Pisanus esse à nonnullis Bulgarus existimatur, cui errori causam corruptus Bartoli Codex dedit, qui pro Bandino Pisano Bulgarum citat. g Ego, vt plurimos eius ætatis Interpretes, Bononiensem fuisse existimo, qui ingenij felicitate, excultaq; doctrina supra alios sui tem-

g in l hac consultissima C. qui testa. fac. poss.

temporis Iurisconsultos excelluit, & cum venusta etiam pronunciatione doceret, vulgò os aureum est appellatus. a In græcis quoq; literis ita versatus fuisse à quibusdam creditur, vt iura græcè conscripta, qualia in Pandectis non pauca habentur, in latinum verterit, b quorum opinioni mendosi Codices causam præbuerunt, qui pro Berguntione Bulgarum habent, quem græcarum literarum omnino expertem fuisse constat. Iura ergo græcè conscripta Berguntio Pisanus Leonis Iurisconsulti auus latina fecit, vt Odofredus vetustissimus auctor testatur. c

Ceterum eruditis glossis in ius ciuile editis Bulgarus etiam luculentum in regulas iuris commentarium exposuit, cui notas Placentinus addidit; ad eam deniq; famæ celebritatem peruenit, vt cum alijs Professoribus ad diffinienda imperij iura, vt supra in Martino diximus, à Friderico Aenobarbo euocaretur, & ob insignem, quam ostendit, doctrinam, pro eo Bononiæ ad ius dicendum Vicarius creatus fuerit. d Erat eius officium in appellationum causis, quæ summam librarum xxv. Bononiensium excedebant, iudicare. In eo autem magistratu tanta æquitate ius dixit, vt eius sententiæ de ambiguo iure prolatæ in vniuersa Italia vim legis habuerint. Inter alia preclarum hoc eius decretum fuit, vt vxori, quam maritus in testamento bonorum dominam, & fructuariam esse voluit, stantibus liberis, ex coniecta mente defuncti alimenta tantum debeantur, quod cùm iure inductum non sit, in curia tamen Bulgari obtinuit, e & vbiq; in Italia obseruatur. Crassum autem imitatus est, quem multa contra ius scriptum pro bono, & æquo dixisse, Cicero f memorat. A Friderico consultus, & familiariter cum eo versatus non pauca impetrauit. g

Deniq; Italiæ regnum affectanti Cæsari dedendæ Bononiæ auctor fuit, vt supra quoq; scripsimus, vxorem filiam fa. communibus liberis superstitibus, cum amisisset, dotem insigni probitatis exemplo Socero restituit. Docuerat enim antea vir eruditissimus, defuncta in matrimonio

a *Odofr. in l. 3. §. scio etiã. ff. de minor. 25. ann.*

b *glo. in l. penult. ff. de manu. testa. & in l. vlt. ff. fini. regund.*

c *in l. 11. in fin. ff. de legib.*

d *Salice. in auct. Hoc locum C. si secũ. nupt. mul.*

e *glo. in d. auct. quod locũ, Bar. i l. titia. §. titian. n. 11. de lega. 2.*

f *in Bruto, seu de Clar. Oratorib.*

g *Odofr. in l. rem non nouam in fin. C. de iud.*

nio

nio cum liberis filia, dotem velut peculium patris profectitium ipsi esse reddendam. Martinus verò Gosia æquitatis ratione subnixus eam, velut matris patrimonium; a posteritati acquiri tenebat, qui ex hoc facto à Bulgari Socero consultus: *Si mihi*, respondit, *qui contra te sentio, hic casus contigisset, iure fuissem absoluendus, sic Gener tuus, qui diuersum docuit, sua se iam sententia condemnauit, & nisi vt falsus interpres à me turpiter reprehendi maluerit, petitam dotem reddere cogetur.* Ita dimissus cum Generum interpellasset Bulgarus, ne vel sordidæ auaritiæ aut falsæ doctrinæ notari posset, ad confirmandam, quam tenuerat, opinionem, restituta pecunia, Martinum Antisophistam prudenter elusit, b magnaq; cum laude conseruata existimatione patrimonij, quam famæ dispendium pati maluit. Sed Albericus eius discipulus etsi cum Præceptore sentiret, cum sibi idem accidisset, sententiam se mutasse dixit nec præclarum Præceptoris exemplum secutus est.

a in l. 3. §. sed vtrū ff. de minor.

b Odofr. in l. dos à patre. C. sol. matr. & in l. iure. ff. de iur. dot.

Cum verò plures liberos, & eos bonis moribus præditos, Bulgarus suscepisset, omnibus extinctis infelici fato superstes fuit. Sed præcipuè vnius obitu, qui magnæ spei Iurisconsultus non modicas opes cumulabat, maximè est consternatus. Quo defuncto, in vulgatum illud carmen prorupit,

Ordine turbato succedis Bulgare nato.

Deficiente igitur sobole, ad procreandam prolem vxorem ætate matura, & quæ vulgo mulier credebatur, pro virgine duxit, postridieq; cum interpretaturus legem, cuius initium est, Rem non nouam, neq; insolitam aggredimur. dum ea verba recitaret, audientibus risum mouit, qui hoc ad coniugem, quam corruptam inuenerat, retulerunt. itaq; vniuersi libris, quos tum secum gerebant, plaudentes strepitum excitarunt. c Quo anno decesserit, aut quo in loco humatus sit, non constat.

c glo. & Odofr. in l. rem non nouā C. de iudic.

IACOBVS ANTIQVVS GLOSSATOR BONONIENSIS, ET BANDINVS PISANVS.

Cap. XVI.

DVo, qui in iure ciuili glossas ediderunt, Iacobi fuisse dicuntur, quorum alter ad posterioris differentiam Antiquus vocatus est, alius Bandini appellatus. Ille, quòd primis temporibus, quibus leges Romanæ post expulsos Barbaros ab Irnerio explicari cœperunt, Bononiæ profiteretur, antiqui Glossatoris nomen tulit; genere Bononiensis, Gratiano Decretum compilante, in patria docebat, qui fuit ann. MCL. a Postea vero cum Martino Gosia, Bulgaro, & Vgolino à Porta Rauennate a Friderico Aenobarbo Roncaleam, vbi Principum Italorum comitia habenda erant, vocatus cum cœteris xxviii. Iurisconsultis Cęsaris authoritatem declarauit. Aenobarbo verò Galliam Cisalpinam subigente, idem cum alijs dedendæ Cęsari Bononiæ auctor fuit, vt supra in Martino retulimus. Non multo post quam à Roncalea rediit, superuixisse videtur, qui, vt ex quadam Bartholomęi Brixiensis supputatione deprehenditur, An. MCLXI. decessisse censeri potest, is, vt infra etiam dicetur, cum Bagaroto sæpe in foro disseruit. b

Eadem ætate Bandinus Pisanus, c quem alij Gandinum vocant, d Codicem interpretatus esse videtur, etsi hunc Bartolus men losè Bulgarum nominet, e ex quo Iacobus iunior natus esse creditur. Alij eum Bergontionem esse volunt, qui græca iura in latinum vertit. Hi omnes, etsi in iura ciuilia suas interpretationes reliquerunt, minus tamen cęteris celebrantur, obscurioremq;

a glo. in c. post appellationem §. forma in 1. glo. s. 2. q. 6.

b Io. And. in additio. ad specul. de libell. conceptio §. nunc dicendum. ver. 24 Bãdinus Pisanus.

c glo. in l. hac cõsultissima. C. g testa. fac. poss.

d in d. l. Hac consultissima.

e in d. l. Hac consultissima.

famam ad posteros transmiserunt. Sed ne omnino eorum memoria periret, silentio non preteriuimus.

VGOLINVS A PORTA RAVENNATE BONONIENSIS. Cap. XVII.

Go à Porta Rauennate patria Bononiensis, a quem alij Pisanum esse existimant, & Vgolinum nominant, eodem tempore, & docendo, & feudorum opere clarus fuit. Cum enim Fridericus feuda cum vetustis moribus collocanda Bononiam misisset, ac professores, qui in Diui Petri templum conuenerant, ea sub diuersis titulis Codicis statuissent, ipse post Authentica illa posuit, quam x. Collationem vocauit; b diu summa cum laude docuit, vir integerrimæ vitæ, & vt aliqui volunt, sacerdos, etsi Odofredus eum publicanum vocat. Tandem Ann. M.CLXVIII. decessit, vt eius Epitaphium Bononiæ apud S. Victorem, vbi humatus est, declarat.

a Cin. in l. cum quærebatur n. 3. C. vn. vi.

b Odofr. in auth. cessa. C. de sacr. sanct. eccles. Aluar. in proœm. feud. col. 4. q. 3.

Transijt, vt viuat, mundanæ legis alumnus,
Mors sit ei requies, vltima vita Deus.
Vrbis honor, mundi speculum, iacet hic Vgolinus,
Spiritus astra tenet, corpora signat humus.
Cui fortuna manum reuocans concessa tetendit,
Cui lex vberius vbera plena dedit,
Mens legum cecidit, reliqui latitant Pharisæi
Christus, qui nouit parcere, parcat ei:
Mens respondebat veraci consona linguæ,
Et par effectus cordis, & oris erat,
Fraudis, nequitiæ, liuoris, & ambitionis
Inter conciues vnicus hostis erat,

Mors

Mors voluit mundum sub certa lege teneri,
Nam cinis est hodie, qui fuit ignis heri.
An. Domini M.CLXVIII.

Sunt qui eum Vgonem vocant. Alij duos Vgonem, & Vgolinum faciunt, qui Vgolinus Fontana cognominabatur. a

a *Alber. in l. Basilia polla. ff. de contr. empt.*

R O G E R I V S,
Cap. XVIII.

Artini, & Bulgari ætate clarescere Rogerius cœpit, qui primus in eam Pandectarum partem, quam Infortiatum vocant, glossas emisit. b Cum enim publico stipendio non nisi Digestum vetus, & Codicem antiqui professores interpretari tenerentur, reliquas legum partes negligentius tractabant, nec nisi priuatim soluta stipe explicabant, & ob id extraordinarias eas lectiones vocabant, ut supra quoq; meminimus. Sed Rogerius, ne hæc quoq; legum pars obscura permaneret, in eam suas lucubrationes edidit. Primus etiam iuris compendium (quod Summam vocant) viginti chartarum numerum non excedens composuit. c Hunc æmulatus Placentinus aliam longè luculentiorem Summam emisit, tertiam, sed inanem Ioannes fecit. d Postremò verò cæteris lucupletiore condita omnes ante se Azo superauit. Sed hæc infra suo loco diffusiùs referuntur. Rogerium alij corruptè Prigerium, nonnulli etiam Fridericum nominant. e Idem de diuersis præscriptionibus forma dialogi scripsit, in quo se cum iuris prudentia loquentem inducit. Nulla eius mortis, aut sepulchri memoria habetur.

b *Odofr. in l. 1. ff. solu. matr. & in l. diuortio. in princ. eo.*

c *Odofr. in d. l. ff. de transf.*

d *in Sũma Azo. in princ. trium libr. Cod.*

e *gl. & Odofr. in d. l. 1. ff. de transf.*

O T T O.

Cap. XIX.

Rogerij Suppar fuit Otto, qui de ordine iudiciorum summarium & ipse scripsit, quod typis excusum habetur: eius sæpe Accursius meminit, sed alia non extat memoria.

P L A C E N T I N V S.

Cap. XX.

Placentinus genere Gallus Martini sectator, & discipulus in Monte Pessulano ius ciuile professus est. Hæc ciuitas est Galliæ Narbonensis olim Agathopolis dicta Magalonensis diocesis, vbi ipse primus gymnasium instituit a circa an. 1196. & postea ibidem Bertrandus de Monte Fauentino docuit. Ipse scribendi cupidus ad ius ciuile euoluendum in secretam villam secessit, nimiumq; gloriæ studiosus, & Rogerij nominis abolendi cupidus, ad eius æmulationem locupletius iuris compendium in Codicem, & Institutiones composuit, quod opus etsi minus perfectum, illis tamen temporibus adeo legum studiosis gratum fuit, vt, reiecta Rogerij summa, velut nimium ieiuna, hæc sola præ manibus haberetur.

Inde in patriam reuersus statim a Nobilibus a Castello Bononiam ad profitendum vocatus, ibi per biennium magna audientium frequentia ius ciuile est interpretatus; vnde non mediocrem aliorum docentium, quorum auditoria destituta permanserant, inuidiam contraxit. Mox

a Bert. in addit. ad proœm Dini. de reg. iur. 1 fin. Bertradus de mōte Fauentino.

longa

longa de legibus oratione habita vacaturus in patriam rediit. Sed crebris Bononiensium, atq; coniunctorum precibus expugnatus iterum Bononiam reuersus ibi per quadriennium docuit, & alias antiquis glossas addidit. a Eo stipendio expleto, domum reuersus aliud trium postremorum Codicis librorum, & Pandectarum compendium perfecit, quod sub titulo Summæ non aspernandum opus à non paucis etiamnum legitur; id, quod in tres extremos Codicis libros Azonis nomini adscriptum circunfertur. In illius præfatione se nimis gloriæ appetentem, & alienæ laudis inuidum ostendit, quum Rogerij nomini tenebras se offusurum arrogantius iactat. Binos de iudicijs, & actionibus, & vnum de accusationibus librum composuit. In Monte Pessulano, vbi docuit, & originem sumpsit, defunctus est, & in cœmeterio D. Bartholomęi extra muros sepultus. Hoc epitaphium habuit, cuius multa vetustate exesa legi nequeunt.

Iura Pontificia, ac Cæsarea Placentinus præclarè docuit, lites placauit etiam dubias, & secundum eadem iura iustè vixit.

a Bar. in loco supra citato.

PYLEVS.

Cap. XXI.

Pyleus à Modœcia, quod est Mediolanensis agri a castellum, oriundus esse dicitur, sed ipse ex patre Mutinensi in Bononiæ pago natum se dicit; b is Modœcia vocabatur; sed postea se ciuem Mutinensem fecit, c Martini, & Placentini sectator circiter An. M.CLXX. Bononiæ docuit, pluresq; in ius ciuile glossas condidit, mirificè disputationibus delectatus, singulis diebus Sabbathi proposita quæstione, quam argumentis hinc inde adductis confirmabat, differetq;

a Io. Andr. in additio ad specul. in proœm. in ver. plurimis.

b in proœmiũ tit. de munic. et orig.

c Odofr. in l. so lutum §. solutam, in prin. ff. de pigno. act.

con-

a Odofr. in l. qui sine vsuris. ff. de neg. gest.

Brocarda, quæ sint.

b Bal. in c. vlt. de feud. March. & in sũma Azo. in tit. de munici. & origi.

c glo. in §. qui clericus. si de feud. defunct. fuer. contro. inter. dom. & agna.

d Iaf. in l. quicqd astringendę n. 5. ff. de ver. ob. post Imo. ibid. Sylua nupt. libr. 5. sub n. 72.

e Gomez. in regu. de valo. exprim. q. 9. nu. 3. & 4. in practica vtriusq; iuris R. de cautillis.

consueuit, ob idq; Sabbatinæ quæstiones, quarum volumen edidit, dictæ fuerunt, a & sæpius ab Accursio sabbathina quæstio pro ea quæ à Pyleo disputata est, citatur. In his plures sibi finxit, nec paucas, quæ ex facto contigerunt, discussit. In ea exercitatione illa, quæ vulgò à nostris Brocarda appellantur, primus inuenit, b quorum etiam libellum ab eo disputationum nuncupatum composuit. Alij Iurisprudentiam nominant. c Sunt autem Brocarda regulæ generales, vel, vt alijs placet, perplexæ quæstiones plurimis ab vtraq; parte argumentis, rationibusq; munitæ, ex quibus non secus ac ex labyrintho sine longa distinctione nemo se facile explicare potest. d Illis postea quædam Petrus addidit, vt Io. Baptista à S. Seuerino memorat. [illegible]

Cum diu Bononiæ professus Pyleus magna nominis fama clareceret, à Mutinensibus, qui tum & ipsi Gymnasium erexerant, amplo stipendio ad docendum inuitatur. Id subodorati Bononienses eum iuramenti religione obstrinxerunt, ne vnquam extra Bononiensem Academiam doceret. Sed rursum solicitatus centum Marchis argenti sibi oblatis Mutinæ, vbi ciuis factus est, aliquot annis professus est. Marchæ nomen recens, & antiquis incognitum fuit. Et octo vnciarum pondus continebat, quæ olim Genevæ deinde Lugduni frequenter in auri, & argenti massa à negociatoribus emi consueuerat. Honorarij summa precium fermè DCLXX. aureorum eo tempore efficere poterat. e Egregium Pylei commentum Baldus recitat, f *Machinarij, inquit, ex alto lapidem proiecturi preclamarunt præterreuntibus, vt sibi cauerent. Quidam verò iter faciens, ea voce neglecta, fuit vulneratus, & Machinarios in ius vocauit, vt vulneris impensas soluerent; illi Pyleum consuluerunt, qui cum sciret testibus probari non posse, illos transeuntes præmonuisse, hac vsus est arte. Machinarios in iudicium duxit, & cum à Prætore interrogarentur, cur temerè lapidem deiecissent, monitu aduocati nihil responderunt. Mirante id prætore, & causam quærente, Muti sunt, respondit*

Pyleus,

Pyleus, & nihil audiuit. Tum aduersarius, immo, inquit, audiui vos transeuntibus acclamantes, vt sibi cauerent. Ergo absoluentur, subiunxit Pyleus, præmonens enim de damno non tenetur; eosq; liberauit. a Pyleus gloriæ cupidus summam in tres postremos Codicis libros, quam Placentinus inchoauerat, perfecit. b Vxorem habuit, quæ in vitæ discrimine, nulla alia voluntate expressa, tantum eum, de quo interrogata erat, hæredem se facere respondit; Vnde dubitatum est an illud legitimum testamentum foret; quod Pyleus negauit, disputandoq; sustinuit, c etsi plurimi contrarium tenent. d Librum quoq; de ordine iudiciorum inscriptum, qui tunc temporis ante aureum Gulielmi Duranti speculum maximè vtilis habebatur, instar compendij, quod Summam vocabant, satis eruditè composuit. e Postremo in vsus feudorum glossas edidit. f Vir mirè probitatis fuit. g Eius mortis, aut sepulchri nullum, quod sciam, extat monumentum.

a *l. si putator. ff. ad l. aquil. & inst. si putator. institu. eod.*
b *Azo. in summa tit. C. de muni. & origin.*
c *Io. Andr. in addi. ad specul. tit. de testa. §. 1. in addi incip. Pyleus, & est eius quæstio x.*
d *in l. iubemus. C. de testa. in l. 1. ff. qui test. fac. poss. ob. Pau. Ca. in l. hac cõsultissima. C. de testa.*
e *Io. Andr. in addi ad specul. in proæ. innuer. pluribus.*
f *Bal. in proœm. feud. sub nu. 4.*
g *Odofr. in d. l. si lutio. §. solutio.*

ALBERICVS A PORTA RAVENNATE.

Cap. XXII.

ALbericus à Porta Rauennate inter iurium professores non aspernandus præceptorem Bulgarum habuit, h quem tamen moribus corruptus vitæ integritate imitatus non est, si quidem & sordibus, & gulæ præter dignitatem deditus fuisse dicitur. Cum enim defuncta in matrimonio filiafam. relictis liberis dotem patri restituendam esse, secundum Bulgari sententiam, docuisset, ipse amissa superstitibus liberis vxore, Præceptoris, qui dotem reddiderat, exemplum sequi noluit, ac Socerum datam pecuniam repetentem elusit, & cum ex eo, quod alios docuerat, argueretur, se errasse

h *Odofr. in l. præscriptione C. si contra ius vel vtil. publ. & in l. dot. à patre. C. solut. matr.*

a Odofr. in d. l. dos a patre, & ibi Azo. C. solu. matrim.

b Diogen. Laert. De vita Philos. lib. 7 in Zenone.

c glo. & Odofr. in l. dolum. C. de dolo.

d Odofr. in auth. si quis in aliquo C. de eden.

tandem agnito sententiam mutasse facetè respondit, a in quo Dionysium Heracleotem philosophum Zenonis Stoici auditorem imitatus esse videtur, qui cùm Præceptore dolorem malum non esse asserebat, sed indifferentem, b cum vero postea renum morbo laboraret, & impatibili dolore cruciaretur, sententiam mutauit, clamans falsa esse, quæ à Zenone docerentur.

Non minus vini appetens Albericus conuiuijs libenter intererat, in quibus ad bibendum inuitatus ebrietatis infamiam euitare non potuit, & semel apud Hispanos discipulos prandenti merum est propinatum, & aquam ad diluendum poscenti ex composito vinum album lymphæ simile miscuerunt, largiusq; bibentem inebriarunt. Itaq; ab exhilarato Præceptore non paucas legum interpretationes extorserunt, & ad fideiubendum pro se improbè induxerunt. c

Non negligendas tamen in Codicem, & Pandectas glossas edidit, & vt plurimum contra Martinum & Placentinum cum Bulgaro sensit. Omnium frequentissimum auditorium habuit, vt in publico Reip. palatio, quę scholæ D. Ambrosij postea sunt dictæ, docere sit coactus. d Ob idq; omnium Doctorum Princeps nominabatur. Quando decessit, aut vbi humatus sit, ignoratur.

IOANNES BOSSIANVS CREMONENSIS. Cap. XXVII.

e Odofr. in l. sicriptor. C. si contra ius. vel vtilitb. pub. Cassiolup. de modo studendi.

f Odofr. in l. 1. de off. ei. et in l. vlt. C. de integr. rest. min.

g Odof. in l. etsi post tres. si quis cautio.

SVb id tempus in vtroq; iure Ioannes Bossianus paulo iunior Alberico e floruit, Patria Cremonensis, à quo etiamnum Bossiana familia nominatur; in Dialectica, & philosophia, cęterisq; artibus eruditissimus euasit. f Bulgarum audiuit. g Mos ad leges expli-

explicandas promotus inter omnes sui temporis Interpretes clarissimus extitit, vsq; adeo vt Iuris lucerna, vel, vt alij scribunt, speculum mundi sit appellatus, ex cuius auditorio Illustres viri prodiere. Placentini tamen nominis inuidia tactus compendium Digestorum, quod Summam vocabant, ad eum sugillandum edidit. Sed cùm minus eruditè doctum virum reprehendere potuisset, opus velut vento, & æmulatione plenum neglectum fuit. a Postremò librum Nouellarum, authenticorum vulgò dictum, ordine compositum in Epitomen, seu, vt nominant, Summam redegit, quæ Azonis compendio coniuncta prę manibus habetur, nec inutilis elucubratio, prȩsertim cum ab Accursio recognita sit, existimatur. Arborem etiam actionum postea à Rofredo Beneuentano locupletatum excogitauit. b

a *Odofr. in l.1 ff. de eden.*

Rofredus Beneuentanus.

b *Bap. à S. Blasio in prin. tract. actionum.*

Nicolaus Furiosus.

Ioannes etsi plurimos diligentes, studiosósq; discipulos habuit, nullus ex illis fuit, qui Nicolaum Furiosum superauerit. Is enim quæcunq; ab eo docente proferebantur, ea celeritate, & diligentia excepit, vt omnes Præceptoris interpretationes ad verbum scripserit, c plusq; hic studiosos scribendo quam ille dicendo iuuisse videtur. Præter annotationes etiam in feuda glossas Nicolaus edidit. Defunctus Bononiæ Ioannes An. salutis MCXCVII. in D. Antonij templo cum hoc rudi epitaphio sepultus fuit.

c *Odofr. in proem. ff. n. 10. in l. 1. de iust. & iur. & in l. qui cum tutorib. de trãs. & in l. nam folũ ff. de in integr. rest.*

Hoc tumulata iacent Bassiani membra lapillo,
Quis sit, metra docent, quæ subscribuntur in illo.
Huic legum latis patuit victoria castris,
Nunc cedens fatis socialibus insidet astris.
Canonicæ coluit scripturæ plenius ortum,
Qua duce promeruit cœlestem cernere portum.
Hic erat Italiæ sydus reuerentia fratrum,
Flos roseus patriæ, decus orbis, gloria patrum,
Obsequijs promptus, & in omni dogmate certus,
Consilijs cautus, humilis, iocundus, apertus,

Si tres excipias annos de mille ducentis,
Terminus occurrit, quo mortis iura subiuit.
Inuidus è medio Bassianum finis ademit,
Cuius membra breuis hic sita petra premit.
Summus in alterutro Doctoris iure peregit,
Hactenus officium, quem lapis iste tegit.
Iura duo potuit naturæ ius superare.
Hæc duo de proprio mors fugat ima dare.
Istius meruere sinu duo iura locari,
Solus in Italia qui fuit absq; pari.
Non sibi sed vitæ moritur, fons iuris, & artis,
Non is ea, sed eo vita moderna caret.
Quisquis in istius cathedram succedere quærit,
Fontis respectu riuus ineptus erit.
Hunc sociat summis Paulica conuersio turmis
Subscriptum

Magnæ igitur virtutis est, & sublimioris ingenij sub sensu animum retrahere, duce ratione generosam erigere mentem, & diuinam sublimare naturam, vt ad superos inuisibilis animus aduolare contendat. Nemo diuitijs, nemo fascibus confidat, quia immortalem ista non faciunt. Verum illa est fęlicissima hominum hæreditas, Iustitiam, Fidem & Charitatem obseruasse.

Alius etiam Ioannes ad huius differentiam antiquior cognominatus quandoq; citatur. Sed quod raro eius mentio habeatur, vix ad hominum notitiam peruenit. a

a Odofr. in l. si alio §. 1. ff. si ex noxal. ca. agatur.

BAG.

BAGAROTTVS, ET VBERTVS BONACCVRSIVS DE VRBE. *Cap.* *XXIV.*

Adem ætate Bagarottus genere Gallus, & vt creditur, Ioannis discipulus a claruit, qui cum ius ciuile Bononiæ profiteretur, tres libellos composuit, vnum de dilatorijs exceptionibus, quem se precibus Iacij Parisiensis Archidiaconi edidisse dicit. Alterum de reprobationibus testium. Tertium cauillationum, quem Vbertus Bonaccursius suo nomine de præludijs causarum inscriptum publicauit. Vnde eorum alterum furem esse oportuit. b Alium etiam cuius initium est, Ab accusatore, qui nusquam apparet, fecisse dicitur. Bagarottus magnas cum Iacobo Balduini in foro contentiones exercuit. c Eius mortis tempus, aut sepulturæ locus nescitur.

a *Odofr. in auth. si quis in aliquo C. de edēd. Iacius Parisiēsis Archidiaconus.*

Vbertus Bonaccursius.

b *Ioan. Andr. in addit. ad specul. in proem. in ver. plurimis.*

c *Io. Andr. in additi. ad specul. de libell. concept. §. nunc dicēdum, ver. 24.*

AZO BONONIENSIS. *Cap.* *XXV.*

Nter omnes Ioannis discipulos d Azo Bononiensis emicuit, cuius gens ignoratur. Dum in patria iuri operam daret, in contubernio præclari ingenij socium habuit, qui cum se exercere consueuerat. Is longo post tempore, dum ad aulam Pontificis proficiscitur, Azonis auditorium peregrino habitu ingressus interrogandi veniam petijt, tum enim mane docentes interpellandi ius non erat. Ei potestate

d *Odofr. in l. etsi post tres ff. si quis cautio. Bar. in l. 1 post. num. 6. ff. de acq. poss. & Raph. Volater. lib. 21. Anthropolog.*

dicendi facta, quæ ab Azone relata fuerant, confutando; adeo erudite disseruit, vt ipsum docentem superauerit. Qui cum è cathedra descendisset, agnitum hominem, & pro meritis laudatum amplexus domum secum ad prandium duxit, sæpiusq; hospitis acumen commendauit. a Etsi in philosophia, atq; alijs artibus, vt eius temporis consueuerant Iurisconsulti, non multum profecit, in iure tamen ciuili omnium eruditissimus euasit.

a Odofr. in l. 2. C. de iud.

In Pontificum verò constitutionibus minus versatus cum semel, delegante ante litem contestatam defuncto, demandatam iurisdictionem expirare contra Boatinum Mantuanum in foro defenderet, nec apertam de hoc legem posset ostendere, ab amico canonum interprete edoctus citauit. C. relatum. de off. delega. Aduersarius verò ostendit C. sequens, quod incipit, Gratum, quod à sola citatione Iurisdictionem vult perpetuari; vnde rubore suffusus Azo, & ad amicos conuersus, barbara voce per iocum dixit, Gratum & Relatum fecit me vituperatum. b Cum aliquot annis Bononiæ docuisset, sunt, qui eum, vt inuidiam æmulorum vitaret, ad Montem Pessulanum secessisse affirment, atq; ibi per aliquot menses docuisse, Indeq; non multo post Bononiam reuocatum maiore in pretio fuisse, sed vereor, ne hi pro Pyleo Azonem scripserint.

b Io. Andr. in d. c. relatum.

Ad eius nominis celebritatem decem millia auditorum Bononiam confluxisse dicuntur. Et vt in magna multitudine euenit, graui inter Longobardos, & Hetruscos exorto dissidio cruentum certamen commissum vniuersam cum Peregrinis ciuitatem perturbauit. Erant tunc temporis sub profitentium ditione discipuli, qui etiam de grauissimo crimine accusati ad Præceptores puniendi remittebantur. Sed illi in corrigendis iuuenum erroribus clementiores, tum furentium feruorem compescere non poterant. Sano itaq; consilio statutum est, vt omni post habito priuilegio, delicta seueriori Prætoris iudicio corrigerentur. In causis vero ciuilibus pristinam Doctores auctoritatem

ritatem

ritatem retinerent. Id vbi actum, grauioris pœnæ metu perterrita iuuentute, tumultus quieuit. Sed non multo post redintegrato priuilegio, iterum criminalium quæstionum auctoritatem professores a receperunt, qui in plectendis facinorosis lenti lasciuientium licentiam eò vsq; crescere permiserunt, donec vniuersæ iurisdictionis potestatem amiserunt.

a Odofr. in auth. habita C. ne fili pro patr. & in fin. proœm. ff.

Azo ad Placentini æmulationem methodica arte ius ciuile in compendium redegit, quod opus Summam vocant, cui quædam Odofredus non inutilia addidit. Id tum legum studiosis adeo gratum extitit, vt non modo in omnium manibus versaretur, sed nec sine eo forensia negocia tractari posse in prouerbium abierit. Vnde Veronę etiam statutum est, neminem illorum Iurisconsultorum Collegium posse ingredi, qui eam Summam non habuisset. b Nec Mediolani in ordinem Iurisconsultorum recipitur, qui id opus secum non tulerit, ac suum esse iurauerit, c omnibus enim, qui ante se scripserant, excelluit. d Pyleum præterea imitatus librum Brocardorum minus tamen frequentatum composuit, ac glossas in Digesta, & Codicem apparatus titulo edidit, quæ ab Alexandro à S. Egidio eius discipulo collectæ, & hodie in lucem editæ circumferuntur. Aliæ in Pandectas non apparent. Demum Canonicus factus, & Sacerdotij dignitate honestatus Ius Pontificium docuisse dicitur. In æmulos, præter dignitatis decus, iracundior etiam Iacobum Balduinum mentitum fuisse scriptum reliquit. e

b Cepol. cautell. 243.

c Sylua nuptia. lib. 5. sub. n. 25. ver. etiam si esset Azo.

d Corne cōs. 240. in 3 Sylua nuptial. in loco supra citato.

e in l. scriptura C. de fid. instrum.

Henrico Cęsari, qui Friderici minoris pater fuit, admodum familiaris, & sæpius de iure ab eo interrogatus, omni adulatione posthabita, liberè, vt sentiebat, respondit. Ferunt enim Henricum circiter An. salutis MCXC. Bononiam profectum Azonem, Lothariumq; tum clarissimos professores ob diuersa negocia accersere solitum fuisse. Semel autem cum inter eos medius per vrbem equo veheretur, ab illis quæsiuisse, cuinam merum imperium competeret. Tum Azo ad Lotharium conuersus

annuit,

annuit, vt prior ille responderet, ibi Lotharius; *Quandoquidem* (inquit) *Azo me primum iubet dicere, te solum, Cæsar, ius gladij habere arbitror.* Tum Henricus Azonem interpellauit, vt suam sententiam proferret. Et ille etiam prouinciarum Præsidibus iure animaduertendi potestatem tributam, sed non minus Augustum, velut omnium supremum Principem, eandem auctoritatem retinuisse asseruit. Ad palatium deducto Cæsare cum discessissent, Henricus, Azone dimisso, Lothario velut rectiùs sentienti equum dono misit. Quare Azo leges de hoc loquentes postea interpretatus, & in pristina, verioreq; sententia permanens se æquum quidem dixisse, sed Lotharium equum duxisse querebatur. a

a *Azo in summa C. de viris omni iud. ante n. 15. Odofr. in l. imperiũ n. 9. ff. de iurisd. omn. iud.*

Auditorij custodem vulgò Bidellum dictum nomine Gallopressum, & patria Tarentinum habuit, qui corpore niger, & statura pumilio adeò deformis fuit, vt pro monstro teneretur. Is lasciuientis iuuentutis petulantiæ expositus omnibus ludibrio fuit, & quandoq; Hila collo circumposita, pellibus tectus, & per vrbem ductus ridendum spectaculum de se exhibuit. Verum ita vniuersis Morio gratus fuit, vt duorum millium eius temporis librarum Bononiensium stipem ab audientibus collegerit, b quæ summa totidem florenos tunc æquabat.

b *Odofr. in l. hac cõsultissima C. q testa. fac. poss.*

Tanta verò animi alacritate Azo docuit, vt diem, qua profitebatur, semper sibi saluberrimam esse, nec nisi vacantem se ægrotare dictitaret, idq; etiam euentus comprobauit; æstiuarum enim vacationum tempore cum in difficilem ægritudinem incidisset, An. MCC. summo cum totius orbis luctu obijt. Tantus verò Bononiensem Academiam tum mœror inuasit, vt præter consuetudinem ob defuncti viri desiderium non nisi post actum omnium Sanctorum festum profiteri cœperint. c

c *Odofr. in l. vlt. C. de sent. poss.*

Quare fabulosum est, quod ob occisum in certamine Martinum capite damnatus fuerit, ac vocem hanc ad bestias, dum ad supplicium traheretur, sæpius repetierit, legis illius initium significans, d qua se eminentissimum virum

d *ff. de pœnis.*

virum ob bonum publicum seruandum esse sensisse dicitur. a Ei discipulus nomine Homobonus Hostiensis præceptor in iurium interpretatione successit, qui etiam aliqua ipsius glossis addidit. b Tumulus Azonis propè turrim S. Seruatij ad viam publicam ob vetustatem collapsus cum hac inscriptione postea restitutus fuit.

a *Alcia. lib. 9. parę. cap. vlt. Homobonus Hostiensis.*

b *Hostiens in tit. De nunciat no. oper. vers quatiter tollatur. sub n. 11. ad fin.*

Azoni Iurisconsultorum lumini An. gratiæ M CC hic tumulato in sepulchro vetustate collapso ac inter Rud. vix agnito Io. Franciscus Aldrouandus Dictator, & Consules Bon. P. impensa Concivi suo B. M. memoriam posuerunt An. Salutis M.CCCCXVI. V, Id Octob.

Aliç sequebantur literæ, quæ consulto deletæ fuerunt. Obeximiam eruditionem veritatis tuba, c & fons legum vocatus est; d plures etiam ex eius auditorio clarissimi professores prodierunt, vt Accursius, Iacobus Balduinus, Odofredus, Io. Andreæ, & alij, quorum infra mentionem faciemus.

c *Guid. Pap. in cons. 61. & 8.*

d *Bal. in l. Cōtractus n. 8. C. de fid. instrum.*

LOTHARIVS CREMONENSIS.
Cap. XXVI.

Lotharius patria Cremonensis e Azonis æmulus & ipse ius nostrum Bononiæ interpretatus alias glossas edidit. Sed cum natura mulierosus, ac ferox armis deditus esset, plus ense quam iure valuit. Matronas etiam intemperantius sectatus esse dicitur, ac semel formosam mulierem, cuius causa sibi, & Azoni vt arbitris compromissi fuerat, vt eius aspectu frueretur, non per nuncium, vt alij consueuerant, sed ipsemet domi conuentam impudenter citare volebat. f Ob id magnam cum Azone facti indignitatem ægrè ferente contentionem exercuit dicens, Arbitros per se, non per alium vocandi in ius potestatem habere, sicut & olim Tribuni plebis ipsimetius appre-

e *in Archiuio Bononiæ.*

f *Odofr. & Cin. in l. sancimus C. de iudi.*

apprehendendi, non per alium in ius vocandi auctoritatem habuisse feruntur.

Henrico Cęsari, cuius se studiosum ostendebat, Azone gratior fuit; cùm enim eo dissentiente, vnum Augustum ius gladij habere dixisset, solus generoso equo donatus est, vt supra memoraui. Demum Cęsaris suffragio Archiepiscopus Pisanus declaratus a ab Innocentio III. reprehensus est, b quòd falsam contra sacri ordinis viros opinionem sequeretur, quos foro suo renunciare posse defendebat, & quia iura Ducatus Calaritani ad Rom. Ecclesiam spectantia vsurpabat. c Non multum in iure scripsisse creditur, cum raro etiam eius opiniones recitentur. Nonnulli pro Ottone Lotharium nominant, d ac sæpe per errorem alter pro altero scriptus inuenitur. De eius morte, aut sepulchri loco nihil certi habetur.

a *Odofr. in l. imperiũ. n. 9. ff. de iurisdic. om. iud.*
b *in c. si diligenti. de for. comp.*
c *c. si diligenti. de præscr.*
d *Salice. in l. vlt. §. 1. C. de bon. quæ liber.*

IACOBVS BALDVINI BONONIENSIS.
Cap. XXVII.

IAcobus Balduini Bononiensis Azonem in prima iuuentute profitentem audiuit, e sed ingratus discipulus falsæ doctrinæ notam Præceptori imponere non erubuit. f Quare tanta postea in illum ira Azo excanduit, vt impudentis mendacij reum factum mentitum fuisse dixerit. g Sed nec erga patriam Iacobus melior extitit, qui Bononiæ ingenti ciuium studio Decurio creatus accepta pecunia aduersus eam patrocinari non dubitauit, & cum à Guglielmo Pusterla Mediolanense tum ibi Prætorem agente de inofficiosa actione argueretur, se pro vrbis consuetudine fecisse respondit. h Non inutilibus tamen ad ius ciuile glossis promulgatis, haud parum legum studiosos iuuisse creditus est. i

e *Odofr. in l. de quibus post n. 13. ff. de leg.*
f *Odofr. in l. filiũ quem, C. fam. hercis.*
g *in l. scriptura C. de fid. instrum.*
h *Odofr. in l. his g sisci ff. de postu.*
i *Odofr. in proem. ff. ante nu. 17.*

Tanto

Tanto etiam studio uiua voce docuit, vt ruri agens à lectionibus non vacauerit. Electus Prætor Genuę per biennium vacauit. a Quo tempore aduersus eius ciuitatis municipalia iura, quæ nobiles non laqueo, sed gladio puniri mandabant, primatem, qui atrox facinus patrarat, strangulari præcepit, ob id eo statim exauctorato Genuæ statutum est, ne ibi in posterum legum Doctor ius diceret. b Ex eius auditorio cum plures alij, tum clarissimus legum professor Odofredus prodijt, quando decesserit, aut vbi humatus sit, nescitur.

a *Odofr. & Alber. in l. lecta. ff cert. peta.*

b *Alb. in l. 1. C. vbi Sena. vel Clarifs.*

Hoc tempore Antonius Lyus Clarissimus Iurisconsultus Patauij claruit, cuius hoc Epitaphium in æde Diui Stephani conspicitur. *Antonius Lyus.*

Iuris Prudentum Vertici Antonio Lyo Patauinorum virorum opt. obijt Anno Sal. MCCVIII.

ROFFREDVS BENEVENTANVS. Cap. XXVIII.

Offredus Butiensis c patria Beneuentanus & ipse inter præcipuos Glossarum conditores recensetur, qui primo Rogerium, deinde Azonem, d & , vt alij autumant, Cilianum quendam audiuit. e Diu Bononiæ professus cum ob intestinas factiones, & externa bella ibi studia essent intermissa, post eius vrbis, vt ipse vocat, transmigrationem Aretij docuit, f ibi arborem actionum antea a Ioanne excogitatam perfecit, & in vtroq; iure libellos, quibus in foro rei conuenirentur magna industria composuit, g eisq; plures quoq; exactè discussas quæstiones, quas velut diebus Sabbathi disputatas Sabbathinas vocauerat, applicuit. Hæ olim, antequam locupletiores recentiorum formulæ inuenirentur, in magno pretio apud forenses fuerunt, & licet non

c *Io. And. in add. ad specul. tit. de success. ab intest. ver. qd igitur.*

d *Bar. in l. 2. §. 2. ff de suis et legit. Caccia. de Ludo. n. 20.*

e *Io. And. in add. ad specul. in titulo de loca. §. 2 in ver. dixit.*

f *glo. & Odofr. in l. 1. §. initium. ff. de postul.*

g *Io. And. in add. ad specul. t. gem. in ver. plurimis.*

T pauca

a Sylua nupti. lib. 3. sub n. 7.

b Pădulphus Collenutius. lib. 4. Histo. Neapolit.

pauca erronea contineat, ob praxim tamen nullus eo vtilior liber in iure nostro vnquam editus fuisse creditur. a Roffredum in aula primarium Iudicem Fridericus II. Cæsar habuit. b

Vir fuit festiui ingenij, qui, vt scripta eius indicant, multis in locis oportunè, suauiterq; iocatur. Huius discipulus alter Roffredus fuit, vel, vt alij malunt, Fridericus, & ipse Beneuentanus, qui præclarum de pugna, seu duello tractatum 12. quæstionibus explicatum edidit. c Ab eo Odofredi fluxisse feruntur. Bononiæ defunctus ante Diui Francisci templum marmoreo sepulchro vimbella supra pyramidis specie imposita conditus fuit. Aliud, quod sciam, ob vetustatem de hoc proditum non est. Floruit An. MCCXX.

c Alun. de pace tenend in prin. ver ex hac glos. & in proem. feudorum. col. 2

Bartholomeus Beneuentanus.

Bartholomæus quoq; Beneuentanus Patauij ius ciuile docuit, & in eius vrbis æde maiori extra portam meridionalem in arca lapidea cum hoc epitaphio iacet.

Nate Beneuento tibi ius ciuile cathedram
Dum colcres Paduam Bartholomæe dedit,

Tu vigil ad causas. tu tradere iura disertus,
Tu placidus cunctis dapsilitate tua

Vixisti prudens, prudens moriendo dicasti,
Huic tumulo corpus, ossibus ampla tuis,

Tu proprij fratris tumulo dari corpus eidem
Mandasti, factum est, parcat vtriq; Deus.

ACCVR-

ACCVRSIVS FLORENTINVS, ET FRANCISCVS CERVOTVSQ; EIVS FILII. Cap. XXIX.

Ccursius patria Florentinus, a iam quadragenarius, b vel, vt alij scribunt, c XXVIII. An. natus ius ciuile ab Azone audiuit, d cum prius philosophiæ naturali, atq; alijs disciplinis operam dedisset, in numerum Iurisconsultorum receptus & ipse Romanas leges Bononiæ diù est interpretatus. Demum in solitudinem secedens e ex aliorum glossis, quæ confusæ, & velut à pluribus factæ sub varijs nominibus distinctæ erant, nouas conflauit, quæ perpetuo contextu conscriptæ, quod absolutiores, ordinatioresq; essent, solæ in manibus studiosorum versari, ac legi cœperunt. Aliqui Cyprianum antiquum enarratorem id ante ipsum egisse tradunt. f

Sed Accursius ab Institutionibus auspicatus omnes iurium partes breui interpretatione illustrauit. Et An. Salutis MCCXX. in Authenticorum volumen glossis excussis, g opus perfecit. Similibus iuribus in vnum congestis, & contrarijs sublatis, mirificè studiosos iuuit; sæpe sibi ipse contrarius fuisse videtur; sed id non ex ingenij leuitate, sed diuersis antiquorum, quas annotabat, opinionibus euenit. His enim, quæ ab alijs inuenta fuerant, ad prolixitatem euitandam, primam nominis auctorum literam apponere consueuerat, quæ etiamnum in medijs glossematibus conseruantur. In fine verò vt plurimum desunt, ita fit, quæ alterius plerunq; est opinio. Accursij esse credatur, & sibi ipse aduersari videatur, vt Cinus,

T 2 & alij

a *Alb. in l. 1. ff. de cens.*
b *Fulg. in l. cum quid ff. si cert. pet. Rapha. Volaterra. lib. 21. Anthropolog.*
c *Alex. in l. 1. C. qui ata. vel profes. se excus. l. 10*
d *glo. in l. vlt. in ver. possunt ff. de cõd. caus. dot.*
e *Rapha. Volat. l. 21. Anthropol.*
f *Rapha. Volat. l. 21. Anthrop.*
g *Accursi. in auth. vt prepona. nom. Impe. in ver. indictionis.*

a Io. And. in add. ad specu. in tit. de accusa. §. 5. tractandum. in prin. in 3. par.
b in l. facta. §. si in danda. ff. ad Trebellia.
c Bal. in l. cum notissimi in prin. n. 14. C. de praescr. 30. anno.
d Bar. in l. ut vim. ff. de iust. & iur. Deci. cõs. 146. n. 7
e in l. non moriturũ. C. de contr. & cõmit. stipu. Ias. i d. l. ut vim.
f glo. in l. qui fundum. in fin. ff. de contra. emp.
g in l. annua. § 1. ff. de annu. leg. in l. quaesitum. §. ult. in ver. non videri. ff. de fun. instruc.
Franciscus, & Ceruotus filij Accursij.
h Bar in l. in quartã post n. o. ad l. Falcid. Paul. castr. in l. filiũ quem habentẽ C. fam. hercisc.
i Alberic. in l. hi q. C. de rescin. vẽd.
k Cin in l. 1. ante n. 15. C. de sent. quę pro eo, quod inter.

& alij animaduerterunt. a Vsq; adeo breuis fuit in scribendo, vt saepe obscuritatem euitare non potuerit, etsi Paulus Castrensis, vt iuuenum ingenia excitaret, id eum data opera fecisse existimat.

Iactabundus habitus est, quod se Accursium, quia opportunè legibus accurrit, dictum fuisse ambitiosius scribit; b nonnulli vero id non ab ipso, sed à Francisco eius filio adiectum fuisse contendunt. Bulgari, Azonisq; sectator in Martini fautores quandoq; intemperantius inuehitur. c Tantae auctoritatis fuit, vt omnibus Interpretibus auctoritate praestet, d quippe quem Aduocatorum Idolum appellare Cinus non dubitauit. e Magnificas aedes, in quibus machina rotis versatili in superius aedificium aqua commodè trahebatur, Bononiae inhabitauit, f villam quoq; nomine Ricardinam amaenissimam habuit, cuius & ipse meminit. g Is est vicus ad Sapinam flumen situs duorum exercituum conflictu nobilitatus, quum Veneti aduersus Galeacium Sforciam Insubrium Principem cruento praelio certarunt, vnde per multos annos memorabilis pugna Ricardina est nuncupata.

Duos filios Accursius suscepit, Franciscum, & Ceruotum; Franciscum, quibusdam ei traditis, quae in legitimam imputari voluit, emancipauit. h Is a Rege Anglię in Galliam, vt ibi doceret, deducendus erat, quod cum Bononienses praesensissent, poena publicationis bonorum indicta, praeceperunt, ne recederet ipse verò ciues eludens, omnibus amico venditis, discessit, sed bona nihilominus sunt publicata, vnde redire coactus vbi reuersus est, eorum restitutionem impetrauit. i Interea Tolosae ius ciuile aliquandiu docuit. Et cum semel nodosum, de eo, quod interest, tractatum explicaret, à Iacobi à Rauenis argumentis, qui tum omnium in orbe iuris doctissimus habebatur, & in habitu discentis incognitus his, quae dixerat, opposuit, aegre se defendit. k Bononiam vero regressus eodem, quo Bartolus, tempore professus esse dicitur, & semel orta super quadam lectione controuersia,

Pisas

Pisas ad literam Pisanam inspiciendam miserunt. a Sed is alterius Accursij, cuius infra mentionem habebimus, filius fuit, vltra Nestoreos enim annos viuere non potuit, vt Bartolum docentem videret.

Ceruotus vero cum ante annum ætatis XVII. inter Iurisconsultos referri vellet, diuq; disceptatum esset, b an id ex iure esset, tandem voti compos factus est. Deterior tamen interpres ineptas Glossas, & longe à vero distantes paternis addidit, c quæ Ceruotianæ vocatæ vt plurimum reijciuntur. d Filiam quoq; habuisse dicitur, quæ ius ciuile Bononiæ publicè docuit. e Gulielmus quoq; Accursij qui paraphrasim in Institutiones scripsit Glossatoris se filium in earum proemio affirmat. Decessit Accursius anno ætatis LXXVIII. Salutis MCCXXIX. eius Sepulchrum ad ædem D. Francisci Bononiæ cum hoc breui Epitaphio ad huc reperitur.

Sepulchrum Accursij Glossatoris legum, & Francisci eius filij.

Post eum nemo in Pandectas, aut Codicem glossas conscribere ausus est, seu quod ea interpretatione amplius opus non esse arbitrarentur, seu quod amplioribus commentarijs maiorem laudem comparare studuerint.

Alius Accursius Regiensis An. Salutis MCCLXXIII. in Regiensi Academia professus est, vt in eius Vrbis tabulario legitur, de quo infrà dicetur.

* *
*

a *Bar. in l. ea lege C. de cond. ob caus.*

Ceruotus.

b *Albe. in l. 1. §. initium ff. de postu. Io. Faber. in §. vlt. inst. quib ex causa manu nō licet.*

c *Docto. in l. singularia. ff. si cert. petat.*

d *Bar. in l. liber homo. §. si atti- licimus. ff de her. instiu. Bal. in l. preterea ff. manda. & in l. 1. §. officio ff de tut. & ratio. aistr.*

e *Alb. in l. qui filium. in fin. vbi pupil educa debe. Tiraquell. in 11. leg. Connub. glo. 1. par. 11.*

Accursius Regiensis.

VBER-

VBERTVS BOBIVS PARMENSIS, ET IOANNES DE DEO HISPANVS. Cap. XXX.

Bertus Bobius Parmensis primum in patria, deinde Vercellis, vbi Gymnasium publicum florebat, magna cum laude ius ciuile docuit. a Tantæq; authoritatis fuit, vt de Regis Gallorum tutela consultus sit, an Blanca D. Ludouici IX. Mater, & tutrix, quæ nobiles quidem, & diuites fideiussores, sed pro Regni administratione idoneos dare non poterat, tutela priuanda esset, quod negauit, b atq; ita frustra factiosis reclamantibus est obseruatum. An. Salutis MCCXXVII. positionum tractatum conscripsit, quem nusquam reperiri arbitror, & libellum, qui Patria potestas inscribitur, c vbi de summarijs iudicijs differit, sed opus adeo confusè positum, vt non sine magna difficultate, quæ in eo citantur, inueniri possint. d Id Ioannes de Deo Hispanus, Canonicusq; Vlyssiponensis anno Salutis MCCLVI. e ordinauit, ampliatumq; in VII. libros, & LXX. titulos diuisit, & cauillationes appellauit, f quibus, plus quàm æquitatis ratio postulat, Vbertus studuisse creditur. g Parmam reuersus Vbertus ibi decessit, & in D. Ioannis templo post multos annos instaurato Monachi D. Benedicti hoc epitaphium columnæ inscripserunt.

D. M.

VBERTI BOBII PARMENSIS IVRECONSVLTI LEGVM INTERPRETIS RECEPTISS. MEMORIÆ ERGO MONACHI HVIVS COENOBII RESTAVRATO TEMPLO B. M.

a *Alberi. in l. de creationib. C. de Episco. audien. Cagno. 1 gem ff. S. hec autē. n. 6.*

b *Albe ibid Iacobin. de S. Georg.*

Ioannes de Deo Hispanus.

c *Alb. in l. 1. C. de his, qui in Eccl. man. & in l. 3. C de iura calū.*

d *Io. Andr. in add. ad specul. i gem. in ver. plurimis.*

e *Oldrad. cons. 69. in fine.*

f *Io. Andr. in add. ad specu. 1 gem. in ver plurimis.*

g *Io. Andr in add. ad specul. in tit. de excep. S. viso quando exceptiones vers. ite nota secundum Vber. de Bobio.*

Ioan-

Ioannes vero De Deo tractatum Iudicum in quatuor partes distinctum edidit, & alium de Abusibus contra Canones, quem Clero, Gymnasioq; Bononiensi inscripsit, a Apparatum, breuiariumq; Decretorum, Pastoralem, Librum dispensationum, Summam quorundam casuum Decretalium, Iudicum, Notabilia cum Summis titulorum Decretalium, & Decretorum, Chronica, Apparatum Metricum super arbore Decretorum, Librum distinctionum, Commentum super nouellis Decretalium, Pœnitentiarium, de cautela simplicium Sacerdotum, Questionum.

a Alex. in cons. Cons. fin. lib. 4.

Hispanus fuit, à quo, puto, descendere alium Ioannem Dei, miræ sanctitatis virum, qui ordinem illorum instituit, qui ædes ægrotis sanandis curare solent, & orans decessit. Iuris Pontificij interpres fuit. De horum obitu, aut tumulo nihil certi habetur.

Ioannes Dei vir Summa Sanctitatis.

IACOBVS COLVMBINVS REGIENSIS.

Cap. XXXI.

Post Accursium inter eos, qui ius ciuile interpretati sunt, maximum nomen adeptus est Iacobus Columbinus Regiensis, qui post Bulgarum, & Pyleum præclaras, & alijs, quæ ante scriptæ erant, luculentiores glossas in feuda b tanta eruditione composuit, vt post eum nullus ad id opus alias addere ausus fuerit, c & sicut Accursius anteriorum glossem ita perfecit, ita & Iacobus veterum scholia, quæ in feuda edita fuerant, emendata mirificè locupletauit; magni nominis vir fuit, & ante Odofredum scripsit, & summam feudorum a Pyleo ante compositam plenius reformauit. Eius mortis dies, & cinerum locus nescitur.

b Cin. in auth. Sacramēta puberū. C. si aduers. vēdi. Bal. in proem. Feud. & Iaso in prelud. Cep. in auth. sed nouo iure num. 22. C. de seru fugi.
c Aluaro in proem. feud.

IACO-

IACOBVS ARDICIONI DE BROILLO VERONENSIS.
Cap. XXXII.

X eiusdem Azonis auditorio nemini secundus prodijt Iacobus Ardicioni filius de Broillo a Veronensis, qui post Azonis mortem ab Vgolino presbytero eruditus, vsus feudorum Præceptoris exemplo in compendium redegit, quod opus egregium & mirificè laudatum Summam feudorum vocant b Adeoq; plenè & subtiliter eam materiam tractauisse creditur, vt nihil desiderandum reliquerit. c

a Cepo. in auct. sed nouo iure n. 33. C. de seru. fugi.

b Bal. in proem. feud.

c Aluaro in proem. feudo.

Daniel Scarameus Iurisconsultus Astēsis.

Librum diu suppressum Daniel Scarameus Iurisconsultus Astensis ex sua vetusta bibliotheca An. MDXVIII. in lucem edidit. Is est, qui Bartholomęum patrem, Danielem auum, alium Bartholomæum abauum, & Ioannem atauum omnes clarissimos Iurisperitos habuit, apud quos præclarum opus diu conseruatum tandem in medium prodijt.

Petrus Cernitus, aliàs Cerelus Bononiensis.

Post Iacobum in feuda præclarè Petrus Cernitus aliàs Cerelus Bononiensis scripsit, cuius aliud ad posteros non peruenit. Is Bartolo lauream Doctorum petenti, & doctrinæ periculum facturo, recitandam assignauit l. 1. C. quem admo. test. aper.

* * *

IOAN-

IOANNES FASOLVS PISANVS, *Cap. XXXIII.*

On multo post Ioannes Fasolus Pisanus a clatuit, qui non pauca & ipse in ius ciuile, & vsus feudorum scripsit. Quendam etiam de summarijs cognitionibus libellum fecit, quem Gulielmus Curanti fere totum suo speculo inseruit. b Demum ob summam eruditionem, & morum integritatem Archiepiscopus Ebrodunensis factus etiam sacris literis incubuisse à Baldo dicitur, c cui defuncto Henricus Cardinalis Hostiensis in Pontificatu successit. Ebrodunum nunc Ambrous vocant.

a *Cin. in l. siue possidentis. n. 3. C. de probatio. in l. ob maritorum c. ne vxor pro mari.*

b *Alb. in l. 1 Cò de his, qui in Eccle. manu.*

c *Bal. in proem. feudo.*

IACOBVS A' RAVANIS LOTHARINGVS. *Cap. XXXIV.*

Iisdem fermè diebus circiter An. Salutis MCCL. Iacobus a Rauanis Lotharingus egregia ipse quoq; in ius ciuile, & vsus feudorum commentaria elucubrauit, tantiq; nominis fuit, vt alius eo doctior, aut subtilior in toto orbe tum non haberetur. Præcipuè autem ingenij sui acumen ostendit, cum Franciscus ccursij filius à Rege Angliæ in Gallias ductus quasdam leges Tolosæ interpretaretur, discentis enim habitu sumpto, ne agnosceretur, nonnulla docenti obiecit, à quibus ille nunquam se explicare potuit. d Postea agnitus iucundam de se omnibus admirationem exhibuit.

d *Cin. in l. 1. ante num. 15. C. de sent. quæ pro eo, quod interest.*

Inter plures alios Tolosæ discipulum habuit Petrum à Bella pertica, a primus, quæ à maioribus simpliciter tradita fuerant, ad Dialecticum arguendi modum deduxit, maximeq; Logicorum regulis est delectatus, quod Ricardus Malumbrę detestari consueuerat. b Cum enim antea aut consonantia iura tantum notarentur, aut in summa n redigerentur, vel contraria soluerentur, is argumentoru n multitudine quæstiones tractare cœpit, quem morem posteri retinuerunt. Dictionarium etiam secundum alphabeti ordinem composuit, quod ambitiosa inscriptione Lumen ad reuelationem gentium appellauit, cuius hic est initium. c

Ergo quisquis habet patulas modo prouidus aures
Hic studeat, legum lucida verba notet.
Alpha sub altiuolis aquilis se prodit, & omnes
Explicat hic vires officiumq; suum.

Feudorum etiam compendium, quod Summam vocant, composuit. Eius mortis, aut sepulchri monumentum non apparet.

a *Cin. in l. in minor. C. in quib. ca. in integr. rest. circa nu. 15. & in Rub. & l. 1. C. de sum. trinit. & fide Catholica.*
Petrus à Bella pertica.
b *Alb. in proem. ff.*
c *Alber. in proem. dictiona.*

ODOFREDVS BONONIENSIS, ET ALBERTVS EIVS FILIVS. Cap. XXXV.

Omnium Azonis discipulorum circiter An. Domini M.CCL. celeberrimus habitus est Odofredus, qui Bononiæ natus in D. Ambrosij curia (vulgus viciniam vocat) habitauit. d Alij cum Beneuento oriundum, & ex Roffredo, aut ex eius cognatis descendere tradunt. e Sed quisquis fuerit, in naturali philosophia, & artibus primum exactè eruditus, f postea iuri sub Vgolino, Iacobo, Balduino, & Azone incubuit. g Deinde in Bononiensi Academia magna nominis fama

d *Odofr. in l. scriptura C. de fid. instrum.*
e *Raph. Vola err. l. 21. anthropol.*
f *Odofr. in l. 1. ff. de off. eius, cui man. est iu. risd.*
g *Odofr. l. papis. b. si ex ca. ff. de in off. test. & in l. Sed et si §. 1. ff. si qu. acaus.*

ius ciuile docuit, vbi non semel à Gregorio Monte longo Gregorij Pontificis in Italia Legato de ambiguis iuris quæstionibus consultus fuisse dicitur. a Luculenta in Pandectas, & totum Codicem tanta fœlicitate, & facilitate commentaria edidit, vt ante ipsum nullus planius scripserit, nec ex omnibus Interpretibus alius eo clarior, aut tyronibus vtilior habebatur. Quædam præterea Azonis Præceptoris Summæ addidit, b Glossas, quæ etiam hodie extant in tit. De pace Constantiæ, & Feudorum compendium composuit; de Libellis, quibus in Iudicio experimur, Restitutione dotis, ordine Iudiciorum, percussionibus, primo, & secundo Decreto, Curatore bonis dando, & arte Notariatus vtiles tractatus eruditè conscripsit. c

Vir fuit hilarioris ingenij, qui non insulsa scommata operi quandoq; immiscet, sed acris iudicij, qui concertantium opiniones graui, & maturo consilio eligit. Moriens filium Albertum Iurisconsultum reliquit, etsi eum alij alterius Odofredi filium fuisse falsò censent. d Excessit è vita Anno salutis M.CCLXV. cui Pyramidis instar monumentum ante ædem D. Francisci magnifico opere cum hac inscriptione fabricatum fuit.

DEO TRI. VNI. Pyramidem, & sepulchrum vetustate corruptum, quæ Albertus Genitori suo Odofredo legum parenti Anno Domini MCCLXV. iij. Non. Decemb. posuerat, Laurentius Odofredus Dominici Odofredi posterioris Filius. Alberti Trinepos sua impensa in meliorem faciem opere, & cultu, splendoreq; restituit. Anno Salutis MCCCCXCVII. Kal. Septemb.

In altera parte sepulchri.

Hieronymus quondam Laurentij de Odofredis reparauit.

a *Odofr. in l. more maiorum. de iurisd. omni. iud.*

b *Io. And. in addi. ad specul. in prœm. in ver. deuoti.*

c *Cepo. in auth. sed nouo iure. n. 31. C. de ser. fugi. Io. Andr. in d. proem. in ver. Plurimis.*

Albert. Iuriscōs. filius Odofredi.

d *Volater. lib. 21. Anthropolog.*

BERNARDVS DORNA. Cap. XXXVI.

Iusdem Azonis discipulus fuit Bernardus Dorna Prouincialis, qui de Libellorum, quibus in Iudicio actores experiuntur, conceptione tractatum & alios de alijs materijs composuit; plus Cæsarei, quam Pontificij iuris studiosus a fuit, sed amplioribus postea tractatibus compositis, cum iam vetustiora negligerentur, eius quod sciam nihil ad posteros peruenit, præter volumen de conceptione Libellorum. Prophanæ vitæ tædio Minoritarum religionem ingressus esse dicitur. De eo aliud non apparet.

a *Io. Andr. in d. proœm. in ver. Plurimis.*

ROLANDINVS PASSAGERIVS BONONIENSIS. Cap. XXXVII.

Vo Rolandini Iurisperiti celebrantur, ambò Bononienses non multum ætate distantes, quorum alter cognomento Passagerius, vel, vt alij Rodulfinus, Summam artis Notariæ dictam ob instrumentorum formulam & tabularijs valdè opportunam An. Salutis MCCLV. conscripsit. b Eam superioribus annis Gerardus Mulertus Caroli v. Cæsaris consiliarius deformatam restituit, & commentarijs illustrauit. Quo anno decesserit, aut vbi humatus sit, non constat. De altero Rolandino infra suo loco dicetur.

b *Io. Andr. ad specu. in proem. in ver. Plurimis.*

IOANNES DE BLANASCO BVRGVNDVS. *Cap. XXXVIII.*

Vb id tempus Ioannes de Blanasco Heduus, seu Burgundus cum Balduino Bononiæ iura professus claruit, vbi an. MCCLVI. Luculenta in actiones commentaria emisit. Ac plura, quæ in formulis libellorum Roffredus negligenter tradiderat, significauit potius quam reprehendit; a scripsit & ordinem iudiciarium, & variarum quæstionum librum, vnum de feudis, & homagijs alterum; vnde ferè omnia ad eam materiam pertinentia Gulielmus Durantus ad exornandum speculum est mutuatus. Nobilis, subtilisq; interpres etiam Baldi iudicio habitus. b Nec philosophiæ naturalis expers fuit. Quando mortuus, aut vbi humatus sit, ignoratur.

a *Io. Andr. in proem. specu. in ver. Plurimis.*

b *Bal. in c. l. s. 291. n. 10. volu. 2.*

ALBERTVS GALEOTTI PARMENSIS. *Cap. XXXIX.*

On multo post Albertus Galeotti filius Parmensis Mutinæ publicè docuit, vbi Gulielmi Droretæ tractatum de Iudiciorum ordine in aliud, sed longè plenius transtulit, in quo, relatis ferè omnibus illius verbis, quæstiones in foro frequentiores decidit, causarumq; patronos ad defendendas cautiùs causas instruit. Volumen quæstionum Summulam inscripsit.

Sed

Sed alij ob vtilitatem nobiliore titulo Margaritam vocauerunt; in illo dubia plenius discutiuntur, quàm in his tractatibus, quæ eo nomine censentur, fieri consueuit. a De hoc aliud ad nos non peruenit.

a *Io. Andr. in d. proem. in ver. Plurimis.*

MARTINVS A' FANO, ET MARTINVS SYLLIMANI BONONIENSIS.

Cap. XL.

Martinus à Fano fortunæ duos Libellos de modo b studendi composuit, qui postea euanuere; c In his eum sibi adscisendum Præceptorem esse monebat, qui probabilia doceret, libenter ad interrogata responderet, & sibi contradici pateretur solidisq; rationibus dubia dissolueret, & demum qui fidus interpres inquirendæ veritati, & non inanibus cauillationibus, ambitiosoq; ornatui studeret. Discentibus præcipiebat, vt a perniciosis voluptatibus alieni in primis Deum colerent, deinde interiectis honestis animi recreationibus toti disciplinis incumberent. d Librum etiam de homicidijs. e & negatiua probanda, item de Iudicijs & Actionibus post se reliquit.

Alius fuit Martinus Syllimani filius Bononiensis, f qui Io Andreæ Præceptor diu in patria docuit & Cini examini, cum Tyrocinium deponeret, interfuit, g sæpe disputauit. & Feudorum compendium fecit. Tandem religionem eorum, qui Prædicatores vocantur, professus est, h vbi sæpius de iure interrogatus respondisse dicitur. Bononiæ decedens in D. Dominici, in cuius familiam transierat templo humatus est, in eius tumulo hodie hæc inscriptio legitur.

b *Alb. in proœm. ff. in prin.*
c *idem Alb. in §. quibus, in dicto proœm. & ibi Fulgos.*
d *Alb. in § quibus in proœm. ff.*
e *Alb. in R. ff. de sta. homin.*
f *Alb. in fin. proœm. Cod.*
g *Cin. in l. vlt. C. de vsufr.* *Martin. Syllim. filius Bononienf.*
h *Pau. Ca. in l. si pater filio; de vulg. & in l. vlt. vbi etiã Bar. C. de impub.*

Martini

Martini Syllimani, cuius praeclara in iure opera extant, humata hic ossa quiescunt. Lapidea hac memoria illi posita est. Anno Salutis M.D.XXVI.

Quod horum agnatio non legatur, obscuris natalibus orti esse creduntur. Nulla eorum diei obitus memoria conseruatur.

GVIDO SVZARIVS. Cap. XLI.

Nter Clarissimos sui temporis professores Guido Suzarius fuit, quem Ego à Suzaria olim Regiensium, sed nunc Mantuanorum castello Suzarij nomen habuisse arbitror. Ex Azonis schola prodijt, & Mutinae docuit, ob id eum Mutinensem fuisse Gulielmus Duranti falsò existimat. a Iason verò Cremonensem. b Is anno MCCLXX. Regium, vbi tum omnium disciplinarum studia florebant, ad ius ciuile docendum conductus cum liberis ibi ciuis factus est. Ac nisi Mantuam, aut à Carolo Apuliae Rege euocaretur, in Regiensi Academia leges Romanas perpetuò interpretaturum tactis oculo, & manibus scripturis iurauit. Contra illi Regienses quantum agri tribus bouum iugis anno arari poterat, (tres Mansos vocabant,) in Aggerum pago assignarunt; vna praeterea ex ciuitatis moletrinis promissa, eam, quae ad S. Crucis portam erat, sibi elegit, quae omnia, si culpa sua profiteri desijsset, Reipublicae ex conuentione restituenda erant. c

Iuris ciuilis doctissimus; parum in Pontificio, quod rarò citabat, profecisse creditus est, ob idq; Episcopatu, quem affectauit, indignus est habitus. d Naturalis verò philosophiae non expers fuit. Praeter commentaria, quae in Pandectas, & Codicem edidit, etiam de iure Emphyteutico,

a *in tit. de Adult. § sequitur. ver. non ergo.*
b *in l. si extraneo. num. 19 ff. de condit. ob caus.*
c *in Carthophilatio Regij. in lib. Magno car. 301 & 306.*
d *Io. And. in addi. ad spec. in prooem. in ver. Plur.*

teutico, de Instrumento quod Guarentigiam vocant, de ordine iudiciorum, ac de Iudicijs, & Tortura tractatus, qui hodie extant, composuit, in quibus se cum Accursio pro decidendis causis consilium habuisse testatur. Leuitatis tamen famam non effugit, quod licentiore habitu, quam profitentis, & Iurisconsulti grauitati conueniret, petulantius vteretur. Versi colores enim, & vario serico virgatas vestes nec eas talares gerere consueuit.

Petrus filius Guidi Suzarij.

Moriens inter alios liberos Petrum reliquit qui & ipse ius ciuile professus Regij in D. Dominici æde sepultus iacet, à quo Suzarij posteri etiamnum Regij degunt. De eius morte, aut sepulchro nihil certi habetur. Cremonenses a eum Cremonę docentem occubuisse ferunt, & in D Gulielmi templo in Suburbijs humatum quæ postea diruta fuere. In quibusdam annalibus b ipsius hoc legitur epitaphium.

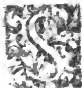
a Iulius Tarres. fius de nobilitate prima parte nu. 109.

b Io. Iacobi Caroldi à secretis Decem uirorū Venet.

Febre carens Febre concutitur,
Per quam Febris Febrem aggreditur.
Letho Febris Febre dirimitur
Dum ipse moritur.

Ipsum duplici Febre sublatum significat.

ACCVRSIVS REGIENSIS. Cap. XLII.

SVb idem tempus Accursius Regiensis An. M.CCLXXIII. in patriæ suæ Gymnasio ius ciuile est interpretatus, quemadmodum in Regij Tabulario scriptum inuenitur c Eo enim anno de soluendo ei stipendio Prætorem Zaldum Cancellarium Pistoriensem ad Regienses Decuriones retulisse legitur, decretu nq; fuit, vt CC libræ illius monetæ ei quam primum repræsentarentur. Patauij etiam professus est, & dispu-

c in arcula duarum clauium.

& disputauit. a Huius Iacobus de Arena in libello de cessione actionum, & Gulielmus Duranti sæpius meminerunt. Illius operum, & obitus nullum monumentum extat.

a *Alb. Gand. de bannitis pro maleficio in fin.*

Franciscus Accursij nuncupatus huius filius, vt arbitror, eodem, quo Bartolus, tempore Bononiæ docuit, & orta super cuiusdam legis lectione contentione, Pisas, qui veteres Pandectas inspiceret, miserunt. b Is enim Accursij Glossatoris filius esse non potuit, cui tandiu viuere non licuit vt Bartholum profitentem videret.

Franciscus Accursij filius.

b *Bar. in l. ea lege C. de cond. ob. caus.*

ROLANDINVS ROMANICIVS BONONIENSIS. Cap. XLIII.

PRæter Rolandinum Passagerium alter fuit Rolandinus ex Romanicea familia & ipse Bononiensis. eximiusq; causarum Patronus, qui de ordine Maleficiorum vtilem tractatum composuit, Dino Bononiæ docente, & Gandino ibidem quæstionis Iudicia exercente, claruit. c A' Ciuibus Consul ad regendam Remp. creatus est. E' viuis excessit An. Salutis MCCLXXXIIII. III. Idus Septemb. & in patria in D. Francisci templo cum hac inscriptione humatus est.

c *Gand. in trac. malef. verum procurat. in mal. inter.*

Domini Rolandini de Romanicijs Doctoris legum, qui obijt Anno Domini MCCLXXXIIII. XII. Indictione, XI. die Septemb.

Eius filio, qui decessit Anno MCCC. sequens appositum est epitaphium:

Authore magno Naturæ lege vocato
Patre Rolandino natus proconsule primo
Hunc hic scribæ locant. Octobris tertia dena
Mille trecentis cælestis prolis ab annis.

teutico, de Instrumento quod Guarentigiam vocant, de ordine iudiciorum, ac de Iudicijs, & Tortura tractatus, qui hodie extant, composuit, in quibus se cum Accursio pro decidendis causis consilium habuisse testatur. Leuitatis tamen famam non effugit, quod licentiore habitu, quam profitentis, & Iurisconsulti grauitati conueniret, petulantius vteretur. Versicolores enim, & vario serico virgatas vestes nec eas talares gerere consueuit.

Petrus filius Guidi Suzarij.

Moriens inter alios liberos Petrum reliquit qui & ipse ius ciuile professus Regij in D. Dominici æde sepultus iacet, à quo Suzarij posteri etiamnum Regij degunt. De eius morte, aut sepulchro nihil certi habetur. Cremonenses a eum Cremonę docentem occubuisse ferunt, & in D. Gulielmi templo in Suburbijs humatum quæ postea diruta fuere. In quibusdam annalibus b ipsius hoc legitur epitaphium.

a *Iulius Tarresius de nobilitate prima parte nu. 109.*

b *Io. Iacobi Caroldi à secretis Decem uirorū Venet.*

Febre carens Febre concutitur,
Per quam Febris Febrem aggreditur.
Letho Febris Febre dirimitur
Dum ipse moritur.

Ipsum duplici Febre subiatum significat.

ACCVRSIVS REGIENSIS. Cap. XLII.

Vb idem tempus Accursius Regiensis An. M.CCLXXIII. in patriæ suæ Gymnasio ius ciuile est interpretatus, quemadmodum in Regij Tabulario scriptum inuenitur c eo enim anno de soluendo ei stipendio Prætorem Zaldum Cancellarium Pistoriensem ad Regienses Decuriones retulisse legitur, decretumq; fuit, vt CC libræ illius monetæ ei quam primum repræsentarentur. Patauij etiam professus est, & dispu-

c *in arcula duarum clauium.*

& disputauit. a Huius Iacobus de Arena in libello de cessione actionum, & Gulielmus Duranti sæpius meminerunt. Illius operum, & obitus nullum monumentum extat.

Franciscus Accursij nuncupatus huius filius, vt arbitror, eodem, quo Bartolus, tempore Bononiæ docuit, & orta super cuiusdam legis lectione contentione, Pisas, qui veteres Pandectas inspiceret, miserunt. b Is enim Accursij Glossatoris filius esse non potuit, cui tandiu viuere non licuit vt Bartholum profitentem videret.

a *Alb. Gand. de bănitis pro maleficio in fin.*

Franciscus Accursij filius.

b *Bar. in l. ea lege C. de cond. ob. caus.*

ROLANDINVS ROMANICIVS BONONIENSIS. Cap. XLIII.

PRæter Rolandinum Passagerium alter fuit Rolandinus ex Romanicea familia & ipse Bononiensis. eximiusq; causarum Patronus, qui de ordine Maleficiorum vtilem tractatum composuit, Dino Bononiæ docente, & Gandino ibidem quæstionis Iudicia exercente, claruit. c A' Ciuibus Consul ad regendam Remp. creatus est. E' viuis excessit An. Salutis MCCLXXXIIII. III. Idus Septemb. & in patria in D. Francisci templo cum hac inscriptione humatus est.

Domini Rolandini de Romaniciis Doctoris legum, qui obijt Anno Domini MCCLXXXIIII. XII. Indictione, XI. die Septemb.

Eius filio, qui decessit Anno MCCC. sequens appositum est epitaphium:

Authore magno Naturæ lege vocato
Patre Rolandino natus proconsule primo
Hunc hic scribæ locant. Octobris tertia dena.
Mile trecentis cęlestis prolis ab annis.

c *Gand. in tract. malef. vtrum procurat. in mal. inter.*

teutico, de Instrumento quod Guarentigiam vocant, de ordine iudiciorum, ac de Iudicijs, & Tortura tractatus, qui hodie extant, composuit, in quibus se cum Accursio pro decidendis causis consilium habuisse testatur. Leuitatis tamen famam non effugit, quod licentiore habitu, quam profitentis, & Iurisconsulti grauitati conueniret, petulantius vteretur. Versicolores enim, & vario serico virgatas vestes nec eas talares gerere consueuit.

Petrus filius Guidi Suzarij.

Moriens inter alios liberos Petrum reliquit qui & ipse ius ciuile professus Regij in D. Dominici æde sepultus iacet, à quo Suzarij posteri etiamnum Regij degunt. De eius morte, aut sepulchro nihil certi habetur. Cremonenses a eum Cremonæ docentem occubuisse ferunt, & in D Gulielmi templo in Suburbijs humatum quæ postea diruta fuere. In quibusdam annalibus b ipsius hoc legitur epitaphium.

a *Iulius Tarresius de nobilitate prima parte nu. 109.*

b *Io. Iacobi Caroldi à secretis Decem uirorū Venet.*

Febre carens Febre concutitur,
Per quam Febris Febrem aggreditur.
Letho Febris Febre dirimitur
Dum ipse moritur.

Ipsum duplici Febre sublatum significat.

ACCVRSIVS REGIENSIS. Cap. XLII.

Sub idem tempus Accursius Regiensis An. M.CCLXXIII. in patriæ suæ Gymnasio ius ciuile est interpretatus, quemadmodum in Regij Tabulario scriptum inuenitur c Eo enim anno de soluendo ei stipendio Prætorem Zaldum Cancellarium Pistoriensem ad Regienses Decuriones retulisse legitur, decretu mq; fuit, vt CC libræ illius monetæ ei quam primum repræsentarentur. Patauij etiam professus est, & dispu-

c *in arcula duarum clauium.*

& disputauit. a Huius Iacobus de Arena in libello de cessione actionum, & Gulielmus Duranti sæpius meminerunt. Illius operum, & obitus nullum monumentum extat.

a Alb. Gand. de bãnitis pro maleficio in fin.

Franciscus Accursij nuncupatus huius filius, vt arbitror, eodem, quo Bartolus, tempore Bononiæ docuit, & orta super cuiusdam legis lectione contentione, Pisas, qui veteres Pandectas inspiceret, miserunt. b Is enim Accursij Glossatoris filius esse non potuit, cui tandiu viuere non licuit vt Bartholum profitentem videret.

Franciscus Accursij filius.

b Bar. in l. ea lege C. de cond. ob. caus.

ROLANDINVS ROMANICIVS BONONIENSIS. Cap. XLIII.

PRæter Rolandinum Passagerium alter fuit Rolandinus ex Romanicea familia & ipse Bononiensis, eximiusq; causarum Patronus, qui de ordine Maleficiorum vtilem tractatum composuit, Dino Bononiæ docente, & Gandino ibidem quæstionis Iudicia exercente, claruit. c A' Ciuibus Consul ad regendam Remp. creatus est. E' viuis excessit An. Salutis MCCLXXXIIII. III. Idus Septemb. & in patria in D. Francisci templo cum hac inscriptione humatus est.

c Gand. in trac. malef. verum procurat. in mal. inter.

Domini Rolandini de Romanicijs Doctoris legum, qui obijt Anno Domini MCCLXXXIIII. XII. Indictione, XI. die Septemb.

Eius filio, qui decessit Anno MCCC. sequens appositum est epitaphium:

Authore magno Naturæ lege vocato
Patre Rolandino natus proconsule primo
Hunc hic scribæ locant. Octobris tertia dena.
Mile trecentis cælestis prolis ab annis.

teutico, de Instrumento quod Guarentigiam vocant, de ordine iudiciorum, ac de Iudicijs, & Tortura tractatus, qui hodie extant, composuit, in quibus se cum Accursio pro decidendis causis consilium habuisse testatur. Leuitatis tamen famam non effugit, quod licentiore habitu, quam profitentis, & Iurisconsulti grauitati conueniret, petulantius vteretur. Versicolores enim, & vario serico virgatas vestes nec eas talares gerere consueuit.

Petrus filius Guidi Suzarij.

Moriens inter alios liberos Petrum reliquit qui & ipse ius ciuile professus Regij in D. Dominici æde sepultus iacet, à quo Suzarij posteri etiamnum Regij degunt. De eius morte, aut sepulchro nihil certi habetur. Cremonenses a eum Cremonæ docentem occubuisse ferunt, & in D. Gulielmi templo in Suburbijs humatum quæ postea diruta fuere. In quibusdam annalibus b ipsius hoc legitur epitaphium.

a Iulius Tarresius de nobilitate prima parte nu. 109.

b Io. Iacobi Caroldi à secretis Decem uirorū Venet.

Febre carens Febre concutitur,
Per quam Febris Febrem aggreditur.
Letho Febris Febre dirimitur
Dum ipse moritur.

Ipsum duplici Febre sublatum significat.

ACCVRSIVS REGIENSIS. Cap. XLII.

Vb idem tempus Accursius Regiensis An. M.CCLXXIII. in patriæ suæ Gymnasio ius ciuile est interpretatus, quemadmodum in Regij Tabulario scriptum inuenitur c eo enim anno de soluendo ei stipendio Prætorem Zaldum Cancellarium Pistoriensem ad Regienses Decuriones retulisse legitur, decretu mq; fuit, vt CC libræ illius monetæ ei quam primum repræsentarentur. Patauij etiam professus est, & dispu-

c in arcula duarum clauium.

& disputauit. a Huius Iacobus de Arena in libello de cessione actionum, & Gulielmus Duranti sæpius meminerunt. Illius operum, & obitus nullum monumentum extat.

a *Alb. Gand. de bannitis pro maleficio in fin.*

Franciscus Accursij nuncupatus huius filius, vt arbitror, eodem, quo Bartolus, tempore Bononiæ docuit, & orta super cuiusdam legis lectione contentione, Pisas, qui veteres Pandectas inspiceret, miserunt. b Is enim Accursij Glossatoris filius esse non potuit, cui tandiu viuere non licuit vt Bartholum profitentem videret.

Franciscus Accursij filius.

b *Bar. in l. ea lege C. de cond. ob. caus.*

ROLANDINVS ROMANICIVS BONONIENSIS. *Cap.* XLIII.

PRæter Rolandinum Passagerium alter fuit Rolandinus ex Romanicea familia & ipse Bononiensis. eximiusq; causarum Patronus, qui de ordine Maleficiorum vtilem tractatum composuit, Dino Bononiæ docente, & Gandino ibidem quæstionis Iudicia exercente, claruit. c A' Ciuibus Consul ad regendam Remp. creatus est. E' viuis excessit An. Salutis MCCLXXXIIII. III. Idus Septemb. & in patria in D. Francisci templo cum hac inscriptione humatus est.

c *Gand. in tract. malef. vtrum procurat. in mal. inter.*

Domini Rolandini de Romanicijs Doctoris legum, qui obijt Anno Domini MCCLXXXIIII. XII. Indictione, XI. die Septemb.

Eius filio, qui decessit Anno MCCC. sequens appositum est epitaphium:

Authore magno Naturæ lege vocato
Patre Rolandino natus procorsule primo
Hunc hic scribæ locant. Octobris tertia dena.
Mille trecentis cœlestis prolis ab annis.

X IPHO

teutico, de Instrumento quod Guarentigiam vocant, de ordine iudiciorum, ac de Iudicijs, & Tortura tractatus, qui hodie extant, composuit, in quibus se cum Accursio pro decidendis causis consilium habuisse testatur. Leuitatis tamen famam non effugit, quod licentiore habitu, quam profitentis, & Iurisconsulti grauitati conueniret, petulantius vteretur. Versicolores enim, & vario serico virgatas vestes nec eas talares gerere consueuit.

Petrus filius Guidi Suzarij.

Moriens inter alios liberos Petrum reliquit qui & ipse ius ciuile professus Regij in D. Dominici æde sepultus iacet, à quo Suzarij posteri etiamnum Regij degunt. De eius morte, aut sepulchro nihil certi habetur. Cremonenses a eum Cremonę docentem occubuisse ferunt, & in D Gulielmi templo in Suburbijs humatum. quæ postea diruta fuere. In quibusdam annalibus b ipsius hoc legitur epitaphium.

a *Iulius Tarrefius de nobilitate prima parte nu. 109.*

b *Io. Iacobi Caroldi à secretis Decem uirorū Venet.*

Febre carens Febre concutitur,
Per quam Febris Febrem aggreditur.
Letho Febris Febre dirimitur
Dum ipse moritur.

Ipsum duplici Febre sublatum significat.

ACCVRSIVS REGIENSIS. Cap. XLII.

Vb idem tempus Accursius Regiensis An. M.CC LXXIII. in patriæ suæ Gymnasio ius ciuile est interpretatus, quemadmodum in Regij Tabulario scriptum inuenitur c Eo enim anno de soluendo ei stipendio Prætorem Zaldum Cancellarium Pistoriensem ad Regienses Decuriones retulisse legitur, decretu nq; fuit, vt CC libræ illius monetæ ei quam primum repræsentarentur. Pataui j etiam professus est, & dispu-

c *in arcula duarum clauium.*

& disputauit. a Huius Iacobus de Arena in libello de cessione actionum, & Gulielmus Duranti sæpius meminerunt. Illius operum, & obitus nullum monumentum extat.

a *Alb. Gand. de bānitis pro malefício in fin.*

Franciscus Accursij nuncupatus huius filius, vt arbitror, eodem, quo Bartolus, tempore Bononiæ docuit, & orta super cuiusdam legis lectione contentione, Pisas, qui veteres Pandectas inspiceret, miserunt. b Is enim Accursij Glossatoris filius esse non potuit, cui tandiu viuere non licuit vt Bartholum profitentem videret.

Franciscus Accursij filius.

b *Bar. in l. ea lege C. de cond. ob. caus.*

ROLANDINVS ROMANICIVS BONONIENSIS. Cap. XLIII.

PRæter Rolandinum Passagerium alter fuit Rolandinus ex Romanicea familia & ipse Bononiensis. eximiusq; causarum Patronus, qui de ordine Maleficiorum vtilem tractatum composuit, Dino Bononiæ docente, & Gandino ibidem quæstionis Iudicia exercente, claruit. c A' Ciuibus Consul ad regendam Remp. creatus est. E' viuis excessit An. Salutis MCCLXXXIIII. III. Idus Septemb. & in patria in D. Francisci templo cum hac inscriptione humatus est.

c *Gand. in trac. malef. vtrum procurat. in mal. inter.*

Domini Rolandini de Romanicijs Doctoris legum, qui obijt Anno Domini MCCLXXXIIII. XII. Indictione, XI. die Septemb.

Eius filio, qui decessit Anno MCCC. sequens appositum est epitaphium:

Authore magno Naturæ lege vocato
Patre Rolandino natus proconsule primo
Hunc hic scribæ locant. Octobris tertia dena.
Mille trecentis cœlestis prolis ab annis.

IPHO BRITANNVS.
Cap. XLIV.

Vnc referendus Ipho, quem alij Yuonem vocant, genere Britannus. Is solus ex tot Clarissimis legum verticibus inter Diuos à Clemente VI. relatus An. Salutis M.CCCXLVII. die XIX. Maij. a Philippo Pulchro in Gallijs regnante, claruit. Nobilibus, opulentisq; parentibus Heloro Cancieti filio, & matre Azone in pago Martini prope Trecorenses ortus est. Lutetiæ, deinde Aureliæ Iuri ciuili, & Pontificio operam dedit. Domum reuersus, cum & doctrina, & vitæ sanctitate celebraretur à quodam Redonensi Archidiacono ecclesiasticis causis iudicandis est præfectus. Mox a Trecorensi Antistite accersitus eius Vicarius est declaratus. In eo officio omnibus gratus adeo piè, integreq; se gessit, vt virtute omnes superauerit. Eminebat in eo incredibilis erga pauperes charitas, quos opibus, & omni studio subleuare non destitit. Demum eo officio dimisso ad suam Lohaneti ecclesiam se contulit, vbi cilicio, & vilibus pannis indutus, ieiunijsq, vacans, plerunq; solo pane, & aqua vescebatur, quandoq; septem diebus solus in cubiculo orationi vacans delituit, quotidie sacra faciebat & semel, dum sanctam eleuat hostiam, ingens splendor eam circumfulsit. Humi, aut in stratis cannulis cubabat, quandoq; solo pane, quem habebat, plures satiauit, & aliquando modicum frumentum in arca relictum ad summum eam impleuit.

a Card. Baro. in Rom. Marty. die 19. Maij.

Nepotem habuit nomine Alanum, qui Aureliæ differuit, b & is forte est, qui Decretum interpretatus est. Tandem circiter annum ætatis quinquagesimum VI. Kalend. Decembris, qui eius dies est Natalicius, vita defun-

Alanus S. Iphonis nepos.

b Henr. Bohe. in c. constitutus, de in integr. restitu. Tirag. de retrac. consang. §. 1. glo. 9. n. 52.

ctus

ctus multis miraculis claruisse dicitur. Eius imago Florentiæ à Masucio egregio pictore viduis, pupillis, & pauperibus circundantibus posita fuit. Alij etiam religione insignes Causidici fuere, vt Sozomenus tripertitæ historiæ scriptor memorat, qui Aquilinum in causis forensibus socium se habuisse refert; a cui cum cibos euomeret, diuinitùs reuelatum est, vt melle, vino, & pipere tinctos cibos comederet, & eo modo sanatus est. Chrysostomus b quoq; Philogenium mirificè celebrat, qui ex patrono causarum insignis vitæ sanctitate Episcopus est creatus.

a *lib. 2. cap. 19. Hist. tripert.*

b *in Orat. de Beato Philogonio.*

DINVS ROSSANIVS MVGELLANVS.

Cap. XLV.

Dinus Rossanius c in Mugello agri Florentini castro natus omnes, qui ante se ius ciuile professi sunt, superauisse visus est. d Tantæ enim doctrinæ fuit, vt eo disputante tota legalis philosophiæ synodus adesse crederetur. e Vnde in prouerbium abijt. Dini disputatio, qua nihil absolutius desiderari posse censetur. Bononiæ docuit, in Pandectas, & titulum de Actionibus subtiliter scripsit, f memorandumq; in Regulas sexti Decretalium libri commentarium in lucem emisit, in quo Canonum peritiam nusquam professus, quæ ferè sola didicerat, Iura ciuilia citat. Itaq; vulgò Pontificiæ legis expers habebatur. g De præscriptionibus, glossis contrarijs, successionibus ab intestato, & interesse opuscula edidit. Lucubrationes etiam responsa post se reliquit, quæ rarò inueniuntur. Inter alios Cinum. & Oldradum h discipulos habuit. Demum à Bonifacio Octauo vocatus componendo sexto Decretalium libro

c *Bal. in l. si ita. §. diuus. ff. de vsu. & habitat.*

d *Ioan. Villa. lib. 8. cap. 65.*

e *Cin. in l. 1. an. n. 10. C. de sent. quæ pro eo, quod interest.*

f *vt ait Cin. in l. 2. cum seruum. C. de seru. fugi.*

g *Io. And. in tit. de success. ab intesta. in prin. in addi. ad spec.*

h *Roma. in cons. CLXXI. Bal. in l. ex testamento. in fin. C. de fideicom.*

cum Ricardo Petrono Senensi, & postea Cardinali dignitate honestato præcipuam operam impendit, a quod opus ita emendatum fuisse Baldus autumat, b vt errorem non habeat.

a Io.Villa. 10 lib. cap. 64.
b in l. cum antiquioribus in pen.col. C.de iur.delib.

Dinus, etsi non paucis muneribus donatus, Galeri tamen honore, quem affectabat, & Ricardo datum videbat, frustratus, dum reuertitur, animi mærore in morbum incidisse dicitur. c Alij lento veneno sublatum ferunt. Decessit Bononiæ An. Salutis M.CCCIII. Refert Angelus Vbaldus d se audiuisse Cerdonem, vel, vt alij malunt, virum vitæ sanctitate insignem dicere solitum, sibi in somnis visum fuisse Dinum ad inferos damnatum, quod iniquè consuluisset testatorem, qui se pię causæ debitorem confessus fuisset, ex eo dicto ad soluendum non arctandum; sed verendum, ne illud verè somnium fuerit. Ad D. Dominici ædem humili quidem, sed ob viri Claritatem notissimo sepulchro humatus fuit, ac propè eum postea Cinus eius discipulus positus.

c Rapha.Volater. l.21. anthropol.
d in l.1 C.de fals. cau. Barb.cons. 65.vol.2. Purpura.in l.edita. C.de eden.Deci. in l.ea demum. C. de collatio. Sylua nuptia. lib.5.sub.n.67.

PETRVS DE BELLA PERTICA. Cap. XLVI.

Petrus de Bella Pertica Sequanus, vel, vt nunc loquuntur, Burgundus à quibusdam fuisse dicitur. Sed alij probabilius eum Aurelianensem fuisse tradunt. Tolosæ Iacobum de Rauanis Gallum audiuit, e ibidem & ipse professus Anno Salutis MCCC. Romam profecturus Bononiam venit, vbi peregrinus. Cino, alijsq; magna attentione audientibus, quandam Codicis legem est interpretatus. f Erat is ex Bonifacij VIII. decreto Iubileus Annus, quo omnibus Martyrum templa Romæ adeuntibus erratorum venia dabatur, pluribusq; ex toto orbe ad Vrbem confluentibus, etiam

e Cin.in l.in minoris circa n.15 C.in quib.caus. in integr rest. non est necessa.
f Cin.in l.1.C.de sent.quæ pro eo, quod inte est.
M.CCC.

Petrus

Petrus crimina expiaturus eò se contulit.

Minimum octies Infortiatum auditoribus exposuit, a & erudita in Digesta, Codicem, & institutiones scripta reliquit, quæ hodie raró, nec illa integra apparent, Disputationes etiam numero centum edidit. Subtilis ingenio, sed ceruicosus fuit, qui plura contra ius per imperitiam à Pontificibus statuta credere maluit, quam ipsa iura conciliare, & quum quis canonem citabat, solitus est respondere, Transeat cum erroribus Canonistarum, in quo à Fulgosio, & alijs iure reprehenditur. b Aureliæ, vbi etiam eius ædes pro re memoranda ostentantur, sepultus iacet, sed obitus tempus non visitur. Bellæ Perticæ Abbati Innocentius III. scribit. c

a *Pau. Ca. in l. Messio. in prin. & ibi Bal. de leg. 2.*

b *Fulgo. in l. si familia. sub. n. 4. ff. de iurisd. omn. iudi.*

c *in c. in causis 30. de electi.*

ALBERTVS GANDINVS. Cap. XLVII.

Lbertus Gandinus genere Aretinus, vel, vt quibusdam in monumentis legi, Cremensis, Ioannis Angusciolí Cæsennatis discipulus fuit. d Assessoris maleficiorum officio semper functus, primo Perusij, e deinde Florentiæ, & Senis f assedit, deniq; totum vitæ tempus in audiendis, puniendisq; reis consumpsit, g vnde in criminalibus causis princeps appellatur. Bononiæ Iudex quæstionis fuit, quem hodie Turoni Auditorem vocant. Cum ibi Dinus profiteretur, h & Rolandus Romanicius clientibus patrocinium præstaret, i præclarum de Maleficijs ex Odofredo, & Guidone Suzario desumptum opusculum composuit. Sed ipse ex pluribus, quæ ex facto vidit, & egit, librum ea diligentia ampliauit, vt magno in vsu à forensibus habeatur. Eius obitus, vel reliquiarum nusquam memoria extat.

d *Gandin. de homicid. sub. n. 28 de pæn. reor. sub. num. 44.*

e *ipse in princ. tract. malefi.*

f *ipse in vlt. R. in tract. de malef. & in tit. de bāni. p malef. n. 5*

g *Bos. de delict. n. 17*

h *ipse Gād. in tract. malef. in R. de filio fam. vtrū possit accus.*

i *Gand. in tract. vtrum procur. in malef. inter.*

BAR-

BARTHOLOMEVS A CAPVA NEAPOLITANVS. Cap. XLVIII.

Neapoli ad clarissimam vrbem exornandam primus Fridericus II. Cæsar Ænobarbi filius circiter Annum MCCXL. Gymnasium instituisse dicitur, a vbi Bartholomæus à Capua Neapolitanus Ius ciuile explicuit. Demum Carolo Martello regnante, Protonotarius creatus in magna existimatione fuit, à Baldoq; non semel citatur, b & sunt, qui eum virum mirabilem appellant ob insignem eruditionem, & ingenij acumen. Demum Carolo mortuo, orta de regno controuersia inter Robertum, & Caroli nepotem, Roberto patrocinatus obtinuit. c Obijt Anno MCCCX. & in maiore templo marmorea in arca, cum hac rudi inscriptione conditus fuit.

a Collenucius l. 4. Histor. Neapolit.

b in l. properandū. in fin. prin. C. de iudi.

c Afflict. in c. 1. de success. feud. sub num. 98.

Fama legum, vitaq; Regum
Mors retrudit terræ omnia sunt quasi somnia cuncta recludit,
Summus, & athleta Regni iacet hic logotheta.
Protonotarius Auxiliatus atq; Propheta
Annis sub mille trecentis bis, & octo,
Quem capiat Deus, obijt benè Bartholomæus.

RICAR-

RICARDVS PETRONVS SENENSIS.
Cap. XLIX.

Icardus Petronus Senensis Francisci Accursij sectator, & fortè discipulus. a Non multò post Neapoli iura ciuilia docuit. Demum fama clarus Cardinalis tituli Sancti Eustachij, & Vicecancellarius Romanæ Ecclesiæ creatus est, b quod dignitate, auctoritate & vtilitate fermè primarium Romanæ curiæ officium vulgò habetur; id versatur in expediendis per orbem terrarum diplomatibus, quæ ad res ecclesiasticas pertinent, maximamq; scribarum turbam sub se habet. Ricardus eam dignitatem adeptus cum alijs duobus Præsulibus sextum Decretalium, velut alter Tribonianus, Bonifacij VIII. iussu compilauit, c cuius defuncti memoriam cum Philippus Gallorum Rex, velut Patareni, damnari cuperet, ob idq; Viennam Synodus à Clemente V. Anno Salutis MCCCXI. indicta esset, Ricardus non minore doctrina, quàm constantia mortui Pontificis causam in Regio Senatu egregiè defendit, vsq; adeo vt manus dantes aduersarios summa cum laude confutauerit; d Bonifaciusq; cunctis votis sit absolutus.

Moriens Ricardus testamentum condidit, in quo Ioannem Fratris filium hæredem instituit, ei descendentes masculos, hisq; deficientibus, fœminas, deinde monasteria substituit, ob quod aliquot natæ sunt controuersiæ, & in primis dubitatum an cum esset Cardinalis testari potuerit, eamq, ob causam insigniorum iuris Interpretum responsa emanarunt, e Ricardum Genuæ Anno MCCCIII. decessisse in publico instrumento se legisse Caccialupus testatur. Sed corruptas tabulas illas fuisse vereor,

a *Cin. in l. tutori. C. de nego. gest.*

b *Cin. in l. vlt. ad fin. C. de ferijs.*

c *in proem. sexti §. nos ad apicē.*

d *Io. Villa. lib. 9. cap. 22.*

e *Aret. cons. 56. Alex. cōs. 101. in 7. Soccin. cōs. 49. in 2. Corn. cons. 304 in 3. Felin in c. sicut sub n. 53. vers. propter u. ne sed. ten. & re iudic.*

vereor, cum Ioannes Villanus, qui illis temporibus vixit, eum septennio post Bonifacium, qui proximo anno ante obierat, causam dixisse scribit. a Qui vero hunc pro Ricardo Malumbra accipiunt, grauiter errant. b Post annum igitur MCCCXI. fato functus est. Tumuli locus ignoratur.

a lib. 9. c. 22.
b Cepol in l. 1. in prin. ff. de adil. edict. sub n. 5.

IACOBVS DE ARENA PARMENSIS.
Cap. L.

Iisdem diebus Iacobus de Arena Parmensis floruit, quem nonnulli Bononiæ, c alij Tolosæ in Gallijs professum fuisse d tradunt. Sed ego, restaurato Patauino Gymnasio, ac Vrbani III. Pont Max. priuilegijs honestato, ibi eum Anno MCCC. ius ciuile professum fuisse inuenio, atq; hodie in eius Vrbis Iuriscons. a bo primus reperitur. In Pandectas, & Codicem Iustinani breuiter, sed vtiliter scripsit, & tanto iudicio, vt eius opiniones vt plurimum ex mente iuris esse dicantur. e Opuscula de Commissarijs, qui vltimarum voluntatum executores vocantur, de Positionibus, de Expensis, quæ in iudicijs fiunt, Sequestrationibus, Excussione bonorum exulibus, quos Bannitos appellant, Quæstionibus & Cessione actionis composuit, quæ etiam num magno in vsu habentur; Feudorum item compendium fecit. Ricardi Malumbræ, & Oldradi, f vt infra etiam dicetur, Præceptor fuit. Quo vero anno, aut vbi decesserit nullibi reperi.

c vt ex eius tract. de positionibus colligitur.
d Iacob. Spiegel.
e Bar. in tracta. bann. num. 11.
f Bal. de duob. fratri. num. 17.

Iisdem diebus Vgolinus Fontana, & ipse Parmensis floruisse dicitur, g cuius alia memoria non extat.

Vgolinus Fontana Parmensis.
g Cin. in l. 1. ad fin. C. de adulter.

ROLAN-

ROLANDVS PLACIOLA.
Cap. LI.

CVm non Bononiæ tantum, sed & alijs in locis Gymnasia Iuris aperta essent, Fridericus II. a Cæsar Bononiensibus grauiter infensus, quod Entium filium, quem ceperant, sibi restituere noluissent, illorum Academiam Anno MCCXXII. Patauium transtulit. Entius, condito testamento, Bononiæ defunctus apud Dominicanos est humatus, vnde apud legum peritos disputatum est, an tanquam captiuus apud hostes testari potuerit. b Sunt, qui vetusta consuetudine Gymnasium Patauij institutum esse credant, c quod etsi initio obscurius fuit, paulatim viribus auctum ad summam demum celebritatem peruenit; & An. MCCLXII. alicuius nominis esse cœpit. Quo tempore Io. Baptistæ Transalgardi Episcopi Patauini opera perampla ab Vrbano IIII. Pont. Maximo priuilegia obtinuit. Primus autem tunc cum Iacobo ab Arena Rolandus à Placiola Vico Patauino oriundus Anno Salutis MCCC. magna nominis claritate ibi docuisse dicitur. In feuda scripsit, & præclarum de Regibus opusculum Henrico VII. Cæsari dedicauit. d Sunt, qui Summam Rolandinam ei ascribant, quæ, vt supra dixi, alterius Rolandi Passagerij fuit, qui floruit anno MCCLV.

Cum vero, extincto Actiolino Patauij Tyranno, Henricus VII. eam Vrbem, quæ ad libertatem aspirabat, sibi subijcere conaretur, Rolandus, qui crebris legationibus ad diuersos Principes honorifice functus fuerat, Clarissimusq; Iurisconsultus, & Orator habebatur, cum Albertino Musato Poeta celebri ad eum legatus mittitur, quem totis eloquentiæ viribus placare conatus est. Sed cum

a *de quo plura Iac. Aluaro. c. 1. qs dicat. Dux Com. vel Mar. col. 1 Deci. in aut. cassa. col. 1. C. de Sacr. Sact. Eccl.*

b *Io. And. in addi. ad specu. de instrum. edit. §. compendiose. ver. i §. is, qui. Pau. Castr. in l. eius qui. in fin. prin. ff. de testa.*

c *Bar in § hac autē in proem. ff. Bal. in aut. habita. C. ne fil. pro patre. Card. Zab. in Cle. dudum. de sepultur. Petr. de Anca. & alij in c. cum de diuersis. de priui. in 6. Bal. Cons. 77. in 1. Alex. Cons. 74. n. 7. in 4.*

d *Aluaro. in tit. quis dicat. Dux Com. vel Marc. in pri. 9. col. ver. quero quis Regē. & de pace tenēda. in prin. col. 2*

durum Principem parum à sententia dimouere potuisset; Ciuium decreto ad Clementem V. professus est, qui auctoritate sua sæuum hostem auerteret. Mira ingenij dexteritate, Splendidisq; verbis adeo Pontificis animum sibi conciliauit, vt vnum ex opulentioribus Sacerdotijs, quas Abbatias vocant, optandi ius habuerit, sed ipse magna modestia mediocre Sacerdotium elegit, interrogatusq; à Clemente, cur opulentius non petijsset; Respondit, Frater meus, pro quo postulo, non est pluris. Id fuit circiter annum MCCCX.

Guidonem filium viuens amisit. Sunt, qui ipsum Friderici III. tempore vixisse falsò opinentur. a Is enim An. MCCCCXL. imperauit. Eius mortis dies ignoratur. In albo Iuriscon. Patauinorum primus post Iacobum ab Arena circiter an. Sal. MCCC. hodie descriptus inuenitur. Sepultus est in patria extra templum D. Antonij in Gentilitio Sepulchro, vbi hæc epitaphia leguntur.

a *Aluaro. in loco prædicto.*

Rolandus de Placiola Patauino Vico pater Guidoni filio cariss. iuueni Mausoleum, & sibi, & suis.

Additum præterea hoc Distichum.

Hunc statuit poni tumulum mors atra Guidoni,
Cui stans sede Throni superi det gaudia doni.

In base sculptum est.

Rolando, & Aycardæ indolis optimæ Rolandinus Placiola filij sarcophagum.

Supra pynnaculum sepulchri est hoc scriptum.

Præter amare Deum, cum cætera deleat ætas,
Hic fere, quod plena post modo falce metas.

Fabius Maximus à S. Vrbano.

Eo tempore Fabius Maximus a S. Vrbano Collegij Iurisconsultorum Patauinorum leges composuit, cuius in D. Antonij Peristylio hæc extat memoria.

Fama, fides, grauitas, celebres in honore labores
Archetypos post hunc solicitate viros.
Blandus is orator, vates Doctor quoq; legum
In cunctis Fabius Maximus actor erat.
Virgo parens capias animam, Deus optime parce.

OLDRA-

OLDRADVS DE PONTE LAVDENSIS.

Cap. LII.

Ildradus de Ponte à Laude Pompeia Dini a discipulus primò Bononiæ, deinde Patauij circiter Annum MCCCX. tanta & ipse cum laude professus est, b & disputauit, vt pater legum sit appellatus. c Postea Romam ad ius docendum conductus præclara in ius ciuile commentaria edidit. Mox Aduocatus Concistorialis electus clara nominis fama causas egit, & luculenta responsa in vulgus emisit. Continet hic ordo decem grauissimos Iurisconsultos, qui innumeris priuilegijs donati, soli Clientum, qui in Concistorio litigant, causas defendere consueuerant. Sed hodie decrescentibus negocijs in Senatu ferè ociosi apud alios Romanæ curiæ Iudices mercede patrocinium præstant.

Etsi plurimas causas magna cum laude tutatus sit Oldradus, ea tamen præcipuè illustratus est, quam coram Roberto Rege Apuliæ in Vrbe Auenioni pro Thoma defuncti Principis primogenito egit, pro quo S. Seuerini Comitatum euicit. Apud Ioannem XXII. Pontificem in magna dignitate fuit, cuius opera in componendis arduis Reip. negocijs vsus esse dicitur. d Plus tamen doctrina, quam moribus claruit, quem fama est, præuaricatum clientes prodidisse; Re detecta, eum Pontifex in Senatu velut perfidum grauiter reprehendit, e quam ob rem ille ex animi mœrore morbo contracto occubuit, f circiter an. Salutis MCCCXX. quo tempore Cinus, Butrius, & Ricardus Salicetus in iure Ciuili, Lupus verò Castellioneus, & Ioannes Andreæ in iure Pontificio celebrantur. g

a *Bal. in l. ex testamento in fin. C. de fideicom.*
b *Alber. in l. 1. §. nō fuit. de dolo. & in l. qui in vtero. ff. de stat. homi.*
c *Pau. Castr. in l. is quis putat. ff. de adquir. hered.*
Aduocati concistoriales.
d *Alber. Ros. in 12 vls. sub. n. 8. C. de iurisdict. om. n. iud. & alij.*
e *Pau. Ca. in l. verbum, C. de his, quae infa.*
f *Pau. Ca. in l. 1. in fin. C. de ad. uo. diuers. iudic.*
Cinus.
Butrius.
Ricard. Salic.
Lup' Castellion.
Ioann. Andrea.
g *ex subscriptione vltimi cons. Oldradi.*

Plura scripsit, quæ interierunt, solum extat doctissimum responsorum volumen, ex quo non pauca Ioannes Andreæ sibi ascripsit in additionibus, quas ad speculum edidit. Ego ipsum paulo post annum MCCCX. Patauij docentem in eius Vrbis Iurisconsultorum albo scriptum legi. Inde Aueniconem conductus ad ius ciuile docendum ibi decessit An. MCCCXXXV. VI. Idus Aprilis, & ante hostium templi Prædicatorum humatus duo habuit epitaphia, primum vetustate corrosum legi non potest. Alterum admodum rude ita se habet, quod tamen in secundo versu vix legi potuit.

Hic iacet Oldradus Dominus de Ponte vocatus
De laude natus laus huius & ab omnibus notus
Fuit in iure Doctor eximius verè pro cuius
Anima quisq; Deum velit o are.

Qui obijt Anno MCCCXXXV. Die Lunæ Idus mensis Aprilis sexto.

ANDREAS CIAFFI, ET FRANCISCVS TIGRINI PISANI. Cap. LIII.

Ndream Ciaffi filium, siue, vt alijs placet, cognomento Zaffum, gente Pisanum circiter Annum Salutis MCCCXX. in patria docuisse constat, quo tempore primum Academia erecta fuisse dicitur. Sed eius ad posteros nihil præter opusculum de Gerundijs peruenit; Bartolus tamen se eius commentaria euoluisse testatur. a

Eodem tempore floruit Franciscus Tigrini filius & ipse Pisanus vir omnium integerrimus, b & eruditissimus, qui

a *in l. non solum. § morte ub n. 9 ff. de oper. noui nunciat.*
Fräcisc. Tigrini.
b *Bal. in c. 1. §. 1. in fin. Episco. vel Abba.*

qui Baldum erudijt, a ac omnia singularia in iure memoria tenuit. b Primo in patria, deinde Perusij c professus plura, sed confusè, scripsit. Ex quibus Bartolus, qui tum Pisis ius nostrum iuuenis circiter Annum MCCCXXXV. interpretari cœpit, tacito auctore, non pauca sibi attribuit, d & multum ex eius laboribus creuisse existimatus est.

Sic vos non vobis mellificatis apes.

Tantum tamen Bartolo Franciscus tribuit, vt Patriæ Rector de ambiguis quæstionibus eum sæpe consulere non erubuerit. e Eius obitus dies, aut cinerum locus ignoratur.

a *Bal. in c. 1. §. Vasall. feudũ. si de feud. fuer. contro. inter dom. & vasalls.*
b *Bal. in d. §. Vasall. Soc. cõs. 10. sub n. 25 in p.*
c *ipse cons. 152. inter cons. Bar.*
d *Ang. in l. si quis seruo. ff. de solutio.*
e *Bar. in l. hoc articulo. nu. 9. ff. de hæred. inst.*

RICARDVS MALVMBRAE CREMONENSIS.

Cap. LIV.

Fœcundissima eorum temporum ætas Ricardum quoq; Malumbræ Cremonensem protulit, qui à Iacobo de Arena institutus tantæ in iure ciuili eruditionis habitus est, vt tùm nemo in Italia doctior crederetur. f Sed æmulorum inuidia, quæ illustres viros semper insectatur, prauæ religionis apud Clementem V. Pontificem insimulatus Bononiam, vbi tunc Iacobus a Belusio, Butrigarius, & Rainerius Foroliuiensis profitebantur, relegatus fuit. g Vniuersus Iurisconsultorum Bononiensium Ordo pro eo apud Pontificis legatum pœnam deprecatus non modo nihil impetrauit, sed grauiter etiam reprehensus est. h quod iniqui hominis causam defendendam suscepisset. Postea vero restitutus Patauij, quo antea à Friderico Aenobarbo Bononia Gymnasium translatum fuisse supra memorauimus, magna nominis celebritate circiter Annum MCCCIX. docuit,

f *Bal. in l. quicũq; C. de Episco. & Cleric. Ancara. in cons. 248. Iacob. à Belusio. Butrigarius. Rainer. Foroliu.*
g *Bar. in l. si quis sub conditione. ff. de testa. tutel.*
h *Iaco. Butrig. in d. l. quicũq; Sylua nupt. lib. 1. sub. num. 72.*

a *Cin. in l. si viua matre. in fin. C. de bon. matern.*

docuit, a ob insignemq; doctrinam pater legum vocatus Equestri, & Palatina dignitate donatus fuit.

Plura scripsit, quorum rara est copia. Discipulum habuit Albericum Rosatam. Irridere consueuerat illos, qui arte sophistica, ac dialecticis subtilitatibus à forma, substantiaq; arguentes iura docebant, quem ritum à Iacobo de Rauanis, & alijs vltramontanis Doctoribus emanasse ferunt; laudabat autem, vt ex puris legum fontibus, atq; adeo viuis rationibus quisq; institueretur, vt Albericus Rosata eius discipulus testatur. b Perspicuitate, facilitateq; docendi à Cino laudatur. c Venetias ad Rempublicę leges condendas euocatus ibi decessit Anno Salutis MCCCXXXIIII. & ante templum D. Io. Pauli prope ianuam cum hac inscriptione humatus fuit.

b *Alber. in princ. Digesto.*

c *in loco supra dicto.*

Vas iuris, legumq; iubar sine compare Doctor
Militis, & Comitis merita ratione cathedræ
Dotatum titulis Ricardus prole Malumbra
Malleus ens vmbræ, patriæ decus, atq; Cremonæ
Qui gratus Venetis iacet hic, sed nuncia laudis
Viuet fama viri nullum peritura per æuum.

Obijt anno Domini MCCCXXXIIII. Bartholomæi Malumbræ nati Pientiss. instaurauerunt MDXXVIII.

Nicolaus Malumbra.

Alius fuit Nicolaus Malumbræ Patauij ad D. Augustini Aquilonarem Portam in sublimi arca humatus cum hoc carmine.

Edite nobilibus celse Nicolaę Malumbris
Vrbe Cremonensis solers vtriusq; professor
Iuris causidicus doctissime strenue fautor
Iustitiæ viuas oro per secula fælix.

Cremonæ Ricardi Malumbrę domus adhuc hodie pro re insigni spectatur, & Ricarda familia ob tanti viri memoriam celebratur. d

d *in actione 2. Cremonēsiū aduersus papiēses.*

IACO-

IACOBVS A BELVISIO AQVENSIS.
Cap. LV.

Vnt, qui inter Azonis discipulos Iacobum à Beluisio a Aquensem ponunt, quod ipse in Libello sibi falsò ascripto se eius discipulum profiteri videatur. Verum Iacobus Bononiæ cum Iacobo Butrigario, & Rainerio e Foro Liuij circiter Annum MCCCXXX. Ius ciuile docuit, b vt Azonem, qui centum, & triginta annis ante decesserat, videre non potuerit. Constat præterea, eum Ioannis Andreæ, qui obijt An. MCCCXLVIII. temporibus vixisse, cum se mutuo citent: c & Bartolo, cum Doctor creatus est, recitandam assignauit l. illud ff. quod met. causa. Neapoli quoq; docuit, vbi tum Gymnasium florebat. d Feudorum libros octies est interpretatus; e Vnde in illo tractatu auctoritate longè alios superat; f in feuda, & nouellas Iustiniani constitutiones, aliasq; legum partes non contemnenda commentaria reliquit, Libellum quoq; de excommunicato, aliumq; de primo, & secundo Decreto, in lucem emisit. Brocardis etiam, quorum auctorem Pyleum fuisse diximus, mirum in modum delectatus esse dicitur. g Postremò praxim Iudiciariam in criminibus, & librum quæstionum composuit, quarum partem Perusij, vbi docuisse fertur An. Salutis MCCCXIIII. disputauit. h De eius obitu, & tumulo nihil certi habetur.

a *Ipse in prin. 1. & 2. Decret. testatur.*

b *Bar. in l. si quis sub conditione. n. 27. de testam. tutel. Bal in cons. 142. vol. 4.*

c *Iac. in §. quibus. in auct. qb. mo. natu. effi. sui. Io. Andr. in c. sine culpa. de reg. iur. in 6.*

d *Paris de Pute. de sindica. post. prin.*

e *Bal. in proem. feudo.*

f *Sylua nup. lib 5 sub. n. 69.*

g *Bal. in §. vlt. de feud. Marchia.*

h *Signor. de Homo. Cons. 125. in fin.*

IACOBVS, ET BARTHOLOMAEVS BVTRIGARII BONONIENSES. Cap. LVI.

Vm Iacobo de Beluisio, & Rainerio Foroliuiensi Iacobus Butrigarius Bononiensis illo aliquanto iunior, hoc verò senior Ius ciuile circiter An. MCCCXXX. Bononiæ docuit, a vbi inter alios Bartolum erudijt; b Super ea Pandectarum parte, quam Digestum vetus appellant, & Codice bis scripsit, vnde vetus, & noua eius lectio olim reperiebatur. Aliud præterea in titulum de Actionibus commentarium, de Dotibus, Oppositione compromissi, Testibus, & Renuntiationibus iuris ciuilis tractatus, quamplurimasq; disceptationes tanta eruditione ventilatas edidit, vt iuris Lumen à nonnullis fuerit vocatus. c Interpretatus legem, d quæ communes nummos pro dimidia habita ratione ad numerum vult diuidi, ioci causa cum auditoribus in forum se contulit, ibi dimidiam ficuum, quæ canistro continebantur, ab anu mercatus, medios fructus scindere finxit, reclamante muliere, quod non dimidia corpora, sed ficuum medietatem ad numerum vendidisset. Hæc inquit; anus legis quam explicui, nunc praxim ostendit; e idem & Bartholomæum Socinum post multos annos fecisse ferunt. Veterum opinionum defensor glossas semper tuebatur. f Mortis, aut sepulchri Iacobi memoria non extat.

Ex Butrigarijs alius eodem tempore claruit nomine Bartholomęus, quem tum iuuenem, verum magnę scientię Doctorem Ioannes Andreæ appellat, g sed quàm cum Iacobo affinitatem habuerit non constat. Nec quicquam eius operum ad nos peruenit.

a *Bar in l. si quis sub conditione. n. 27. de testam. tutel. Bal in cōs. 142. vol. 4.*

b *Bar. in l. 1. C. de pœn iud. qui malè iudi.*

c *Bal in cōs. 498. vol. 2.*

d *l. nam et si fur. §. vlt. ff. si cert. petat.*

e *Fulgo. & Ias. in d. l. nā et si fur. §. vlt. si cert. petat. Ias. in l. singularia sub. n. 22. ver. S. speciale eo tit.*

f *Fulgo. in l. Barbarius. sub n. 9. de off. praet. Bartholomæus Butrigarius.*

g *Io. And. in addi. ad specul. in tit de accusa. §. sequitur. vers. qd si bannitus in magna additio. in 3. par.*

LAMBERTINVS, ET FRANCISCVS RAMPONI BONONIENSES.
Cap. LVII.

Nterpretantibus Bononiæ Ius ciuile Martino Syllimani, & Dino, Lambertinus Ramponus Bononiensis a & ipse in patria professus non pauca in leges scripsit, quæ hodie nusquam extant. Ac diu Patroni causarum officio functus in foro clarissimus euasit, b profundaq; scientiæ vir est existimatus; c Cino, quem erudierat, legum Tyrocinium deponenti Iurisconsultorum stemmata tradidit. d Hunc secutus est Franciscus & ipse Ramponus, qui Patauij, Pisis, & Bononiæ docuit, ac circiter An. M.CCCC. floruit, antequam Baldus decederet, cuius etiam responsis quandoq; subscripsit. e Patauium An. M.CCCC IIII. ad Ius ciuile explicandum cum Ioanne Pleone Ariminensi conductus est, qui primus Ferrariæ cum Benedicto à Plumbino docuisse dicitur, vterq; postea Patauij docuit, vt ex eius ciuitatis Iurisconsultorum albo deprehenditur.

a *Cin. in l. cum notissimi. §. in his. C. de prascr. 30. an.*
b *Io. Anar. in c. si pater de testa. in 6*
c *Bar. in l. 1. n. 9. C. de sent. & interlocu.*
d *Cin. in l. vlt. C. de vsufr. Franciscus Ramponus.*
e *Cōs. 481. vol. 3. Ioannes Pleo Ariminensis. Benedictus à Plumbino.*

CINVS SIGISBVLDVS PISTORIENSIS.
Cap. LVIII.

Inus Sigisbuldus, quem alij Sinibaldum f cognominant, Francisci filius gente Pistoriensis circiter Annum M.CCC. Bononiæ sub Francisco Accursij, Dino Rossano, & Lambertino Rampono legum studijs operam dedit. g

f *Raph. Volaterra. l. 21. anthropol.*
g *Cin. in l. 1. C. de sent. qua pro eo, quod inter. l. 1. §. primum C. de rei vxor. actio.*

Z Mox

Mox Martino Syllimani assistente, dum ibidem Tyrocinium deponeret, de vsufructus materia examinatus, a Rampono Præceptore insignia accepit; a sunt, qui eum pro rudi primò reprobatum, ac post aliquot annos inter Iurisconsultos receptum fuisse affirmant, quod nusquam scriptum legi. In prima iuuentute Ludouico Allobrogi Romæ Senatorem agenti assedit, b deinde Bononiæ professus Iustiniani Codicem Anno Salutis M.CCC. explicari cœptum III. Idus Iunij, quo D. Barnabæ memoria colitur, biennio perfecit. In primum Pandectarum librum, & aliqua etiam in secundum, & duodecimum & ad tit. si ex nox cau: & in tit. de reb: cred. scripsit.

a *Cin. in l. vlt. C. de vsufr.*

b *Cin. in l. 1. num. 10. C. qui bon. ced. poss.*

Cum verò iam ante annis LXXX. Gregorio IX. auctore Perusij Academia instituta esset, vbi suo ære Splendidum Gymnasium Sapientiam vocatum Petrus Capoccius Romanus Cardinalis extruxerat, c eò Cinus est vocatus, ad quem audiendum cum plurimis alijs An. MCCCXXIII. Bartolus commeasse dicitur. In dicendo perspicuus luculenta commentaria in Ius ciuile edidit, & ea tanta eruditione referta, vt in illis ingenium suum se perfecisse Bartolus dictitaret. d Ius Pontificium velut à legum expertibus, vel (vt ipse aiebat) ambitiosis hominibus, qui sæcularem iurisdictionem vsurpare affectabant, conditum arroganter neglexit, Vnde eius Interpretes tanquam rudiores subsannans contra se maximè irritauit; e Quin etiam ius ipsum ciuile profitentes, qui Canonum auctoritate nituntur, apud mendicantes mendicatum ire dictitabat. Ioannis tamen Andreæ f familiaris habitus est. Maternis Rhythmis supra modum delectatus ea lingua dulci stilo condita carmina post se reliquit.

c *Platina in Gregorio 1. Petrus Capoccius Card. Rom.*

d *Bal. in c. 1. §. vassallus. 11 si de feud. fuer. controu. inter domin. & agnat.*

e *Abb. in c. vlt. de foro compe. & in c. super literis. de rescript.*

f *in l. si certis. C. de pact.*

Francisco Petrarchæ, Ioanni Boccaccio, & Guidoni Caualcanti arcta amicitia coniunctus cum ipsis semel vtinum iter fecit. Aquileiensis Archipræsul, qui ibi tum degebat, Illustres viros benignè excepit, & vt suum in illos studium significaret, eorum effigiem in D. Nicolai sacello, quod maioris templi maximæ aræ cohæret, depingi

Frãcisc. Petrarca, Ioãnes Boccacius. Guido Caualcans.

depingi iussit. Pictor, qui tum eum locum præclaris Sanctissimi illius viri gestis exornabat, in insigni historia eiusq; vultum expressit. Mutuo enim quosdam aureos ab hebræo rusticum accepisse ferunt, a qui se intra paucos dies restituturum ante aram D. Nicolai iurauit. Cum verò debitam pecuniam se soluisse perfidè contenderet causa ad Prætorem est delata, deficientibus testibus rustici iuramento postridie litem decidi placuit. Is in perforato baculo debitum aurum callidè inclusit, & in iudicium venit. Iurare iussus inscium hebræum rogat, vt donec chartæ manum imponat, fustem illum teneat; Eo cum inclusa pecunia tradito tamquam creditori hac astutia cum satisfecisset, se aureos restituisse iurauit; Mox recepto Scipione reuersus perfidię pœnas luit. Somno enim victus humi procubuit, & rotis plaustri frumento onusti transeuntis attritus est, totusq; sanguine aspersus conspicitur, effractoq; baculo, auro effuso dolum omnibus patefecit. Humi prostratum, & ob perfidiam punitum admirabundus hæbræus socio digito ostendit, & si illum D. Nicolai præcibus à mortuis suscitatum vidisset, nomen Christianum se professurum vouit. Quod cum statim secutum esset, votum soluit. Ob hoc factum tribunal erectum apparet, in quo iuuenis Iurisconsl. sedet, qui cucullum varijs pellibus suffultum gerens Prætoris partibus fungi videtur. Intra iudicij septa ad sinistram senex macilentus cum rotundo pileo varijs pellibus circundato spectatur. Is est Cinus pro iudicis assessore depictus. Petrarcha, qui mira elegantia suos amores descripsit, cum altero ad dextram scribæ officio fungitur. Extra septa pro rustico Boccaccium posuit, qui contra religiosos, atq; adeo amicos agrestis fuit. Hebræum vero Guido Caualcans referebat, vt sub homine Florentino eius vrbis ciues notarentur, qui tum Iudæorum exemplo fœnerari fama percrebuerat. Vera cuiusq; imago expressa adhuc hodie Vtini visitur, Cino sequens carmen appositum fuit.

a in vita S.Nicol.

Z 2 Ore

Ore lepos, cerebro Pallas, spectatur ocellis.
Latus amor, Cine gloria magna togæ.

Quinquagenarius apparet ore rubicundo, mento raso, inferiore labio prominente, & facie illiberali. Purpureum pileum varijs pellibus circundatum gerit, ac vestem coccineam, quali grauiores Senatores Venetijs vtuntur. Staturæ fuit admodum procerę. a Vulgo ferunt eum decessisse Bononiæ, vbi iuxtà præceptorem Dinum in simili, quo ille, idest, humili sepulchro condi voluit. Vtriusq; epitaphium obtritum legi non potest. Sed verum est, ipsum in Templo maiori patriæ in Mausoleo, quod Andreas Pisanus sculptor eximius elaborauit, conditum fuisse. Ipse altè ex Suggestu docere visitur, Auditores ex Subsellijs alij grandiores, alij exigui, prout ab eo distant, dicentis verba excipiunt; constatq; eum an salutis MCCCXXXVI. die XXIII. Dec. in patria testatum fuisse, & se in Ecclesia maiori Pistorij humandum reliquisse, cui ciues sequens Epitaphium posuerunt.

a Bar. in l. 1. n. 2. ff. de iurisd. omni iudi.

CINO EXIMIO IVRISINTERPRETI BARTOLIQ; PRÆCEPTORI DIGNISSIMO POPVLVS PISTORIENSIS CIVI SVO B. M. FECIT. OBIIT AN. MCCCXXXVI.

Franciscum ex Minio filio præmortuo nepotem post se hæredem reliquit, filias vero Lambardasiam, cui dotis nomine 500. florenos aureos legauit, & Beatricem Arrigo Gorij filio nuptam, Ioannam Schiatæ Lanfranchi, & Mantam Marci vxores. Margaritam verò Lanfranchi filiam coniugem habuit, quemadmodum ex eius testamento Pistorij reperto constat.

Cinus Thebaldus.

Alius fuit Cinus Thebaldus Marci Iuriscon. filius & ipse Pistoriensis Decretorum Doctor, qui Florentiæ, vbi An. MCCCVIII. Academia publica erecta fuerat, Ius Pontificium docuisse dicitur, b sed nihil post se scriptum reliquit.

b in subscriptione post cons. vlt. Oldradi.

NICO-

NICOLAVS MATTARELLVS MVTINENSIS.

Cap. LIX.

Ononiæ Cino, & Ioanne Andreę profitentibus, a Nicolaus Mattarellus Mutinensis An. MCCCXIIII. Patauij docebat; vbi diu Ius ciuile interpretatus, b etiam quæstiones disputauit; c postea Bononiæ, deinde Pisis leges explicuisse dicitur, in quas etsi multa scripsit, nihil tamen reperitur. Ferunt eum postremo prætorem Lucæ ius dicentem in magistratu decessisse.

Eodem tempore Thomas Formaginus Bononiensis d ius ciuile docuit. e Celebris Doctor fuit, sed alia eius non extat memoria.

a *Io. And. in addit. ad specul. in tit. de cõfess. §. seq.*
b *Cin. in l. 1. col. 9. post n. 15. C. de sēt. q̄ ſ̄ eo, q in ter. et in l. 1. an. n. 2. C. de cõfess.*
c *Io. And. in addit. ad specul. de locato. §. id videndū. in ver. prim.*
d *Alberi. Rosa. in dictiona. in ver. nisi 2.*
e *Fulgo. in l ost recepeā. de iurisd. omni. iudi.* *Thomas Bononiensis.*

GVLIELMVS A CVNIO, ET BELTRANDVS DE MONTE FAVENTINO.

Cap. LX.

Rescente Interpretum multitudine, ad continendos in officio profitentes bini, aut plures eiusdem lectionis Interpretes esse cœperunt, qui easdem met leges eadem hora docebant, vt ea æmulatione incitati in explicandis iuribus diligentiores fierent, & eruditioribus lectionibus ad se auditores allicerent.

Hi

Hi non impropriè Antagonistæ dici possent, vulgò Concurrentes vocantur, qui primum in Italia, deinde in Gallijs instituti fuisse dicuntur, vbi Gulielmum à Cunio, & Beltrandum de Monte Fauentino Gallum, Tolosæ post Annum MCCCXL inter se certasse inuenio. a Sed hic vsus hodie in scholis, vt arbitror, ita iam permansit.

Gulielm. à Cunio. Beltrādus de mōte Fauentino.

a *Bar. in l. 1. §. diuus. n. 12. ff. de var. & extraord. cognit.*

Gulielmus à Cunio Flaminiæ oppido, quod hodie dirutum est, oriundus aliquandiu in Aurelianensi Academia docuit, & in Pandectas, & Codicem Iustiniani scholia scripsit, ac de Muneribus, & Securitatibus libellos composuit. Beltrandus vero etiam in Montis Pessulani Narbonensis Galliæ vrbe, vbi Placentinus Glossator professus fuerat, Iura ciuilia est interpretatus. Demum ob præclaram, insignemq; doctrinam Cardinalis creatus est. b Excessit anno salutis MCCCXLVIII. c quo funesta peste in Europa sæuiente, etiam Ioannes Andreæ, diem suum obijt.

b *Alber. in l. dist facto. ante n. 6 ff. de offi. assesso.*

c *Bar. in d. l. diuus. n. 12.*

IOANNES FABER BVRDEGALENSIS.

Cap. LXI.

SVb id tempus in ijsdem Gallijs claruit Ioannes Faber à Monte Dulsi Burdegalensis ex prouincia Aquitania Angolimensis, vel, vt ipse scribit, d Eugolismæ diœcesis. Eum aliqui Ioannem Fabri, velut eius filium, nominant, sed ipse Fabrum se appellatum fuisse scribit, e quod fabricandi arte delectatus sępius ædificando operam ei dederit. Vbi primum laurea donatus est, XIII. annis in foro causas egit. f Deinde ius ciuile interpretatus præclara in Institutiones scripta reliquit. Codicem quoq; Iustiniani scholijs quibusdam illustrauit, quę à breuitate Breuiarium appellauit. g

d *in proœm. Instit. in ver. Flauius.*

e *in §. ex diuersis. Institu. de rer. diuisio.*

f *ipse in §. vlt Instit. quib. ex caus. manum. nō licet.*

Ob eximium ingenij acumen Subtilis est vocatus, a Flauo colore, b quod Gallorum proprium est, ipse se fuisse scribit. Constat eum tempore Bartoli, quem citat, vixisse. Inter alios discipulum habuit c Bartholamæum à Nouaria, qui & ipse ad Institutiones commentarium edidit, quod nominis similitudine decepti impressores falsò Bartolo adscripserunt. Nec obitus, nec sepulchri aliqua eius memoria apparet.

a Caccialu. de modo stud. §. docum.
b ipse in proem. Institu. in vers. Flauius.
c Bar. in §. sed et si pater. Insti. qb. mod. ius patri. potest. soluit. Bartholomeus à Nouaria.

RAINERIVS ARSENDVS FOROLIVIENSIS.
Cap. LXII.

Ainerius Arsendus Foroliuiensis primum Romæ sacri Palatij Auditor fuit, deinde cum Iacobo à Beluisio, & Butrigario Boniæ, postea Pisis magna cum laude docuit. Cum vero Obertinus iij. Carrarius circiter annum MCCCXXX. Patauij d Gymnasium iam intermissum instaurasset, ab eo sexcentorum aureorum stipendio, quod tum magnum habebatur, ad docendum conductus fuit. e Bartolum discipulum habuit, & postea Antagonistam, seu Concurrentem, f cui superstes fuit, & subtiles in ius nostrum interpretationes, quæ nusquam extant, fecit. Statutorum materiam cum iam annis XXX. professus esset, explicuit. g Auditor etiam sacri Palatij fuit, ac Caroli Cæsaris, Boemiæq; Regis supremus Consiliarius. Rauennæ diu habitasse & multa ibi prædia acquisiuisse dicitur.

d Bar. in l. suus quoq; ante n. 4. ff. de hered. inst.
e in Chronicis Patauinis.
f Ias. in l. omnes populi. in prin. de iust. & iur.
g Bar. in l. omnes populi. de iust. & iur.

Fridericum, & Arsendinum filios habuit ambos Iurisconsultos. Is vestigia patris secutus, & ipse Patauij circiter annum MCCCXL. professus sæpe à Francisco pro ineunda pace Venetias, & postremò ad Pontificis Legatum Bononiam pro ope contra Venetos impetranda missus

Fridericus, et Arsendinus filij.

a Pau.Ca.in l. 1. §. fauis. ff. de acq. poss.
b Nelus de S.Gemin. in tract. banniti. in vlt. par. n. 180.

missus est. Postremò Bononiæ docuit, publiceq; disputauit. a Obijt Rainerius Patauij Anno Salutis MCCCLVIII. b & apud D. Antonium cum hoc Epitaphio humatus est.

Liuia, quam genuit Rainerius alma quiescit
Hoc saxo legalis apex, venerabile numen
Legibus in mundo. Iuris summusq; Monarcha,
Fidum consilium dubijs rationis amicus,
Hoc pereunte perit legum veneranda potestas,
Virtus strata iacet cælo viduata paterno
Huc huc verte oculos lachrymans hic sponte querarie
Plus studiosa patrem, quia vix hanc passa ruinam
Heu tantum sæclo damnum reuelare futuro
Compos eris. Natumq; sileas Arsenda propago.

Ægidius Mădelbert' Cremonēs. Carlinus eius frater.
c Alber. in l. semper in obscuris ff. de reg. iur.

Eodem tempore Ægidius Mandelbertus Cremonensis ius Pontificium Patauij interpretabatur. Carlinus vero eius frater ciuile, qui postea in foro Romano causarum patronus magni nominis fuit. c

THADAEVS PEPVLVS BONONIENSIS. Cap. LXIII.

d Ioan. Villan. lib. 9. cap. 131.
e Ang. in l. pen. ff. de her. inst.

Nter opulentiores Italiæ ciues habitus est Romæus Pepulus, qui annuum redditum viginti millium florenorum habebat ex fœnore quæsitos, d itaq; timens, ne hæredes de male quæsitis vexarentur, centum millia florenorum Ecclesiæ reliquit, quæ dolo deprehenso eum sepultura non est dignata. e Romæus igitur, dum vixit, opibus potens, velut Bononiæ Princeps cuncta regebat. Quare Beccatelli, alijq; nobiles indignati, populari tumultu, ipsum cum pluribus eius sectatoribus, quorum nonnulli iurium Doctores erant, vrbe

vrbe expulerunt anno, qui fuit salutis MCCCXXI. a Is Cęsennam profectus suo ære, amicorumq; auxilio CCCC. equites contraxit, quorum auxilio Bononiam ingressus statim à populo eiectus exulare coactus est. Eius tamen potentiam veriti Bononienses Bertrandum Poggettum Cardinalem Pontificis legatum, qui in Italia pro Ecclesia bellum gerebat, in vrbem receperunt, qui primum omnes cum Romæo in exilium actos reuocauit, b cum vero etiam iniquis oneribus ciues affligeret, qui Gibellinæ factionis erant, auctore Brandalisio Gozadino, eum vrbe eiecerunt. Ita in libertatem restituti, arcemq; demoliti in se arma temerè conuerterunt. Dum enim potentissimus quisq; Principatum vrbis affectat, mutuis cladibus plurimi sunt cęsi, & plus MDCCC. ciues solum vertere coacti. Demum anno salutis MCCCXXXV. Thadęus Pepulus Romæi filius c eximius Iurisconsultus Obicij Atestini auxilio Brandalisio expulso primum populo est præfectus. Deinde post biennium VII. Idus Iunij vrbis dominatum arripuit, ac vt se hostibus formidabiliorem faceret, Florentinis coniunctus DCCC. milites ciuium impensis penes se aluit.

Vir insignis sapientiæ plures in se conflatas coniurationes prudenter extinxit, ac nonnullis supplicio affectis, & alijs exilio mulctatis, omnem aduersariorum conatum elusit. d Aduersus etiam Benedictum XII. qui Auenione sibi dira minabatur, magna cum auctoritate non modo se defendit, sed ei postremo cum incredibili omnium admiratione conciliatus est: Cum Pontifice ab initio fuit, sed postea, vt imperium tueretur, ad Cæsarianos declinauit. Iustitiæ, æquitatisq; amator Romæum patrem, quod contractus de fœnore suspectos celebraret, sæpè, reprehendit, e & factus Princeps, etsi studijs, quibus iuuenis mirificè deditus erat, incumbere non potuit, occurrentes tamen controuersias secundum ius decidi præcepit. f Demum cum XII. annis pacatam ciuitatem rexisset, circiter annum MCCCXLII. vel, vt alij volunt, XLVII.

a *Io. Villan. lib. 9. cap. 131.*

b *Bar. in l. 11. ff. de decurio. & in l. 5. C. de his, qui in exili. dati. lib. 10.*

c *Imo. in l. cum seruus. col. 2. ff. de cond. & dem.* an. MCCCXXXVIII.

d *Io. Vill. lib. 11. cap. 69.*

e *Imo. in d. l. cum seruus. col. 2.*

f *Ias. in l. 1. n. 103 ff. de leg. 2. Bar. in l. filio præterito n. 15. ff. de iniust. rup. & irrit. testam.*

a Matth. Villan. lib. 1. cap. 56. & sequentib.

decedens opulentum Bononiæ imperium Ioanni, & Iacobo filijs reliquit. a Hi ab Aftorgio Pontificis copiarum Imperatore circumuenti, & in vrbe obsessi, post triennium, quam imperare cœperant, Bononiam Ioanni Mediolani Archipræsuli, & Principi 10. millibus aureorum florenorum vendiderunt. Humatus est Thadæus in templo D. Dominici in marmoreo Mausoleo, quod Iacobus Lanfrani Venetus sculptor eximius anno M.CCCXLVII. elaborauit. b

b Georgius Vasarius de vitis Pictorũ in Augustino Senensi. part. 1.

SIGNORINVS HOMODEVS MEDIOLANENSIS. Cap. LXIV.

Ertilissima eadem tempora Signorinum Homodeum Mediolanensem eximium Iurisconsultum protulerunt, quem alij Signorolum vocant. Sed in albo Patauinorum Iurisconf. legitur Signorinus. Is Rainerij Arsendi Foroliuiensis discipulus, ac postea eques, & Comes Palatinus creatus est, quo tempore inter profitentes celeberrimus habebatur. Anno M.CCCXL. cum Vercellis profiteretur, publicè disputauit, vtrum Doctor Equiti sit præferendus, c de quo etiam nobilem tractatum conscripsit, quem deinde Ludouicus Bologninus splendidis declamationibus illustrauit. Alia post se præclara responsa reliquit; in hoc tamen nota non caruit, quod Præceptori Rainerio, quem debebat honorem, non detulit. d Vercellis, e Bononiæ, f Patauij, Parmæ, vbi in Iuriscon. albo adhuc scriptus reperitur, ius ciuile est interpretatus; deinde a Galeacio Vicecomite peramplo stipendio conductus Ticini docuit, posteà à Ludouico Principe Achaiæ cum Petro Besutio Taurinum conductus ibi professus est, donec ipse Princeps occu-

c Signor. consil 3.

Ludouicus Bolognin.

d Raine. in consil. vlt. quod est inter consilia Signor. li....

e Vt ipse ait in L. ... §. fratre. ... de leg. ...

f Albert. in R. de ... ob. ...

Petrus Besutius.

occubuit; & cum eius successores ad stipendium illis persoluendum teneri negarent, Christophorus Castellioneus ipsis vt debitam pecuniam persoluerent persuasit. a

Postremo Vercellas an. MCCCXLV. ad ius docendum vocatus pluribus annis professus ibi occubuit, & in D. Pauli peristylio humatus luculentum epitaphium, quod, excesis vetustate literis, legi non potest, promeruit. Certum est, ipsum vltra an. salutis MCCCLXII. superuixisse, vt ex eius responsis liquet. b Vxorem habuit nomine Aquiliam, quæ peste infecta cum vellet testari, iussit se in viam publicam deferri, vt legitimum ad vltimam voluntatem condendam numerum testium inueniret. c Alius ex Homodeis non multo post & ipse Ticinensi in Academia claruit. Tempus eius mortis, & sepulchrum ignoratur.

Post Signorinum Bartholomæus Gloria Patauinus ius ciuile Patauij docuit.

Christophorus Castellioneus.
a in cons. 4.
b cons. 187.
c Fulg. & Iaf. in l. vlt. col. 3. C. de testam.
Bartholomeus Gloria Patauinus.

MATTAGNANVS ACTIOGVIDVS BONONIENSIS, ET GABRIEL OSELLETVS MVTINENSIS.
Cap. LXV.

Ignoroli contemporanei fuere Mattagnanus Actioguidus Bononiensis, & Gabriel Oselettus Mutinensis. Ille eximiæ spei iuuenis in ipso ætatis flore, dum annum XXV. ageret, tum primum crescente Bartolo decessit. Ita factum est, vt plura scribere non potuerit. Non paucas tamen disputationes reliquit, quæ & ipse vetustate periere. d

Gabriel quoq; etsi libellum de forma, multaq; alia in ius edidit, nihil tamen eius ad nos peruenit, præter hæc

d Caccialup. de mod. stud.

duo carmina, quæ de humano partu in vtero formando composuit, a ea velut non inconcinna subijciam, vt appareat illum Poeticam attigisse.

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine terni,
Bis seni carnem, ter seni membra figurant.

De eorum obitu, aut reliquiarum loco nihil habetur.

His superfuisse creditur Thomas Formaginus Bononiensis interpres iuris eximius. b

a *Alber. Rosa. in l. qui in vtero. ff. de stat. hom.*

Thomas Formagin. Bononiensis.

b *Alber. in l. quis quis col. 2. C. ad l. in l. maie.*

ALBERICVS ROSATA BERGOMENSIS.

Cap. LXVI.

IN fœcundissima illa virorum Illustrium ætate, etiam Albericus à Rosata Bergomi pago oriundus claruit, qui adeo obscuris natalibus fuit, vt nec gentis nomen tulerit, ingenio tamen, & eruditione veram nobilitatem sibi comparauit. Patauij Ricardum Malumbræ, & Oldradum a Ponte eximios viros audiuit, c deinde lauream assecutus totum foro se tradidit. In patria, & Curia Romana patroni officio diu functus eam sibi famam acquisiuit, vt vulgo magnus Practicus vocaretur, d cui vni Mediolanenses plusquam alij Iurisconsulto tribuebant. e Demum à Ioanne Nouariensi Episcopo, & Luchino Vicecomite Mediolani Principe ad Benedictum XII. Anno Salutis MCCCXL. Legatus missus turbulentæ contentioni interfuit, quam Ludouicus Cæsar cum Pontifice de Principis potestate habebat. f Patriæ Ius municipale ex Decurionum mandato correxit. g Ac postremo, relictis negocijs, in Pandectas, & Codicem erudita commentaria ex antiquorum glossematis, & Præceptorum, aliorumq; doctissimorum lectionibus collecta conscripsit, quod opus ordini Iuris-

c *Alberi. in prin. ff. & in l. 1. de noue. C. compo.*

d *Fulgos. in cōs. 155*

e *Ias. in l. 1. in prin. post n. 8. de op. nou. nūcia.*

f *Albe. in l. iubemus 2. n. 5. C. de Sacr. Sāt. Eccl. in l. bene à Zenone. n. 6. C. de quadrië pscrip.*

g *Alber. in l. 1. C. de nouo Cod. cōp.*

Iurisconsultorum Bononiensium dedicauit.

Tantam laudem promeruit, vt multis ex obscura vetustate in lucem prolatis fidelis antiquitatis obseruator sit appellatus, a & summo apud omnes eruditos in honore habeatur. Statutorum etiam præclarum opus, & locupletissimum rerum omnium Dictionarium edidit, quod apud iurium studiosos magno in pretio extitit. Id prius in duo diuiserat, alterum Cæsarei, alterum Pontificij iuris, quæ postea in vnum volumen commodius redacta fuere; vnus de Testibus liber eius nomine circumfertur; Sed an ipse illius operis auctor fuerit, dubitatur. In Dantis quoq; Aligerij comœdiam commentarium scripsisse fertur. Vxorem habuit, & tres filios, quibus cum anno Iubileo MCCCL. Romam petijt, & veniam erratorum obtenturus Apostolorum limina sex diebus visitauit, b & domum redijt. Mox obijt anno vno ante Bartolum MCCCLIIII. humatus est Bergomi in Suburbio D. Catherinæ in facrario Sancti Nicolai ad læuam ingredientibus apud Benedictinos, ei hoc carmen candido in marmore vetustis litteris incisum fuit.

a *Iaf. in l. 4. §. Cato post. n. 47. de verbo. oblig.*

b *Alber. in dictionario, in verb. iubileus.*

Hic iacet in arca legum qui iam fuit arca.
Claret lecturis, quas fecit corpore Iuris,
Atq; alijs multis, quibus in scribendo refulsit.
Hic de Roxiate Albericus, gloria morum,
Tempore non paruo miseros releuare minister
Virginis obsequio, prece, cuius cœlica sumpsit.

BARTOLVS A' SAXOFERRATO.
Cap. LXVII.

BArtolus Sentini, quod Vmbriæ oppidum, nunc Saxoferratum vocant, natus est anno MCCCXIII. quem pleriq; quod eius gentis nomen non legatur, Spurium incerto patre natum

natum esse autumant. Sed ego, cum ex Seuerorum familia, quæ adhuc Sentini Bartolo progenitore gloriatur, fuisse in vetustissimo Codice inuentum audio, & ex eius testamento, quod mihi Amplissimus Cardinalis Alciatus exhibuit, ipsum ex Francisco Bonaocursio patre natum deprehendi, qui apud Portam S. Susanæ nuncupatam in vico D. Mariæ de Francolinis habitabat. A Religioso Minorita Afisinate nomine Petro, qui Venetijs Pietatis hospitij, vbi expositi infantes educantur, erigendi auctor fuit, prima literarum rudimenta planè puer exhausit: a fœlicemq; ingenij indolem nactus vix pubes grauiora studia tentare ausus est; Si quidem XIII. ætatis anno Perusium profectus à Cino in iure ciuili institui cœpit, ex cuius lectionibus iudicium se perfecisse dictitabat. b Indè Bononiam profectus Iacobum Butrigarium, & Rainerium Arsendum Foroliuiensem audiuit, vbi sexto anno postq; legibus operam dare cœperat, publicè disputando de iure respondit. c Deinde anno ætatis XXI. non sine omnium admiratione lauream accepit, d anno MCCCXXXIV. XXVII. Septembris. quis eum infulis Iurisconsultorum exornauerit, non constat; in quadam tamen iuris interpretatione, e quæ Rainerio attribuitur, scriptum reperitur. Vado ad induendum me, vt vadam ad conuentum D. Bartoli de Saxoferrato. Is creditur Rainerius Arsendus fuisse, qui pretiosiorem vestem se induiturum significat, qua ad celebritatem aliquam euntes eo tempore vsi fuisse videntur.

a Bar. in l. quidā cum filium. ff. de verbo. obliga.

b Bal. inc. I. §. Vassallus... ff. de feud. fuer. controu. inter dom. & agnat.

c Ang. in l. I. §. pueritiā de postul.

d Bar. in d. l. quidam cum filiū.

e l. posthumus. de in iust. rupt. & irrit. test.

Factus Iurisconsultus primò Tuderti, deinde Pisis assessor, f vbi rebus capitalibus Præfectus, cum reum, qui leue furtum in extranea regione commiserat, præcipiti sententia condemnasset, omnium in se odium concitauit. Quare ad euitandam populi inuidiam in Seinotam Villam recessisse fertur. Inde Pisas ad docendum vocatus, vbi an. MCCCXXXIX. probante Benedicto XII. Pontifice, Gymnasium erectum fuerat, g anno ætatis XXVI. Ius ciuile profiteri cœpit, h postea Perusium conductus

f Bal. in l. I. n. 9 C. de his, qui accusa. nō poss.

g Rapha Volater. Geograph. lib. 5.

h Bart. in l. si is, qui pro emptore. in fin. ff. de vsu cap. quam primo anno legit.

tanta

tanta nominis claritate docuit, vt vndiq; ad se audientes attraxerit, a & summus Interpres sit appellatus. Patauij etiam, & Bononiæ professus fuisse videtur. b Rainerium præceptorem Concurrentem habuit acerrimum, c & vespere Signorolum Homodeum. d Bis singulis diebus mane, & vespere legere e & XIII. pluresve leges, vel paragraphos vno die absoluere consueuerat, ita vt singulo anno dimidiam Pandectarum partem explicuerit. f In docendi munere magnam ei famam comparauit, quod opiniones laicis gratas, idest, vt nostri interpretantur, ad naturalem sensum accedentes tenuerit. g Nec parum à Francisci Tigrini Pisani commentarijs adiutus fuisse creditur, quæ enim ab eo inordinatè scripta fuerant, Bartolus digesta pro suis publicauit. h

Ius ciuile incredibili diligentia interpretatus est, vsq; adeo vt in breui duarum paginarum commentario quinq; annos quandoq; consumpserit. i Vt scribendo ociosus vacaret, dum Bononiæ profiteretur, in amænum propè vrbem collem, qui Sanctus Victor vocatur, per multos dies secessit; Nulla re magis, quàm studio se delectari dicebat; k Vnde cum ex difficili ægritudine conualesceret, animum nisi legendo, aut componendo nunquam exhilarare potuit. Pluribus itaq; opusculis, responsisq; editis, quo obcubuit anno, cum Perusij vacaret, ad Litus Tiberis egressus est, ibi fluminis anfractus, alluuiones, insulasq; contemplatus, Guidone Perusino Theologo, Geometraq; adiuuante, nobilem Tiberiadis Libellum composuit. l In soluendis antinomijs, & distinctionum fœdere conciliandis iuribus adeo excelluisse existimatur, vt omnium Interpretum Princeps habitus, Iuris speculum, & lucerna, m veritatisq; amator n sit nominatus, cui primæ inter veteres Iuris interpretes tribuuntur, quemadmodum Ioanni Andreæ inter antiquorum canonum professores. o

Id etiam supra alios præcipuum habuit, vt in tot & tam varijs commentarijs, quę edidit, raro sibi contrarius repe-

a Bald. in d. l. 1. n. 29. & Paul. Castr. in l. testamẽto C. de impub. & alijs substit.
b Bart. in cons. 198. ad fin.
c Ias. in l. omnes populi in prin. de iustit. et iur.
d Præposit. Alex. in c. 1. in fin. de donat. inter vir. & vxorem.
e Bart. in l. edita ante num. 13. C. de edend.
f Bart in l. in prouinciali §. 1. n. 4 ff. de oper. nunciat. vbi dicit, Dixi late in l. 1. §. 1. sup. eod.
g Bald. in c. 1. de success. feud.
h Ang. & Paul. Castr. in l. si ser. ff. de solut.
i Pau. Ca. in l. si minor. C. de integr rest. mino.
k Bar. in præfat. trium libr. Cod.
l Bar. in princ. tract. Tiberiad.
m Ang. cons. 15.
n Rom. in cons. 480. & in cons. 469. & alibi. latè Sy[illegible] lib. [illegible] sub n. 25. ver. Et nunc veniendo.
o Barba. in R. C. si admitt. sub n. 34.

reperiatur; mira breuitate vsus plus tacendo, quàm loquendo dixisse fertur. a

In ea deniq; apud Hispanos existimatione fuit, vt in diuersis Doctorum sententijs eam partem præualere decreuerint, pro qua Bartolus stetisset, quod olim de Papiniano lege cautum fuit. b Alij eius opinionem semper præualere affirmant. c Veronæ quoq; statutum est, neminem ibi Iuris prudentum Collegium posse ingredi, qui Bartoli commentaria non habuisset, quæ in decidendis causis maximè necessaria esse crediderunt. Ad Henrici VII. Constitutiones, præclaras glossas edidit, quæ legi ipsi præstare feruntur; d In his enim maturè locutus mirificè excelluit, e vnde solida doctrinæ genere delectati Franciscus Albergatus, & Barbatius non pauca illis adiecerunt. f Circumferuntur & eius nomine super Institutionibus quædam commentaria, sed ea Bartholomæi à Nouaria esse verisimilius est, quem Institutiones interpretatum fuisse constat. g Is enim se Ioannis Fabri discipulum fuisse profitetur, h quem Bartolus nunquam audiuit, sed similitudo nominis, quod dimidium pro voluminis auctore in fine libri scriptum erat, impressorem decepit, vt eum Bartolum esse crediderit; i commentarius quoq; a 35. titulo vsq; ad finem Codicis Iustiniani Bartolo adscriptus Comitis Perusini esse fertur, ab illius enim stylo longè distant. Non desunt tamen, qui eum Sophisticum, k & mollem, ac ineptum Leguleium l per contemptum vocauerint, quòd solus quandoq; in opinionibus inuentus sit; Saturnini Iurisconsulti exemplo, Saturninus à Baldo est appellatus. m Ingenio quoq; tantum quandoq; transgressus esse fertur, vt quid diceret, non animaduerterit. n Nec solum contra aperta iura respondisse sed & ea perperam quinq; exposuisse à Baldo diffamatus est, o qui semina ab eo iacta se sequi, & sarculo malè sata extirpare dicebat; Sed modestiores eius verba a se non intelligi malunt fateri, quàm tantum virum inscitiæ arguere, p & ad eo obscurus quandoq; fuit, vt à non-

nullis

a Brunus de stat. exclud. fem. art. 31 q. 2 col. 3. ver. et ex prædictis.
b l. 1. de resp. prude. in C. Theodos.
c Sylua nupt. lib. 5. sub n. 25.
d Io: Igne. disp. an Rex Frãciæ recognosc. Imperator.
e Socin. in cõs. 275 in 2. Caccialu. de modo condendi.
f Caccial. s l. 1. C. de sũ. Trin. Felin. in c. Rodulph. col. 12 de rescr. sub n. 19
g Aug. Aret. § 5. iterd. sub n. 10. insti. de oblig. q ex delict. nascu. Caccial. in l. oẽs populi. col. ff. de iust. et iur. Laur. Rodulph. de vsur.
h in 5. sed si pater. instit. qb. mod. ius patr. pot. solu.
i Al. ĩ rub. ff. de op. no. nũc. sub n. 22 et ĩ cõs. 12. s. 1 6 l. 7
k Sign. Homod. in cõs. 2 2. et Ipol. in cautel. 245.
l Bal. ĩ cõs. 477. li.
m Ias. i l. si sil. fa. sub n. 7 ff. si cert. petat. cux. l. 2. ff. de Bon. Bal. in l. 1. sub n. 3. C. de S. S. Eccl.
n Pa. sa. o Ias. ĩ si. n. petẽt. C. de pact.
o in cõs. ãtepe. in 5 Bal. de pse. car. 80
p Bol. i auct. habi. no. 3 . ne fil. p pat.
q Laup. l. 5. s. n. 25

nullis teutonicè locutus fuisse dicatur. a Memoriæ infirmę fuit, qui cum aliquid commentabatur, leges in promptu habere non poterat, & ab alijs eas accipere cogebatur, & multas Franciscus Tigrinus Pisanus eius amicissimus suggessit. b Nicolai quoq; Mattarelli, atq; aliorum veterum sententias quandoq; ad verbum descriptas sibi impudenter attribuisse dicitur, c & ipse, vbi plenius loquitur, sæpe defecisse arguitur. d In quibus causis consilium ab eo petebatur, negocium cum Mercatoribus, quos alicuius iudicij nouerat, conferre solitus est, & secundum eorum opinionem sæpè respondebat. e

Plurimorum tamen consensu principem in explicandis Iuribus locum assecutus est, vt eo maiorem auctoritatem nemo adhuc obtinuerit; vnde Iudicum Romanæ Rotæ sententijs saltem in Cæsareis vrbibus eum postponendum non esse aliqui affirmant. f Dinum, Cinum, Petrum à Bella Pertica, cum Iacobo Butrigario omnes simul scientia à Bartolo superatos esse Tindarus eius pronepos contendit, g & nihil boni ignorasse dicitur. h Luculento ordine vsus est post theoremata praxim ponere solitus; i quam in iuuentute contra reos seueritatem induerat, vix vnquam dimittere potuit, plura enim aduersus sontes rigidè scribens, quos dicto perdere non potuit, calamo extirpare conatus est. k Eoq; modo causa fuisse dicitur, vt innumeri eius auctoritate immerito supplicio afficerentur; ob id & alia ex abrupto dicta aliqui illius animam apud Inferos torqueri nimis audacter dixerunt. l

Mathematicam, hæbraicasq; litteras non multo antequam decederet, attigisse creditur; vt doctrinam acquireret, magna sobrietate vsus est, qui ne superfluo cibo se oneraret, appensis panis; & potus vncijs viuere consueuerat. m Vnde præter legum peritiam admirabili prudentia præditus nulla diuini numinis gratia caruisse dicitur. n Quædam dicta frequenter in ore habuit, vt illud; Omnia sciri expedire, Nec bonum esse sarcinatorem, qui clauos facere nesciret. o A. Perusinis ad Cæsarem Carolum

a Alex. in l. miles §. decē. ad fin. ff. de re iudic. a. Sylu. nupt. in loco supr. cit.
b Ang. & Castr. in l. si quis seruo. ff. de solutio.
c Bal. in l. verū. in fin. ff. de petitio. hered. & in l. scrib. C. de impub. sub n. 43
d Raph. Cuma. in l. natural. §. nihil cōe. de adqr. poss.
e Tiraqu. in xi. leg. Cōnub n. 5. Ant. Corset. singular. 269. in ver. tēst a m. Abb. in c. ad nostrā de cōsuet.
f corn. i cōs 33 . l. I
g De testib. variantib. c. 9.
h Pāthal. de Crem. in l. 2. sub n. 29. C. de rescind. vēdit.
i Fulgo. in l. 1. §. in hac. ff. cōmo. Alex. in l. si cū dotē. §. eo autem tēpore. ff. sol. matr.
k Barba. in c. 1 1. de foro compet.
l Alex. in l. verum ff. de parrici. in appostil. ad Bar. Syl. nupt l. 1 sub n. 70. Rol. à Val. cōs. 9 . ad fin. i 3 Rom. i sing. 704 incip. Quero à te.
m Caccial. in l. omnes populi. in 6. q. prin. de iust. et iur.
o Ang. in l. hoc ā-pli §. Cels. in fin. ff. de damn. infec.

 lum

lum IIII. Boemum Pisas Legatus missus est, vt quædam contra ipsos ab anterioribus Principibus decreta aboleret, & alia insuper eisdem priuilegia concederet, quæ omnia priuilegio bulla aurea insignito assecutus a honoris gratia obtinuit, vt ipse, & liberi iurium Doctores suos Auditores, qui Spurij essent, natalibus possent restituere. b Ab eodem etiam Gentilitijs purpurei leonis duplici cauda salientis insignibus est donatus. c

Perusij Pellina Bonarelli filia vxore ducta, plures liberos suscepit, Franciscum, pro quo Bal. consuluit, d & Alouisium, quos hęredes reliquit; Filias Sanctam Ranno Nulio, Paulam Nicolao Alexandro Perusino coniunxit, Franciscam Guilielmo Celolo patri Sallustij Iuriscon. e & Nellam Io: Baptistæ Alfano Perusino Iurisconf. & professori, CCCCLXXX. aureorum florenorum dote constituta, nuptui locauit. Is, viuente adhuc Socero, præclarum de Arbitris opus edidit. Ex eo natus esse dicitur Nicolaus Alexander, qui & ipse Iurisconf. libellum de Substitutionibus composuit. f Ex Nicolao genitus est Tindarus & ipse etiam Iurisperitus, qui luculentum de Testibus opusculum fecit, proauiq; responsa eo, quem habemus, ordine collocauit. g Petrum Franciscum fratrem habuit, cuius prædefuncti filiæ Nilæ centum aureos florenos legauit; & alium nomine Bonaccursium, cui Doctoratus insignia tradidit, extatq; adhuc ob eam rem ab illo tum habita oratio, & alia qua Ioannem cognatum ijsdem ornamentis honestauit; solebat autem in his orationibus à lege, aut canone aliquo auspicari. h

Adhuc iuuenis 46. vel, vt alij scribunt, 44. i ætatis anno immatura morte ereptus Perusij in Alfanorum ædibus defecit anno salutis MCCCLV. XIII. Iulij, & in Minoritarum D. Francisci templo, vt ipse testamento iusserat, primum humi sepultus est, deinde ab atnepote Alfano pro insigni templi columna in marmoreo sarcophago cum hac inscriptione est collocatus, OSSA BARTOLI. Alij eum anno ætatis 50. & salutis MCCCLVII. die XII. Iulij

a Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. reges.
b Bar. in l. gallus §. forsitan. de liber. & posthum. in l. ex facto. §. si quis rogatus. i. in prin. ad Trebellian.
c Bar. de insign. & armis in prin.
d in cons. 132. l. 5.
e Ang. Are. §. vlt. inst. ad Tertull. & in §. actionu. insti. de actio. Io: Baptista Alfanus Perusin. Nicolaus Alexander, nepos Bartoli.
f Socin. in l. 1. in prin. 43. col. de vulga. substitu. sub num. 56. Tindarus pronepos Bartoli.
g Socin in cons. 93. post n. 27. vol. 4
h Ang. in l. olympico ff. de serui. vrba. prædior.
i Tindarus de testib. c. 9. num. 3

Iulij decessisse ferunt, a qui si superuixisset, mirificè ius Pontificium illustraturus credebatur. b Ei statua Tolosæ ante Hospitium D. Iacobi Gallico distico subscripto apposita hodie manet. Nonnulla volumina, quæ eius fuisse dicuntur, in Cænobio Montis Murcini propè Perusium pro re memoranda ostentantur. c

a *Silua nupt. lib. 5. sub n. 5. vers. & nunc veniendo.*

b *Barba. in c. at si clerici. in prin. de iudi. & in c. qualiter. ad fin. eo tit.*

c *Guliel. Pont. in l. diuortio. col 11. post nu. 20. ff. solut. matr.*

IACOBVS PALLIARENSIS SENENSIS.

Cap. LXVIII.

Tumultuantibus ob Guelforum, & Gibellinorum factiones in Italia populis, Clemens V. Pontifex anno Salutis MCCCVI. Neapoleonem Vrsinum Cardinalem ad sedandas turbas cis alpes legatum misit. Is exules restituturus Bononiam venit, vbi suspectus ciuibus factus non sine corporis periculo eiectus fuit. Hac contumelia accensus Legatus eam Ciuitatem Academiæ iure priuauit, & illos, qui eò studiorum causa profecti fuissent, diris subiecit. d Eam ob rem deserto Bononiensi Gymnasio, alibi disciplinarum studia florere cœperunt. Ac primò Florentiæ, deinde Senis anno MCCCXX. publicæ Academiæ sunt institutæ, vt quibusdam in annotationibus Pius Pontifex scriptum reliquit. Alia verò in quibusdam vetustis annalibus Senensis Gymnasij origo narratur, quam etiam Petrus Ancaranus se audiuisse, narrat. e Fertur enim Bononiæ anno MCCCXXI. Mense Aprilis studiosum ex Tarraconensi Hispaniæ parte, quam Cataloniam vocant, oriundum ob stuprum in vincula coniectum, & capitis supplicio affectum, id reliquis Academicis durum visum, vt qui vim non intulerat, vltima pœna plecteretur. Itaq; in vnum coacti se Bononiam relicturos iurarunt, nec vnquam, nisi

d *Ioan. Villa. lib. 8. cap. 31.*

e *in prœm. 6.*

sumpto de seuero Prætore supplicio, reuersuros.

Dies erat Veneris, quo capitali pœna affecto Catulano, omnes cum Gymnasiarchis Forum Cornelij se contulerunt. Inde ad diuersas Italiæ vrbes, vt exciperentur, litteris missis alicunde optatum responsum expectabant. Alijs cunctantibus Senenses nuntio accepto statim Senatum conuocant, à quo iuuenes recipi decretum est, continuò Tantileum Guidum, & Simonem Iacobi Tondi Legatos ad scribendas conditiones Forum Cornelij miserunt. Summa conuentionum fuit, vt Senenses sex millia florenorum studiosis ob redimendos eorum libros oppigneratos persoluerent, ac cum vniuersa supellectile suis sumptibus in vrbem conueherent, Gymnasiarchis trecenos annuos florenos persoluerent. His, qui disciplinis vacarent, per annum, & quatuor menses gratuito ædes, Gymnasia verò perpetuò præstarent. In omni artium genere suo impendio professores exhiberent, atq; à Summo Pontifice Senis Doctores creandi priuilegium obtinerent. Ijsdem deniq; priuilegijs ibi Academici gauderent, quibus Bononiæ potiebantur. Die 17. Kal. Iunij scriptis pactionibus læta iuuentus Senas ingressa à Ciuibus immenso gaudio gratulantibus excepta fuit.

Instituto itaq; Gymnasio, primi ibi Fridericus Petruccius Ius Pontificium, & Iacobus Palliarensis, quem falsò alij Ioannem nominant, Ius ciuile docuere. Is postea Perusium vocatus Baldum discipulum habuit, a qui non pauca à Præceptore mutuatus esse dicitur. Plura responsa, & commentaria scripsit, quæ hodie non extant; præcipua eius laus est, quod in eruendis legum sensibus plurimum versatus est; b cum sciret præstare rustica quam vrbana prædia possidere, c & Catonianam censuram esse melius arare, quam verrere, eam notam euitauit, emendisq; tantum agris intentus nullas ædes, proprias vnquam habuit, sed in conductis semper habitauit. d In patria defunctus in D. Francisci æde in marmoreo sepulchro vetustate exeso cum sequenti, sed rudi, Epita-

a *Bal. in c. Vasallus. 1. §. si de feu d. fuer. contro. inter dom. & agna. Pau. Ca. in l. omni modo. in fin. prin. C. de inoff. testam.*

b *Alex. in l. si fundus. in fin. ff. solu. matr.*

c *Ang. in l. 1. C. de debit. ciui. lib. 11.*

d *Ang. in l. vlt. §. fin. autem legata. C. de bon. quæ liber.*

Epitaphio in quadrata tabula inciso sepultus fuit.

Legibus inuicti cinerem Doctoris arentem
Anxie carcer habes, liberam tenet æthera mentem
Nomen ei Dominus Jacobus Palliarensis
Doctrinis pollens miranda corona Senensis
Marmore si pressus cogitur terrescere tantus
Fertur in exemplar lachrymosum dogmate planctus.

Dies obitus non apparet. Cęterum Senensis Academia non multo post destituta atq; iterum restituta non semel intermissa fuit. a Sub hæc tempora circiter annum MCCCLX. Vincislaus, qui & Carolus Imperator, atq; Boemiæ Rex, celebrem artium Liberalium Academiam Pragæ instituit, b vbi professores tantum Teutonici per multos annos docuerunt; id ægrè ferentes Boemi doctrina Hussitarum imbuti primum argutijs dialecticis illos vexare cœperunt, mox à Vincislao Caroli filio Cęsare obtinuerunt, vt in eo Gymnasio ritu Parisiensi omnia explicarentur, & eo ordine traderentur. Quod ad sui inuidiam factum Teutonici cernentes ea contumelia commoti Præceptores, & discipuli iureiurando se obstrinxerunt, vt indè discederent. Nec multo post supra duo millia Lypsiæ, quæ ciuitas est Misniæ trium dierum itinere Praga distante, consedere, ibiq; nouam Academiam erexere, itaq; libere Boemis Gymnasium patuit.

a *Card. in Clem. dudum. vers. ab olim. n. 17. q. 16 de sepult.*

b *Aeneas Syluius in historia Boemica. cap. 33. & 34.*

NICO-

NICOLAVS SPINELLVS NEAPOLITANVS, ET ANDREAS RAMPINVS ESERNITANVS.

Cap. LXIX.

Vo alij ex Regno Neapolitano eadem ætate floruerunt Nicolaus Spinellus Neapolitanus, qui in Patria, & Patauij circiter ann. salutis MCCCL. professus in XII. Codicis Iustiniani libros, & institutiones, & magnam a Pandectarum partem luculenta scripta reliquit, eximiusq; legum Interpres habitus magni textualis cognomentum promeruit. b Raphaelem Fulgosium discipulum habuit, quem Doctorem increpabat, quod non nisi 2. Digestorum libros prælegeret, cum ipse 24. explicaret. c Aliquandiu in Ioannis Galeacij Vicecomitis consilio fuit, pro quo magni ponderis causas egit. d Equestri dignitate honestatus Siciliæ Cancellarius creatus est, ac demum Ioiæ Comes factus e in Ioannæ Regis Roberti filiæ consilio fuit, & tunc orti schismatis auctor. Decesserat Gregorius XI. qui Auenione Romam sedem retulerat; Quare cum ex XVII. Cardinalibus quatuor tantum Itali essent, veritus Populus Roma. ne Gallus Pontifex crearetur, iterumq; Auenionem Sedem referret, Italum efflagitabat. Metu itaq. perterriti, vt ferunt, Purpurati, Bartholomæum Neapolitanum Barensium Archipræsulem armorum metu Pontificem declarant, qui Vrbanus VI. est dictus. Alij, expressa conditione, creatum volunt, eaq; illius iuramento confirmata, vt suo loco, & tempore Pontificatui renunciaret. Ad eum salutandum Nicolaus à Ioanna missus est, qui simul-

a in Infortiatum

b Caccialu de mod. stud. docum. 5 Roma. in auct. similiter. C. ad l. Falcid. Ias. in instit. de actio. in prin.

c Fulgos. in proœm. ff. sub n. 15.

d Bal. in cōs. 147. col. 4. lib. 2.

e Bal. ibidem.

simultates cum eo habuerat; cum verò in aula cum alijs Proceribus inuitatus cęnaret, ab Vrbano ob contumeliam ex altiore loco surgere, & in inferiore accumbere iussus paruit. Sed Neapolim reuersus hanc Reginę, cuius legatus fuerat, non suam fuisse iniuriam; & cum metu, sub conditioneq; creatus Pontifex diceretur, Ioannæ suasit, vt Fundos Purpuratis concederet, vbi liberè alium eligerent. Eò igitur coacti, qui contra Vrbanum erant, Cardinalem Gebennensem, qui Clemens VI. est nuncupatus, creauerunt, a ortumq; schisma annis XXXX. permansit. Sed Baldus luculento responso probat, electionem Vrbani nullo iusto metu factam validam fuisse, nulliusq; conditionis meminit. b Alij ferunt ab Othone Duce Bruncuicensi Nicolaum Romam perductum, vt iuribus persuaderet Pontifici ad regnum Trinacriæ tradendum Marchioni Montis ferrati, cui illius regni puella hæres desponsa fuerat, & nullis verbis, aut iuribus Vrbanum flecti potuisse. Quare illi auersus Nicolaus aduersarios Cardinales ad alium declarandum Pontificem impulit. c

a *Pandulph. Collenitius. lib. 5. historia Neapolitana.*

b *in R. C. si quis aliquem testa. probi.*

c *Alber. Crätzius lib. 10. cap. 11. de Saxonia reb.*

Cæterum Nicolaus Patauium ad ius ciuile docendum se contulit, vbi post biennium decedens circiter annum MCCCLXXX. duos filios post se reliquit Lucam primogenitum, qui in patris hæreditate successit, & Belfortem Episcopum Catanensem, qui anno MCCCCXXXIX. Patauij collegium studiosorum instituit, quod Spinellorum vocatur. Ex Luca natus est Antonius Galeacius; Filiam quoq; Nicolaus Bartholomæam suscepit Iordani Vrsini Cardinalis matrem, & Ioannis vxorem, & Gasparam, ac Nutam, quæ omnes nobilibus, Illustribusq; viris nupsere.

Collegium Spinellorum.

Alter Andreas Rampinus Esernitanus, quem Iserniam vocant, & ipse Reginæ Ioannæ XI. a consilijs existens, d in Regio Senatu ius dixit. Tantæ auctoritatis fuit, vt Regni Neapolitani Iurisconsultus Euangelista vocetur. e Alij aurigam in Feudis interpretandis appellant. f Iason summum feudistam. g Certè tantæ auctoritatis fuit, vt in

Andreas Rãpin. Esernitanus.

d *Iuli. Clar. §. lasa maiest. ver. ẽro etiã. i. l. 5. sẽtẽ.*

e *Thom. Gram. in voto 30. n. 16*

f *Soci. cons. 4. in fin. lib. 3.*

g *in cõs. 64. lib. 3.*

in causis decidendis in Regno Neapolitano eius opinio, & præcipue in feudis cæteris præualeat, a eiusq; verba perpendenda non percurrenda esse, Matthæus Afflictus putat. b Dum nocte ex castello nouo domum iturus exit, ab irato Barone Gallo, contra quem sententiam protulerat, ante portam Petruciam occisus immatura morte occubuit. Parricida velut perduellionis reus, quod Reginæ Consiliarium occidisset, damnatus est, c bona eius publicata, & mille aurei homicidæ percussori sunt promissi. Præclara in vsus feudorum, & Regni Siciliæ Constitutiones commentaria edidit, quæ penes iurium studiosos magno in pretio habentur. Nullum eius Epitaphium, aut mortis tempus inuenitur. Vxorem habuit nomine Burlescam Roiafoliam, ex qua Filiam suscepit in Sulmone oppido nuptam.

a Afflic. deci. 398

b in c. 1. n. 26. de vassallo, qui cõtr. const. loca. Roll. à Vall. cons. 64. n. 52. in 2.

c Paris de Pute. in tract. syndicatus, car. 6. de excessib. Consiliarior. in fin.

BALDVS VBALDVS PERVSINVS.
Cap. LXX.

EX Francisco Vbaldo Perusino Medicinæ, & Artium Doctore, ac quorundam castellorum Comite, tres fœlici prole filij omnes clarissimi Iurisconsulti prodiere, Baldus, Angelus, & Petrus, qui sub ijsdem Præceptoribus militarunt. Baldus primò Iacobum Palliarensem, à quo plura mutuatus est, deinde Franciscum Tigrini Pisanum virum, & doctrina, & vitæ sanctitate insignem, postremò Bartolum audiuit, quem multum ingenio suo contulisse testatur, d cum à Doctorum latere nunquam discederet. e Adolescens præstanti indole primùm ingenij fœlicitatem ostendit anno XV. cum adhuc caput ob teneram ætatem cuculla, vt moris erat, nondum tegere cœpisset. Opinioni enim Bartoli adeo argutè

d Bal. in c. 1. §. Vassallus. 11. si de feud. fuer. contro. inter dom. & agna.

e Bal. ibidem,

argutè contradixit, vt ille argumenti acumine perterritus respondere non potuerit commendatoq; iuuene tempus ad soluendum petijt, & sequenti mane respondit. a Deinde xvii. annum ingressus solenni interpretatione difficillimam legem publicè Baldus explicuit; b Vnde fabulosum est, quod vulgò fertur, Baldum quadragenarium ad legum studia accessisse; & Bartolum illi dixisse, Tarde venisti Balde, hunc autem respondisse; Citius recedam. c In iure Pontificio Fridericum Petrucium Senensem Canonum Interpretem habuit. d

Cum verò ad eam eruditionem peruenisset, vt sibi Tyrocinium deponendum esset; Anno Salutis MCCCLXXXVIII. IIII. Kal. Iulij sequentibus verbis à Bartolo præceptore Lauream accepit. *Deus*, inquit, *sapientissimus*; *& gloriosissimus tuam illustret rationem declaret intellectum*; *vt scias obscura interpretari*, *ligatos soluere*, *veritatem colere*, *ac dicere*, *& fluat* e *tibi Deus diuitias abundantes*, *& gratiam cognoscendi*: *Dirigat te Deus*, *in omnibus dubijs*, *instruat in perplexis*, *foueat in longioribus*, *vehat in omnibus vijs tuis vehiculum*, *cui nihil est difficile*, *nihil impossibile*. f Hæc etsi rudius composita subieci, vt veterum orandi vsum ponerem.

Doctoris dignitatem adeptus Bononiæ quæstionem illam, ante etiam Senis à se disputatam, defendit, An statui possit, vt non nisi ad Iudicem loci statuentium possit prouocari; in qua disputatione opposuit se illi Bartolus, & certamine ab hora xvi. vsq; ad xxi. protracto Bartolus tandem victus discessit. g In foro etiam Aduocati officio functus cum eodem sæpius contendit. h Inter alia acerrimam cum Bartolo de varia vnius legis lectione contentionem exercuit. i Cumq; inspectis Pandectis Pisanis, Baldum non paucos Codices corrupisse deprehensum esset, publicè traductum patria excessisse ferunt, k & abeuntem Scipionis Africani verba protulisse; Ingrata Patria ne ossa quidem mea habebis, ac in voluntario exilio senem defunctum fuisse; Alij, vt candente ferro in fronte

a *Pau. Ca. in l. si institut. §. vlt. ff. de inoff. testam.*

b *ill a fuit l. centũ capua ff. de eo quod certo loc. Ang. in l. ij §. pueritiã de postulan. Felin. in R. de magistr.*

c *Tiraquel. in præfatio. de iure primig. n. 102. & n. 206. Ias. in l. 11. §. seruius aut. ff. de orig. iur.*

d *Bal. in l. si quis ad declinandũ §. 1. post n. 5. C. de Epis. et Cler.*

e *Actuum 13.*

f *Bal. in l. 1. in fin. l. si quacũq; prędis. potest. vel ad eũ ptinẽt.*

g *Bal. in tract. iudiciar. R. de appella. q. 1 in fin.*

h *Bal. in cons. CLX. vol. 3.*

i *Alex. in l. si filio fam. §. vlt. solu. matrim. n. 4. Bar. in l. ea lege. C. de cõd. ob. caus. in l. si creditor. §. vlt. ff. de distrac. pignor. Ant. Aug. lib. 4 emend. cap. 17.*

k *Ludo. Gomes. in prin. instit. de n. 10. post n. 10.*

a Sylua nupt. lib. 5. sub n. 25.
b Hostien. in summa de probat. vers. quid debet probari.
c Tindar. in tra. cta. de testib. in prin.
d Bal. in cons. CCCCLxxxij. lib. 4.
e Tiraq. de retra. ct. conuentio. §. 4. glo. 6. n. 12.
f in cons. 486. l. 3.
g Tiraq. in loco predicto.
h Bal. in cons. 400. in subscriptione. vol. 3.
Petrus Belfortis Cardinalis.
i Platina in Gregorio XI.
Franciscus Albergotus Aretinus.
k Pau. Ca. in l. ult. in fin. ff. ad Velleia.
l Bal. in l. arboribus. in . lectu ra. ff. de usufr.
m Bal. in l. edicta. in fin. C. de eden. in 2. lect.
n Bal. in l. ult. de aqua plu. arcen.
o Bal. in l. v.t in fi. C. de indi. ind. toll.
p Ias. in l. cum proponas. in 3. col in prin. C. de hared. instituen.

inureretur, damnatum, & à Bartolo ob egregiam doctrinam defensum fuisse ferunt, ea id à maioribus se accepisse Iason referebat, a. Quæ omnia falsa esse, & alij potius euenisse, b. non dubito, cum nulla de hoc certa extet auctoritas, & cum Ticini decessisse constet. c Ob hanc æmulationem ingratus Præceptori discipulus XLV. annis, quibus Bartolo superstes fuit, conatus est ipsius nomini tenebras offundere, quem ex professo sæpe mordet, d. nec sine contemptu quandoq; nominat, e & iudices eum sequentes cœcos vocat. f Vbi verò in vnum hi duo conueniunt, eorum opinio pro vera habetur. g XXI. ætatis anno de pactis opusculum Baldus composuit, & alium de Constituto, cum esset Collegij Lanificorum Aduocatus. h

Docuit in Patria, vbi Petrum Belfortem Cardinalem, qui ad se à Clemente VI. missus fuerat, in Iure ciuili erudijt, ac deinde in rebus dubijs expediendis consilium non semel præstitit. i Demum eidem Pontifici creato, & Gregorio XI. vocato auctor fuit, vt ex Gallijs, vbi residebat, in Italiam reuerteretur. Inter alios eius Auditores emicuit Franciscus Albergotus Aretinus, qui vbiq; & præsertim Florentiæ, vbi ius professus est, magni nominis fuit. k Ibidem Baldo docenti. l Anno Salutis MCCCLIX. Landucia vxor gemellos peperit, quorum alter tantum superstes fuit. Postea Patauium à Francisco Carrario vocatus est circiter an. MCCCLXXVIII. m vbi dolore pedum correptus alium sibi in lectionibus coactus est substituere. n Tandem in patriam reuocatus inde discessit. o an. 1389. 3. Nouemb. Cum verò Galeaccius Vicecomes Barnabæ frater Ticinensem Academiam per multa secula intermissam restituisset, plurimos magni nominis viros amplis stipendijs ad docendum eò conduxit inter alios Philippus Cassolus, & Baldus Patauio euocati ibi Antagonistæ fuere. p Baldo, qui corpore exiguus erat, vbi primum gymnasium ingressus est, ad pusillam hominis staturã ab auditoribus acclamatum fuisse dicitur,

Minuit

Minuit præsentia famam;
Ab illo vero opportunè responsum,
Augebat cætera virtus.
Quo dicto, omnibus sui admirationem iniecit. At Philippus, qui, vt memoria cæteris antecellebat, ita superbo titulo Doctorum Doctor vocabatur, ingenio fretus, se ex omnibus vltimarum voluntatum quæstionibus ex tempore responsurum professus est. Statuta ad dicendum die, cum in magna expectatione esset, surgens Baldus interrogauit; Vbi in iure cautum reperiretur, parem non esse eius, qui non vult, ei, qui non potest, conditionem? Ad primam interrogationem hæsitante Philippo, cum Baldus de proposita quæstione legem ostendisset, magnam gloriam retulit. a

Philippus Cassolius Regiensis.

Philippo defuncto, Christophorum Castellioneum, quem docuerat, Concurrentem habuit b tanta ipsorum docentium solicitudine, vt Auditores precibus pessimo exemplo ambire non erubuerint. Ac tum primum Ticini perniciosæ prehensationes detectæ fuisse dicuntur; c Eum tamen Baldus in causa propria, cum suæ conscientiæ diffideret, consulere consueuit. d Diu in ea Academia professus Baldus amænum collem extra vrbem incoluit; Vnde mula vectus ad Gymnasium ire consueuerat. Domus vetustate vitiata adhuc hodie pro re memoranda ostentatur.

Ingenio acutissimus duabus tantum horis singulis diebus studijs operam dedisse fertur, e præterquam vbi rem difficilem aliquam præ manibus haberet, quod mihi verisimile non videtur, cum iuueni plurium reminiscendi artem efflagitanti, vt studeret, ter replicauerit, ea responsione non nisi longo studio rerum memoriam acquiri significans. Quin etiam cùm peregrè profectus solitæ lectioni incumbere non posset, quot gradus equus ambulabat, tot leges sibi excidere querebatur, quæ omnia longis cum lucubrationibus vsum fuisse arguunt. Deinde credendum non est tantam legum peritiam

a *est l. pater Seuerinā, vbi Pau. Ca. hoc tradit. ff. de cond. & dem.*

b *Iaf. in l. coheredi. §. cum filia. sub. n. 17. ff. de vulgar.*

c *Porti. in §. suspectus. insti. de suspect. tutor.*

d *Christ. Castellio. cons. 296. & 297. inter cons. Bal. lib. 1.*

e *Seuer. in l. frater à fratre. ff. de cōd. indeb. in prin.*

paucis horis comparari potuisse.

De iure respondendo immensam pecuniam coëgit; qui ex solis substitutionum speciebus plus quindecim millia aureorum lucratus fuisse traditur. a. Aliunde præterea ex innumeris aliarumq; successionum, criminumq; causis, & contractibus peramplas opes accumulauit. Ab Vrbano quoq; VI. Fessinam, quod est Eugubij castrum, ob insignem doctrinam obtinuit; sed cum illud alij Pontifex tradidisset, etsi diu Romę litigauit, eius nunquam possessionem habere potuit. b. Perusij ad Portam S. Petri habitauit, & prædia habuit in villa Sancti Christophori secundum ripam fluuij Tiberis, quorum partem occupauit, quam è libro census eximi Franciscus eius procurator petijt, vt ex quadam scriptura eius responsis inserta apparet. c

Tantę deniq; apud omnes existimationis fuit, vt in iure nihil ignorauisse crederetur. d. Cuius opinionis fama cum ad Galeaccium peruenisset, ab eo per iocum interrogatus est, Vbi lex inueniretur, quæ de vespis, & muscis loqueretur, eam ostendit; Quare omnibus pro maledico suæ memoriæ maximam admirationem dedit. e Pluribus vero eorum, qui legum tyrocinium deponebant, promotiones ambientibus, cum Baldus dimitteretur, Ticini statuto cautum est, ne quis sine eo Auspice Lauream caperet. f Solus deniq; Decurionum mandato Ticinensium Statuta condidisse dicitur. g Bartolo præceptore acutior, sed non ita veritatis amator habitus est. h Cum parum sibi constans sæpenumero contrarius reperiatur, id tamen non leuitate, sed ingenij subtilitate euenisse Paulus Castrensis autumat; i Vnde illius argutiam in prouerbium abijsse aliqui asserunt; ipse quoq; se excusat, quod intellectus, qui ratiocinatur, non semper fit idem, sed varius, k & Episcopo Ticinensi sæpe interroganti, cur toties leges mutarentur, respondit, Flagrante bello permittitur, quod pacis tempore non licet, ita id iustum esse, quod cuiq; suo tempore expedit, exemplo enim medico-

rum

a Cuma. & Alex. in R. de vulga. substi. in prin.
b Pau. Ca. in l. 11 n. 3. C. de legib.
c ante cons. 380. in 3.
d Ias. in l. illa stipulatio. §. 1. ff. de ver. oblig. plura Syluą nupt. l. 5 sub n. 25. vers. etsi contra. Ias. in l. lectà n. 11. si cer. pet. in l. quicquid adstringēda n. 3. de ver. ob. in l. diuortio §. si in 3. not. sol. matri.
e Petr. Lenaud. in tract. de Docto. et eorum priuil. quæst. LXII.
f Perci. in §. item Roma. insti. de excus. tutor.
g Curt. iunior in cons. 5. n. 12.
h Pau. Ca. in l. aduersus in fin. C. si aduer. rē iud.
i in l. de tutela. C. de integr. rest. minor. et in d. l. aduers. C. si aduers. rē iudicat.
k in cons. 99. ad fin in 2. Bertachi. de Episco. in 2. par. 4. lib.

rum tempora à legum latoribus dicebat obseruari. a b Plura etiam in Decretalium commentarijs singularia, & præter aliorum opinionem nulla lege citata ex suo capite protulisse dicitur; ac si quę citat, ad rem non faciunt, b multa etiam extraneis, & non suis locis pertractauit, c in necessarijsq; deficere, ac superfluis abundare arguitur. d Vnde Herculem laudare fertur, quem nemo vituperat, non facere, quæ omnes efflagitant, ad ea respondere, quæ nullus requirit, e quandoq; etiam nimium subtilis se ipse fregisse memoratur. f Ingeniumq; propter rerum copiam quandoq; habuisse dicitur, instar auis in aere volatile; g & ipse ad argumenta se fugitiuè quandoq, respondisse fatetur, h & quod audacius loqui consueuisset, notatur; i summam tamen apud Iudices auctoritatem habet, præcipuè vbi neminem inuenit sibi contradicentem. k Nemo enim Baldo auctoritate æquari posse creditur, l neq; aliquod dubium est, quod eius dictis decidi nequeat, m quippe nihil intactum reliquit. n Quinq; responsorum volumina, aliaq; opuscula edidit, ac ferè in totum Ius ciuile, & Pontificium scripsit. Inter cætera librum composuit, quem peculium vocauit, & alium de Illustribus vtriusq; iuris Doctoribus, qui impressi non habentur. Opusculum, Practicam Iuris vtriusq; seu Compendiosam, inscriptum, sunt, qui Tancredo adscribunt, o sed re verà Baldi fuit, quemadmodum ipse testatur. p

Demum senex cum annis 47. professus esset in Feudales libros commentaria emisit. q Sed etsi diutinæ lectioni, & scribendo assiduè intentus erat, humanus tamen & facetus hilari vultu semper fuit; r pauperibus sæpè conuiuia ex iure, & carnibus bouillis facere consueuit, & cum ei amicus dixisset; Si centuplum, Baldè, accipies, quid tanta iuris copia facies? ab hoc obsonio præstando postea abstinuit. s Cum diu docuisset indignum virtute sua exitum fortitus est. Habebat in delicijs catellum, quem secum Tridentum attulit; Is, piperato iure absorpto, rabio-

a Bal. i l. 1. i pri. n. 8 C. de cad. tol. Ias. i l. si ex toto. 3. vl. t. n. 30. ff. de leg. 1
b Ale. i l. q in eo in 3. col. uer. sāg. ēt. ff. de acq. poss. Ant. de Brut. in c. cōsultat. col. 11 de rescr. Cur. sen. cōs. 76. āte n. 3
c Ang. in §. null. in fin. inst. de rer. diu.
d Barb. in c. uno de legatorū. col. pen. de off. de lega.
e syl. nupt. l. 5 s. n. 25. ver. ēt. si cōtr.
f Ias. in l. edita. in prin. C. de eden.
g Bar. in c. plerūq; in prin. de rescrip. Alex. cōs. 1, 2. in 4
h in l. 1. §. nūcia. in fin. ff. de op. no. nūc.
i Barb. i c. iurauit. col. 8 de probatio.
k Ias. in l. 1. n. 102 de leg. 1. et in l. naturalit. §. nihil cōe. n. 17. ff. de acq. poss.
l Deci. in cōs. 283.
m Catel. in 2. p. memorial. i ver. ius dicēdi nullū. in fin.
n Ias. i l. 3. de leg. 1
o Ang. Are. de malefi. ver. ex interu.
p in eo lib. in R. de iurisdict. & q. 1. de appella. in fin.
q Bal. in pf. feud.
r Tindar. in tract. de testib. in prin.
s B. (?) in c. cū omnē de cōstit. 10. Lecicier. de iure. primig. lib. 2. q. 3. n. 12

rabiosus effectus colludenti Baldo dente labrum transfixit; Morbus per membra sensim effusus diu latuit, donec ad intima præcordia penetrans, omni spe salutis abrupta, Baldo aquæ tremorem iniecit. a Defunctus est anno Salutis MCCCC. IIII. Kal. Maij, post se relictis Zenobio Tipherni Episcopo, & Francisco filijs vtrisq; Iurisconsultis. In templo D. Francisci sacrario humatus cum hoc carmine per multos annos iacuit.

Vita, labor studij, diuini cultus amoris,
Artes matura Regis Fulgentia dicta
Legalis normæ pastorum Cœlica Iura
Ornant Baldi animum, quæ pandit dogmate clara.
Quis quia nunc linquit mortalis pondera carnis
Dulcia iam gustans Auctoris pascua summi.
Clauditur hic Baldus Francisci tegmine fultus,
Doctorum Princeps Perusinaq; editus arce
Qui obijt Anno MCCCC. Die XXVIII. Aprilis in Aurora.

Inde iuxta summum altare eius ossibus translatis in alio saxo hoc scriptum fuit.

Baldus editiorem locum sortitus hic ossa, & decem supra centum annos obdormiuerat, MDXIX.

a Matthiol. in li. 6. Dioscor. c. 36.
Zenobius Tipherni Episcopus. Franciscus filij Baldi.

ANGELVS VBALDVS PERVSINVS.

Cap. LXXI.

Baldi germanus frater Angelus sub ijsdem Præceptoribus, quibus & ille, operam Iuribus dedit. Et cum 20. annum ageret, in foro pro Clientibus patrocinari cœpit, & in 24. anno factus Iurisconsultus in patria docuit, b & Romæ, c mox Florentiç. d Sedebat Romę Vrbanus VI. cum eò Angelus venit, Pontifex, non vt alios, ad pedis, sed ad pacis osculum eum admisit,

b Ang. in l. 1. §. pueritiam. ff de postulan.
c Ang. in cons. 300. ad fin.
d Ang. in l. 2. §. vlt. & ibi Fulgo. si ex noxa. ca. agatur,

admisit, vt insignis viri doctrinam honoraret. Deinde Patauium ad Ius ciuile interpretandum cum Alberto Guideloccio Perusino circiter annum MCCCLXXXVI. vocatus, a in illud praeclara commentaria, eruditumq; Responsorum volumen reliquit; quaestiones, & de Sequestro, aliaq; opuscula ad Ius pertinentia in lucem emisit; perquam tenaci memoria fuisse fertur. b Sed acri, & solido iudicio praeditus à Ioanne Pyrrho inter Triumuiros Iurisprudentiae cum Bartolo, & Paulo Castrensi connumeratur. Bartholomaeus a Cassaneo c refert, Angelum verè Angelum fuisse, quem Iudices sequi debent. Nam propter veritatem, & aequitatem, quam prae oculis habuit, Doctor est Iudicum dictus, apud quos magnam habet auctoritatem. d Deniq; pater practicae vocatur. e Quandoq; tamen sibi contradixit. f An. fermè 17. Patauij professus, demum Florentiae, vbi eodem, quo Baldus, anno decessit, & in Patriam relatus in maiorum sepulchro in eadem aede D. Francisci conditus fuit. Sunt qui eum Patauij exulasse credant, g quod verum non puto. Ibi enim, vt dictum est, docuit, & aliquot quaestiones disputauit; inter quas insignis est secunda, cui occasionem dederunt miracula ab Imagine D. *Virginis* edita, quae splendidissimo illius ciuitatis Palatio affixa erat. Is fuit Doctor opulentissimus, qui Coenobium monialium aedificauit in via aggeris, vbi nunc D. Hieronymi religiosi à Fesulis habitant, id fuit anno MCCCC. Angelus reliquit post se Alexandrum filium, qui & ipse acutissimus legum interpres fuit. Ex eo natus est Angelus primi nepos & ipse Iurisconsultus, qui Equestri dignitate donatus, & Comes Palatinus creatus diu Patauij, & Perusij docuit. Deinde à Sixto Pont. Max. Romam accitus in Pontificali curia Aduocati officio functus est. Demum Perusij senio confectus, dum ibi doceret, circiter an. MCCCXC. decessit. Is Cornei familiaris fuit. h Ex eo Alexander, & Aeneas Iurisconsulti progeniti omnes in maiorum sepulchro sunt tumulati, praeter Aeneam, cui in edicola D. Francisci

Albert. Guideloccius Perusinus.

a *Ang. in l. falsus. C. de fur. & in q. incip. renouata guerra. quae est q. 8. in fin.*

b *Alciat. in oratione, quam habuit Auenione.*

c *cons. 13. n. 9.* [illegible]

d *Merz. de episcopo fidei...* [illegible]

e *Calca. cons. 16. n. 46.*

f *Ari. Pinel. in l. 2. p. 2. c. 4. n. 64. C. de rescind. vendit.*

g *Troilus Maluetius de oblationibus. n. 3.*

Alexander filius Angeli.

Angelus filius Alexandri, & nepos Angeli. [illegible]

h *Corne. cons. 37 in prin. lib. 2. & cons. 125. lib. 4.*

Alexander, & Aeneas filij Angeli nepotis.

loco

loco monumentum cum hac inscriptione positum fuit.

Memo. Æter.

Æneæ ex Claro stemmate Vbaldeo Iuresconſ. ſcientia, vſu, & auctoritate inſigni: Coniux & filij dederunt tumulum, & lacrymas. annum agenti LX.

Sub effigie muro affixa ſubiectum eſt

Legum imago.

Ex Alexandro natus eſt Angelus Aui nomen referens à qui manè ius ciuile ordinariè Patauij docuit; a tempore Angeli ſenioris Ioannes Riccius Florentiæ floruit. b

a Angelus nepos … in conſ. 71. A. … de Nouo.
b Bali. in auct. Nouiſſima in fin. C. de inoff. teſta. in cõſ. 76. … inter cõſ. Ange. Ioannes Riccius.

PETRVS VBALDVS PERVSINVS.

Cap. LXXII.

Tertius ex Franciſci Vbaldi Liberis Petrus & ipſe eoſdem, quos fratres, Præceptores habuit; ac Ius Pontificium in Patria eſt interpretatus. c Sed ne à fratribus ſepararetur, hic inter Ciuiles profeſſores inſertus eſt. Eruditos in lucem tractatus emiſit, de permutatione beneficiorum, de Canonica, Epiſcopali, & parrochiali, & de collectis. Alius etiam de duobus fratribus liber reperitur, quem ego alterius Petri ex filio Matthæo eius nepotis eſſe ſuſpicor, cum ibi d Petri aui meminerit. Plurima etiam Reſponſa conſcripſit, e diuq; in foro verſatus maximam praxim eſt aſſecutus, omnibus fratribus ſuperſtes. f Peruſij in maiorum ſepulchro, quod in D. Franciſci æde ſub terra effoſſum eſt, conditus fuit.

c Matt. Afſl. de iur. protom. §. 4. n. 8. 4. not.

d in fin.
e Corn. conſ. 336. col. 1. volum. 1.
f in tractat. de canon. Epiſc. in prin.

Poſt ſe Matthæum filium virum in diſciplinis eruditum, ac Equeſtri, Palatinaq; dignitate honeſtatum reliquit, qui à Brachio Fortebrachio Peruſij Tyranno ad Conſtantiæ Concilium miſſus gentilitijs inſignibus

Matthæus filius Petri. Vbaldi.

d Si-

à Sigismondo Cęsare donatus est. Hæ erant duæ fasciæ nigræ in aureo scuto transuersæ. His adiuncta est galea cum ęthiopis capite, quod aureo sudario inuolutum duplici diademate in humeros, sparso altero aureo, altero argenteo, cingebatur. a Ex eo Petrus Iuris vtriusq; Interpres, qui Doctor veritatis vocatus, libellum de duobus fratribus promulgauit a Corneo sępe citatur b & iunior Baldus descenderunt. His Sigismondus Cęsar cum ab Eugenio IIII. coronatus est, Perusium profectus gentilitia Stemmata, quæ patri donauerat, confirmauit. Hic Baldus tres filios insignes genuit, Nicolaum in Curia Romana causarum Iudicem (nunc Auditorem vocant) qui de Successionibus intestati duo opuscula composuit, & cum in Galliam Nuntius destinatus Cardinali dignitate honestandus esset, veneno sublatus est, & Romæ in Aracœli sepultus.

Alter fuit Matthæus Perusij Iuris ciuilis professor; qui de Seruitutibus librum edidit, & Romæ Rotę Decanus simul Perusinus, & Nucerinus Episcopus est declaratus, & in fratris sepulchro conditus est, cuius Corneus non semel meminit. c Tertius Sigismondus ipse quoq; Iurisconsultus & Romæ concistorialis Aduocatus, fuit. Vnde inclyta gens Vbalda Iurium alumna fuisse videtur, & digna, cuius arbor subijciatur, quæ fœcunda proie tot Illustres viros continuo ordine protulit.

a *Petr. de Vbal. in tract. de duob. fratrib. in 11. par. principal. q. 11.*

Petrus, & Baldus filij Matthæi Vbaldi.

b *In cons. 46. cōs. 86. cōs. 94. vol. 1 cons. 102. vol. 3 cons. 29. vol. 4.*

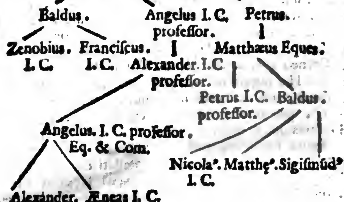
Nicolaus Vbaldus filius Baldi.

Matthæus alter filius Baldi.

c *Cons. 31. in prin. lib. 1. cons. 16. In prin. & cons. 187. lib. 2.*

Sigismondus alter filius Baldi.

Franciscus Vbaldus Artium, & Medicinæ Doctor Perusinus

PHILIPPVS CASSOLVS REGIENSIS.
Cap. LXXIII.

a Card. in Clem. 1. n. 15. q. 5. de magistr.

Icinense Gymnasium à Carolo Magno à institutum bellorum iniuria diu destitutum fuerat; Cum vero Galeacius Vicecomes cum Barnaba fratre Insubribus imperaret, ab altero Carolo IIII. Cęsare obtinuit, vt intermissa Academia renouaretur. Quare Bibliothecam omnium disciplinarum Codicibus refertam Francisci Petrachæ consilio, Ticinensi in arce instruxit, & eruditissimos quosq; professores peramplis stipendijs inuitauit: Inter alios Philippum Cassolum Iacobi filium Regiensem conduxit, b cuius ob insignem memoriam ea nominis celebritas erat, vt ambitioso nomine omnium sui temporis Doctorum Doctor vocaretur. c Cum ibi aliquan-

b Bald. cons. 311. vol. 4. in subscri- ptione consilij
c Pau. Ca in l. pater Seuerinā. ff de cond. & dem.

aliquandiu docuisset, inde Patauium vocatus, post paucos annos rursus Ticinum redijt, a vbi Baldum Antagonistam habuit. Et vt erat nimium gloriæ auidus, ingenio, & memoria fretus se de quibusq; vltimarum voluntatum dubijs ex tempore publicè responsurum professus est.

Clarebant ibi tum Christophorus Castellioneus, & Ioannes Homodei Mediolanenses, vterq; Raphael, Petrus Ferrarius Ticinensis, & alij, qui veniente statuta ad disserendum die cum vniuersa iuuentute ad certamen confluxerunt. Omnibus in magna expectatione detentis Baldus interrogauit, Vbi iure decisum reperiatur, substitutum alteri in Legato ita demum succedere, si ille relictum repudiasset, non autem si aliter defecisset. Ad inopinatam quæstionem percussus Philippus obmutuit. Tum Baldus, lege, quæ prima fronte id velle videbatur, ostensa, iam consternatum aduersarium, & pudore confusum reliquit, vt Paulus Castrensis testatur, qui gestæ rei se inter fuisse refert. b Id euenit anno MCCCXCI. quo Philippus ob eam causam libellum de Testamentis, & Successionibus composuit, qui solus ex eius operibus hodie non inutilis conseruatur. Nonnulla etiam eius responsa extant. c eundem famosissimum legum Doctorem appellat Baldus. d Fuit etiam Cam. Apost. nec non & Illustriss. Comit. Virtutum Consiliarius. e

Vxorem habuit Catherinam Angussolam Placentinam, ex qua nullam prolem suscepit. Thadæum, & Maphæum fratres hæredes instituit, huius liberis masculis bona quæ Papiæ, Placentiæ, & Bononiæ habebat, prælegauit. Ex redditibus trium millium florenorum, quos Venetijs habebat, tres Iurium studiosos Regienses ali mandauit, quod nunquam effectum habuit, occupatis enim ab Ottone III. Parma, & Regio, Maphæus ab eo custodiæ traditus ea pecunia, & alijs bonis venditis, redimi coactus est. Decessit Philippus an. Salutis MCCCXCI. die XI. Septembris, cadauer Placentiam deferri, & in

a *Ias. in l. cum propenas. C. de hered. instit.*

b *in d. l. pater Seuerinam.*

c *vt inter cons. Bal. in cős. 137 lib. 2. cui ibi Docto. subscripserunt.*

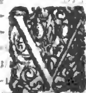
d *Cons. 105. in prin. vol. 3. vbi cős. 110. est eiusdem Philippi.*

e *Idem cons. 311. vol. 4. in subscrip. Consilij.*

Sacello S. Ioannis Prædicatorum, quod ipse construxerat, sepeliri præcepit.

IOANNES LVDOVICVS LAMBERTACIVS PATAVINVS,

Cap. LXXIV.

Baldis florentibus, Io. Ludouicus Lambertacius Patauinus a an. Sal. MCCCLXXXIV. Doctor creatus, a primum in docendo Pataulj locum obtinuit. Eloquentia pro eorum temporum conditione insignis habitus plurium constitutionum Collegij Iurisconsultorum Patauinorum, quę hodie quoq; extant, auctor fuit. Obijt an. M.CCCC. quo & Baldus in Patria decessit. Eius marmoreum sepulchrum cum imagine templo domus Dei affixum est, cui hoc inscriptum est carmen, quod obscurè eius obitus diem continet, M.CCCC.

a in Albo Doctor. Pataui.

Ecce Ludouici Lapis hic tegit ossa Ioannis,
Protulit insignis quem Lambertacia proles,
Qüiq; vtriusq; tulit Doctor diademata Iuris,
Orator mirus, facundo Tullius ore
Occubuit prima geminos qua luce subintrat
Sol decies octo post annos lustra ducenta.

Lustra enim ducenta, & decies octo, seu octuaginta M CCCC. annos efficiunt. Decessit vero die 12. Maij, quo sol Geminos ingreditur.

Eo tempore Antonius à S. Angelo Patauinus in Patria vespere Ius ciuile interpretatus An. MCCCCXI. decessit. Sub hæc tempora Lipsiæ, quod est Misnæ oppidum florens, erectum est gymnasium; cum enim hæreticorum perti-

Anton. à S. Angelo Patauinus. Lipsia Gymnasium.

pertinacia Pragę, quę metropolis est Bohemiæ, quotidie excresceret, Teutonicos indè eiecere. Quare an. Salutis MCCCCVIII. Doctores, & auditores ad duo millia Lipsiam emigrarunt. a Inde illa celebris cœpit esse Academia.

a Albert. Crantius lib. 11. c. 8. Saxon. Histor.

LVDOVICVS A SARDIS FERRARIENSIS, ET IO. PETRVS FERRARIVS PAPIENSIS.

Cap. LXXV.

LVdouicus à Sardis Ferrariensis sub id tempus Bononiæ docuit, qui tractatum de Naturalibus liberis, & Legitimatione, & successione eorum composuit; nec parum à Cępo b commendatur.

b in Cautel. 31.

Floruit & ijsdem diebus Io. Petrus Ferrarius Papiensis Augustini filius; is libellorum formulam, quæ practica Papiensis vocatur, magno forensium commodo anno MCCCC. composuit, quo Manfredum filium suscepit, c & Baldus decessit. Dies eorum mortis incertus est, nec vllum monumentum videtur.

Io. Petrus Ferrarius Papiensis.

c in proem. Practi. Pap.

RICAR-

RICARDVS SALICETVS BONONIENSIS.

Cap. LXXVI.

Ens Saliceta Bononiæ nobilis fuit, in qua Cantalinus vir probitate, & diuitijs clarus celebratur. a Hinc ortus Ricardus Salicetus Bartholomæi patruus, & Præceptor Bononiensis, cum in Patria docuisset an. MCCCLX. Patauium ad Ius ciuile explicandum conductus est, quo tempore Saluanus & ipse Bononiensis Ius Pontificium ibidem interpretabatur. Vercellis etiam aliquandiu docuisse fertur. b Cum postea in Patriam remeasset, euenit, vt ab Astorgio Pontificis Copijs præfecto Ioannes, & Iacobus Pepuli Thadæi filij graui bello premerentur, qui, desperata salute, clam de alienanda in Ioannem Mediolani Archipræsulem ciuitate cogitarunt. Sed ciuibus, qui Florentinorum imperium accipere affectabant, satisfacere simulabant; Quare negocio vrbis proceribus, & Ricardo commisso, anno MCCCL. Splendidissimam Legationem Florentiam destinant.

a Sali. in l. Incendium ad fin. C. si cer. pet.

Saluanus Bononiensis.

b Cagno in proem. ff. §. hac autem n. 294.

Vbi eò peruentum est, Ricardus, qui ad orandum electus erat, vt eorum temporum vsus ferebat, his verbis exorsus esse dicitur. Domine, cum tribularer, clamaui ad te, c longaq; oratione Florentinos ad suscipiendos in fidem suam Bononienses, exhortatus nihil egit. Pepuli enim tribus sibi retentis castellis S. Ioanne, Nonantula, & Creualcore, ducentis millibus aureorum florenorum Patriam Ioanni Vicecomiti vendiderunt, falsaq; Legatione Florentinos eluserunt. Sed non multo post Iacobus proditionis insimulatus, bonis omnibus ademptis, cum liberis captus in Cremonæ Arce custodiæ traditus est.

c Matth. Villa. lib. 1. cap. 65.

Ioan-

Ioannes reliquum vitæ tempus, tenui Stipe à Vicecomite accepta, transegit. Ricardus verò, dum Mediolano in Patriam Legatus reuertitur, Placentiæ morbo correptus decessit. Ex his, quæ scripsit, nihil apparet.

BENEDICTVS CAPRA PERVSINVS. *Cap.* LXXVII.

Iisdem diebus circiter an. Salutis MCCCC. duo Benedicti floruere, alter cognomento Capra Perusinus vir acerrimo iudicio, Veritatis amator vocatus, a cuius laudatissima extant Responsa. Is Corneum discipulum habuit, b & in Patria in D. Augustini æde sub humo marmorea eius effigie sepulchro imposita conditus est.

a Socin. in cons. 92. ad n. 8. vol. 1.
b Corne. in cons. 182. vol. 1. & cons. 197. nu n. 2. vol. 1.

Benedict. Barzius à Plumbino.

Alter Benedictus Barzus à Plumbino descendit, quod oppidum ex Populoniæ ruina extructum est, vbi olim Portus Traianus fuit; locus hic Pisani agri quondam censebatur, & ob id Benedictus Ciuis Pisanus habitus est; Baldi discipulus fuit, ac primum in Patria deinde Senis, c mox Florentiæ, Ticini, Perusij, & Bononiæ, postremo Pataulj professus est, vbi libello de discussionibus, & alijs non paucis in Ius nostrum compositis, excessit è vita anno Salutis MCCCCX. Pridie Idus Martij. Humatus est in templo Eremitanorum cum hoc rudi carmine.

c Ias. in l. si is qui pro emptore. nu. 175 & sub nu. 284. & 285. ff. de vsucap.

Corpus humo, cælis animam, famamq; dedisti
Laudibus, & legum Benedicte Monarcha fuisti,
Nominis effectu radians virtutis imago,
Pisanus Ciuis Plumbini clara propago,
Omnibus Italiæ studijs tua lectio fulsit,
Publica dum legis hic tibi te Libitina reuulsit.

Martia

Martia tunc orbi lux bis septenna nitebat,
Mille quater centum bis quinq; annosq; mouebat.

Benedictus Henricus à Plombino.

Alius Benedictus Henricus à Plumbino Pisis in æde D. Nicolai sepultus esse videtur, sed is ab eo, quem describimus, diuersus est.

Benedictus Petrucius Senen. Michael Repräd. dus Marostic. s.

Quo tempore Barzus Patauij docebat, ibidem Benedictus Petrucius Senensis, & Michael Repiandus Marosticensis, qui an. XXX. professus est, Ius ciuile interpretabantur.

BARTHOLOMEVS SALICETVS BONONIENSIS. Cap. LXXVIII.

Artholomæus Salicetus. Ricardi ex fratre nepos, a qui cum Ioanne Lignano Bononiæ profitente floruit, b an. Salutis M.CCCLXXIII. factiosorum armis cum alijs ciuibus expulsus Patauium concessit, c vbi à Francisco Carrario II. exceptus per quadriennium magna nominis celebritate Ius ciuile docuit. Sed alij eum velut factionum Principem Patauium relegatum, & in vrbe docere prohibitum in Suburbijs Iura interpretatum fuisse ferunt; vt ipse se tacito alij euenisse prodit. d Inde ope suorum in Patriam reuocatus est, quo tempore ob pestiferum Benedicti Antipontificis schisma intermissis gymnasijs tota Italia vexabatur. Sed non multo post ob funestas Guelforum, Gibellinorumq; factiones rursus Patria eiectus Ferrariam secessit, e vbi in Alberti Atestini familiaritatem insinuatus Principi Literarum studioso persuasit, vt Academiam publicam institueret. Id cum ex Bonifacij IX. diplomate anno MCCCXCI. obtentum esset, ipse primus Ferrariæ Ius ciuile profiteri cœpit, atq; eius etiam ciuitatis Iura municipalia

a *Salicet. in l. generaliter. in 6. q. C. de non num. pecun.*
b *Salice. in l. 1. an. n. 14. C. de sum. Trinit. & fid. Catho.*
c *in Chron. Patau.*
d *in l. qui pacto. ff. de seru. export. & Felin. sub n. 4. in c. Rodulphus. de rescript. & Barba. in c. Raynaldus. car. 6. col. 4. ver pro certa. de testam.*
e *Barba. in c. Raynaldus de testam. col. 59.*

cipalia condidit. Eodem post aliquot annos ad Ius Pontificium explicandum, quod tum Iacobus Pigna docebat, a Gilliolus Cauitellius Cremonensis, Petrus Ancaranus, & Antonius Butrius conducti esse feruntur, cum Theodorus Gaza ibi Gymnasiarcham ageret.

a Salic. in auth. max. C. de nupti.

Iacobus Pigna. Gilliol⁹ Cauitelli⁹ Cremonensis. Petrus Ancaran. Antonius Butrius.

Commentaria, quæ in Iustiniani Codicem anno MCCCLXXXII. Mense Maio inchoauerat, b XVIII. annis perfecit; c quæ verò impressa sunt, eo dictante, scholaris Regiensis scripsit. d Raphaelem Fulgosium, e & Iacobum Aluarotum f discipulos habuit. Magno ingenij acumine præditus Auditoribus plerunq; cogitandi occasionem præbuit, sæpiusq; nouas opiniones est secutus, g etsi non desunt, qui aliorum recitatorem nihil ex suo vnquam addere falsò asseuerant. h Tanti deniq; nominis fuit, vt Iuris Monarcha vocaretur. i

b Salic. in prin. Cod.

c Salic. in l. vlt. C. de iur. delib.

d Salic. in l. sancimus. in fi. C. de donat.

e Fulgo in cõs. 96.

f Aluaro. in proem. feudo.

g Alex. in cõs. 134 in fin. vol. 1.

h Aug. Arimi. in addi ad Ang. Areti. de malef. in ver. eius bona publicamus. sub. n. 3.

i Cuma. in cons. 138. hoc maxi.

Cum vero diu Ferrariæ professus fuisset, denuo in Patriam remeauit, vbi non multo post plane senio confectus occubuit an. MCCCCXII. Die XXVIII. Decembris. In æde D. Dominici apud aram maiorem cum hoc rudi carmine iacet.

Hoc tumulo legalis apex dulcissimus ore
Et Patria lux alma suæ pietatis amator,
Iustitiæq; sacra clypeus, baculusq; cadentis,
Qui iuuenis multoq; etiam venerabilis æuo
Edocuit, superauit eum, nec pœna laboris
Scribendo, & pariter Iuris nucleando tenebras
De Saliceto requiescit Bartholomæus.

Obijt MCCCCXII. Die XXVIII. Mensis Decembris.

Fuit & Iacobus Salicetus Iurisconf. cuius extat Responsum CXLIII. inter ea, quæ à Io: ab Imola sunt consulta; alijs etiam scripsit; k sed an is sit Bartholomæi filius, vel nepos, aut alius fuerit agnatus, ignoratur.

Iacobus Salicetus.

k Cons. 7. Cuman.

LVDOVICVS CORTVSIVS PATAVINVS.
Cap. LXXIX.

Vdouicus Cortusius Patauinus circiter an. MCCCLXXX. Doctor creatus magnum nomen in vtroq; Iure explicando Patauij nactus est, ac praeter commentaria, quae satis luculenta in matutinas Iuris ciuilis lectiones edidisse fertur; Legum indicem, quod vulgò Repertorium vocant, composuit. Id ego in manibus habui, quod est velut Alberici Rosatae Dictionarium, sed non ita locuples, itaq; alijs postea luculentioribus compositis, frequentari desijt. Vxorem duxit, cum dote libr. mille, Antoniam Zacam, ex qua Coronam Bonam filiam suscepit, & antea Dorotheam illegitimam habuerat. Demum testamento, quod praeter aliorum consuetudinem condidit, vulgo risum exhibuit. Ennij enim exemplo, praecedentibus quinquaginta musicis, & tibicinibus, ac citharis 15. quibus singulis dimidium aureum legauit, funeris sui laetam pompam celebrari voluit. Splendidum etiam eo die conuiuium parari, & vxorem vestibus rubeis indui iussit. Duodecim quoq; virgines versicoloribus ornatas, feretrum subire, ac modulata voce, constituto dotis praemio, canere voluit. Haeredem, nisi haec seruari curauisset, bonis priuauit. Voluntas in controuersiam reuocata cum pro varijs consultorum opinionibus à quibusdam damnaretur, a ab alijs reciperetur, b ex facto tandem obseruata fuit. c Ego id testamentum legi, in quo centum tantum musicos funus praecedere iussit, (quod nobis ad coelum migrantibus sit laetandum) & nigris vestibus famulos indui. Nec alia, quae narrant Doctores, in eo continentur. Collegium, in quo octo legum studiosi dege-

a Paul. in l. apud Iulian. §. vlt. n. 6. ff. de leg. 1.

b Roma. in l. 1. col. 6. ff. de verb. oblig. Alex. in l. § cũ dotem. §. si maritus. ad fin. ff. solu. matr. Tiraq. de nobilitat. c. 31. n. 502.

c Pau. Cas. in l. pen. ff. de cond. inst. in l. non oportet. C. de his, quib. vt indign. Iaf. in l. Furiosum sub. n. 4. C. qui test. a. facer. poss. Baptista Fulgos. l. 7. c. 8.

degerent, instituit, quod effectum non fuit. Ioannem enim filium post se infantem reliquit, ex quo Gulielmus, Alouisius, & Rogerius Iurisconsultus prodiere. Ex Gulielmo Ioannes, ex Alouisio Franciscus, & Vbertinus exierunt. Ludouicus centum funalibus incensis, & alijs 20. Clero Patauino donatis, in D. Sophiæ templum elatus est: Celebrem pompam fecerunt adhibiti omnium ordinum Religiosi, præter Eremitanos, quos occultam ob causam exequijs interesse prohibuit. Excessit è viuis anno gratiæ MCCCCXVIII. XVI. Kal. Augusti, cui hoc inscriptum est carmen.

Astra Ludouicus scandens hoc marmore clausum
Me liquit bustum carcer & huius eram
Cognomen Patani concessit Cortusiorum
Stirps, legum, & canonum dilucidauit opus
Amborum miranda iura volumine paruo
Stant alphabetico nomine nota suo
Ergo Galasia radiat in Zona Maria
Funde preces pie.

CHRISTOPHORVS CASTELLIONEVS MEDIOLANENSIS.
Cap. LXXX.

Florente iam Ticini Academia, Galeacij Vicecomitis industria Christophorus Castellioneus Mediolanensis eò studiorum causa profectus Baldum audiuit; Miraq; ingenij fęlicitate supra quam dici possit, doctrina eminens Præceptoris Antagonista factus est. a Longo rerum vsu, & fama Baldus clarebat; hic verò acumine excellens subtilitatum Princeps meruit appellari, qui, non paucis maiorum erroribus detectis, plures suo & germano sensu leges illustrauit.

a *Iaf. in l. coheredi. §. cum filia. sub. n. 25. ff. de vulg.*

Ee 2 Con-

Confluentibus igitur ad vtrumq; auditoribus, cum eruditione pares haberentur, infamibus precibus, atq; adeo pretio discipulos impudenter ambire cœperunt. a Quod etsi Ticini tum primum euenit, prius tamen Bononiæ auditum fuerat. b Non multo post Taurini, deinde Parmæ, vbi adhuc in Iuriscon. albo descriptus inuenitur, tum Senis, ac iterum Ticini docuit.

a Porci. in §. suspectus. instit. de suspect. tuto.

b glo. in l. 1. §. solent. ff. de offic. praefect. Vrb.

Multa scripsit, quæ vterq; Raphael Cumanus, & Fulgosius intimi eius discipuli inter se diuisisse, & tacito auctore, suis nominibus publicasse feruntur. Nonnullos etiam libellos, & præcipue de duello scripsit. Tanta fuit eruditione, vt vulgo alter Scæuola vocaretur. Palatinam, seu Comitis c dignitatem assecutus in Io. etiam Galeacij Insubrium Ducis consilio fuit. Decessit Ticini an. salutis MCCCCXXV. III. Idus Maij, quo Ascensus Domini memoria agebatur, & in templo D. Thomæ in D. Catherinæ sacello propè aram maiorem cum hoc Epitaphio humatus fuit.

c in Fulg. cons. 54 in subscriptione.

Hic iacet Clarissimus Iurisconsultorum ætatis suæ Princeps D. Christophorus de generosa progenie Castellion. Comes atq; I. DD. secundi Mediolani Ducis Consiliarius. Qui Papiæ, Taurini, Parmæ, ac Senis primam cathedram tenens legum Monarcha scribebatur. Eius anima die XIII. Maij. anno MCCCCXXV. in festo Dominicæ Ascentionis, hic dimisso carnis onere, cum Christo in cœlum ascendit.

Ioannes Castellioneus Episcopus Vincentinus.

Ex hac familia Ioannem Castellioneum Vincentiæ Episcopum fuisse Blondus d in Italia illustrata, & Cepola e scribunt. Nos Vincentium Decreti interpretem in hac gente floruisse suprà diximus. Sed & prius Celestinus IIII. ex Castellionea familia Pont. Maximus declaratus fuerat.

d In Italia illustrata, in Lombardia region. 7

e De simulat. contract. in 6 casu prin. sub n. 100. & Prepos. Alex. in prælud. feud. col. 8. vers. Quarit hic D. Marti.

Celestinus IIII. ex Castellionea familia.

PETRVS,

PETRVS, ET MATTHAEVS MATTESILANI BONONIENSES.

Cap. LXXXI.

Vibus diebus Petrus Ancharanus, & Antonius à Butrio Bononiæ Ius Pontificium docebant, Petrus quoq; Mattesilanus Bononiensis ibidem florebat, qui præter alios Florianum à S. Petro discipulum habuit. Parmæ etiam docuit, vbi adhuc Iurisconsultorum albo scriptus manet.

Florianus à S. Petro.

Petri agnati Matthæus vestigia secutus Antonij Butrij discipulus fuit, & singularia quædam ab Interpretibus dicta in vnum collegit, ac in nonnullas Pandectarum partes a commentarijs editis, de Successionibus opusculum, de Interpretatione legum, de Electione verioris opinionis, De Contrarietatibus Bartoli, & Extensione libros composuit. De die obitus eorum, aut sepulchro nihil constat.

a in lib. de appella. & alibi.

RAPHAEL RAIMONDVS COMENSIS.

Cap. LXXXII.

Vo eiusdem nominis Iurisconsulti arctissima vitæ necessitudine coniuncti fuisse dicuntur, Raphael Raimondus Comensis, quem Cumanum vocant, & Fulgosius Placentinus, qui cum Christophorum Castellioneum audiuissent, luculentissima eius commentaria suppressa inter

se

se diuisisse creduntur, ac dum Patauij profiterentur, alter, quæ ad matutinas, alter, quæ ad Vespertinas lectiones pertinent, parum grato in Præceptorem animo, sibi impudenter attribuisse; a vterq; eorum, quod ob nimium ingenij acumen à receptis opinionibus recesserit, non multum æquitati fauisse videtur. b Anno Salutis MCCCCXX. crescente in Italia peste, docere desierunt, quemadmodum Alexander Tartagnus annotauit. c Cum in eodem Patauino gymnasio diu docuissent, in eadem etiam Vrbe sepulchrum meruere. Sed quo anno decesserint, non constat. Cumanum tamen anno MCCCCXXIV. Patauij professum fuisse, ex eius responsis liquet, cuius Io: Franciscum Capilistium coucurrenetm fuisse, plerią; autumant, qui ad synodum Basiliensem à Venetis missus amplis à Sigismundo priuilegijs honestatus fuit.

a *Ias. in l. 1. ff. de pact.*
b *Barba. in c. Raimundus. in 6. col. de testam.*
c *Hieronym. Prouidellus de pest. parte vlt. cap. 21.*
Io: Franciscus Capilistius.

Moriens Raphael Raimondus filium nomine Benedictum reliquit, qui & ipse per XXX. annos tum Bononiæ, tum Patauij docuit; & Patauium an. MCCCCXLVII. ad ius ciuile explicandum conductus est, cum ibi Vrbanus Vignatus Venetus extra ordinem profiteretur, qui postea Episcopus Sibenici fuit. Conditus est Raphael in templo D. Iustinæ ad dextrum latus sacelli D. Prosdotimi cum hoc carmine, quod Ego legi, postea aliò translatis reliquijs, abrasum fuit.

Benedictus Raimondus.
Vrbanus Vignatus Venetus.

Raphael hic situs est antiqua ab origine patrum,
Qui quondam gemini gloria iuris erat.
Hunc Raijmonda domus, hunc Comum patria luget,
Hunc sibi præreptum flet studiosa cohors.
Flet semper, quoniam talem vix prisca tulerunt
Sæcula, nec similem fortè futura dabunt.

R A-

RAPHAEL FVLGOSIVS PLACENTINVS. *Cap.* LXXXIII.

Aphael vero Fulgosius genere Placentinus tam acris ingenij fuit, vt primo anno, quo iuri cœpit incumbere, intra domesticos parietes iura interpretari, & disputare ausus fuerit; a infirmus tamen memoria fuisse fertur; b præter Castellioneum etiam Nicolaum Spinellum Præceptorem habuit, à quo reprehendi solitus est, quod decem tantum singulis annis Pandectarum libros exponeret, cum ipse XXIV. solitus esset interpretari. c Vxorem duxit Papiensem ex Nobili Becariorum familia, qua sine prole defuncta, partem dotis se lucratum dicit, d postea Ioannam Nicellam Placentinam Ioannis filiam vxorem habuit.

Constantiæ Synodo interfuit, vbi plura exorta dubia decidit, e ac mite ingenium, prudentiamq; ostendit. Inter alia cum semel Sigismundus Cæsar Constantiæ festo Natiuitatis in Templum quintam lectionem decantaturus venisset, coronam, qua nondum à Pontifice cinctus fuerat, gessit, tumultuantibusq; Præsulibus, consultus, an id facere posset, suasit, vt quiescerent, & tempori inseruirent, quod etiam actum fuit. f

Primo Ticini docuisse creditur, deinde cum Raimondo Patauij, vbi in via, quæ à foro ad Moletrinarum pontem ducit, habitauit, vbi nunc, splendido extructo ædificio, Mons pietatis exercetur; Petrumq; Aluarotum, & Io: Francicum Capilisthum concurrentes habuit. Sunt, qui eum ab initio Cumanum discipulum habuisse velint, quod mihi non constant. Nepotem habuit, qui contra consilium suum litigare voluit, & succubuit. g Præclara in

a *Fulgo in l manifeste. n. 3. de iur. iur.*

b *Acia. in oratione, quam habuit Auenioni.*

Nicolaus Spinell⁹.

c *Fulgo in proem. ff. sub. n. 15.*

d *in l. 1. & ibi Ias. in 2. lectura sub n. 60. C. de sum. trinit. & fid. Cathol. Rolla. à Valle de lucr. dot. q. 13. n. 3.*

e *in l. Barbarius n. 9. ff. de off. praetor. in l. more. n. 15. de iurisd. omni. iud.*

f *Fulgo. in l. 1. ff. de off. Praef. Aug.*

g *Fulgo. in l. sub praetextu. C. de transact. Ias. in cons. 219. col. 3. in 2.*

in ius nostrum commentaria, & Responsorum volumen reliquit. An. Salutis MCCCCXX. crassante in Italia peste, non docuit, erat tunc partem Codicis à titulo de pignoribus usq; ad finem interpretaturus, quam omittere est coactus. a

a Hieronym. Pranidellus de peste. parte ult. cap. 21

Humatus & ipse est Pataui in D. Antonij templo insigni loco cum hoc Epitaphio

Fulgosius Raphael virtutum iaspis vtroq;
Iure stupor tantus & fama, quantus & orbis
Scriptis morte vocat, tam paruo clauditur antro.
E meritę perdigna gerens cognomina laudis
Fulgosius Raphael clauditur hoc tumulo.
Consuluit nemo melius, fulsitq; docendo
Cęsareas leges, iuraq; Pontificum.
Claruit eloquio, quem blanda Placentia forma
Et genere insignem, mente piumq; tulit.
Corpus hic in pace quiescit.

IO: FRANCISCVS CAPILISTIVS PATAVINVS.
Cap. LXXXIV.

Apilistij ante Transagaldi vocati à Carroto, qui Caroli Magni Tribunus militum fuit, nomen sumpsisse dicuntur. Is enim transuersam Zonam auream, quam vulgò Listam nominabant, de militum more cum gereret, Capilista vocatus est, & inde Transagalda familia hoc cognomentum tenuit, ex qua ortus Io: Franciscus Capilistius præclarum ingenium nactus, vbi lauream adeptus est, tanta fœlicitate in Patria Ius ciuile profiteri cœpit, vt Iacobo Saliceto, & Raphaeli Fulgosio, & Paulo Castrensi concurrens adiungi promeruit, Demum anno MCCCCXXXI. ob schisma Basileam

Concilio indicto, a primo pro Venetis, mox pro Eugenio IIII. qui Synodum detrectabat, honorifica legatione functus est, vbi a Sigismondo Cæsare Equestri, & Comitis dignitate honestatus Ius creandorum Doctorum, aliaq; per ampla pro se, & posteris priuilegia obtinuit. Postremò à Senatu Veneto ad Ludouicum Principem Mediolani ob fines ponendos, & firmandam pacem missus pro voto rem confecit. In cathedra cum legem recitaret, quæ humanam fragilitatem mortis cogitatione turbatam memoria plures res minus consequi posse refert, b repentino morbo correptus expirauit.

a Platin in Euge. 4.

b l. hac consultissima. vers. ac cum humana fragilitas. C. de testa. fac. post.

Decessit anno MCCCCLIX. tribus post se filijs relictis, Raphaele Canonico Patauino, Gabriele, & Francisco. Is poetica delectatus eximius etiam Iurisconsultus euasit. Quadraginta annis in Patria vtrunq; Ius professus Ioannem Bertachinum Firmanum, c & Io: Baptistam à Sancto Blasio discipulos habuit. At Gabriel & ipse Iurisconsultus, & Eques cum Romæ per aliquot annos Senator fuisset, etiam Bononiæ summa cum æquitate Prætorem egit, vbi Illustrium virorum, qui ibi iacent, monumenta excepta scriptis mandauit.

Franciscus Capilistius.

c Bertachi. de Gabellis.

Gabriel Capilistius.

Floruere in hac familia & Io: Fridericus magnus Iuris interpres, & Doctor veritatis appellatus, & Bartholomæus, qui cum annis XXIII. in Patria Ius explicuisset, senio confectus obijt an MDV. omnes in templo D. Antonij in maiorum sepulchro conditi fuere. Qui viuunt non pauci Equites, & Iurisconsulti hodie Nobilem hanc familiam honestant.

Fridericus, & Bartholomæus Capilistius.

FLORIANVS, ET IOANNES A S. PETRO. BONONIENSES.
Cap. LXXXV.

Lorianus à S. Petro, quod est castellum in agro Bononiensi, Petri Matthesillani discipulus cum Bartholomæo Saliceto in Patria Ius ciuile docuit, quo tempore ibi etiam Petrus Ancharanus, & Antonius à Butrio a ius Pontificium interpretabantur. b Plura in aliquot Pandectarum partes eruditè scripta reliquit. Hic Antonium à Prato veteri, & Alexandrum Tartagnum, Angelumq; Aretinum, cui legum tyrocinium deponenti lauream dedit, & Ioannem ab Annania, c omnes clarissimos, postea Interpretes, discipulos habuit. Defunctus in patria in D. Dominici peristylio in eodem, vbi Dinus, & Cinus humati fuerant, sepulchro conditus est. Eius obitus dies nescitur. Ioannem fratrem habuit & ipsum clarissimum Iurisconſ. d

a Ant. à Butr. conſ. 31.

b patet ex conſ. 201. quod est inter cōſ. Fulgo.

c Barbat. in conſ. 64. n. 16. lib. 2.

Ioannes à S. Petro.

d in subscript. conſ. 359. Petr. de Ancar.

LVCAS DE PENNA TOLOSANVS. Cap. LXXXVI.

N Gallijs eodem tempore Lucas de Penna Tolosanus enituit, qui in Patria Ius ciuile professus postremos tres Codicis libros luculenter est interpretatus, & præclara ad huc hodie ipsius Commentaria visuntur. De eius tumulo, aut die mortis nihil ad nos peruenit.

IACOBVS ISOLANVS BONONIENSIS CARDINALIS. Cap. LXXXVII.

Acobus Isolanus Bononiensis magna nominis claritate in Patria docuit, & cum Antonio Zelana, qui postea Cardinalis fuit, publicè disputauit. a Primo Equestri dignitate donatus, mox ob insignem doctrinam à Ioanne XXIII. qui ad componendas seditiones Bononiam venerat, inter Cardinales receptus fuit. Quando decesserit, vel vbi iaceat, nunquam audiui.

a *Iaf. in l. gallus. in prin. n. 32. ff. de lib. & posthum.*

IOANNES AB IMOLA.
Cap. LXXXVIII.

Oannes ab Imola absq; familiæ nomine, tantum à loco, vbi natus est, cognomentum retinet; Id oppidum olim Forum Cornelij fuit, quod ab Antiocho Narsetis Præfecto solo æquatum, deinde à Clephe Longobardorum Rege instauratum à colle, vbi arcem eius nominis habebat, Imola est appellatum. a Cum nulla igitur gentis memoria extet, ex infima plebe Ioannes fuisse existimatur. Primò Perusij ab Angelo Vbaldo est institutus. b Deinde Bononiam studiorum causa profectus in iure ciuili Franciscum Ramponem celebrem Iurisconsultum, c & Benedictum à Plumbino d audiuit. In Pontificio verò ab Antonio à Butrio, e & Petro Ancharano f est eruditus. Laurea accepta, cum Patauij profiteri cœpisset, tanti nominis fuit, vt omnes sui temporis Iurisconsultos superauerit. Vnde à Nicolao Attestino Ferrariam ad illustrandam eam Academiam An. MCCCCII. conductus est, vbi ius ciuile per aliquot annos docuit. Inde Bononiam vocatus eam Academiam planè destitutam restaurauit.

Condiderant paulò ante statutum Bononienses, quo exclusis peregrinis Professoribus, solos ciues docere volebant. Cum verò studiosi viros fama celebriores in alias Academias sequerentur, illud gymnasium minus frequentabatur. Quare damnoso Decreto reuocato, aliquem insignem Doctorem acciri placuit. Excellebat tum supra alios Ioannes, qui amplo stipendio Bononiam vocatus, primus Leoninum statutum rupit, & eam Vrbem discentibus repleuit. Sed non diu tanto honore, vt aliqui volunt, gaudere potuit, siquidem vna lectione habita, mox decess-

a Blond. lib. 8. Decad. 1.
b Imo. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. oblig.
c Imo. in l. qui id, quod. § fin. prin. ff. de dona. Ias. in l. tale. ff. de pact. in fin.
d Imo. in l. 1. in prin. ff. de ver. obl.
e Imo. in l. pen. §. ad crimen ff. de publ. iudi.
f Imo. in l. 2. in prin. de ver. obl.

decessisse dicitur, quod Ego falsum esse existimo, cum Ludouicum Pontanum, & alios ab eo Bononiæ institutos fuisse inueniam; Inter alios Alexandrum Tartagnum ciuem suum, Marianum Socinum, a & Angelum Aretinum, qui postea clarissimi euasere, discipulos habuit.

a Maria. Soci. in c. qua liter. n. 45. de accusat.

Multo ad acquirendam doctrinam studio opus esse dictitabat, & ipse à Francisco Murcia quondam interrogatus, An multum in discendo elaboraret, respondit, Se nocturnis vigilijs, matutinisq; studijs non contentum etiam statim post sumptum cibum, ac plerunq; in ipso prandio, posthabita salutis cura, iurium lectioni vacauisse; Quin etiam, ne tempus tereret, ex libro mensam sæpissime se fecisse memorabat, non ob id tamen euitare potuit, quin de iure quãdoq; interrogatus obmutesceret. b Tanta eruditione in vtrumq; ius scripsit, vt eius opiniones velut sano iudicio firmatæ plerunq; recipiantur, & grauis Bartoli censor existimetur.

b Roma. in sing. 262. Ias. in l. 2. sub. n. 6. C. de eden.

Flagrantibus fortè ædibus, exusta bibliotheca, omnia commentaria amisit, quæ, iteratis laboribus, magna ex parte reparauit. c Doctissima etiam Responsa reliquit. Obijt Bononiæ non multo ante Paulum Castrensem, vt quidam autumant, anno Salutis MCCCCXXXVI. XII. Kal. Martias, d cui in æde D. Dominici hoc erectum est monumentum.

c Imo. in l. vlt. ante n. 10. ff. de hered. instit.

d Marian. Soci. in c. qualiter. n. 45. de accusat.

D. M. S.

Joannis de Imola Pontificij Cæsa. q; Iurisconsulti ossa in supposito Garisendorum sepulchro quiescunt. Mimus Garisendus legum & ipse interpres Æmilia sua coniugi fecit.

PAV-

PAVLVS CASTRENSIS, ET ANGELVS EIVS FILIVS. Cap. LXXXIX.

Aulus à Castro olim Faliscorum oppido oriundus vir & ipse infimæ conditionis fuit, vt nec familię nomen habuerit. Cum igitur ob tenuem fortunam se sustentare non posset, apud Baldum scribæ officio functus esse dicitur. Certum est, eum cum filijs Baldi in eodem subsellio iuris disciplinam fere ab initio Digestorum auspicatum esse, & quæ subtiliora audiuerat, domum reuersum scriptis mandasse; a à Christophoro Castellioneo b etiam multa edoctus, & assiduis vigilijs ipse indefessus tantam doctrinam adeptus est, vt nemo iura acutius penetrasse existimetur, quæ pura, ac perspicua interpretatione declarans suo nitori planè restituit. Cum ob inopiam, librorum multitudinem sibi comparare non posset, legibus ipsis semper inhærens candidam hanc eruditionem acquisiuisse creditur.

a *Pau. Castren. in l. 1. §. editiones. in fin. ff. de eden.*

b *Pau. in l. 2. §. vlt. n. 5. de verbo. obligat.*

Lauream Auenioni sumpsit, vbi in palatio Episcopi super prorogatione Iurisdictionis disseruit, contra quem octo, pluresve Prælati sunt argumentati, deinde in scholis summo mane vsq; ad vesperam cum alijs disputauit, vnde magnam gloriam retulit, c & ibi per annos octo residens plura, & fermè 137. Responsa ab eo separatim collecta dedit. d Mox Francisci Zabarellæ Cardinalis, & Florentiæ Archipræsulis Assessor fuit, cuius nomine, quod causas cognosceret, & audiret, eius Auditor vocabatur. e Postea ab eodem Florentiam Vicarius missus spiritualibus negocijs decidendis præfuit. Demum Petra Flo-

c *Pau. Ca. in l. 1. C. de iurisd. omn. iudic.*

d *Pau. Ca. antè cons. 335. vol. 1*

e *Pau. in auct. ad hac. ante nu. 3. C. de iudic.*

Florentina vxore ducta, in Florentiæ gymnasio magna cum laude docuit, eiusq; Reipublicæ iura municipalia, & Senatum reformauit. a Inde Senas, mox Bononiam vocatus cum Ioanne ab Imola, & Catone Sacco, cum quo etiam solemnius disputante acriter disseruit, b Ius ciuile professus est. c Auenioni quoq; per aliquot annos docuit. Postremo Patauium conductus an. Mccccxxxi. Angelum Perillium, cuius aliquot extant opuscula, & Io. Franciscum Capilistium concurrentes habuit, d ibiq; Antonium à Prato, & Io: Baptistam de S. Blasio Patauinum erudijt.

Celebrata responsa edidit, & commentaria adeo luculenta, vt totum ius nostrum illustrasse videatur, primumq; post Bartolum plurium consensu locum obtineat, quos cum Angelo Vbaldo Ioannes Pyrrhus Iuris prudentiæ Triumuiros nominat. De eo vulgatum est prouerbium, si Bartolus non fuisset, eius locum Paulus tenuisset. Quibusdam tamen nimis promptus in respondendo fuisse videtur, e sed ipse timidiùs se respondere dicebat, ac reformidare, ne contra conscientiam consuleret; f Quare eum virum maturi capitis Felinus appellat. g Cum diu docuisset, valde decrepitus decessisse fertur. h Anno Salutis MCCCCXX. crassante in Italia peste, Gilium filium amisit, vnde per multos dies docere desijt, & alia Italiæ gymnasia sunt intermissa, quemadmodum Alexander Tartagnus eius discipulus annotasse fertur. i Erectum draconem pro familiæ insignibus habuit, & Patauij in ædibus è regione Seruitarum habitauit, quæ etiam hodie ab eius posteris tanti viri nominis hæredibus possidentur.

Angelum filium & ipse Iurisconsultum post se reliquit, qui an. XL. in Patauino gymnasio an. MCCCCLXXXIV. primo Ius Pontificium, k deinde ciuile docuit, & Equestri dignitate honestatus, & Aduocatus concistorialis est declaratus. Is moriens post se Luciam filiam reliquit, quæ Antonio ex Capitibus Vaccæ nupsit, & Nicolaum cano-

a *Pau. Ca. in l. 1. sub n. 4. C. de inoff. dot.*
b *Pau. in l. gallus § in omnib. ff. de lib. & posthum.*
c *Pau. in l. ex trib. ante n. 6. C. de inoff. test am.*
d *Fortun. in l. gall. §. & quid si tãtũ sub n. 4. ff. de lib. & posthum.*
e *Alex. in l. qua dotis. an. n. 12. ff. solu. matr. Sylua nupt. lib. 5. sub. n. 27.*
f *in cons. 121. col. 2. ver. verum licet. lib. 1.*
g *in cons. 42. n. 11.*
h *Corne. cons. 304. sub n. 19. lib. 3.*
i *Hieronym. Preuidellus de peste parte vlt. c. 21.*

Angelus filius Pauli Castrẽsis.

k *Alex. de Neuo. in cons. 97. in subscriptione.*

Nicolaus nepos Pauli Castrẽsis.

canonicum Patauinum, & eximium Iurisconsultum, qui Bononiæ, Ticini, & in patria magna cum laude Ius Pontificium docuit, æneasq; effigies Auo, & Patri in Seruorum æde cum splendidis titulis collocauit.

Suscepit & filiam Paulus nomine Franciscam, quam Ludouico Calciæ artium, & medicinæ Doctori nuptui locauit, quæ, nulla prole suscepta, decedens anno MCCCCXCII. Nicolaum, & Luciæ liberos hæredes instituit. Defunctæ amitæ Nicolaus Patauij in D. Iulianæ templo monumentum erexit. Sunt, qui Paulum, cum LVII. annis docuisset, non multo post Ioannem ab Imola decessisse affirment. Sed Ego minimum triennio eum Imolæ superstitem fuisse inuenio. Ipse annis XLV. se docuisse scribit. a Defunctus Patauij in Seruorum æde humatus est cum hoc monumento, quod auo Nicolaus Patauinus canonicus erexit.

a in l. Pomponius. 2. in fin. ff. de neg. gest.

Paulus de Castro Iurisconsultus disertissimus maximæ auctoritatis apud omnes habitus, quod Florentia testatur, cuius ius municipale innouauit, Et in ea coniugatus Petra vxori Vicariatus officium in spiritualibus Roma. Pont. decreto exercuit. Vbi etiam in Bononiensi, & Patauino gymnasio publicè profitendo floruit, æternamq; sibi gloriam comparauit, relinquens consiliorum & in Iure volumina plurima edita, quæ inter manus versantur. Et ipsius Angelus filius clarus ingenio amborum iurium tenens vestigia XL. annos Patauij Iura docuit. Eò quod Nicolaus Canonicus Paduanus, qui ab ijs processit, vtranq; & ipse parentum virtutem adeptus hoc immortalitatis opus illis consecrauit MCCCCXCII.

Humi vero hæc leguntur.

Paulo de Castro Auo, & Angelo Patri Comiti Pal. vtri. Iur. Doctoribus, & in Orbe Monarchis Nicolaus de Castro vtri. Iur. Doct. Canonicus Paduanus Aplic. Cubicul. & Comes Palatinus fieri fecit MCCCCLXXXXII.

Pauli Castrensis imaginem, vt vulgò ferunt, Cæsennæ in Prætorio Iacobus Rosellus an. Mccccxxxv. ibi Prætor, mandantibus Sigismondo, & Pandulfo Malatestis eius

vrbis Principibus depingi curauit. Effigies hodie quoq; extat. Senior spectatur, colore fusco, ac vultu macilento, naso aquilino, & vt tunc moris erat, mento raso. Vestem gerit purpuream, cum amplis manicis ad talos demissis, varijs pellibus suffultam. Pileum habet purpureum cum fascia eiusdem coloris in humero pendente, quali vtuntur Religiosi vulgò Iesuatæ nuncupati. Ipse ante beatę Virginis imaginem ad dexteram in genua procumbit. Ad sinistram tres rosæ visuntur, quæ Rosellorum familiæ sunt insignia. Ego eam ipsius Roselli imaginem esse existimo. Hæc tamen vulgi opinionem secutus scripsi, & quod vultus, quo Paulus Castrensis pingitur, ei sit similis.

Eodem tempore Patauij Ius ciuile docuit Laurus Palatiolus Patauinus, qui plura eruditè scripsit, inter quę eminet interpretatio statutorum fœminas, stantibus masculis, excludentium. *Laurus Pallatiolus Patauinus.*

Post Paulum Castrensem Patauij Petrus Barbobus cognomento Sonzinus anno MCCCCLIIII. Doctor creatus Ius ciuile XXVIII. annis, & Franciscus Porcellinus per annos XXXVIII. ambo Patauini vespere interpretati esse dicuntur. Sonzinus in Digestum vetus, & 6. Codicis librum scripsit. Honorifice à Cepola in responsis citatur. Reprendinus quoq; Orbatus & ipse Patauinus in eodem gymnasio per annos XXIV. post eos Ius ciuile explicuit, vt ibi posita inscriptio dicit. *Petrus Sonzinus Patauinus. Francisc. Porcellinus Patauinus. Reprēdinus Orbatus Patauinus.*

Gg CATO

CATO SACCVS, ET IACOBVS PVTEVS PAPIENSES. Cap. XC.

CAto Saccus Papiensis cum Ticini aliquandiu docuisset, postea Bononiam conductus est, quo tempore ibi Paulus Castrensis docebat, qui cum etiam certamen iniuit, a Sed Paulo Patauium profecto, Cato quoq; Ticinum reuersus est, vbi Iasonem circiter annum MCCCCLXV. discipulum habuit. Nec multo post defunctus cum hoc breui, sed scito, Epitaphio humatus fuit. *Reliquum Catonis*. Hunc Blondus cum Silano Nigro celebrat. b Antea alter Saccus Gualterius Ticini floruerat, quem Baldus ibi docens in causa propria consuluit, cum suae conscientiae non confideret. c

Eodem tempore claruit Iacobus Puteus Alexandrinus, d qui & ipse Iasonem instituit. e

a *Pau. in l. gallus. §. in omnibus. de lib. & posthum.*
b *in Italia illustrata in Lombardia. regio. 7.*
Saccus Gualterius. Iacobus Puteus Alexandrinus.
c *in cons. 495. cũ trib. seqqq. lib. 1 inter cõs. Baldi.*
d *Io. Anto. Rube. in cons. 125. ante nu. 3.*
e *Ias. in l. 1. in prin. sub n. 20. ff. de nou. op. nuncia.*

THOMAS DOCTIVS SENENSIS. Cap. XCI.

NVllus veritati propius accessisse, nullusve suis temporibus dilucidiùs Thoma Doctio Senensi docuisse censetur, ob id Doctor verus, f aut veritatis, & Clarus cognomento dictus est. Bartholomaei Socini praeceptor fuit. g Decessit in Patria anno MCCCCXLI. cui ad portam Coenobij D. Francisci in mar-

f *Iocin. in l. cum auus. sub n. 88. ff. de cond. & dem.*
g *Iocin. in l. legem quam post num. 9. C. de pact.*

marmorea tabula muro affixa hoc monumentum positum fuit.

Domini Thomæ Doctij, & hæredum suorum.

ANGELVS PERILLIVS PERVSINVS.
Cap. XCII.

DVo eodem tempore ambo Perusini in Patria, diuersis tamen horis, docuerunt Angelus Perillius Vespere, & Ioannes Petrucij filius à Monte Sperello mane, & vterq; Io. Baptistæ Caccialupi Præceptor. Angelus cum aliquandiu in Patria professus esset, Romæ Aduocatus Concistorialis factus est. Mox Patauium conductus Pauli Castrensis concurrens fuit: Ibi anno Salutis MCCCCXXXI. opusculum de Suitate, & alterum de Societate atq; aliquot in ius ciuile commentaria composuit. Demum Perusium reuersus, dum ibi Interpretis officio fungitur, obijt Anno Salutis MCCCCXLVI. & in templo S. Mariæ nouæ sub humo conditus fuit. Nemo eo Patauij subtilius docuisse, aut acrius disputasse dicitur.

Sub id tempus Ioannes Portus Vicentinus pluribus annis Patauij Ius docuit. *Ioannes Portus Vicentinus.*

IOANNES NOBILIS A MONTE SPERELLO.
Cap. XCIII.

a Corne. in cõs. 93. sub nu. 9. lib. 2.

Oannes ex familia Nobilium a à Monte Sperello, qui est in agro Perusino pagus, ex patre Petrucio Nobili viro natus professor doctissimus euasit. Baptistam Caccialupum, Ludouicum Romanum, & Philippum Corneum instituit. Aliqua ab imperito, ac inepto Præceptore accepta se vix sexagenarium dediscere potuisse dictitabat, & ob id eruditum Doctorem semper eligendum esse monebat.

Ob generis nobilitatem ordinis Perusinorum Iurisconsultorum Princeps factus diu etiam in Patria Rempublicam administrauit; filiam Philippo Corneo, Iuuenis virtutibus illectus perampla cum dote nuptui locauit, ex quo tres masculi, totidemq; fœminæ procreatæ fuerunt. Aliquot eius commentaria in Codicem manu scripta ad huc extant, quæ Ego Patauij vidi. Filium post se reliquit Matthæum Franciscum Iuriscon. qui Florentiæ Capitaneus, & Iudex appellationis fuit.

Matthæus Franciscus filius.

Excessit è viuis Ioannes admodum senex anno MCCCCLXII. Nullo de eo Epitaphio superstite.

* * *

LVDO-

LVDOVICVS PONTANVS SPOLETANVS.

Cap. XCIV.

Vdouicus Pontanus Spoleti, quæ vrbs Vmbriæ est, humili fortuna natus à puero Romæ educatus est, vnde Romani cognomentum tulit; septem annis in gymnasijs Iurium disciplinæ pertinacissimè vacando numquam in ea facultate mutire aut ab aliquo dissentire visus, quod ingenij præstantiæ attribuitur. a Perusij à Ioanne Petrucij, & Angelo Perillio, & Dionysio singularis bonitatis, & conscientiæ viro b institutus, postea Bononiam profectus Ioannem ab Imola audiuit, ibiq; in seuero examine studiorum Tyrocinio deposito lauream accepit; c Memoria omnes sui temporis Iurisconsultos antecellens maxima nominis celebritate claruit; Dicendo tamen ineptus adeò infeliciter recitabat, vt præclara quęq; in eius ore sordescerent. d Romæ legem quandam e tanta hominum frequentia explicuit, quanta alius vnquam ab hominum memoria docuerit. f Inde Senis anno MCCCCXXXIII. cum Antonio à Prato veteri professus Franciscum Accoltum Aretinum omnium clarissimum interpretem erudijt. Florentiæ etiam Aduocati officio functus Nellum à Sancto Geminiano aduersarium habuit. g

Demum Romam profectus ab Eugenio IV. Pont. Protonotarius creatus est; Mox Alfonso Aragonio ob insignē eruditionem maxime carus ab eo cum Nicolao Cataneo Basileam ad Synodum legatus destinatur. Conquerentibus verò Aulicis, quod tantæ rei pondus hominibus obscuris ma talibus ortis commisisset, in eo negotio non sanguinis nobilitate, sed doctrina opus esse Alfonsus respondit.

a. *Rapha. Volat. lib. 21. Anthropolog.*

b *Rom. cons. 517. n. 14. ver. Secundò tamen.*

c *Roma. singu. 261.*

d *Alcia. in oratio. quam habuit Auinioni.*

e *fuit auct. similiter. C. ad l. Falcid.*

f *Roma. Singu. 33.*

g *Ias. in l. certi condictio, §. si nūmos n. 22. ff. si cert. pet at.*

IOANNES NOBILIS A MONTE SPERELLO. Cap. XCIII.

a Corne. in cõs. 93. sub nu. 9. lib. 2.

Oannes ex familia Nobilium a à Monte Sperello, qui est in agro Perusino pagus, ex patre Petrucio Nobili viro natus professor doctissimus euasit. Baptistam Caccialupum, Ludouicum Romanum, & Philippum Corneum instituit. Aliqua ab imperito, ac inepto Præceptore accepta se vix sexagenarium dediscere potuisse dictitabat, & ob id eruditum Doctorem semper eligendum esse monebat.

Ob generis nobilitatem ordinis Perusinorum Iurisconsultorum Princeps factus diu etiam in Patria Rempublicam administrauit; filiam Philippo Corneo, Iuuenis virtutibus illectus perampla cum dote nuptui locauit, ex quo tres masculi, totidemq; fœminæ procreatæ fuerunt.

Matthæus Franciscus filius.

Aliquot eius commentaria in Codicem manu scripta ad huc extant, quæ Ego Patauij vidi. Filium post se reliquit Matthæum Franciscum Iurifcon. qui Florentiæ Capitaneus, & Iudex appellationis fuit. Excessit è viuis Ioannes admodum senex anno MCCCCLXII. Nullo de eo Epitaphio superstite.

LVDO-

LVDOVICVS PONTANVS SPOLETANVS.
Cap. XCIV.

Vdouicus Pontanus Spoleti . quæ vrbs Vmbriæ est, humili fortuna natus à puero Romæ educatus est, vnde Romani cognomentum tulit; septem annis in gymnasijs Iurium disciplinæ pertinacissimè vacando numquam in ea facultate mutire aut ab aliquo dissentire visus, quod ingenij præstantiæ attribuitur. a Perusij à Ioanne Petrucij, & Angelo Perillio, & Dionysio singularis bonitatis, & conscientiæ viro b institutus, postea Bononiam profectus Ioannem ab Imola audiuit, ibiq; in seuero examine studiorum Tyrocinio deposito lauream accepit; c Memoria omnes sui temporis Iurisconsultos antecellens maxima nominis celebritate claruit; Dicendo tamen ineptus adeò infeliciter recitabat, vt præclara quæq; in eius ore sordescerent. d Romæ legem quandam e tanta hominum frequentia explicuit, quanta alius vnquam ab hominum memoria docuerit. f Inde Senis anno MCCCCXXXIII. cum Antonio à Prato veteri professus Franciscum Accoltum Aretinum omnium clarissimum interpretem erudijt. Florentiæ etiam Aduocati officio functus Nellum à Sancto Geminiano aduersarium habuit. g

a *Rapha. Volat. lib. 21. Anthropolog.*
b *Rom. conf. 517. n. 14. ver. Secundò tamen.*
c *Roma. singu. 261.*
d *Alcia. in oratio. quam habuit Auinioni.*
e *fuit auct. similiter. C. ad l. Falcid.*
f *Roma. Singu. 33.*
g *Ias. in l. certi conditio, §. si nũmos n. 22. ff. si cert. pet as.*

Demum Romam profectus ab Eugenio IV. Pont. Protonotarius creatus est; Mox Alfonso Aragonio ob insignē eruditionem maxime carus ab eo cum Nicolao Cataneo Basileam ad Synodum legatus destinatur. Conquerentibus verò Aulicis, quod tantæ rei pondus hominibus obscuris natalibus ortis commisisset, in eo negotio non sanguinis nobilitate, sed doctrina opus esse Alfonsus respondit.

dit. In ea tamen legatione discordes parum Regi, & Synodo profuerunt, vt Æneas Syluius te[st]atur. a *Ludouici, inquit, Pontani, & Nicolai siculi bella legatio, & digna tanto principe, nisi discordes animi, & inuidia laborantes neq; regi neq; concilio vtiles extitissent. Fuimus & nos Basileæ, notumq; nobis est, non minus occupatam fuisse Synodum ad reconciliandos inter se regis legatos, quam vt Bohemos ad Ecclesiæ catholicæ consensum reduceret.* Hæc ille.

a *de dictis, & factis Alfōsi Regis. lib. 2. c. 11.*

Cęterum Ludouicus non diu superstes obijt in ea Synodo sex, & triginta horarum spatio à pestilenti morbo sublatus cum vix xxx. ætatis annum ageret, & Cardinali dignitate honestandus esset, vt Æneas Syluius commemorat, b cuius verba, quod hominis virtutes exprimant, hic subijcienda esse duxi. *Finitis, inquit, Panormitani verbis, Ludouicus Romanus Protonotarius totius humani Iuris gnarus assurrexit. Cuius tanta memoria fuit, vt nulli veterum cedere putaretur, siue Simonidem, siue Theodectem, siue illum, qui à Pyrrho missus ad Senatum venit, Cyneam, siue Carneadem Seriphium, Metrodorum, Hortensium, siue qui horum vltimus fuit, Lucium Senecam de dignitate memoriæ commendemus; Erat enim memor omnium, quæ ipse vnquam aut legisset aut audiuisset, nec oblitus erat eorum aliquid, quæ ipse vidisset. Nec vt cęteri Iurisconsulti principia legum in disputando allegabat, sed quasi Codicem legeret, sic textum memoriter referebat.*

b *De gest. Basil. Concilij. lib. 1.*

Vir non Roma tantum sed cœlo dignus, & cui nemo mortalium comparandus videretur, non admirationi, sed stupori futurus omnibus populis, si, vt æquum videbatur, ætatis tempora duplicasset. Sed inuidit Fortuna Italiæ, nec tantum scientiæ lumen crescere passa est: Immisit pestiferum morbum, virumq; vix xxx. egressum ætatis annum abstulit, nec plus horis sex, & triginta finit ægrotare. Visusq; non transitus ille hominis, sed furtum. Quis enim virum adeo iuuenem, adeo robustum, tam breui morula extirpari putasset? Sed fuit mors damnosior morte cuiusvis. Regis, quippe quod Regi hæres succedit in Regno, viro autem adeo docto nullus superest in literis hæres; Sed dum Cardinalari vir benemeritus manet, apud Chartusiam sepelitur.

Hæc

Hæc Æneas Syluius de viro illustri retulit.

Nota tamen non caruit, qui in nouis opinionibus somnia fingere dictus, ea vetustorum auctoritatibus, quæ rarò inueniantur, comprobare nititur. a Sunt, & qui eum auaritia ductum consuluisse, dicunt. b Commentaria in Pandectas & Codicem reliquit, Responsorum volumen vnum, Singularium item vnum. Eius responsis in diffiniendis negotijs sæpius Pontifex vsus esse dicitur, & inter quatuor primos consulentes a Gallesio ponitur. c Vir facetus fuit, & plerunq; scommatibus delectatus cum semel litigiosus quidam simis naribus, hircinaq; barba illi sæpe molestus duos venatorios canes millis ornatos donauisset, interrogaretq; an valeret, Ludouicus, gratijs actis, se valere respondit; Tum ridens, *Tu verò*, inquit, *num tuum gregem tutum, abductis canibus, reliquisti?* Quò dicto ad caprinum hominis vultum alludere voluit Florentiæ à rustico pro indocto est dimissus, quod requirenti interlunij diem dicere nesciuisset. d Patre, & Fratre superstite, decessit Basileæ, vbi apud Chartusianos cum hoc Epitaphio sepultus fuit.

Anno Domini MCCCCXXXIX. Reuerendus in Christo Pater Dn. Ludouicus Pontanus de Roma vtriusq; Iuris Doctor egregius S. Sedis Apostolicæ Protonotarius, cuius anima requiescat in pace. Amen.

Reperitur & aliud Epitaphium in eundem ab Ænea Syluio conscriptum, quod ita se habet.

Si mille, aut totidem rapuisses vsq; virorum
Pestis, adhuc poterat parcere sæua tibi.
Viuens, quo nusquàm fuerat præstantior alter,
Extinctum potius reddas iniqua lues.
Quem fletis leges, quem fletis iura, sacriq;
Nunc Canones, obijt, quem coluistis herus.
Hic vos ornarat, vestras vbicunq; fuerunt
Soluerat ambages, nunc sine voce iacet.
Heu voces, heu verba viri diuina memorq;
Ingenium, quovis nunc tua multa fama est.

a *Alex. in l. si cũ dotẽ. §. eo tẽpore n. 4. ff. solu. matrim. Sylu. nupt. lib. 5. sub. n. 62.*

b *Claud. Seisel. in l. si quis cũ aliter. ad fin. de ver. ob. Cardi. Alban. cons. 24*

c *de exercit. iur. prud. lib. 1. sub. n. 25.*

d *Roma. singu. 52*

Heu Romane iaces, quo nec Romanior vllus
Antefuit, quo nec forte futurus erit.
Te Pater & charus ratur modo viuere frater
Heu quantos gemitus ille, vel ille dabit.
Te Roma atq; omnis plorabit Hetruria, teq;
Tota petet lachrymis Itala terra pijs.
Te nunc Concilium, te nunc vlulatibus vnum
Ipsa quoq; extinctum queritat Ecclesia.
Heu vanas hominum mentes, heu pectora cæca
Cuiq; dies certum est fata dedisse suos.
Et nos cum Superi statuent, veniemus ad illos
Nemo parum vixit, cui bona vita fuit.

PETRVS PHILIPPVS CORNEVS PERVSINVS.
Cap. XCV.

Etrus Philippus Corneus natus est Perusij ex nobilissima Corneorum familia quam à Cornelijs Scipionibus Romanis fluxisse Perusini autumant, & corrupto vocabulo pro Cornelijs Corneos appellatos. Ex his Corneliolus fuit, qui egregium Agriculturæ opus post se reliquit. Petrus vero Philippus domi sub priuatis Præceptoribus in Grammaticæ, & Rhetoricę studijs fœliciter eruditus, cum XII. ætatis annum excessisset ad Ius ciuile discendum se contulit. Omnibusq; domesticis delicijs posthabitis, tam pertinaciter ei incubuit, vt cibo, & somno parcissimè vteretur, nec nisi summum quinq; horis quiesceret, vixq; propinquorum increpationibus, & conuicijs à lucubrationibus abstrahi poterat. Per se verò nisi audiendi, aut cum æqualibus, vel Præceptoribus differendi gratia, domo exire nunquam contueuerat. Ob hæc tantam in omnium animis de se spem con-

concitauit, vt crebri de illo in tota vrbe sermones fererentur. Benedictum Capram, a & Ioannem Petrucij Spetellum, qui tum mane magna nominis celebritate prælegebat, attentè audiuit, quem, dum arduas, ac difficiles quæstiones semper modestus proponit, admirabundum sæpius reliquit. Deniq; præclaris his virtutibus ita sibi conciliauit, vt eius filiam per ampla cum dote vxorem promeruerit. Vespere ab Ibone Perusino eruditus, b tandem Iurisconsulti insignia est adeptus.

a *Corne. in cons. 197. ante n. 2. lib. 1. 223. in fin. & 271. sub n. 10. lib. 4.*

b *Corne. in cons. 206. n. 16. l. 3.*

Cum verò in patria profiteri cœpisset, ad eam nominis celebritatem peruenit, vt vulgò subtilis Doctor vocaretur. Veterum, ac recentiorum Iuris Interpretum, quantum nullus ante se, copiam habuit. Sacris etiam literis, historijs, Poetis, alijsq; scriptoribus frequenter vtebatur. Nullo vsus amanuensi, quos celeriter dictata tardius excipere quærebatur, sua manu descripta consulentibus Responsa reddebat. Vox ei in docendo exigua audientium auribus influebat potiusquam insonabat. Cęterum pronuntiatio sedata erat, & iucunda, grauis oratio, & venusta; tanta vero rerum copia, & varietas, vt quæ dicebat, non ex libris habuisse, sed ipse protinus peperisse crederetur.

A' multis vndiq; gymnasijs expetitus, accersitusq; fuit. In primis Dux Ferrariensis crebris literis, nuncijsq; sollicitatum tandem Ferrariam attraxit. Sed cum eius absentia Perusinum gymnasium destitueretur, paulo post indignabundus Sixti Summi Pontificis literis reuocatus in patriam reuerti coactus est. Sed non multo post perturbatus seditiosorum factionibus Perusij, a Florentinis Pisas c amplo stipendio conductus ibi triennio docuit. Indè efflagitantibus Perusinis per eundem Pontificem rursus domum retractus est; vbi propè solus ex omnibus Italiæ, & Transalpinorum locis consultus Responsa dedit. Inter ciues vero magna æquitate lites composuit.

c *Corne. in cons. 294. lib. 1.*

Honorificis ad Summos Pontifices, Florentinos, aliosq; Principes legationibus functus Curiæ etiam in Patria

præfuit. Irasci in tota vita raró visus est. Amicis, aut affinibus gratuitam semper consulendo aut patrocinando operam præstitit. Ab alijs, quod sponte offerebatur, accepit. Sunt tamen, qui eum valde facilem ad consulendum fuisse afferunt. a Statura fuit perbreui intra iusti hominis trientem; forma tamen corporis egregia, atq; amabili, nigris oculis, lucentibus, & præcipuè vegetibus, valetudine firma, quam sobrietate tuebatur, vt bis, tenuè summum in tota vita languorem contraxerit, in quo nec Medicorum cura magnopere indiguit. In rebus venereis, & voluptatibus continentissimus fuit. Professus annis quinquaginta decessit, annum agens LXXIII. integris sensibus, & vigentibus, adhuc superstite vxore, & liberis sex, quorum tres masculi fuere. Petrus Paulus, Iulius Cęsar, & Camillus. Commentaria in Codicem, & Responsorum volumina quatuor reliquit.

a Rui.in l. 1. sol. mat.

MARTINVS GAZATVS LAVDENSIS. Cap. XCVI.

EAdem ætate Martinus Gazatus, vel, vt alij Carzetus laude Pompeia oriundus emicuit. Docuit Ticini, & Senis, & præter commentaria de Priuilegijs, & Rescripto libellum, duos de Cardinalibus, de Dignitate alium composuit; casus, quibus Pontifex non dispensat, recensuit. De Principibus, eorum Legatis, Consiliarijs, Confœderatione, & Conuentionibus, Officialibus, Castellanis, Castris, & Milite disseruit. De fisco quoq; Monetis, & Bello, de Represalijs, Primogenitura, & Legitimatione scripsit, dum Ticini anno MCCCCXLIV. profiteretur. De crimine item lęsæ Maiestatis opusculum edidit, & omnia fere breuibus quæ-

quæſtionibus complexus eſt. Verum ex his aliquot libros ei aſcriptos fuiſſe ſuſpicor.

FRANCISCVS PLACENTIVS CREMENSIS.
Cap XCVII.

Vb id tempus etiam Franciſcus Placentius Cremenſis Senis docuit, vt ex eius patriæ hiſtorijs conſtat, & ex ipſius Singularibus deprehenditur, a quæ ibi auditoribus dictaſſe videtur. Lucæ præterea ius dixiſſe creditur. b Alia de illo memoria non extat.

a *Singulari 81.*
b *idem in Singula. 97.*

GEORGIVS LAMPVGNANVS MEDIOLANENSIS.
Cap. XCVIII.

Rætermittendus non eſt Georgius Lampugnanus, qui ijs temporibus Ticini docuit, felicior, ſi ſe turbis popularibus non immiſcuiſſet. Deceſſerat Philippus Maria Dux Mediolani apoplexia correptus anno humanæ ſalutis MCCCCXLVII. Alfonſo Aragonum Rege hærede inſtituto; populus ad libertatem aſpirans XII. viros, qui Remp. adminiſtrarent, elegit. Georgius magnus libertatis aſſertor, ac Democratiæ ſtudioſus Philippi teſtamentum dilaniauit. Sed cum Ciuitas inconſtans, Nobilibus deiectis, ex ima plebe XII. Viros ignobiles legiſſet, qui magiſtratum gererent, hi Patritios, quos multis modis offenderant, ſuſpectos habentes, ſeptem

ex illis primarios, & opibus claros, & quosdam alios fraude interemptos necauerunt; inter eos fuit Georgius, quem legatum ad Fridericum Imperatorem auxilium imploraturum mittere simulant, & in itinere Modoeciæ captum necarunt. Hunc exitum Georgius habuit popularis libertatis studiosus. a Populus fame laborans arreptis armis, plebeios magistratus in vincula coniecit, & vrbem Francisco Sforitiæ eam obsidenti tradidit.

a *Aeneas Syluius in Histo. Europa, c. 49.*

RAPHAEL ADVRNVS GENVENSIS.
Cap. IC.

Aulò meliorem fortunam expertus est Raphael Adurnus, qui & ipse Iuris Ticini Interpres popularibus Genuæ factionibus se immiscuit. Tenebatur ea Ciuitas à Philippo Sfortia Mediolanensium Duce, cuius prætorem Opicinum Olgiatum Franciscus Spinula patriæ libertatis cupidus necauit, & octo Capitaneos, qui Remp. administrarent, creauit. Sed non multò post Thomas Fregosius, illis eiectis, Vrbis dominium arripuit, & se Ducem creauit, b cui cum Baptista frater successisset, Io. Antonius Filiscus, & Raphael, Thoma in carcerem coniecto, Fratrem eius Baptistam principatu deturbarunt, & libertate patriæ restituta, item octo Capitaneos Remp. administraturos instituerunt, quorum vnus Raphael fuit. Sed huius quoq; status is pertæsus, gentilibus suis, & Spinularum primoribus in suam sententiam pertractis, collegas suos magistratu abdicauit, & Ducis insignibus assumptis, supra duos annos Patriæ Principem egit, quo tempore auctor fuit pacis inter Genuenses, & Alfonsum Regem Aragonum his conditionibus ineundæ, ne hinc indè ablata restituerentur, ne alterutrius hostes reci-

b *Aeneas Syluius epist. 3. lib. 1.*

reciperentur, Commeatuve adiuuarentur, Genuenses Regi quot annis, dum viueret, honoris gratia pateram auream donandam Neapolim mitterent; a Sed mox Genuensium naui, quæ de Chio Insula Genuam petebat, ab Alfonsi militibus capta, pax irrita fuit. Demum Raphael, à Barbana gentili, & patruele dominio deiectus in ordinem est redactus, & in priuata vita extinctus. b

a *Aeneas Syluius in hist. Europæ. cap. vii.*

b *Aeneas Syluius in hist. Europæ. cap. 48.*

IO. CHRISTOPHORVS PORCIVS PAPIENSIS. Cap. C.

Isdem diebus Io. Christophorus Porcius Papiensis Raphaelis Cumani auditor claruit, qui in prima iuuentute commentarium in Institutiones à Iasone in lucem emissum, & locupletatum scripsit: Ticini docuit, vbi præmatura morte præreptus aliud in lucem emittere non potuit.

Eo tempore Ticini Hieronymus Tortus Ius ciuile explicuit, qui postea defunctus anno MCCCCLXXIX. in æde D. Iacobi Minoritarum obseruantium apud Lancellatum Decium humatus fuit.

Hieronymus Tortus.

* *
*

ANTO-

ANTONIVS A' PRATO VETERI FLORENTINVS. Cap. C I.

Ntonius à Prato Veteri agri Florentini celebri oppido oriundus à Floriano à S. Petro Ius ciuile audiuit. a Mox Senis, dum ibi D Bernardinus concionaretur, circiter an. MCCCCXLIII. cum Ludouico Romano professus fuit. b Sequente anno Bononiam conductus Franciscum Aretinum instituit, c & Vincentium Paleotum, qui mane Ius ciuile Bononiæ docuit. d Palatinam dignitatem, & Patriciam à Cæsare obtinuit. Indicem ad Bartoli, & Baldi opera locupletissimum fecit, & quæ pro memorandis à Bartolo dicta sunt, collegit. Patauij etiam mane & vespere professus Pauli Castrensis concurrens fuit, vt ex albo Patauinorum Iurisconsultorum deprehenditur, quo tempore Paulus Aretinus ibidem Ius ciuile docebat.

a in cõs. 133. vol. 4 inter cõs. Alex. Frãcisc. Aretinus. Vincẽtius Paleot. b cons. 49. n. 6. & 25. inter cons. Alex. vol. 4. c Aret. in l. qui testamẽt in fin. prin. de testam. d in cons. 54. in fin. & 65. inter cõs. Alex. lib. 4. in subscriptione. Paulus Aretinus.

Librum Feudorum antea confusum, nullo addito eo, qui nunc est, ordine, in compendium redegit, & in septem partes, ac XXVII. titulos digessit; Id opus Friderico Cæsari dedicauit, quem receptum Imperator publicis in Gymnasijs explicari præcepit. e Eundem librum postea Bartholomæus Baraterius Placentinus, qui diu professus Ducis Mediolani, ac Ferrariæ Senator fuerat, in breuius compendium contraxit, ac Philippo Mediolani Duci obtulit, qui in eius bibliotheca conseruatus nunquam in lucem prodijt; Sunt, qui Antonium, quòd Bononiæ docuerit, eam patriam habuisse autument, f quod Ego non affirmo. Eius obitus, aut sepulchri nullum monumentum extat.

e Ias. in proem. feudor. Bartholom. Baraterius Placẽtin. f Ias. in proem. feudor.

Alius

Alius fuit Antonius à Prato, qui de secundis nuptijs scripsit, Francisci Gallorum Regis Cancellarius. *Antoni⁹ à Prato.*

ANGELVS GAMBILIONVS ARETINVS.
Cap. *CII.*

DVos sub idem tempus conspicuos viros Aretium Hetruriæ ciuitas protulit, Franciscum Accoltum, & Angelum Gambilionum, qui Bononiæ Ioannem ab Imola, & Florianum à S. Petro, a Patauij Raphaelem Fulgosium, & Cumanum, ac Paulum Castrensem audiuit. b Perusij vero sub Onuphrio Bartolino est eruditus. c Demum ad doctrinæ maturitatem prouectus, anno Salutis MCCCCXXII. Idibus Ianuarij Bononiæ, orante Ioanne Vascono à Floriano Præceptore, legum facultatis insignia accepit. Ita depositis iurium rudimentis, in prima iuuentute Perusij, d deinde in Vrbe Castelli, & Romæ assessor fuit, vbi etiam Senatoris locum tenuit. e Mox Nursiæ, quæ Vmbriæ est ciuitas, quęstoris officio, (ipsi Collateralem vocabant) functus est, & pro eorum ciuium more, qui Iudices pro re minima vexare feruntur, magistratu abdicatus peractæ administrationis reus factus est, & cum plura ei crimina obijcerentur, in carcerem coniectus integro anno sub custodia fuit. Interea solicitatis pluribus Italiæ Iurisconsultis, cum etiam Collegia pro eo scripsissent, capitale supplicium, quo omnium opinione plectendus erat, f feliciter euasit.

Tanto liberatus periculo, relictis magistratibus, ad docendum se contulit. Ac primo Ferrariam, vbi Borsius diu intermissam Academiam renouauerat, conductus g magna nominis claritate Institutiones est interpretatus. Postea

a *Aret. in §. affinitatis. institu. de nupt.*

b *Aret. in §. vlt. institu. de testam. in l. 1. § item cum ex edicto. ff quæ sent. sine appell. resc.*

c *Aret in §. posteriore. & §. ex eo. instit. quib. mod. vsus fruct.*

d *Areti. in §. vlt. ante n. 5. institu. de testam.*

e *Aret. in l. 1. à quib. appell. non licet, & instit. de perpet. & tempor. action.*

f *Paris. de Put. in tract. de Syndicat. de offici. Syndicatorū. in fin.*

g *Aret. in prin. institu.*

Postea Bononiam vocatus anno Salutis MccccXLI. titulum de Actionibus toto anno explicuit, a quo expleto diebus festis explicandis appellationum Iuribus vacauit, & præclarum criminalium librum edidit. Alexandrum Tartagnum. b Bartholomæum Cæpolam, c ac Paridem de Puteo Auditores habuit. d Rursus Ferrariam profectus e ibi anno Salutis MccccXLV. vltima Institutionum parte exposita, f etiam de Testamentis opusculum composuit.

Exercendo corpori adeo deditus fuisse dicitur, vt extra mænia sæpius discipulos ad currendum prouocauerit, & cum semel pedum velocitate alios anteuerteret, in ipso cursu ab Hercule Atestino non sine rubore deprehensus fuisse dicitur. Ferrariæ mortuus, & in Carmelitarum templo conditus hoc monumentum habuit.

Angeli Gambilionis de Aretio perspicacium ingeniorum alumno oriundi perplexarum legum enodatoris, interpretisq; fama noti super æthera, summis, ac infimis gratissimi, integritate, comitate, graui genere, diuitijs bono modo partis, ingenua liberorum sobole ornatissimi, viridi senecta, religiosissimè extincti ossa hic molliter quiescunt.

Quo tamen anno obierit compertum non est.

Eo tempore Benedictus Barzus Perusinus Ferrariæ Ius ciuile ordinariè interpretabatur, qui luculentum Guarentigiæ, vt volunt, opusculum composuit.

a *Aret. instit. de actio. in prin. et in §. ex malefic. in 2. col in prin.*
b *Alex. cons. 26. vol. 7. & in l. sanctio legum. de pœn. in appe-stil. ad Bar.*
c *Cępo. in auct. sed nouo iure. C. de seru. fugiti.*
d *Paris in tract. de Syndica.*
e *Angel. Are. in proem. inst. §. quos autē. insti. de bon. pos. §. impossibiles. instit. de her. instit.*
f *Aretin. instit. de lege Aquil. in prin.*

Benedictus Barzus Perusinus.

FRAN-

FRANCISCVS ACCOLTVS ARETINVS.
Cap. CIII.

Mnium sui seculi Iurisconsultorum longè Princeps habitus est a Franciscus Accoltus patre Michaele genitus, patria Aretinus qui Liberalibus artibus imbutus non solum latinis, sed etiam Græcis literis operam dedisse creditur, & Ioannis Chrysostomi in D. Ioannem, & epistolam primam Pauli ad Corinthios commentaria latina fecisse, vereor tamen ne is sit Accoltus, cum, quæ in iure scripsit, illum stylum non oleant, neq; vllum feruent linguæ græcæ vestigium: Senis studijs circiter an. MCCCCXLIII. dans operam ab Antonio à Prato veteri, b & Ludouico Romano celebribus Iurisconsultis instructus fuit. Inter Iurisconsultos receptus tanto ingenij acumine Senis docuit, c vt subtilitatum Princeps, & Professorum maximus sit appellatus, d ac in prouerbium Aretini subtilitas abierit. Quosq; enim legum angulos permeans, cæteris acutiùs Iura penetrasse creditus est, de quo etiam illud Lucretij, verbis paululum immutatis, dicitur, *Quod genus humanum ingenio superauerit, & omnes restinxit stellas exortus, vt æthereus Sol.* Disputando vero præcipuè eminebat, cuius ingenij acumini omnes cedere cogebantur; e Sunt, qui eum Angelo patre, & ipse celeberrimo Iurisconsulto natum fuisse existiment, quòd illum in quodam Responso f parentem appellet. Sed Ego honoris causa id dictum fuisse non dubito. In vtrumq; Ius subtilissimè scripsit, & Responsa adeo erudita, & veritati consona, vt tamquam Euangelia à pluribus teneantur; ea ipse consulentibus cum hoc dicto reddebat; Vinces causam; vnde prouerbiũ in foro increbuit,

a *Ias. in l. 2. col. 3 de iurisd. omni iud. Felin. in proem. tit. de rescrip. Multa Sylua nuptia. lib. 5. n. 61.*

b *Aret. in l. qui testamento. ff. de testam.*

c *vt in subscriptione ad cons. 152. inter cõs. Socin.*

d *Ias. vbi supra.*

e *Sylua nupt. l. 5. in loco supr. cit.*

f *Aret. in cons. 27 in prin.*

Eum causa casurum, qui Aretini contra se responsum habuerit; idem clarissimus historiographus Thucydides de Antiphonte præceptore dictitabat, cuicumq; consilium dedisset, illum in iudicio victorem euasurum.

Bartholomæus Socinus scripsit, a Franciscum Aretinū nunquam aut raro falli, eumq; doctrina, subtilitate, & conscientia cœteris antecellere; b Alij eum miris laudibus extollunt. c In commentarijs tamen ingenij acumine sæpe à receptis sententijs discedit. Et cum semel studiosus Mediolanensis iuuenis in differendo subtilis Aretini lectioni feruidiùs incumberet, à Iasone præceptore laudatus est, quòd eo studio discendo ingenium acueret, sed monitus, vt doctor receptas opiniones sequeretur, cum laurea donatus, & domum reuersus in causa sibi demandata secundum Aretinum contra plurium placita iudicasset, sententia à Senatu reuocata, ipse in expensis litis, velut perperam pronuntiasset, est condemnatus. Ex eo dedecore contracto morbo, mœrore victus decessit. d

a *cons. 111. ad fin. vers. sed certe. lib. 1.*
b *cons. 93. sub. n. 30. vers. & hāc opin. lib. 4.*
c *Tiraq. de legibus connutial. lib. glos. n. 62.*
d *Sylua nupti. lib. 1. sub n. 61. ver. amplia tertio.*

Aretinus Alexandro Tartagno ingenio præstitisse existimatus est, e hic enim puris legum fontibus inhærebat, ille vero plus maiorum traditionibus nitebatur. f Felinum Sandeum, & Bartholomæum Socinum, Carolumq; Ruinum postea clarissimos professores Pisis discipulos erudijt. Cum suas à Socino opiniones studiosè confutari audiuisset, eum in D. Francisci sacra æde inter deambulandum monuit, facilè esse alios reprehendere, sed paucos, qui rectè iudicent, inueniri.

e *Ias. in l. ad dic. ff. de ver. obliga.*
f *Ias. in d. l. ad dic. in fin. de ver. oblig. Sylua nup. in loco supr. cit.*

Demum Ferrariam DCC. aureorum stipendio conductus fuisse dicitur, vbi studiosos ad famam boni nominis conseruandam sæpe hortatus, cum nihil proficeret, ridiculum commentum excogitauit, vt quam vim maximam habeat existimatio, ostenderet. Seruabant tum nocte in macello discerptas carnes lanij, quas Aretinus sub lucem, ministro famulo, effractis capsis, abstulit. Eo crimine ex studiosorum numero duobus, qui petulantiores credebantur, accusatis, & in carcerem coniectis. Aretinus apud

Herculem Ducem veniam deprecari cœpit, delicti culpam sibi assumens. Sed quo constantiùs se facti autorem fatebatur, eo magis qui in vinculis erant, rei credebantur, cum ob viri grauitatem nemo id de eo suspicari auderet. Re demum comperta, id se fecisse ad demonstrandam hominis bonæ opinionis auctoritatem, fecisse dixit.

Ipse etsi humanioribus imbutus disciplinis, audientes tamen monebat, ne oratorum lenocinio, velut à meretricibus, se plus æquo detineri paterentur. Ingenio austerus, nunquam vltra vnum atq; alterum mensem eundem famulum aluit, quod nouiter conductos diligentiùs seruire dictitaret. Equestri dignitate donatus in cælibatu vixit, nec minus ob castitatem, quam eruditionem colebatur. Magna parsimonia vsus immensas opes cumulauit, quas etsi studiosorum Collegio destinasset, cognatis tamen reliquit.

Xisti Pontificis tempore magna expectatione Romam venit, cum in Iuris prudentia sui seculi Princeps haberetur. Sed paulo post spe frustratus discessit. Pontifex enim se illum ob virtutem inter Cardinales libenter cooptaturum dixit, nisi tanto viro studiosis erepto magnam orbi iniuriam esset allaturus. Senio confectus cum laboribus superesse non posset, velut emeritus honoris gratia solito stipendio fruebatur. Et nonnullas quandoq; lectiones, sed eas effœtas habebat, nunquam tamen Auditoribus obfamam est destitutus, semel verò cum non amplius XL. conuenisse animaduertisset, (iuuenes enim ad spectacula confluerant) libro, quem secum attulerat, cum stomacho in medium proiecto, Aretinum paucis audientibus nunquam Iura interpretaturum clamauit. His dictis indignabundus discessit, nec vnquam amplius docere voluit.

Nullum eius obitus, aut sepulchri vestigium extat. Eius imaginem in templo D. Francisci in Sacello Accoltorum Lucas Signorellus Cortonensis pictor egregius in tabula graphicè expressit. a Benedictum fratrem

Benedictus frater Fráncisci Accoltis Cardinal.

a Georgius Vasarus de vitis Pictorũ. parte. 2.

habuit a Iurisconf. b qui ad Cardinalem dignitatem est promotus.

a *Aret. cons. 71. in prin.*
b *in subscriptione ad Socin. cons. 151. & seq. in p.*

AYCARDINVS, ET ALVAROTVS, IACOBVS Q; CVM POSTERIS PATAVINI. Cap. CIIII.

DVo singulari concordia fratres vtriq; magni nominis Iurisconsulti fuerunt, Aycardinus, & Aluarotus, qui sicut vnanimes vixerunt; ita & mortui commune sepulchrum cum hoc Epitaphio in D. Antonij templo habuerunt.

Hoc Aycardinus situs, atq; Aluarotus in antro
Ingentes meritis tam breuis vrna capit.

Et paulo inferius.

Hos fratres ex vtroq; parente nobiles genere de Aluarotis, qui in hoc studio ingenti gloria docuerunt, & vnus quondam animus, ita nunc vnus tumulus habet. Obijt Aycardinus MCCCLXXXII. die XXVII. Augusti; Aluarotus vero MCCCLXXIX. die primo Octobris.

Illius docta extabant rescripta à Grammatico citata. c Ex Aluaroto Iacobus, & Petrus geniti fuere. Iacobus in Iure ciuili Bartholomæi Saliceti, in Pontificio vero Francisci Zabarellæ, quem etiam compatrem nominat, Auditor fuit. d Doctor creatus Florentiæ, & Senis Iudicis quæstionum officio functus est. e Mox XVI. annis Galliani Ancarani Vicentini concurrens in patria Ius Feudorum magna nominis celebritate explicuit. Ac post XIIII annum, quàm profiteri cœperat, luculenta commentaria Patauinæ Academiæ dicata in lucem emisit. Obijt anno ætatis LXVIII. a Christi natiuitate MCCCCLIII vt sequens monumentum in D. Antonij templo Patauij indicat.

c *Decis. 38. Iacobus Aluarot.*
d *Aluaro. in proem. feudo. col. 2.*
e *Iacob. Aluaro. in c. 1. in prin. de benef. sine culpa nõ amitt. & in §. qui verò. de pac. iura. firman.*

cat. *Iacobus Aluarotus Aluaroti filius Ciui. Pontif. Q. Iuris consultus priuatim, ac publice clarus in traditionibus feudorum eminentissimus. in hoc delubro quiescit. Decessit anno à Christi natali M.CCCCLIII. XIIII. Cal. Iulij.*

Petrus verò & ipse eximius Iuris interpres Raphaelem Fulgosium in Matutina lectione explicanda concurrentem habuit, ac per XXX annos cum Bononiæ, tum in Patria magna celebritate prælegit, cuius etiam scripta non ignobilia extant. Ex Iacobo nati sunt Comes, & Franciscus vtriusq; Iuris Interpretes, & ex Comite Iacobus nepos Iuris Pontificij interpres, de quo suo loco dicetur. Iacobus senior in sacello D. Io. Baptistæ humatus est cum hoc Epitaphio, quod postea in ædem D. Antonij translatum fuit. *Petrus Aluarotus.* *Comes, & Franciscus Aluaroti.* *Iacobus nepos Aluarotus.*

Amice, qui istac transis, etsi properas, lapis hic te rogat, vt paulisper inhæreas, & hæc scripta legas. Hac in Basilica Beati Io. Baptistæ sunt Iacobi Aluaroti Patauini sita ossa, qui dum vixit, suo studio, & doctrina post susceptas Doctorales insulas commentarios vtiles cum Repertorio in Ius Feudale formauit, eosq; venerandæ vniuersitati Iuristarum donauit. Volui, vt ista non ignores, & pro anima ipsius ores. Obijt autem die Lunæ xvij. Iunij. MCCCCLIII.

V. F.

CHRISTOPHORVS NICELLVS PLACENTINVS.
Cap. C V.

Hristophorus Nicellus origine Placentinus Taurini per annos XIII. vespertinas lectiones explicuit, quarum pars in secundam Digesti noui partem manu scripta apud me extat, in qua plures titulos exponit. Loca CCCXXXIII. in quibus Bartolus sibi ipse aduersari vide-

videtur, notauit, & conciliat. Senatui Ducis Sabaudiæ diu præfuit, ac demum anno MCCCCLXXXII. VIII. Kal. Octobr. decessit, annum agens XCIII. Antonio, & Io. Ludouico filijs post se relictis; ille in Placentino gymnasio aliquandiu est professus, & patrem æmulatus CXXI. glossarum conciliationes in lucem emisit. Christophori Alexander non semel meminit. a Humatus est Taurini in templo D. Francisci cum hoc Epitaphio columnæ inscripto.

Antonius Nicell. Io: Ludouicus Nicellus.

a In add. ad Bart. in l. si finita. §. si de vectigalib. & in l. damni. S. Sabini sententia. ff. de damn. infect.

Christophoro Nicello I. V. Doc. Consumatissimo XLII. annis ordinariæ lectionis interpreti, ac sacrarum audientiarum integerrimo Præsidi Io. Ludouicus Nicellus F. pientissimus P. vixit annos XCIII. Obijt VI. Kal. Octo. MCCCCLXXXII.

PARIS DE PVTEO NEAPOLITANVS.

Cap. CVI.

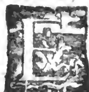
PVtei ex Longobardis originem trahere feruntur, qui Alexandriæ à Palea olim primas tenuerunt, sed Gibellinorum factionibus eiecti in diuersa Italiæ loca migrarunt; an Paris ex his descendat, mihi non constat. Is patria Neapolitanus Clarissimus Iurisconsultus euasit, ac Ferdinandi Alfonsi filium nothum in prima iuuentute in Iure ciuili instituit. Cum vero patre defuncto, regnum in magna tranquillitate teneret, ei Paris author fuit, vt vetustam eius ciuitatis Academiam bellorum, ac temporum iniuria intermissam restitueret. b Quare insignibus viris vndiq; in omni disciplinarum genere conductis, etiam Parisibi summa cum laude circiter an. MCCCCLXIIII. professus est. De re militari, de Ludo, ac Syndicatu scripsit, aliaq; opuscula, quorum magna pars desideratur, composuit. In

b Paris de Syndicat. paulo post princip.

In historijs, ac latinis auctoribus maximè versatus est, vt scripta indicant, opus eius de Syndicatu est mirificum, quamquam ordine caret. a

a *Boss. de offi. pecun. corru. in prin.*

IACOBVS, ET IOANNES DE PVTEIS.
Cap. CVII.

Xpulsis Alexandria Puteis, vt diximus, alij Ticinum; alij Niciam, alij Bugellam in Subalpinos se receperunt. Ex his ortus est Iacobus Simonis filius, qui plura bona tenuit in agro Ponderani, quæ ab illius loci vniuersitate immunitate sunt donata; is Ticini mane ordinarias lectiones explicuit, cui Ioannes circiter an. salutis MCCCCLXX. successit. Eorum Ego manu scripta commentaria legi. Sed Iacobus etiam Ferrariæ Ius dixit. Postea vespere cum Hieronymo Torto concurrente docuit Papiæ, vt ex eius interpretationibus à me visis constat. Vterq; eruditè, & diligenter, sed pro more eorum temporum breuiter, quæstiones discutit, ac præter Speculatorem, Albericum, Bartolum, ac Baldum, paucos alios citant.

Hieronym. Tortus.

Alter eiusdem nominis Iacobus Puteus nostris temporibus Cardinali dignitate honestatus vno tantum voto aberrauit, quin Summus Pontifex crearetur. Alij ex hac gente Illustres viri prodiere, vt Antonius Barri Archipræsul, Antonius, qui Caroli Allobrogum Ducis à consilijs fuit, Cassianus Senatus Taurinensis Præses, eius duo ex fratre nepotes Ludouicus Emanuelis Philiberti Ducis Referendarius, & à Consilijs, ac demum Præses Senatus, & Carolus Antonius, qui Rotæ Florentiæ Auditor, postea ibidem Aduocatus fisci fuit; & Paulus Iurisconsultus magnæ spei adolescens.

Alter Iacobus Puteus Cardinalis.
Anton. Pute' Barri Archipresul.
Antonius Puteus.
Cassianus Puteus.
Ludouicus, & Carolus Antonius Putei.
Paulus Puteus.

Sub

a Alber. in Saxonia. lib. 12. cap. 1. in fin.

Sub id tempus Maguntiæ in Germania celebris instituta est Academia an. Salutis MCCCCLX. a

MATTHAEVS AFFLICTVS NEAPOLITANVS. Cap. CVIII.

Matthæus Afflictus Nobilis Neapolitanus ex sede Nidi, cum primum creatus est Iurisconsultus circiter annum MCCCCLX. Ferdinando primo regnante, in patria Ius feudorum prælegit, aliasq; leges explicuit. Demum in Regium consilium relatus quinq; Regum consiliarius fuit, in quo officio causas à Senatu illo decisas in vnum collectas edidit, quæ decisiones Neapolitanæ vocantur. De iure etiam Protomiseos librum admodum vtilem, & Forensibus gratum composuit.

b Idem in consti. post mortē. col. fin. Sylua nupt. lib. 2. sub n. 16.

c Gramati. quæst. 2. sub num. 2.

Potius laboriosus in scribendo, quàm acutus habitus est; Valetudinis adeò prosperæ fuit, vt vsq; ad extremam senectutem nunquam ægrotasse dicatur, & tres filios post annum sexagesimum procreauerit, b cum puellam vxorem fera ætate duxisset, vnde iuribus non admodum postea vacauit. c Excessit è viuis annum agens LXXX. circiter annum MDX in æde D. Mariæ Virginis à Monte Neapoli cum hoc Epitaphio, marmoreo sepulchro inciso, conditus fuit.

Matthæus de Afflicto Nobilis Neapolitanus ad extremam senectutem integra & animi, & corporis valetudine peruenit, sub quinq; Neapolitanorum Regibus se fidelem Consiliarium gessit. Vtriusq; Iuris peritissimus de Feudis de Regni constitutionibus copiosiss. scripsit, multa scitissima consilia reliquit. Annum agens octogesimum, naturæ concessit.

IACO-

IACOBVS TORTVS PAPIENSIS.
Cap. C I X.

Acobus Tortus Papiensis in patria Ius ciuile docuit, & inter alios Iasonem erudijt, cuius scriptis ille postea locupletatus fuisse dicitur. Obijt an. Salutis M c c c c Lxxix. Ticini in æde D. Iacobi, quæ est Minoritarum obseruantium, humatus est, penes quem postea Lancellotus Decius situs fuit.

MICHAEL MILIARIVS.
Cap. C X.

N foro Iulij clarissima gens Miliaria à Milio gentilitio insigni dicta floruit. Ex ea prodijt Michael, qui an. MCCCCXLVI. Magdaleno Contareno prætori Patauij Iudex quæstionum assedit, quo magistratu singulari integritate, atq; eruditione functus dignus ad docendum Ius ciuile visus à Repub. Veneta ad illud interpretandum est conductus, cumq; pluribus annis egregiè docuisset, decedens in sacello ad occasum templi D. Francisci est humatus. Epitaphium ita corrosum est, vt legi non possit. Is Miliariæ familiæ, quæ est Patauij, origo fuit; posteros reliquit, inter quos plures bello, & pace conspicui extiterunt, Aquilamq; milio vetusto gentis Insigni addi à Cæsare obtinuerunt.

FRANCISCVS BRADIOLVS, ET MODESTVS POLENTONVS.
Cap. CXI.

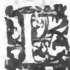
Modestus Polentonus.

Ranciscus Bradiolus Iuris Pontificij interpres in VI. decretalium scripsisse fertur; filiam habuit Aldam, quam Modesto Polentono nuptui locauit, qui in humanioribus studijs, & iure. eruditus, anno MCCCCXXXV. Iurisconf. insulis est honestatus: Mox Ius ciuile diu est professus, interea legationibus functus Equestri etiam dignitate est decoratus. Valde senex decessit, & in D. Ioannis in Viridario est tumulatus, eius effigies marmore cum sequente Epitaphio insculpta cernitur.

Alda matrona pudicissima Francisci Bradioli Iurisconsulti clarissimi filia Modesto Polentono marito suo defuncto Equiti insigni, & Iurisconsulto excellentissimo Xicconis Polentoni eximij Oratoris filio monumentum hoc faciundum curauit viuens, & sibi tantum cum communi ara ad Diuinum cultum MCCCCXC. Die xiiij. Septemb.

ALEXANDER TARTAGNVS IMOLENSIS.
Cap. CXII.

Adem ætate Alexander Tartagnus Imolæ, quod olim Forum Cornelij fuit honestis ortus natalibus floruit, proauum habuit Nicolettum, & Catherinam eius vxorem proauiam, in quam plura munera nuptialia collata, eo defuncto liti-

litigiosa fuerunt. a Alexander Ioannem suum ciuem Imolensem, b Ludouicum Romanum, à quibus plurima mutuatus est, & Ioannem ab Anania, c ac Gasparem Arengherium Clarissimum Bononiæ professorem d præceptores habuit; laurea accepta primum Regij lepidi Iudex quęstionis fuit, contra quam ciuitatem parum amico animo sæpius consuluit.

Inde ad Ius explicandum conuersus primò Ferrariæ, e deinde Patauij professus Bartholomæum Cæpolam Veronensem acerbum concurrentem habuit, f cum quo etiam de loco non leuem contentionem exercuit. g Equestri enim, Palatinaq; dignitate Cæpola honestatus, sed, vt aliqui censent, iunior sibi loco cedendum esse arbitrabatur; Contra Alexander se stipendij amplitudine, vsuq; lectionum, & ætate extollebat. Quare vbicumq; interpretando dabatur occasio, de loci dignitate disserere consueuit. h Ticini etiam docuisse fertur. i Postremo verò Bononiam vocatus circiter annum MCCCCLXI. Andream Barbatium k Siculum virum memoria præstantem, sed alioqui moribus impotentiorem, lectionis æmulum accepit, quo etsi doctior, vi tamen memoriæ visus est superari. Absolutissimam tamen doctrinam, & magnam in docendo gratiam nactus incredibili nominis celebritate claruit.

Ioannis de Anania Archidiaconi Bononiensis natam Vxorem duxit, l ex qua sex filios tres mares Antonium, Carolum, & Camillum, & totidem fœminas Lucretiam, Lauram, & Nicolam suscepit. Ex illis Antonius natu maior patris vestigia secutus & ipse Iurisconsultus fuit, sed ob valetudinem Iurium studia deserere coactus est. Lucretiam Virginio ciui Bononiensi ex Magnanorum familia in matrimonio collocauit, à qua genitus est Alexander ab Auunculi nomine vocatus, qui & ipse Ius ciuile vespere professus est.

Alexander Francisco Aretino ingenij acumine inferior, sed in uoluendis voluminibus laboriosior habitus est,

a *Ang. cons. 339. Alex. in l. pen. §. 1. in fin. ff. sol. matr.*
b *Alex. in cons. 67 n. 3. vol. 4.*
c *Alex. in cons. 51 n. 4. vol. 4.*
d *Hippo. Marsil. in praxi, in ver. opportune n. 40*
e *Felin. in c. dilecti. in 2. col. ver. amplius. de maio. et obed. Alex. cons. 4. ante n. 19. vol. 1.*
f *Alex. cons. 3. & 5. in fin. vol. 1.*
g *Felin. in R. de maio. & obed. in 2. col. Nicola. Boer. de ordin. grad. in prima par. n. 17.*
h *in l. centurio. de vulga. in l. cum qd. si cert. peta.*
i *Mant. in epist. viro Illustr. in Alexandro Imolensi.*
k *Alex. in cons. 4. in fin. vol. 1.*
l *Tho. Parpal. in l. 11. in prin. post. n. 6. sol. matr.*
Antonius Tartagnus.
Alexander nepos Tartagni.

qui inquirendis maiorum opinionibus intentus plurium sententias aggregabat, ac singula diligenter scribendo memoriæ labem mirifice emendabat. Deniq. doctrinæ adeo exquisitæ fuit, vt in prouerbium profunditas Alexandri abierit; calamo se eruditionem suam acceptam ferre dictitabat, cuius beneficio velut in memoriæ thesauro omnia conseruare consueuerat; Semel à studiosi adolescentis patre interrogatus, qua arte filius in iure supra alios erudiri posset, Si, inquit, cædatur, quandocunq; sine calamo libros versare inuentus fuerit; tantam discendi facultatem in scribendo positam esse arbitrabatur.

Vir grauissimi iudicij Veritatis pater appellatus a est, quam, reiectis cauillationibus, sequebatur. Dum tamen plura cumulare nititur, confuso sæpius ordine, obscurius scripsit. Præter Iuris commentaria, præclara Responsa, & magnæ in foro auctoritatis post se reliquit, à quibus recedere nefas esse putatur, vbi contradicentem non habet; b pro his, si pingues causæ fuissent, vsq; ad XXVIII. aureos exegit, c etsi non desunt, qui eum vulgò dictitasse affirmant. *Legibus vacaui, vt scirem, non vt eas venderem.*

Summæ auctoritatis habitus est, d nam cognominatur e Aureus doctor, & immortalis. f Sunt tamen, qui eum quandoq; falsum, & iniquum à veritate deuiare dicant, g & Sophisticum pessimum consulentem, & superstitiosum appellent, h & leges pretio fixisse, & refixisse obijciant. i Sed eius virtus obscurari non potest, nam inter quatuor primos consulentes ponitur. k Quæ Iasonis nomine in titulum de Actionibus commentaria circumferuntur, Alexandri fuisse dicuntur, quod ea sæpe citauerit, l sed plurimis additis ea pro suis Iason agnosci fecit.

Vir miræ fuit modestiæ, & ab iniurijs maxime alienus, m & responsis contra reos edendis abstinere solitus. n Statura fuit mediocri, facie oblonga, sed hilari, & iu-

a *Curti. iuni. cons. 139. n. 10. Cagno. in l. si qua illustris. n. 49. C. ad Orfitia. & alij.*
b *Deci. cons. 62. n. 2*
c *Alex. cons. 55. sub. n. 2. lib. 4. Zasi. lib. 1. singul. resp. c. 7.*
d *Tiraq. in l. si vnquã. in vers. susceperit liberos. n. 72. C. de reu. don.*
e *Marza. cons. 8.*
f *Ias cons. 133. in 1. Cur. sen. cõs. 42*
g *Apostil. ad cons. 36. & ibi in 3.*
h *Apostil. ad cons. Alex. 139. in 6.*
i *Hier. Mag. ad cons. 120. Socin. in 1.*
k *Galli. de exer. Iuris prud. lib. 1 sub. n. 25.*
l *Ludou. Gome. inst. de actio. i prin.*
m *Alex. cons. 19. n. 12. lib. 7.*
n *Alex. d. cons. 19. n. 12. et cõs. 168 in prin. lib. 7.*

& iucunda, nigris oculis, & naso aquilino, & vbiq; grauis. Musica, & venatione quandoq; delectatus esse fertur. Bartholomæum Socinum, a Io. Mariam Riminaldum, b Ludouicum Bologninum, Lancellotum Decium, & Iasonem, & Carolum Ruinum postea magni nominis viros auditores habuit.

a *Alex. in cons. 17 lib. 5.*
b *Alex. cons. 145. vol. 7.*

Tres filios reliquit, Antonium Iurisconsultum, Carolum, & Camillum, & ex eo Scipionem naturalem, sed natalibus restitutum c patrem Camilli iunioris, quos institutos substituit, ac prioribus sine prole legitima defunctis, inter superstites subortæ sunt lites; d anno ætatis LIII. & salutis MCCCCLXXVII. cum annis fere XXX. docuisset, Bononiæ defunctus est, humatus est in æde D. Dominici ad sinistram aræ in magnifico monumento ex candido marmore à Francisco Simonis Florentino egregio sculptore elaboratu cum sequente Epitaphio.

c *Paris cōs. 9. in 2.*
d *Grat. cons. 65. lib. 1. & 136. lib. 2.*

Alexandro Tartagno Imolensi legum verissimo, ac fidelissimo interpreti. Q. V. anno LIII. filij pientiss. P. Opt. B. M. Pos. obijt anno MCCCCLXXVII.

BARTHOLOMAEVS CAEPOLA VERONENSIS. Cap. CXIII.

INgenij fęlicitate, & doctrina Bartholomæus Cæpola Veronensis ita præstitit, vt supra omnes sui temporis Iurisconsultos generi humano profuisse iudicetur, dum reconditas leges, & incognitas iurium materias illustrat. Bononiæ sub Angelo Aretino, Paulo Castrensi, e & alijs clarissimis professoribus Iuri ciuili operam dedit. Deinde peracto studiorum curriculo, anno salutis MCCCCXLVI. factus Iurisconsultus priuato ære Petri Donati Patauij Antistitis adiutus in ea Acade-

e *Capo. in auth. sed nouo iure sub. n. 17. C. de seru. fugitiu.*

Academiæ ædilicium edictum diebus festis magno auditorum concursu est interpretatus.

Postea celebrior factus Palatina, Equestriq; dignitate est honestatus. Demum altiori, & ordinaria lectione dignatus a anno MCCCCLVIII. Alexandro Tartagno concurrens datus fuit, b qui cum, nulla ætatis, aut amplioris stipendij ratione habita, ob solum honorarium titulum, ambitiosas de loco contentiones exercere non erubuit. Ioannem etiam à Prato concurrentem habuisse creditus est, c donec ad Romanam curiam profectus est, vbi Aduocati officio functus magnam laudem retulit.

a idem Cepol. in cons. 81. inter cōs. Alex. Noui.
b Alex. in cons. 3. & 5. vol. 1.
c in cōs. 71. Alex. Nou. in subscrip.

Seruitutum, Vsucapionum, Simulationisq; contractuum, & alia plura in Iure obscura tanta eruditione explicuit, vt per quam necessariæ eius interpretationes habitæ semper in Forensium manibus versentur. Præclara etiam post se Responsa reliquit. Sed dum captiosas ad illudendas leges cautiones excogitauit, apud graues viros probitatis famam minuit. Librum etiam de cognoscendis Iuris Pontificij voluminum vitijs, & alium de Imperatore militum deligendo edidit. Vxorem nomine Martham habuit, quam Patauij cum Hieronymo filio amisit. Vterq; in medio D. Francisci templo cum hoc monumento humatus fuit.

D. O.
S.

Marthæ Cepolæ Consorti Hieronymo Filio, Bartholomaus Cepola Vero. Iur. V. Doc. Eques.

Aliam eum habuisse vxorem Vrsulinam Calciam sepulchrum in basilica D. Antonij prope sacellum Obijciorum indicat. Infra in Scuto decussato sunt duæ Cepæ familiæ Cæpolæ Insignia, & sex dimidiæ Lunæ Calciæ gentis, vt puto, arma cum sequente Epitaphio.

Vrsulina Calciæ Ludouici L. L. Doct. Fil. Castiss. ac integerr. Bartholomæi Cepolæ Equitis, ac Iuris consulti Clariss. Vxoris Sepulchrum. anno Salutis MCCCCLXXXIII. XXIX. Dec.

Ipse,

Ipse, hac vxore superstite relicta, obijsse dicitur anno MCCCCLXXVII. Ex Cæpola Familia Honofrius inter Diuos relatus fuisse dicitur.

Post Cæpolam Patauij Angelus Castrensis Pauli filius, deinde duo Antonij vtriq; Patauini, alter Orsatus XXXIV. annos professus demum vespertinam lectionem in prima cathedra explicuit, alter Turchetus eodem tempore docuit. Hic obijt an. MD.V. die XIIII. Septembris, & in D. Antonij templo in maiorum sepulchro est illatus. Profitente Patauij Cæpola, an. MCCCCLXIII. Doctor creatus fuerat Antonius Dandulus Venetus, qui cum Angelo Vbaldo Ius ciuile explicuit, qui etiam Pisis, & Perusij docuit.

Angelus Castrēsis Pauli filius. Antonius Orsatus. Turchetus Orsatus Patauini.

Antonius Dandolus Venetus.

JOANNES A PRATO FLORENTINVS.
Cap. CXIIII.

Oannes à Prato vetere Florentinus Patauij Bartholomæi Cæpolæ, a vel, vt alij malunt, in matutina lectione Iuris ciuilis Angeli Vbaldi Senioris Angeli ex Alexandro filio nepotis concurrens fuit, vespere, & mane docuit. Aedes, quæ etiamnum, etsi vetustæ, extant, prope D. Matthiam habuit, cum diu professus esset, decessit, relicto post se Marco filio eximio causarum patrono, ex quo nati sunt Ioannes sacris initiatus, Hieronymus Politiorum literarum peritissimus, & Franciscus.

a in cons. 71. & 81. inter cons. Alex. Noui. in subscriptione.

IOAN-

IOANNES BAPTISTA CACCIALVPVS. Cap. CXV.

O. Baptista Caccialupus à S. Seuerino Campaniæ oppido Ioannem Petrucij Perusinum, & Angelum Perilium audiuit. Legum verò Doctor declaratus Senis mane ordinariam Iuris ciuilis lectionem magna nominis claritate professus, a Anno Salutis M c c c c LXIIII. nobilem de Pactis libellum, deinde de Transactionibus, & Ludo, de Aduocato & Debitore, de fuga Suspecto, & Modo studendi opuscula composuit. Demum primus Aduocatus b in curia Romana, quam Concistorialem vocant, alia de Ecclesiarum vnionibus, Pensionibus, & Feudi cognitione conscripsit. De eius obitu, aut Epitaphio nihil mihi compertum est. Filium habuit Antonium Iurisconsultum, in quo sibi bene placuisse scribit. c

a *ut in subscriptione ad cons. 152. inter cons. Socin. lib. 1. & alterius post lectiones Soci. ff. ad Trebell.*

b *Soci. in l. si mihi, & tibi. § in legatis. in fin. ff. de leg. 1.*

c *de pensionibus. q. 27. in fin.*

ANDREAS BARBATIVS SICVLVS. Cap. CXVI.

Accialupi contemporaneus Andreas Barbatius Siculus Bartholomæi filius, d vir memoriæ singularis; quæcunq; legerat, mente retinere videbatur. Anno Salutis M c c c c XLVIII. Bononiam profectus sub Ioanne ab Imola, & Ioanne Anania vtriq; Iuri ea ingenij fœlicitate operam dedit, e vt transacto biennio publicè de iure disseruerit. Demum lauream adeptus

d *ipse in cons. 66. in fin. inter cõs. Calcan. in subscriptione.*

e *Barba. in c. Raynaldus. col. 83. de testam.*

adeptus prius Ferrariæ, a deinde Bononiæ primò Ius Pontificium, b mox ciuile magna nominis celebritate docuit, in quo Alexandrum Tartagnum concurrentem memoriæ præstantia, c sed non iudicio superauit, cum receptas, ac veras opiniones ampliandæ famæ studio impugnare conatus sit, qua in re delirasse dictus est. d

Ad eam deniq; fortunam prouectus est, vt nobilissimam ex Pepulorum familia vxorem nomine Margaritam peramplа dote accepta duxerit. Verum cum minus res perpenderet, minorem apud eruditos auctoritatem habuit. Et quibusdam quandoq; illum extollentibus Franciscus Aretinus vir grauissimus eum paleę ignem futurum, idest, breue lumen habiturum dixit. Ambitione quoq; perditus, & iactabundus e non modicam ingenij leuitatem ostendit, qui laudis cupidus confluentes ab extremis orbis partibus Bononiam studiosos de fama in extraneas gentes de se sparsa auidissimè percontabatur. In cęteris etiam parum prudens, à discipulis quandoq; elusus, non semel risum excitauit, Ad nocturnas enim vmbras maximè pauidus à notissimis se manes defunctorum effingentibus nonnunquam exterritus fugit. Prædicentibus demum primarij Iurisconsulti obitum Mathematicis, de vita solicitus, velut breui moriturus, cum amicis mœstus esse cœpit. Defuncto postea Alexandro Tartagno, id ægrè tulit, quod ille ex euentu hominum opinione doctior haberetur.

Præter Iuris commentaria quatuor Responsorum volumina post se scripta reliquit, pro quibus, si opulentæ causæ fuissent, xxx. aureos exigere consueuerat, f sed inconsultè quandoq; respondisse, ac plura falsò recitare deprehendi, Hippolytus. Marsilius eius discipulus refert, g vnde, etsi copiosissimus fœcundum ingenium ostendat, sæpe paralogizare dicitur. h A Laurentio Calcaneo laceratur, vt verbosus, & veritatis immemor, & quod membranas pauperibus, viduisq; vendat. i Felinus quoq; eum furti arguit, k sunt etiam, qui de eius animi

a *Barba. in cons. 51. circa fin. vol. 1.*
b *Barba. in cons. 63. in fin lib. 1. & cons. 64 in fin. inter cons. Alex. lib 4. & 66. inter cons. Calcan.*
c *Sylua nupt. lib. 5. sub. n. 27. Alci. lib. 10. parerg. c. 1.*
d *Felin. in c. caeterum. col. 8. de rescript. Sylua nupt. lib. 5. n. 28 Tira. de præscr. §. 1. ver. 28.*
e *Maleret. de elect. Sylua nupt. lib. 5. n. 28. Pirr. de donat. coniugum car. 2.*
f *Alex. cons. 55. sub. n. 22. vol. 4.*
g *in l. 1. §. si quis vltro col. 9. in fin. de quæstio.*
h *Socin. in cõs. 131 col. 7. Sylua nuptia. li. 5. n. 28.*
i *in cons. 1. in prin. Zosius lib. 1. singul. repon. c. 7. n. 11.*
k *in c. postulasti n. de rescri.*

interitu dubitent. a De præstantia Cardinalium Bessarioni tum Bononiæ Legato dicatum circiter annum salutis MCCCCLIV. non inelegans opusculum edidit, cui aliud de Legatis à latere adiecit.

Si ingenio temperasset, cui plus nimio indulsit, inter doctissimos Iuris interpretes annumeratus fuisset, vt potè qui singularis memoriæ, & excellentis ingenij fuit, cum paucis admodum datum sit, vt vtroq; valeant, & memoria, & ingenio, & vt scribit Hieronymus b *Illum ingeniosum, sed obliuiosum, hunc memorem, sed tardi vidimus ingenij*. c At Barbatius tantum memoria valuit, vt de quacunq; re ex tempore differere auderet, & posset; d calamo memoriam auxit, cui nunquam parcendum esse dictitabat. e Minimum quadriennio Alexandro superuixit. f

Decedens Ioannem Sadoletum Mutinensem Iacobi Cardinalis patrem, qui antea Ferrariæ docuerat, g cathedræ successorem habuisse fertur; superstite vxore, & liberis post se relictis, Bononiæ obijt, & apud S. Petronium cum hac inscriptione est humatus.

Andreæ Barbatiæ Siculo Maximo Iuris vtriusq; Monarchæ Equiti aurato hic molliter agentis Suau. Coniux D. Margarita de Pepulis, & pia in parentem proles hoc S. opus B. M. F.

a *Suarez. tit. de las arra n. 40.*

b *in primo aduersus Pelagium Dialogo*

c *Hæc de Barbatia Tiraq. de præscrip. §. 1. glo. 4.*

d *Alci. lib. 10. parer. c. 16.*

e *Sylua nupt. lib. 5 sub. n. 25. ver. etiamsi esset opin. Felin.*

f *Barba. conf. 86. in fin. lib. 4.*

g *in cons. 53. in fin. inter cons. Alex. lib. 4.*

Ioannes Sadoletus Mutinensis.

PETRVS FRANCISCVS RAVENNAS. Cap. CXVII.

Etrus Franciscus Rauennas omnes, quot vnquam legerim, artificiali memoria superauit, in qua ita se exercuit, vt non modo vniuersos Iurium Codices memoria teneret, sed vel minimæ glossæ recordaretur; idq; sæpius interrogatus cum magna omnium admiratione præstitit. Eius artis etiam librum edidit.

edidit. Ferrariæ, deinde Patauij anno MCCCCLXXIV. Ius ciuile interpretatus est, & in vniuersum an. xxx. docuit. Sunt, qui eum Fori Cornelij Episcopi fuisse autumant, quod Ego non affirmo. Eius obitus, aut sepulchri, quod sciam, nullum monumentum extat. 1474.

IO. BAPTISTA A SANCTO BLASIO PATAVINVS. *Cap. CXVIII.*

Oan Baptista à Sancto Blasio Patauinus ab anno MCCCCLVII. in patria Iuris ciuilis interpretationem auspicatus per annos XL. docuit, quibus præclara Iuris monumenta emisit, ac præter egregia commentaria, varios etiam legum tractatus composuit, quorum plures perierunt, alij ad huc conseruantur.

Inter cætera Iurium Interpretum catalogum, de Contrarietate Iuris ciuilis, & canonici, de Priuilegijs dotalibus, de Arbitro, & arbitratore, de Correllatiuis, de actionibus anno ætatis suæ xxi. ad huc tyro composuit. Scripsit & super decretis, & R. Decretalium varias legum interpretationes, Arborem Institutionum Iustiniani, Indicem ad Responsa Angeli Vbaldi, & plura, quæ non extant.

Demum dum Dominico Triuisano Brixiæ Prætori M. Antonij Ducis patri assedit, repentina apoplexia correptus statim occubuit anno Mccccxcii. Idus Februarij. Vxorem prius hæredem instituerat, Paulo, & fratre de Sartis à Vico Peraghæ Brixiæ propinquis substitutis. Eius sepulchrum in æde D. Agathæ cum hoc elogio visitur.

Baptistæ Blasio Patauino Pontificij, Cæsareiq; Iuris consultissimo Prætorio Assessori æquissimo MCCCCXCII.

FRANCISCVS CVRTIVS SENIOR PAPIENSIS.
Cap. CXIX.

Vrtiorum familia olim Mediolani nobilissima fuit, siquidem diffidentes à Nobilibus plebei an. MCCII Lancionum Curtium virum Nobilem ad reprimendam aduersariorum audaciam Ducem elegerunt, qui & manu, & consilio promptus sociorum armis Nobiles, ædibus incensis, vrbe expulit. At illi amicorum auxilio patriam per triennium obsederunt. Demum, pace inita, captus Lancionus, & indignè tractatus vrbe eijcitur, lege condita, vt ipse, & agnati Mediolano, eiusq; agro perpetuò exularent, quare Ticinum concessit. Ex eo prognatus Gualterius anno MCCCXVIII. Mediolani Prætorem egit. Ex eis ortus Franciscus Ticini magna cum laude Ius ciuile mane docendo, maiorum nomen pristino nitori restituit.

Iasonis æmulus ad inuidiam eius, qui spurius erat, multa contra nothos congessisse, & audientibus inculcasse fertur. a Et cum semel coram Francisco Sfortia Mediolani Duce diuersas partes tuendo contenderent, Mirari se, Dux inquit, quòd vna iustitia existente, conuenire non possent, Tum Curtius pro suæ causæ iustitia mille aureos sponsionis gratia obtulit. At facetè Iason, Duobus, inquit, aureis conductus mille ambiguæ aleæ committere non debes, cum scire debeas, nullam in Aduocatos de alieno altercantes executionem dari; b Quare sicut hac in re non magnum prætefers iudicium nec Ius causæ te satis discernere ostendis. Ad hæc subridens Sfortia nullam sponsionem fieri voluit.

Responsa post se Curtius reliquit minus solidis argumentis

a *in l. admonendi de iur. iur. Sylua nupt. lib. 3. sub. n. 15.*

b *Alua. in lib. de duello. cap. 40.*

mentis quandoq; confirmata, & non spernenda in matutinas lectiones commentaria. Inter alios Albertum Brunum insignem Iurisconsultum discipulum habuit. a Vita functus est in patria pridie Kal. Iul. Mccccxcv. Bernardino filio post se relicto, in templo D. Francisci propè tumulum Baldi ei hoc carmen appositum fuit.

a Alb. Brun. de statut. excl. fœm. 6. articulo 5. q. 2. q. prin.

Sacrarum Interpres legum sanctissimus olim
Franciscus patriæ gloria magna fuit.
Quem probitas, quem cana fides, pietasq; decorum
Fecerat, hoc positum marmore corpus habet.
Obijt an. MCCCCXCV. Die xxx. Iunij
Bernardinus Curtius gratus fieri iussit.

IOANNES MARIA RIMINALDVS.

Cap. CXX.

Iminaldorum genus ab Ariminensi, qui multis ab hinc annis Ferrariæ sedem locauit, originem trahit. Is à patria, deprauato vocabulo Riminus vocatus posteris Riminorum cognomentum dedit, qui postea cursu temporis Riminaldi sunt appellati. Huius frater Marcellus & ipse Venetias larem transtulit, à cuius nomine Marcelli eius liberi nuncupati inter illius Reip. nobiles patritios relati fuere. Vtramq; gentem ab ijsdem fratribus descendere eadem Riminaldorum, & Marcellorum familiaria Insignia arguunt; qui vtrinq; vndam per cæruleum campum currentem pro familiæ ornamentis gerunt. Ac multos per annos alteri ab alteris viciffim hospitio excepti inter se cognationis iura agnouerunt.

Riminaldorū origo, & Marcellorum.

Ex Riminaldorum progenie anno Salutis Mccccxxxiv. natus Io. Maria magnam indolis spem præ se tulit, qui huma-

a Alex. in cōſ. 145 lib. 7. & 80. in prin. lib. 5.

humanioribus literis imbutus ſub Alexandro Tartagno Bononiæ Iuri ciuili fœliciter incubuit. a Lauream adeptus publicè profiteri cœpit, atq; anno redempti orbis MCCCCLXXIII. ordinariam lectionem aſſecutus, veſpere per XXIIII. annos in Ferrarienſi Academia primum locum tenuit, per id tempus Ludouicum Bologninum Bononienſem, Bulgarinum Senenſem, Io. Lucam Pontremolenſem, qui poſtea Regij Epiſcopus fuit, Arnanum ex Nobilibus Genuenſem, & Coſmum Paſettum Ferrarienſem concurrentes habuit, quibus ſumma cum laude certauit eruditaq; in Ius ciuile commentaria reliquit.

Ludouic⁹. Bologninus Bonōnieſis. Bulgarin. Seneſis. Io: Lucas Pontremolēſes Epiſcopus Regij Lepidi. Arnanus ex Nobilibus Genueſis. Coſmus Paſettus Ferrarienſis.

Nec minus in reſponſis, præſtandoq; in foro clientibus patrocinio valuit. Sed præcipuè luculenta pro Conſtabilibus Ferrarienſibus aduerſus Caprianos Mantuanos de opulenta hæreditate contendentibus obtenta victoria eximium honorem ei peperit, pro qua ante veſperam vſq; ad mediam noctem coram Hercule Duce incredibili doctrina peroraſſe dicitur.

Iacobinus Riminaldus.

Vxorem ex Petratis Nobilibus Ferrarienſibus duxit, ex qua plures liberos ſuſcepit, inter quos Iacobinus & ipſe eximius legum Interpres fuit; Alij Atteſtinorum Principum aulam ſunt ſecuti. Deceſſit Io. Maria Idibus Ianuarij anno Salutis MCCCCXCVII. & inſigni funeris pompa elatus in æde D. Franciſci apud Minoritas humatus fuit.

* *
*

I A-

IACOBINVS, ET HIPPOLYTVS RIMINALDI. *Cap.* CXXI.

Iacobinus ex Io. Maria genitus & ipse in Iure ciuili docendo, & in foro patrocinando excelluit. Siquidem post varias, extraordinariasq; lectiones, demum primum locum in vespertina lectione explicanda magna cum audientium frequentia obtinuit. In perorandis quoq; causis non mediocrem gloriam sæpe retulit, sed præcipuè cum Paulum Constabilem homicidij reum, & vulgi opinione damnatum à morte eripuit, a & Albertum Petratum consobrinum de eodem crimine accusatum defendit. Mediolanum quoq; conductus à Biuilaquijs ibi castrum à Triulcijs repetentibus eam causam singulari gratia, & eruditione defendit, insignemq; victoriam reportauit. Præterea inter Alfonsum, & Fridericum illum Ferrariæ, hunc Mantuæ Duces quandam de aquis controuersiam magna prudentia cum ingenti ciuium commodo composuit.

a *Rimin. in cons.* 243.

Vita splendidus passim hospitibus ædes aperuit, ac doctos viros præsertim in humanioribus literis versatos apud se habere consueuit. Suorum integritate, & religione clarus, sacerdotes probitate conspicuos, quibus cum quotidianas horas recitabat, apud se liberaliter aluit. Lucretiam Martinengam Brixianam vxorem habuit, ex qua Io. Mariam ob robur corporis, & armorum peritiam Equestri dignitate honestatum, & Herculem secundo genitum suscepit. Patris commentaria in Digestorum πρῶτα in lucem emisit, ac Responsa, quibus & sua adiecit, quæ impressoris negligentia plerunq; auctoris nomine carent, plura editurus, nisi morte præuentus adhuc iuue-

Hippolytus Riminaldus.

iuuenis decessisset. Propè parentem tumulatus iacet.

Ex eius fratre natus Hippolytus laudatissima professione patruum, auumq; imitatus mane diu Ius ciuile, deinde Pontificium defuncti Prosperi Pasetti doctissimi viri loco docuit, eruditaq; in Institutiones, & Codicem commentaria edidit.

ALEXANDER AB ALEXANDRO NEAPOLITANUS.
Cap. CXXII.

Antonius ab Alexander.

a *Ias. in l. admonendi. sub. n. 80. in repet. ff. de iur. iur. Afflict. decis. 295.*

b *Thom. Gram. quæst. 2.*

Lexander ab Alexandro Neapolitanus ex Antonio, qui in patria mane magna nominis celebritate docuit, a & postea Regio consilio Viceprotonotarius præfuit, descedere creditur, b sed etsi Alexander Iurisconsultum professus, plus tamen politioribus delectatus amœnioribus studijs operam dedit. Iuuenis Romæ Franciscum Philelphum Tusculanas quæstiones M. Tullij Ciceronis interpretantem audiuit. Nicolai quoq; Perotti, & Dominici Calderini, qui Martialis apophoreta magna æmulatione in Romano Gymnasio explicabant, admodum familiaris fuit. Relatus inter Iurisconsultos, & Romæ, & in patria causas sepe defendit. Demum relicto foro humanioribus studijs se tradidit, donec Protonotarij Regni locum tenuit, in quo officio magna cum laude se gessit circiter an. MCCCCXC.

Genialium dierum libros sex admodum eruditos, & antiquitatibus refertos post se reliquit. Quandoq; suspectus fuit, quod fide careant, quæ adducit. Verum Andreas Tiraquellus luculento commentario opus illustrauit, ac veris auctoritatibus comprobauit. Scribit Alexander se Romæ in ædibus vmbrarum illusionibus famosis habitasse,

taſſe, & in agro Vaticano prædiolum habuiſſe. Eius mortis nulla, quam ſciam, memoria extat.

IOANNES PLATEVS BONONIENSIS.
Cap. CXXIII.

X Familia Franciſci Plateæ, qui ex ordine Minoritarum Luculentum de Excomunicatione tractatum edidit, Ioannes patria Bononienſis deſcendit. In Inſtitutiones, & poſtremos tres libros Codicis, & quædam alia ſcripſit. Bononiæ apud Sanctum Petrum cum hoc elogio humatus eſt.

D. O. M. Q.

Viator ſi cupis ſcire quis ſim, Ioannes Plateus Pontificij, Ciuilisq; Iuris cultor, & ſcriptor. Monumentum vetuſtate corruptum deſtructum renouatur. Decreto Cardinalis Iuliani Reuer. Bonon. Epiſcopi ac principis, virtutum, bonorumq; virorum fautoris, Conciues mei, rogatos vos volo, vt pacem habeatis, Deum timete, doteq; illi honorem, Iuſtitiam colentes per aduerſa, proſpera, & bene erit. Procurante Franciſco Guidiccione Cardi. famil. An. Salutis MDII. Kal. Feb.

IOANNES BERTACHINVS FIRMANVS.

Cap. CXXIV.

IOannes Bertachinus patria Firmanus, quæ est Vrbs clarissima Piceni, Patauij Io. Franciscum Capilistium, & Antonium Rosellum in Iure Pontificio a audiuit. Laurea donatus in prima iuuentute an. salutis MCCCCLXV. Senis Ioanni Aceto Equiti eius vrbis Prætori, & compatri assedit, b mox ipse Tolentini Prætor fuit, vbi Musarum non expers in Natalem Domini, quum eo die sacris interesset, sine calamo Decasticum non ineruditum composuit; c copiosissimo etiam indice edito, maximum Iuris studiosis commodum attulit. Librum quoq; de Episcopis, & alium de Vectigalibus, seu, vt ipse appellat, Gabellis edidit, quod opus Cęsennę, dum vectigalium controuersijs decidendis præesset, composuisse fertur. d

Assedit Præfecto Florentiæ, qui Capitaneus vocabatur anno MCCCCLXX. quo ipse scribit e terræmotu ciuitatem fuisse concussam; In vrbis Capitolio Senatori latrunculator assedit, vbi aliquos capite damnauit. f Phani quoq; Fortunæ ius dixit. g Ob opera, quæ edidit, demum promeruit Aduocatus Concistorialis creari. Eius obitus, aut sepulchri vestigium, quod sciam, non extat.

a Bertachi. de Epist.li.2.q.25.

b vt ipse ait in ver. testes deponunt. ver. testes per eadē verba.

c Bertachi. in ver. Christe in Natalem.

d Jo. Bertachi. in ver positionibus respōsio qualis 3. & de gabellis in prin. & fin.

e in uer. terrę mot.

f Bertach. in verbo Sacrilegium 17

g Bertach. de Gabellis. ad fin. q. 31. n. 37.

BAL-

BALDVS BARTHOLINVS COGNOMENTO NOVELLVS PERVSINVS.
Cap. CXXV.

Aldus Bartholinus Francisci Colæ dicti filius a Perusinus ad alterius Baldi discrimen Nouellus cognominatus diu in patria docuit, mox Pisas honesto stipendio conductus vespertinas lectiones explicuit. Demum iussu Pontificis in Patriam reuocatus luculentum Dotium tractatum anno Domini MCCCCLXXIX. perfecit. Filium nomine Marianum habuit, b qui viuente patre eodem an. Laurea donatus Romæ sacri Palatij Auditor creatus est. Baldus & ipse Aduocatus Conciflorialis fuit, nullaq; obitus memoria relicta, decessit.

a *Corne. in conf. 271. sub n. 19. lib. 4.*

b *Soccin. in conf. 1. sub n. 10. lib. 3.*

BARTHOLOMAEVS SOCINVS SENENSIS.
Cap. CXXVI.

Artholomæus Socinus Mariani filius Senensis ingenij acumine nemini secundus natus est anno MCCCCXXXVI. VIII. Kal. Aprilis, ac primum græcis, latinisq; literis imbutus, demum ad Iurium studia se contulit, in quibus patrem, ac Thomã Doctium in Patria audiuit; Deinde post triennium quam legibus operam nauare cœpit, Bononiam profectus ab

Alexandro Tartagno, & Andrea Barbatio, ac postremo à Francisco Aretino Pisis est eruditus; Quorum doctrina excultus eò prouectus est, vt patrem superauerit. Crebris disputationibus, quibus mirum in modum delectabatur, celebris euasit. Et cum semel in patria iuuenem publicè disserentem acriter vrgeret, cum patre, qui illius partes defendendas susceperat, aliquandiu, modestè tamen, contendit, donec nutu silentium imperanti parenti cessit. Ferunt Marianum è gymnasio discedentem Thomæ Doctio, alijsq; dixisse filij ingenium sibi placuisse, eiusq; nomen quandoq; illustre futurum.

Exinde Bartholomæus magna cum laude Patauij, Bononiæ, & Senis publicè disseruit, vbi, patre insignia tradente, legum tyrocinium deposuit. Itaq; declaratus Iurisconsultus in Patria primum Institutiones, deinde extra ordinem, ac postremo matutinas lectiones ordinarias est interpretatus. Exinde clarior factus cum Io. Baptista Caccialupo, & Prosdocimo Comite anno MCCCCLXXIV. Pisas conductus magna nominis celebritate docere cœpit. Ibi primum Lanceloto Decio Concurrens datus matutinam lectionem professus est, quo tempore ibi Franciscus Aretinus, qui summam hominis auctoritatem, solus vespere interpretabatur. Post quartum verò annum cum Baldo Nouello, Bartholino, Hieronymo Zanetino, & Puccio deponendi tyrocinij Philippo Decio Magister fuit.

Cętero translato post aliquot annos Pistorium gymnasio, cum ibi aliquandiu docuisset, Pisas reuersus Aretino Præceptori defuncto cum Baldo Nouello in vespertina lectione suffectus est, Philippumq; Decium eiusdem lectionis interpretationem affectantem ad Ius Pontificium docendum compulit. Omniumq; deniq; sui temporis Interpretum clarissimus effectus à Borsio Ferrariam aduocatus cum Riminaldo mane docuit, magnamq; cum Felino familiaritatem contraxit; Ibi quadriennio expleto, postea Bononiæ professus est, atq; inde à Laurentio Medice

a Socin. cons. 46. n. 2. lib. 3.

Medice cum mille aureorum honorario ad vespertinam lectionem interpretandam Pisas est reuocatus; quò cum non multò post ad matutinam lectionem explicandam eodem stipendio Iason Mainus conductus esset, Socinus parem ferre non poterat. Itaq; primò submissis auditoribus, qui cum Iasone differerent, ipse velut ex tempore occurrens cum eo acriter certare cœpit, continuatisq; per multos dies contentionibus, plerunq; superior discedebat.

Fama rei Florentiam perlata, Laurentius vt disputantes audiret, Pisas venit. Ibi cum acrius vrgeretur Iason, nec facile euadendi locum inueniret, ad euitandum aduersarij argumentum falsam legem sibi finxit, quo à Socino cognito, aliam & ipse oppositum dicentem sibi commentus est, quærentiq; Iasoni, vbi Ius illud inueniretur, respondit, Propè illud, quod mihi mox citasti. Itaq; fraude intellecta, non sine magna Laurentij voluptate diremptum est certamen, quod vltra horam vespertinæ lectionis eo die protractum fuisse ferunt; & quandoq; tanta animi obstinatione à matutinis lectionibus incipientes eo vsq; disputationes protraxisse dicuntur, vt a conflictu discedens Socinus, veniente hora, cathedram ascendere coactus fuerit. Sed Iasone postea Ticinum reuocato, ipse quoq; oblato sibi Patauij ampliore stipendio ante conuentionis tempus clam discedere constituit.

Itaq; libros cuppis, in quibus Luca sibi vina mittebantur, conditos ante Vrbe emisit, Mox ipse sabbatho sero migratus à famulo Florentino apud Cos. Vrbis est accusatus, qui hominem in itinere deprehensum in vincula coniecit, & Florentiam transmisit, ibi cum in Senatu de imponenda ob Stellionatum pœna disputaretur, non defuit, qui eum criminis læsæ Maiestatis insimulatum seuera sententia capite plectendum esse diceret. Sed Laurentius vir mitioris ingenij, Si hunc, inquit, perdiderimus, vbi alium Socinum inueniemus? Itaq; per certos dies ad carceres est condemnatus. Interea cum de eo pristino loco, & dignitati restituendo tractaretur, ipse se in vinculis sui iuris

non

non esse, nec quicquam de se disponere posse respondit. Quare primum leuiori custodiæ traditus, mox per Palatium, ac demum per vrbem vagari permissus, donec plenè in libertatem restitutus est, nunquam contractum firmare voluit. Liberam igitur sui potestatem nactus chirographo se stipendio, & tempore à Florentinis diffiniendo Pisis professurum promisit; Quare illi in singulos annos mille ducatorum per triennium salarium constituerunt. Interea absentis loco Philippus Decius suffectus fuerat, qui, illo redeunte, ad pristinum locum redijt; Triennij vero tempore elapso, Bononiam conductus est, vbi inter alia consultus, quid illi agendum esset, cui accepta sine cautione pecunia negabatur, pugione opus esse bis repetijt; Itaq; consultor debitorem domi conuentum, stricto gladio, se iugulaturum minatus, nisi depositum restitueretur, pecuniam recepit. Re in vulgus sparsa in prouerbium abijt, Socini consilio opus esse, vbi crediti veritas probari non potuisset. Inde Patauium vocatus a an. MCCCCXCVIII. cum paucis annis ibi docuisset, rursus Bononiam redijt.

a *Socin. consf. 61. in prin. lib. 3.*

Vir hilari vultu, facetijs etiam oblectabatur; & forte cum indiuiduorum materiam interpretaretur, dum in forum ambulat, in ficus venales incidit, quorum dimidia empta singulos per medium diuidere cœpit, reclamante vero ad factum venditrice, eas pro indiuiduis à muliere haberi auditoribus significauit, sed id multis annis antea à Iacobo Butrigario factum fuisse memorant, b sed quando in hoc incidimus, non omittam vetus esse prouerbium σῦκα μερίζει I. ficum secare, tractum à duobus fratribus tanta animi obstinatione bona diuidentibus, vt minima quæq; velint diuidere, & ficos etiam partiantur, de quo Martialis. c

b *Fulgo. in l. nam et si fur. §. vlt. & ibi Ias. qui & in l. singularia sub. n. 22. ff. si cert. petat.*

c *lib. 5. epigramma. In Calliodorum. epigram. 38.*

Sed vt ad Socinum reuertamur Archymistam plurimum auri pollicentem facetè elusit, cum pro responso ducentis aureis acceptis seueriorem conquirendi auri artem inuenisse ostendit. Acutissima commentaria, & Re-

& Responsa condidit. Liber Regularum sub eius nomine editus est, quod cum resciuisset, excandescens, illud suum opus non esse iurauit, iniuriarumq; se contra impressorem actione vsurum minatus est. a Primum etiam & secundum Responsorum ipsius volumina, eo inscio, edita fuere. b Angelo Politiano valde familiaris ita ab illo obseruabatur, vt alter Papinianus appellaretur, c eius auxilio nitorem suum quandoq; iuribus restituit. Summus veritatis cultor, & ab omni mendacio alienus fuit, qui Philippo Decio infensus, quòd in fratris gratiam auditores abstraheret, eius tamen ingenium, & doctrinam semper commendauit.

a *Sylua Nup lib.* 4 *sub n.* 10.
b *Boer. deci.* 7. *col.* 3.
c *lib.* 5. *epist. vlt. in fin.*

Vir acris iudicij fuit, quo nemo acutius legum difficultates soluisse creditus est, vt Socini solutiones prouerbij vice in studiosorum ore versarentur, ob ingenijq; subtilitatem sæpe contra receptas à maioribus sententias consuluisse à Decio redarguitur; d Illiberalibus verò moribus insignem doctrinam maculasse dictus est, qui chartarum, & aleæ ludo supra modum deditus, non modo debitis lectionibus quandoq; auditores fraudasse, sed insomnes etiā noctes turpiter egisse dicitur. Eo vitio paternis opibus consumptis, & vniuersa, quam docendo, & de iure respondendo plurimam coegerat, pecunia effusa, ad extremam inopiam deductus est, vsq; adeo vt nec quod funeri suppeteret, post se reliquisse dicatur. Eam ob causam semper egens vndiq; pecuniam auariùs conquirere cogebatur. Quin etiam præuaricationis notatus est, qui pro vtraq; parte, mutatis tantum litigantium nominibus, consuluisse deprehenditur, quod Bononiæ docenti occultis verbis Decius obiecit; e quum ipse studijs occupatus ludere non poterat, alios propè ludentes libenter audiebat, & vbi pinguem victoriam, aut perplexum euentum esse sentiebat, videndi cupidus, vt se expectarent, increpabat.

d *in cons.* 171. *sub num.* 3.
e *in l. pretibus sub. n.* 4. *C. de impub.*

Splendidè verò, & magnificè semper vixit, lautaq; & argentea supellectile vsus. Ludouicam Orlandinam

vxorem

vxorem habuit, ex qua plures liberos mares, & fœminas quinq; omnes nuptui locatas suscepit; Sed alijs amissis, solum Franciscum ex Scipione filio nepotem post se reliquit. Memoriæ imbecillitate bis inter orandum excidit. Primo cum anno MCCCCXCII. à Republica Senensi Alexandro VI. Pont. Max. suæ ciuitatis nomine gratulatum missus in prima propè oratione, quam illi Angelus Politianus dictauerat, defecit, quod vbi Pontifex deprehendit, manum subleuans satis sibi notam viri virtutem esse dixit, eumq; Aduocati Concistorialis titulo honestauit. Idem iterum illi Venetijs contigit, vbi dum apud Augustinum Barbadium Reipublicæ Principem dicere conatur, excidentibus quæ antea excogitauerat, nihil exprimere potuit.

Cum diu docuisset, demum à graui catarrho faucibus obsessis instrumento linguæ priuatus per triennium facultate loquendi caruit. Quare à Mariano, & Alexandro fratre nepote Senas deductus dandis responsis vacauit: Demum obijt in patriæ Suburbio anno à partu Virginis M.D.VII. & cum insumptis in aleam opibus funerari non posset, publico Senensium ære elatus in Obseruantiæ templo extra vrbem in maiorum sepulchro conditus fuit. Aliqui ipsum sibi funeris pompam fieri prohibuisse ferunt.

* *
*

IASON MAINVS MEDIOLANENSIS.
Cap. CXXVII.

Ndreotus Mainus ob crimen Mediolani patratum à Philippo Maria Vicecomite in exilium actus Pisaurum ad Galeacium Malatestam oppidi Dominum venit, vbi ex ancilla Annete concubina anno humanæ salutis MCCCCXXXV. Iasonem filium suscepit, a is, parente in patriam reuerso, Mediolanum deductus præceptoribus in bonis artibus traditus est erudiendus. Sed velut ex concubina natus, paulò sordidiùs, quàm Ambrosius, & alij legitimi fratres, educatus est, & ab immiti Pædagogo durissimè tractatus. Exinde Ticinum ad Ius ciuile perdiscendum à parente missus primo anno in pestilenti chartarum luxu adeo miserè deperditus est, vt omni consumpta supellectile etiam iurium volumina in membranis magno pretio descripta vendere cogeretur, ad extremamq; inopiam deductus vili veste, & tonso capite, quod deformi tinea obsitum erat, omnium sordidissimus incedebat.

a *Rip. in c. inter. cęteras, in prin. de rescript.*

Verum à parente opportunè correptus ad eam vitæ frugem se reformauit, vt cum æqualium admiratione à Hieronymo Torto, b Iacobo Puteo, & Catone Sacco Papiensi eruditus breui insignis euaserit. Postea Bononiam profectus etiam Alexandrum Tartagnum Imolensem incredibili studio audiuit. c Inter alia à patre testamento notatus est, in quo filio mulo mulam legauit. Nec simplici legum facultate contentus humanioribus literis vsq; ad Poeticas compositiones se instruxit. Dignus cathedra visus anno MCCCCLXXI. Ticini primo Institutiones interpretatus quædam Christophori cõmentarijs

b *Ias. in cons. 118. lib. 1.*

c *Ias. in l. vlt. col. 3 C. de iur. emphyt. in l. quoniã nouella. C. de inoff. testam. in l. 1. ff. de offi. Procõs. instit. de actio. in prin. sub n. 57.*

Nn addi-

addidit, Philippumq; Decium in ea lectione auditorem habuit; Exinde alias Iuris partes ibidem vsq; ad annum MCCCCLXXXVI. explicuit, quo Patauium magno honorario mille ducatorum aureorum ad rationem solidorum 24. pro ducato, & ex lectis eius Codicillis perspexi, vocatus, ibi cum Antonio Orsato vespertinas lectiones magna nominis fama per triennium professus est, & cum sibi salarium augeri postea petijsset, discedens Ioannem Campegium successorem habuit. Indè Pisas maiore stipendio conductus, cum Bartholomæo Socino easdem, vt quidam ferunt, mane Iuris ciuilis lectiones explicuit, sed eos æmulos, non Concurrentes fuisse inuenio.

Antonius Orsatus.

Ioannes Cāpegius Bononiensis.

Primus ex nostris Iurium Interpretibus mille aureorum salarium obtinuit, cum antea ducentis, aut summum trecentis aureis docerent; a primus etiam 50. 100. & amplius aureos pro Responsis accepit, cum prius quatuor aureolis honorarentur. Iam vero clarissimus factus à Ludouico Sfortia rursus Ticinum anno MCCCCXCI. reuocatus vsq; ad finem vitæ xx. amplius annis vespertinas lectiones prælegit. Eò ad celebrem hominis famam tria millia auditorum confluxisse dicuntur: Inter alios Io. Franciscum Ripam, b Rochum Curtium, Claudium Seiffellum, & Paulum à Monte Pico, quem postea concurrentem habuit, instituit. c

a *Alcia. lib. 5. parergon. c. 26.*

b *Rip. in l. nemo potest. n. 120. de leg. 1.*

c *Pau. de Monte Pico in l. Titia. §. Titia cū nuberet sub. n. 41. de leg. 2.*

Luculenta in Pandectas, & Codicem Iustiniani commentaria, & quatuor Responsorum volumina edidit, pręter interpretationes ad titulum de Actionibus. Oris canore, vocisq; decore venustus etiam lectionis perspicuitate discentibus erat gratissimus, vt clauso per duas horas Auditorio, quæ explicabat, vel dictabat, magno silentio exciperentur.

Sequente verò anno ad Alexandrum VI. Pontificem declaratum à Ludouico Sforcia cum Hermete Sforcia Ducis fratre, Io. Francisco Seuerino, & Francisco Sforcia, Nicolaoq; Corrigio gratulatum missus, luculentam orationem habuit, ac primas tunc temporis inter Oratores

partes

partes obtinuit. In celebrandis quoq; nuptijs, quas Maximilianus Cæsar cum Ludouici ex fratre nepote contraxit, ingenti Auffcorum applausu orauit. Quare auro, argentoq; donatus, & Equestri, ac Palatina dignitate honestatus, Cæsarisq; patritius factus, lætus in Patriam redijt. Anno etiam MCCCCXCV. quo Ludouicus Sfortia Mediolani Dux creatus est XVII. Kal. Maij, splendidam orationem habuit, & eius senator, ac Patritius est declaratus. a Inter hæc accidit, vt quadam Lippientium, ac propè cæcutientium oculorum caligine teneretur, quare vltra nouennium à docendi munere cessauit. b Cum vero Ludouicus XII. Gallorum Rex, subactis Liguria, & Insubribus, Mediolano potitus esset, Iasonem per multos proceres, ac Cardinales viros, vt ad ius interpretandum reuerteretur, frustra solicitauit; Tandem Rex ipse multis adhortationibus ad pristinum munus suscipiendum impulit, & cum Ticinum venisset, eum audire voluit.

a *Pau. de Monte Pico in d. §. Titia. sub. n. 41.*
b *Iaf. conf. 93. l. 3.*

Die dicta, Iason aurea veste indutus Regem ad gymnasium deduxit. Vbi eò ventum est, Rex eum, velut Præceptorem, præire iussit, quod eo in loco profitentibus Regiam potestatem inferiorem esse diceret. Comitati Ludouicum fuerant quinq; Cardinales, & centum proceres, qui cum alijs Subsellia impleuere. Iason Equestrem dignitatem ob spectatam in prælio virtutem à Principe collatam aduersus aliorum sententiam ad liberos transire sustinuit; descendentem è cathedra Rex amplexus Piopera castello Regia liberalitate donatum dimisit; In domestico vero colloquio ab eodem interrogatus Iason, cur nunquam vxorem duxisset, Vt tua, inquit, amplissime Rex, opera Iulius Pontifex me ad purpureum Galerum promouere possit. Hoc responso animi quidem secretum ostendit, sed nunquam voti compos factus est.

Castrum vero Pioperam Rex in Feudum Iasoni, dum viueret, cum multis prædijs, & prouentibus concessit, hoc animo, vt Iura profiteri teneretur, nisi valetudine esset impeditus. Verum cum Ludouicus cognomento

Maurus ex Germania, ingenti conflato exercitu, reuersus à Ludouico Rege profligatus, captusq́. fuisset, Dominus à Corcu regiæ domus magister Iasonem Castro spoliauit, etsi post acquisitum Castrum semper docuit. Iason amicorum opera à Rege litteras impetrauit, vt sibi ablata restituerentur, sed nuntius pugnis, & calcibus percussus penè cæsus est, Litteræ in terram proiectæ, & conculcatæ fuere. CL. aureos in hanc causam frustra impendit, cum nec obolum ex Castro vnquàm perceperit, quam historiã ipse in quodam responso, seu epistola Guidoni Rupforti Galliarum Cancellario missa explicat, a quæ anno M.D. contigisse dicuntur. Ipse tamen postea vsq; ad annum MDXI. docuisse reperitur.

a in cons. 93. sen pen. lib. 3.

Non multo antè Iason controuersiam passus fuerat pro perticis tribus agri, quas in Placentino territorio à Bartholomæo Burgo emerat, cuius fratres vi pacti eas redimere volebant. Iason, edito responso, b se à conuentione illa liberum esse tuebatur. Quid secutum sit, nescitur.

b Cons. 216. lib. 2

Iasonis nominis inuidia exagitatus Philippus Decius ipsum vsq; ad insanas cauillationes nunquam insectari destitit. In tantum deniq; odium prorupere, vt semel in angiportu obuiam facti, cum de loco contendere cœpissent, etiam lapidibus se se incessisse ferantur. Cum Francisco quoq; Curtio non leues contentiones Iason exercuit, quem olim coram Sfortia Mediolani Duce eludere conatus est. Cum enim graui in causa pro diuersis partibus patrocinarentur, mirari se Sfortia dixit, tantos viros contrarias sententias tueri, necesse enim esse ex vno scripto iure alterius tantum causam iustam esse. Tum Curtius, nisi pro se iudicatum fuisset, se mille aureos sponsionis causa depositurum promisit, Cui Iason, tu audes in dubio litis euentu mille iacturam facere, cum scias in Aduocatos de alieno litigantes nullam executionem fieri. Hinc ergo quia leuis iudicij te hominem ostendis, nec principalis causæ Ius potes discernere; Annuit Dux,

& nul-

& nullam sponsionem faciendam iudicauit.

Aliorum etiam laboribus Iason libenter fruebatur, siquidem commentarium in titulum de Actionibus ab Alexandro Imolensi scitè elaboratum sibi adscripsisse, & in lucem edidisse, fertur. a Hieronymi Torti Papiensis, qui cum Iacobo Puteo in Patria vesperti..as lectiones paulo ante explicuerat & aliorum scriptis locupletari voluit; Bononiæ quoq; dum ibi Bartholomæus Socinus, deinde Carolus Ruinus profiterentur, auditores aluisse dicitur, qui eorum descriptas lectiones ad se referrent, id & eius commentaria ostendunt, & Ruinus sæpe publicè deplorauit, qui, mutata per indignationem sententia, surreptas opiniones confutare consueuerat.

Iason non multum ingenio acutus ob hæsitationem indecisos quandoq; articulos reliquit, nec semel male percepta aliorum argumenta recitat, ac in referendis receptis opinionibus, quæ Communes vocantur, non nunquam decipitur. Vir alioqui laboriosus, & in cumulandis aliorum dictis diligens, b quicquid enim legebat, scriptis mandabat, vnde à solo calamo Iuris studiosum adiuuari dictitabat, & se, quantum studebat, tantum scribere referebat. c Nullum præterea sibi tempus ad expoliendas lectiones, nisi quadragesimæ, quum ieiunabat, sufficere dictitabat. d Alexandrum Tartagnum est æmulatus, lucido vero ordine, perspicuaq; ac solida doctrina Iura interpretatus plurimum studiosis profuisse visus est. Linteo capiti obuoluto, etiam meridie occlusis fenestris ad accensum lumen elucubrare consueuerat, ne cœli claritate mentem euagari fineret. Consultoribus onerosus in hoc laudem meruit, quod si causa excidissent, extortam pecuniam se restituturum pollicebatur, in quibusdam tamen minus rectè consuluisse arguitur. e

Nobile Ticini ædificium extruxit cum turribus in summis angulis inuersis, quod patrem suum nolle mentitum esse diceret, qui filio in prima iuuentute ad vitia declinanti sæpe per iracundiam obijciebat, eum turrim conuersis in

cœlum

a *Apostil. ad cons. 62. et 163. Dec.*

b *Hieron. Bottigel. in l. 1. §. si quis simpliciter n. 9. ff. de ver. oblig.*

c *Sylua nupt. lib. 5. sub n. 25. ver. etiamsi esset opin. felyni.*

d *Sylua nupt. lib. 5 sub n. 45. Quomodo indicā dū.*

e *Marza. cons. 1. fol. 10. & 12. in princ.*

cœlum fundamentis fabricaturum. Quo dicto, id ædificij genus, quod ad declarandam nobilitatem fiebat, Iasonem nunquam facturum significabat; portæ verò ædium hanc sententiam inscripsit. a *Virtuti fortuna comes*, quod antea Cicero, b & Liuius c de A. Sempronio loquens, & alij dixerant. d Perampla etiam prædia in Placentino comparauit.

a *Sylua nupt. lib. 4. sub. n. 168.*
b *De senectute.*
c *lib. 4. deca. 1.*
d *Bar. in l. Barbarius. de off. prætor. in repet.*

Gallis Mediolano armis Hispanorum expulsis, Io. Iacobi Triulcij Gallorum fautoris bona obtinuit, sed illis Francisci I. virtute reuersis, ea amisit, senio confectus Eques, & Ducis Mediolani Consiliarius creatus à docendi munere vacasse videtur. e

e *Paul. a Monte Pico in d.l.Titia cum testamento. §. vlt. sub. n. 41. de leg. 2.*

Ferunt eum senio confectum delirasse, & sæpe à Com. Hippolyto ex fratre nepote pugnis cæsum fuisse. Obijt Ticini anno M.D.XIX. XI. Kal. Aprilis ætatis LXXXIV. Polydamante filio naturali post se relicto, qui & ipse Iurisconsultus Genuæ Prętor fuit, & Ambrosio fratre, ex quo Thomas natus est. Sepultus est in suburbano D. Iacobi templo cum hac inscriptione.

Iason Mainus Iurisconsultus Eques, & Comes, quisquis ille fuerit, hic requiescit.

Sed & aliud non inelegans in hæc verba extat Epitaphium.

Quis iacet hoc, hospes, tumulo? quis? summus Iason,
Ille ne Phryxeæ vellere diues ouis?
Clarior hic illo longe est, quis nam oro Mainus
Excellens Iuris gloria Cæsarei.
Non fuit hoc Iuris quisquam consultior alter,
Qui extinctum posset reddere Ius melius,
Sed tamen hoc summi vetuit mens Dia Parentis
Cæsaribus cupiens vsq; fauere suis.
Te audijt, ò nimium fœlix, qui Iura legentem,
Damnantemq; acri plurima iudicio.
Nec tamen infœlix tua qui monumenta reuoluit
Et memori condit lecta, fouetq; sinu.

Et

Et quamquam obloqueris plebs inuida solus Iason,
Hic legum nodos difficiles soluit;
Amborum sic fama omnem vulgata per orbem,
Ille nitens belli laude, sed iste toga.

Post Iasonem Patauij an. MCCCCLXXXVIII. Paulus Orianus Brixiensis, & Bartholomæus Vrbinus Paternus per annum XXV. sunt professi; is octuagenarius anno M D.XXVIII. die VII. Augusti decessit.

Paulus Orianus Brixiensis. Barth. Longus Vrbinus Paternus.

FRANCISCVS MALCHIOSTRIVS PARMENSIS. Cap. CXXVIII.

Docebat eo tempore Patauij Ius ciuile Franciscus Malchiostrius Parmensis, qui ann. Salutis M D VII. occisus in D. Antonij æde cum hoc Epitaphio conditus fuit.

Francisco Malchiostrio Iurisconsulto Parmensi Clarissimo in Patauino gymnasio publicè profitenti sicarij manu crudeliter extincto Brocardus Malchiostrius frater mæstiss.
M D.VII.
Die.

IOAN-

IOANNES SADOLETVS MVTINENSIS.
Cap. CXXIX.

a *Ant. Florebel. in vita Iacobi Sadoleti Card.*

b *Bologni. inter cons. Alex. lib. 4. cons. 53. in subscriptione.*

c *Lil Greg. Giral. in histor. poeta. Dial. 7. fol. 283*

d *Iacob. Sadol. Card. in Epistolã D. Pauli ad Rom. comment. lib. 2. in prin.*

Iacobus Sadoletus Episcopus Carpentoractensis, & Cardinalis.

Oannes Sadoletus Mutinensis Ferrariæ per plures annos magna cum laude, & honestissimo stipendio professus est, a dum ibi Ludouicus Bologninus, Albertus Bellus, Dominicus à Massa, & Albertus à Leutis celeberrimi viri b Iura ciuilia interpretabantur, & apud Herculem illius ciuitatis Ducem gratia, & auctoritate plurimum valuit. Bononiam deinde vocatus ibi diutius docuit, ac defuncto Andreæ Barbatio suffectus fuisse dicitur. Multa in leges scripsit, sed pauca quædam in titulum de Confessis sola in lucem prodierunt. Tantæ fuit memoriæ, c vt quam plurimos versus, vel semel auditos statim referret, qua in re non dissimilem habuit filium Iulium d nomine, qui quæcunq; audierat, legerat, aspexerat, ea semel notata semper postea proferre solitus erat. Habuit præter hunc Iacobum filium Episcopum Carpentoractensem, qui ob eximiam doctrinam, & morum probitatem à Paulo III. Pont. Max in amplissimum Cardinalium Collegium ascitus fuit. Obijt Ioannes in patria, & ad templum ciuitatis maximum elatus in exteriori illius pariete forum versus humatus est cum hoc elogio.

Ioanni Sadoleto Iacobi filio Iuris vtriusq; scientia omnibus plane antecellenti, memoria incomparabili, ingenio præstantissimo, fide, religione, temperantia supra vel eximiam laudem, ad vsq; dies extremos incolumitate perpetua, & integra prouento, Iacobus Sadoletus ob pietatem, ac reuerentiam, & quod ex eo nihil vnquam adspexit, quod imitando non optimè, ac temperatissimè se gereret, caro apud ciues, memorato apud exteros,

optimo

optimo patri vita functo benemerenti, e Francisca Malchiauella eius vnicæ vxori matri suæ carissimæ viuenti, & sibi fecit. Vixit pater annis LXXI. & obyt de anno MDXI.

Locus decreto Collegij Sacerdotum datus, Senatu, populoq; Mutinensi procurante.

LVDOVICVS BOLOGNINVS BONONIENSIS.
Cap. CXXX.

Vdouicus Bologninus. Bononiensis ingenij elegantia omnes sui temporis Interpretes visus est superasse, qui quantum illa secula patiebantur, à barbarie discedens bonas literas excoluit. Inter alios Alexandrum Tartagnum præceptorem habuit. a Deinde anno MCCCC-LIX. b inter Iurisconsultos receptus, primus Pandectas ex Florentino Codice emendare conatus est, diuq; liber ille pro expurgato Cæsennæ est conseruatus.

Cum annis aliquot in patria docuisset, postea Ferrariæ matutinam lectionem explicuit, c vbi Abbatis Panormitani responsa antea non visa in lucem emisit. Non multo post inde Bononiam reuersus alia Ioannis ab Anania, non paucis ex suo additis, in medium iurium studiosis protulit; Responsa etiam Ioannis ab Imola purgauit. Luculentum de Indulgentijs librum composuit, & alij, quem de Successionibus ab intestato antea Mattesillanus Bononiensis ediderat, non pauca adiecit.

Equestri honore exornatus apud Innocentium VIII. Pontificem, quem affinitate contingebat, decidendis causis præfuit. Postea in Caroli VIII. Gallorum Regis consilio, vt quidam ferunt, detentus, d pro Ludouico Sfortia Mediolani idem munus obiuit. Deinde Florentiæ V. vir Iuri dicendo præfectus ibidem etiam Prætorem egit.

a *ipse in repert. cons. Alex. ad 5. vol. in prin.*

b *Bolo. in add. ad Matte. de succes. ab intesta. in 3. artic. princ. sub n. 12.*

c *ipse in cons. 53. in fin. inter cõs. Alex. lib. 4. in subscriptione.*

d *in inscriptione cõs. 10. ab Imola.*

Ac postea ab Alexandro VI. Pontif. Senator Romanus, & Aduocatus Concistorialis creatus illustri dignitate functus est. Demum à Iulio II. Pont. Patriæ Senator declaratus ad Ludouicum XII. Gallorum Regem Legatus est missus, inde Romam reuersus, cum peractæ legationis rationem reddidisset, dum in Patriam reuertitur, itineris laboribus quassatus Bartholomæo filio post se relicto, anno salutis M D.VIII. & ætatis LXI. occubuit. Præclaram bibliothecam D. Dominici religiosis, & arcam, quam aperiri prohibuit, testamento reliquit, Bononiamq; delatus cum hæc inscriptione conditus fuit.

Omnia bona mecum porto, vix sola fama remanet,
Mox Reliquum Ludouici Bolognini.

Ibidem supra portam sacrarij.

L. L.

Ludouico Bolognino Iurisconsf. ac Equiti, qui cum Bononiæ, Florentiæ Iura interpretatus, & ab Innocentio VIII. Pont. & Carolo VIII. Gallorum Rege Ludouico Mari Sfortia Insub. Duce ad respondendum de Iure accitus, Florentiaq; litibus iudicandis V. Vir, & Prætor fuisset, ab Alexandro VI. Pont. Senat. Roman. Design. & à Iulio II. Pont. XL. Viratum adeptus, & ab eo Legatus ad Ludouicum XII. Francorum Regem legationem retulisset, Bononiam rediens anno LXI. ætatis M D VIII. Florentiæ obijt. Bartholomæus Eques, & Senat. Bonon. Fil. Patri Io. Maria Eques patruo F. CC. M.D.LIII.

HIPPOLYTVS MARSILIVS BONONIENSIS. Cap. CXXXI.

Ippolytus Marsilius Bononiensis, & Felini Sandei discipulus in patria explicandis criminalibus vacauit in quibus multa scripta reliquit, sed plurimum iuri dicendo operam dedit, qui per annos XXII. tribunalibus præfuit, & Vicarium Ducis Mediolani egit, a ac Vallis Luganæ Præfectus, seu Capitaneus fuit. b Natura gutturosus, vt id vitium tegeret, prolixam barbam semper aluit, contra cœli quoq; grauedinem, vt se muniret, petasatus incedere consueuit. Excessit è viuis circiter annum MDXXV. cum iam fermè annum LXXX. attingeret, Scipione filio post se relicto. Humatus est in æde D. Dominici cum hoc Epitaphio.

Hippolyto Marsilio Iurisconsulto Scipio filius Patri benemerito posuit. Vixit an. LXXVIIII.

a *Marsil. in singu. 190. in Rub. de fideiuss. n. 49.*
b *Hippo. de Marsi. in R. de probat. col. 68.*

GEORGIVS, ET M. ANTONIVS NATTAE. Cap. CXXXII.

Attarum familia Casali Sancti Euasij per multa secula celebris fuit, & insignes iurisconsultos habuit, quorum primus Secundinus fuit, cuius erudita Responsa legi. Sed præ cęteris Henrietus auus Marci Antonij c enituit, qui an. MCCCCXLVI. factus à consilijs Marchionis Ioannes Montisferrati pro

c *Nata. cons. 522. n. 28.*
Secũdinus Natta.
Henrietus Natta.
Io. Baptist. Natta.

eo à Philippo Vicecomite principatu eiecto plurimum laborauit. Quare in pristinum Imperium restitutus Henrieto Tongum Castrum ob benemerita donauit. a Is Georgium genuit, b qui eruditum de Statutis fœminas excludentibus tractatum edidit, & Secundinum Marci Antonij patrem, & Ioa: Baptistam c celeberrimos Iurisconsultos, Georgium, Thomam, & Octauianum viros bonis artibus imbutos.

Georgius an. MccccLxxv. Ticini Ius Pontificium docuit. Is Astæcum habitauerit, pro eius Ciue habitus est. M. vero Antonius Astę genitus sub Curtio Iuniore d per quadriennium Philippo Decio, & Iasone in iure Ticini est eruditus. Creatus Iurisconsultus in Monteferrato cum Rollando à Valle Senatoria functus est dignitate. e Semper cælebs fuit, luculentaq; in iure Responsa edidit, in quæ Franciscus Becius Casali Senator summaria composuit, & dum describebantur, aliqua furto subtracta, & alieno nomine publicata fuere. Librum etiam de Passione Christi, & alium de Pulchro composuit. Bellorum verò tumultibus recedere coactus Ticinum concessit, vbi extra ordinem tractatum testamentorum, singulari audientium gratia, explicuit. f Eius opinio quandoq; tanquam Saturnina, idest, singularis arguitur, g & aliqua eius Responsa ab alijs suo nomine edita reperiuntur. h

a Nata.cons.521. n. 28.

b Georg.Nata. de statuto exclud. fœm. in 5.q.3. q. prim.

c Nata.cons.611. n. 6. & 679. in fin.

d Nata.cons.599 in fine.

e Roll.cons.13.n. 51.& 61.lib.3. Decis.3.Pedam. in fine.& 142. sub n.33.

f Nata in l.hac consultissima §. ex imperfecto. C.de testam. in princip.

g Roll. cons.96. ad fin. in 1.

h Nata.cons.284. est cons.12.Syluan. item cons. 358. est cons. 86.Syluan.item cōs.364.est cōs. 100.Syluan.

Vbertinus Sapiens I. C.
|
Henricus I. C. Consiliarius Marchionis Montisferrati.

- Georgius I. C. Canonum Interpres.
  - Hector.
- Secundinus
  - Io.Bap.I.C.
  - M.Antonius I.C.

IOAN-

JOANNES CAMPEGIVS. BONONIENSIS. Cap. CXXXIII.

Oannes Campegius Bononiensis an. partæ Salutis MCCCCXLIX. ex Bartholomæo Iurisconsulto, & Paula ex Nobili Caualcaboum Cremonensi familia natus est. De Bartholomæo patre libet hoc recensere. Cum is Canctulorum factionis haberetur, quæ tunc cum Bentiuolis de primatu certabat, eo funesto Ciuitati Bononiensi die, quo Annibal Bentiuolus à Canetulis interfectus fuerat, etiam ab hostibus laude dignus est iudicatus, siquidem à Bentiuolæ factionis hominibus morte Annibalis cæde Baptistæ Canetuli vindicata, eiusq; domo igni combusta, cum victores per Vrbem discurrerent, in domos ciuium aduersæ factionis fæuierunt, & supra LX. domos direptas solo æquarunt. Cum verò in Bartholomæi, qui tunc temporis à ciuitate aberat, domum irruerent, ac signifer etiam ad eam depredandam subftitisset, ab vniuersis repentè acclamatum est, *Vir probus est, neminem læsit, eius salua intactaq; domo relicta, ad alias transeamus*. Quod procul dubio maximum eius viri summæ integritatis, & innocentiæ indicium fuit. *Bartholomæus Cāpegius pater.*

Sed nec in exilio, quod tunc ipse voluntarium suscepit, singularis hominis virtus latere potuit. Is enim à Ludouico Mantuæ Marchione perbenignè acceptus cum annuo stipendio secreto eius consilio adscriptus est; à Philippo quoq; Maria Mediolanen. Duce, apud quem Reipub. Bononiensis Oratorem egit, annuo stipendio CCC. aureorum donatus est. Fauebat enim Philippus Maria Canetulæ factioni, cum Venetis, ac Florentinis Bentiuoli adhærerent. Ex Bartholomæo natus est Ioannes Mantuę

Annum

Annum XIIII. egressus humanioribus literis ab optimis Prçceptoribus est eruditus, mox paternos lares patris iussu repetens, Bononiæ primum sub Alexandro Imolensi, deinde Pisis sub Francisco Aretino Iuri Cæsareo, & Pontificio operam dedit, tantiq; nominis euasit, vt non dum Doctoris infulis insignitus ad Ius profitendum eodem tempore à Pisanis, & Papiensibus postularetur. Prætulit tamen Papiense gymnasium Pisano, cum ob aeris salubritatem, tum etiam persuasus ab amico Paterno Thoma Theobaldo Bononiensi, qui postea Dorotheam filiam ei despondit.

Erat tunc Thomas à consilijs Galeatij Sfortiæ Ducis Mediolanen. quem locum & sub Philippo Maria Vicecomite, & Francisco Sfortia habuit; præter hæc ab ipso Philippo Maria ad Reges Gallorum, & Neapolis, ac Burgundiæ Ducem Orator destinatus, insuper Cremonensi, & Astensi Ciuitatibus præfectus fuit. Ioannes igitur annos amplius decem Papiæ Ius Cęsareum cum Hieronymo Butigella in maxima Auditorum frequentia professus est, cuius percelebri fama adducti Veneti longe maiori stipendio ad matutinas lectiones explicandas Patauium conduxerunt. Cum Vrbi appropinquaret, ob excellentem eruditionem, & nominis celebritatem à Magistratibus, quod nisi Regibus, & summis Principibus dari consueuerat, ac gymnasiarchis, & omnifariam professoribus, ingentiq; hominum frequentia itum est obuiam, vt nulla hominum memoria professorem honorificentius acceptum viderit Patauium, vt auctor est Sabellicus. a Ibi per decennium ius Cæsareum tanta apud omnes gratia, & existimatione docuit, vt præstantissimos ea memoria Iurisconsultos Bartholomæum Socinum, & Iasonem Maynum maiores natu, & nominis celebritate, & honorario æquaret.

Hieronymus Butigella.

a *lib. 7. Exemplorum c. 5.*

Cum deinde Veneti Iasoni concurrenti maiora, quàm Ioanni stipendia constituissent, ipse, qui superiorem ferre non poterat, discessit, atq; Bononiam summis ciuium precibus efflagitatus concessit, quò cum magnus Audito-

rum

rum numerus se contulisset, & qui Patauij remanserant, ingenti eius desiderio tenerentur, Venetos non auxille salarium pœnituit. Quare eodem, quod Iasoni, qui iam ab ipsis discesserat, honorario præstituto, Patauium reuocarunt. Ad eum deducendum gymnasij Rector, & cum eo circiter quinquaginta legum studiosi Bononiam concesserunt. Post annos quinq; stipendium, quod ante octingentorum aureorum erat, ad mille adauctum est, quod ei primum concessum, & Iasoni prius negatum fuerat.

Decem annis in prima cathedra ibi Ius Cæsareum professus à ciuibus suis, quod ante renuerat, se in patriam retrahi permisit, vbi omnibus honoribus, & magistratibus maxima cum laude functus est. Iulio II. Pontifici Maximo, ad quem Bononiensium Orator iuerat, vsq; adeo gratus fuit, vt eius consilio post eiectos Bentiuolos in constituendis magistratibus, moderandisq; legibus municipalibus, & nonnullis vectigalibus partim tollendis, partim minuendis vsus fuerit. Maximam etiam erga Patriam beneuolentiam ostendit, cum anno M D IX. excitata seditione, Bentiuolensium impulsu Mariscotorum domus conflagrauit, atq; direpta est. Cum enim tanti sceleris auctores pœnam formidantes ciuitatis portam occupassent, concursantibusq; Bentiuolorum asseclis, ad quinq; millia armatorum numerus creuisset, Vrbis Gubernator Laurentius Fliscus tunc Brugnatensis postea Montis Regalis Episcopus, & alij magistratus valde metuebant, ne Bentiuoli reuocarentur, & ingruente nocte, adaucto malorum numero, direptiones, & incendia multiplicarentur. In eo discrimine Ioannes Campegius salubri consilio auctor fuit, vt, venia accepta, seditiosi arma deponerent. Illi quatuor ex ditioribus Ciuitatis fideiussores efflagitarunt, qui impunitatem à Pontifice approbatum iri promitterent, inter eos Ioannes Campegius spopondit, qui mali præscius eam fideiussionem sibi, aut suis quandoq; exitio futuram prædixit, pro Patria tamen, & ciuium salute se periculo committere non recusauit. Iulius magi-

stratuum

ftratuum precibus, his, qui cum Bentiuolis confpirauerant, exceptis, alijs ignouit, habitaq; de multis quæstione, non pauci perduellionis accufati, & exules facti, & aliqui etiam vltimo fupplicio affecti fuere. Proinde restitutis à Gallorum exercitu Bentiuolis, à fideiufforibus, quos ad profcriptorum damni restitutionem teneri affirmabant, magnam pecuniam extorferunt; Ioannes verò, qui accerfitus à Mantuæ Marchione, vt litem inter nonnullos confanguineos arbiter componeret, abfens erat, litem in dies protrahebat. Demum ex animi mœrore graui ægritudine contracta, Mantuæ deceffit. Cæterum aduerfarij moræ impatientes fimulatam ægritudinem dictitare, expectari tempus, quo Iulius Pont. electis rurfum Bentiuolis, Bononiam reciperet. Itaq; impetu facto triduo antequàm decederet, eius ædes diripuerunt. In eo tumultu etiam eius fcripta periere, quibus, tanquam alienis plumis, fe alij exornaffe crediti funt. Extant tamen antea de Dote, ac nonnullis alijs in publicum editi tractatus, quos adhuc iunior, tum Campezium fe appellans, in lucem emiferat.

Deceffit dyfenteria annum agens LXIII. Fuit procera ftatura, læta facie, & afpectu venerando; fumma in eo facundia, fonoraq; ac compofita vox admirabilem auditoribus, ac maxime gratum reddebant, vnde eius collegæ, omnibus ferè ad Campegium confluentibus, deftituebantur. Nec paruæ apud Senatum Venetum auctoritatis fuit, cuius confilio in pluribus vfus effe dicitur. Diuitias, quò facilius parare potuiffet, eò laudabilius contempfit, vt dici de eo poffit, quod de Ennio fcribit Cicero. *Vir haud magna cum re, fed fidei plenus*. Venetias fæpius adijt, vt in grauibus, difficilibusq; caufis patrocinium fufciperet, fed non nifi per publicas literas accerfitus. Quem nouerat ius non fouere, nullo præmio induci potuit, vt ei confilium, patrociniumvè præftaret. Dicere namq; folitus eft, Iudicem, qui iniquam fententiam tuliffet, excufari, fi iuxtà eius confilium tuliffet, fe vero in culpa futurum,

qui

qui perperam consuluisset, ac Deo rationem redditurum. Splendidi, cultiq; habitus nimis studiosus habitus est, vt per contemptum in certaminibus ab aduersario Iasone quandoq; Ioanna vocaretur; Dicere consueuerat, docentis officium esse circa quotidianas difficultates versari, easq; ita claro & aperto dicendi stilo explicare, vt sensum etiam imperiti penetrare possint. a

a Pet. And. Gan. de extensionib. in prin.

Petrum Andream Gammarum à Casali Bononiensem discipulum habuit, qui de Extensionibus tractatum edidit. Filios quinq; reliquit Laurentium, qui Patauij primum, ac deinde Bononiæ per decennium Ius Cæsareum, & Pontificium explicuit. Hinc Romam profectus Rotæ Pontificiæ Auditor à Leone X. Pont. Max. factus est, pluribusq; legationibus functus ab eodem sacro Cardinalium Collegio est cooptatus. Præter hunc Antonium Mariam optimum Senatorem suscepit, qui in patria sua omnes magistratus, & legationes obtinuit; Et Thomam, qui & ipse Ius Pontificium Bononiç interpretatus, deinde Episcopus Feltrensis factus plures legationes obijt, ac optimus vir iudicatus nonnullis ciuitatibus præfuit, Cancellariamq; Apostolicam per decennium rexit, & omnium fratrum superstes fuit, qui annum agens LXXXI. an. M.D LXIII. decessit; Penultimum procreauit Bartholomæum, qui stipendia militaria sub Carolo V. cum honore meruit; Et vltimum Marcum Antonium Episcopum Grosetanum frugi, & integræ vitæ hominem.

Petrus Andreas Gammarus Bononiensis.

Laurentius Cãpegius Cardinal.

Antonius Maria Campegius.

Thomas Cãpegius Episc. Feltrẽsis.

Barthol. Cãpegius.

Marc. Anton. Cãpegius Episcop. Grosetanus.

BVLGARINVS SENENSIS. Cap. CXXXIV.

VLgarinus ex Nobili Bulgarinorum familia an. MccccLII. Senis natus omnium sui temporis Iurisconsultorum Clarissimus euasit. Cuius ingenij acumen, & absolutum iudicium admiratus Bartholomæus Socinus dictitabat, Bulgarinum, nisi à Bartolo præuentus esset, Bartolum futurum. Eum vero auditorem habuerat, a & optimè norat. Pisis, & in patria docuit, quò cum olim magnæ eruditionis Iurisconſ. eius audiendi gratia venisset, se ad Bulgarini auditorium ab hospite deduci postulauit. Discipuli, qui hominis aduentus causam ante cognouerant, re composita, ad alium Doctorem omnes comitati peregrinum adduxerunt, qui cum docentis doctrinam famæ minimè respondere cognouisset, postridie ad alium seduci petijt. Auditores, vt iterum de hominis iudicio periculum facerent, cæteris, vt pridie, ad concurrentem euntibus, hominem ad Bulgarinum deduxerunt. Is vbi profitentis eruditionem, & docendi subtilitatem perspexit, in media lectione illum Bulgarinum, quem quærebat, esse exclamauit.

a Soci.cons.121.l.1

Quadragesimum verò quintum annum agens ab Hercule I. Atteſtino peramplo stipendio ad Ferrariense Gymnasium inuitatus, vbi etiam in eius Principis consilio futurus erat, in ipsa itineris expeditione morte præuentus occubuit. Dum enim calamo aurem scalpit, cubito in proximum parietem impulso, cerebrum transfixit. Id fuit anno MccccxcIV. Aliqui eum in quodam furoris actu se gladio transfixisse ferunt. Eius aliquot erudita in Ius ciuile cõmentaria exacto iudicio conscripta extant eiusq; opiniones non semel Carolum Ruinum sibi attribuisse tradunt.

LAN-

LANCELLOTVS, ET PHILIPPVS DECII. *Cap.* *CXXXV.*

Eciorum nomen ex Decio Mediolani pago, quem vulgo Dexium vocant, originem habuit, qui inde Mediolanum concedentes à loco, vnde venerant Decij vocati fuere, Atq; ibi vltra CCC. annos cum dignitate vixerunt. Ex his natus est Tristanus Lancelloti, & Philippi pater, qui fermè toto vitæ tempore in Francisci Sfortiæ filiorum obsequio aulicam vitam duxit. Lancellotus primogenitus Alexandri Tartagni discipulus fuit. a Mox factus Iurisconsultus Ticini, ac Pisis magna nominis claritate Ius ciuile professus est. Demum Papiæ an. M D. moriens in æde D. Iacobi Minoritarum obseruantium humatus hoc Epitaphium habuit. *Familia Deciorum origo.* c *Lancell.in l.omnes populi.col.4 & 5.de iusti.& iur.*

Hic iacet Lancellotus Decius in Ticinensi Gymnasio interpres.
Propè Hieronymum Tortum situs est.

Philippus vero an. MccccLIV. ad Ticinensem portam in Vrbicula ex amica spurius natus est, b quem ad Sfortiarum obsequia destinatum pater politioribus literis erudiri curauit. Interea peste Mediolani crassante, ad fratrem Ticinum secessit, cuius exhortationibus annò ætatis XVII. primo Iurium Institutionibus sub Iasone Mayno, mox cæteris Legum partibus sub Iacobo Puteo operam dare cœpit, quos argumentis quandoq; exagitauit, atq; æstuantes reliquit. Fratri quoq; assiduis interrogationibus molestus non semel cum obiurgatione reiectus est. Quare eo relicto, quoscunq; alios de occurrentibus dubijs consulere maluit, tantumq; diligentia effecit, vt secundo studiorum anno, inconsulto fratre, propositiones publicè disputandas ediderit. Quod cum intellexisset, illum temerarium *Philippus Decius.* b *Gomes.in regula de trien.poss.q.2.*

appellare, & grauiter increpare cœpit, Cui Philippus, Sapientis, & non stulti opus se aggressum esse respondit, nec prius, quàm periculum fecisset, inscitiæ arguendum esse. Impugnanti vero problemata Lancelloto tanto acumine argumenta reiecit, vt admiratus coram astantibus se breui ab illo superatum iri prædixerit; Veniente ad disserendum præstituta die, omnibus satisfecit, & magnam ingenij famam retulit.

Petrus Vincentius Romanus.

Sequenti anno fratrem Pisas amplo stipendio à Florentinis vocatum secutus alia ibi quoq; disputanda proposuit, quæ Baldo Nouello, Bartholomæo Socino Philippo Corneo, & Hieronymo Zanetino, & Felino Clarissimis professoribus præsentibus, magna cum laude defensa sustinuit. Æmulum tum habuit Petrum Vincentium Romanum, qui postea celeberrimus Iurisconsultus Romani Palatij Quæstor, (nunc Cameræ Auditorem vocant) creatus fuit, cum quo assiduis disputationibus se quotidie exercebat.

Paulus Stagnatus Siculus.

Euenit forte per eos dies, vt Paulus Stagnatus Siculus Pisis Institutionum professor in patriam reuerteretur, qui ad Lancellotum amicum clam Tyrones submittere consueuerat. Ne eo igitur auxilio priuaretur, illi Philippum quam primum sufficiendum curauit, quod ob famam ingenij iuuenis iam tum effusam, Puccij iurisconsulti opera, à Laurentio Medice Rempublicam Florentinam regente, facilè obtinuit. Quarto itaq; studiorum anno & ætatis XXI. XXXX. florenorum (hi quaternas eius monetæ libras æquabant) stipendio ad Institutiones explicandas conductus est. Cum igitur ob hoc munus legum tyrocinium deponendum esset, Baldo Nouello Bartolino, Bartholomęo Socino, Hieronymo Zanetino, & Puccio, à quo Insignia accepit, auspicibus vti voluit, vbi vero profiteri cœpit, auditorum frequentia, docendiq; acumine Concurrentes facilè superauit.

Inter certandum, vt solet, Antagonista per contumeliam fratrem, qui forte aderat, stolidum appellauit: Cui Philip-

Philippus, *Huius*, inquit, *ingenij partem ego occupaui, tu verò, qui fratres sapientes habes prudentia ab illis spoliatus insanus reliqueris*. Quo aculeo plausu ab astantibus exceptus est, quod opportuno falsoq; responso petulantis iniuriam repressisset; plura alia, quæ prouocatus perlepida dicteria, iocosaq; scommata inter disputandum dicebat, sæpius excepta pro iucundis vulgò recitabantur. Ad eum certantem non eruditi tantum, sed & imperiti ad hominis nomen exciti concurrebant.

Lectionis Institutionum inter alios concurrentem habuit Franciscum Soderinum, qui deinde Episcopus Volaterranus, ac demum Cardinalis creatus fuit. Non multo post verò extra ordinem Iuris ciuilis interpretandi munus LX. florenorum honorario consecutus maximam nominis celebritatem est adeptus. Cum enim Franciscus Accoltus Aretinus, qui tum vespere solus ordinarius erat Interpres, sua, quam summam habebat; auctoritate solitum docendi ordinem prætermitteret, ac duobus continuis annis acquirendæ hæreditatis tractatum prosequeretur, Philippus leges explicari consuetas enarrando omnium gratiam promeruit.

Franciscus Soderinus Episcopus Volateranus, et Cardinalis.

Sed cum tenui stipendio se ali apud gymnasij Præfectos quæreretur, Alomanusq; Renutius inter illos senior eum bono animo esse iussisset, quod benè apud se audiret, Philippus, *Malem*, inquit, *vt sinistram de me opinionem haberetis*; Illis responsi nouitatem mirantibus, & rationem perquirentibus, *Si de me*, respondit, *praua concepta esset opinio, detecto errore, amplius stipendium sperare possem, sed cum benè audiens paruo adhuc digner honorario, nihil mihi spei reliquum esse potest*.

Contigit interim Academiam Pistorium transferri, vbi, Bartholomæo Socino auctore, adolescens Florentinus nouas opiniones disputandas proposuit, quas Laurentius Puccius, postea creatus Cardinalis, à Philippo instructus acriter impugnauit, ac postridie eius diei ab eodem in problemata conuersas ab vtraq; parte intra octo dies

ipse

ipse inter discentes, & Philippus inter Doctores sustinendas promulgauit. Ea res in aliorum professorum inuidiam facta tragædiam aliquam excitatura esse credebatur, Ob id Rainerius Guicciardinus Gymnasiarchus, pœna carceris Philippo indicta, eum vltra progredi prohibuit, Alias tamen postea in templo S. Michaelis in Burgo, Francisco Aretino, Bartholomæo Socino, Felino, Lancelloto fratre, & Hieronymo Zanetino astantibus, summa cum laude disputauit.

In primo conflictu ab hora XVIII. vsq; ad noctem protractum est certamen, in quo sex adhuc Auditores dum vltro, citroq; ictus ingeminant, quisq; fermè horam consumpsit. Prior argumentatus est Io: Baptista Cancellarius Pistoriensis, postea professor egregius, omnium postremus Nicolaus Aluarotus Florentinus eius concurrens in pugnam descendit. Qua ad obscuram noctem protracta, Philippus rem memoratu dignissimam aggressus cum quatuor suppositis XLVI. argumenta sibi obiecta, mira facilitate, & ordine, velut ex scripto recitauit, singulisq; duas, aut tres solutiones applicans vsq; ad tertiam horam noctis, magna cum admiratione, audientes nullo tædio affectos detinuit. Inde magno comitatu velut triumphans domum deductus est. Secundum certamen totidem horis eodem in templo cum argumentorum repetitione non minore gloria iniuit. In quo cum Nicolao Gamarino Aretino, qui postea Romæ Auditor creatus est, conflixit.

Io: Baptista Cancellarius Pistoriensis.

Nicolaus Aluarotus Florētinus.

Nicolaus Gamarinus Aretinus.

Cæterum cum Francisco Aretino iam senio confecto, qui ob summam auctoritatem solus vespere docuerat. Bartholomæus Socinus succesisset, Philippus omni conatu ad eam lectionem adiungi quærebat, ac iam obtinuerat, nisi Socino discessum minante, ne primario professore Academia priuaretur, remotus esset. Ob id Philippus in Iure Pontificio Felino sibi amicissimo concurrens datus est, quod Socini Lancelloto infensissimi arte factum fuisse creditum est, qui illum in eo Iure parum versatum ratus à Felino Canonum peritissimo longè superatum iri censuerat.

Hæc

Hæc res Felino molesta fuit, qui totus Decretis Pontificũ traditus, in arduis Iuris ciuilis articulis hæsitabat. Philippo quoq; id displicebat, quod amicissimi hominis familiaritate cariturus erat, cui non solum verbis, sed etiam scriptis, quæ, postea orta rixa, prolata sunt, Iuris nodos quandoq; aperuisse ferebatur.

Cum ad lectiones ventum esset, Philippus, qui plures veteranos sibi deuinxerat, duplo Auditorum Felinum superauit. His accessit, quod in Probationum titulo, quem tum interpretabantur, quamplures quæstiones publicè disputandas proposuit. Felinus primò se certaturum promiserat, sed cum ad confligendum sibi minus paratus videretur, mutata opinione, non venit; vbi verò magna cum laude Decium pugnasse sensit, relicto docendi munere, circiter annum MccccLxxxIII. ex abrupto Romam profectus inter Romanæ curię Auditores ab Innocentio VIII est designatus. Causa discessus cognita, Præfecti gymnasij, vt Felino satisfacerent, Philippum per literas increpatum sequenti anno, qui in eorum erat arbitrio, dimiserunt.

Nouo igitur profitentium albo Pisas delato, vbi se præteritum Decius vidit, à Socino, quicum reconciliatus fuerat, missionis causam intellexit. In eo colloquio ioci gratia Socinus, *Plus mihi, inquit, Philippe, debes quam omnibus amicis, qui dum te deprimere studeo, altius extuli.* Cui Decius, *Gratum quidem mihi hoc beneficium fuit, sed nullam tibi eius gratiam habeo, quòd præter opinionem tuam id successit.* Cum nullam igitur in Pisana Academia spem amplius haberet, Triconiensis Senarum Episcopi opera facilè obtinuit, vt eò conduceretur. Cæterum Antonius Bernardi, & alij Gymnasij Præfecti à Laurentio Medice hoc nomine reprehensi, Philippum Florentiam profectũ, vt stipendium exigeret, seuera fronte monuerunt, vt Pisas repeteret; Ille se dimissum cum Senensibus iam conuenisse, respondit; Sed cum residuum salarium retineretur, libriq; ac reliqua supellex exportari prohiberentur, Pisas

reuerti coactus est. Idem tamen, quod Senenses promiserant, salarium ei est constitutum, hoc addito, vt biennio elapso, auctis pristino honorario florenis centum, Socini concurrens esset; Ita enim Felino, & Decio satisfactum iri Præfecti crediderant.

Socinus, qui tum Senis erat, vbi Decium sibi adiunctum intelligit, statim si id fiat, se Pisas non reuersurum, Præfectis significat, qui, mutata voluntate, Philippo rescripserunt, reuertente Socino, liberam sibi abeundi facultatem dari, sin minus, velut obligatus, adhuc ibidem profiteretur. Venit per id tempus forte Pisas Laurentius Medices, a quo, narrata facti serie, consilium postulauit. Ille, vt erat ingenio mitis, porrecta manu, aureum Iurisconsultis dari solitum petijt. Decius longè maius honorarium ipsi deberi dixit, quod in incertum litis euentum Iurisperiti respondeant; At ipse si eius causæ patrocinium suscepisset, exploratam sibi victoriam promitti. Tum ridens Laurentius Philippum hortatus est, vt rei exitum expectaret.

Abbas Rosanus. Intereà veniente Pisas Socino, postridie Philippus Senas profectus in Iuris Pontificij lectionem Abbatem Rosanum concurrentem longè superauit. Felinus verò cum nullis precibus Pisis retineri potuisset, rogatus, vt dignum sui successorem nominaret, Philippum cæteris prætulit, quod magnam illi apud omnes auctoritatem comparauit. Actum est etiam cum Felino, vt in itinere, cum Senas peruenisset, Decium ad redeundum Pisas induceret, quod ille omni vsus industria impetrare non potuit. Cæterum Socino Pisis & Bulgarino Ferrariæ profitentibus, cùm Illustribus Doctoribus Senensis Academia destitueretur, Decius ad matutinam Iuris ciuilis sedem translatus amplius alijs tum ibi docentibus salarium habuit.

Non multo post ab Alexandrino Episcopo, qui tum in Romana curia Auditorem agebat, & Lancelloto fratri à puero admodum familiaris Mediolani fuerat, per literas Romam inuitatus, eò profectus est circiter an. Mcccc xc,

& ab

& ab Innocentio VIII. Romanæ Curiæ Auditor designatus ab eodem Alexandrino Antistite primos sacrorum ordines accepit, sed spurius inuentus eum honorem assequi non potuit, a qui non nisi legitimè natis patet. Alij vero eius natales celantes rem aliter narrant. Cum Tristanus pater, & Lancellotus frater factum non probarent, & ipse in canonicis horis quotidie recitandis tædio afficeretur, relicta Roma, iterum ad Senenses remeauit, ipse tamen nihilominus se Rotæ Auditorem appellare consueuerat, quo titulo ab irato Iulio II. per literas interdictus postea abstinuit.

a Gomes in reg. de trien. p. [illegible] q. 2

Inter hæc cùm optimates, qui Senis exulabant, eiectis popularibus, Rempub. occupassent, cum illis reuersi Doctores genere nobiles Decio iuniori, & peregrino viro amplum stipendium inuidere cœperunt. Quare ille ad euitandum odium cum CCCCL. florenorum honorario Pisas est reuersus. Ibi eum omnes concurrentem recusare, hominem, vt maledicum, malisq; artibus Auditores captantem criminari. Tandem interpretando Iuri Pontificio vespere præfectus Robertum Strotium Florentinum Archipræsulis Pisani vices gerentem Antagonistam habuit, cum quo de Præbendis tractatum est auspicatus. Mox ad matutinam eiusdem Iuris sedem translatus Antonium Coccum Florentinum ob veterem æmulationem durum aduersarium concurrentem inuenit. In ea contentione ita se exagitarunt, vt nec fœdis scommatibus præter omnem grauitatem abstinuerint. Subinde ad Iuris ciuilis matutinam lectionem transiens Francisco Pepo & Io: Victori Soderino adiunctus fuit. Cum verò Iason ad eandem interpretationem conductus eum Concurrentem recusaret, quod Ciues concertare non deceret, ad pristinum Iuris Pontificij locum redijt.

Robertus Strotius Florentinus.

Antonius Coccus Florentinus.

Franciscus Pepus. Io. Victor Soderinus.

Interea Socini, qui Patauium fugere tentauerat, & Florentiæ in custodia tenebatur, loco successit. Sed eo liberato rursus ad matutinam Iuris ciuilis lectionem reuersus, Ioannem Medicem Cardinalem designatum, qui po-

stea Leo X. Pont. fuit, Episcopum Pampilonensem, Cæsarem Borgiam, Ioannem Rubeum Remolinum non multo post Cardinalem declaratum auditores habuit. Cæterum Caroli VIII. Gallorum Regis aduentu Pisis in libertatem restitutis, cum Gymnasium Pratum translatum esset, Socino Bononiam profecto, Antonius Malegonella eximius Aduocatus suffectus fuit; Sed vir lectionibus insuetus breui id munus relinquere coactus est. Itaq; Decio DCC. Florenorum stipendio honestato, quod nullus antea Pisis obtinuerat, ciuilis vespertinæ lectionis interpretatio est demandata.

Antonius Malegonella.

Verum in eo munere haud diu permansit; Academia enim ob pestem Florentiam translata, cum etiam difficultas rei pecuniariæ superuenisset, Patauium ad Ius Pontificium primo loco interpretandum DC. aureorum honorario anno M.D.II. cum iam XXVII. annis docuisset, profectus est, quod nulli antea ibi docenti contigerat, Bertucioq; Bagaroto concurrens datus; Cum vero is se remoueri obtinuisset; Antonium Franciscum, cognomento Doctorem, collegam habuit, in quem Auditorij frequentia, & eruditione superatum semper amicissimum se gessit. Inter cæteros Io. Baptista Pallauicinus Genuensis tum Protonotarius, qui postea Cardinalis Caualliaensis fuit, Episcopus Foscarinus, Hieronymus Iustinianus alijq; nobilissimi viri eum audierunt.

Bertucius Bagarotus.

Antonius Franciscus cognomento Doctor.

Docebant tum Patauij mane Ius ciuile Ioannes Campegius Bononiensis, Christophorus Albericus Papiensis, & vespere Carolus Ruinus Regiensis, qui, velut primarij professores, cum de gymnasij more disputantibus studiosis circa primam propositionem suam opinionem dicere tenerentur, Decios crebros cum ipsis conflictus habebat, & præcipuè cum Ruino, cui facile in iram erumpenti obijciebat, quod ex paruo igne ad magnum calorem traheretur. Frequentantibus autem studiosorum certamina Præfectis vrbis, ob eorum præsentiam quemlibet etiam claudicantem equum ad currendum incitari dicebat.

Ioannes Cāpegius Bononiensis. Christophorus Alberic. Papiēsis. Carolus Ruinus Regiensis.

Cæte-

Cæterum post paucos annos Ludouicus Gallorum Rex Decium, velut subiectum, Ticinum reuocat, sed Venetis eum dimittere recusantibus, Regius Orator maximam in Senatu contentionem exercuit, quod admiratus Ioannes Bernardi Oricellarius, qui ibi pro Florentinis Legatus aderat, se ingentem ob vnum hominem inter Excelsos Principes ortam altercationem vidisse Florentinis relaturum dixit. Demum instante Rege dimissus sub finem anni MDV. Ticinum peruenit, vbi Decius quinq; Antistites, aliosq; numero IX. proceres inclytos auditores habuit. Eius loco Antonius Bugos Hispanus Patauium conductus fuit. a Sed cum iam septennio Papiæ Philippus docuisset, duorum millium florenorum, quod nullus antea obtinuerat, honorarium est adeptus. Aderat ibidem Iason, qui cum sæpissime altercabatur, cum differentibus nobilibus studiosis aut arguerent, aut suas opiniones in medium proferrent.

Antonius Bugos Hispanus.

a *Deci. in l. 2. sub n. 10. in vlt. lectura ff. si cert. petat.*

Interea Ludouicus Gallorum Rex in inuidiam Iulij II. Pontificis, quem implacabilem aduersarium habebat, Pisas Synodum conuocare cupiebat. Et cùm Iason, Curtius iunior, Paulus Picus, Deciusq, iustam id agendi causam subesse respondissent, sed auctor desideraretur, Philippus id paucos Cardinales facere posse ptobauit. b Pro eius igitur consilio Pisas plærisq; Præsulibus commeantibus, ipse etiam eò compulsus est proficisci. Ob eam rem Inferorum pœnis à Pontifice subiectus, cum Venetorum, Heluetiorumq; exercitus Insubriam vrgeret, prius Astam, deinde Albam secessit. Fortunarum vero non leue dispendium sustinuit; siquidem hostibus Ticinum ingressis, Cardinalis Senonensis ædes Decij direptas Altosasso Heluetio donauit; Præter commentaria CCCC. alia plura ex bibliotheca volumina rapta fuisse dicuntur. Eius quoq; filiam annorum x. in D. Andreæ cœnobio inuentam rapere voluerunt; Sed precibus virginum flexi CC. aureis spoliatam, atq; omnibus bonis denudatam reliquerunt. Ac ne quid ex illius bonis occultari posset, cuncta edicto

b *in cōs. 151. quod fuit postea deletum iussa summi Pontif. Clementis Octaui.*

iussa sunt in publicum deferri.

Philippus in his ærumnis cum in Italia manere sibi tutum non crederet, Gallias petijt, vbi à plurimis Auditoribus benignè exceptus, quasi eorum humeris, Lugdunum est delatus, ab Aulicis etsi parum liberaliter habitus, ab ipso tamen Rege in Narbonensi prouincia Gratianopoli cum CCL. aureorum honorario Senator est declaratus. In eodem Senatu erat Hieronymus Butigella, qui & ipse ob Pisanam Synodum à Iulio diris subiectus fuerat. Pontifex etsi veniam pollicitus neutri suadere potuit, vt ad se venirent. Lugdunum vero, quò tranlata erat Synodus, Philippus ex Regis mandato profectus est. Demum Valentiam Auditoribus antea destitutam. D. aureorum stipendio conductus, eò fermè CCCC. Auditores attraxit. Cæterum Iulio defuncto suffectus Leo x. qui Decij antea Auditor fuerat, eum diris absoluit, & Romam. D. aureorum honorario ad Ius Pontificium docendum inuitauit. Sed ille Regis offensam veritus eam conditionem non accepit.

Hieronymus Butigella.

Interea Ludouico defuncto, Pisas cum DCCC. aureorum salario an. MDXIV. vocatus, eò à Francisco Regis successore ire non est permissus. Is enim, Insubribus subactis, auctore Antonio à Prato Regis Quæstore candidato, eum Ticinum ad Ius Pontificium docendum reuocauit. Sed cum promissa pecunia non solueretur, & Mediolanum à Maximiliano Cæsare oppugnaretur, Regium Lepidi concessit. Demum Pisas cum DCCC. aureorum stipendio omnium supremus conductus est, vbi & à Mediolanensi Senatu, & à Bononiensibus, Venetisq; mille aureorum annua promissione frustra solicitatus per multos annos perseuerauit, donec ad MD. aureorum honorarium peruenit.

Filiam naturalem in delicijs habuit, quę citharam edocta, dissimulante patre, minus honestam cum adolescentibus, quos magna etiam pecunia conducebat, vitam egisse dicitur, & cum illis in publico iocari non erubescebat.

Vir

Vir fuit paruo capite, sed acutus, & Iasonis, aliorumq; inuidia nimis cauillationibus intentus, & philautiæ indulgens; a Sententias Interpretum distorguet, & quandoq; falsa citat, vtrobiq; etiam scenæ seruire dictus est. b Præclara edidit Responsa, quæ passim in forensium manibus versantur. Demum senio confectus memoriæ adeo infirmæ fuit, vt Ioanni Corrasio insignia Doctorum traditurus defecerit; An. humanæ salutis MD.xxxv. & ætatis Lxxxi. Die xiii. Octobris Senis moritur. c Pisas delatus in magnificentissimo monumento, quod sibi viuens ex candido marmore cum imagine apertum librum tenente posuerat, in Campo Sancto positus fuit, in alia, eiusdem marmoris tabella hoc sibi ipse Epitaphium inscripserat.

a post Imol. cons. 55. n. 56.
b apostill. ad cons. 206. Anchar. Reg. q. 12. in fin. in 1. parte.
c Socî. iuni. cons. 127. n. 20. vol. 3

Philippus Decius siue de Dexio Mediolanensis Iurisconsultus celebri fama notissimus, cum primum locum studij in Iure Canonico, vel ciuili tenuisset, Pisis, Senis, Florentiæ, Paduæ, Papiæ, d *ac demum vltra montes in Galliam reuocatus in Italiam ab Excelsa Florentinorum Rep. postea quàm stipendium M.D. aureorum in auro pro lectura consecutus fuisset, de morte cogitans, hoc sepulchrum sibi fabricari curauit, ne posteris suis crederet.*

d Deci. in c. proposuisti. ad fin. de probat. n. 16.

MA-

MARIVS SALOMONIVS ALBERTHISTVS EQVES ROMANVS.

Cap. CXXXVI.

VB idem tempus claruit Marius Salomonius Alberthistus Eques Romanus Io: Baptistę Caccialupi discipulus. Is cum Campaniæ præfuisset, Romam reuersus, frequente Auditorio, Ius ciuile docuit. Celebris factus in Iulij Medices Cardinalis, & Procancellarij gratiam in XXII. Cardinalium, ac plurium Antistitum, Iurisconsultorumq; conuentu, atq; omnis generis Doctorum virorum concursu insignem disputationem habuit, a quam postea in iustam interpretationem redactam eidem Medici inscripsit.

a *Mar. Salo. in l. gallus. ff. de lib. & posthu.*

Eius opera non multo pòst Pontificalis Auditorij Collegio est aggregatus. Tantumq; eo gradu gaudium concepit, vt nihil sibi ad studia opportunius, nihil ad honorem maius, nihil ad ætatem optabilius dari posse gloriaretur. Demum senio ferè confectus, cum causarum negotijs superesse non posset, relicto foro, Leonis X. hortatu ad explicandos Digestorum libros se contulit; Sed vero eam prouinciam aggressus morte interceptus vix primum absoluit. Quosdam etiam tractatus, & commentaria de Probationibus, ac de Principatu ad eundem Pontificem volumen, atq; alia eruditè conscripta reliquit.

Decessit in extrema senectute circiter annum MDXXX.

CLAV-

CLAVDIVS SEISSELLVS. Cap. CXXXVII.

Iisdem diebus Claudius Seissellus ab Aquis Allobrox Antonij filius spurius, & alterius Claudij Equitis, & Subalpinorum pro Duce Allobrogum Præfecti nepos, Iasonis discipulus, Taurini vespere docuit, vbi cum Iacobinus a S. Georgio Taurinensis in valetudinem incidisset, anno MccccLxxxvii. mane pro eo professus est, cui post sex annos defuncto suffectus magna nominis fama matutinas lectiones interpretatus est, & inter alios Io. Franciscum Baldum Taurinensem instituit, pluimaq; post se scripta reliquit. Interrupta deinde Taurinensi Academia ob bella inter Ludouicum Regem Gallorum, & Ludouicum Sfortiam ingruentia vacauit, & eius loco Bernardinus Parpalea docuit, quo tempore ipse Regis Gallorum magister libellorum a fuit.

Iacobinus à Santo Georg. Taurinẽs.

Io: Frãciscus Baldus Taurinẽsis.

Bernardinus Parpalea.

a *Nicola. Boer. de ordin. grad. ver. fori. sub n. 21.*

b *Rip in Lectura. n. 40. de quibz*

Demum Massiliensis Episcopus, b ac postremo Taurini Archipræsul creatus religiosè vixisse dicitur. Græcarum literarum peritus Thucydidem è græco in latinum vertit, &, vt aliqui autumant, etiam Xenophontis Cyripædiam. Obijt Taurini anno salutis MDxx. Agnete filia naturali post se relicta, quam cum quinq; millium aureorum dote Iacobo Iitiono nuptui locauerat, & in maioris Ecclesiæ sacrario humatus iacet cum hoc Epitaphio.

Claudio Seyssello Ludouici xij. Franco. Regis à requisit. Magro, & pro eodem ad omnes ferè Christianorum Principes Oratori eloquentissimo, Lauden Administratori, Massiliæ Præsuli, Taurinorum Archiepiscopo, Iu. consultiss. atq; huius sacelli fundatori collegium Canonicorum Pientiss. Patri. P. Obijt pridie Cal. Iunij MDXX.

Septem

Septem Parpaleæ fælici prole germani fratres fuere, tres Clarissimi Iurisconsulti, & totidem sacris initiati, septimus honestè priuatus domi vixit. Primus in Subalpinis Ligurius Appellationum causas audiuit, alter Bernardinus, de quo supra diximus, Senatui Ducis Allobrogum Cisalpes præfuit, tertius Thomas Taurini magna nominis claritate matutinas, vespertinasq; lectiones iuris ciuilis explicuit, alij duo Hierosolymitani Equites egregiè aduersus Turcas sæpius pugnarunt, alius S. Solutoris Taurini Abbas fuit, ex his primus, & vltimus tantum post se sobolem reliquere.

Thom. Parpalea.

PETRVS THOMASIVS RAVENNAS.
Cap. CXXXVIII.

INter alios Iurium professores Petrus Rauennas mirificè excelluit, qui ob admirabilem memoriam naturæ miraculum est existimatus; præter multa enim, & innumerabilia, quæ in mente conseruauerat, etiam vniuersum Iuris ciuilis opus cum glossis vsq; adeò tenaciter memoriæ mandauerat, vt singula quinq; voluminum legum loca percunctantibus ad uerbum fideliter recitaret; Vnde Carneadem Græcum, Cyrum, & Mithridatem Reges, Simonidem Metrodorum, & ipsum Iulium Cæsarem memoria insignes superasse creditus est. Quare à tam præclaro naturæ munere cognomento accepto vulgò Petrus à memoria est appellatus.

Hoc pretioso thesauro ditatus, omnibus disciplinis exhaustis, quod paucis contigit, encyclopædiam absoluisse visus est. Poeta quoq; percelebris, & sua, & aliorum scripta pedestri oratione composita carmine contexuit.

Cum

Cum vero ad Ius ciuile animum applicuisset, Alexandrum Imolensem præceptorem habuit. Demum Patauij non sine omnium admiratione Iurisconsultus creatus, ibi Ius Pontificium vespere est interpretatus. Mox Bononiæ, deinde Ticini, Ferrariæ quoq; Pisis, & Pistorij à Florentinis congrua mercede accitus docuit, vbi à Pistoriensibus ciuitate, immunitatibus, & per amplis honoribus est auctus.

Demum VVitiburgum conductus, confluente ad illud gymnasium studiosorum multitudine, vtrumq; Ius magna nominis gloria explicuit, ac primum Friderico III. Cæsari, deinde Maximiliano Romanorum Regi carus ab altero Equestri dignitate, ab altero muneribus, & præclaris dignitatibus est honestatus. Bonifacio quoq; Marchioni Montisferrati, Eleonoræ Aragonensi Herculis Attestini coniugi, & Ægidio Viterbiensi, postea Cardinali creato, alijsq; Principibus, atq; adeo doctissimis viris gratus extitit. Hieronymum Butigellam Papiensem, & Io: Mariam Riminaldum Ferrariensem, atq; alios insignes iurisconsultos, & præcipuè in addiscenda memoria discipulos habuit.

Hieronymus Butigella Papiensis. Io: Maria Riminaldus Ferrariensis.

Vtriusq; iuris compendia miro ordine, ingenioq; atq; incredibili breuitate perstricta composuit, in quibus legum summam, glossemmata, quæstiones, & apparatus, (vt vocant) Doctorum breuiter complexus est. In feuda quoq; commentarium, & vtile Iuris alphabetum, & in quasdam Iuris Pontificij constitutiones a amplas interpretationes edidit. Sed, quod cæteris antecellit, viuens præclarum de memoria libellum emisit, quem Phœnicem inscripsit, vt sicut vnica ea Auis in mundo reperiri dicitur sic se memoria vnicum fuisse significaret. Ibi regulas ad tenacem comparandam memoriam tradidit, ac multa, quæ ipse memoriter recitauit, ac pro miraculis habita sunt, ordine conscripsit. Eiusdem argumenti alius liber Io. Michaelis Carrariensis, nulla Petri habita mentione, circumfertur. VVitiburgi obijsse creditur. Vincentio filio

a in c. inter cætera, de immunita. Eccles.

Vincentius Rauennas filius Petri.

post se relicto, qui & ipse Iurisperitus in VVitiburgensi Academia clarus habitus est.

FORTVNIVS GORZIAS HISPANVS. Cap. CXXXIX.

Ortunius Gorzias Hispanus Cantaber tempore Caroli Rufini in Cardinalis Egidij Hispanorum Collegio Ius ciuile docuit. Demum apud Hispanos in summo Regio auditorio in Regno Nauarræ iudicauit, elegantemq; tractatum de vltimo fine Iuris ciuilis, & Canonici composuit, a & alia in Ius ciuile commentaria, quæ Bononiæ in memorato collegio fecit.

Fuit hoc anno Salutis MCCCLXV. conditum, quod Egidius Albornotius Cordulensis Hispanus Cardinalis Innocentius VI. qui in Gallijs residebat, in Italia Legatus testamento hæredem cum amplis redditibus instituerat, & XXXI studiosos Hispanos ibi ali præceperat, quorum quatuor Theologiam, tres Medicinam, cæteri Ius Pontificium profiterentur. b

a Did. lib. 3. vari. resol. c. 1. sub n. 3. Io. Genes. de gestis Egidij Card. ad fine. Egidius Albornotius Cordulēsis Hispanus Card. Collegij Hispanorum Bononiæ benemeritus.

b Io. Genes. de gestis Egidij.

IO. BAPTISTA SFONDRATVS CREMONENSIS.

Cap. CXL.

GEns Sfondrata Cremonæ nobilis Io. Baptistam habuit Iurisconsultum doctrinæ, moribus, & eloquentia clarum. Quare à Ludouico, qui Maurus cognominabatur, Mediolani Duce Senator creatus ad diuersos Principes pluribus legationibus est defunctus. Tandem annos agens XXXVI. Venetijs ad eam Rempub. Orator profectus decessit, & in templo D. Mariæ Gratiarum in arca atro velluto tecta cum familiæ Insignibus est humatus, illi Epitaphium marmore auro perfuso nigris litteris ita est incisum.

Baptista Sfondratus, quo ciue Cremona, quo alumno Ticinum Studiorum parens gloriabatur, quo Senatore Ludouicus Mediolani Dux Principum sapientissimus vtebatur, & quem Oratorem Gallorum Rex, Ferrariensis Dominus, Romani Pontifices, Neapolitanorum, & Hispaniarum Reges tam honestè susceperunt, quam virtutis ergo susceperunt, legationibus simul, mortalisq; vita decorum finem, æternaq; initium patria vera reditus fecit.

Baptista Sfondratus Cremonensis Iuris ciuilis, & Pontificij consultus Ludouici Mediolanensium Principis Senator, dum Venetijs Oratorem ageret, vita defunctus corporeum hic pondus deposuit M CCCC XCVI.

VLDRICVS ZASIVS. Cap. CXLI.

SEd nec Illustribus legum Interpretibus Germania caruit. Siquidem ijsdem temporibus nemini Italorum postponendus Vldricus Zasius Friburgi claruit. Natus est is Constantiæ ex honestis quidem, sed mediocris fortunæ parentibus. Puer pro eius ætatis conditione, qua bonæ literæ nondum emerserant, humanioribus studijs incubuit, quæ cum paulatim in dies magis excultiora prodirent, postea in omnibus liberalibus artibus elegantiùs est institutus.

Interea vero dum adolescit, à sodalibus corruptus solutiorem vitam egit, quod ipse sæpius deplorauit; Vbi natu grandior factus est, in numerum Tabulariorum Constantinensis Curiæ receptus aliquandiu in forensibus negocijs se exercuit.

Postea à Friburgensi Senatu accitus, quod Brisgoiæ oppidum est, Archigrammatheus eius Reipub. creatus est. Sed cum incredibili discendi Iuris ciuilis studio teneretur, relicto eo officio, iam XXX. ætatis annum agens Ioannem Knapum Germanum, & Paulum Cittadinum Patauinum, vel, vt alij malunt, Mediolanensem in ea Academia Iura explicantes audire cœpit. Et vt erat laborum tolerantissimus, & insigni memoria, iudicioq; acri præditus, adiuuante etiam negotiorum, quæ exercuerat, experientia, breui plurimum profecit. Quare eius ingenij felicitatem Paulus admiratus eum in ordinaria lectione, frustrà reclamantibus alijs Iuris Interpretibus, adhuc scholarem substituit.

Ioannes Knapus Germanus. Paulus Cittadinus Patauinus.

In eo munere cum dicendi facultate, & ornata doctrina excelleret, celebris esse cœpit. Itaq; lauream adeptus statim

statim inter ordinarios eius gymnasij professores adscitus, & docendo & scribendo clarissimus euasit. Grata oris pronunciatione, compositaq́; actione in profitendo summam gratiam praeseferebat. Liberalis, humanus, affabilis, candidissimiq; ingenij fuit, qui neminem perstringere, & libenter iocari consueuerat.

Caeterum in defendendis opinionibus pertinax, & reprehensionis impatiens, in victu splendidus, & frequentiùs, ac largiùs, quam hominis dignitas patiebatur, cum amicis conuiuari, & compotare solitus deformem corporis pinguedinem, & difficilem podagram contraxit.

Lucubrationes suas Ferdinando Caesari dedicando inter alia obtinuit, vt à profitendi laboribus immunis solito stipendio frueretur. Eo tamen priuilegio, cum per valetudinem licuit, nunquam vti voluit.

Vxores duas habuit, ex quarum prima Ioachinum, qui à secretis Ducis Sabaudiae fuit, & cum Argenti fodinas in Subalpinis aperuisset, subortis bellis, coeptum opus persequi non potuit. In Germaniam reuersus demum Caesaris Ferdinandi Consiliarius fuit. Filias vero duas suscepit, Clementiam diuiti mercatori nuptam, & Catherinam in politioribus literis eruditam, quam Georgio Funx Constantiensi Iurisconsulto nuptui locauit.

Senior alteram duxit, ex qua tres filios, & filiam sustulit. Illorum Ioannes Vldricus natu maior, iam patre mortuo, Patauij à Mariano Socino in Iure ciuili eruditus Iurisconsultus fuit. In Pandectas, & titulum de Actionibus post se cōmentaria reliquit, de Substitutionibus librum vnum, de Infantibus baptizandis alium, Responsorum duo, & Feudorum epitomen. Friburgensis etiam Reipub. Iura municipalia condidit. Sunt, qui eum in Christiana doctrina prauas opiniones habuisse ferant, quod scriptis (quod sciam) non manifestat. *Ioannes Vldricus filius.*

Obijt autem Vldricus Zasius anno MDXXXV. VIII. Kalendas Decembris, cum LXXIV. aetatis annum ageret. Elatus magna funeris pompa, & in maiore templo sepultus

tus ex decreto Senatus hoc Epitaphium meruit.

Vldrico Zasio Iurisconf. suorum temporum toto orbe celeberrimo huius Academiæ ornamento singulari, & Reipublicæ Friburgensis in restaurando Iure municipali iam olim strenuam operam nauanti, aliisq; multis nominibus de se benemerito Magistratus officij memor fieri iussit. Concessit naturæ anno Salutis MDXXXV. VIII. Kal. Decembris.

Fundata est Friburgensis Academia ab Alberto Austriaco circa an. Salut. MCCCCLX.

ALBERTVS BRVNVS ASTENSIS.
Cap. CXLII.

Lbertus Brunus Astensis natus est anno MCCCCLXVII. in Castro Aynaldo infans est educatus, a & Albæ Montisferrati grammaticam didicit; b Taurini verò sub Iacobino à S. Georgio c per septennium Iuri operam nauauit, & quinto anno studiorum patrocinari cœpit, & victoriam obtinuit. d Inde Ticinum profectus Iasonem Maynum, Carolum Ruinum, quem etiam in deponendo tyrocinio promotorem habuit, & Franciscum Curtium seniorem audiuit, e quo anno MCCCCXCVI. Iuris laurea donatus f in patriam reuersus est, vbi Argentina Bernardini Colonæ ex Dominis Baldisserij filia vxore ducta, g vndecim liberos suscepit, quos omnes amisit præter Io: Baptistam Iurisconsultum, & Isabellam Antonio Cabaloto nuptam.

Salucijs Vicarium Regis Galliarum Præfecti egit, inde Mediolani Senatoris officio functus est, cum Ludouicus Galliarum Rex Astæ imperaret, cui Consiliarius fuit, mox eundem titulum à Carolo Quinto Cæsare obtinuit; à patriæ Decurionibus ad Maximilianum Mariam Sfortiam

a *Alb. Brun. de stat. exclu. fœm. 6 arti. q. 28.*
b *Alb. Bru. de augum. monet. in vlt. conclus. in 7. declaratione.*
c *Brun. cons. 127 in fin.*
d *Alb. Brun. de stat. exclud. fœm. arti. 6. casu. 4. q. 27. ad fin.*
e *Alb. Brun. de statut. fœm. exclu. arti. 10. q. 3*
f *Brun. de stat. exclud fem. 6. arti. membro. 2. q. 5. & cons. 127. col. vlt. lib. 2.*
g *Brun. cons. 127*

tiam

tiam Mediolani Ducem Orator missus, vt debitum fidei iuramentum præstaret, ab eodem Senator est declaratus. Demum Aduocatus fisci Serenissimi Emanuelis Philiberti Ducis Sabaudiæ anno MDXLI. non multò post decessit annum agens LXXIV. Religioni mirificè deditus Beatæ Virgini opera dedicauit, composuit autem librum statutorum fœminas excludentium, alium augumenti monetæ, de Forma & Solennitate iurium, de Constitutionibus, & Consuetudinibus, de Deterioritate, & Diminutione; duo præterea in materia Feudorum Responsorum volumina reliquit.

CAROLVS RVINVS REGIENSIS.
Cap. CXLIII.

Arolus Ruinus Regij Lepidi ex honesta familia natus Corradinum patrem habuit, qui, alea facultatibus consumptis, ad extremam inopiam redactus est, vt mater ob paupertatem nendo sibi victum quærere cogeretur.

Cum politioribus literis pro eorum temporum conditione imbutus esset, Iulij, & Thimothei Zobolorum comes studiorum causa Bononiam profectus iuri operam dedit. Itaq; alienis opibus edoctus agellum, qui sibi reliquus fuerat, vt lauream assequeretur, vendidit. Sed non multo post patruo succedens honestius vitam ducere potuit.

Primo Ferrariæ explicandis Iurium Institutionibus præfectus Cortesium Mutinensem memoria pollentem concurrentem habuit, quem in certaminibus plurimas leges citantem earum verba, sed non sensum tenere dicebat. Mox Ticini, deinde Patauij an. MDII. extra ordinem pro-

Cortesius Mutinensis.

professus est, quò cum primum peruenit, publicè disputandas propositiones edidit. Ante alios acrem cum ipso pugnam Iason conseruit, & cum argumenta à Ruino præmissa obijceret, parato aduersario magnam gloriam attulit, vbi certamini finis factus est, velut triumphans, ad cœnobium D. Iustinæ, quò diuerterat, ab vniuersa Academia deductus est. Deniq; assiduis lectionibus id ingenij acumen ostendit, vt circiter an. M. D. v. ordinariam lectionem vespere explicandam sit consecutus.

Erat tum ex vsu, quemadmodum supra memoraui, vt differentibus studiosis in prima propositione primarij professores suam opinionem declararent; Et cum sæpe non conuenirent, contentiosas disputationes exercere consueuerant. Interpretabantur tum ibi Ioannes Campegius Bononiensis Christophorus Albericius, & Hieronymus Butigella Papienses, Ius vero Pontificium Decius, quicum Ruinus frequenter confligebat; Et vt erat iracundus, cum facilè excandesceret, dicebat Decius, ipsum ex paruo igne ad magnum calorem trahi. Præcipuè verò à Francisco Parmensi concurrente exagitabatur, quo leniter arridente, ad vesanam iracundiam præceps trahebatur. Fuit ille obscuris natalibus ortus, & cum xii. annis Patauij docuisset, a famulo confossus occubuit.

Franciscus Parmensis.

Cæterum ex Pincarorum familia vxorem Ferrariensem nomine Vrsinam [a] Ruinus duxerat, quę defuncti fratris hæreditate locupletata, & Patauij diu post ille defuncta per amplas ei opes reliquit. Ex ipsa Antonium filium suscepit, & Iuliam, quam Regij Io: Baptistæ Faballo in matrimonio collocauit. Postea vero Bononiam maiore stipendio vocatus magna cum laude ibi docuit; inuidiam tamen euitare non potuit, qua in eum flagrantes nonnulli Interpretes Quadraginta viros impulerunt, vt ei Ioannes Cretus concurrens adderetur. Is in magna erat expectatione, vt Ruinum opprimeret, demum in certaminibus superatus etiam auditorum numero succubuit, quorum ipse non amplius xxv. Ruinus autem simul DC. habuit.

[a] Ruin. cons. 159. lib. 3.

Ioannes Cretensis.

Ioan-

Ioannem etiam Annibalem Bononiensem XI. annis ἀντίπαλον habuit, qui cum centum librarum Bononiensium stipendio, quo an. XIV. docuerat, contentus non esset, indignatus publicas lectiones dimisit, atq; aliquot domi erudire cœpit. a Ad eam deniq; Ruinus nominis claritatem peruenit, vt MCC. aureorum stipendium obtinuerit. *Ioannes Annibal Bononiensis.* a *Ioan. Anni. in l. nemo potest nu. 418. de leg. 1.*

Bononiæ aliam duxit vxorem nomine Clementiam, ex qua nullam prolem suscepit. Viuens præter commentarium ad librum primum Legatorum nihil edidit, sed eo defuncto, plura, quæ ab audientibus inordinatè excepta fuerant, impressa fuere. Quinq; etiam Responsorum volumina à Iulio Scarlatino, distinctis tractatibus, ordinata in lucem emissa fuere. Inter quatuor primos consulentes à Gallesio ponitur, b insignemq; Interpretem Nata appellat. c Vir acuti ingenij, orisq; pulcherrimi, grata pronunciatione astantium animos mirificè detinebat. Cæterum moribus asperior, & subrusticus, qui præsertim disserendo excandescere consueuerat; subtilitatibusq; mirificè delectabatur, & aliqui ipsum nimis audacter consuluisse volunt. d Discipulos habuit Andream Alciatum, Marcum Mantuam, Ludouicum Catum, Vgonem Boncompagnum, qui postea Summus Pont. Gregorius XIII. fuit, & alios quam plures, qui grauissimi Professores euaserunt.

Iulius Scarlatin. b *lib. 1. de exerci. iurisd. sub n. 25* c *cons. 571.* d *Phannu. de inuentario parte 6. sub n. 81.*

Ex infima paupertate amplas opes vsq; ad summam octuaginta millium aureorum comparauit, & in Patria magnificas ædes extruxit. Senio confectus cum in difficilem ægritudinem incidisset, Bononiæ magno cum studiosorum luctu obijt VII. Idus Aprilis anno Salutis M D.XXX. Eo die cum magna imbrium copia eius cubiculum de cœlo tactum fuit, & vniuersa, quæ in eo erat, consumpta est supellex. Sepultus est in templo Sancti Ioannis in Monte, supra Portam in arca villoso serico inuoluta cum sequentibus auro descriptis literis

Carolus Ruinus MDXXX. Filio ibidem postea humato, addi-

additum: Antonius filius MDXXXIX.

Petrus Paulus Parisius Card.

Bononiæ successorem habuit Petrum Paulum Parisium, qui postea Cardinali dignitate donatus fuit.

JOANNES CROTVS. Cap. CXLIV.

Oannes Crotus ex Monteferrato ortus apud Taurinenses clarior euaserat. Quare honesto stipendio Bononiam accitus, & Carolo Ruino concurrens additus in magna erat expectione, vt eum superaret, sed in certaminibus victus nominis famæ non respondit paucisq; auditoribus conquisitis, inter quos fuit Vbertinus Zucardus Corrigiensis, a qui postea Ferrariæ mane docuit, ægrè dignitatem sustinuit. Magdalenam Landam Bononiensem vxorem duxit, ex qua nullam prolem suscepisse dicitur.

Vbertin. Zucard. Corrigiensis.
b Crot. in l. frater à fratre an. n. 121. ff. de cond. indeb.

Demum cum ob magnam aduersarij celebritatem emergere non posset, clam cum Florentinis conuenit, vt Pisis doceret. Certa itaq; die, insalutato (quod aiunt) hospite, discedens infaustum iter suscepit; orta enim, vt quibusdam placet, in hospitio inter famulum, & cauponem rixa, percussus intra paucos dies occubuit. Alij volunt, eum Pisas conductum gymnasium illud ferè destitutum restituisse, idq; eius Epitaphium demonstrat. Defunctus à pia Coniuge Bononiam relatus est, & in D. Dominici templo cum hoc Epitaphio conditus.

Ioanni Croto Monferrato Pontificij, Cæsareiq; Iuris Monarcha, qui diu Bononia floruit in vtraq; palæstra. Inde Pisas euocatus deserti iam pridem gymnasij instaurato fato concessit. Magdalena Landa Viri B. M. essa referens are proprio hoc monumentum faciendum curauit.

HIERONYMVS BVTIGELLA PAPIENSIS.

Cap. CXLV.

Vtigella vetustissima gens Ticini plures insignes viros habuit, quorum præcipui fuere Christophorus, & Io. Petrus, qui in Patria Ius Pontificium doctissimè docuere, & eruditissima scripta temporum iniuria amissa post se reliquere. Pro Io. Petro, procul ab ædibus fratres flagellatos remouere cupienti, vt tranquillè studere posset, Iason Maynus consuluit. a Sed omnibus agnatis excelluisse Hieronymus videtur, qui per aliquot annos Ius ciuile in Patria professus memoria omnes sui temporis Interpretes superauit, cuius vim eximiam publicè, vniuersa astante Academia, & magno populi conuentu, per triduum ostendit. Ex duodecimo enim Digestorum libro, & aliquot Codicis, ac sexto Decretalium Bonifacij, & iuris Institutionibus, Æglògisq; ac Georgicis, Sextoq; Aneidos Virgilij, Ouidij, Valerij Maximi, & septimi naturalis historiæ Plinij, & alijs quibusdam, quæcunq; sibi citabantur, cum præcedentibus, & sequentibus firmiter recitauit. Id, quod vulgo liberare appellabant. Quare magnam memoriæ, nominisq; famam adeptus Patauium conductus mane cum Ioanne Campegio Antipalo ordinarias lectiones magna cum laude explicuit, vbi inter alios Achillem Comitem Senensem, & Marcum Mantuam, & Io. Franciscum Ripam discipulos habuit. b

Cum à Ludouico Gallorum Rege Gratianopoli Senator factus esset, aliquandiu in Gallijs Ius dixit: Sed cum Rex Decij, & Hieronymi consilio aduersus Iulium II. Pont. Max. sibi infestum Pisas Synodum induxisse dicere-

Christophorus, & Io: Petrus Butigella Papienses.

a *in cõs.218.lib.2.*

b *Rip in l.re coniuncti, n.72. de lega. 3.*

tur, diris damnatus est; impunitatem verò promittente Pontifice, nullis literis, aut blanditijs suaderi potuit, vt ad eum accederet. Demum, Leone rerum potito, Ecclesiæ conciliatus Romæ Ius ciuile docuit, vbi non multo post an. Salutis M D xv. publico cum luctu decessit, & quod paucis antea concessum fuerat, ex publico illi in templo Mineruæ sepulchrum decretum fuit. Ad quod vniuersa Academia, & frequens populus cum celebri pompa deduxit, sequens appositum est Epitaphium.

Hieronymo Butigellæ Papiensi Diuini, humaniq; Iuris Interpreti Clariss. cuius virtus illustris post varios aduersæ fortunæ casus à Leone X. ex sacro patrum Senatu recognita est, quemque meriti honoris necdum sede potitum vt terris indignum medio ætatis suæ, ac Romanæ spei flore cœlum rapuit. Romana Academia publico luctu, & fratres lapide isthac bene merenti sacrum dicarunt. Anno Domini MDXV. Vixit annos XLV.

Hic gemini Butigellæ iacet præstantia iuris.
Cui dedit antiquum docta Papia genus.

ROBERTVS MARANTA VENVSINVS.
Cap. CXLVI.

Obertus Maranta Venusinus anno M D xx. Salerni, &, vt aliqui volunt, etiam in Sicilia docuit, ac inter alia aureum Speculum composuit, quem postea Pomponius filius & ipse Iuriscons. cum fratribus in lucem emisit. Decem eiusdem disputationes Salerni, & alibi defensæ, & aliquot iurium interpretationes extant, quas Repetitiones vocant. Eius mortis, aut monumenti nulla (quod sciam) extat memoria. Salernitanam Academiam illustrauit, & ab Anglorum Rege de modo conseruandæ bonæ valetudinis consultus plura ad id dogmata carmine exposuit.

FA-

FABIANVS DE MONTE S. SAVINI. Cap. CXLVII.

Abianus de Monte S. Sauini Aduocatus Concistorialis insignem tractatum de Emptione, & Venditione edidit; Filium post se Antonium reliquit, qui Cardinali dignitate honestatus fuit; Et alteri eius filio natus est Io: Maria, qui postea Iulius III. Summus Pontifex fuit.

IO. FRANCISCVS BVRLA PLACENTINVS. Cap. CXLVIII.

O. Franciscus Burla Placentinus Ticino & ipse euocatus circiter annum MDXIX. Patauij Hieronymo Butigellæ suffectus fuit; Cui Achilles Comes Ilcij Senensis concurrens datus post ann. XII. quibus docere cœpit, Salernum vocatus in itinere obijt. At Burla Romam profectus à Clemente VII. ad Carolum V. Cæsarem Legatus mittitur. Sed cum res ex sententia non successissent, ex mœrore contracto morbo in Patria adhuc iuuenis obijt. Bononiæ etiam professus esse dicitur. *Achilles Comes Ilcij Senensis.*

Quo tempore Burla Patauij profitebatur, Antonius Burges Hispanus an. Domini MD.41. ibidem Ius explicuit, qui etiam Salerni, & Ticini docuit. *Antonius Burges Hispanus.*

VIN-

VINCENTIVS PALEOTVS BONONIENSIS.
Cap. CXLIX.

Incentius Paleotus nobilis Bononiensis in Patria, & Ferrariæ tempore, quo Hercules primus ibi eam Academiam instaurauit, mane summa cum laude Ius ciuile docuit. Ioanni Bentiuolo, qui tum Bononiæ dominabatur, ob doctrinam, & sales, quos opportunos edebat, mirificè carus extitit. Duas vxores habuit, & ex vtraq; liberos suscepit, ex quibus filiam Philippo Beroaldo tum humaniores literas in Bononiensi Gymnasio profitenti nuptui locauit. Is ferè totam eius vitam soceri manibus debitum munus soluens descripsit.

Camillus Paleot. *Alexăder Paleot.* *Gabriel Card. Paleotus.*

Dysenteria extinctus in ædem D. Iacobi octo filiorum humeris elatus est; Inter quos claruere duo Camilli, alter Iuris vtriusq; consultus, alter in humanioribus literis peritissimus, & Alexander Pontificij, Cæsareiq; Iuris in Patria Interpres, ac Senator, ex quo nati sunt Camillus, & ipse Senator, & Gabriel, qui Iura per aliquot annos Bononiæ professus, & postea Auditor Rom. Rotæ creatus ob insignem doctrinam, & probitatem Cardinali dignitate est honestatus; ac anno Domini MDXCVII. octogenarius Romæ decessit, deinde eius Cadauer Bononiam delatum in Ecc. D. Petri conditum est. Nonnulla sui ingenij, & pietatis monumenta reliquit, videlicet, de Bono senectutis, Archiepiscopali Bononiensi de Sacri Concistorij consultationibus, de Nothis, ac Spurijs; Aui etiam eius Vincentij plura in Ius ciuile scripta extant, & Responsa inter ea, quæ ab Alexandro edita fuere: Sed vt plenius eius vita noscatur, Beroaldi verba a subijciam.

a In lib. Heptalogi, seu septem Sapientibus.

Vox

Vox facunda Solonis, respicere extrema iussit spacia ultima vitæ; secundum hanc Solonis sententiam, videtur dici posse beatus Clarissimus Iurisconsultorum, & legalis doctrinæ thesaurus socer meus Vincentius Paleotus, nunquam à me sine honoris præfatione nominandus, qui animi dotibus cultissimus diu inter legales professores obtinuit in hoc gymnasio primatum, inde diuitias bona modo partas reliquit luculentas, quales inter fœlicitatis munera numerat Plato, & Metellus expetiuit.

Domus vero Iurisconsi. cum sit oraculum totius Ciuitatis, ianua & vestibulum soceri mei perinde ac alterius Mutij Scæuolæ maxima quotidie frequentia consultorum, ac summorum hominum splendore celebrabatur. Principi autem placuisse cum maxima laus sit, summusq; honor, socer meus Illustrissimo Principi nostro Io. Bentiuolio adeo carus adeò iucundus fuit, vt sine illo cœnare iucundè non posset, vt edulia omnia sine illius condimentis insulsa, ingratiq; saporis esse viderentur. Erat enim fabulator elegantissimus, ac fandi dulcissimus, quæ cuncta principalis mentis nubila dictorum tempestiuitate discuteret, & facetosa vrbanitate exhilararet, qui meritò vir omnium horarum dici poterat, id quod de Asinio Pollione serijs, iocisq; accommodè dictum est.

Ad hæc cum omnis beatitas sine sobole manca sit, & mutila, vt author est Aristot. in primo Ethicorum, ex hac quoq; parte socer meus fœlix censeri potest, qui cum ex duabus vxoribus primarijs fœminis liberos sex & triginta susceperit, vndecim superstites reliquit; Et cum meta viuendi homini esse dicatur annus septuagesimus, cumq; fœlicitas sit in fœlicitate mori, ipse hunc terminum transcendens annos impleuit tres, & septuaginta, senioq; beatissimo, atq; honoratissimo degens nuperrimè decessit, alui profluuio, quod genus mortis sanè lenissimum est, quo & maximi Romanorum Imperatores obiere; Accessit & hic quoq; cumulus consumandæ hominis fœlicitati, vt feretrum subierint filij octo pientissimi, vt paternum cadauer in ædem D. Iacobi ad sepulchrum vsq; humeris hora vespertina ex ritu priscorum deportauerint, ministerio vespillonum, ac sandapilariorum laudabiliter fungentes, quod vni Metello Macedonico contigisse

tigiße inter rara fælicitatis humanæ exempla memoratur.

Libuit ex amoris affectu, qui potentissimus est, quo socer genero parentis loco est, in hoc diuerticulo non minus fauorabiliter quàm tempestiuiter excurrere, vt quem viuentem reuerenter colui, pieq; dilexi, eundem defunctum pro virili parte commendem posteritati, quanquam viuit, vigetq; forma doctrinarum, Florent atq; in manibus habentur consultissima ipsius responsa. Hæc Philippus Beroaldus.

BARTHOLOMAEVS CHASSENEVS. Cap. CL.

Artholomæus Chasseneus Heduus, nunc Burgundum vocant, apud Montem Cinerium celebris causarum patronus inter Regios fuit; Prouinciæ suæ consuetudines luculentis commentarijs illustrauit; librum Catalogum gloriæ mundi nuncupatum edidit, in quo de varijs rerum generibus disserit; sed, vt non semel errauit, à Clarissimis viris acerbissimè reprehenditur. Tiraquellus a enim, inscitiæ, & furti eum arguit, & librum ipsum cum titulo putridum, & inelegantem appellat, ac diuersa quandoq; respondisse arguitur; b egregia etiam post se Responsa reliquit, quæ in pretio habentur.

a c. 31. n. 18. De Nobilitate.

b in cons. 13. n. 13.

Eius mortis memoria, quod sciam, non extat.

* *
*

M. AN-

M. ANTONIVS BAVERIVS BONONIENSIS. Cap. CLI.

Arcus Antonius Bauerius Bononiensis floruit circiter annum M. D. docuit in Patria, Pisis & Patauij, vbi vespertinam Iuris ciuilis lectionem secundo loco interpretatus, cum æquis conditionibus nollet acquiescere, anno M.cccexcvi. exauctoratus discessit, eiusq; loco Antonius Orsatus, qui postremum eius lectionis gradum habebat, nullo aucto salario, est suffectus; ad primum eius lectionis locum Iason Maynus cùm mille ducatorum honorario est conductus, quemadmodum ego, lectis illorum codicillis, cognoui. M. Antonius Bauerius præclara in Institutiones commentaria, de Virtute iuramenti, & Mora libros post se reliquit. Quandò decesserit, aut vbi humatus sit, compertum non habeo. *Antonius Orsat*.

PANTALEO CALDERIVS CREMENSIS. Cap. CLII.

Remenses graui peste precibus D. Pantaleonis, vt crediderunt liberati anno salutis MCCCLXI. eum pro tutelari patrono receperunt, cuius etiam imagine signant, a vrbe multi hoc nomine in eo oppido ob fidum, quo erga eum Sanctū sunt affecti, vocantur. Inter quos fuit Pantaleo Calderius qui factus eximius iurisconsultus magnæ existimationis in patria fuit. *a ex historijs Cremensium, & ipso authore.*

Tt Euenit

Euenit autem, vt conspirantibus Cæsare Maximiliano Hispaniarum, ac Galliæ Regibus contra Venetos an. Salutis MDIX. Ludouicus Rex Gallorum plurima Venetis oppida ademerit; Quare Cremam quoq; adortus oppidum petijt. Cremenses victori obstare non ausi Pantaleonem Calderium, Io. Petrinum Lermam, & Iacobum Zorlam legatos ad eum mittunt, qui cum Rege pacis leges scriberent, inter alia oppidi administrationem Guelfis committi petierunt, quod primò sine alterius partis præiudicio concessum, postea ratum non fuit, quin Rex oppidum adeptus adeo Gibellinis fauit, vt Pantaleonem cum Iacobo Zorla, & alijs Gratianopolim relegauerit, qui post aliquot menses Astam translati, & inde Mediolanum, tandem in patriam sunt reuersi. Pantaleo, ne Gratianopoli otiosus degeret, vbi iuris gymnasium florebat, luculentum commentarium edidit a quod non mediocrem Iurium studiosis opem affert.

a in l. 2. C. de rescind. vendit.

NICOLAVS BOERIVS. Cap. CLIII.

Icolaus Boerij filius à Monte Pessulano Galliæ Narbonensis Castro, b in Patria Iuri Ciuili, & Pontificio studuit sub Præceptoribus Viues, & Ancharano Ray, qui vulgo le petit Pape vocabatur, & ab ijsdem in vtroq; Iure gradum Baccalariatus accepit; Inde ob pestem recedere coactus Biturigibus Iuris licentiatus est effectus, c vbi Aduocati officio functus est, mox magni consilij Regis Ludouici, & Burdegalensis ordinarius consiliarius, & postremo Senatus Præses fuit, vbi cum Bertrando à Casaignes Domino Stantefortis ibidem Senatore, & iurium professore, nonnullos, qui in Ciuitate Agenensi anno MDXIII. seditionem mouerant, puniuit.

b Boer. de sedit. in 1. præmiss. sub n. 30.

c Boer in addit. ad præfatio Dini de reg iur in 6 & vlt. addit.

uit. a Eiusdem Senatus decisiones scripsit, & plura Dini commentario ad tit. de reg. iur. in VI. addidit, & librum de Ordine graduum composuit, & alium de Potestate Legati à latere.

a Boer. in d. praemiss. sub n 42.

Docuit & in Monte Pessolano Iacobus Rebuffus, vbi tres postremos Codicis libros est interpretatus. b

Iacobus Rebuffus.

b Guido Papa decis. 218.

FRANCISCVS CVRTIVS IVNIOR.

Cap. CLIV.

Lter, fuit Franciscus Curtius senioris ex sorore nepos, c qui in auunculi familiam transiens, ab eoq; eruditus, & illius, & sua etiam fama clarus euasit; Pauperrimum patrem, & quatuor fratres habuit, Matthaeum, qui in arte Medicina omnibus sui temporis Archiatris excelluit, d Rolandum, e & Luchinum viros in agendis causis eximios, quartus, etsi non rudis, fratrum virtutem aequare non potuit. Pater filios Iurisconsultos factos ob inopiam domo eijcere consueuerat. Franciscus itaq; primo Ticini Feuda, de quibus etiam scripsit, interpretatus, postea Mantuae appellationum Iudex fuit; Rursus in Patria professus, ad M C. aureorum honorarium peruenit, f atq; pro summa eruditione obtinuit, vt sine collega, seu concurrente solus interpretaretur. Demum in Francisci Regis Gallorum consilium adscitus est.

c Curti. iuni in cons. 557. sub n 7 Nata cons. 599. in fin.

d Soci cons. 74. inter cõs. Curt. iuni. & ipse cons. 76.

e Rip. in l. re coniuncti. sub n 72 de leg. 3.

f ipse in praefatio. ad Codic.

Verum occupato, direptoq; à Caesarianis Ticino, captus, bonisq; denudatus ob rerum angustiam se redimere non poterat, opportunè autem contigit, vt opera Matthaei fratris tum Patauij docentis, eò à Venetis vocatus mille aureorum honorarium consequeretur. Quare promissa salarij pecunia militibus, datisq; fideiussoribus se

Euenit autem, vt conſpirantibus Cæſare Maximiliano Hiſpaniarum, ac Galliæ Regibus contra Venetos an. Salutis MDIX. Ludouicus Rex Gallorum plurima Venetis oppida ademerit; Quare Cremam quoq; ad ortus oppidum petijt. Cremenſes victori obſtare non auſi Pantaleonem Calderium, Io. Petrinum Lermam, & Iacobum Zorlam legatos ad eum mittunt, qui cum Rege pacis leges ſcriberent, inter alia oppidi adminiſtrationem Guelfis committi petierunt, quod primò ſine alterius partis præiudicio conceſſum, poſtea ratum non fuit, quin Rex oppidum adeptus adeo Gibellinis fauit, vt Pantaleonem cum Iacobo Zorla, & alijs Gratianopolim relegauerit, qui poſt aliquot menſes Aſtam tranſlati, & inde Mediolanum, tandem in patriam ſunt reuerſi. Pantaleo, ne Gratianopoli otioſus degeret, vbi iuris gymnaſium florebat, luculentum commentarium edidit a quod non mediocrem Iurium ſtudioſis opem affert.

a *in l. 2. C. de reſcind. vendit.*

NICOLAVS BOERIVS. Cap. CLIII.

Icolaus Boerij filius à Monte Peſſulano Galliæ Narbonenſis Caſtro, b in Patria Iuri Ciuili, & Pontificio ſtuduit ſub Præceptoribus Viues, & Ancharano Ray, qui vulgo le petit Pape vocabatur, & ab ijſdem in vtroq; Iure gradum Baccalariatus accepit; Inde ob peſtem recedere coactus Biturigibus Iuris licentiatus eſt effectus, c vbi Aduocati officio functus eſt, mox magni conſilij Regis Ludouici, & Burdegalenſis ordinarius conſiliarius, & poſtremo Senatus Præſes fuit, vbi cum Bertrando à Caſaignes Domino Stantefortis ibidem Senatore, & iurium profeſſore, nonnullos, qui in Ciuitate Agenenſi anno MDXIII. ſeditionem mouerant, puniuit.

b *Boer. de ſedit. in 1. præmiſſ. ſub n. 30.*

c *Boer in addit. ad præfatio Dni de reg iur in 6. & vlt. addit.*

-uit. a Eiusdem Senatus decisiones scripsit, & plura Dini commentario ad tit. de reg. iur. in VI. addidit, & librum de Ordine graduum composuit, & alium de Potestate Legati à latere.

a *Boer. in d pra. miss. sub n 42.*

Docuit & in Monte Pessolano Iacobus Rebuffus, vbi tres postremos Codicis libros est interpretatus. b

Iacobus Rebuffus.

b *Guido Papa decis. 218.*

FRANCISCVS CVRTIVS IVNIOR.

Cap. CLIV.

Alter fuit Franciscus Curtius senioris ex sorore nepos, c qui in auunculi familiam transiens, ab eoq; eruditus, & illius, & sua etiam fama clarus euasit; Pauperrimum patrem, & quatuor fratres habuit, Matthæum, qui in arte Medicina omnibus sui temporis Archiatris excelluit, d Rolandum, e & Luchinum viros in agendis causis eximios, quartus, etsi non rudis, fratrum virtutem æquare non potuit. Pater filios Iurisconsultos factos ob inopiam domo eijcere consueuerat. Franciscus itaq; primo Ticini Feuda, de quibus etiam scripsit, interpretatus, postea Mantuæ appellationum Iudex fuit; Rursus in Patria professus, ad M C. aureorum honorarium peruenit, f atq; pro summa eruditione obtinuit, vt sine collega, seu concurrente solus interpretaretur. Demum in Francisci Regis Gallorum consilium adscitus est.

c *Curti. iuni in cons. 557. sub n 7 Nata cons. 599. in fin.*

d *Soci cons. 74. inter cōs. Curt. iuni. & ipse cons. 76.*

e *Rip. in l. re coniuncti. sub n 72 de leg. 3.*

f *ipse in prefatio. ad Codic.*

Verum occupato, direptoq; à Cæsarianis Ticino, captus, bonisq; denudatus ob rerum angustiam se redimere non poterat, opportunè autem contigit, vt opera Matthæi fratris tūm Patauij docentis, eò à Venetis vocatus mille aureorum honorarium consequeretur. Quare promissa salarij pecunia militibus, datisq; fideiussoribus se

Euenit autem, vt conspirantibus Cæsare Maximiliano Hispaniarum, ac Galliæ Regibus contra Venetos an. Salutis MDIX. Ludouicus Rex Gallorum plurima Venetis oppida ademerit; Quare Cremam quoq; ad ortus oppidum petijt. Cremenses victori obstare non ausi Pantaleonem Calderium, Io. Petrinum Lermam, & Iacobum Zorlam legatos ad eum mittunt, qui cum Rege pacis leges scriberent, inter alia oppidi administrationem Guelfis committi petierunt, quod primò sine alterius partis præiudicio concessum, postea ratum non fuit, quin Rex oppidum adeptus adeo Gibellinis fauit, vt Pantaleonem cum Iacobo Zorla, & alijs Gratianopolim relegauerit, qui post aliquot menses Astam translati, & inde Mediolanum, tandem in patriam sunt reuersi. Pantaleo, ne Gratianopoli otiosus degeret, vbi iuris gymnasium florebat, luculentum commentarium edidit a quod non mediocrem Iurium studiosis opem affert.

a in l. 1. C. de resciud. vendit.

NICOLAVS BOERIVS. Cap. CLIII.

Icolaus Boerij filius à Monte Pessulano Galliæ Narbonensis Castro, b in Patria Iuri Ciuili, & Pontificio studuit sub Præceptoribus Viues, & Ancharano Ray, qui vulgo le petit Pape vocabatur, & ab ijsdem in vtroq; Iure gradum Baccalariatus accepit; Inde ob pestem recedere coactus Bituribus Iuris licentiatus est effectus, c vbi Aduocati officio functus est, mox magni consilij Regis Ludouici, & Burdegalensis ordinarius consiliarius, & postremo Senatus Præses fuit, vbi cum Bertrando à Casaignes Domino Stantefortis ibidem Senatore, & iurium professore, nonnullos, qui in Ciuitate Agenensi anno MDXIII. seditionem mouerant, puniuit.

b Boer. de sedit. in 1. præmiss. sub n. 30.

c Boer in addit. ad præfatio Dini de reg iur in 6 & vlt. addit.

uit. a Eiusdem Senatus decisiones scripsit, & plura Dini commentario ad tit. de reg. iur. in VI. addidit, & librum de Ordine graduum composuit, & alium de Potestate Legati à latere.

a *Boer. in d praemiss. sub n 42.*

Docuit & in Monte Pessolano Iacobus Rebuffus, vbi tres postremos Codicis libros est interpretatus. b

Iacobus Rebuffus.
b *Guido Papa decis. 218.*

FRANCISCUS CURTIUS IUNIOR. *Cap. CLIV.*

Alter, fuit Franciscus Curtius senioris ex sorore nepos, c qui in auunculi familiam transiens, ab eoq; eruditus, & illius, & sua etiam fama clarus euasit; Pauperrimum patrem, & quatuor fratres habuit, Matthaeum, qui in arte Medicina omnibus sui temporis Archiatris excelluit, d Rolandum, e & Luchinum viros in agendis causis eximios, quartus, etsi non rudis, fratrum virtutem aequare non potuit. Pater filios Iurisconsultos factos ob inopiam domo eijcere consueuerat. Franciscus itaq; primo Ticini Feuda, de quibus etiam scripsit, interpretatus, postea Mantuae appellationum Iudex fuit; Rursus in Patria professus, ad M C. aureorum honorarium peruenit, f atq; pro summa eruditione obtinuit, vt sine collega, seu concurrente solus interpretaretur. Demum in Francisci Regis Gallorum consilium adscitus est.

c *Curti. iuni in cons. 557. sub n 7 Nata cons. 599. in fin.*
d *Soci cons. 74. inter cõs. Curtiani. & ipse cons. 76.*
e *Rip. in l. re coniuncti. sub n 72 de leg. 3.*
f *ipse in praefatio. ad Codic.*

Verum occupato, direptoq; à Caesarianis Ticino, captus, bonisq; denudatus ob rerum angustiam se redimere non poterat, opportunè autem contigit, vt opera Matthaei fratris tum Patauij docentis, eò à Venetis vocatus mille aureorum honorarium consequeretur. Quare promissa salarij pecunia militibus, datisq; fideiussoribus se

Euenit autem, vt conſpirantibus Cæſare Maximiliano Hiſpaniarum, ac Galliæ Regibus contra Venetos an. Salutis MDIX. Ludouicus Rex Gallorum plurima Venetis oppida ademerit; Quare Cremam quoq; ad ortus oppidum petijt. Cremenſes victori obſtare non auſi Pantaleonem Calderium, Io. Petrinum Lermam, & Iacobum Zorlam legatos ad eum mittunt, qui cum Rege pacis leges ſcriberent, inter alia oppidi adminiſtrationem Guelfis committi petierunt, quod primò ſine alterius partis præiudicio conceſſum, poſtea ratum non fuit, quin Rex oppidum adeptus adeo Gibellinis fauit, vt Pantaleonem cum Iacobo Zorla, & alijs Gratianopolim relegauerit, qui poſt aliquot menſes Aſtam tranſlati, & inde Mediolanum, tandem in patriam ſunt reuerſi. Pantaleo, ne Gratianopoli otioſus degeret, vbi iuris gymnaſium florebat, luculentum commentarium edidit a quod non mediocrem Iurium ſtudioſis opem affert.

a *in l. 2. C. de reſcind. vendit.*

NICOLAVS BOERIVS.
Cap. CLIII.

Icolaus Boerij filius à Monte Peſſulano Galliæ Narbonenſis Caſtro, b in Patria Iuri Ciuili, & Pontificio ſtuduit ſub Præceptoribus Viues, & Anchარano Ray, qui vulgo le petit Pape vocabatur, & ab ijſdem in vtroq; Iure gradum Baccalariatus accepit; Inde ob peſtem recedere coactus Biturigibus Iuris licentiatus eſt effectus, c vbi Aduocati officio functus eſt, mox magni conſilij Regis Ludouici, & Burdegalenſis ordinarius conſiliarius, & poſtremo Senatus Præſes fuit, vbi cum Bertrando à Caſaignes Domino Stantefortis ibidem Senatore, & iurium profeſſore, nonnullos, qui in Ciuitate Agenenſi anno MDXIII. ſeditionem mouerant, puniuit.

b *Boer. de ſedit. in 1. premiſſ. ſub n. 30.*

c *Boer in addit. ad præfatio Dini de reg iur in 6. & vlt. addit.*

uit. a Eiusdem Senatus decisiones scripsit, & plura Dini commentario ad tit. de reg. iur. in VI. addidit, & librum de Ordine graduum composuit, & alium de Potestate Legati à latere.

Docuit & in Monte Pessolano Iacobus Rebuffus, vbi tres postremos Codicis libros est interpretatus. b

a *Boer. in d. praemiss. sub n. 42.*

Iacobus Rebuffus.

b *Guido Papa decis. 218.*

FRANCISCVS CVRTIVS IVNIOR.

Cap. CLIV.

Lter fuit Franciscus Curtius senioris ex sorore nepos, c qui in auunculi familiam transiens, ab eoq; eruditus, & illius, & sua etiam fama clarus euasit; Pauperrimum patrem, & quatuor fratres habuit, Matthæum, qui in arte Medicina omnibus sui temporis Archiatris excelluit, d Rolandum, e & Luchinum viros in agendis causis eximios, quartus, etsi non rudis, fratrum virtutem æquare non potuit. Pater filios Iurisconsultos factos ob inopiam domo eijcere consueuerat. Franciscus itaq; primo Ticini Feuda, de quibus etiam scripsit, interpretatus, postea Mantuæ appellationum Iudex fuit; Rursus in Patria professus, ad M C. aureorum honorarium peruenit, f atq; pro summa eruditione obtinuit, vt sine collega, seu concurrente solus interpretaretur. Demum in Francisci Regis Gallorum consilium adscitus est.

Verum occupato, direptoq; à Cæsarianis Ticino, captus, bonisq; denudatus ob rerum angustiam se redimere non poterat, opportunè autem contigit, vt opera Matthæi fratris tum Patauij docentis, eò à Venetis vocatus mille aureorum honorarium consequeretur. Quare promissa salarij pecunia militibus, datisq; fideiussoribus se

c *Curti. iuni in cons. 557. sub n. 7 Nata cons. 599. in fin.*

d *Soci. cons. 74. inter cõs. Curtiiuni. & ipse cons. 76.*

e *Rip. in l. re coniuncti. sub n. 72 de leg. 3.*

f *ipse in praefatio. ad Codic.*

Euenit autem, vt conspirantibus Cæsare Maximiliano Hispaniarum, ac Galliæ Regibus contra Venetos an. Salutis MDIX. Ludouicus Rex Gallorum plurima Venetis oppida ademerit; Quare Cremam quoq; ad ortus oppidum petijt. Cremenses victori obstare non ausi Pantaleonem Calderium, Io. Petrinum Lermam, & Iacobum Zorlam legatos ad eum mittunt, qui cum Rege pacis leges scriberent, inter alia oppidi administrationem Guelfis committi petierunt, quod primò sine alterius partis præiudicio concessum, postea ratum non fuit, quin Rex oppidum adeptus adeo Gibellinis fauit, vt Pantaleonem cum Iacobo Zorla, & alijs Gratianopolim relegauerit; qui post aliquot menses Astam translati, & inde Mediolanum, tandem in patriam sunt reuersi. Pantaleo, ne Gratianopoli otiosus degeret, vbi iuris gymnasium florebat, luculentum commentarium edidit a quod non mediocrem Iurium studiosis opem affert.

a in l. 2. C. de resci nd. vendit.

NICOLAVS BOERIVS. Cap. CLIII.

NIcolaus Boerij filius à Monte Pessulano Galliæ Narbonensis Castro, b in Patria Iuri Ciuili, & Pontificio studuit sub Præceptoribus Viues, & Anchatano Ray, qui vulgo le petit Pape vocabatur, & ab ijsdem in vtroq; Iure gradum Baccalariatus accepit; Inde ob pestem recedere coactus Biturigibus Iuris licentiatus est effectus, c vbi Aduocati officio functus est, mox magni consilij Regis Ludouici, & Burdegalensis ordinarius consiliarius, & postremo Senatus Præses fuit, vbi cum Bertrando à Casaignes Domino Stantefortis ibidem Senatore, & iurium professore, nonnullos, qui in Ciuitate Agenensi anno MDXIII. seditionem mouerant, puniuit.

b Boer. de sedit. in 1. premiss. sub n. 30.

c Boer in addit. ad prefatio Dini de reg iur in 6 & vlt. addit.

uit. a Eiusdem Senatus decisiones scripsit, & plura Dini commentario ad tit. de reg. iur. in VI. addidit, & librum de Ordine graduum composuit, & alium de Potestate Legati à latere.

a *Berr. in d praemiss. sub n 42.*

Docuit & in Monte Pessolano Iacobus Rebuffus, vbi tres postremos Codicis libros est interpretatus. b

Iacobus Rebuffus.
b *Guido Papa decis. 218.*

FRANCISCVS CVRTIVS IVNIOR.

Cap. CLIV.

Lter fuit Franciscus Curtius senioris ex sorore nepos, c qui in auunculi familiam transiens, ab eoq; eruditus, & illius, & sua etiam fama clarus euasit; Pauperrimum patrem, & quatuor fratres habuit, Matthæum, qui in arte Medicina omnibus sui temporis Archiatris excelluit, d Rolandum, e & Luchinum viros in agendis causis eximios, quartus, etsi non rudis, fratrum virtutem æquare non potuit. Pater filios Iurisconsultos factos ob inopiam domo eijcere consueuerat. Franciscus itaq; primo Ticini Feuda, de quibus etiam scripsit, interpretatus, postea Mantuæ appellationum Iudex fuit; Rursus in Patria professus, ad M C. aureorum honorarium peruenit, f atq; pro summa eruditione obtinuit, vt sine collega, seu concurrente solus interpretaretur. Demum in Francisci Regis Gallorum consilium adscitus est.

c *Curti. iuni in cons. 557. sub n 7 Nata cons. 599. in fin.*
d *Soci. cons. 74. inter cõs. Curtij iuni. & ipse cons. 76.*
e *Rip. in l. re coniunctis. sub n 72 de leg. 3.*
f *ipse in praefatio. ad Codic.*

Verum occupato, direptoq; à Cæsarianis Ticino, captus, bonisq; denudatus ob rerum angustiam se redimere non poterat, opportunè autem contigit, vt opera Matthæi fratris tum Patauij docentis, eò à Venetis vocatus mille aureorum honorarium consequeretur. Quare promissa salarij pecunia militibus, datisq; fideiussoribus se

Tt 2 libe-

Marcus Mantua a Nata cons. 599. in fine.

liberauit. In Patauina Academia M. Mantuam concurrentem habuit; Inter alios M. Antonium Natam a Ioannem Neuizanum Astensem Syluę nuptialis auctorem instituit. b Christophori Albanicij Papiensis, qui ibi profitebatur, c filiam sibi desponsatam, orto dissidio, vxorem non duxit. Demum morbo Apopletico correptus obijt Patauij anno MDXXXIII. die XXVII. Iunij d cum annis XL. docuisset, Rolando, & Francisco Hieronymo filijs post se relictis, qui postea & ipsi Iurisconsulti fuerunt.

b *Sylua nup. lib. 1. sub n. 202.*
c *Rube Alexādr. cons 6 sub n. 3.*
d *Soci iuni. cōs. 30. sub n. 19. in 1.*
Rolādus, Frācisc. Hieronym. filij Frācisci Curtij.

IOANNES NEVIZANVS ASTENSIS.

Cap. CLII.

Ioannes Neuizanus Astensis auum maternum habuit e Gofredum Montafiæ Dominum; vir lepidi ingenij fuit, ac semper cœlibem vitam egit; Librum syluæ Nuptialis vulgò notissimum, & erudita Responsa composuit, bona in agro Tiliolarum, vbi Domini Montafiæ dominabantur, plura possedit, ob eaq; cum Paulo Visca Cheriensi diu litigauit, qua lite non dum sopita decessit, Georgio Comite Montafiæ, & Tiliolarum Domino herede instituto. Franciscum filium naturalem ex Iacobeta, quam postea nuptui locauit, susceptum reliquit, qui & ipse Iurisconsultus bonis omnibus spoliatus ad extremam inopiam, ac demum insaniam peruenit. Ioannes ipse obijt anno MDXL. vt ex testibus coram me examinatis constat.

e *Sylua nupt. lib. 4. sub n. 111.*

Franciscus Ioannis filius.

IO. FRANCISCVS BALBVS. Cap. CLVI.

O: Franciſcus Balbus in Auilianæ Ligurum ſubalpinorum oppido natus, Stephanum patrem, & tres fratres habuit, Io. Petrum, & Nicolaum, qui primò patrimonij Caroli Ducis Sabaudiæ, mox eius Senatus Præſes fuit, item Io. Baptiſtam, qui Legatus apud Carolum Quintum Cæſarem obijt. Taurini Iacobinum à Sancto Georgio, Io. Franciſcum Purpuratum, Thomam Parpaleam, & Claudium Seiſſellum audiuit, vbi tyrocinio legum depoſito veſpertinas lectiones eruditè explicuit, ac nobilem tractatum Præſcriptionum, & Reſponſa, quæ non apparent, edidit. Memorati Caroli Ducis Allobrogum Senator fuit, demum, ſola filia poſt ſe relicta, deceſſit. Ex fratre Nicolao Præſide tres nepotes reliquit, Carolum Abbatem, Laurentium Vernoni Dominum, & Gottifredum Emanuelis Philiberti Ducis Senatorem. Ioannes Balbus à Philippo Vicecomite ad Alfonſum Regem Aragonum cum Petracotta Orator eſt delegatus, vt illum à bello contra Franciſcum Sfortiam gerendo diſſuaderent, ſed nihil egerunt. Hunc noſtri Balbi progenitorem eſſe non dubito.

Iacobin. à S. Georg. Io: Franciſcus Purpuratus. Thom. Parpalea. Claudius Seiſſel.

* *
*

IO.

IO. FRANCISCVS A RIPA PAPIENSIS.
Cap. CLVII.

Effuncto Iasoni Mayno Io. Franciscus Papiensis in Ticinensi gymnasio suffectus magna & ipse nominis celebritate docere cœpit. Ex nobilibus à S. Nazario, qui à Ripa cognominabantur, descendit. Hæc familia vetustate, & nobilitate insignis fuit, vt duo Baldi responsa declarant, a quæ pro aliquibus eius gentis edidit.

a 272. & 304. lib. 5.

Io. Franciscus statura pusillus, & vt ferunt, deformis, animi virtutibus corporis paruitatem correxit; Hieronymum Butigellam, Iasonem, aliosq; audiuit. b In Patria magna cum laude per aliquot annos docuit. Inde anno M Dxviii. Auenionem amplo stipendio conductus Ius Pontificium, mox Cæsareum profiteri cœpit. Sed cum Ticinensis Academia clariorum Interpretum penuria laberetur, à Francisco Maria Duce Mediolanum accitus in Principis consilium adscitus est, ac Ticinum cum mille aureorum stipendio ad docendum missus.

b Rip. in l. re coniuncti sub n. 72. de leg. 3.

Cum vero ob Ducis mortem in tota Insubria bellum sæuiret, gymnasio destituto, aliquot annis vacauit, donec anno M Dxxx. rursus Auenionem eodem stipendio reuocatus ad Ius ciuile explicandum rediit. Sed vix elapso triennio, denuo Ticinum retractus anno M Dxxxiv. occubuit. Vir fuit acri iudicio, subtilis, elocutione facilis, & minime verbosus, & præter legum eruditionem etiam in Dialectica versatus.

Plura in Ius ciuile, & Pontificium scripta reliquit, quibus non pauca Responsa adiecit. De peste quoq; librum edidit. Rainerij Gentilis Iurisconf. & Parisiensis curiæ

Sena-

Senatoris sororem Helenam Gentilem vxorem duxit, ex qua Tranquillum, & Gerardum, & alios quatuor filios suscepit, cum hac memoria Papiae humatus est.

Io. Franciscus de S. Nazario à Ripa Iurisconf. primi nominis Senatori Ducis Com. Pal. Helena Gentilis vxor, & sex liberi P.

PETRVS PAVLVS PARISIVS CARDINALIS.
Cap. CLVIII.

Adem aetate Petrus Paulus Parisius Consentinus claruit, qui cum Romae aliquandiu docuisset, anno M D XXI. Patauium conductus Franciscum Sfondratum Cremonensem concurrentem habuit, qui cum Mediolani Senator à Carolo Quinto Caesare creatus, & Senis Praefectus, ac demum Patriae Episcopus ad Cardinale fastigium ascendisset, a eius loco Marianus Socinus anno M D XXXVI. Patauij successit. *Franciscus Sfondratus Cremonensis Cardin.* *a Bossius de principe n. 208.*

At Petrus Paulus ibi aliquot annis professus, mox Bononiae defuncto Carolo Ruino amplo stipendio suffectus fuit. Inter aliosq; Hieronymum Priuidellum Regiensem magnae spei iuuenem vespertinae lectionis concurrentem habuit. Ibi quinquennio magna cum laude Ius interpretatus, ingenti coacta pecunia, Camerae Apostolicae Auditoris officium emit, docendiq; munere relicto, Romae paucis annis commoratus, tandem à Paulo III. Pont. Max. Cardinali dignitate honestatus fuit. Itaq; memorandi exempli res visa duos concurrentes ad eiusdem honoris culmen peruenisse. *Hieronym. Priuidellus Regiensis.*

Vir insigni eruditione fuit, sed sordidior habitus, qui consulentibus singulas Responsorum chartas aureo vendere consueuerat, eumq; morem pessimo exemplo nonnulli posteriores secuti ad emungendā pecuniam pro Responsis volu-

Andreas Alciat. Bernardinus Gãmarus Bononiensis.

volumina reddere conati sunt. Eius verò loco Bononiam Andreas Alciatus conductus fuit. Docente Petro Paulo Patauij, ibidem Bernardinus Gammarus Bononiensis Ius ciuile docuit.

HIERONYMVS PRIVIDELLVS REGIENSIS. Cap. CLIX.

Ieronymus Priuidellus Regiensis Petri Pauli Lapicidæ filius Bononiæ apud Casales Pædagogum egit, vbi Carolo Ruino, quod alijs paucis contigit, ad modum familiaris, dum sæpius ab eo ob doctrinam commendatur, notior esse cœpit. Ad eam deniq; fortunam peruenit, vt nobilium Senatorum, apud quos fuerat, patrocinio Bononiæ primo Institutiones interpretaretur, ac deniq; ipsius Parisij concurrens celebre Auditorium habuerit. Sed superomnia eum Henrici VIII. Anglorum Regis suscepta causa illustrauit.

Duxerat ille Iulij II. auctoritate in vxorem Catherinam Ferdinandi Hispaniarum Regis filiam, & ab Arturo fratre iam defuncto Viro relictam. Sed cum Bollanæ puellæ flagrantissimè adamatæ connubium affectaret, matrimonium, quod cum affine contraxerat, velut contra Ius diuinum factum, criminari cœpit; Easq; nuptias nullius decreto incestas esse desinere potuisse dictitabat. Contra Catherina, ne pudicitiæ notam pateretur, coniugium à Summo Pontifice comprobatum legitimum defendere; Vbi ea res in controuersiam venit, vndiq; in Italia doctrina præstantes Aduocati sunt conquisiti, & Priuidellus, Casalibus fauentibus, Regis patrocinium cum CC. annuorum aureorum honorario obtinuit.

Cum

Cum verò ante Clementem VII. Pont. orandum esset, Romani medius denos aureos diurnos pro mercede tulit. Demum sententia aduersus Henricum lata, Bononiam reuersus non diu superstes fuit. Cum enim quendam Regiensem, qui pro tutela corporis Bononiensem à S. Georgio occiderat, reum factũ pro patriæ necessitudine acriùs defenderet, etiam contumelijs accusatorem onerauit. Verba animo altius insidentia hominem ad facinus impulerunt. Dum itaq; Hieronymus ad docendum proficiscitur, à Sicario transfoditur, statim domum delatus, ac nondum vestibus exutus, erumpente sanguinis flumine, inter familiarium manus expirauit. Extremis verbis piè se percussori ignouisse sæpiùs repetijt. Iuuenis ante diem preceptus, si diu superuixisset, magna iam nominis claritate comparatâ, primum inter Profitentes locum obtinuisset.

GVLIELMVS PONTANVS PERVSINVS.

Cap. CLX.

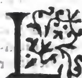

Vlielmus Pontanus Perusinus, cum diu legum studijs incubuisset, XXII. ætatis annum ingressus publicè in patria profiteri cœpit, deinde vespertinæ lectioni explicandæ præfectus tantam eruditionem ostendit, vt inter clarissimos sui temporis Interpretes haberetur; Vir fuit non solum subtilis, sed & maturi ingenij, qui graui iudicio Iurium difficultates soluere consueuit. Cum XLV. annis docuisset, planè senex annum iam agens LXXVII. vltimum vitæ diem clausit, Anno Salutis MDLV. In D. Dominici æde cum hac inscriptione humatus est.

D. Gulielmo Pontano Prob. & Iur. Prud Prçst. quam an. XLV. summa cum glor. Pub. Prof. est. Vix. an. LXXVII. ob. M.D.LV.

LVDOVICVS GOZADINVS BONONIENSIS.

Cap. CLX.

Vdouicus ex nobili Gozadinorum familia Bononiæ anno M CCCC LXXIX. natus vbi primum in humanioribus literis est institutus, ad Ius ciuile se contulit. Laureã adeptus magna celebritate matutinas lectiones explicare cœpit. Redarguitur, quod in eadem causa sibi contradixerit. a Nicolaus Gozadinus in Castro Bolognesio ius dixisse reperitur. b Demum anno ætatis LVII. & Salutis MDXXXVI. decedens apud Seruitas humatus à Bononiensi Senatu hoc monumentum promeruit.

a *Soci. iuni. cons. 117. in Themate lib. 2.*
b *Imol. cons. 19. Nicolaus Gozadinus.*

Ludouico Gozadino insigni legum Interpreti Senatus Bononiensis. Vixit an. LVII. Obijt anno MDXXXVI.

MARIANVS SOCINVS SENENSIS.

Cap. CLXII.

Arianus Socinus primi Mariani ex Alexandro filio & ex Laura Aringleria nepos natus est Senis anno M CCCC LXXXII. VIII. Kal. Aprilis, vsq; ad pubertatem & plurimum valetudinarius, vbi ad XIII. an. peruenit, peste, quæ tum diram per Italiam crassabatur correptus magnum vitæ discrimen subijt, sed pustula sub sinistra ala recisa præter omnium opinionem conualuit.

In humanioribus literis ab Angelo Fundo instructus, Ius ciuile a Francisco Turco, Bernardino Bencuolente, Io. Baptista Sancto, Simone Borghesio, & Antonio Benafro tum Senis profitentibus per sexennium accepit. Ex his Antonius in Pandulfi Petrucij patriæ imperantis consilio fuit. Mox Bononiæ Bartholomæum patruum audiuit, quem cum amissa voce in Patriam deduxisset, ibi publice disputauit, ac depositi tyrocinij insignia à Benafro vice patrui fungente anno ætatis xxi sumpsit.

Franciscus Turcus.
Bern. Bencuolẽs.
Io. Baptist. Sanct.
Simon Borghesius.
Anto. Benafrus.

Primum Institutiones per quadriennium, ac postea per triennium extra ordinem alias legum partes interpretatus Lancellotum Polytum concurrentem habuit, quicum magno studiosorum concursu acria certamina exercuit. Interea Camillam Saluettam Pauli filiam honestissimam matronam vxorem duxit, ex qua decem filios, & tres filias suscepit, quibus, paucis exceptis, superstes fuit. Cum vero altero anno Ius Pontificium, altero Ius ciuile mane ex ordine docuisset, postremo ad vespertinam lectionem translatus magna cum laude per quadriennium est professus. Exinde Pisas cum CCCL. aureorum stipendio à Republica Florentina conductus, ac postea aliorum quinquaginta honorario auctus Hieronymo Detto Florentino secum acriter concurrente, ægre Auditorum frequentiam sustinuisse dicitur. Ibi natæ Virginiæ Philippum Decium Lustricum patrem fecit. Post septennium in Patriam reuocatus, Rainaldum Petrucium, qui postea Romæ Rotæ Auditor fuit, & Hieronymum Verium aduersarios habuit. Interea Legatus ex causa publica ad Remp. Florentinam missus; mox à Ciuibus ad Leonem X. Pont. Max. gratias acturus est destinatus, quod Ioannem Piccolomineum Senarum Præsulem, & Raphaelem Petrucium Grossetti Antistitem Senenses ad Cardinalem dignitatem promouisset. Inde post annum quam in Patriam venit, Patauium vocatus, Petro Paulo Parisio, & Francisco Sfondrato concurrens factus, & maiorum nomine, & proprio ingenij acumine celebrior esse cœpit. Vnde Bononiam discedente

Lãcellot. Polytus.
Hieronym. Dettus Florentinus.
Rainald. Petruci⁹.
Hieronym. Verius.
M D XXXVI.

Fabius Acorãbonus Eugubinus.

Gaspar Malmignatus.

Parisio, cum mille aureorum honorario primas tenuit, quo tempore Fabium Acorumbonum Eugubinum, qui postea ex Romanæ curiæ Auditore Antistes est creatus, & Gasparem Malmignatum Lendenaria oriundum Antagonistas habuit.

Io: Antonius Rubeus Alexandrinus.

Cum vero Anno M D XL. Andrea Alciato Ticinum reuocato, Bononiensis Academia insignem Interpretem desideraret, Marianus à XL. viris vocatus est. Is cum Io. Antonio Rubeo Alexandrino tum mane Patauij primam sedem tenente turbulentam de loco contentionem exercebat, cum vterq; pari stipendio honestatus alterum excedere non posset. Socinus igitur, vt homini secum acerbius agenti superior esset, instanter illius gymnasij Præfectos orare, vt addito vel x. aureorum salario se Rubeo præferant; Illi mille aureorum metam excedere insoliti, Marianum ludificari dictitare, sibi magni nominis professores non deesse, qui minore pecunia sint docturi. Vbi ille sibi verba dari sensit, Bononiensibus M CC. aureorum honorario se obstrinxit, alijs CC. pro commeatu acceptis, Tabulisq; conscriptis, à Gymnasiarchis Patauij maiorem, quàm sperare poterat, mercedem sibi dari postulat. Cum solitum responsum retulisset, statim producto noui contractus instrumento. *Ego*, inquit, *ex meo sinu M CC aureos extraho. Nunc expectabo, quos ex vestro Doctores sitis educturi.*

Ita Senatoribus dimissis, Bononiam professus, dum vixit, magna nominis fama docuit. Veneti largius stipendium polliciti frustra eum retinere sunt conati; Senenses quoq; nisi à Bononiensibus præuenti essent, D C. aureorum, quod nemini antè fecerant, illi salarium oblaturi erant; Sed Bononiensibus obstrictus contractum reuocare non potuit. Ei postea aliorum centum aureorum auctum salarium, immunitasq; pro se, & liberis maribus cum Iure ciuitatis concessa fuit, & locus inter v. viri litibus iudicandis Bononiæ Lælio eius genero est donatus. Sed cum

Leonardus Colũbinus Senensis.

eo honore fungi impediretur, eius vice Leonardus Colũbinus

binus Senensis, qui postea Neapoli DCCC. aureorum stipendio vespere professus est, subrogatus fuit.

Interea Cosmus Florentiæ Princeps Marianum M D. aureorum salario Pisas conducere voluit. Rex quoq; Lusitaniæ eum Conimbricam ter millium aureorum annuo stipendio vocauit. Et Epidaurij, nunc Ragusij dicti, duo millia aureorum ei obtulerunt, vt illorum Iura municipalia componeret. A' Venetis etiam, & Hercule II. Ferrariæ Principe amplo stipendio inuitatus, a Bononiensibus, quibus se obstrinxerat, discedere non potuit. Apud eos Camillam vxorem LXIII. annum agentem amisit, quicum annis XLVI. vixerat.

Postea vxori assuetus parum continentèr vixisse dicitur; Vnde contracto morbo non semel ægrotauit, ac demum dum præsentaneis remedijs sibi mederi conatur, potentiû pharmacorum vi oppressus LXXIIII ætatis anno decessit. Germanorum studiosorum humeris in D. Dominici templum est elatus. Ex XIII. filijs, quos suscepit, tantum Celsus, & Philippus superstites fuere. Patauij Ascanium XII. annorum puerum, qui ibi in D. Augustini templo humatus est, & Alexandrum amisit.

Is cum CC. propositiones per quinq; dies primò Patauij, deinde in Patria per biduum magna cum gloria sustinuisset, an. M D XXX. sub Philippo Decio Senis Legum Tyrocinium deposuit, vbi cum M. Antonio Burglesio Aduocato Concistoriali Institutiones interpretatus, postea Patauij tertium ordinariæ lectionis locum mane supra omnium expectationem sustinuit: Sed subortis cum Antagonistis factionibus, in patriam reuersus, vespere Hieronymo Verio, & M. Antonio Bellarmato concurrens factus ordinariam lectionem explicuit. Demum noua Maceratæ Academia instituta, anno M DXI. quingentorum aureorum stipendio ibi professus est. Sed sequente anno concepto ex pilæ lusu frigore VI. Kal. Maias decessit, defuncto Maceratenses vexillum dedicarunt. Cadauer in Patriam relatum in maiorum sepulchro conditum fuit.

Alexander Socinus

M. Antonius Burglesius.

Hieronym Verius.
M. Antonius Bellarmatus.

Ex

Ex eo, & Agnete ex Burglesia Pandulfi Petruccij Senarum Principis nepte natus Faustus praeclari ingenij Iuuenis Parentum vestigia secuturus esse speratur. Celsus alter Mariani filius Iurisconf. primo in Patria Institutiones, & Ius ciuile extrà ordinem professus, postea patris gratia Bononiae cum centum aureorum annuorum stipendio Iuris Pontificij, deinde patre mortuo Iuris ciuilis Interpres factus in eo munere non perseuerauit.

Celsus Socinus.

Marianus mediocris staturae fuit, Materna lingua, & Musica delectatus, quandoq; etiam in aleae ludo se detinuit. Vir fuit acutissimus, & acris iudicij, qui Fulgosio, & Cumano, plusquam caeteris Interpretibus tribuere consueuerat. Verum memoriae infirmioris, vt saepe ex scripto docere cogeretur, & rarò ex tempore de Iure respondere posset, minus liberalis à Consulentibus habitus, quibuscum de magna mercede paersci voluisse dicitur. Io. Mariam a Monte, qui postea Iulius III. Pont. Max. fuit, & septem, qui deinde Cardinales creati sunt, Antoniumq; Augustinum, & alios clarissimos viros, & me omnium minimum discipulos habuit. Ei hoc monumentum filij posuerunt.

Mariano Socino iuniori Senensis I. C.
Vixit an. LXXIV. Mens. IV. Dies XXV. Obijt an. MDLVI. D. XIX. Augusti. Filij maestiss. Patri Opt. P. P.

Nicol. ab Armis.
Io. Angel. Papius Salernitanus.

Ei Nicolaus ab Armis matutinae lectionis professor est substitutus, donec Io. Angelus Papius Salernitanus vir eloquentissimus cum DCCC aureorum honorario in eo loco est subrogatus.

IAN-

LANCELLOTVS POLITIVS SENENSIS.
Cap. CLXIII.

Ancellotus Politius Senensis tanta ingenij felicitate enituit, vt in omnibus Italiæ gymnasijs nouas in Substitutionum tractatu opiniones summa cum laude sustinuerit. Exinde Ius ciuile in Patria interpretatus Io. Mariam à Monte, qui postea Iulius III. Pont. Max. fuit, in priuatis ædibus instituit. Cæterum vix XXXII. ætatis annum egressus, D. Dominici religionem, quam Obseruantem vocant, pia deliberatione ingressus est. Id agnati ab eo factum fuisse asserunt, vt votum impleret à matre conceptum, dum Puer in difficili ægritudine periclitaretur. Alij ob ereptam sibi promissam Concistorialis Auditoris dignitatem, quod eum honorem nondum delatum in cuiusdam Responsi subscriptione præcipitanter sibi arrogauisset, conceptoq; propter illatam contumeliam dolore, ipsum religiosum factum fuisse tradunt.

Io. Mariã à Mõte, qui Iulius III. Põt. Max. fuit.

Cum seculo itaq; Iurium studio penitus relicto, Dialecticæ, Philosophiæ, ac Theologiæ disciplinæ totus incubuit, in quibus omnibus sub Ambrosij Catherini nomine, quod sibi sumpto religionis habitu imposuerat, erudita opera edidit, & bis contra Martinum Lutherum scripsit. Legum tamen, quibus se impensè applicuerat, memoriam semper tenuit. Ac semel Lutetiæ Parisiorum à quodam familiari Iurium studioso ad gymnasium publicum deductus, Interpretem in Substitutionum tractatu suam opinionem impugnantem audiuit. Iuuenis, qui Poli-

tium comitatus fuerat, ab eo efflagitauit, vt se tueretur, & recusantem ni id fecisset, se illum pro Politio omnibus publicaturum minatus est. Quare Lancellotus, qui se agnosci nolebat Gallum professorem, vbi è cathedra descendit, XXII. acutissimis argumentis adeo exagitauit, vt admiratus Doctor exclamauerit, aut Diabolus es, aut Politius.

Cum verò aduersus Bernardinum Ochinum Apostatam alia scripsisset, à Paulo III. Pontifice Minoris apud Neapolim Episcopus est declaratus. Postea à Iulio III. quem, dum profiteretur, apud se discipulum aluerat, Archipræsul Consentinus creatus fuit. Ab eodem Cardinali dignitate honestandus, nisi Diegus Mendocius, qui illius fratrem vltimo supplicio affecerat, verbis Cæsaris, cuius Romæ Legatum agebat, id prohibuisset. Demum Neapoli anno M D LIII. iam septuagenarius occubuit, & apud sui Ordinis religiosos humatus fuit, apud quos XXIX. annis piè vixerat.

Lancellotus Galliauola Papiensis.

Alius eodem tempore claruit Lancellotus Galliauola Papiensis, qui in Patria, & Valentiæ in Narbonensi Gallia professus magni nominis fuit.

***

*

ANTONIVS VIERIVS, ET M. ANTONIVS BELLARMATVS SENENSES.

Cap. CLXIV.

Lij duo Senenses ambo in Iure ciuili eruditissimi eodem anno obierunt Antonius Vierius, dempta legum doctrina, ineptus, ac planè ridiculus, & M. Antonius Bellarmatus, cuius aliquæ extant interpretationes. Is in omni disciplinarum genere versatus etiam elegantem Comædiam composuit. Cum in Patria docuisset, demum Pisas vocatus ibi decessit. Anno M D XL. quo & Antonius iam senio confectus Senis occubuit.

FRANCISCVS SFONDRATVS CREMONENSIS CARDINALIS.

Cap. CLXV.

X Io. Baptista, & Margarita Homodea Triulcia natus Franciscus, qui à Iasone, item Bononiæ a Carolo Ruino in Iure eruditus, postmodum Taurini sub Carolo Allobragum Duce Ius ciuile docuit. Cum vero Franciscus Sfortia Dux Mediolani Senatum instituisset, inter alios in eum Franciscum Sfon-

a Bosſ. de Principe numero 208.

dratum cooptauit. a Interea vltro, citroq; miſſus effecit, vt Chriſtierna Regis Daniæ, ſeu Cimbricæ Cherſonenſi filia, & ex Caroli V. Cæſaris ſorore nata illi Duci nuberet. Eo vero defuncto Carolus Imperator, ad quem Mediolani imperium erat deuolutum, Franciſcum Senatorem confirmauit, Vallaſiniq; Baronem, & orientalis ripæ Larij Lacus comitem creauit. Demum tumultuante Repub. Senenſi, eius vrbis moderatorem fecit. b Is ea ingenij dexteritate illius populi motus, diſcordijs ſedatis, compeſcuit, vt Senenſis ciuitatis pater fuerit appellatus, & ciuis creatus. Annam Antonij Vicecomitis, & Magdalenæ Triuultiæ filiam vxorem duxit, ex qua Nicolaum, poſtea Gregorium XIV. Pont. Max. & Paulum Cardinalis tituli Sanctæ Ceciliæ, & Franciſci Ducis patrem ſuſcepit. Mortua vero coniuge, Romam à Paulo III. Pont. Max. vocatus, & in Germaniam Legatus miſſus non multo poſt Cardinali dignitate eſt honeſtatus, mox Cremonæ Epiſcopus declaratus, vbi cum an. Sal. MDL. prima ſacra celebraſſet, non multo poſt deceſſit anno ætatis LVI. Humatus eſt in Eccleſia Cathedrali cum ſequenti epitafio à pijs filijs poſito.

b Boſſ. de principe n. 208.

Nicolaus Sfondratus, qui Greg. XIV. fuit.

Franciſcus Sfondratus hic quieſcit Baptiſtæ illius F. qui, & Senator, & Conſiliarius Ludouico Sfortiæ valde carus fuit, ob multas nobiles legationes, quas miſſu ipſius obiuit ad omnes, & Reges, & Illuſtres Reipub. & ob admirabilem intelligentiam Iuris à Carolo Allobrogum Duce Senator creatus eſt. Poſteaq; à Franciſco II. Inſubrium Duce in ordinem Senatorum Mediolani adſcriptus, in ea dignitate à Carolo V. Imp. cum in ipſius ditionem ciuitas rediiſſet, retentus fuit, auctusq; conſiliarij gradu. Mortua vero vxore Anna Vicecomite lectiſſima fœmina, ab eodem ſumma cum poteſtate Senas miſſus eſt, vt eam Rempub. diſcordijs vexatam, conſilio ſuo regeret, à quibus ob egregia ipſius merita, ciuitate donatus eſt, & pater patriæ appellatus. Poſtea Romam à Paulo III. Pont. Max. euocatus in Germaniam paulopoſt miſſus fuit, ab eodemq; in ampliſſimum Cardinalium numerum cooptatus ad Carolum Imp. magnis de rebus legatus eſt,

est, ornatus demum a sapientissimo, acerrimiq; iudicij se ne omnibus honoribus, quibus summi antistitis persona decorari potest, mortem obijt anno MDL. Cremonæ Patriæ Episcopus, Nicolaus, & Paulus eximia pietate præditi filij hoc monumentū posuerunt. Vixit annos LVI. Menses IX. Dies VII.

IO. ANTONIVS RVBEVS ALEXANDRINVS.
Cap. CLXVI.

Rancisco Curtio successit in matutina lectione Io. Antonius Rubeus Alexandrinus. Is primo Ticini, deinde Valentię, a mox Taurini professus Ducis Sabaudiæ Senator Palatina, & Equestri dignitate est declaratus. Demum Francisco Curtio defuncto, Patauium vocatus, primam cathedram cum mille aureorum stipendio obtinuit, & M. Mantuam Antagonistam habuit.

a Io. Anto. Rube. in l. non solum. §. morte. sub n. 212. ff. de op. no nuncia.

M. Mantua.

Vir magnæ fuit memoriæ, sed minus perspicuæ doctrinæ, & plus iusto atrogans. intemperantiùs cum collega agere consueuerat. Ambitiosas etiam contentiones cum Mariano Socino ibi vespere docente exercuit, quicum de loco contendebat, & vt sugillandi hominis occasionem nancisceretur, relictis suæ lectionis articulis, in arguendis illius opinionibus tempus conterebat. Cum vero immiti podagra laboraret, sepius à legendo vacabat. Demum longa, difficiliq; ægritudine contracta obijt Anno MDXLIV. xvi. Kal. Aprilis, Margarita vxore, & liberis superstitibus, & in D. Ioannis in Viridario templo cum hac inscriptione sepultus.

Io. Antonio Rubeo Alexandrino Patricio Supremi Senatus Sabaudiæ Senatori Equiti, Comitiq; Cæsareo optimo viro, & Iurisconsulto, & in profitendo Iure Ticini primum, deinde Valen-

tiæ, tum Taurini, postremo Patauij primum locum summa cum gloria consecuto, Margarita uxor, & mœstissimi filii posuere. Vixit an. LV. Men. III. Dies XVI. Obijt anno MDXLIV. XVI. Kal. Aprilis.

AEMILIVS FERRETTVS. Cap. CLXVII.

Errettorum familia nobilis, ac peruetusta Rauenna originem trahit, vt auctor est Io. Petrus Myletensis Episcopus. Inde orti Marci Iurisconsulti progenitores Castrum Francum celebre Hetruriæ oppidum se contulere. Anno M CCCC LXXXIX. die XIV. Nouembris eo in loco natus est Dominicus, postea Æmilius dictus patri Marco primogenitus, qui primum in liberalibus artibus vsq; ad annum XII. accuratè instructus, post eam ætatem Pisas ad discendum Iuris prudentiam est missus tempore, quo ibi Philippus Decius magna nominis fama docebat; Camillum Petrucium Senensem in iure ciuili, & Io. Crotum in Pontificio per triennium audiuit. Inde Senense gymnasium biennio frequentauit.

Mox Romam profectus Cardinali Saluiato Florentino à secretis fuit; ibi cum in amplissimo Cardinalium, & Episcoporum cœtu Iuris propositiones magna cum laude disputasset anno ætatis XIX. in Iurisconsultorum numerum est relatus, quibus auspicijs pro Dominico nomen Æmilij sibi adsciuit. Tum profitendi munus oblatum accipiens titulum de Rebus creditis tanta nominis fama est interpretatus, vt Leo X. Pont. Max. eum sibi à secretis adsciuerit.

Eo munere aliquot annis functus, illud sponte reliquit, & domum reuersus apud suos biennium transegit; Sed in rixa occiso patre Marco, natale solum reliquit, & Tridinum Montisferrati in Liguria oppidum se contulit, vbi

annos

annos quatuor moratus, vxore ex Splendida familia ducta, sex filios & filiam suscepit. Eius regionis Marchio, qui partem Gallorum exercitus cum Lautreco ducebat, in ea expeditione Romam, ac Neapolim secum Æmilium duxit, sed rebus infeliciter succedentibus, cæsisq; Gallorum copijs, dum domum Æmilius remeat prope Mediolanum ab Hispanis capitur, quibus sexcentis aureis solutis opera Caroli fratris est dimissus.

Exinde in Galliam profectus Valentiæ Ius ciuile docuit. Cumq; eius nominis fama ad Franciscum Gallorum Regem peruenisset, ab eo accitus inter centum Viros Senatus Parisiensis adscribitur anno M D XXXVI. Mox ab eo ad Venetiarum Ducem, deinde ad Florentinos Legatus missus munus demandatum magna diligentia peregit. Quare a Marchione Montisferrati permittente Francisco Rege, ad Carolum v. in Hispaniam est destinatus. Cæsarem in Africam cum exercitu euntem est secutus. Mox in Galliam reuersus à Francisco Rege rursus ad Florentinos tum à Cæsare obsessos Legatus missus annum apud eos consumpsit.

Tandem subactis Florentinis, Gallias repetijt. Vnde aulam in Hicenum conuentum est secutus, eo enim Paulus III. Pont. Carolus v. & Franciscus Rex conuenerant; illis comitijs solutis, Æmilius cum Senatu Parisiensi se abdicasset, Lugdunum concessit. Interea a Duce Florentiæ accersitus, ciuis Florentinus declaratur, sed ipse in Galliam reuersus D L. aureorum salario Auenionem ad Ius ciuile docendum vocatus nondum exacto triênio DCCC. aureorum, ac demum M. honorarium in ea vrbe primus obtinuit.

Vir facundissimus, ac mirificè in pauperes liberalis fuit. Suggestum perelegantem magno artificio, ac sumptu suo ære extrui curauit, cum hac inscriptione. *Peritum orno, imperitum dedecoro*. Falso quoq; rumore allato, Iacobum Nauarium legum professorem Auenionem Roma redeuntem, quò Legatus profectus fuerat, à Barbaris captum statim

statim centum aureos ad ipsum redimendum cognatis obtulit. Extra vrbis mœnia frequenter deambulabat, raro cænabat, aut parcissimè id faciebat. A cibo si confabulationes deerant, lyram pulsabat. Multus in cogitando, se plus meditatione, quàm lectione proficere dictitabat. Statura medioeri, pulchro, & bene compacto corpore, gradum incedendo accelerabat. Vestitus modestus, domum splendidè ornatam, atq; instructam habuit.

A' Venetis Patauium inuitatus est, vt Hieronymo Cagnolo substituerent, & sæpe a Valentinis, & Valentiæ doceret; Delphinatus etiam Senator est designatus. Plura in Ius ciuile scripsit, & librum de Signo, & Ratione inscriptum, in quo multas leges interpretatus est, & alterum Bartoli Euerriculum nuncupatum, in quo eius errores congerit; Notas in Institutiones, Opinionum volumen, Responsa, nec paucas Epistolas edidit. Opus etiam de Armorum ratione lingua Hetrusca composuit.

Vxore ac liberis amissis, Marcum Nicolai Fratris filium hæredem scripsit; ardenti febre correptus piè decessit, Auenioni xv. Iulij. anno MDLII. hora, qua ex ædibus ad docendum solebat egredi, annum agens LXIII. magna pompa elatus, sepultus est in æde D. Dominici in sacello D. Sebastiano dicato. Vnicè tam à ciuibus, quam auditoribus dilectus ingens sui desiderium reliquit, quod Simonis Crauetæ exemplum ostendit, qui Aemilij Cathedræ subrogatus, cum in prima oratione eum perstrinxisset, ab omnibus explosus, & vrbe eiectus, coactus est discedere.

MAR-

MARCVS MANTVA BONAVIDIVS PATAVINVS.
Cap. CLXVIII.

EX Petro Bonauidio peritissimo Medico, ac summæ probitatis viro, qui, Mantua Patauium sede translata, Mantuæ cognomentum tulit, natus est Marcus anno Salutis MCCCCXCI. VII. Kal. Decemb. Is ex humanioribus studijs, in quibus non mediocriter excelluit, ad ciuilis, Pontificijq; Iuris disciplinam se contulit. Inter alios Præceptoribus vsus Iasone, Carolo Ruino, & Hieronymo Butigella Papiensi clarissimo Iurisconsult. qui postea Romæ decessit, laurea honestatus, cum in minoribus lectionibus rerum copiam, dicendi facundiam, ac insignem memoriam, qua præcipuè claruit, ostendisset, Senatus Veneti iudicio Ius Pontificium per decennium explicuit. Deinde ad Iuris ciuilis lectiones matutinas interpretandas traslatus Achilli Senensi Salernum conducto suffectus est; Ac demum, quod nulli Iurisconsulto Patauino antea contigerat, DCCC. florenorum stipendium obtinuit; Collegas habuit Franciscum Curtium Iuniorem, Io. Antonium Rubeum Alexandrinum, Hieronymum Cagnolum, & nouissime Tiberium Decianum Vtinensem.

Franciscus Curtius iunior. Io. Anton. Rubeus Alexandrinus. Hieron. Cagnolus. Tiberius Decianus Vtinensis.

Non tantum docendo, sed etiam in capitalibus Iudicijs reos defendendo magnam famam adeptus est. In extemporanea latinè loquendi facultate promptus, sæpenumero bis eodem die in coronandis Doctoribus fœliciter orauit; Tantumq; sibi auctoritatis comparauit, vt nemo sine eo auctore legum tyrocinium deponeret. A' ciuibus Princeps legationis factus pro Patria, Francisco Donato Venetarum Principi creato luculenta oratione est gratulatus.

Nec

Nec semel ab amplissimo Senatu de rebus arduis consultus prudenter respondit. Antiquitatibus verò mirifice delectatus, Statuarum, ac præcipuè Numismatum magnis sumptibus non mediocrem copiam comparauit, quibus bibliothecam splendide exornauit. His addidit veras multorum Iuris interpretum effigies quas ex diuersis locis conquisiuit.

Scripsit in vtroq; Iure XL. volumina, multa rerum varietate, & copia refertissima commentaria, scilicet Collectanea, Dialogos, Scholia, Centurias, Apophthegmata, Problemata, Æquilibrium, Enchiridia, Epitomata, & id genus plurima, quæ singula longum esset enumerare. Poetica etiam delectatus nonnullas lucubrationes in Franciscum Petrarcham, suppresso auctoris nomine, edidit. Moribus præclarus, insigni etiam humanitate præditus fuit, ac in iudicando de alijs benignissimus, & ab omni penitus inuidia alienus; & quos æmulos habuit, semper excepit comiter, officijs iuuit, atq; omni gratia est prosecutus. Bonæ fuit valetudinis, viridisq; senectutis, si quidem vltra LXXXI. annum firmis viribus, & prospera corporis sanitate vixit; Ac bis tantum doloribus arthriticis per multos dies afflictus raró aliàs morbo laborauit.

Diu superstes neminem in collegio Doctorum Patauinorum per multos annos vidit, quos illud ingrediens inuenit, quod & L. Piso pater Pisonis illius, qui a Valerio Festo persummum facinus in Africa occisus est, dicere consueuerat; Neminem se videre in Senatu, quem Consul ipse sententiam rogasset, tam angustis terminis humana vita concluditur. a Vxorem habuit, quam sine prole amisit. Io. Andreæ fratris minori Medici morte in extrema senectute maxime contristatus est, illi totius rei familiaris curam reliquerat, quam postea Petrus Iurisconsultus ex eo nepos suscepit. Viuens præter splendidas ædes, amænosq; hortos magnificum mausoleum in proximo templo Eremitanorum sibi fecit, cum hoc Epitaphio.

a *Plini. iuni. lib. 3 epist. ad Caninium Rufum. epist. 7.*

M. Man.

M. Man. Bon. Patauinus Iurifconf. Io. Petri F. ex præsentibus futura profpitiens prater catera Mon. hoc S. V. F. C. Menfe Maio MDXXXXVI.

Ipfe poftea deceffit anno MDLXXXII. M. Martio an. ætatis XCIII.

ANDREAS ALCIATVS MEDIOLANENSIS.
Cap. CLXIX.

OMnes, qui ante fe Ius ciuile interpretati funt, dicendi ornatu Andreas Alciatus Mediolanenfis longè fuperauit, qui candida Latini fermonis eloquentia, ac græcis infuper literis imbutus primus noftros Iurifconfultos latinè loqui docuit, quos ante fe blateraffe, non locutos fuiffe dicebat. In omni deniq; difciplinarum genere ita verfatus eft, vt abfolutam Iurium eruditionem eum obtinuiffe mirum videatur.

Ex Ioanne pecuniofo negotiatore Mediolani ferè nullo parentis dolore natus, & educatus fuit. Ticinum ftudiorum caufa miffus Iafonem præcipue audiuit, & Bononiæ Carolum Ruinum; Demum anno MDXVII. vix. XXII. ætatis annum egreffus, Ciuilis, Pontificijq; Iuris profefforijs Infignibus primum ornatus, nouo apud noftros fcribendi genere paradoxa, & difpunctiones in publicum emifit, quæ Barbaris fruftra infectantibus, aut ineptis literatoribus mordentibus, maximam ei in prima iuuentute laudem compararunt.

Primum itaq; Ticini profeffus, poftea Auenioni docuit. Deinde An. MDXXVIII. Bituriges, quò magna ftudioforum multitudo ad eius famam confluxit, amplo MCC. aureorum ftipendio à Rege Francifco eft conductus, vbi celebri difputatione peracta, de Verborum fignificatione

ante omnia titulum explicuit. Semel à Delfino, qui est primogeniti Regis titulus, auditus CCCC. aureorum numismate, quod illi eius vrbis ciues obtulerant, pro insigni munere donatus est. Liberalis Princeps Pompeium Magnum imitatus est, qui Rhodi, & Athenis singulis artium liberalium professoribus talentum donauit.

Cæterum non multis annis Andreas in Gallijs esse potuit; Si quidem à Francisco Maria Mediolani Duce pœna publicationis bonorum vocatus, domum reuerti coactus est, vbi Senatoria dignitatę honestatus, aliquot annis eodem stipendio Ticini docuit, donec ob ingruens bellum intermisso Papiæ gymnasio, Bononiam in abeuntis Parisij locum vocatus anno M D.XXXII. mille ducentorum aureorum honorario per quadriennium ibi docuit. Exinde eodem stipendio Ticinum reuocatus, celeberrimam eam Academiam fecit, qua rursus post biennium propter resurgentia bella intermissa, ab Hercule II. Ferrariam cum M CCC L. aureorum salario conductus, illud gymnasium antea destitutum frequentissimum reddidit. Tanta enim erat eius nominis celebritas, vt quòcunq; illum plurimi Auditores sequerentur.

Interea contigit Paulum III. Pont. Ecclesiæ vrbes inuisentem eò proficisci, vbi Alciatum comiter exceptum, & ab omnibus Præsulibus non sine magna admiratione spectatum, ad Ecclesiasticos honores, & tùm, & alias sæpius inuitauit. Sed cum temerè profitendi munus deserendum non esse arbitraretur, solo Protonotariatus honore contentus ab alijs abstinuit. Cęterum post quadriennium, quàm Ferrariam venit, restituta Ticinensi Academia, eò reuerti compulsus, Mediolani iterum Senatoriam, & Palatinam dignitatem à Cæsare obtinuit. A' Philippo quoq; Hispaniarum Rege, cum Papiam venisset, aureo torque donatus fuisse dicitur.

Auarior habitus est, & cibi auidior. Veteres Iurisconsultos imitatus Responsa reddebat breuissima, quæ duobus tantum aut tribus Iuribus nitebantur. In opulenta causa

causa cùm CCC aureos recepisset, pluresq; *Mariano Socino* numeratos fuisse audiuisset: *Meliorem, inquit, habuerunt negotiatorem, non Iurisconsultum.* Raro in publico Auditorum argumenta audiuit, aut ea paucis verbis diluit: Et cum semel de [illegible], alij quam prælegens soluerit, quæstione interrogaretur, vnico verbo respondit, idem, & discessit.

Æstiui caloris impatiens à prandio raro grauioribus studijs incumbere consueuerat, sed vel aleæ lusu, vel poetæ, aut alicuius historiographi lectione detinebatur. *Matrem* diu habuit superstitem, qua defuncta, collegium studiosorum Ticini instituere voluit: sed à petulantibus iuuenibus iniuria affectus, mutata voluntate, Franciscum Alciatum, quanquam longa cognatione remotum, sed magnæ spei iuuenem, quem apud se aluerat, & sustentauerat, nominis, ac professionis hæredem reliquit: qui in eius defuncti cathedra succedens breui celebris factus est. Postea literis Borromei Cardinalis, quem discipulum habuerat, Romam vocatus à Pio IIII. Episcopus, & Datarius, ac demum Cardinalis est declaratus.

Franciscus Alciatus Cardinalis.

Obijt Romæ, sepultus est in Ecclesia S. *Mariæ* de Angelis ad Thermas Diocletianas cum hoc Epitaphio.

D. O. M. S.

Et memoria Francisci Alciati Mediolanensis tit. S. Mariæ in Porticu S. R. E. Præsbyteri Cardinalis virtute, humanitate, officio, I. V. scientia, ac cæteris omnibus disciplinis florentissimi Carthusiensis familiæ protectoris. Vixit ann. LVIII. M. II. D. xviij. Obijt anno Sal. MDLXXX. xiij. Kal. Maij.

Paulo inferius

Virtute vixit. Memoria viuit.

Gloria viuet.

Andreas verò plurimis in vtrumq; Ius interpretationibus, quæ notissimæ sunt, editis, ex cibo, quem largiorem sumere consueuerat, morbum contraxit, & cum LVIII. ætatis annum non excederet, obijt An. M DL. Prid. a Id. Ianuarij, & in D. Epiphanij templo cum hoc Epitaphio sepultus fuit.

a Soci. iuni. cons. 32. sub n. 3. lib. 4

Andreæ Alciato Mediolan. Iuriscon. Com. Proto. Apo. Cæsq; Senatori, qui omnium doctrinarum orbem absoluit, primus legum studia antiquo restituit decori. Vixit annos LVIII. Menses VIII. Dies IIII. Obijt pridie Idus Ianuarij MDL.

Vir fuit corpulentus, proceræ staturæ, patentibus, & prominentibus oculis, latis, & crassioribus labijs, ac fusci coloris.

HIERONYMVS CAGNOLVS VERCELLENSIS, ET TIBERIVS DECIANVS VTINENSIS.
Cap. CLXX.

Iem functo Patauij Io. Antonio Rubeo Alexandrino anno MDXLIIII. eius loco in matutina lectione Hieronymus Cagnolus Vercellensis successit. Is cum Taurini diu docuisset, Sabaudiæ Ducis Senator creatus, & Equestri dignitate exornatus fuit. Demum Patauium conductus M. Mantuam Bonauidium concurrentem habuit. Cum minus expeditam pronuntiationem haberet, primis annis non admodum pleno auditorio docuit. Postea verò clarior factus magna frequentia profiteri cœpit, donec mille & ipse aureorum stipendium meruit.

Vir

Vir fuit multæ lectionis, & potius laboriosus, quàm subtilis, sed qui à solida, veraq; doctrina non discessit; In regulas Iuris, & matutinas lectiones satis erudita commentaria edidit. Cum instantibus Bacchanalibus ab Auditoribus exploderetur quasi futura præsagiens monuit, vt audirent, quod se modico adhuc tempore essent visuri. Nec dicto euentus defuit; Si quidem intrà paucos dies febre correptus strangurìam pati cœpit, ac demum Kal. Februarij ante diluculum anno M D LI. cum nondum sexagesimum ætatis annum attigisset, non sine magno Academiæ luctu obijt, liberis post se relictis. In D. Francisci templo cum vera effigie, & hoc Epitaphio conditus fuit.

Hieronymo Cagnolo Vercellensi Viro opt. & in Iuris ciuilis scientia inter nostræ ætatis eminentissimo, ac propterea Taurini primum, deinde Patauij maiore stipendio, quam quisq; alius, Ius ciuile magna cum laude, atq; omnium admiratione professo, nobili genere, Illustrissimi Ducis Sabaudiæ munere Senatorio, & Equestri dignitate perfuncto, Fil. erga talem Patrem pietate hoc monumentum Pos. Vixit an. LIX. Obijt Kal. Februar. MDLI.

Huic Tiberius Decianus Vtinensis successit, qui ex Iurisconsulto natus primum in Patria, deinde Venetijs Aduocati officio functus, mox Vicentiæ, & Patauij Bernardo Nauagerio Prætori, qui postea Cardinalis fuit, assedit. Inde ad Criminalium lectionem CC. florenis conductus, nondum eo munere expleto, Francisco Venerio, qui deinde Dux fuit, assedit. Demum Cagnoli loco suffectus magna auditorum frequentia, peramploq; stipendio Patauij docuit, ibiq; sepultus est cum hoc Epitaphio. *Tiberius Decianus Vtinensis.*

Tiberio Deciano Patritio Vtinensi comiti Equitiq; Clarissimo Iuris prudentum consultiss. Oratori eloquentiss. Litium in prætorijs prouintijs di iudicandarum disceptatori æquissimo, & in Patauino Gymnasio sc mota æqualitate supremam cum sempiterna gloria dignitatem consecuto, cum à Ser. Reip. Ven. vt sibi in rebus de Iure tractandis oblato supra ordinario Interpretis loco amplis. præmijs ad vrbem accerseretur, cum summo omnium mærore anno ætatis suæ septuagesimo tertio sanctissimè mortuo.

Nico-

Nicolaus Iur. C. Ioannes Franc. & Roncadinus Patri pientissimo Monumentum hoc fac. cur. obijt 7. Idus Feb. M D.LXXXI.

Hic cineres Magni Deciani, sufficit illud,
Disces audito nomine, quantus erat.

ALBERTVS PANCIROLVS REGIENSIS.
Cap. CLXXI.

GVido Ioannes Pancirolus ex Antonio natus vir integerrimus, & negotijs, quæ exercere curabat, Regij clarus, Melchiorem D. Iacobi, & Philippi Rectorem, & Philippum, qui D. Augustini Heremitanorum Obseruantium religionem professus est, & Simonem, ac Ioannem fratres habuit. Ex Ludouica verò Lancea vxore nouem filias suscepit, quæ cum maximè angeretur, quod marem parere non posset, D. Alberto vouit, si filium sustulisset. Itaq; an. MCCCCXCI. nato à tutelari Diuo Alberto nomen imposuit. Alium postea peperit, quem auum paternum renouans Antonium Mariam appellauit, qui Obseruantium Minoritarum religionem ingressus Franciscus est vocatus.

Albertus verò decennis patrem amisit, vnde pupillus in sororibus nuptui locandis maximè laborauit, cum magnâ patrimonij partem ijs tradere cogeretur. In humanioribus eruditus XVII ætatis anno primum Ticini Iasonem, deinde Bononiæ Carolum Ruinum sex annis audiuit, quo tempore sæpissimè differendo, & cum præceptoribus congrediendo clarus euasit. Demum veniente deponendi tyrocinij tempore, Ferrariæ an. ætatis XXV. à Io. Maria Riminaldo lauream accepit; In Patriam magna nominis fama reuersus primo, quo venit, die, in magnis caussis patronus vocatus clientum expectationem non fefellit;

In

In diesq; celebrior factus in foro Clarissimus euasit.

Cum verò festis diebus in Chartophylacio publica Iura frequenter euolueret, in ijs nullus eo doctior euasit. Acerrimus patriæ propugnator, eius gratia, potentium inimicitias non recusauit. Cum Ciuitas militum hybernis grauaretur, ad Prosperum Columnam Mediolanum Legatus missus, ac sæpissimè ad Principes Attestinos Ferrariam, nullum pro Ciuitate laborem, aut incommodum vnquam renuit, eamq, toto vitæ tempore constantissime defendit. In veri peritia tanti in vrbe habitus est, vt cum res pro certa affirmare vellent, eius Albertum Pancirolum auctorem facerent.

Post annum quam domum reuersus est, Chaterinam Lolliam XIV. annorum puellam vxorem duxit, ex qua Antonium Mariam, & Guidum Pancirolum, qui postea Patauij Ius ciuile professus est, sustulit, sed ea, crassante peste, anno MDXXVIII. defuncta, post sex annos Dorotheam Parisettam secundam vxorem habuit, ex qua Io. Baptistam Iurisconsultum suscepit, qui Tergesti, & Corrigij ius dixit, sed ea quoq; post sex annos defuncta, postea in viduitate vixit.

In educandis liberis solicitus, in Christiana disciplina eos retinere maximè studuit. Vir fuit tenacissimæ memoriæ, & in respondendo tam promptus, vt ex tempore de certo iure non sine omnium admiratione passim responderet. Quare confluentibus ad eum Clientibus, eius domus vrbis Oraculum habebatur. Vita integerrimus, etiam nonnullis hoc tentantibus, corrumpi nunquam potuit.

Lingua velox, moribus humanus, colloquio iucundus, & valde hilaris, cæterum iracundus fuit, sed qui iram non teneret. Vestium habitu mediocris, domi tamen semper splendide vixit. In Vrbe contiguis ædibus emptis, magnificè fabricauit. Alia quoq; ruri commoda ædificia extruxit, cibi, potusq; parcissimus, breuis somni fuit; Bona valetudine vsq; ad senectutem vitam degens, cum septuagenarius factus est, difficili catarrho laborari cœpit, a quo

assidue

assidue exagitatus eo tandem morbo LXXIII. agens annum decessit, primum lenta febricula correptus, vbi decubuit, vltimam sibi diem venisse dixit.

JOANNES SICHARDVS. Cap. CLXXII.

Oannes Sichardus Georgij, & Christinæ filius natus est in Bischeffshcimij ad Tuberum flumen Franciæ Orientalis Oppido. Pater ex opifice Pandochæus factus meritoriam artem exercuit. Ioannes primum in Erdeordiensi Academia, deinde in Eugolstadiensi in humanoribus eruditus, alios docere cœpit. Inde Monachium Bauariæ Metropolim à magistratu ad instituendos eius Ciuitatis liberos honesto stipendio accitus, ludo litterario aliquandiu præfuit. Mox anno M D XXII. Friburgum migrans, nobiles, & ingenuos adolescentes instituit; interea Euam Florentij Hesleri mercatoris filiam adamauit, & inscio patre, vxorem duxit, qui cognita Sichardi eruditione nuptias comprobauit.

Biennio Friburgi exacto, Basileam accersitus publico stipendio per quinquennium ibi Rhetoricam, latinosq; auctores explicuit; ibi ope diplomatis Ferdinandi Ducis Austriaci ex vniuersis Germaniæ Bibliothecis plures libros restituit, & Codicem Theodosianum, Caij Institutionum libros duos, Iulij Pauli receptarum sententiarum quinq; em[...]gauit, nec pauca præmia à Principibus viuis retulit, qui[...]s ea opera inscripsit, sed Codicis Theodosiani octo tant[...] libros ab Aldarico Rege contractos, mutilatos, ac mend[...]sos cum edidisset, alijs octo additis, Ioannes Tilius locupletauit.

His

His actis Sichardus Friburgum rediit, vbi Ioannis Manlij Iuriscons. qui à consilijs Maximiliano fuerat, Bibliotheca empta, sub Vldarico Zasio, & Sebastiano De rero vnà cum Ioanne Ficardo conuictore Iuri operam dedit, & vterq; à Derero Codicis interprete anno MDxxxi. iuris Lauream accepit; Sichardus biennio post huic studio incumbere cœpit, Ficardus anno ætatis xix. qui statim in patriam profectus est. *Vldaricus Zasius. Sebastianus Dererus.*

Cum vero Vldaricus Vuinterbengensium Dux in antiquam dictionem, vnde eiectus fuerat, restitutus Tubingensem Academiam restitueret, Simonem Grineum Basilea ad humaniores litteras explicandas, & Sichardum ad Codicem interpretandum anno M D xxxv. conduxit, in eoq; munere vsq; ad vitæ extremum permansit, & à Norimbergensibus pro aduocato, & à Carolo V. pro assessore accersitus. Præter Interpretis officium & Vldarico Duci, & Christophoro eius filio, proprio salario constituto, à Consilijs fuit. Dictare solitus remissiùs, tardiùs pronuntiabat. Eius in Codicem prælectiones extant.

Corripiebatur crebro nunc vesicæ, nunc Lienis morbo, donec in morbum exitialem incidit, anno itaq; M D LII. VIII. Kal. Septemb. condito testamento, cum prole careret, vxorem in ampla hæreditate instituit, quæ postea Lorboro...... nupsit. Filijs sororum prius defunctorum quædam legauit, & patriæ, ac Tubigensi Reip. duo aureorum millia in pios vsus conuertenda. Decessit IX. Septemb. magna funeris pompa elatus in D. Georgij templo est humatus; Matthias Garbitus Græcarum litterarum tunc temporis Tubingæ publicus professor funebri oratione laudauit. Lapidi Sepulchri hoc distichon est insculptum.

Conditor hic iuris vertex vtriusq; Sichardus
O quantum claudit paruula terra virum.

RAINALDVS PETRVCIVS, LVDOVICVS BORGHESIVS, ET HIERONYMVS MALVOLTVS SENENSES.

Cap. CLXXIII.

Emo Rainaldo Petrucio Senensi gratiosior cathedram ascendisse creditus est, qui procera statura eminens grato, & pulchro ore non minorem maiestatem, quàm singularem eruditionem ostendebat. Is Fridericum, & Ioannem maiores, alterum in Pontificio, alterum in Iure ciuili clarissimos viros nactus, eorum vestigia sequi voluit. Ac primò in Patria professus, demum Pisis in prælegendo primum locum tenuit, vbi celebris Intronatorum Academia originem sumpsit. Quatuor enim ex suis ciuibus optimæ indolis Iuuenes, Arsiccium, Sodum, Masconertem, & Flauum in Iure discipulos alebat, qui legum studijs minus dediti, politioribus literis impensius incumbebant, ac Francisci Petrarcæ carmina inter se familiariter interpretabantur, Arsiccio præsertim impellente, qui etsi corpore deformis propè monstrum referret, præclarum tamen ingenium malè habitans habebat. Præceptor reprehensos cum parum audientes inuenisset, illos se Intronatos fingere dictitabat, quo nomine surdiores à Senensibus vocantur. Id ipsi in iocum vertentes se inuicem Intronatos appellare cœperunt. Senas postea reuersi, alijs acutioris ingenij viris sibi aggregatis, celebrem eius nominis Academiam instituerunt. Cæterum Rainaldus à Paulo III. Pont. Max. Romæ Consistorij

Fridericus, et Franciscus Petrucij.

Intronatorũ Academia origo.

ftorij Auditor creatus non multo post occubuit. Nihil post se scriptum reliquit, sed ob nominis claritatem prætermittendus non fuit.

Iisdem diebus Ludouicus Borghesius, & Hieronymus Maluoltus vtriq; Senenses floruerunt. Ille cum primum in Patria locum tenuisset, demum Maceratam conductus obijt an. M D XLI. Hic verò cum & ipse diu Maceratæ docuisset, Pisas vocatus primam matutinæ lectionis sedem obtinuit, sæpiusq; a Cosmo Florentiæ Duce ad diuersos Principes Legatus missus quadragenarius Pisis occubuit, & in Patriam relatus in templo maiore vera eius effigie sepulchro imposita conditus fuit. *Ludouicus Borghesius.* *Hieronymus Maluoltus.*

VIGLIVS ZVICHEMVS PHRYSIVS.

Cap. CLXXIV.

Viglius Zuichemus Phrysius cum magnam ingenij indolem præseferret, Bernardi Buchonis patrui, qui Decanus Hagensis fuit, pecunia maxime adiutus liberalibus studijs incubuit; In Galliasq; & Italiam missus eximios viros Andream Alciatum, & Patauij Franciscum Curtium iuniorem audiuit. Interea verò amisso patruo, cuius opibus sustentabatur, Ius ciuile deseruisset, nisi a Gerardo Mulerto Caroli v. Imperatoris consiliario ad cœptam prouinciam retinendam persuasus, &, vt aliqui volunt, proprio ære subleuatus fuisset.

Anno itaq; M Dxxxii. Patauij in professorum ordinem relatus tanta ingenij fęlicitate, & facundia Iustiniani Institutiones explicuit, vt ante se alios longè superauerit. Siquidem candidissima eloquentia, exactoq; iudicio singula exponens nihil vltra desiderandum reliquit. Præter luculentissimam hanc interpretationem etiam Institutio-

nes à Theophilo græcè conſcriptas magno ſtudioſorum commodo in lucem emiſit, quas ille, dum Conſtantinopoli Ius noſtrum profiteretur, non paucis latiùs explicatis, in græcum idioma verterat, vt Græcis latinâ legentibus Romanorum mores, & conſuetudo penitùs innoteſcerent, prout Angelus Politianus opinatur. a Præter illos enim, qui in Aula Auguſta verſabantur, cæteri græco, eodemq; vulgari ſermone vtentes latinæ linguæ minùs docti inueniebantur.

a in Miſcellaneis.

Eum librum Beſſarion Cardinalis Nicenus cum reliqua plurimorum voluminum ſupellectile ſecum in Italiam attulerat, & cum moriens nobilem bibliothecam triginta millibus aureorum comparatam Venetis commiſiſſet, has Inſtitutiones apud D. Marcum diu conſeruatas Petri Bembi opera Viglius habuit, & ignotas omnibus communicauit. Alias etiam Leonis nouellas Conſtitutiones, & partem Baſilici, quo totum ius cum nouellis Leo Imperator LX. libris complexus eſt, editurus erat, niſi in Patriam propere reuocatus alijs negotijs implicitus fuiſſet.

Mox Engolſtadi docuit, vbi cum tenue ſtipendium non augeretur, profitendi munus reliquit. Inde à Carolo V. Cæſare in Brabantia Bruxellis Senator, ac demum Senatus præſes eſt declaratus, ibi anno Salutis M D LXXVI. Ciuitate ab hæreticis occupata in carcerem coniectus, poſtea, vrbe recepta, eſt liberatus, b deinde Canonicus, Præpoſitusq; Eccleſiæ Gandauenſis, atq; Cancellarius, demum aurei velleris Eques creatus, poſtremoq; Batauię, ac Gheldriæ Præfectus reliquo vitæ tempore dicendo iuri operam dedit, in quo munere tantas opes cumulauit, vt octuaginta millium aureorum cenſum exceſſiſſe feratur.

b Cæſar Campanus an. 1576. lib. 7. vol. 1.

Louanij, vbi iam an. M CCCC XXVI. celebris omnium artium Academia erat inſtituta, nobile ſtudioſorum Collegium condidit, & aliud prius Adrianus P. M. extruxerat.

* * *

10.

IO BAPTISTA PLOTVS NOVARIENSIS. Cap. CLXXV.

Lota familia Nouariæ vetustissima & insignis fuit, nam Ioannes Plotus Ecclesiæ Nouariensis Archidiaconus anno Salutis MCCCLXXXVII. pro Vrbano VI. Pont. Max aduersus Robertum Antipapam Clementem VII. nuncupatum egregiam operam præstitit. Ipse vero Io. Baptista matrem Claram Catiam fœminam Illustrem habuit. Vxorem vero Angelam Torniellam duxit Io: Alouisij Vergani Domini filiam, ex qua tres filios suscepit Franciscum Mariam, Iosephum, & Io: Alouisium. Ipse nobile commentarium in L. si quando C. vn. III. an. Salut. MDLII. cœptum, quadriennio perfecit, quod magni operis instar excreuit. Hæc ipse in fine eius commentarij.

HIERONYMVS TORNIELLVS NOVARIENSIS. Cap. CLXXVI.

Ieronymus ex nobilissima gente Torniella Nouaria oriundus Ticini primo Philosophiæ, Theologiæq; mox Iuri operam dedit tempore, quo sæuum inter Gallos, & Hispanos apud Insubres bellum ardebat. Demum Iurisconsultorum lauream adeptus in eo Gymnasio Institutiones cœpit interpretari; Sed militari tumultu tota ea regione æstuante, inde coactus duce-

discedere anno Salutis M D XXIV. & suæ ætatis XXIV. Augustam Taurinorum se contulit, vbi plurimas propositiones ad numerum duorum millium non modo contra iurisperitos, sed philosophos, & Theologos magno cum honore strenuè propugnauit. Quare Hieronymo Cagnolo ibi tùm mane Ius ciuile docenti adiunctus est Antagonista.

Franciscus Veggius Papiensis.

Interea, pace inita, cum Franciscus Maria Sfortius imperium Mediolani recepisset, anno M D XXXI. Ticinensis Academia est restituta. Tum Hieronymus Torniellus ad Ius ciuile vespere interpretandum cum Francisco Veggio eò est conductus, sed precibus Caroli Subaudiæ Ducis Taurinum reuocatus, & Senatoria dignitate honestatus, Antonio Rubeo Alexandrino in vespertinas lectiones explicandas successit. Cæterum Francisco Sfortia Duce defuncto, cum recrudescente bello rursus ad arma ventum esset, docendi munus deserere compulsus Carolum Sabaudiæ Ducem sedibus suis expulsum Vercellas est secutus, vbi Senator per biennium Ius dixit.

Matth. Gribaldus. Guidus Pãcirolus.

Demum Patauium conductus vespere Matthæum Gribaldum, mox Guidum Pancirolum concurrentes habuit; Ibi cum annis XX. docuisset, Ticinum reuocatus cum mille aureorum stipendio, quod etiam ab amplissima Venetorum Rep. obtinuerat, per aliquot annos ibi docuit, donec septuagenarius factus occubuit. Vir fuit eminentis staturæ, facie liberali, ac præclaris, candidissimisq; moribus præditus. Cœlibem vitam coluit. Io. Baptistam ex fratre filium reliquit, qui aliquot annis Iura interpretatus cœptum munus deseruit.

Io. Baptista Torniellus.

VGO

VGO BONCOMPAGNVS BONONIENSIS, QVI FVIT GREGORIVS XIII. PONTIFEX MAXIMVS.
Cap. CLXXVII.

Oncompagnæ vetustissimæ Bononiensium familiæ caput Boncompagnus genti nomẽ dedisse videtur. Ex eo plures honestissimi viri inter alios Petrus nepos Iurisconsultus proauus Christophori descendit. Ex hoc Vgo an. Salutis MDII. ante horam noctis secundam VII. Idus Ianuarij natus est, qui & à Hieronymo Encarario in humanioribus studijs eruditus, in Iure ciuili Ludouicum Gozadinum, & Carolum Ruinum Regiensem audiuit. Quare anno MDxxx. XVII. Kal. Octob. Iuris vtriusq; Lauream adeptus in Collegium Doctorum cooptatus est, quod paucis, & difficulter conceditur. Triennio Institutiones Iustiniani, postea mane lectiones ordinarias professus est. Interea bis inter XII. primores patriæ Decuriones, quos Antianos vocant, electus, & semel Tribunorum plebis assessor, etiam inter mercatores Ius dixit.

Ita nouennio exacto, mense Octobri, fatis ad altiora vocantibus, Romam profectus, statim Senatori Vrbis in Capitolio Collateralis assedit. Mox officium, quod vocant Abreuiatoris de Parco maiori, adeptus, vtriusq; signaturæ Referendarius declaratus id munus diu tenuit. Celebrabatur tum Tridenti Synodus Catholica, ad quam missus Vgo ingenij dexteritate, & consilio in multis res Ecclesiæ iuuit. Itaq; Romam reuersus pro Io. Baptista Cicala

Cicala Genuensi tum Cameræ Auditore, qui postea S. Clementis Cardinalis fuit, causas ciuiles accuratè audiuit, cum criminalibus Hieronymus Federicus postea Marturanæ Episcopus præesset. Eiusdem etiam vices Legati tenuit in Latio, quod Romæ Campaniam nuncupant. Cum vero Cicala ad Cardinalem dignitatem promotus esset, vacante Auditoris officio, illud Vgo titulo Regentis integerrimè exercuit, & cum magna integritatis fama in dies cresceret, Secretarius Apostolicus factus, etiam Signaturam gratiæ, quam concessum appellant, obtinuit. Deinde anno M D LVIII. vestæ, quod Apuliæ Danniæ ad Garganum montem oppidum est, Episcopus renuntiatus, non multo post prima sacra celebrauit.

Mox ad Concilium Tridentinum, quod esset Antistes, accitus, apud Patres doctrina, & moribus claruit; Peracta Synodo Romam reuersus assistendi in sacello, quod Capellam vocant, Summo Pontifici tandiu munus habuit, donec anno M D LXV. IV. Idus Martias, qui dies D. Gregorio dicatus est, à Pio IV. Cardinali dignitate sub S. Sisti titulo est honestatus. Mox ad Philippum Regem Hispaniarum Legatus à latere missus susceptam prouinciã ex voto confecit. Inde egressus Signaturam (vt vulgò dicunt) Breuium Apostolicorum, quæ Cardinalibus tantum defertur, pro munere incredibili iustitia, & dicendi libertate vsq; ad Pontificatum exercuit, sæpe enim Pio V. aliqua extrà ordinem statuenti acriter restitit.

An. verò M D LXXII. Pio V. defuncto postridie quàm conclaue ingressus est, III. Idus Maij post horam XXII. omnium consensu Summus Pontifex est declaratus, & Gregorius XIII. dictus, quòd die D. Gregorio dicato Cardinalis esset creatus, suum purpureum Galerum cum titulo ipso S. Sixti Philippo Fratris filio dedit. Plurium iudicio, & ipsius etiam Pij V. eo honore dignus habitus, siquidem proxima sede vacante cum de nouo Pontifice eligendo tractaretur, eum cæteris prætulit. Ecclesiæ ergo regimen adeptus publica, priuataq; negotia diligenter

tra-

tractauit, singulorum enim causas, paucis interpositis diebus, studiosissimè, ac magna animi tranquillitate audiuit. Nusquam audacius loquentibus irasci, aut alicui minari est auditus, timidos blandiùs appellando confirmabat, rudes sæpe interrogando intelligebat, & omnibus mitis apparebat, de sontibus parcè supplicium sumi permittebat, in pauperes mirificè liberalis, magnam in subleuandis inopibus pecuniàm insumpsit, in se autem, & familiam parcus.

Anno Iubilei M D Lxxv. Portam Sanctam pro more aperuit, quo Principes, ac Prælatos per litteras Romam inuitauit, ac, vt quoscunq; faciliùs alliceret, in vniuersa Ecclesiæ ditione hospitibus victus, & equorum meritoriorum pretium taxauit, atq; in Æde Trinitatis eos, qui peregrinationis fidem fecissent, per triduum aluit, qui eam probare non poterant, satis erat, si Sacerdotis confitentis Romæ Symbolum ostendissent, quo homo peregrinus indicabatur.

Cum verò totam ferè Germaniam ad impietatem prolapsam cerneret, saluberrimum ad extirpandos hæreticos remedium, antea quidem inuentum, sed propè destitutum renouauit, atq; adeo omni studio ampliauit. Collegium enim Germanorum nuncupatum instituit, in quo Germanos pueros aluit, atq; in linguis, omnibusq; disciplinis, doctissimis viris ex Societate Iesu eò conductis, erudiri curauit, quorum numerus vsq; ad mille quandoq; fuisse fertur, amplasq; in eos educandos Ecclesiæ opes contulit. Aliud etiam Græcorum Collegium eo modo erexit. In Gratzi quoq; Stiriæ oppido Gymnasium erexit, in quo xv. adolescentes erudiri præcepit, ac singulis quinquagenos annuos aureos numerauit. Aliud eodem modo Pragæ, quæ metropolis est Boemiæ, introduxit, & Viennæ Austriæ Ciuitate xxx. iuuenes simili liberalitate aluit, & quinquaginta Olmutij, quæ Morauiæ, seu Marcomanorum est metropolis, in quos centenos menstruos aureos est elargitus. Academiam præterea Romæ,

accerfitis profefforibus memoratæ Societatis Iefu, inftaurauit, & magnificentiùs ædificauit.

Gratiani etiam Decretum multis fcatens mendis expurgauit, ac vagas Pontificum conftitutiones in vnum collegit, ac feptimum librum alijs Canonibus adiecit, Gregorianum nuncupatum. Annum deinde à C. Iulio Cæfare correctum, & nunquam amplius mutatum emendauit, qui aliquot diebus præter lapfus erat, & vt Pafcha fecundum Nicenæ Synodi normam celebraretur, ad tempora ab ea definita retraxit, ac decem diebus Octobri ademptis, iuffit quintam eius diem pro XV. nominari; id fuit anno M D LXXXII. itaq; Sole die vigefima prima Martij Arietis fignum tunc ingrediente, Pafcha poft eius lunæ plenilunium celebratur, id antea Andronicus Palæologus Imperator facere cogitauit, fed pluribus bellis impeditus, & quia alios Principes nouo anno non affenfuros dubitauit, à negotio deftitit. a

a *Niceph. Gregor. lib. 8. cap. De Pafchatis correctione.*

Hæc anni emendatio diuinitus eft comprobata; quodam enim Nucis genus reperitur, quod tota hyeme vsq; ad noctem D. Ioannis Baptiftæ folijs, ac fructibus velut arida caret, mane verò eius diei, more aliarum, folijs, fructibusq; induta reperitur. Hæc poft eius anni correctionem decem diebus priufquàm antea confueuerat, ideft eadem nocte D. Ioannis, quæ retroceffit, & non vt antea, virefcere cæpit. Exules fub eo impunè per Ecclefiæ agros funt graffati, quos cum milite confcripto coercere cæpiffet, catarrho extinctus eft die X. Aprilis Anno Salutis M D LXXXV. ætatis vero LXXXIV. cum an. XIII. minus menfe fediffet.

FABIVS ACORVMBONVS EVGVBINVS.
Cap. CCLXXVIII.

EX Hieronymo Acorumbono Eugubino eximio Medico natus est Fabius an. Salutis M D II. qui in prima iuuentute in Iurium studijs versatus non secus ac generosa planta, quæ citò fructus parere dicitur, XXI. ætatis anno segum rudimenta deposuit, ac post biennium quam Iurisconsultus creatus est, Patauij celebri auditorio Iustiniani Institutiones duobus annis professus est. Mox Romæ ædibus incendio combustis, vt res ex igne superstites colligeret, eò profectus Iuris Pontificij lectionem nullo concurrente, vel eo nullius nominis existente, obtinuit. Inde nondum exacto quadriennio, Patauium reuocatus primum Francisco Curtio, ac Marco Mantua Bonauidio, mox Io: Antonio Rubeo concurrens datus est: Postremo cum Mariano Socino magna Auditorum frequentia vespertinarum lectionum orbem impleuit.

Demum à Paulo III. qui tum Clementi VII. successerat, Romam vocatus, primùm Concistorialis Aduocatus creatus est. Mox nondum biennio expleto, Romæ Auditor fuit; exinde Paulus IIII. vtriusq; signaturæ Referendarium creauit, & in summis Christianæ Reipublicè reformandis negotijs in primis eius opera veluti viri integerrimi vsus est. Demum in breui descriptum Cardinalem designauit; Sed cum Caroli v. Cæsaris, cum quo dissentiebat, amicum cognouisset, non creauit; XVIII. annis Rotæ Auditor vixit, cuius an. x. Decanus fuit. Romæ decessit an. Salutis M D LIX. & ætatis LVIII. ac in D. Augustini æde sepultus est.

PETRVS CALEFACTVS PISANVS.
Cap. CLXXIX.

A Scorindianis nobilibus Pisanis Petrus Calefactus descendere creditur, qui captis Pisis à Florentinis cum cæteris omnibus patricijs patriam deseruere, ac Plombinum migrauere, ac postea domino loci familiares facti, eorum Quæstores fuere, inter quos Petrus, & Nicolaus Calefacti connumerantur.

Ex Nicolao anno M D III. Idus Iunij Petrus natus est Plombini, qui grandior natu factus, primus Senis sub Simone Borghesio, deinde Pisis sub Philippo Decio, & Hermanocio Deto, ac Bartholomæo Socino Iuri operam dedit. Demum à Decio Iurisconsulti laurea donatus lucæ, & Senis Iudicis officio functus est. Mox à Iacobo v. Plombini domino ad Carolum v. Legatus missus, ab eo cum Aquilæ Insignibus Equitis, & Comitis dignitate est honestatus.

Philippus Decius. Hermanoc. Datus. Bartholom. Socin.

Interea defuncto Iacobo tutor filio impuberi datus per biennium apud Cæsarem permanere coactus est. Inde domum reuersus Pisis interpretandi Iuris ciuilis munus obtinuit, ac Io: Francisco Vegrio Papiensi adiunctus post eius mortem illi successit. Marietam Tignosam vxorem duxit, ex qua tres mares Equites Pij IV. & Iurisconsultos, ac duas fœminas suscepit. In matutinas Iuris ciuilis lectiones scripsit, diuersa Responsa, & librum de Nobilitate edidit.

Io: Franciscus Vegrius Papiensis.

* * *

AN-

AYMO CRAVETTA SAVILIANENSIS.
Cap. CLXXX.

Ymo Crauetta Sauilianensis, quod nobile, & opulentum est Subalpinorum oppidum, Ioannem patrem eximium Iurisconsultum Genolliæ Dominum, Ioanninam vero ex Bencia gente matrem habuit, quæ omnino statuerat, eum à litterarum studijs omnibus abstinere, quod adolescens ea esset gracilitate, & infirmitate corporis, quæ labores illos haud ferre posset sine euidenti discrimine. Verum vt filio morem gereret, rem contulit cum Aymone confessario ex Dominicana familia viro, quem postea ob vitæ sanctitatem Beatum appellarunt. Is matri quasi diuinans dixisse fertur, *Permitte, vt filius tuus iuris prudentiæ, vt optat, operam nauet, fore nimirum, vt vir insignis euaderet, & Doctor celeberrimus.* Atq; ita Iurium disciplinæ sub Io: Antonio Rubeo, & Io. Francisco Curtio Præceptoribus tanta ingenij felicitate incubuit, vt ante legitimum tempus cum sexaginta florenorum honorario Taurini publicè docuerit. Deinde anno ætatis XXIII. legum tyrocinio deposito, Cunei, vbi etiam pater eodem officio functus fuerat, Ius dixit. a Mox ad forum Taurinense conuersus inter causarum patronos primas tenuit. a *Craue. cons. 186 sub n. 5.*

Cæterum XXXIII. ingressus annum, Franca Io: Francisci Purpurati eximij Iurisconſ. & Senatus Præsidis filia vxore ducta, cum bellum in Subalpinis inter Franciscum Gallorum Regem, & Carolum Quintum Cæsarem arderet, in arce Domini Cardeti vltra biennium sine libris delituit. Mox circa an. MDXXXVIII. mense Aprilis cum dimidio in Gallias Gratianopolim se recepit, vbi per septennium

tennium plura, quæ antea ediderat, Responsa concinnauit, ac Lugdunum imprimenda detulit. In redditu, dum Auenione transit, ibi detentus in Æmilij Perreti paulo ante defuncti cathedra successit, cuius opiniones dum impugnat, Auditores, quibus ille mirificè gratus extiterat, mirum in modum offendit.

Quare inde discedere coactus, Ferrariam se contulit, vbi à consilijs Herculis Ducis factus, etiam primum vespere docendi locum tenuit. Verum Ludouico Cato mane ibi docenti infensus, & peste etiam crassante, post biennium in patriam redijt. Inde Ticinum cùm mille aureorum stipendio conductus Camillum Plautium ἀντίταλον habuit. Ibi quinquennio exacto ab Emanuele Philiberto Allobrogum Duce, qui paterno imperio restitutus nouam in Montis Regalis ciuitate Academiam instituebat, eò reuocatur. Aliquandiu de eo Papiæ retinendo est disceptatum, tandem publicationis bonorum pœnam veritus discessit.

Ludouicus Catus.

Camill. Plautius.

Post annos octo à Bononiensibus ille mille trecentorum aureorum honorarium oblatum recusauit. Nec multo post anno ætatis LXV. defunctus Taurini, vbi profitebatur, magna funeris pompa in D. Dominici templum elatus fuit. Aliquo interuallo post Cadauer translatum est Sauilianum, ac sepultum in Ecclesia S. Dominici in Sacello, quod Gentilitium est Crauetarum, S. Io. Baptistæ sacro. Sobriè viuens semel tantum die cibum capiebat, tuncq; vno contentus poculo non tam vini, quàm aquæ exiguo vino superfusæ. Etsi studijs semper intentus rarò tamen ægrotauit, longa statura, atq; hilari facie fuit. Plures post se liberos reliquit, inter quos est Io. Franciscus Iurisconsf. qui ingenij acumine patrem se doctrina superaturum promittit. Ei positum est infrascriptum Epitaphium.

Io. Franciscus Crauetta.

D. O. M.

Aymoni Crauettæ Io. F. Genolliæ, C. D. Sauilianensi Iurisconsulto.

Qui

Qui primum Taurini Iura interpretatus, Tum Ferrariæ, vbi & Senator, Hinc Auenioni, Mox Gratianopoli, Inde Ticini, Tandem ad Montem Regalem, Taurinos deniq; fœliciter reuersus M.CC. COR. Aureorum honorario. Bononiam etiam, & Patauium longè ampliori accersitus, Cisalpinas, Transalpinasq; gentes in sui summam admirationem excitauit. Toto Orbe notus ita vt dixisse sat erat.

Crauetta est.

Vixit annos LXV. integros, ipse integerrimus obijt Anno M.D.LXIX. VI. Id. Octob.

Francisca Purpurata Vxor.

Io. Franciscus. I. V. Cons. Alexius, & Io. Baptista Crauetta filij Mœstiss. Poss.

IVLIVS CLARVS ALEXANDRINVS.
Cap. CLXXXI.

IVlius Clarus Alexandrinus proauum, Nicolaum Gambarutum auum, Alouisium patrem, & Camillum fratrem eximios Iurisconsultos habuit, a pater Mediolani Senator, proauus apud Siculos Consiliarius amplissimos dignitatum gradus est consecutus. Ipse anno M D L. in Ticinensi Academia annum agens xxv. Doctoris insulas suscepit quintusq; mensis nondum elapsus erat cum a Rege Mediolani Senator est declaratus quo tempore receptarum sententiarum librum componere cœperat, quem intra quinquennium absoluit.

a *Iulius Clarus, sententiarū lib. 3. in §. Donatio, quæst. 10. et 24.*

Aymo-

Aymonem Crauettam compatrem habuit, vt ipse scribit. a Deinde ex Senatore Præses Quæstorum extraordinariorum præfectus annonæ, & Curator à quarum publicarum a Philippo Hispaniarum Rege est creatus, vt ipse in Epistola ad practicam criminalem narrat. Mox Regentis titulo in Hispaniam vocatus causas Mediolani tractauit. Cum vero Genuensis Resp. ob veterum, nouarumq; familiarum discordias in magno discrimine versaretur, Clarus ad componendas dissensiones à Philippo Hispaniarum Rege est missus, sed ipse in itinere Cæsareæ Augustæ morbo correptus decessit. b

a *sententiarũ li. 2. in § feudũ. quæst. 8. vers. et hæc quidẽ Vide quæ scripsit antè librũ sentẽtiarũ in Epistola ad Consaluũ Ferdinãdũ à Corduba, & ad lectorem.*

b *Cæsar Campanus lib. Histor. mundi 6. vol. 1.*

HIERONYMVS ALBANVS BERGOMENSIS CARDINALIS.

Cap. CLXXXII.

Hieronymus Albanus Bergomensis nostra ætate insignis variam expertus est fortunam. Hic genere nobilis cum Doctor creatus in patriam remeasset, ac ducta vxore liberos procreasset, Michaelem Ghislerium ex familia Dominicorum, qui postea Pius v. fuit, cum tanquam Inquisitor Bergami præsulem examinaturus venisset, ab illius fautorum iniuria protexit, mox magno nobilium Venetorum studio Quæstor generalis, quem Collateralem vocant, creatus, in magna apud Venetam Rempub. dignatione viuebat. Ecce autem subito cuncta in luctum sunt versa.

Nam Dominicus eius filius, & eius frater nobilem ex Bambertis, dum in templo sacris interest, trucidarunt; vxor viri interitum deplorans, & parricidij atrocitatem exagerans, vindictamq; lacrymis exposcens, rem ad excelsos

excelsos Decem viros detulit, qui, absentibus per contumaciam homicidis, Hieronymum patrem cum Io. Baptista filio in Illyricum per decennium relegarunt, & patrem legitima filijs debita priuarunt. Cum vero Pius v ad Pontificatum euectus esset, decenniumq; exilij transactum esset, ille accepti beneficij memor Hieronymum primò Piceni Præsidem creat, mox ad Cardinalem dignitatem promouet, in qua senex decessit. In Bartolum quædam, & de Concilijs scripsit, aliquaq; Responsa edidit. Sepultus est Romæ in Ecclesia S. Mariæ de Populo cum hoc Epitaphio.

D. O. M.

Hieronymo Albano Bergomati Cardinali Iurisconsulto, generis nobilitate, morum elegantia, vitæ splendore, monimentis ingenij, doctrinæq; clarissimo, Reip. Venetæ collaterali generali, matrimonio, ac cœlibatu, asperis, ac secundis rebus aque probato, catholicæ religionis egregio dictis, factisq; adsertori, ac vindici; Ob eas res à Pio V. summo Pontifice difficillimis populi Christiani temporibus in collegium Cardinalium adscito in sententijs dicendis facundia, grauitate, sapientia singulari, Extrema iam ætate pios inter amplexus carorum, & oscula sensim extincto, Io. Dominicus Caes. Comes parenti optime merito P. C. Vixit annos LXXXIII. obijt VII. Kal. Maias MDXCI.

IACOBVS MANDELLVS. Cap. CLXXXII.

Acobus Mandellus Patritius Albensis ex Monteferrato nobili genere natus patrem habuit Georgium eximium Medicum, & matrem Bartholomæam. In animo habuit artem paternam profiteri; Itaq; per triennium Dialecticæ, ac Philosophiæ vacauit; Verum mutato proposito ad Ius se contulit, in

quo fœliciter imbutus in Substitutionum tractatu magna cum laude publicè disputauit.

Inde anno ætatis vicesimo primo togam assecutus Ticini primò Institutiones est interpretatus, mox Ius Pontificium, deinde Ius ciuile ex ordine magna nominis fama docuit. Placentiæ etiam, & Pisis aliquandiu professus, demum Ticinum est reuersus, vbi iam annum quadragesimum quintum agens nobilem puellam annorum quindecim ex Lotonorum familia Papiensem in vxorem duxit, quæ illi mortis causa ob nimios complexus fuisse dicitur, vix enim duobus mensibus elapsis post contractum matrimonium decessit anno M D LV. Marco Antonio maiore ex sorore nepote Iurisconsulto hærede ex parte relicto, Bibliothecam vero bene instructam Petrino Bergamo Iurisconsulto alterius sororis filio reliquit.

Statura fuit mediocri, gracilis, ac debilis, victu tenuissimus, domi splendidus, vestibus ornatus; ab Hercule Duce Ferrariæ stipendio aureorum mille accitus, vt ibi profiteretur, morte præuentus eò proficisci non potuit. Humatus est in D. Thomæ templo in sacello D. Catherinæ iuxta maiorem aram ad dextram prope Christophorum Castellioneum cum hoc Epitaphio.

Iacobus Mandellus Albensis Iuris interpres celeberrimus Papiæ, Placentiæ, & Pisis supremos honores consecutus, cum deinde Patauium, Ferrariam, rursusq; Pisas magnis premijs vocaretur, vita functus Ticinensem hanc, cęterasq; lugentes reliquit Academias. Vixit ann. XLV. obijt xxx. Octob. M D LV.

Infra legitur.

Clara diem rutilo præcurrens lumine cæcis
Aurora hic mortis mergitur in tenebris.
Mandelli egregium redolens viuentis honorem
Sic sequitur manes fama relicta pios.
Hanc oriens ferret æquo, occasusq; ordine legem
Aurora æternum, vt luceat Alba diem.

IOAN-

IOANNES FICARDVS FRANCOFORTENSIS Cap. CLXXXIX.

NAtus est Ioannes Ficardus Francofortensis anno M D XII. & in Politioribus eruditus Friburgum à parentibus missus sub diuersis præceptoribus, & præcipue Vldarico Zasio Iuri operam dedit; ibi inter alios Ioanni Sichardo per biennium legum condiscipulo conuictor fuit, cumq; is ad deponendum tyrocinium properaret, auctor Ficardo fuit, vt secum id faceret; Vterq; igitur à Sebastiano Derero Codicis interpreti Ficardus annum agens XIX. Sichardus XXXII. an. M DXXXI. lauream accepit; Ille domum reuersus post annum, Simone Gryneo auctore, Spiram, vbi summum omnium causarum Imperij Romani est tribunal, Cameram Imperialem appellant, se contulit, aduocatiq; ac procuratoris officio per sesquiannum functus est. Mox in patriam eius aduocatus, & Syndicus est factus, indè ad aulam, seu Comitatum Caroli V. Cæsaris, qui tum Astæ in Liguribus morabatur, aduersus Franciscum Gallorum Regem apud Massiliam bellum gerens, ibi trimestri exacto, Italiam lustrauit, ac Patauij per annum residens Marianum Socinum, Io. Antonium Rubeum, ac Marcum Mantuam audiuit, rursusq; in patriam duplicato stipendio ad pristinum officium obeundum rediit.

Vldaricus Zasius.

Sebastianus Dererus.

IOANNES CORASIVS TOLOSAS.
Cap. CLXXXV.

Oannes Corasius Tolosas admodum adolescens Iuri operam dare cœpit, ac breui eruditior factus, adhuc iuuenis, nondum tyrocinio deposito, in Patria de superiore loco profitendi prouinciam aggressus est. In quo munere cum omnibus gratus extitisset, relicta Tolosa, ad Andes celebre gymnasium se contulit, vbi per annum magna audientium frequentia docuit. Idem Aurelijs, & Lutetiæ Parisiorum in ciuilibus Institutionibus, & Iure Pontificio explicando fecit. Deinde Patauium profectus per triennium Franciscum Curtium iuniorem, &, eò defuncto, Io. Antonium Rubeum, ac Marianum Socinum audiuit. Peractis studijs, an. M D xxxv. & ætatis xxi. centum quæstiones publicè disputandas proposuit.

Demum in Gallias reuersus magna nominis claritate Tolosæ, ac Valentiæ Allobrogum docuit, donec ab Hercule II. Attestino vocatus, Ferrariæ aliquot annis vespere professus est. Postea in Patriam reuersus, præclaris operibus in Senatum allectus est. Fertur cum pro more examinaretur obmutuisse, vel pauca & ea confusè protulisse. Sed cum nota iam esset eius eruditio, receptus est. Tandem in prauam religionem lapsus, interfecto Parisijs Ammirante, cum multis eiusdem sectæ trucidatus est an. M D LXXII. mense Septembris.

NI-

NICOLAVS BELLONVS CASALENSIS, Cap. CLXXXVI.

Icolaus Bellonus Casalēsis patricius patrem Franciscum, & auum Iurisconsultos habuit, il'um apud Ducem Sabaudiæ, hunc apud Cæsarem Maximilianum, & Marchionem Montisferrati Senatores; Bononiæ Ruinum, Parisium, ac Marianum Socinum iuniorem audiuit, demum Andream Alciatum, a à quo Iurisconsultorum Insignibus est exornatus. Cum vero Franciscus Dux Mediolani Ticinensem Academiam instaurasset, Nicolao Institutionūm iuris lectionem demandauit, in qua per biennium frequentissimo Auditorio versatus, inde ad Iuris ciuilis ordinariam interpretationem mane faciendam cum Francisco Ripa, alijsq; Ticinensibus quinquennio concurrit.

a *Boll in oratione Dolæ habita.*

Interea destituto propter aduentum Gallorum Gymnasio Ticinensi, à Valentinis in Delphinatu & Placentinis suam academiam recuperare studentibus honorificentissimis conditionibus inuitatus apud hos aliquot annis resedit. Postea magna nominis fama comparata, Dolam accersitus Nicolai Perenoti Consiliarij Caroli v. Cæsaris exhortationibus eò est profectus, vbi erudita Responsa, & quatuor Supputationum libros edidit. Demum eodem auctore, circiter an. Salutis MDXLVII. Mediolani Senator declaratus Ius dixit.

Franciscus eius pater in Patria Senator, capitalem sententiam, antequam publicaretur, reuelauerat. Hoc cognito, à Marchione Montisferrati eum rogauit, qua pœna dignus esset, qui sententiam nondum promulgatam palam fecit, respondit, *Capitis supplicio afficiendum*.

Tu

a Bossi. de Carcerato fideiussoribus commitien. n. 32.

Tu ergo, inquit Marchio, *qui te condemnasti, id patieris*, & mox decollatus fuit. a

EGIDIVS BOSSIVS.
Cap. CLXXXVII.

b Episto. 58. lib. 1.

Gidius Bossius, vt puto, Francisci nepos, ad quem Æneas Syluius scribit, b rerum criminalium tractatum composuit. Eum postea alter Franciscus eius filius Iurisconsultus, quibusdam adiectis, instante Antonio Perenoto Granuellano Cardinali, in lucem edidit. Egidius Senator Mediolani fuit, Carolo v. Austriaco imperante, ac multa in eo Senatu, quem Franciscus Sfortia instituerat, decreta notauit, quemadmodum ipse Egidius refert. c

c De Principe & Priuileg. eius n. 207.

ANTONIVS AVGVSTINVS.
Cap. CLXXXVIII.

Atus est Cesarea Augusta vrbe Celtiberorum celeberrima Antonius Augustinus anno Sal. MDXVII. patre Antonio Augustino Vicecancellario Aragoniæ, finitimorumq; regnorum, quæ dignitas apud Reges secundas tenet. Factus adultior Complutum, quæ in Carpetanis est princeps Academia, ad discendas humaniores litteras missus mirificè profecit. Inde Salamanticam profectus prima Iuris fundamenta iecit. Mox Bononię in collegium Hispanicum ab Egidio Albornotio Cardinali institutum receptus, à Io. Paulo Parisio, & Andrea Alciato ei suffecto in Iure ciuili est eruditus. Inde Patauium migrans Marianum Socinum iuniorem audiuit. Interea in græcis quoq;

Io. Paul. Parisius. Andreas Alciat⁹. Marianus Socin⁹.

quoq; litteris sub Romulo Amasæo, Lazaro Bonamico, & Ioanne Fasolio est institutus.

Decurso verò studiorum Iuris curriculo, Florentiam cum Ioanne Metello Sequano viro eruditissimo se contulit, vbi, Lælio Paurello, & Petro Victorio suffragantibus, Pandectas Florentinas diligenter inspexit, in quas eruditos quatuor Emendationum libros emisit, qui magnum Iurisprudentiæ lumen attulerunt. Demum Romam profectus, à Paulo III. Pont. Max. Rotæ auditor Ludouico Gomesio Hispano Episcopo creato est suffectus. Inde à Iulio III. in Britanniam Legatus missus, vt nuptijs inter Philippum Hispaniarum Regem, & Mariam Henrici VIII. filiam, Angliæq; Reginam contractis assisteret, & gratularetur. Mox Allifanus in Latio Episcopus est declaratus, & ad Ferdinandum Imperatorem Legatus Apostolicus profectus omnia ex voto confecit.

Post hæc iussu Philippi Hispaniarum Regis lustrata Sicilia, eum de illius Insulæ statu coràm certiorem reddidit. Interea Ilerdensis Episcopus à Pio IV. creatus, cum Petro Oscæ Antistite fratre maiore ad Synodum Tridentum indictam est profectus, vbi Patres ad corrigendos corruptos mores hortatus anno post tertio Ilerdam redijt, vbi collectionem Canonum antiquam Anselmi Lucensis quarti iuris compilatoris in lucem edidit. Cum vero ibi XIII. annis omni cum pietate, & religione sedisset, à Gregorio XIII. Tarraconensis Archipræsul est declaratus, quam Ecclesiam ad extremum spiritum Præsul quartus, & trigesimus sanctè, piæq; rexit.

Fuerat hæc vrbs Hispaniæ citerioris caput, Theatro, Circo, Inscriptionibus; & alijs Romanis antiquitatibus insignis. Fortè versabatur ibi eo tempore Nicolaus Factor ordinis Minoritarum miraculis clarus, qui orans, & totus in contemplandis diuinis sæpè extra omnes sensus rapiebatur; cum eum Antonius Augustinus cælestium meditationi affixum vidisset, & ab omni sensu, corporisq; functionibus abstractum, ipsius effigiem in tabulam, vt

Nicolaus Factor ordinis Minoritarum miraculis clarus.

tum

tum erat, exprimi curauit, & sequens epigrãma subscribi.

Dum gustas Factor Domini dulcissima verba,
Raptus es in Cœlum, perfruerisq; Deo,
Indè redis laetus, cęlesti, ac nectare plenus,
Atq; doces cęlum scandere, quà liceat.

Obijt Antonius Augustinus anno ætatis LXX. Sal. humanæ MDLxxxvi. Fertur Bibliothecam omni librorum, & antiquitatum genere instructam Philippo Hispaniarum Regi eam affectanti testamento reliquisse. Vir liberalis, humanus, mitisq; fuit, quem nemo domesticorum XX. retro annis iratum vidit. Procera statura, egregiaq; corporis habitudine, & robusta ad extremam ætatem valetudine, ac firmitate fuit; Flaua item coma, ocelli perexigui, & ob assiduas lucubrationes hebetati, vt perpetuò conspicillis vteretur. Hæc opera reliquit, quibus humanitatis studia illustrauit. In M. Terentium Varonem de lingua latina Emendationum notas; Item in Sex. Pompeium familias Romanorum xxx. cum Fuluij Vrsini familijs; Dialogos xi. numismatum Græcorum, Romanorũ, & Hispanorum Antiquitatum, item & Inscriptionum veterum Hispano sermone scriptos. Quibus vero Ius ciuile illustratur, sunt Emendationum, & Opinionum Iuris ciuilis libri iv. & ad Modestinum, siue de Excusationibus liber singularis, & ad Lælium Taurellum I. C. de Militijs Epistola. De legibus, & Senatus consultis Rom. De proprijs nominibus Pandectarum, Nouellarum. Iuliani antecessoris Epitome cum notis, & Constitutiones græcæ, eodem Augustino interprete. Quibus Ius canonicum, sacrasq; Constitutiones exornauit, sunt antiquæ collectiones Decretalium cum notis eruditis, Canones pœnitentiales cum eiusdem notis, Dialogorum XL. de Emendatione Gratiani libri duo, Constitutiones prouinciales, & Synodales Tarraconensium, Breuarium, Horæ, item & Ordinarium Ecclesiæ Ilerdensis, Epitome Iuris Pontificij veteris in tres partes. De personis, de Rebus, de Iudicijs, quarum prima pars edita.

Eius-

Eiusdem libri nondum editi. Secunda, & tertia pars Iuris Pontificij veteris, & Notæ in aliquos titulos partis iam editæ. Iuris Pontificij institutiones. Concilia Græca, & Latina cum historia, Scholijs, varijsq; lectionibus. In Pandectas Florentinas index verborum omnium. Ad Hadrianum liber singularis. Item ad edictum Fragmenta veterum Scriptorum Historicorum, Poetarum, & Oratorum latinorum ab eo olim collecta. Epistolarum liber ad eruditos, & carmina eiusdem. Illi sequens appositum est Epitaphium.

D. O. M. S.

Ant. Augustino Domo Cæsar Aug.
Roma olim, in Vrbis, & Orbis luce.
XII. Viro, & litium iudicand.
Ex Allifano, & Ilerdensi Episcop.
Tarracon. Archiepis. in pauperes munifico.
R. de Antiquit. & litteris mer.
In hoc Ædis sacra D. Theclæ Virg. & Martir.
A se ampliata membro, & ad aram
In spem Resurrect. quiescenti

S. P. Q. Tarrac. P. H. C. & Colleg. Canonic.
Pon. Cur.

Vixit ann. LXX. M. III. D. III.
Obijt damno publico
Prid. Kal. Iunias
ƆIƆLXXXVI.

FRANCISCVS VEGGIVS PAPIENSIS.
Cap. CLXXXIX.

Caimus.
Hieron. Torniell°.

FRanciscus Veggius Papiensis in patria magna nominis fama mane in primo Auditorio cum Caimo, vespere autem cum Hieronymo Torniello Ius ciuile docuit. Cum vero Cosmus Medices Pisanam Academiam instaurasset, eo cum mille aureorum stipendio ad idem Ius interpretandum est conductus. Cuius defuncti loco successit Iulius Salernus, & ipse Ticinensis in Graecis Latinisq; litteris egregie eruditus, vbi aliquot annis professus Patauium vocatus Guidum Pancirolum concurrentem habuit, & intra annum morbo correptus decessit. His diebus claruit Camillus Gallina & ipse Papiensis; qui, cum aliquot annis in patria Ius ciuile docuisset, Taurinum à Carolo Emanuele Sabaudiæ Duce conductus, Guido Pancirolo, qui inde euocatus Patauium discesserat, successit, & intra paucos annos decessit, cum sæuum inter Gallos, & Hispanos bellum esset exortum.

Iulius Salernus Ticinensis.
Guido Pancirolus.

Camillus Ga'ina Papiensis.

IACOBVS CVIACIVS THOLOSAS.
Cap. CXC.

Iacobus Cuiacius Tholosas, cuius pater ignoratur, litteras græcas, latinasq; nullo docente per se didicisse fertur & αὐτοδίδακτος fuisse. In patria Arnoldum Ferrerium audiuit, cui postea commentarium de Vsurpationibus, & Vsucapionibus inscripsit. Cum vero vacantem Tholosæ cathedram peteret, Stephano Forcatulo Beterensi, eo repulso tradita est. Vera est enim Domini sententia, Neminem in patria Prophetam acceptum reperiri. itaq; indignatus Cadurcum petijt; inde Biturigas à Michaele Hospitalio Margaritæ Henrici I. Regis Francorum sororis Cancellario accitus, ius ciuile magna nominis celebritate docuit. Non tamen ibi permansit, sed Tholosæ, item Diuionæ Cadurcorum, ad Oltim fluuium, nec-non Valentiæ Canarum ad Rhodanum, vbi Franciscum Roaldensium collegam habuit, est professus. Deinde Augustam Taurinorum à memorata Margarita Emanuelis Philiberti Sabaudiæ Ducis vxore vocatus aliquot annis Iura ciuilia est interpretatus. Demum ad Biturigenses Cuborum ad Auaronem amnem est reuersus.

Arnold. Ferrerius.

Stephanus Forcatulus Beterisis.

Franciscus Roaldensius.

Ad eum vero vndiq; ex Gallijs & Germania Auditores confluebant; a Gregorio etiam XIII. litteris Bononiam inuitatus ire noluit. Ipse in docendo Iure adeo diligens fuit, vt in expoliendis lectionibus sex atq; adeo septem horas, vel octo continuas se impendere diceret. Senex tamen factus cum laborem sustinere non poterat, & cum Auditores dicerent, eum aliàs accuratiùs docuisse, modo minus, inquit, *Doctoris canicies æstimanda est, quia iuuenis*

esse non potest? Interdum tamen omissis studiorum laboribus, animum lubens laxabat, & cum selectissimis Auditoribus suis lautiùs epulabatur, quibus etiam egentibus pecunias credebat. Dum genio indulgebat, ægerrime ferebat, si quis tum de Iure interrogasset. Duas vxores habuit Magdalenam Rosiam Francisci Auenionensis Medici filiam, ex qua Iacobum filium suscepit, quem puberem amisit, & Annam Herueam iam senex Biturigensem, ex qua Elisabettam patri superstitem filiam procreauit.

Interea euenit, Henricum III Galliarum Regem à quodam fratre Iacobo Clemente ex familia Dominicanorum gladio confodi, cui cum Henricus Borbonius Rex Nauarræ succedere vellet, catholicæ partes obstabant; illi vero Cuiacius studebat, ita vt creditum sit, ab eo in Ciuitatem Biturigum iri introducturum. Quare orto tumultu, populus ipsum opprimere voluit, sed amicorum tutela seruatus est. Idem illi euenit, cum in suspicionem incidisset, ne fęminam religioni obstrictam abduceret. Aduersarios habuit Duarenum, & Ottomanum; quos tamen eruditione Iurium creditus est superasse; Cum annos XL. docuisset, Biturigibus Cuborum, vbi multos annos magna nominis celebritate docuerat, decessit v. Non. Octobris die mercurij anno à partu Virginis MDXC. publico funere elatus, omnibus inuitatis ordinibus, ac collegijs comitantibus, in D. Petri templo ad Auaronis pontem sepultus est. Postridie à Claudio Mariscallo V. C. & in Senatu Parisiensi consiliario Regio laudatus est. Vir fuit quadrato corpore, statura breui, barba longa & in iuuentute nigerrima, capillitio simili, voce firma, & clara. Mortuo Paripirius Massonus eius discipulus hoc Epitaphium posuit a quo hæc desumpsimus.

Duarenus. Ottomanus.

Auctor iuris Orbis Cuiaci, & docta Tholosa
Clara ortu, & Biturix redditur ipsa tuo.
Viderunt ambæ florentem in iure quiritum
Illa etiam nasci vidit, & ista mori.

Aliud

Aliud eiusdem.

Nostin Viator vtriusq; Apollinem
*Iuris, Themis*q*; verticem,*
A quo tot obscurata sunt candentia
Secli vetusti Sydera;
Viri vnde nostri temporis spectabiles
Conantur audacter suas
Lumen daturas posteris accendere
Instar Promethei faces?
Hostin? profundo seu pararet pectore
Vibrare latiæ fulmina
Orationis, seu pararet Atticæ,
Vtrinq; laudatissimum?
Nostin? valentem, quæstiones arduas,
Quascunq; Diuinus Plato;
Quascunq; mouit arbiter lynceus,
Ab inuolucris soluere?
Quid plura nostin omnium Cuiacium
Scientiarum terminum
Liuore tela inusta qui tot repulit,
Virtute sola, & moribus.
Ille, ille cuius nomen orbis non capit,
Paruo (heu) sub hoc tumulo iacet.
At tu viator osculare lacrymans
Et cinge marmor floribus.

PAV-

PAVLVS LEONIVS PATAVINVS.

Caput CXCI.

PLures insignes Iurisconsultos, & Legum Interpretes, gens Leonia Patauij nobilissima protulit, inter quos nostra ætate claruit Paulus Leonius, qui cum aliquot annis in patria ius ciuile docuisset, Salernum accitus per aliquot annos ibi leges est interpretatus. Inde Ferrariam a Duce Hercule ad ius docendum conductus, Iustitiæ, ut vocant, Consiliarij officio est functus, mox à Consilijs Principis factus, tandem Ferrariæ Episcopatum obtinuit, in eaq; dignitate senex decessit, & in aliorum prædecessorum sepulchro conditus est. In quasdam tituli de Verborum obligationibus leges commentaria satis erudita edidit.

Antonius, & Gaspar Vrsati fratres Patauini.

Hisdem ferè diebus duo fratres Vrsati Patauini Ius ciuile in patria docuerunt Antonius, & Gaspar, ille mane per annos XXXIV. hic vespere annis XXIV. qui Senex decedens Marcum post se filium reliquit, qui magnæ spei iuuenis obijt. Omnes apud D. Antonium in Cœmeterio sunt cum hoc elogio humati.

Antonius Vrsatus diuini, humaniq; Iuris interpres
Et Orator insignis hic iacet.
Nobilibus de Vrsatis restitutum.

SYL-

SYLVESTER ALDOBRANDINVS FLORENTINVS.

Cap. CXCII.

Ylueſter Aldobrandinus Florentinus in politioribus litteris, atq; artibus liberalibus eruditus Iuri operam dedit, ornatusq; Iuriſconſultorum inſignibus decemuiris Reipub. Florentinæ à ſecretis fuit. Cum verò ea Ciuitas Medicibus parere coacta Alexandrum Ducem accepiſſet, a patria diſcedens, amiſſis facultatibus, exulauit, quæ etſi illi oblatæ fuerint, ſi domum reuerti voluiſſet, nunquam redire voluit. Itaq; doctrina, & virtutibus, quas ſtudijs, & laboribus ſibi comparauerat, vitam ſuſtentauit; Ducis enim Vrbini, mox Cardinalis Hippolyti Atteſtini, &, vt alij dicunt, Cardinalis Rauennæ aſſeſſor eorum ſtipendio alebatur. Demum Aduocatus Conciſtorialis, & fiſci Romæ creatus in eo officio deceſſit.

Ex Eliſabetta Deta nobili Florentina ſeptem filios, & filiam ſuſcepit: Inter quos Ioannes Doctoris Lauream aſſecutus, & Rotæ Romæ Auditor creatus ad Cardinalis faſtigium eſt euectus. Petrus alter filius, & ipſe Iuriſconſultus Petri Cardinalis ampliſſimi pater fuit; poſtremus filiorum Hippolytus, & ipſe maiorum veſtigia ſecutus, Patauij, & Ferrariæ, vbi Iuriſconſultorum inſulis eſt decoratus, Iuribus incubuit. Mox Romæ Rotæ Auditor à Xiſto v. ad Cardinalatus dignitatem eſt promotus. Demum Summus Pontifex creatus Clemens VIII. dictus nunc Romanæ Eccleſiæ, ſumma pietate, & vitæ ſanctitate, gubernacula regit. Filia verò Syluestri in Senonum Galliæ Oppido nupta mater fuit Cynthij Cardinalis ampliſſimi, & à me Iuriſconſultorum Laurea honeſtati.

Syl-

Syluester, præter annotationes, quas ad vniuersas Institutiones Iustiniani fecit, luculentum etiam in primum earum librum commentarium edidit.

Nec defuerunt tanto viro, etiam post obitum summi honores, ipsius enim, & posterorum sepulchro sacellum Sanctissimo Sacramento dicatum, mira arte elaboratum, & vario marmore, & elegantibus columnis, signis, atq; picturis ornatum Romæ in æde Sanctæ Mariæ supra Mineruam, primò instituit Clemens VIII. Pontifex Maximus eius filius, secundò eadem magnificentia Petrus Cardinalis Aldobrandinus nepos perfecit, sui & in Clementem, & in Syluestrum benemerentes grati animi monumentum, additis gentis Sepulchris cas notaphijs, Ex quibus libuit, hic adscribere vnum illud Syluestri.

HIC, QVI FILIORVM TAM ILLVSTRI
CORONA CINGITVR,
SILVESTER ALDOBRANDINVS EST
PATRITIVS FLORENTINVS
CLEMENTIS VIII. PONTIFICIS OPTIMI
MAXIMI PATER
A PRINCIPIBVS VIRIS IN ADVERSA
ETIAM FORTVNA
ARDVIS NEGOTIIS CERTATIM ADHIBITVS.
CIVIS OPTIMVS, SVMMVSQVE IVRIS CONSVLTVS,
QVOD EX LABORIBVS PRO PATRIA SVSCEPTIS,
ET EX INGENII MONVMENTIS AGNOSCES.
QVAM VERO FVERIT PROLIS EDVCANDÆ
GNARVS PARENS,
DIGNITATE NATORVM TESTATVR.
VIXIT ANNOS LVIII. MENSES VI. DIES XIII.
OBIIT VIII. IDVS IVNII CIↃIↃLVIII.

FRAN-

FRANCISCVS MANTICA CARDINALIS.
Cap. CXCIII.

INter omnes sui temporis Iurisconsultos Franciscus Mantica in Portu Naonis Foroiuliensi natus enituit, qui Patauij, vbi iuri operam dederat, Lauream assecutus primò Institutiones Iustiniani, mox ordinarias iuris lectiones vespere, inde manè est professus. Interea luculentum de Coniecturis opus elaborauit, quod illi ad maiores gradus aditum fecit. Nam tum Xistus v. Pont. Max. beneuolo in Venetam Remp. animo, ei locum in Romana Rota benignè hac lege concessit, vt ex quatuor Legum Doctoribus quem ipsa nominasset, vnum confirmaret.

Euenit autem, vt, Hyppolito Aldobrandino, qui in Rota causas audiebat, Cardinali creato, locus vacaret, Resp. inter alios Franciscum Manticam nominauit, qui propter eruditionem, & opera etiam ipsius Hyppoliti eius locum obtinuit. Cum verò ille Summus Pontifex esset declaratus, Manticam suum in Rota successorem Cardinalem creauit, & adhuc in humanis agit. Vir singulari probitate præditus.

***

IACOBVS MENOCHIVS PAPIENSIS. Cap. CXCIV.

Agnam quidem eruditionem, sed non minorem fortunam sortitus est Iacobus Menochius Papiensis, qui in patria aliquot annis Ius ciuile professus, & ad Montis Regalis Gymnasium ab Emanuele Duce Sabaudiæ, loco Taurinensis tum à Gallis detenti erectum est vocatus, vbi sex annis iura docuit. Inde Patauium ad ius Pontificium alijs sex annis eo munere fæliciter functus ad ius Cæsareum mane explicandum est traductus. Interea Franciscus Medices magnus Hetruriæ Dux octingentorum aureorum illi honorarium obtulit, vt Pisas ad ius explicandum proficisceretur, quod cum recusasset, idem ab amplissima Veneta Repub salarium obtinuit. Sex verò annis completis, conuenit cum Bononiensibus, vt eum mille aureorum honorario in eorum Gymnasio doceret, sed intercedentibus Patauinæ Academiæ Gymnasiarchis ab ea prouincia est retractus, milleq; aureorum stipendio honestatus primam mane docendi sedem obtinuit.

Nicol. Gratianus. Verum defuncto Nicolao Gratiano, qui primum Ticini docendo vespere locum tenebat, à Senatu Mediolani illi est suffectus. Sed cum ob valetudinem pomeridianis horis docere non posset, ei concessum est, vt mane, Iura ciuilia explicaret. Eo tempore amplum ei à Francisco magno Hetruriæ Duce oblatum salarium, quod alijs fidē obstrinxisset, recusauit. Non multo post accidit, vt, defuncto Mediolani Senatore, alius illi Ticinensis esset substituendus, ipse à Senatu nominatus ab Hispaniarum Rege Philippo Senator est declaratus; Mox inferioris magi-

ſtratus Præſide extincto, eius loco eſt ſubrogatus. Multa edidit opera de adipiſcenda retinenda, & amittenda Poſſeſſione, de Præſumptionibus, inter quæ luculentum de Arbitrarijs eminet; plura etiam Reſponſorum volumina edidit, quæ omnia in foro frequentantur.

ANGELVS MATTHEACIVS. *Cap.* CXCV.

Ngelus Mattheacius Maroſtica inſigni Vincentiæ vico oriundus non Iuri tantum, ſed & Philoſophiæ, atq; Mathematicis operam dedit; Doctorum vero Iuris Inſignia adeptus apud Veneta tribunalia cauſas egit. Verum introducta Pandectarum Iuris lectione Patauij, ipſe primus eas interpretandi munus habuit, quas magna fœlicitate, & auditorum frequentia diu explicuit. Tandem accito Ticinum Iacobo Menochio, cum primus Iuris ciuilis docendi mane Patauij locus vacaret, eum Angelus cum CCCC. florenorum honorario obtinuit, Ottonello Diſcaltio illi antagoniſta exiſtente, magna famæ celebritate docuit, ac poſtea Pandectarum lectio demandata eſt M. Antonio Ottelio Vtinenſi, idq; munus cum magna Auditorum frequentia, ac famæ claritate obiuit. Interea Eques creatus Angelus à Rodulpho Cæſare ius natalibus ſpurios reſtituendi, & Doctores creandi facultatem impetrauit.

Ottonellus Diſcaltius

M. Antonius Ottelius Vtinẽſis

OTTONELLVS, ALOVISIVS, ET ANTONIVS DISCALTII PATAVINI.

Cap. CXCVI.

Vltos per longam temporum seriem gens Discaltia Patauij protulit Iurisconsultos, quorum princeps fuit Ottonellus, qui Ius ciuile in patria interpretatus magnum sibi apud ciues, exterosq́, & Franciscum Carrarium iuniorem nomen comparauit, cuius nomine multis legationibus susceptis magnos etiam honores est consecutus. Obijt circa annum Salutis M.CCCC.III. Humatus est in templo Eremitarum cum sequentibus Epitaphijs quorum primum, etsi rude, adscripsimus.

Aurea iura tui requies postrema laboris
Legis amor, veri lux Ottonelle sequutus
Cuius erit pariter grauis tua lapis ossa vrcebit.
Consortis & te, cui nomen Discaltius erit.

Aliud.

Sepulchrum egregij legum Doctoris Domini Ottonelli de Discaltijs de Padua iudicis, eiusq́, consortis, & hæredum suorum constructum M CCCC.III Die XI. Septembris.

Capiuaceus Patauinus. Eo tempore Capiuaceus Patauinus non incelebris professor Patauij docuit, cuius extat Responsum post consilium Baldi CCCCXIX in tertio.

Alouis. Discaltius. Huius abnepos Alousius abaui vestigia secutus & ipse pluribus annis in patria docuit. Mox Venetijs magna nominis celebritate apud tribunalia clientibus est patrocinatus. Verum in grauescente ætate cum amplius aduocandi *Anton. Discaltius.* laboribus sufficere nequiret, Antonium filium similiter insignem Iurisconsultum sibi in foro substituit, ipse in patriā reuer-

reuersus, amænioribus studijs deditus, etiam vrbis munia obiuit, demum an. M D LIII. paulo post quam Ottonellum nepotem Iuris Insignibus decorasset, vita functus est.

Antonius vero eius filius, cum patri eloquentia non inferior magna apud omnia Venetiarum tribunalia oraret, intra sex menses post patris obitum decessit. Ambo in templo Eremitanorum, vbi antiquior Ottonellus iacebat, sunt sepulti.

Ottonellus iunior Antonij filius lauream Iuris ab Alouisio auo exornatus, acri ingenio. & eloquentia præditus, primo Iustiniani Institutiones publicè magno Auditorum concursu est interpretatus. Mox ad criminalium lectionem translatus pari felicitate in ea se gessit, inde ad explicandas mane ordinarias Iuris ciuilis materias traductus, in eo quoq; sibi demandato munere egregiè satisfecit. In perorandis causis præsertim criminalibus singulari vi dicendi excellit. Plura de eo sperantur cum adhuc in viridi ætate multa possit efficere. Equestri dignitate à Rodulpho Cæsare ornatus spurios natalibus restituendi, & Doctores creandi auctoritatem obtinuit. *Ottonellus iunior Discalzius.*

BARTHOLOMAEVS SYLVATICVS PATAVINVS.

Cap. CXCVII.

Yluaticorum familia Patauij vetusta nobilis a Curtio a iuniore appellatur, in ea natus Bartholomæus Iuribus operam dedit, mox Doctoris infulis insignitus, cum aliquot annis docuisset Reipub. Venetæ cum CCC. ducatorum honorario Consiliarius est creatus, & cum in eo munere diu elaborasset torque aureo donatus Equestri dignitate est honestatus. Interea lectionem Iuris Canonici antea sibi delatam non deter- *a cons. 92.*

deseruit, imo sexcentorum florenorum stipendium, quod nullus antea in ea lectione fuerat assecutus obtinuit. Plures filios suscepit, inter quos duo Iurisconsulti extiterunt, Alouisius Ecclesiæ Patauinæ Cathedralis Archidiaconus, & Io. Baptista Feudorum publicus interpres. Tertius in arte Medicina Doctor est creatus, Quartum ipsorum Venetorum Ducem viuus amisit, ipse in patria, & apud Venetos Senatores magna dignitate viuit, qui, vacante Auditorum Romanæ Rotæ loco Venetis concesso, cum Respub. ex XXII. sibi nominatis Iurisconsultis quatuor pro more summo Pontifici proposuisset ipse plura omnibus alijs suffragia tul t, cum tamen iam ad senium declinaret, ac plures liber. s haberet, eum locum auersatus est.

DOMINICVS PINELLVS CARDINALIS GENVENSIS.

Cap. CXCVIII.

X veteri, ac nobilissima Pinellorum familia in Vrbe Genuensi natus est Dominicus Pinellus anno Salutis MDXLI. X Kal. Nou. Patrem Paridem habuit, matrem vero Benedictam Georgij Spinulę viri clarissimi filiam. Ex hac Pinellorum familia grauissimi Senatores, atq; etiam Reipub. Genuensis Duces prodiere, & Auia Innocentij VIII qui gentem hanc multis honoribus, ac titulis illustrauit. Dominicus annum agens XVII. Patauium profectus, cum sex annos Iuri operam dedisset, per annum, & vltra ibi maxima Auditorum frequentia docuit. Romam deinde profectus, cum nondum tertium, & vigesimum annum excederet, à Pio V. vtriusq; Signaturæ Referendarius declaratus id munus ita obiuit, vt cum Pontifex postea ad præscriptum paucorum numerum Signaturæ Referendarios redegisset, non

modo

modo illum inter paucos confirmauerit, sed etiam munus correctoris expeditionum litterarum (vt vocant) contradictarum ipsi dederit, ac Fabricæ S. Petri Deputatum, iudicemq; ordinarium fecerit, atq; etiam vnum ex reformatoribus Tribunalium Vrbis creauerit; Demum pro Alexandro Riario tum Cameræ Auditore, qui postea Cardinalis factus est, ciuiles causas accuratè audiuit.

Pio v. vita functo cum Alexander Cardinalis Sfortiatum Bononiensis Prouinciæ Legatus rogasset Gregorium XIII. vt sibi Dominicum Vicelegatum concederet, id negauit Pontifex, dicens Dominici opera Romanam curiam indigere. Itaq; illum primò Commissarium Apostolicum factum ad definiendas inter Harnenses, & Interamnenses controuersias de finibus misit, quas iam ducentis annis inter ipsos existentes, mira cum omnium admiratione ac dissidentium approbatione composuit.

Cum talia virtutis exempla dedisset Dominicus, Felix Episcopus Firmanus, qui postea Summus Pontifex post Gregorium XIII. Sixti v. nomen sortitus est, illi Ecclesiam Firmanam cessit, & cum Dominicus Auditoris Rotę dignitatem magis optaret, diu animo hæsit, an eam suscipere deberet, sed Gregorij XIII. precibus id onus subiuit, quo in munere per septem, & eo amplius annos obeundo tam præclarè se gessit, vt cum Gregorius XIII. Cameræ Apostolicæ Clericum eum fecisset, Firmana Ciuitas id admodum ægrè ferens Legatos Romam miserit, qui Pontificem suppliciter orarent, ne talem sibi Episcopum, ac patrem adimeret, quibus respondit Pontifex, iacturam hanc patienter ferrent, se postea compensaturum, ac tandem ab eodem Pontifice Vicegerens Aloisij Cardinalis Cornelij S. R. E. Camerarij declaratus est, totiusq; officij onus ipsi soli demandatum.

Cum postea Sixtus v. Gregorio XIII. suffectus esset, Dominicus assistendi in Sacello, quod Capellam vocant, summo Pontifici tandiu munus habuit, donec Pontifex eum Nuntiū in Hispanias elegit, ac primo sui Pontificatus

 anno,

anno, ætatis verò Dominici XLV. postquam in Romana Curia per annos duos, & viginti versatus esset, Cardinali dignitate honestatus est. Septimo vero sui Cardinalatus mense, Legatus in Flaminiam Prouinciam missus illam à factiosis, & sicarijs hominibus, quibus oppressa erat, ita subleuauit, sicq; eam pacatam duorum mensium spatio reddidit, vt omnes nunquam se antea maiorem tranquillitatem, ac pacem habuisse palam dicerent.

Composito turbulentissimo illius Prouinciæ statu, Romam reuersus Classis Pontificiæ ab eodem Sixto v. Legatus est factus, qui & VII. Decretalium opus à Gregorio XIII. inceptum soli Dominico absoluendum tradidit, ac tandem ab eodem Pontifice S. Mariæ maioris Archipresbyter declaratus hanc Virginis Basilicam ingenti sumptu, elegantissimeq; ac celerrimè exornauit, & à Gregorio XIV. Perusiæ ac Vmbriæ Legatus factus illis difficillimus temporibus Prouinciam illam penuria oppressam ità iuuit, vt nihil maius optari possit.

Hæc & multa alia de ipsius probitate, animi magnitudine, ac ingenij præstantia scribi possunt, cum tamen adhuc viuat, hæc satis esse volo. Viuens, futuraq; prospiciens locum magnificum in memorata Basilica S. Mariæ maioris ante altare maius pro sepultura sibi fecit cum hoc Epitaphio.

Dominicus Card. Pinellus Archipresbyter viuens nouissima cogitans sibi fieri mandauit anno Iubilei M.DC. ætatis LX.

DE

DE ILLVSTRIBVS IVRIS PONTIFICII Interpretibus.

LIBER TERTIVS.

FVLGENTIVS AFER. *Cap. I.*

Rimus omnium Fulgentius Afer Rufpenfis Epifcopus doctrina, & moribus clarus, Apoftolorum, Sanctorumq; patrum decreta circiter annum CCCCLX. breuiter perftrinxiffe dicitur.

Hæc, quòd rectam bene, beatæq; viuendi normam traderent, ac diftortos, prauosq; mores corrigerent, Canones appellarunt, fiquidem qui Canon à græcis dicitur, à latinis Regula, vel Norma vocatur, cuius rei Ifidorus meminit; a Sic olim Statuarij eximium

Canon quid significet

a *Etymolog lib. 6. c. 16 [illegible] & 3. [illegible] 3.*

Polycleti Sicyonij Simulachrum Canonem vocabant, ex quo, velut à lege quadam, artis lineamenta petebant, solusq; hominum, auctore Plinio, a artem ipse fecisse artis opere iudicatur, indeq; nostros Canones nomen traxisse forte non absurdum erit arbitrari, cum ab illis & nos piè viuendi rationem, velut à quodam exemplari, accipiamus. Græci verò interpretes canonem σύντομον esse dicunt, b idest, breuem rei narrationem.

a lib. 34. c. 8.

b In Basilico περὶ κανόνων.

Sed cum pauca à Fulgentio comprehensa fuisse viderentur, Isidorus Hispalensis Antistes Romanorum Pontificum Epistolas, Conciliorumq; acta vsq; ad sua tempora, idest, Honorium primũ, qui sedere cœpit an. DCXXIII. in vnum collegit, idq; primus omnium Latinorum, quod nullum antea Fulgentij, aut alterius opus appareret, fecisse creditus est. Sed is solam temporum, ac rerum gestarum seriem secutus, nullum in texendo, digerendoq; opere ordinem adhibuit. Non inutile præterea Etymologiarum volumen composuit, in quo plus LXX. hæreticorum sectas, quæ contra catholicam Ecclesiam pullulauerant, ac sępius damnatę fuerant, diligenter recensuit. c Is est, qui Mahometum in Hispania Christianam religionem impugnantem capi iussit, sed impostor a Dæmone monitus maturè aufugit.

Isidorus Hispalensis Antistes.

c in c. quidã 24. q. 3 & lib. Etymolog. 8. c. 5.

Post Isidorum Burchardus d vvormatiensis Episcopus rudem, indigestamq; illius Decreti molem methodicè ordinauit, ac primus Ius Pontificium in sua loca digestum xx. libris complexus est, e qui ob longæ lectionis tędium intermissi breui interiere. Nam quæ eius nomine circumfertur Epitome, plures quidem libellos, sed vix sextam iusti operis partem continet.

d c. 2. 73. distin. Burchard. vvormatiẽsis Episc.

e Archid. in c. 1. p. dist.

Cum vero nouis exortis sectis, etiam Berengarius in Sacrosanctam Eucharistiam blasphemus extitisset, Iuo genere Gallus, qui primò Canonicis à D. Augustino institutis præfectus, postea Carnutensium Antistes fuit, post annos nonaginta, quàm Burchardus scripsit, præter alia opuscula, amplissimum Decretorum volumen decem, &

Iuo Carnutensis Antistes.

septem

septem libris distinctum concinnauit, in quo Burchardum omnino secutus verbis, aut ordine parum ab eo discessit. Quasdam tamen veterum Scriptorum sententias aduersus Ecclesiæ turbatores, & multa ex Iure nostro Ciuili testimonia adiecit, quæ ille, velut parum suo instituto necessaria, omiserat, vel quòd iuribus Romanis nondum apparentibus Caroli Magni tantum leges, vulgò Capitula vocata, frequentabantur; nunquam enim Iuris ciuilis, & bis tantum Codicis Theodosiani meminit.

Cæterum Iuonis opus cum alia, & ipsius etiam Isidori Decreta magnitudine superaret; Vgo Catalaunus, non multo post quam scriptum est, in compendium redegit, ac Pannormiam, siue Summam Decretorum Iuonis nuncupauit. Ea etsi tota mendis, & erroribus scatebat, adiutus Gratianus plura inde, & ex Burchardi Epitome excerpsit, autographi enim texturam, aut Burchardi nunquam vidisse videtur, cum errores in compendijs inuentos in suum opus transtulerit. Alij etiam Patrum Decreta collegisse traduntur, vt Cresconius Deusdedit presbyter Cardinalis, Anselmus Lucensis, & Gregorius presbyter, sed eorum operum nulla, quod sciam, extat memoria.

Vgo Catalaunus.

Cresconius Deusdedit presbiter Cardinalis. Anselm. Lucensis. Gregor. presbiter.

GRATIANVS. Cap. II.

Æterum Burchardi, & Iuonis Decretis ob librorum magnitudinem neglectis, eorum tantum compendia, quorum meminimus, legebantur, in vsuq; erant, in quibus cum multa prætermissa fuissent, Gratianus gente Hetruscus opus consarcinandum, atq; insertis Pontificum constitutionibus reformandum suscepit; ac certis quæstionibus additis, adeò locupletauit, vt magna Iuris Pontificij pars esse meruerit.

Is patria Clusinus, ac D. Benedicti Classensis monachus factus, plurimum sacris litteris delectatus est. a Demum Corrado III. imperante, & Alexandro, b qui postea Pontifex fuit, Bononiæ Theologiam docente circiter annum Domini M C LI. in D. Felicis alij dicunt D. Proculi Cœnobio, vbi diu vixit, Decretum suum conscripsisse dicitur. c Id ex multis, vt diximus, antiquorum Patrum sententijs, & Pontificum, Cæsarumq; constitutionibus, ac Pandectarum iuribus locupletatum composuit, & ex suo etiam quædam adiecit, quæ duplici cruce, aut paragraphi charactere annotata pro Gratiani dictis agnoscuntur, quod nunquam Græci, aut Latini Canonum authores antea fecerant. Nusquam Burchardi, aut Iuonis, quos nunquam viderat, ordinem secutus est, sed diuersum sibi ab illis scopum proposuit, vt Canones, qui pugnare videbantur, in primis conciliaret. d

Cum vero librum Eugenio III. Pontifici offerendum Romam detulisset, Cardinali cuidam viro alioqui erudito, sed ambitioso, cuius opera ad Pontificem introduci volebat, legendum tradidisse fertur. Ille alienam laudem in se transferre cupiens, volumini quædam a Gratiano omissa inseruit, seq; operis auctorem esse iactitabat. Monachus, hominis fraude intellecta, additiones illas paleas esse respondit, quæ grano alibi condito inanes reddebantur; Paleam enim veteres Theologi literam fructu carentem, vel sterile opus vocabant. e Itaq; capita illa postea semper pro paleis sunt inscripta. f Alij paleas ab eodem Cardinali Pocapalea nuncupato, quo nomine etiam hodie oppidum in Subalpinis, & familia vocatur, dictas fuisse censent. Nonnulli á Palea Gratiani discipulo g qui diuersas eius libri inscriptiones quandoq; etiam improbatas fecit, h paleas nominatas fuisse autumant. Nec desunt, qui hæc fabulosa existimantes, Decreta quædam nouissimè adiecta, velut suspecta, & fide carentia, paleas appellatas fuisse credant, opus, quod Patrum, Pontificumq; Decretis scateat, Decretum inscriptum fuit.

a in chroni. Martini Alber. in dictionario. §. forma. 2. q. 6.

b Alciat. lib. 4. parer. c. 23. Prępo. in proęm. decretorum glo. in c. post appellat. § forma. in glo. p. 2. q. 6. Maran. in specul. in 3. p. prin. n. 31

c Capo. in tracta. de cogni. lib. iur can. in prin. Prępos. in proęm. decret.

d Archid. in prin. decreto.

e Theoph in Naũ Prophet. cap. 3.

f Capo. in d. tract.

g Imol. in R. de verbo. oblig. sub n. 5

h Specu. in tit. de disput & alle. gat. § vlt. in fin. Capo. in d. tract. n. 1 Prępos. Alex. in proem. decret. Ias. in rub. de actio n. 12.

Liber

Liber Eugenio III. Pontifici oblatus ad eò gratus extitit, vt eo comprobato Gratianum Clusinæ Ecclesiæ, vnde ortus erat, a præfecerit. Is tanta postea auctoritatis fuit, vt vulgò Magister vocatus maximum in decidendis causis pondus habuerit, etsi, velut priuati hominis, eius dicta vim legis non obtinent. Itaq; qui eius opus ità edidicisset, vt alijs prælegere posse videretur, baculo velut pro arra doctrinæ more Longobardorum accepto Doctoris titulo honestabatur, & a bacillo vulgò Bacillarius vocabatur, qui mos tum primum Bononiæ institutus, à Parisiensibus, vbi tum Decreta, & Summulæ docebantur, fluxisse fertur, in quorum vetustis constitutionibus Bacillarij nominantur. Mox aucto Doctorum numero aliæ de promouendis Doctoribus inuentæ sunt obseruationes, de quibus suo loco dicetur.

a *In croni. Marti. Alber. in dictionario.*

Bacillarij vnde dicti.

Cæterum Gratianus non semel errauisse deprehenditur; b tresdecim enim manifestos eius errores Bartholomæus Cæpola recenset, c & multos alios Felinus d eius operis Censores nominat, sed nouissimè Gregorius XIII. Pont. Max opera opus emendatum exijt. Nonnulli Gratianum Spurium, & Petri Lombardi, qui Magister Sententiarum vocatur, Antistesq; Parisiensis fuit, & Petri Comestoris historiæ scholasticæ scriptoris falsò fratrem fuisse memorant; e Et addunt cum matrem stupri pœnitere non posset, quod tam præclaros viros genuisset, Sacerdotem, cui confitebatur, iussisse, vt saltem pœniteret, quod pœnitere non posset. f Bononiæ defuncto Gratiano sequens Epitaph um appositum fuit.

b *Io. Andre. Anto. de Butri. & alij in c. 2. de rescrip. Imol. in R. de verbo. oblig. n. 5. Capo. in d. tracta. n. 27.*

c *in d. tracta. n. 18.*

d *in d. c. 2. sub n. 31 de rescrip.*

e *Prepo in proem. decret.*

f *Tiraq. in lib. de nobilitate. cap. 15. n. 32.*

Gratiani Clusini Cæsarei Iuris, & Pontificij enucleatoris prope diuini, qui Monachus in Martyrum Felicis, & Naboris æde absolutissimum ibidem opus Decretorum anno Gratiæ MCLI. compilauit, sepulchrum, quod illic curiæ ruderibus obsorptum, hic magnificentiùs renouatum, Io. Franciscus Aldrouandus Bonon. IIII. Dictator ære publico restaurauit anno Salutis MCCCCXCIX. Idib. Iunij, Bentiuolo II. PP. Rempublicam fœliciter gubernante.

In æde D. Pelicis, vbi Decretum composuerat, in saxo vetusto, nunc in sacrario condito, de eo hoc rude scriptum reperitur.

Hanc ædis partem lector reuerenter adito,
Namq; loci Monachus Decretum hic condidit huius
Diuinum Gratianus opus quantumlibet arcto
Contentus septo, quod reparando caducum,
Et vetus hoc claustrum tolli fuit inde necesse,
Id tamen Abbate constructum est Bartholomæo
Mille trecentis decies septem, atq; quaternis
Annis à Christo pura de Virgine nato.

LAVRENTIVS, HVGVTIO, ET VINCENTIVS DECRETI GLOSSATORES.

Cap. III.

IN Gratiani opus glossas ediderunt Laurentius patria Cremensis, a Vincentius Castellioneus Mediolanensis summus Canonista, b & Bernardi Bottoni præceptor, c Oldradus vero d eum Hispanum fuisse affirmat. Item Hugutio, vel vt alij, Hugo Vercellis, quæ eius patria fuit, professus esse creditur. Is postea Ferrariæ Episcopus fuit, Ioannes Teutonicus, Tancredus Bertrandus, & postremo Bartholomæus Brixiensis.

Laurentij Cremensis illud vulgatum dictum circumfertur, Arenas sine cæmento ab eo constringi, qui infirma suæ opinionis fundamenta iaceset, quod in Ioannem Teutonicum non semel protulisse fertur. e Idem in Senecam velut mollius, comptiusq; scribentem Caius Caligula Cæsar

a *Abb. in c. cum Ioannes an. n. 13. de fid. instr.*
b *Abb. c. si quis cötra sub n. 13. de for. cöp. & in c. cü cötingat. de iure iur. sub n. 3*
c *Bal. in c. iurauit. n. 10 de pba.*
d *Cös. 69. in fine. Ioan. Teutonicus. Täcred. Berträd. Barthol. Brixiës.*
e *Capol. in tract. de seruit. vrb. prædio. c 40. in prin. gloss. in c. facientis. 86. dist. in prin.*

Cæsar torquebat, quem, vt auctor est Tranquillus, a commissiones meras componere, & arenam esse sine calce iocabatur.

a *in Caligula cap. 53.*

De Vincentio, & Hugutione aliud tradi non potest; Id tantum ad Castellioneum nomen celebrandum addemus Celestinum IIII. Pontif. Max. ex ea familia postea prodijsse.

Celestinus IIII. Pont. Max. ex familia Castellionea.

TANCREDVS A CORNETO.

Cap. IV.

POst hos Tancredus genere Hetruscus, Bononiæq; Archidiaconus, & ipse Decreti glossator fuit circiter an. Sal. M.CCXX. Is a plerisq; esse creditur, qui Corneti (id olim Castrum Nouũ in Grauisconis erat) ortus esse creditur, Laurentij Cremensis discipulus, b & Azonis, c aut certe eius suppar. Bononiæ docuit, Parisijs etiam professus fuisse videtur, cum in formulis Iudiciorum eam ciuitatem, & ipsius monetam repræsentent. d Id fuit an. M CCXVII. e

Postmodum Bononiam, vbi decessit, reuersus est, Vincentio Beluacensi Gallo suppar fuit, sese enim inuicem citant. Opusculum compendiosò titulo inscriptum, vbi de ordine Iudiciorum tractat, in quatuor libros distinctum elaboratè composuit. f Id postea à Bartholomæo Brixiensi, non paucis, vt scripta erant, relictis, in aliam formam versum fuit, g sed illud Baldo vulgò adscribitur. Libellorum etiam, quibus in iudicio experimur, formulas, seu de ordine Iudiciario, in lucem emisit, quæ alijs à recentioribus inuentis ampliatæ fuerunt.

Prouinciale quoq; condidisse fertur, in quo omnes Prouinciarum Episcopatus recenset, & summam Titulorum, cuius ipse meminit. h Metris delectatus quandoq; latè

b *Tācre. de ordin. iudic. lib. 4 tit. vlt. § intra 9.*

c *Tācre. de ord. iudic. lib. 2. tit. 15.*

d *de ord. iudic. lib. 2. tit. 9. & seq. & tit. 13.*

Vincentius Beluacēsis Gallus.

e *d. tit. 9*

f *Caccialup. de mod. stud.*

Ang. Aret. de Malef in verbo ex interuallo.

g *Io. Andr. in addit. ad spec. in proem. in verbo plurimis.*

h *lib. 1 de ord iud. tit. 6. in fine.*

a de ord. iud. lib. 2. tit. 1. lib 3. tit. 4 6. 9. lib 4. tit. 5. b c pen. & vlt. de iud. latè exposita carminibus breuiter perstrinxit. a Huic Honorius III. causas decidendas quandoq; commisit, vt Epistolæ Decretales ad eum scriptæ testantur. b Nec dubitandum, hunc esse Tancredum glossatorem, quia Magister appellatur, quo titulo tum Professores honorabantur, & sub Honorio III. se vixisse, ipse testatur, c eam Decretalem ipse citat, & nouam appellat, d sed quia ipse de Tancredo, velut extraneo, loquitur, eius operis aliqui ipsum auctorem fuisse negant.

c lib. 3. de ord. iud. tit. 9.
d lib. 2. de ord. iud. tit. 4.

Tantæ deniq; auctoritatis fuit, vt Honorius Pontifex Constitutiones Pontificias, quas compilauerat, ad ipsum recognoscendas, interpretandasq; transmiserit. Bononiæ, vbi Archidiaconus Decretum est interpretatus, decessit, & hoc Epitaphium meruit.

Sepulchrum Magistri Tancredi eximij Doctoris Decretorum Archidiaconi Bon: Orate pro eo.

Aliud de vetusto viro ad posterorum notitiam peruenire non potuit.

Ricardus Episcopus Cicestrensis.

Sub id tempus Ricardus, qui postea fuit Episcopus Cicestrensis in Anglia septennio Bononiæ Iuri operam dedit, admodum pauper. Tres enim in eodem cubiculo degentes vnum tamen capitium habebant, & duobus domi manentibus, tertius per vices caput illo tectus ad audiendas lectiones exibat.

SYNI-

SYNIBALDVS FLISCVS GENVENSIS, QVI FVIT INNOCENTIVS IV.

Cap. V.

INnocentius IV. antea Synibaldus vocatus, Genuensis ex Flisca familia & Lauiniç Comitibus fuit. Bononiæ Azonem iam senem, & Accursium, Iacobumq; Balduinum audiuisse fertur; Ipse vero cum profiteretur, Ioannem Fabrum discipulum habuit; a ob summam eruditionem Cardinalis declaratus, à S. Laurentio in Lucina, quod templum ei creditum est, cognomen traxit. b Demum Anagniæ Celestino IV. anno MCCXLIII. in Pontificatu suffectus magno cum plausu, populo obuiam exeunte, Romam proficiscitur. c ... Fridericum II. quem Ecclesiam oppugnantem frustra monuerat, vt à temerarijs conatibus desisteret, tandem in Lugdunensi Synodo Regnis, imperioq; priuauit. Contra ille, deuastatus in Parmensi agro Innocentij propinquorum oppidis, Italiæ populos vbiq; a Pontifice deficere compulit, donec à Manfredo filio, quem ex nobili concubina susceperat, suffocatus gentes vexare destitit.

Cum vero in Lugdunensi Synodo diutius moram traheret, luculenta commentaria in Decretales Pontificum edidit, quæ tamen vim Canonis habere noluit, vt se ab eo sæpius audiuisse Hostiensis testatur. d Adeo accuratè scripsit, vt insigni titulo veritatis pater, & organum vocetur: e In eo tamen notatur, quod plerumq; nimis subtiliter, f atq; adeo confusè dixerit, & dum breuitati studet, obscurè loquitur. g Cæterum tantæ auctoritatis habitus, vt vulgò dici consueuerit, litigantes, qui pro se

a *Io Faber in §. si res aliena vnsstu delegat.*
b *Io And. in additio. ad specul. in Romane sede vacante.*
c *Platina. in Innocentio 4.*
d *in c. solet, vbi Io And. de sent. ex. in 6. Felin. in c. 2 vers. de diuersorum. de rescript. & in c ne innitaris n. 7 de const.*
e *Archid. in c. pia. de except. in 6. Felin. in c. cum olim. sub n. 9 de re iudica. Ias. in l. 1 n. 28. si cert. pet.*
f *Abb. in c. etsi Clerici. de iudi. Imo. in l. ex diuerso. in fin. solu. matr. Ant. in c. continentia. de cler. percuss.*
g *Anto. de Butr. in c. cũ tãta. de excess prelat. Abb. in c. non min°. de immu. eccle. Barba. in c. postulasti. de for. compet. Sylua nupt. in dic. postulasti. sub n. 25 ver. etiamsi esset.*

Innocentium habuerint, victores futuros, & id tutius, a si & glossam sibi fauentem inuenerint. b Quin & in Summi Pontificis consilijs eius opiniones tamquam Euangelium, (si id fari licet) teneri prædicant, c Vnde Innocentij fides in prouerbium abijt. Aliud quoq; commentarium in Synodo receptum composuit, quod Authenticum Hostiensis vocat, & libellum de Exceptionibus Apologeticum; Præterea de Iurisdictione imperij, & auctoritate Pontificis aduersus Petrum Vineam Capuanum composuit.

Is obscuris natalibus ortus, sed in Iure peritissimus, & eloquentia insignis plures, pro eorum temporum conditione, non inelegantes epistolas conscripserat, ob virtutisq; claritatem celebris factus Friderico II. Ænobarbo Cæsari à secretis, & ab epistolis fuit; Apud quem tantum potuit, vt imperium pro suo arbitrio regeret; Ipsi propè Cæsaris statuam alia erecta Neapoli fuerat, vbi cum plures Fridericum pro reddendo Iure interpellare fingerentur, scriptum erat, vt ad Petrum irent. Is in Principis gratiam promulgato de Iuribus imperij libello, omnium diuinarum, humanarumq; rerum arbitrium Imperatori tribuebat, quem Innocentius doctè confutauit. Demum ab Aulicis apud S. Miniatum accusatus, quod Cæsaris arcana inimico Pontifici patefecisset, à Friderico falsis litteris, quæ ab inuidis confectæ fuerant, fidem habente diuino iudicio omni dignitate priuatus, & candente ære obcæcatus fuit. Itaq; omnium miserrimus cum Pisas concessisset, se ad D. Pauli templum secundum Arni ripam perduci iussit. Ibi vltima desperatione adductus capite impacto parieti, fractoq; cerebro expirauit. Alij se ipsum impatientia doloris in carceribus occidisse tradunt.

Innocentius quam plures alias constitutiones legis vim habentes in Lugdunensi, & generali concilio promulgauit, quæ sexto Decretalium libro insertæ hodie leguntur. d Cum vero Ludouicum Gallorum Regem in Asiã ad bellum contra Scythas, & Sarracenos traijcere fecisset, Hedi-

a *Ioan. Fab. in § pupillus. instit. de inut. stipula.*

b *Ange. de Butr. in c. cum causam in fin. de ver. sign.*

c *Roma. singul. 165.*

Petrus Vinea Capuanus.

d *Eas recenset Io. Andr. in additio. ad specul. tit. de sum. trinita. & fid. catho. & in R. ne sede vacan. in additi. specul.*

Hedimundum Canturiensem Episcopum, & Petrum Veronensem ex D. Dominici familia religiosum, qui inter Comum, & Mediolanum ab hæreticis cæsus fuerat, ac Stanislaum Cracouiensem Episcopum miraculis claros inter Diuos retulit. Idem octauam Natalis D. Virginis celebrari instituit, repletoq; Cardinalium cætu, qui vacuus erat, vt ordinem honestaret, eos equo in publico vectos rubeo galero vti instituit.

Sunt, qui ab eo Bononiam docendi facultate priuatam, & illud Ius Patauium translatum fuisse ferunt, quod Fridericum fecisse alibi ostendi, Certè illud constat Romæ gymnasium iam diu intermissum ab ipso instauratum fuisse, vt ibi Pontificium, ciuileq; Ius doceret? a Postremò à Proceribus Regni Siculi accersitus Neapolim non multo ante instauratam profectus est; Sed cum illud Regnum Ecclesiæ subijcere studet, abrupta spe an. MCCLIIII. die XIII. Decemb. Pontificatus sui XI. mense VI. Die XII. moritur, & in D. Laurentij templo humatur, cui Alexander IIII. subilituitur. b

a *vt in c. 2. de priuilegi. in 6.*

b *Philadelphus Collenutius lib. 4. histor. Neapolit.*

IOANNES SEMECA TEVTONICVS.

Cap. VI.

Horum ante in Decretum editas glossas Ioannes Semeca Teutonicus reformauit, & quod in Iure ciuili Accursius egerat, non paucis additis, suas fecit. Is Azonis discipulus, c cum diu vtriq; Iuri studuisset, eorum, quos Prædicatores vocant, religionem ingressus est. d Postea circiter annum Domini MCC. quo tempore Albertus Magnus floruit, Præpositus S. Stephani Halberstadensis fuit. Est autem Halberstadium Saxoniæ opulentissima ciuitas, & circumdantis

c *Glo. in c. quando. 86. distinct.*

d *Alber. in proem. dicti. in fin.*

Fff 2 pla-

planiciei situ amœnissima, vbi ædem sacram Carolus Magnus D. Stephano Protomartyri erexit, mox Henricus Cæsar gente Bauarus Regijs censibus locupletauit.

Ibi otium nactus Ioannes Decretum interpretari cœpit, qui etsi quandoq; ineptis, vt illa ætas ferebat, vocibus vtitur, non modicam tamen Gratiani operi lucem affert, pluraq; noui & veteris testamenti loca eruditè explicat. Cum vero Clemens IV. decimas per Germaniam, & Gallias ad redimenda sancta Palæstinæ loca exigeret, Ioannes appellationem ad concilium interposuit, quod ægre ferens Pontifex illum diris damnabit, ac Præpositura ob temeritatem priuauit, quem tamen magni in Germania viri defendebant. a Sed hanc controuersiam vtriusq; tam Clementis, quàm Ioannis non multo post mors interueniens diremit.

a Albert. Crantzius de reb. Saxonia l. 8. c. 27.

Summam etiam, seu Compendium confessionis Ioannes composuit, quod primum inter Epitomes locum obtinet, & vbi Summa, alio non adiecto, citatur, huius opus intelligitur. b Ioannes cum leuibus argumentis quandoq; opiniones suas firmaret, a Laurentio Cremensi, Arenam sine cemento ligare dicebatur, c quod, vt antea dixi, in L. Senecæ oratione, velut lenior, comptiorq; Caius Caligula reprehendebat, quem, auctore Tranquillo, d tum maximè placentem commissiones meras componere, & arenam esse sine calce dictitabat.

b Albert. in proœm. ... c glos. ... sciens. ... Capo. de seruitu. v. ba. pradio. cap 40 in prin.
d In C. Caligula. cap. 53.

Decessit Ioannes anno Salutis MCCLXIX quo & Clemens IV. vt supra dictum fuit.

*

BAR-

BARTHOLOMAEVS BRIXIENSIS. *Cap.* VII.

Artholomæus Brixienſis Vincentij Caſtellionei diſcipulus a circiter annum Salutis MCCLVI. Alexandro IV. ſedente, quædam Ioannis Teutonici gloſſis adiecit, quibus non modo illius errata notauit, ſed vel omiſſa ſuppleuit, vel quæ poſtea immutata ſunt, appoſuit, b vt ipſe in Decreti initio teſtatur. Temporum quoq; hiſtoriam conſcripſit, c & quæſtiones diebus Dominicis, & Veneris à ſe diſputatas collegit; quas Dominicales, Venercalesq; appellauit, exemplo Pilei, qui & ipſe diebus Sabbathi diſputare ſolitus, illas diſceptationes Sabbathinas vocauit. Sed alia eius geſta, vel cognomentum nuſquam extant. Hunc ab Alexandro IV. Pontifice non contemnenda munera retuliſſe, Platina ſcribit. Quandoq; Patriarchæ Venetiarum, ſeu Gradenſi aſſedit. d

a *glo. in c. iurauit, de preb.*

b *Caccialup. de mod. ſtud.*

c *Caccialup. de mod. ſtu.*

e Rapha. Volat. l. 21. Anthropo.

d *Io. de Turrecremat. in c. Epiſcop. non ſtagitetur 1. q. 1.*

BERNARDVS BOTTONVS PARMENSIS. *Cap.* VIII.

Ratiani opere iam perfecto, cum poſteriorum Pontificum epiſtolæ vagarentur, primus eas Bernardus Circa Papienſis Præpoſitus ac poſtea Antiſtes Fauentinus in vnũ collegit, quibus etiam nonnullas annotationes adiecit ac ſummam, cuius initiũ, *Profectus diſcipuli gloria magiſtri*, compoſuit. Poſt eum

Bernardus Circa Papienſis Prepoſitus.

Gili-

Gilibertus.
Alanus Doctor vniuersalis.
a *Henric. Robem. in c. constitutus de in integ. rest. Tiraq de retra ct. consang. §. 1. glo. 9. n. 52.*
Ioannes Galensis Volaterranus.
Vgo Ferrariensis Episcopus.
Bernardus maior Compostellanus.

Gilibertus, deinde Alanus Doctor vniuersalis nuncupatus, is forte, qui D Iphonis nepos fuit. a Mox Ioannes Galensis Volaterranus, qui eorum nomen obscurauit, xij. annis post Bernardum, alia Pontificum Decreta compilauit. Bernardi prima compilatio liber primus a Vincentio, Alano, Tancredo, Laurentio, & Rogerio, qui in eum scripserunt, est appellata; altera Ioannis liber secundus vocabatur, in quem Vgo Ferrariensis Episcopus, & Bernardus maior compostellanus glossas edidere.

Paulus Vngarus.

Vincentius.
Ioannes.
Iacobus.
Rogerius.
Iacobus Albanus Fauentin. Episc.

Post hos Bernardus Compostellanus Archidiaconus ex Innocentij tabulario alijs constitutionibus extractis, nouã compilationem fecit, quæ Romana dicta fuit. Sed cum nonnullas suspectas Decretales contineret, Innocentius, Petri Beneuentani tabularij opera, ex suis, & aliorum constitutionibus anno sui Pontificatus xij. aliam compilationem composuit, quæ tertia fuit nominata, & hæc prima Summi Pontificis auctoritate nixa fidem habuit, cum priores priuatæ negari potuissent, eamq; Paulus Vngarus est interpretatus. Postea verò cum in generali synodo alia LXXI. Iura idem Pontifex condidisset, ex omnibus quartam compilationem fecit, in quam Vincentius, Ioannes, Iacobus, & Rogerius glossas ediderunt, deinde Honorius III. quintam, quam ad Tancredum, & Archidiaconum Bononiæ profitentes componendam misit, quam Iacobus Albanus Fauentinus Episcopus est interpretatus.

b *Hostiens. in proœmi. summa.*
c *Hostien. in summa de rest. spolia. §. cum quæritur. ad fin. Io. And in c. fras. eo. & in proem. decretali col. 3. vers. & ibi compilationes quinq;*

Demum Gregorius IX. patria Anagninus ex familia Comitum, opera fratris Raimundi a Pennafort Barcinonensis ex ordine Prædicatorum, & ipsius ordinis magistri generalis, & his vltimis temporibus à Clemente VIII. inter Sanctos relati, eam, quæ nunc extat, edidit. b In hanc verò, & anteriorem compilationem glossas ediderant Ruffinus, Syluester, Ricardus Anglus, Rodoicus cognomento Modicipassus, Petrus Corbolus, vel, vt alij, Boliatus c Hispanus, Bertrandus, Damasius, Alanus Anglicus, Petrus Papiensis Præpositus, Petrus Galensis Vulterranus, Bernardus Compostellanus, Laurentius,

Vin-

Vincentius Castellioneus Mediolanensis, Ioannes Teutonicus, & Tancredus, qui etiam in Decretum glossas ediderunt; Hos secuti sunt Gulielmus Naso, & Iacobus de Albenga Episcopus Fauentinus.

Sed horum omnium glossas Bernardus Bottonus Parmensis, vltimam compilationem interpretatus in vnum collectas ampliauit, a circiter annum MCCXL. & omnem illarum gloriam in se transtulit. Eandem Gregorij IX. compilationem aliqui ex prioribus, & alij posteriores sunt interpretati; vt Vincentius Gofredus, Philippus, Innocentius Hostiensis, Petrus Sampso, Abbas antiquus, Bernardus Compostellanus, qui opus non perfecit, Egidius Bononiensis, Bonaguida Aretinus, & Franciscus Vercellensis, qui tantum super contextu scripsit. Postea superuenit Boatinus Mantuanus, & Archidiaconus, qui etiam glossas sunt interpreti. Quidam etiam Monachi, quorum nomina ignorantur, super ijsdem Decretalibus opus composuere, quod Suffragium Monachorum nuncupatur, quod vt erroneum superfluum, & mancum ferè inutile fuit.

Bernardus Bottonus Parmensis.
a *Archid. in peroratione Decreti.*
Boatin. Mãtuanũ

Hos secutus fuit Frater Iacobus Canonicus Sancti Ioannis in Monte, quorum omnium scripta millegloffemmatum, aut interpretationum Summã excedebant, prout b Ioannes Andreæ testatur. Ex prædictis Damasius in primam compilationem glossas edidit, ac librum quæstionũ super multis Decretalibus, & Brocarda composuit, & Ioannes de Albenga Hostiensis præceptor Honorianas est interpretatus; Præter memoratos Druzianus, & Guandulfus in Decretales glossas emiserunt, & Petrus Mandecator, & quidam Cardinalis.

Frater Iacobus Canonic. S. Ioãnis in Monte.
b *In proem. Decretus.*
Damasius.
Druzianus Guãdulfus.
Petrus Mandecator.

Cæterum Bernardus Bottonus Bononiæ, vbi etiam Canonicus creatus est, diu Decretales professus est, postea sacri Palatij quæstor est declaratus, c quem Auditorem, & Summi Pontificis Capellanum vocant; cum enim causas ex toto orbe ad Vrbem confluentes Pontifex in Sacello, quod Capellam nominant, adhibitis Iurisconsultis audiret,

c *glo. Bernar. in c. quod sicut in vir. diuidatur de electio.*
Capellani Summi Pontificis qui dicantur.

ret, illi à loco Capellani sunt appellati; Sed hi hodie numero xij. licet alias plures fuerint, ex generali, & prisca delegatione in vnum ordinem redacti sunt, & qui audiendi, cognoscendiq; facultatem habent, Auditores causarum sacri Palatij dicuntur, quas ex speciali rescripto plerunq; decidunt; & etiamnum Capellani nuncupantur, atq; in Capella diuinis inseruiunt.

Bernardus postremo Academiæ Bononiensi Præfectus fuit, quem Germanorum vocabulo Cancellarium vocabant. Illi enim cum in Italia imperabant, omnes regionum præfectos Cancellarios appellare consueuerant. In maiore templo Bononiæ cum hoc Epitaphio humatus est.

Bernardus Bottonus Cancellarius studij Bononiensis, qui scripsit apparatum ad Decreta, iacet hic.

G O F R E D V S.
Cap. I X.

a Lanfranchin de iur. patro. 8. arti. 8 q. prin. 2. partis. 2. libri. in prin.

Ost Bernardum Decretales primus Gofredus genere Tranensis a est interpretatus, cum esset Summi Pontificis Subdiaconus, & Capellanus Forensium, & Iuris Pontificij, studiosorum precibus motus Canones in compendium redegit, quod opus Summam vocauit, quem secutus est Philippus & ipse Iuris Pontificij interpres. Gofredus ad Cardinalem dignitatem prouectus esse dicitur, quod non affirmo.

Lanfranchinus Tranensis.

Tranensis etiam fuit Lanfranchinus qui luculentum de Iurepatronatus opus edidit.

EGI-

EGIDIVS BONONIENSIS, ET GVLIELMVS PROREDA ANGLVS, ET NEPOS DE MONTE ALBANO.

Cap. X.

Vb id tempus claruere Egidius Bononiensis, & Gulielmus Proreda Anglus Oxoniæ professor, vterq; de Iudicijs librum, ille in quinq; partes, hic in sex diuisum, in lucem emisit, a qui vetustate perijsse existimatur. Nec multo post Nepos de Monte Albano librum Exceptionum promulgauit, b quem Fugitiuum appellauit, quod in eo doceat, reos, qui fugitiui vocantur, c se ab actorum petitionibus, & retibus, liberare. Est autem Mons Albanus castrum in Latio, vbi olim Feriæ Latinę celebrari consueuerant.

a *Io. Andr. in d. proem. specul. c. 2. ver. plurimis.*
b *Io. Andr. in d. proem.*
c *in l. properandũ §. etsi quidem, C. de iudicijs.*

* *
*

BONAGVIDA ARETINVS.
Cap. XI.

Hijsdem temporibus Bonaguida Aretinus floruit, qui, Innocentio IIII. sedente, dum in eius Curia Aduocati officio fungitur, nonnullas in Decretales glossas, vt ipse asserit, vtiles conscripsit. Deinde Epitomen, nostri Summam vocant, in quinq; partes diuisam fecit, quæ officium patronorum causarum continet; Librum etiam Iuris Pontificij titulos, & res explicantem, qui Margarita inscribitur, composuit.

Is, si suo quæq; loco digesta habuisset, longè vtilior studiosis fuisset. Hoc volumine nihil decidere, sed rebus breuiter annotatis, ad alia loca se referre consueuit. Tractatum quoq; de Iudicijs, & Iudicibus in tres partes scissum edidit, quem specioso vocabulo Gemmam nuncupauit, a sed hæc volumina, vt plurimum vetustate consumpta, non omnia in lucem prodierunt. Libellus vero, quem de Dispensationibus inscripsit, admodum vtilis circumfertur, in quo species recensentur, quibus Summus Pontifex, aut Episcopi aliquem legibus soluere possunt;

a *Io. Andr. in prealleg. proem.*

Quo tempore Bonaguida in Decretales scribebat.

Franc. Vercellēsis.

b *de quo Io. Andr. in c. 2. de sposal.*

Franciscus Vercellensis, b & ipse in idem opus commentarium edidit, quod non extat; In patria docuit, vbi anno Salutis MCCXXVIII. omnium disciplinarum gymnasium erectum fuerat. Ante Bonaguidam fuit Gratianus & ipse Aretinus, cuius nihil nisi nomen extat. c

Gratianus.

c *Io. Andr. in proem. specul. in ver. plurimis.*

BER-

BERNARDVS BRIGANTIVS, ET GARSIAS HISPANVS. Cap. XII.

Ernardus Brigantius, (vulgo Compostellanum vocant) Innocentij IIII. cuius Capellanus fuit, iussu a in VI. Decretalium eruditos commentarios promulgauit, quos Apparatum vocant. Floruit circiter an. MCCL. post Bernardum Papiensem Præpositum; extractas ex Innocentij scrinijs quorundam Pontificum constitutiones in vnum redegit, quod opus Romana compilatio est appellata, quæ, vt suspecta, ab Innocentio reiecta fuit. Is dixit priusquam scriberet, suam ignorantiam ignoraſſe, sed postquam scripsit, suos errores agnouiſſe. b

Bernardum Brigantium Garsias Hispanus est secutus, qui circiter annum Salutis MCCLXXXV. Decretales interpretatus esse dicitur, sed opus non perfecit. c Summæ quam Pisanellam nominant, nonnulla adiecit. d In sextum etiam Decretalium glossas edidit.

a *Rapha. Volater. lib. 21. anthrop.*

b *Io. Andr. in proem. decretal.*

c *Io. Andr. in proem. decreta.*

d *Felin. in c. causamq; in fin. de prescriptio.*

HENRICVS CARDINALIS HOSTIENSIS. Cap. XIII.

Enricus in Secusij Subalpinorum nobili pago diœcesis Taurinensis e humili loco natus, f in Gallijs, & Italia eruditus, Ioannem Albiganensem audiuit; Deinde inter Pontificij Iuris Interpretes receptus, luculentis editis commentarijs, omnes, qui ante se flo-

e *Host. de testib. § 2 col. 2. vers. quid de Hermofrodit.* *Ioan. Albiganēsis, ipse in c. nonnulli, §. cū aut. de rescr.*

floruere, superauit, vnde Iuris vtriusq; Monarcha, & Subalpinæ regionis splendor, ac perpetuum decus à Francisco Balbo vocatur. a Gulielmum Duranti discipulum habuit. b Demum ob eximiam doctrinam Innocentio IIII. gratus Ebredunensis Archipræsul creatus c circiter annum Salutis MCCLVI. ab Alexandro IIII. Pontifice, cuius hortatu in Decretales scripserat, d ad Cardinalis dignitatem est promotus, Hostiensisq; Antistitis, vnde nomen habet, titulo honestatus fuit. e

a *C. de prescrip. in proem. sub n. 2.*
b *Io. And. in ad. ad specul. de off. iud.*
c *Aluaro. in proem. Feud. col. 2.*
d *Rapha. Volater. lib. 21. anthropo.*
e *Platina in Alex. IIII.*

Is vnus est ex septem Cardinalibus Episcopis, qui Lateranensi Ecclesiæ adscripti, velut Pontificis Vicarij habentur. Sed Hostiensis cum solus pallij ornamento vtatur, & Pontificem coronet, Cæsaremq; vngat, f cæteris dignior primas tenet. Quare Henricus a præcipuo hoc honore postea Hostiensis est nuncupatus.

f *Abb. in c. antiqua. de priuileg. sub num. 6.*

Legatum Bononiæ egit, vbi reum capite plectendum vel inuitus liberauit: Antequam enim ille ad supplicium duceretur, se rem arduam Legato detecturum dixit; Cum vero ambages narraret, iratus Henricus eum ad suppliciũ rapi iussit; At reo clamante, Cardinalem irregularem esse, qui contra canonicas Sanctiones vel sontem puniri præciperet, ei, qui hanc euadendi artem docuisset, malè dixit, & reum dimisit. g

g *Felin. in c. si quando. n. 3. de rescript.*

Clementis IIII. Pont. sede vacante, in grauem ægritudinem incidit, vt penè vitam amiserit. Viterbienses enim Cardinales ædibus inclusos ad nouum pro suo arbitrio Pōtificem eligendum compellere volebant, detectoq; edificio, ac cubiculis dirutis, illos reclamantes sub dio degere coegerunt. Quare Henricus difficili morbo contracto, nunquam exitum impetrare potuit. Demum de salute solicitus, iuribus eligendi Pontificis renuntiauit, ac dimissus conualuit. h Gregorius vero X. qui tum in Palæstina aberat, Summus Pontifex est declaratus.

h *Hosti. in c. nisi cum pridem. & ibi Io. Andr. col. 2. de renuncia.*

Vtriusq; Iuris compendium vno volumine complexus, quod Summam vocauit, incendio amisit. Sed postea Cardinalis, quamquam arduis negotijs occupatus, illud opus

opus restituit. a Alia præterea in quinq; libros Decretales, vrgentibus studiosis, commentaria edere coactus est. Æquitatis amator duras Innocentij opiniones libenter damnat, quamquam non desunt, qui nimiæ subtilitatis eum redarguunt, & adeo altè ingenio rapi dicunt, vt à debilium oculis euanescat, & in multis se ipsum frangat. b Episcopis quoq; plus æquo fauisse dicitur. c Legum ciuilium scientia multos illas profitentes superauit. d

a Hosti. in fin. summa.

b Sylua nupt. lib. 5. sub n. 67.

c Sylua nupt. d. lib. 5. sub n. 69.

d Roma. sing. 77. Felin. in c. qualiter. & q̃do. 2. §. ad corrigendos de accusa.

GVLIELMVS DVRANTI FILIVS. Cap. XIV.

Vlielmus Duranti filius, vel, vt alij malunt, ex Duranda familia, & matre Balba natus Pusmoyssonius, seu, vt aliqui volunt, à Monte Pessulano, qui locus est Prouinciæ, oriundus fuit, Henrici Cardinalis Hostiensis Auditor anno M CC L. Innocentio IIII. sedente floruit, primaq; iuuentute in Mutinensi Academia Decretum est interpretatus. e

Mox in curia Romana causarum Auditor creatus, f aureum illud opus Speculum inscriptum, quòd in eo causarum ordinem Forenses speculentur, ante annum ætatis xxiv. cœpit componere, g nec ante annum xxi. perfecit. h Interea scripta legenda, emendandaq; tradidit Iacobo Antonio Stenno Patauino tum clarissimo Iurisconsulto, qui Malitia agri Vicentini Villa in dotem ab vxore accepta ditior, & clarior factus, Malitiæ cognomentum habuit, quamq; non desunt, qui ob cautiones, quibus callidius in tuendis clientibus vtebatur, eum Malitiam vocatum fuisse affirmant.

Gulielmus vero perfectum volumen Ottobono Cardinali Innocentij Pontificis ex fratre nepoti an. MCCLxII. dedicauit, qui postea factus Pontifex, & Adrianus v. dictus,

e Spec. in tit. de tuto. §. generaliter. ver. fiet autem.

f Specula. in tit. feudo. §. 1. in fin.

g Spec. in titulo de appell. §. nũc breuiter. ver. item iusta.

h deprehẽditur ex spec. in tit. de test. edi §. 1. ver. item hodie.

Iacobus Antonius Stennus Patauinus.

dictus, non nisi tribus diebus superuixit; Quare Gulielmum, nisi præmature decessisset, omnium opinione Cardinalem creasset. a Sed is alias dignitates est assecutus, siquidem D. Petri patrimonio in Hetruria præfuit; b Deinde Honorij IIII. iussu Flaminiam, nunc Romandiolam vocant, quam ex Guidonis Monfeltrij manibus vendicauerat, Comitis titulo rexit, vt Ioannes Villanus, c & ipse d testatur, cum formam describit, qua fidei iuramentum à populis exegit. e Dum ibidem pro Martino IIII. quæstoris officio fungeretur, ad Metaurum fluuium peninsulam à fundamentis ædificasse, & à suo cognomento Castrum Durantis appellasse Sabellicus, f & Blondus g scribunt.

Rationale etiam officiorum, & de Concilio luculentum opus fecisse dicitur, de Modo etiam generalis Concilij celebrandi circiter annum MCCLXVIII. scripsit tempore, quo Clemens V. Viennam Synodum indixit, cui ipse Episcopus Mimatensis creatus interfuit. h Speculum etiam legatorum egregium opus composuit, in quo de eorum Officio, & Potestate latiùs disputat, & illud ego non dum impressum in manibus habui. In Decretales præterea commentaria edidit, & Poetices studiosus multa carmine scripsisse fertur, quæ hodie nusquam apparent. i Tanta memoria à scriptore prouinciali fuisse dicitur, vt semel lectum librum statim recitaret, quod ex summa eius vitæ sobrietate prouenisse existimat; Nam ingluuiem, & vinolentiam ingenium hebetare, & memoriam grauiter obumbrare dictitabat. Sed Aurearum insularum Monachus, hoc gemmæ, quam aureo anulo inclusam gestabat, vi attribuebat.

Clientibus, quorum iniqua erant iura ipsum consulentibus, Sanctus Cesarius Gallico idiomate respondisse refert, Mais val calar. Que fol parlar, hoc est, Melius est tacere, quam malè loqui. Etsi ab omnibus summopere celebratur, in eo tamen reprehenditur, quod indecisas quæstiones sæpius reliquerit, & multa ex Ioannis Fasoli, & aliorum

a Io. Andr. in addit. ad specul. in proem.
b Specul. in tit. de feud. §. 1. ad fin. de iurisd. omn. iudi. ver. illud etiam.
An. Mcclxxxvi.
c lib. 7. cap. 107.
d de iurisd. omn. ind. ver. illud etiam.
e in tit. de feudis. §. 1. ad fin.
f lib. 7 Geograph.
g in Italia illustrata in Piceno. & Rapha. Volater. lib. 6.
h Specu. in tracta. de mod. generali. Concil. celeb. in prin.
i Pau. Ca. in l. vlt. C. sine cens. & reliquis.

aliorum scriptis excerpta ad verbum Speculo inseruit. a Sunt qui eum religiosum ex ordine D. Dominici fuisse autumant, quod mihi nusquam compertum est, nec verisimile videtur; Solum enim Cartonensis Decanus à Blondo fuisse dicitur. b In Theologia tamen maxime versatus est. Errant, qui eum paulo post xxx. ætatis annum decessisse ferunt, cum post id tempus diu in componendo Speculo laborauerit, vt supra dictum est. Eius de Sacra Eucharistia hæc verba referuntur.

Verbum audimus.
Motum sentimus.
Modum nescimus.
Præsentiam credimus.

Cum Legatus Summi Pontificis ad sacrum bellum profectus esset, in Cypro insula Nicosiæ an. MCCLXX. decessit, & ibi humatus fuit. Epitaphium, Turcis ibi dominantibus, non extare arbitror, quod à pluribus lectum, & à quodam descriptum interijt. Vnde fabulosum esse opinor, quod prouincialis scriptor tradit, Gulielmum puellæ ex Blancargensa familia amore captum Mathematicum de illius vita consuluisse, & responsum mira in eius morte euentura. Cum vero post aliquot annos pro mortua elata esset, Gulielmum dolore victum interijsse, & eam, vi morbi cedente, respirasse, & viuam domum remeasse, Monastichamq; vitam sibi elegisse, ac sexagenariam decessisse.

Sed ego cum his locutus sum, qui Speculatoris sepulchrum Nicosiæ cum Epitaphio viderunt.

a *Cin. in l. iudices. in prin. C. de indic.*

b *Blond. in loco prædicto.*

BOA-

BOATINVS MANTVANVS. Cap. XV.

Oatinus, vel, vt alij scribunt, Bouetinus, Mantuanus Bononiæ Ius Pontificum, Azone ibi profitente, docuit, cum quo non semel in foro contendit. & quandoq; rubore suffusum dimisit. a Inde Patauium conductus Ecclesiæ Cathedralis Archipresbyter creatus est, & cum annos septem docuisset, obijt anno Salutis MCCC. Mense Augusto, in maiore templo cum hoc Epitaphio est humatus.

a *Io. Andr. in c. relatum de offi. deleg.*

Mantua, quem genuit Patauis Bouetinus, & orbi
A' Boue nomen habens, patiens sine fraude dolisvè
Quam sibi plus alijs vigilans, pietatis alumnus
Largus erat studio, largus clero, sibi parcus,
Canonicum illustris docuit ius ter tribus annis,
Deme duos, obijt Augusto iam mille trecentis
Elapsis, Iacet hic, coluit te, summe colenti
Virgo patrocinium, precibusq; assiste volenti,
Vmbra humanum eius, ò pia, voce tuis, vt
Supplice conserues precibus, te voce precatur.

GVI-

GVIDO A BAISIO REGIENSIS.

Cap. XVI.

Vido quoq; Baisius patricius Regiensis nonnulla Ioannis Teutonici glossis addidit, & in sextum librum Decretalium nobiles glossas Rectori Vniuersitatis Iuris studiosorum dedicatas inscripsit. Bononiæ eos Canones circiter annum Domini MCCLxxx. interpretatus, demum ibi Archidiaconus creatus, eius Dignitatis cognomentum tenuit. In totum quoq; Decretum luculentas interpretationes à doctrinæ fragrantia Rosarium appellatas composuit, quas Gerardo Sabinensi Episcopo, cuius Sacerdos, vel, vt vocant, Capellanus fuerat, dedicauit, casq; anno MCCC. perfecit. Eundem Summi Pontificis Capellanum, & litterarum contradictarum Auditorem fuisse, vetustis monumentis inueni.

Circa verborum significationes, eorumq; expositiones plusquam in alijs versatus est. a Ioannem Andreæ discipulum, quod inops esset, penè inuitum ad Doctoris gradum gratuitò promouit, qui postea præceptori tantum detulit, vt ipsius glossas se pro textu habere professus fuerit. b Guidonem ex fratre nepotem suum nomen ferentem habuit. & ipsum Iuris Pontificij professorem, qui postea an. MCCCXIII. Regiensis Episcopus, deinde post XVI. Concordiensis, vel, vt alij scribunt, Sirmiensis creatus fuit. *An. MCCCxxx.*

Decretales etiam interpretatus est, quo tempore Boatinus Mantuanus in idem opus scripsit. Post eos incerti nominis Monachus ineptas in eundum librum interpretationes edidit, quæ, vt inutiles, reiectæ fuerunt, opus suffra-

a *Capel. in d. tract. n. 29.*

b *in princip. sexti.*

gium Monachorum, inconcinno titulo, dicebatur, cum onus esset appellandum. Deinde Iacobus Canonicus Regularis D. Ioannis in Monte Bononiensis glossas contrarias soluere nixus est, sed & eius scripta periere. Deniq; in sextum Decretalium Archidiaconus tanta eruditione scripsit, vt eius opiniones ibi relatæ cæteris præualeant. a

a *Felin. in c. 1 col. pen. ver. 4. limita de constit.*

JOANNES MONACHVS CISTERCIENSIS CARDINALIS.

Cap. XVII.

CVm circa an. MCCC. Bonifacius VIII. posteriorum Pontificum Decreta in vnum collegisset, & sextum Gregorij xi. volumini librum addidisset, in eum quatuor Interpretes glossas composuerunt, Ioannes Monachus Cisterciensis genere Heduus, vel Picardus, Guido à Baisio cognomento Archidiaconus, Garsias Hispanus, & Io: Andreæ. De Archidiacono & Garsia iam supra dictum est.

Ioannes vero Monachus, qui primus in sextum glossas nemini dedicatas promulgauit, Ioannis Andreæ b concurrens, postea Cardinalis creatus fuit, c qua dignitate honestatus in easdem constitutiones, quas Extrauagantes vocant, glossas edidit, d in quibus Pontificiam potestatem minus extollendo plus Principibus laicis fauere videtur, idq; cum in Regis Galliarum gratiam, apud quem diu pro Pontifice legatus fuit, fecisse autumant; e Opusculum etiam Defensorium iuris vocatum scripsit, vbi reos instituit, quomodo se aduersus actores defendere debeant. Decretales etiam post Petrum Sampsonem, & Pontificum Extrauagantes est interpretatus. De eo, quod scribatur,

b *Io. Andr. in prin. VI.*
c *Io. Andr. in prin. Clem. in ver. Ioan. Felin. in c. cũ in iure. ante n. 7. de offic. delega. Bar. in l. nõ solũ. §. morte. sub n. 9. de oper. nou. nuntiat.*
d *Felin. in d. c. cũ in iure. ante n. 7. de off. delega.*
e *Felin. in c. solite. ante n. 5. de maioritа. & obedi.*

batur, aliud non habetur. Glossę vero Archidiaconi proprio volumine continentur.

JOANNES ANGVISSOLA CESENNENSIS. Cap. XVIII.

Ioannes Anguissola Cæsennæ, quæ Flaminiæ vrbs est clarissima, ortus fuit, cuius posteri, corrupto vocabulo, Agufelli dicti, inter ciues nobilitate nemini secundi, etiam Lenariam Castellum in Patriæ agro cum iuris dicendi auctoritate possident, vt mihi Cæsar Mazonius, & ipse Cæsennas, nunc Maceratæ iurium vespere interpres retulit. *Cæsar Mazonius Cæsenas.*

Ioannes Ius Pontificium magna cum laude Patauij, vbi inter alios Albertum Gandinum Auditorem habuit, a deinde circiter an. M CCC. Bononiæ docuisse creditur, cuius scripta temporum iniuria periere. Eruditus tamen de Protestationibus eius liber, & alius de Sponsalibus, ac Matrimonijs extat, quem Ioannes Andreæ sibi impudenter adscribere non erubuit. b

a *Albert. Gandin. de pæn. reor. ante n. 8.*

b *Alber. in dictio. in ver. matrim. primò est viri, ac mulieris coniunctio.*

Alius fuit Ioannes de Deo dictus genere Hispanus, qui eximius Philosophus, & Iuris Pontificij interpres Bononiæ docuit. Summam cauillationem in septem libros digestam fecit. Decreti, & Decretalium indicem, & in vtroq; consonantes Canones, variasq; quæstiones edidit. *Ioannes de Deo Hispanus.*

* *
*

IOANNES ANDREAE. Cap. XIX.

Vpra omnes, qui ante se Ius Pontificium interpretati sunt, Ioannes Andreæ excelluit. a Is ex Andrea presbytero, antequam sacerdos fieret, & matre nomine Nouella genitus, b Ioannes Andreæ à patre dictus est, sicut ex Franciscus Accursij, Albertus Odofredi, & Galleoti, Gulielmus Duranti, Martinus Sillimani, & alij, tùm Italis, Hebræorum more, parentum nomina pro cognomento retinentibus, vocati fuere. Sunt tamen qui eum ex concubina natum esse autumant, c quod non liquet, cum nemo eum legitimum, aut spurium affirmare audeat. d

Andreas igitur apud Mugellum agri Florentini oppidum natus Bononiam venit, vbi politioribus litteris imbutus priuatim Grammaticam docere cœpit, pallio agninis pellibus suffulto, pro eorum temporum consuetudine, vsus. Cum vero Ioannem filium suscepisset, iam octauum annum egressum sacris initiari fecit, ac prima ei litterarum rudimenta tradidit. e Demum nobilium opera, quorum liberos instituerat, Ecclesiam S. Mariæ rotundæ Gallucciorum ruina iacentem adeptus restituit. Sed, parente defuncto, Ioannes sub præceptore Bonifacio Bergomensi, qui postea in patria Sacerdos, & Canonicus fuit, humanarum litterarum studium absoluit, à quo sibi prædictum fuisse memorat, se Iurisconsultum magnum Iuri Pontificio lucem allaturum. Verum cum ob inopiam sibi alimenta sufficere non posset, Scarpetam Mainardi Vbaldini filium erudiendo paupertatem subleuauit. f Hæc Volaterranus, sed ipse Ioannes Andreæ, cui plus credendum, de se aliter narrat. Scribit g enim, se, cum nondum annũ deci-

a *Io. Calder. in proemi. Clem. Rip. in c. inter cæteras. n. 5 de rescrip.*

b *Io. Andr. in addi. ad specu. in R. de filijs presbyt. Bal. in l. imperialis; his illud. C. de nupt.*

c *Rapha. Volat. lib. 21. anthrop.*

d *Abb. in c. inter cæteras; & ibi Rip. in prin. de rescript.*

e *Rapha. Volater. lib. 21. anthrop.*

f *Raph. Volater. d. lib. 21.*

g *in c. cum apud de spons.*

decimum compleſſet, à patre apud Ioannem Calderinum locatum fuiſſe, deinde maiorem factum, dum æſtate vacarent, ante docendi tempus, illum interpretatum fuiſſe C. cum apud. de Sponſalib. qui fuit primus Canon, quem didicit.

15 In Iure ciuili Ricardum Malumbræ, & Martinum Sillimani, a in Pontificio vero Guidonem à Baiſio Archidiaconum, b quem præcipue coluit, & Iuriſconſultorū Inſignia ab eo gratuitò habuit, c ſtudioſe audiuit; Nolebat inops docentis onus, quod ſeruile appellabat, ſubire, ſed Archidiaconi præceptoris exhortationibus, & opera, Iuris Pontificij Interpres factus Ioanni Monacho concurrens adiunctus eſt. d Poſtea circiter annum M CCC xxx. Patauij docuit, vt ex eius vrbis Iuriſconſultorum albo, & ipſiuſmet auctoris ſcriptis deprehenditur. Piſis etiam profeſſus eſt, vnde Bononiam reuocatus non vulgarem famā in interpretandis Pontificum Decretis conſecutus eſt. In eo enim munere obeundo prope quinquaginta annis inſumptis omnium clariſſimus euaſit. Inter alios diſcipulum habuit Paulum Leazarum, qui ſæpe à præceptore diſcrepauit. e

Ex peritorum conſilio quotannis Idibus Februarij ex vena ſanguinem emittere conſueuerat; f Aſſerebant enim, qui hoc feciſſet, eo anno febri orta ex intemperie non moriturum, idq; ab Angelo hominibus reuelatum; ſed multi ex phlebotomia vitam minui autumant, & ideo id temere non agendum. Bononiæ Marſilio eius vrbis, (vt videtur) Epiſcopo à conſilijs fuit. g Tanta verò vitæ ſeueritate vius eſſe dicitur, vt xx. annos procul à lecti delicijs pelle tectus vrſina cubitauerit, frequentibuſq; ieiunijs, ac vigilijs totus in ſcribendo, ſtudendoq; fuerit. h

Primo in ſextum Decretalium a Bonifacio VIII. compilatum poſt Archidiaconum præceptorem gloſſemmata edidit, quæ iterum pluribus interiectis interpolauit. Alia deniq; in Clementinas ſcripſit, quæ contexui annexa pro gloſſis leguntur. i Poſtremo in Decretales commentariū com-

a *Roman. ſingul. 253.*
b *Io. Andr. in prin. 6.*
c *Domin. de S. Gemin. in prin. ſexti.*
d *Io. Andr. in prin. ſexti. in c. ꝗſi clerici. de iudic.*
Paulus Leazarus.
e *Card. Zaba. in proem. Clemēt.*
f *Abb. in c. cū ad monaſter. n. 4. de ſtatu monachor.*
g *Io. Andr. in c. quod alicui. de reg. iur. in 6.*
h *Raph. Volat. d. lib. 21. Anthrop.*
i *Io. And. in prœm. Clem. in ver. Ioannes. Card. Zabar. ibidem.*

composuit, quod Nouellas in Matris, & Filiæ, quæ ita vocabantur, memoriam nominauit, quod opus mirificè à Baldo extollitur. a Aliud in Regulas sexti Decretaliũ libri conscriptum, & Mercuriales, vt pote diebus Mercurij elucubratum, dixit; vel, vt alij malunt, quod eo die disputatas quæstiones ibi inseruerit. Non pauca præterea Gulielmi Duranti Speculo an. M CCCXLVII. addidit, quæ plerunq; ex consilijs Oldradi ad verbum excerpsit. b Quare furtis proditis à Baldo insignis alienorum laborum fur nominatur. c De interdictis ciuitatis, Consanguinitate, de Sponsalibus, & Matrimonijs libellos in lucem emisit. Sed & hunc à Ioanne Anguissola Cæsennate antea compositum sibi ascripsit. d

Cum celeriter scriberet, & plura dictitaret, rarò suam opinionem firmauit, sed vbi firmauit, magno, acriq; iudicio fundauit; e Aliorum enim opinionibus recitandis intentus pauca de suo proferre solitus est; f Quare scepticos Philosophos imitari visus est, qui semper quærunt, & nunquam inueniunt; g iudicio tamen adeo firmo singulà perscrutatus fuisse creditur, vt si ambiguas quæstiones decidere voluisset, multis, quæ ab alijs scripta sunt, opus non fuerit, h ita enim accuratè Ius Pontificium vbiq; exposuit, vt per centum annos nemo doctius ipso locutus fuisse dicatur. i Vnde in iudicando, & consulendo non parum eius valet auctoritas, quippe qui grauissimus, & exacti iudicij habitus tuba, & pater Iuris canonici vocatur. k

Nec in Iurisconsultorum tantum, sed etiam in bonorũ auctorum scriptis versatus cultiorem doctrinam adeptus est. Docentes magnæ seruituti addictos esse dictitabat, & inanibus quæstionibus deditos reprehendere consueuerat; l compluribus alijs, sed Cino præcipuè, familiaris fuit. m Moribus fuit incorruptis orationis studiosus multa se eius beneficio obtinuisse scripsit. n Pontificiarum constitutionum diligens obseruator; cum quorundam Decretalium dubia fides videretur, Academię Bononiensi auctor fuit, vt ob omnem tollendam ambiguitatem ad Boni-

a in prælud. feuder. ver. aliqua sed pauca.
b Socin. in cons. 6. post n. 8. in 1. p.
c in addit. ad spec. de concess. præb.
d Abb. in dictio. in ver. matrimoniũ primò est viri, ac mulier. cõiũctio.
e Ab. in c. de quarta. in fin. 3. col. de præscriptio. sub num. 13.
f Felin. in c. dilecta. col. 5. de rescrip. Sylu. nupt. lib. 5. sub n. 25. vers. etiamsi esset Io: Andrea.
g Gelli. li. 11. c. 5.
h Alex. in cons. 74 n. 20. lib. 4.
i Cardin. Zaba. in proœmi. Clem. Sylua nupt. in loco supra citat.
k Aret. in cons. 2. Curt. sen in cõs. 1. num. 12. & Cur. iun. in cons. 15. n. 9. Bal. i cõs. 226. vol. 1
l Io. Andr. in addi. ad specul. tit. de locato. §. nunc aliqua. ver. 163
m Io. Andr. ibid.
n in Clem. 1. de reliquijs, & venerar. Sanct. in ver. erat. in fine.

Bonifacium VIII. Iacobus à castello sacerdos Bononiensis, & eximius Iurisconsultus mitteretur. Is corpore exiguus, & deformis in frequenti Senatu Cardinalibus risum mouisse dicitur; pluribus enim comitantibus, ingressum honorificè Pontifex accepit, Sed cum paruam hominis staturam, talari veste totam tegente, non animaduertisset, ac stantem genua submisisse credidisset, surgere iussit. Cum id iterum, ac tertiò repetijsset, nec quicquam prae pudore responderet, Matthaeus ab Aquasparta proximus Pontifici Cardinalis Portuensis illum statura Zachaeum esse monuit, a vnde omnibus risus est excitatus. Alij id ipsi Ioanni Andreae euenisse aiunt, quem & ipsum deformem, & statura exiguum fuisse ferunt, b & Legatum ad summum Pontificem missum comiter exceptum, & lumen mundi appellatum. c

Iacobus à Castello Bononiensis.

a *Io. Andr. in prom. 6. in ver. à mulsis.*
b *Landria. in epis. ante Specul.*
c *Anto. de Prato in proem. repert. ad Bar. Sylua nupt. vbi suprà.*

Vxorem habuit Ioannes Andreae Milanciam vocatam, quam Dominam nominare, ac vt doctam aliquando consulere consueuerat, d ab eaq; se illud didicisse fatetur, pulchra nomina esse filijs imponenda, etsi, vt alia, in foro venderentur, etiam magno pretio à parentibus emenda. e Eandem consuluit, an inuitati ad prandium eius hora sint vocandi, & deducendi, quae respondit, Mulieres, peregrinos, & graues viros accersendos, quos pudor prohibet vltrò se edibus alienis inferre, alios esse dimittendos. Sed hoc Ioannis Calderini vxorem dixisse verius est. f

d *in c. cum secundum de preben. & in c. qui prior de reg. iur. in 6. Tiraq. in 5. l. connub. n. 13. glo. 1. part. 5.*
e *Io. Andr. in c. cũ secũdũ. de preb. Felin. in proem. decreto. n. 30. Tiraq. 11. leg. connub. n. 27. glo. 1. part. 11.*
f *Abb. in c. cum inter vniuersas ad fin. de elect.*

Banicontium Andreae ita ab aui nomine appellatum naturalem filium suscepit, qui Decretorum Doctor & ipse tres libellos, vnum de Priuilegijs & Immunitate Clericorum, alterum de Accusationibus, & Inquisitionibus, tertium de Appellationibus euulgauit. Filias item duas habuit, alteram nomine Nouellam, alteram Betinam, quam Ioanni à S. Georgio Bononiensi Decretorum interpreti nuptui dedit; ea maritum Patauium ad Ius Pontificium explicandum conductum secuta obijt anno humanae Salutis MCCCLV. & in D. Antonij coenobio

Bonicõtius Andreae.

cum hoc Epitaphio humata fuit.

Sepulchrum D. Betinæ filiæ quondam Domini Ioannis Andreæ de Bononia Archidoctoris Decretorum, & vxoris Domini Ioannis de S. Georgio de Bononia Doctoris Decretorum, quæ obijt anno MCCCLV. Die Lunæ quinto Octobris.

Sed etsi hos liberos procreasset, etiam Ioannem Calderinum Bononiensem ob morum integritatem adoptauit, a & vt quidam volunt, generum fecit Bononiæ in vicinia D. Iacobi habitauit. b Demum cum an. XLV. docuisset, peste, quæ dira crassabatur, sublatus excessit an. Salutis MCCCXLVIII. quod ipse priore anno quibusdam scriptis vaticinatus fuisse videtur. c Bononiæ in D. Dominici æde sepultus hoc Epitaphium meruit.

Hic iacet Andreas notissimus orbe Ioannes
Primo qui Sexti Clementis, atq; Nouellas,
Hieronymi laudes, Speculiq; iura peregit,
Rabe Doctorum, lux, censor, normaq; morum
Occubuit fato per dira pestis in anno MCCCXLVIII. die vij. Iulij.

Id sepulchrum vetustate lapsum postea à Calderino ex Ioanne adoptato, at nepote an. MDI. cum hac inscriptione instauratum fuit.

Deo Trino & vni.

Sepulchrum vetustate corruptum Io. Andreæ Iurisconsl. Principi Atauo, ac Ioanni Abauo, & Gaspari auo Calderinis Iurisconsul. & Clariss. viri B. M. positum Calderinus Iacobi filius Iurisconsl. instaurari iussit. Anno gratiæ MDI.

a *Ias. in l. 2. in prin. ante n. 4. ff. de ver. oblig. Abb. in cons. 53 vol. 1.*

b *Io. Andr. in addit. ad specul. in tit. de test. §. 1. ver. item quod aliquid addit. de suo.*

c *in addi. ad specul. de filijs presbyter.*

SEN-

ZENZELINVS CASSANVS GALLVS. Cap. XX.

Oannes XXII. natione Aquitanus, patria Caturiensis an. MCCLXV. Rom. Pontif. declaratus constitutiones à se editas in vnum collegit, quas Extrauagantes vocauit, vnde Regulæ Cancellariæ dictæ emanarunt. In eas Zenzelinus de Cassanis glossas edidit; Alij Genzilinum nominant. Aliqua addidit Io. Franciscus Pauinus. qui post Ioannem Monachum, & Gulielmum de Monte Lauduno in aliorum Pontificum Extrauagantes scripsit. Hic, & Zenzelinus Galli fuere, & vterq; in Clementinas Commentaria edidit, & ante illos Stephanus Prouincialis in Monte Pessulano professor, quæ cum Ioannes Andreæ vidisset, interpolatis scriptis suis addidit. a

Io. Franciscus Pauinus Gallus.

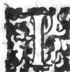
Steph. Prouincial.

Interpretabatur eo tempore & Petrus à Stagno Ius Pontificium in Monte Pessulano. b

Petrus à Stagno.

a *Card. Zab. in proe. Clem.*
b *Card. Zab. ibid.*

IOANNES CALDERINVS BONONIENSIS. Cap. XXI.

Oannes Calderinus patria Bononiensis vitæ sanctitate excelluisse dicitur; c quem ob morum elegantiam, & singularem probitatem Io. Andreæ in filium adoptauit, d & vt quidam credunt, Nouella filia vxore tradita generum fecit. Is coniugem velut eruditis parentibus ortam

c *Carerius de hæret. n. 43.*
d *Abb. in cons. 98.*

prudentem nactus sæpe ob Sapientiam consulere consueuerat. Inter alia semel interrogauit, an conuiuator hora prandij ad domum admittere teneatur, vt veniant. Ille non minus facetè, quàm scitè respondit, Ad fœminas, & peregrinos, qui non facilè se ingerunt, mittendum esse, ad alios vero non, nisi essent graues personæ; a Idq; etiam in pluribus Italiæ locis obseruatur & aliqui ex Iure esse volunt. b

Ex ea coniuge Ioannes Iacobum, & Gasparem filium & ipsum Iurisconsultum suscepit, qui cum Responsa quæ extant, edidisset; præclara etiam in Decretales commentaria reliquit, & à Baldo scientia clarsuisse dicitur; c ambitiosius tamen quam hominis dignitas patiebatur, cum Bertoldo Primadico Equite, & Raimondo Rampono Comite Ioannes de loco contendit tanta animi obstinatione, vt ad Robertum Apuliæ Regem iuerint, qui sententia litem dirimeret, & Calderinus victus discessit. d Clementis VI. Pont. Max. Consiliarius fuisse fertur. De interdicto etiam Ecclesiastico librum, & Decretalium Indicem scripsit. Decessit Bononiæ & apud D. Dominicum est tumulatus in marmoreo sepulchro, quod Iacobus Lanfrani Venetus sculptor sui temporis egregius circa annum MCCCL. fabricauit. e

PAVLVS LEAZARVS BONONIENSIS. Cap. XXII.

Adem ætate Paulus Leazarus Bononiensis, vel, vt alij malunt, Mediolanensis, Ioannis Andreæ Auditor g cum Rainerio, & Iacobo Butrigario circiter an. Salutis MCCCXL. Bononiæ in Iure Pontificio emicuit. h In quod non pauca scripsit, & acutas quæstiones à se disputatas

a Io. Calder. in c. vlt. de renunciat. Aegid. Bella. in c. quidam. col. 3. ver. 3 quaro. ead. tit. Abb. in c. cum inter vniuersas. in fin. de electio.

b Archid. in c. displicet. 23 q. 4. Bal. in proem. decretal. in ver. Rex pacif. n. 37

c Bal. in cõs. 226. vol. 1.

d in chronicis.

e Georg. Vasar. de vitis pictorũ, in Augustino Senensi. 1. par.

f Alber. in R. C. quæ sit lõga cõsuetu. sub n. 78.

g Card. in proœm. clem.

h Bal. in l. decreto. C. ex quib. caus. infa. irrog. & Abb. in c. vlt. de secun. nupt. sub num. 3.

[..]tas reliquit. Inter alios Ioannem à Lignano erudijt. a
Eo tempore in Iure Pontificio floruere Gulielmus à Monte Lauduno & Genzelinus Galli, Stephanus Prouincialis, qui cum Petro à Stagno apud Montem Pessulanum Ius canonicum explicuit; Matthæus Romanus, Ioannes à S. Georgio, & Laurentius à Pena Bononienses b & Ioannes Franlucius & ipse Bononiensis.

Docente Paulo Leazaro, primum Senis Gymnasium institutum; illud mox sæpe desertum, ac destitutum, Cardinalis Zabarella scribit. c

a Feli. in c. si quando. n. 3. de rescr.
Gulielmus à monte Lauduno.
Genzelinus.
Steph. Prouinciali.
Petrus à Stagno.
Matth. Romanus.
b Card. in proem. Clement.
Ioan. à S. Georgio.
Laurẽtius à Pena.
Ioan. Franlucius.
c in Clem. dudũ. n. 17. de sepult.

FRIDERICVS PETRVCCIVS SENENSIS.

Cap. XXIII.

CVm ob sæuientes factiones anno MCCCIII. à Napoleone Vrsino Clementis V. Pontificis Legato Bononienses censura Ecclesiastica notati essent, eorum destituta est Academia, quòd inferorum pœnis tenerentur, qui eò studiorum causa profecti fuissent. Itaq; primo Florentię, deinde Senis anno Salutis MCCCXX. Gymnasium erectum fuit, vbi magna studiosis disciplinarum immunitas est data, vt ex nonnullis Pij Pontificis annotationibus constat. Ibi primi Iacobus Pagliarensis, quem alij Ioannem nominant, Io. Andreæ discipulus, d & Fridericus Petruccius ambo Senenses, ille Ius ciuile, hic Pontificium interpretati fuisse dicuntur, deinde Perusium conducti e Baldum discipulum habuere.

Cæterum Fridericus tum primum inter Iuris Pontificij Interpretes locum obtinuit, f cuius præclara extant Responsa, & de Permutatione beneficiorum liber, quem, pluribus additis, Lappus Florentinus illustrauit. Senis in Nobili ædificio contra ædes Pij II. Pont. Max. habitauit;

Iacob. Pagliarẽsis.
d Frider. mcõs. 1.
e Bal. in l. si quis ad declinandã. §. 1. post. n. 5. C. de Episc. et Cler.
D. Feder. in tract. de permuta. benefi.
f Bal. in d. §. 1. ant. n. 7.

ac magnificum extra portam nouam Chartusiorum Cœnobium condidit, quod bellorum iniuria vastatum postea restitutum fuit.

Vir fuit maximè accuratus, qui in ambiguis quæstionibus alios Iurisprudentes, inter quos Ioannem, vel, vt alij, Innocentium Regiensem consulere solebat. a In Patria defunctus in æde maiori propè D. Ioannis Sacellum sepulchrum marmoreum pluribus signis exornatum, & mira elegantia elaboratum habuit. In eadem familia Benedictus, qui circiter an. Salutis MCCCLXXX. Ius ciuile est interpretatus, ac Ioannes, & nouissimè Raynaldus claruere.

a Frider. consf. 142.

LAPPVS TVCTVS, ET LAPPVS CASTILIONELLVS.

Cap. XXIV.

DVo fuere Lappi, Alter Tuctus Podiebonizus Florentinus b, a Monte S. Miniati c Abbas, qui super texto Decretalium, & Clementinis scripsit, d, & librum de permutatione beneficiorum à Friderico Petruccio Senensi in lucem emissum non paucis adiectis ampliauit. Implacabilem litem cum sorore exercuit, cum eam ab intestati patris successione ex iuris municipalis dispositione vellet excludere, & ipsa sacros viros eo iure iuuare negaret, e sed plures Lappo fauerunt.

Alter Lappus Castilionelius patricius Florentinus Ioannem Calderinum, & Lappum Abbatem S. Miniati, & Ioannem à Lignano Bononiæ audiuisse creditur, quia ipsos Dominos suos appellat. f Cum Oldrado à Ponte Romæ Aduocatum Concistorialem egit circa annum Salutis MCCCXLVI. g Allegationes præclaras conscripsit, &

tra-

b Lap. alleg. 101. & 105.
c Socin. consf. 116. col. vlt. in p.
d Alb. Brun. de stat. exclud. fœ. ar. 12. q. 11. Zabar. in proem. Clement.
e Alb. Brun. de stat. exclud. fœm. ar. 12. q. 18. Cardi. in c. perpendimus. de sẽten. excom. Lapus alleg. 101.
f alleg. 74 & 75. n. 6. & 118. ad fin. & 131.
g Rom. singul. 39.

tractatum de Hospitalitatibus; a quod est commentarium ad C. de Xenodochijs. de Relig. Dom. Alium tractatum de Canonica portione, & commentarium in Sextum Decretalium edidisse dicitur, b sed vereor, ne hunc Lappum cum altero Abbate confundant.

Alteri Lappo Abbati cum sorore, aut fratris filia litiganti est patrocinatus. c Lappi Castilionelij Petrus Girlandus Castilionus & ipse Florentinus agnatus ab aliquibus fuisse creditur, nomenq; familiæ cursu temporis aliquantum mutatum fuisse, qui luculentum de Hæreticis tractatum composuit. Hic Lappo longe posterior fuit, & post Alexandrum Imolensem vixit.

Sub id tempus claruit Patauij Victor Dulcis Feltrensis, cuius hoc Epitaphium apud S. Franciscum cernitur.

Victor ex Dulci familia Feltrensi natus Iuris Pontificij accuratiss. Interpres hoc marmore clauditur, qui, vt Sapientia nostra claruit ætate, ita exutus vita fama nunc perbeatè lustrat. Obijt M CCC LIII.

Bononiæ eadem ætate docebant Ius Pontificium Ioannes à S. Georgio, & Laurentius à Pena vterq; Bononienses, qui quædam obseruationes in Clementinas scripserunt. d

a *Domi. à S. Gem. in c. vlt. sub n. 19. de elect. in 6. Cardin. in c. de xenodochijs. sub n. 4. de Relig. domib. Ant. de Butr. cõs. 62 Ancar. cõs. 355 ad fin.*

b *Alex. in l. quia poterat. sub n. 6 ver. tamen cum dicta opi. Bar. ad Trebell.*

c *Lap. alleg. 101.*

Petrus Girlandus Castilionus.

Victor Dulcis Feltrensis.

Ioann. à S. Georg. Laurent. à Pena.

d *Card. Zab. in proe. Clem.*

IOANNES LIGNANVS MEDIOLANENSIS.
Cap. XXV.

Ioannes à Lignano agri Mediolanensis Vico oriundus, e & ob id Lignanus dictus Pauli Leazari discipulus fuit, f qui cum diu Philosophiæ, artibus Liberalibus studuisset, serò ad Ius discendum se contulit. g Deinde legum tyrocinio deposito Bononiæ, dum ibi Saliceti profiterentur, h Ius Pontificium

e *Barb. in cons. 44. in princ. lib. 4.*

f *Felin. in c. si quando. n. 31. de rescript.*

g *Barb. in c. cum causam. col. 4. de iutam. Calu. Sylua nupt. l. 5. quomodo iudicadũ. sub n. 56.*

h *Salic. in l. 1. ante n. 14. C. de sum. Trin. & fid. cat.*

ficium & ipse interpretatus omnes disciplinas tenuisse creditus est, præter enim diuini, humaniq; iuris scientiam, Philosophiæ naturalis disciplinæ, arti Medicinæ etiam, & Astronomiæ antea incubuerat.

Vrbani v. Pontificis iussu circiter annum Sal. MccclXV. librum de Pluralitate beneficiorum in publicum misit. Alios etiam de horis Canonicis, Censura Ecclesiastica, Duello, Hæresibus, & Amicitia valde vtiles. Quædam circa etiam ab alijs in Clementinas annotata confusè, & negligenter congessit, a & alia scripsit. Eius in omnes Decretales commentaria Patauij in maioris templi Bibliotheca manuscripta conseruantur.

a *Card. in proœm. Clem.*

Vir Philosophico ingenio, splendidi habitus parum studiosus fuit, qui semel ad nuptias inuitatus, & ob vilem vestem neglectus in infimo loco positus est: itaq; vbi ob vulgarem cultum nullam virtutis rationem haberi vidit, purpuream togam sibi afferri iussit, & è mensa surgens in superiore loco, quem sibi deberi existimabat, eam collocauit, illud præfatus, *Vestem coluistis, vestem habetote,* quo dicto omnes ob factum admirabundos, & pudore suffusos relinquens discessit. b

b *Barba. in c. cum M. col. 50. de cō. stitut. Barthol. Bolo. in reperto. aust. habita. col. 8. ver. & ideo deciditur. Castilius pro patre. Tiraq. in 3. lege connub. gl. 1. part. 3. num. 53*

Cum vero Gregorius XI. ex Gallijs Romam reuersus decessisset, Cardinales, armato populo Romanum, aut Italum Pontificem efflagitante, Vrbanum VI. Pont. renunciarunt. Sed cum armorum metu se id fecisse asseuerarent, Clementem VI. elegerunt, vnde, orto schismate, Ioannes cum Baldo causam Vrbani scriptis strenuè defendit. c Erat tum in Paliscis (nunc Montem Flasconum vocant) quem de se benemeritum Cardinali dignitate libenter se honestaturum fuisse Pontifex dixit, nisi coniugatus eo honore frui non potuisset, d cui Ioannes, *Nolle se*, inquit, *sanguinem pauperibus destinatum bibere, sed ex sudore manuum suarum victurum, cum sibi Deus concessisset, vt laboribus posset vitam sustinere;* e Tum Vrbanus, *posses*, ait, *etiam habens patrimonium ex redditibus Ecclesiæ viuere si velis;* Et vt erat eruditus, citauit glossam id narrantē. f

c *Pau. Emil. de reb. gest. Franc. lib. 9. in Carolo V. cart. 205.*

d *Io. Bertachi. de Episco. lib. 2. q. 25. n. 4.*

e *Io. de ligna de pluralitate beneficiorū in fin. & in c. Episcop. in fin. de prebe. et Felin. in c. ad audientiā. n. 2. de præscriptio.*

f *in c. Episcopus. de prebendis.*

At

At Ioannes, *potest*, inquit, *& Pontifex ex bonis Ecclesiæ viuere, sed non ditare nepotes*, his se non indigere significans, & cognatis dandi lugendam occasionem.

Interpretum Iuris Pontificij princeps habitus est. a Quod diu Bononiæ docuerit, sunt, qui eum falsò Bononiensem fuisse arbitrentur. Disciplinas, & earum studiosos mirificè adamauit. Bona in Villa agri Lignani ditionis Mediolani, & in Bononiensi territorio reliquit.

Moriens libros extra familiam suam testamento alienari prohibuit, & si Baptista, quem vnicum filium habebat, sine liberis decessisset, collegium studiosorum instituit. Sed natis postea Gulielmo, & Georgio nepotibus id euanuit. Ex eodem testamento posterioribus diebus inter Antonium Mariam Georgij filium, & alios Gulielmi ex Cornelià, Margaritaq; nepotes abauibona vendicantes orta est controuersia, in qua Barbatius b Bartholomæus Socinus, c & Carolus Ruinus, d Corneus, e Crotus f pro diuersis partibus contraria consuluerunt. Bononiæ defunctus in D. Dominici sacello supra portam ad dexteram hoc Epitaphium habuit.

a *Card. in proœm. Clem.*

b *cons. 44. lib. 4.*
c *in cōs. 227. vol. 2*
d *cōs. 168 vol. 3.*
e *cons. 230. lib. 3.*
f *cons. 48.*

L. *B.*

Frigida mirifici tenet hic lapis ossa Ioannis
Iuit in astriferas mens generosa domos.
Gloria Lignani titulo decoratus vtroq;
Legibus & sacro canone diues erat.
Alter Aristoteles Hippocras erat, & Ptolomæus
Signiferum, & æqui nouerat astra poli
Abstulit hunc nobis inopina syncopa mortis
Heu dolor hic mundi portus & aura iacet.
MCCCLXVIII. D XVI. Mens Febr.

Hoc opus fecerunt Iacobellus, & Petrus Paulus fratres Ven. Lignano Bononiæ docente. Hi eximij Sculptores erant, qui Mausoleum hoc elaborarunt. Ioannes Fantucius, qui nonnulla aliorum in Clementinas scripta compilauit, g & Antonius à presbyteris, seu Prætis à Consilice Bononienses in patria floruere. h Hic scripsit opusculū, quod

g *Card. in proœm. Clem.*
Ioann. Fantucini.
Antonius à Presbyteris.
h *Corne. in cons. 235. sub n. 2. lib. 1.*

quod clypeus Pastoralis nuncupatur, & Florentiæ Episcopi Vicarium egit. a

a *Anto. de Pratis in eo tracta n. 40. c. 6.*

Egid. Bellamera.

His temporibus Egidius Bellamera inter Rotæ Auditores precipuus Gregorio XI. sedente Anno M CCC LXXX. maxime claruit; cum plura in Ius Pontificium commentaria, Decisiones, & Responsa edidisset. Demum Auenionensis Episcopus declaratus ad suam sedem se contulit, & ibi extremum diem clausit circiter an. Sal MCCCXCII. quo ex Bonifacij IX. priuilegio in Germania primum Etphordiæ Gymnasium est institutum, vt precipuè Theologia ibi doceretur, quod nunquam in ea regione antea actum fuerat. b

b *Albertus Crätzius lib. x. c. 15. saxonia.*

PETRVS ANCHARANVS.
Cap. XXVI.

Petrus ex Ancharano Farnesiorum Castello oriundus ex ipsa etiam Farnesia stirpe descendere dicitur. Baldum audiuit, c & cum Antonio Butrio Bononiæ Ius Pontificium explicuit. Postea an. MCCCLXXXV. Patauium ad Ius ciuile interpretandum conductus in Digestum vetus & nouum commentaria edidit. Demum in patriam reuocatus solum in exponendo Iure Pontificio versatus est.

c *Ancha. cōs. 142 et in Clem. exi. vi. & ver. sign. & alibi sæpè.*

In Decretales, Sextum, & Clementinas egregias interpretationes scriptas reliquit. Ab Alberto II. Attestino anno M CCC XC III. honesto stipendio conductus Ferrariæ paucis diebus docuit. Alberti enim obitu, qui eodem anno secutus est, destituto Gymnasio, in patriam redijt, etsi aliqui eum nunquam Bononia discessisse arbitrantur. Nonnulli verò eum à Nicolao Attestino anno MCCCCII. Ferrariam ad Ius ciuile docendum conductum fuisse asserunt. Ipse se pro Reip. Venetæ consiliario sub Antonio Venerio

Venerio Principe, certo constituto honorario, conductũ fuisse scribit. a Inde Senas vocatus triennio ibi Decretales est interpretatus. b

Vir magnæ integritatis habitus est, & exacti iudicij, vt eius Responsa non mediocrem apud Iudices auctoritatem obtineant. Veridicus interpres appellatur, c & Iuris lumen. d Quandoq; etiam à Principibus viris de ambiguis quæstionibus iudicaturis consultus non minus doctè; quam prudenter dissidentium lites diremit. e Verum Franciscus Aretinus suspicatur, ne quandoq; auro, & pecunia deceptus consuluerit. f Franciscum Zabarellam Cardinalem sibi valde familiarem filio lustricum patrem asciuit. g

Demum Collegium pauperum studiosorum h Bononiæ instituit, quod etiam hodie extat, & ab eo Ancharanum vocatur. Obijt Bononiæ valdè senex, si quidem an. MCCCCXV. vixisse reperitur, vt ex quodam eius Responso apparet, i cum ante exactis iam annis LVII. consulere cœpisset. k Postea amici ei hoc monumentum in D. Dominici templo fecerunt.

a *in c. canonum de const. fol. 22.*
b *Petr. Anca. in Clem. dudum. n. 9. de sepultu.*
c *cons. 74. sub n. 6. lib. 1.*
d *Bologn. cons. 38 ad fin.*
e *Petr. Ancar. in cons. 210. Soci. n. cons. 150. ad fin. vol. 1.*
f *Aret. cons. 94.*
g *Ancar. in cons. 288. in prin.*
h *Alex cons. 37. lib. 7.*
Collegiũ Ancharanum dictum Bononiæ.
i *ex cons. 1. spiritualis Index.*
k *vt in cons. 214. in fin.*

D. O. M.

Petro Ancharano Iur. Pont. & Cæsar. clarissimo interpreti eius amantissimi sacrum hoc instauratum posuere an. Sal. Mccccxciij.

Canonis hic speculum ciuilis, & Anchora Iuris
(Heu) iacet, æternas mens tenet alma domos.
Nomen erat Petrus, genuit Farnesia proles.
Nunc Ancharanum dat sibi laudis opes.
Quis superabat eum virtute micante? Quis isto
Consilijs hominum clarior ante fuit?
Pro meritis nunc astra dedit sibi Iuppiter almus.
Et voluit gelido membra iacere solo.

ANTONIVS BVTRIVS BONONIENSIS. Cap. XXVII.

Vllus ex Iurium Professoribus aut vitæ sanctitate, aut morum grauitate Antonium à Butrio (quod est inter Bononiam, & Ferrariam Castellum) superasse creditus est, a qui cum ex temporali studio parum meditate semel contra Iuris præcepta respondisset, cognito errore, velut aliquid respondit auditurus, consulentem reuocauit, ac restituto honorario hominem ad transigendum cohortatus, mirabundum dimisit. Tantæ denique auctoritatis fuit, vt in ambiguis quæstionibus clarissimi viri eius opinionem velut integerrimi Iurisconsulti amplecti malint. b

a Curti. Senior. cons. 35. ante n. 17.

b Pau. Ca. in cons. 180. vol. 1.

Ius Pontificium cum Petro Ancharano in patria docuit, Ioanne Bentiuolo Bononiæ imperante, c Deinde Ferrariæ anno MCCCXCIII. vbi tum primum ab Alberto II. Atteslino Gymnasium institutum fuerat, sed vnico filio amisso, Bononiam rediit. d Alij à Nicolao II. anno MCCCCII. Ferrariam conductum fuisse autumant. Inter alios plures Ioannem Imolensem, e Matthæum Mattesilanum, Cardinalem Zabarellam, & Dominicum à S. Geminiano f eximios viros erudiit.

c Anton. cons. 13

d post cons. 46. Butrij.

e Imo. in cons. 101.

f Gemin. cons. 66.

Præclaraque Responsa, & in Ius Pontificium commentaria edidit, quæ pluris ob viri auctoritatem, quam eorũ auctoritatem fieri consueuerunt, si quidem sæpissime adeò perplexè, ac inordinatè scripsit, vt vix eius mens quandoque percipi possit. g Duos quoque Indices, alterum in Iure ciuili, alterum in Pontificio composuit. A' Benedicto verò XII. in Gallias ad Regem, ob tollendum schisma iam multis annis ortum, Legatus missus morte præuentus opta-

g Alex. in l. non solum § morte. n. 24. de oper. nou. nunciat.

optatum finem videre non potuit. a Obijt anno Salutis humanæ MCCCCVIII. III. Idus Octobris. In patriam relatus extra vrbem in peristylio D. Michaelis à nemore cum hoc carmine conditus fuit.

Qui legum ante alios interpres vixit acutus
Scæuola pro iuris cognitione nouus.
Et canonum Princeps, nulli pietate secundus
Traiano, & compar integritate fuit.
Consilio æquauit magnum, & grauitate Catonem
Antonius Butrius quanta sepulchra colit.
MCCCCVIII. XIII. Octobr.

a *Felin in proem. decret. in ver. Gregorius. n. 20*

FRANCISCVS ZABARELLA PATAVINVS CARDINALIS. Cap. XXVIII.

Zabarellæ olim Bononiæ Sabadini fuerant; qui in agrum Patauinum ad plebem sacci se transferentes, demum Patauium venerunt, & ex Sabadinis corrupto vocabulo Zabarellæ sunt vocati; Ex his ortus Franciscus, inter Iuris Pontificij Interpretes maxime enituit. Bononiæ Laurentij à Pinu, & Ioannis Lignani discipulus b in patria Lauream accepit; vbi Pontificum Decreta interpretatus Nicolaum Abbatem Panormitanum insignem & ipsum postea interpretem factum instituit.

b *Card. in præfa. Clem.* *Nicolaus Abbas Panormitanus.*

Imperabat tunc Patauij Franciscus II. Carrarius, qui an. MCCCXCVII. IV. Nonas Iulij cum Giliolam filiam Nicolao Attestino nuptui locaret, Franciscus Zabarella luculenta oratione nuptias celebrauit. Deinde interiecto septennio, Belflorem Francisci II. Carrarij filio nuptam Patauium venientem cum alijs Iurisconsultis sub Vmbella nomine Collegij gratulabundus excepit. Cum vero post

biennium, quàm hæc acta sunt, Patauium graui bello à Venetis premeretur, ad Regem Gallorum, vt opem imploraret, missus, nihil obtinuit.

Demum vrbe Venetorum potestati tradita, Ciuitas xv. Legatos magna pompa in noui Principis verba iuraturos Venetias destinauit, omnes purpura nitentes comitatum prasinis vestibus insignem habebant, quem concinentes tibicines præcedebant, vbi ad Senatores excelso in Tribunali in foro sedentes peruentum est, Franciscus Zabarella Legationis Princeps splendida oratione patriæ vexillum Duci tradidit, Franciscus verò Doctius sceptrum, Fredus Malicius claues, Oliuerius Linguacius sigillum obtulit.

Non multo post Zabarella Florentiam ad Ius Pontificium docendum conductus maxime excelluit; inter alios ibi Petrum Paulum Vergerium, quem postea semper familiarem habuit, studijs operam dantem erudijt, qui postea de vita, & morte præceptoris accuratissimam epistolam scripsit. Cæterum Franciscus adeo illi Reipub. Florentinæ carus extitit, vt defuncto Florentiæ Archipræsule, posthabitis præstantissimis ciuibus, ipse peregrinus, & admodum iuuenis in Antistitem electus fuerit; Sed iam alio Antistite à Pontifice declarato, ea dignitate tum potiri non potuit.

Postea à Bonifacio IX. accitus, vt aliquam tollendi schismatis rationem ostenderet, Romæ aliquandiu versatus est; Inde Patauium reuersus varijs functus est legationibus. Interea mortuo Pataui Episcopo sufficitur, quem honorem, ne Senatus Veneti offensam incurreret, qui alij eam dignitatem demandare voluit, prudenter reiecit.

Per id tempus aliquantulum otij nactus luculenta Responsa, atq; egregia in Decretales, Clementinasq; commentaria, & de horis Canonicis librum edidit. Cum liberalibus quoq; artibus, & naturali Philosophiæ operam dedisset, de his quædam opuscula scripsit: Extant etiam præclaræ eius Orationes varijs de rebus habitæ, & Epistolæ, quas ad amicos misit, non sine elegantia exaratæ.

Orato-

Oratores, quorum studiosissimus fuit, Poetas, & Historiographos valde familiares habuit.

Petri Ancharani, quem valde amauit, filium ex sacro baptismi fonte suscepit. a Somni parcissimus, & ne quã temporis iacturam faceret, valde solicitus. Vir recti animi, suauissimæ consuetudinis, & integerrimæ, castissimæq; vitæ fuit. Familiares, & discipulos ad bonos mores hortari solitus, ab ipsis non secus ac pater diligebatur. Domi parcus, foris fortunas inter pauperes diuidebat.

a *Antor. in conf. 188. in prin.*

Demum imminente concilio ob tollendum schisma Ioannes XXIII. qui antea Balthassar Cossius dicebatur, vt eruditorum virorum doctrina se tueretur, Franciscum ad se vocat, & Florentiæ Archipræsulem declarat; Exinde Archiepiscopus Florentinus est appellatus. Ipse cum virum in primis doctrina eximium quæreret, qui controuersias canonicè diffiniret, Paulum Castrensem sibi assessorem constituit. b Anno vero MCCCXI. ab eodem Pontifice ad Cardinalem dignitatem prouectus est. Et cum Sigismundus Cæsar Concilium efflagitaret, vt Bohemiæ hæreses tollerentur, & schisma trium Pontificum tandem tolleretur, Ioannes Pontifex Franciscum cum Antonio S. Cæciliæ Cardinali, & Emanuele Chrysolora ad Cæsarem Legatos destinat, præcipuè mandans, vt locum ad Synodum sibi tutum eligant. Dicitur oppida, quæ optabat, scripto declarasse, c sed abeuntibus Legatis, libera ipsis loci potestate facta, chartam coram Leonardo Aretino, qui à Pontificis secretis erat, lacerasse. Quod diuino impulsu factum esse videtur; Illi enim nulla, aut modica controuersia facta, vt Ecclesia tandem respiraret, locum Sigismundi arbitrio commiserunt.

b *Pau. Ca. in auth. ad hæc C. de indic.*

c *Antom. Archiepiscop. Florẽt.*

Synodo igitur omnium Principum consensu Constantiam, quæ Maguntinæ Prouinciæ Ciuitas est, indicta, Franciscus Ioannis XXIII. cui XL. grauissima crimina obiecta fuerant, deponendi auctor extitisse fertur. Et si libera eligendi successoris Cardinalibus facultas permissa fuisset, omnium opinione Franciscus Zabarella Summus Pon-

Pontifex euasisset. Sed in ea perturbatione cum etiam aliorum consensu opus esse videretur, in quinq; nationes vniuersus cœtus est diuisus, Italos, Gallos, Germanos, Hispanos, & Anglos; & actum, vt seni ex quaq; natione grauissimi viri eligerentur, qui cum Cardinalibus anno M cccc xvi i. Othonem Columnam, Martinum v. vocatum, quòd die illi Sancto dicato creatus esset, Pontificem renuntiarunt: Ioannes vero Florentiam profectus intra paucos dies mærore decessit. Alij dicunt eum fugientem captum in carceribus obijsse.

At Franciscus nimijs laboribus, quos senex sustinere non poterat, victus, anno ætatis Lxxvi i i. vel, vt alij malunt, Lxxx Constantiæ obijt anno salutis Mccccxvi i. Die v. Nouembris à cunctis ordinibus frustra Pontifex expectatus. Exequiæ & Sigismundi Cesaris, & totius Ecclesiæ præsentia, quantum vnquam in eius ordinis viro visæ sint, celebres fuerunt; in quibus Poggius Florentinus vir in politioribus literis tum clarus orauit. Cadauer Patauium delatum magno cum ciuium luctu in maiore templo ad sinistram Sacelli Deiparæ Virginis cum hoc Epitaphio conditum fuit.

Francisco Zabarellæ Florentiæ Archiepis. Viro opt. Vrbi, atq; Orbi gratiss. Diuini, humaniq; Iuris Interpreti præstantissimo in Cardinalium collegium ob summam sapientiam cooptato, ac eorundem animis Pontifici propè Maximo, Ioanne xxiij. eius suasu abdicato, ante Martinum V. ob singularem probitatem in Constantiensi concilio destinato, Ioannes Iacobi Viri Clariss. mi Fil. id monumenti ponendum curauit. Vixit annos Lxxv iij. obijt Constantiæ MCCCCVIII.

Bartholomæus Zabarella.

Moriens Bartholomæum ex Andrea fratre nepotem reliquit, qui & ipse Patauij Ius Pontificium magna cum laude docuit. Postea Romam vocatus, & disputando, & consulendo ingens eruditionis suæ specimen dedit. Quare primò Antistes Spalatinus, deinde Archipræsul Florentinus, & postremo ab Eugenio IIII. Pont. Rom. Ecclesiæ Referendarius creatus fuit. Demum cum maioribus

ribus

ribus etiam Infulis exornandus esse crederetur, nondum senex Sutrij decessit anno Salutis MCCCCXLV. Ossa Patauium delata in patrui sepulchro condita fuere. Cum successor facile non inueniretur, vacauit Florentiæ Sedes Mensibus ix. donec ei Antonius doctrina, & miraculis clarus suffectus est.

Floruerunt in Zabarella familia & alij Iurisconsulti, sed præcipue Marinus Patauij Decretorum interpres, cuius in D. Antonij templo cum effigie marmoreum monumentum cum his Epitaphijs spectatur. *Marinus Zabarella.*

De Zabarellis urna hac tenet ampla Marinum
Suscipe Virgo parens, animam in tua regna repono
Da legum, & canonum fessum tua arce morari.

Ibidem

Marino Zabarellæ seniori Iurisconsulto maximè memorando, ob idq; indigno, cuius sepulchrum tandiu neglectum ignoretur, grata posteritas H. M. restitue. Obijt anno MCCCCXXVII.

Vxorem habuit nomine Zabarellam, ex qua Mainardum, & Andream filios suscepit, quibus hæredibus instit[illegible] adiunxit fideicommissum, ob quod plures ortæ sunt lites, a forte non adhuc sopitæ in hac familia. a *Soc. cons. 12. l. 3. Rui. cons. 174. l. 2. & 188 l. 3.*

Nouissimè claruit Marcus Antonius, qui & ipse in Patria multis annis Ius Pontificium eruditè explicuit. Franciscum filium Iurisconsultum postea reliquit acutissimum, qui in patria professus postea Prætoribus Venetis assedit. Francisco Zabarella Patauij docente, Petrus à Montagnana Prior Cœnobij carcerum, & Ioannes Prior Cœnobij S. Benedicti, & Ioannes Vbaldinus Abbas circiter annum Salutis M cccc Lxxx. Decretum Patauij interpretabantur, in albo; eius vrbis Iurisconf. etiamnum leguntur. *Marcus Antonius Zabarella. Fran. Zabarella. Petrus à Montagnana. Ioãnes Prior Cœnobij S. Benedicti. Ioannes Vbaldinus Abbas. Hieronymus Prior S. Mariæ de Porcilijs.*

Post hos Hieronymus Prior S. Mariæ de Porcilijs Decretum explicuit, & Ioannes Zanetinus Bononiensis in Patria Ius Pontificium circiter annum M cccc xc. vespere est interpretatus, cuius aliqua etiam extant cōmentaria b Differētias inter Ius canonicū, & ciuile numero CCLxxvij. *Ioãnes Zanetinus Bononiensis.* b *in c. 1. de accusatio.*

com-

composuit, quibus casus conscientiæ addidit. Eius nominis nepos primum Bononiæ, mox in Germania, deinde Senis; ac postremo Romæ magna cum laude docuit.

PETRVS MAVROCENVS VENETVS CARDINALIS.

Cap. XXIX.

Iu Patauij Ius Pontificium Petrus Maurocenus Venetus explicuit, ac Sextum Decretalium librum cum Prosdocimo Comite Patauino circiter annum M CCCC XXIIII. luculento commentario est interpretatus. Demum ob insignem eruditionem Cardinalis creatus est. a Prosdocimum Comitem Patauinum concurrentem habuisse creditur, qui multæ eruditionis habitus Ius Pontificium primò in patria, mox Senis docuit, b postremo reuocatus in patriam ibi profitendo consenuit. Plura opuscula edidit de Differentia inter ius Ciuile, & Canonicum, de Consanguinitate, & Affinitate librum composuit. In templo D. Antonij in Sacello à maioribus ædificato iacet.

a Soci. in cons. 241. col. 4. lib. 2.

Prosdocimus Comes Patauinus.

b in subscriptione ad Cons. insert. lectionibus Soc. post tit. ff. ad Treb.

Iisdem diebus Fantinus Dandalus Venetus Patauij professus fuisse dicitur. Post hunc Ioannes Garzo Venetus, & Paulus Doctus Patauinus qui in secundam Decretalium partem ampla commentaria edidit, Eius etiam subscriptiones in Responsis vtriusq; Raphaelis leguntur, item Ioannes Verzelesus Patauinus Ius Pontificium in patria docuerunt.

Fantinus Dandalus Venetus.

Ioannes Garzo Venetus.

Paulus Doctus Patauinus.

Ioannes Verzelesus Patauinus.

* *
*

LAE

LAVRENTIVS RODVLPHVS FLORENTINVS.
Cap. XXX.

Erecta, vt supra dictum est, Florentiæ Academia cum celebris esse cœpisset, Laurentius Rodulphus omnium ciuium clarissimus anno MCCCCIV. in patria Ius Pontificium est interpretatus, a vbi non sine admiratione nobilem de Vsuris tractatum promulgauit, & in Decretum luculentum commentarium edidit. Florentinis deniq; graui bello à Philippo Vicecomite vexatis, anno MCCCCXXV. Venetias missus est Legatus, vt eos Senatores ad percutiendum secum fædus impelleret.

a *Pelin. in c. de quarta. col. 3. de praescript.*

Vbi eò ventum est graui oratione validas Philippi vires, & inexplebilem ad totam Italiam inuadendam animum esse ostendit, qui Insubribus, alijsq; finitimis populis domitis, nunc Hetruriæ opibus insistat, & illis subactis, alias gentes sit oppressurus. Communem hostem, antequam crescat, vtriusq; Reipub. iunctis armis facile superari posse. Quod si nouo auctus imperio potentior factus fuerit, inuictum euasurum.

Sed Venetis extraneo bello implicari nolentibus, cum nihil egisset, alta voce, *Vobis*, inquit Rodulphus, *sedentibus, Patres, superioribus annis Ligures, quibus non succurristis, Philippum Principem auxerunt; Nos Regem creabimus, ipsi demum vos Augustum facietis.* Quo verborum aculeo commotus Senatus, auctore Francisco Foscaro Duce, Florentinis statim se coniunxit, b & Vicecomitis in Hetruscos irruentis impetum contudit. Eam ob rem Laurentius, qui antea doctrina clarebat, maiorem etiam gloriam est assecutus.

b *Cori. in quinta par. in prin. & Io. Baptis. Fulg. de dictis, factisq; memorabilib. lib. 8. cap. 10*

Masaccius pictor egregius viuam eius effigiem Florentiæ in templo Carmelitarum ante porticum, quo in peristylium exitur, cum alijs nobilibus viris graphice posuit. a Id fuit circa an. MCCCCXL.

a *Georg. Vasarus de vitis pictorũ in Masaccio.*

DOMINICVS A' S. GEMINIANO. Cap. XXXI.

EX Clarioribus Antonij à Butrio Auditoribus fuit Dominicus à S. Geminiano. b Erat olim id nobile Senensium Castellum à Desiderio Longobardorum Rege conditum, quod postea à Florentinis occupatum, nunc eorum agri pars censetur; ibi natus Dominicus in Iure Pontificio plurimum se exercuit, ac primo Mutinæ sub anno MCCCCVII. Episcopi Vicarium egit, vbi etiam nonnullas Homilias in Sacerdotum synodo recitauit, quæ post eius consilio impressæ reperiuntur. Postea Bononię professus eruditis interpretationibus, non parum Sextum, & alios Decretalium libros illustrasse creditur; quædam etiam non inutilia Responsa reliquit. Postremo Romæ Auditor Cameræ singulari æquitate ius dixit.

b *in c. 2 sub n. 6. de constitut. in 6. & in c. 1. sub num. 12. de rescript. in 6.*

Alius à S. Geminiano Iurisconf. fuit, nomine Nellus, qui Ciuis Florentinus nunq; professus, solum forensibus negotijs operam dedit, & quandoq; aduersus Ludouicum Romanum Florentiæ patrocinatus est; c Annoq; MCCCCXXIV. præclara de Banditis, & Testibus opuscula condidit.

c *Ias. in l. certi condictio. §. si numos. n. 22. ff. si cert. pet.*

N I-

NICOLAVS TVDISCVS CATANENSIS.

Cap. XXXII.

Icolaus Tudiscus Cataniæ, a quæ Vrbs est Siciliæ, obscuris natalibus ortus, à puero D. Benedicti habitum suscepit. b Mox Bononiæ iuri operam dedit; vbi ob eruditionem clarior factus ad recognoscenda eius gymnasij priuilegia, quæ multa erant, cum alijs Doctoribus est electus. c In primis verò Iuri Pontificio sub Francisco Zabarella vacauit, à quo iam Cardinali dignitate honestato etiam Lauream est assecutus. d Inde ab anno Mccccxxi. Senis x. annis, e deinde Parmæ integro sexennio, f vbi adhuc in Iurisconsultorũ albo scriptus reperitur, mox Bononiæ cum octingentorum aureorum stipendio Ius Pontificium magna nominis fama docuit.

Interea anno M ccccxxv. die x. Ianuarij à Martino v. Monicense Cœnobium Messanensis diœcesis illi est commissum; g vnde Abbatis recentioris, ad antiquioris discrimen, cognomentum tulit. Exinde Referendarius, ac Cameræ apostolicæ generalis auditor declaratus, ac demum Panormi Archipræsul, vulgò Panormitanus est dictus. Synodo vero ab Eugenio IIII. Basileam indicta, eò ab Alfonso Aragonio cum Tarentino Cardinali Legatus missus, Pontificis partes tutatus est, ac quasdam theses contra ipsum editas egregiè impugnauit, vt auctor est Æneas Syluius h *Arguté* inquit; *vt est subtilissimus Panormitanus disserit; ostenderetq; summo studio nitebatur, Eugenium non esse relapsum, magnaq; illi cum tribus viris, Argensi Episcopo, Ioanne Segouia, & Francisco Puxeo Theologis, concertatio fuit: Articulos fidei trifariam diuidebat; strictè; vt in symbolo;*

a *Abb. in c. nouit. sub n. 13. de indi.*
b *Abb. in c. causã quæ sub n. 8. De iudicijs.*
c *Abb. in c. vlt. in 5. not. sub n. 3. ne cleri. vel monaci.*
d *Abb. in R. de indic. col. 2. & in c. 1. de caus. poss. & propri.*
e *Abb. in R. de obser. ieiun. n. 6. et in fin. Quæst.*
f *Abb. in c. 1. sub n. 7. de lit. contestat.*
g *Abb. in c. cum olim in prin. de dolo, & contumacia.*
h *lib. 1. De gestis Basil. Concil.*

largè, vt in declarationibus per Ecclesias factis, largissimè autem, vt in his, quæ ex prædictis resultant; Eugeniumq; nullo istorum modorum violasse fidem; & alia, quæ sequuntur. Deinde subdit.

Fuit oratio Panormitani apud omnes magis laudata quàm probata, id tamen habuit efficaciæ, vt verbum. Relapsum, ex conclusionibus tolleretur, eiusq; loco poneretur, Prolapsum. Cum vero illi Ioannes Sigonius responderet, Panormitanus verba illius interrumpens, nunc vnum, nunc aliud dictum confutare satagebat. Tum Argensis Episcopus Panormitani argumenta disturbauit, plusq. inter eos processum est, quam disputandi modus exigeret; Nec à probris abstinuerunt; veniam tamen postea Argensis petijt, licet fortè minus errasset. Cum vero de confirmandis propositionibus ageretur, Panormitanus Archipræsul, vir summo ingenio, & eloquentiæ copia præditus, primusq; inter sui Regis Oratores luculenta oratione rem differri petijt; sed cum essent in magna discordia, per multos dies est certatum; Tandem contra Panormitanum pars præualuit. Quare ipse postea erudito opusculo eas quæstiones discussit, quæ de concilio Basiliensi inscribuntur.

Post hæc Romam reuersus ad Regem Aragonum se contulit, qui nouas ob causas contra Eugenium irritatus, rursus Panormitanum cum Ludouico Romano Pontificis partes impugnaturum ad Synodum Basileam remisit, vbi pluribus responsis editis, magnam pecuniam conflasse, & plura indignè egisse dicitur. Inter alia, Isidorum à Rosata hominem indoctum, ignobilem, ac vitijs præditum pecunia corruptus, ad Bergomensem Episcopatum promouisse fertur. Marcum quoq; Mediolanensem, etsi Iuris Doctorem creatum, imperitum tamen, & ineptum pro concione laudatum, velut alterum D. Augustinum extulit, ac Synodo persuasit, vt Alexandriæ Antistes crearetur, quod non leuem infamiæ notam ei attulit. *Quare inter eum, & Ludouicum Pontanum implacabilis orta est dissensio, & plus in his conciliandis quàm Bohemis ad catho-* licam

7 not est Romanus

licam pietatem reuocandis est elaboratum, vt Æneas Syluius est auctor. a

Pluribus verò ad nominandum Papam à concilio electis, auctor fuit, vt Eugenius desereretur, sed cum ad eum deponendum ventum esset, è Synodo discessit. Sic enim Rex Aragonum Eugenio conciliatus præceperat. Verum non multo post, Cardinalis creatus ab Amadeo Duce Sabaudiæ, qui Summus Pontifex declaratus fuerat, & Felix IIII appellatus, rursus Basileam rediit, atq; eius Concilij acer propugnator extitit.

Cæterum Felice ob tollendum schisma ortum secedente, Panormitanus quoq; à pijs hominibus rogatur, vt & ipse Cardinali honore se spoliet; Sed dum varijs dilationibus procrastinatus rem protrahit, ante mortuus est, quàm Eugenij potestati se subijceret. Multumq; moriens quæstus est, quod nepotum suasu Concilij, vt ipse dicebat, veritatem reliquisset. Hęc ex libello manu scripto Æneæ Syluij de viris Illustribus, qui in Vaticano habetur.

Panormitanus Pontificum Decreta ea doctrinæ soliditate est interpretatus, vt alter Bartolus inter Iuris Pontificij professores dici promeruerit. In eo præcipue commendatur, quod lucidum ordinem obseruans perspicuus appareat. Præter concilij Basiliensis opus nonnullas quæstiones, & erudita Responsa scripsit, quæ à Ludouico Bolognino in lucem emissa fuere. Ad puniendum procliuis contra reos faciliè pronuntiauit. Vnde à quibusdam truculentus vocatur. b Fertur decessisse, non multò postquàm ex Concilio in Italiam rediit, sed eius Sepulchrum, aut Epitaphium nullum apparet.

a *de dictis, & factis Alfōsi Regis. lib. 2. c. 12.*

b *apostill'a ad c.*
f. 127. Alex.
lib. 4.

IA-

IACOBVS ZOCCVS FERRARIENSIS.

Cap. XXXXIII.

IAcobus Zoccus Ferrarienſis, cum in patria aliquot annis docuiſſet, Patauium ad Ius Pontificium interpretandum circiter annum M CCCC XL. conductus fuit, vbi pſallentibus monachis in vetuſto templo D. Iuſtinæ locum cum ſubſellijs condidit; Scripſit de Ieiunio, & alia, quæ nuſquam reperiuntur. Demum poſt vicennium, quam Patauium venerat, defunctus in Sacello, quod viuens extruxerat, cum marmorea imagine, & hoc elogio humatus fuit.

Iacobus Zoccus Excellentiſſimus legum Doctor.

a conf.73.ſub n.6

Franciſcus Curtius a ſenior auctor eſt, Iacobum Zoccum prius D. Ambroſij Mediolani Præpoſitum, mox Alexandriæ Epiſcopum fuiſſe, qui & ipſe Iurium interpres fuit, ſed an hic ſit noſter Iacobus, ſubſiſto.

Dominicus de Põte Venetus. Thadeus Vicomercat. Mediolan. Ludouic. de Maliciis Patauinus. Proſdocimus à Limena. Auguſtinus Michael Venetus.

Iiſdem diebus Dominicus de Ponte Venetus, & Thadæus Vicomercatus Mediolanenſis Patauij Decretum ſunt interpretati, & poſt eos Ludouicus de Malicijs Patauinus Abbas Prataleæ, & Proſdocimus à Limena ſacerdos; Deinde Auguſtinus Michael Venetus Archipresbyter.

IOAN-

IOANNES DE ANANIA. Cap. XXXIV.

IOannes Anania Latij vetustissima vrbe oriundus, quod infimo (vt arbitror) loco natus esset, gentilitio nomine caret. Inter alios Florianum à S. Petro audiuit: a Bononiæ diu professus, ibi Archidiaconus creatus est, b qua dignitate Guido à Baisio, & alij Pontificij Iuris Interpretes prius functi fuerant; Alexandrum Tartagnum, c & Andream Barbatium, d qui postea eius libros habuit, & clarissimos viros erudijt, Non Iurium modo, sed & Theologiæ studiosus fuit. Super quinto Decretalium libro commentaria, & erudita Responsa conscripsit, quæ diu suppressa tandem à Ludouico Bolognino in publicum prolata fuere. e

Vir magnæ religionis fuisse creditur, qui nullo vnquàm negotio, vel lectionibus publicis se adeo occupari permisit, vt aut præscriptas preces, aut sacra intermitteret. f Quin etiam scrupulosæ conscientiæ habitus est. g Bartholomæus Socinus virum magnæ Scientiæ, & Conscientiæ appellat. h Filiam Alexandro Tartagno, quem discipulum habuerat, iam Bononiæ docenti nuptui locauit, i ac demum Bononiæ Archidiaconus fuit. k Cum vero LXX. ætatis annum ageret, valetudinarius esse cœpit. l Demum ad extremam senectam perductus obijt anno Salutis MCCCCLVII.

Sub id tempus floruit Lanfrancus de Oriano, qui in Ius Pontificium multa in Praxi vtilia, & quædam in Ius ciuile, & de interpretatione statutorum librum scripsit.

Eodem etiam tempore Ioannes à Zanis Bononiæ Ius Pontificium enucleauit, cuius inter Responsa Alexandri scripta extant. m

a *Barba. in consf. 64 n. 16 lib. 2.*
b *Soc. in l. qui Roma. §. cohæredes. ante n. 4. ff. de verb. oblig.*
c *Alex. in cōs. 178 n. 10. vol. 7.*
d *Barb. in c. Rainaldus. col. 83. de test.*
e *Barb. in cons. 64. n. 16. lib. 2.*
f *Barba. in d. c. Rainald. col. 160*
g *Alex. in cons. 51 n. 3. vol. 4.*
h *cons. 216. sub n. 6. lib. 2.*
i *Thom. Parpa in l. 11. n. 7. ff. solu. matr.*
k *Felin. in R. de maiori & obed. paulo post prin.*
l *Barba. in d. c. Rainaldus.*
Lāfran. de Orian.
Ioannes à Zanis.
m *in cons. 51. in 4.*

MA-

MARIANVS SOCINVS SENIOR SENENSIS.
Cap. XXXV.

Arianus Socinus senior ex matre Margarita Malauolta Nobili Senensi pridie Nonas Septembris anno MCCCCI. natus cum græcis, latinisq; literis vacare cœpisset, quam puer de se maximam expectationem conceperat, non fefellit; siquidem legum studijs primum in patria, mox Patauij, vbi publicè disseruit, diligenter incubuit. Dehinc Senas reuersus, & sub Abbatis Panormitani disciplina eruditus, ibi iterum, vt ex patriæ legibus tenebatur, publicè disputauit, eodemq; anno Laurea donatus, & Institutiones interpretatus post aliquot annos Patauij Ius Pontificium docuit, inde domũ reuocatus, sæpe recusatis, quæ alibi offerebantur, honestis conditionibus, dum vixit, in patria idem ius professus est.

Interea etiam patroni officio functus consulendo, & scribendo se exercuit. Matutinis, vespertinisq, lectionibus vniuersas Decretales distinctis tractatibus explicuit, in quo dicendi facilitate, ac diuidendi capitum peritia magnam ingenij fęlicitatem ostendit; præclarum de Oblationibus opusculum, & alia multa nondum impressa in Vico Arbij, quò se euitandæ pestis gratia receperat, composuit, egregia quoq; Responsa edidit, quæ pro oraculis habebantur.

Præter legum eruditionem, in qua excelluit, Cosmographia, Græcis, Latinisq; literis, Geometria, atq; Arithmetica, omnibusq; Liberalibus artibus, atq; historijs mirificè delectatus, etiam Poeta Clarissimus euasit, vt Æneas Syluius, qui postea Pius II. Pont. fuit, in quorundam aman-

amantium historia, quam ei amicissimo dedicauit, attestatur. a Calligraphus egregiè quoq; pinxit, & sculpsit, sed opera, sæuientibus in ciuitate factionibus, interiere, sola Socinæ familiæ, & septem aliarum sibi affinitate coniunctarum. Insignia in hædina charta graphicè delineata conseruantur, quod opus admirandum spectantibus videtur.

Cum suauissimè caneret, omnia etiam instrumenta musica artificiosè tractabat. Ex antiqua Venturina domo Nicolam Petri Aldobrandini filiam vxorem duxit, ex qua plures liberos mares, & fœminas sustulit; & inter alios Bartholomæum celeberrimum legum professorem, de quo suo loco dictum est, & Alexandrum virum integerrimum, ac negotijs familiaribus deditum.

Vir hilaris, & dicendo vrbanus, etsi curis oppressus domi semper se iucundum inter familiares exhibuit, & id admirantibus amicis respondit, *Se, quum ad suos reuerteretur, quibus cum breui hora viuere poterat, ad imas scalas ærumnas relinquere.* Referunt alij etiam num aliqua eius dicteria. Vxore enim ducta, cum docendi munus intermisisset, interrogatus, cur id non continuaret, se coniugem duxisse respondit, b cum verò replicaretur, Socratem nunquam philosophiam ob vxorem deseruisse, subiecit, illum molestam, & fortè turpem Xantippem, se autem formosam, & obsequentem habere.

Semel etiam Angelum Politianum virum græcis, latinisq; literis impensè eruditum, cum Senis in Iuris ciuilis interpretationibus se vel Accursium superaturum iactabundus gloriaretur, leniter correxit, ab eo enim interrogatus Angelus, quis esset in Iure suus hæres, ob imperitiam obmutuit ac pudore suffusus suæ audaciæ pœnas dedit. c

Omnibus in patria honoribus functus etiam ad Pium II. Pont. Max. à ciuibus missus incredibili honore exceptus est, & Aduocatus Concistorialis declaratus. d Cum nunquam otiosus esset, toto vitæ spatio vix ter leui febricula

a *lib. 1 epistolar. ep. 112. & 113.*

Barthol. Socinus.

b *Tiraquell. in l. connubia glo. 1. part. 2. n. 5.* *Aeneas Syluius de dictis, & factis Alfonsi Regis. lib. 3. c. 27.*

c *Corras. lib. 3. muscell. cap. 16*

d *in p. cons. Socin.*

correptus fuit, Vgonis Bencij Eximij philosophi, & Medici, ac Thomæ Doctij clarissimi Iurisconsulti Senensium valde familiaris extitit. Nigra barba, sed composito, & iucundo vultu, verum statura corporis exigua fuit, quod Æneæ Syluio sibi coniunctissimo quandoq; iocandi occasionem præbuit, qui Mariano magis suum, hoc est, Piccolominorum, quàm Socinorum cognomentum congruere dicebat, ea vox paruum hominem significat; Verrucam in mala dextra, & læua menti parte habebat.

Obijt in patria cum magno Vrbis, & Orbis luctu anno MccccLxvIII. die vltimo Septembris, cum LxvII. annos vixisset, ac in D. Dominici templo humatus est. Augustinus Datus vir ea ætate celebris coram populo ob claros defuncti natales, & doctrinam funebrem orationem habuit. Ciues vexilla ex publico supra sepulchrum suspenderunt. Statua ex ære viuam eius imaginem exprimens, quę pro monumento ponenda erat, ad huc in posterorum ędibus conseruatur, Laurentij Vecletti eximij artificis Senensis manu conflata, virum, quo vtebatur habitu, fabrè expressum refert. In sua Pontificium, & præclara Responsa doctissimè scripsit, quæ in omnium Iuris studiosorum manibus habentur. Sed quoniam eius vitam Æneas Syluius graphicè scripsit, a eius verba subijciam.

a in loco sup. cit.

Marianus Socinus Senensis contemraneus meus vir tum mitis ingenij, tum literarum multarum, cuius adhuc similem visurus ne sim, hæreo. Mirabere, si tibi hominem expendam, nihil ei præter formam natura inuidit. Homuntio est, nasci ex mica familia debuit, cui paruorum hominum est cognomen; Vir est eloquens, Iuris vtriusq; consultus. Historias omnes nouit, poetice peritus est. Carmen facit, & Latinum & Tuscum. Philosophia tam scius, quàm Plato, Geometer, quasi Boetius, in numeris Macrobio similis. Nullum instrumentum ignorat musicū. Agriculturam quasi Virgilius nouit. Nihil ciuile ignotum viro: Dum iuueniles adhuc stabant in corpore vires, alter satelles erat luctandi magister, non cursu, non saltu, non cęstu poterat superari. Pretiosiora sunt interdum parui corporis vascula, vt gemmæ,

tia, lapilliq; testimonia. Nec ab re fuerit illud in hunc referri, quod de Tydeo scribit Statius. Maior in exiguo regnabat corpore virtus. Nullum adhuc noui, cui pauciora quàm huic defuerint. Quid? quod minutissima etiam didicit, quasi alter Apelles sic pingit. Nihil emendatius est, nihil lucidius, quam sua manu scripti codices; Sculpit, vt Praxiteles, nec medicinæ ignarus est. Adde virtutes morales, quæ alios regunt, ducuntq; Noui, meis diebus, plerosq; studijs literarum deditos disciplinis qui admodum abundabant, sed hi nihil ciuilitatis habebant, nec Rempublicam, nec domesticam regere norant. In alijs præterea vel fastum, vel auaritiam inuenies; hic perliberalis est, plena illi semper domus est honestis hospitibus. Nulli aduersus est, populos tuetur, ægros solatur, pauperibus subuenit, viduas iuuat, nulli indigenti deest. Vultus eius quasi Socraticus, semper est idem. In aduersis fortem animum præbet; Nulla fortuna inflatur, versutias, non vt exerceat, sed vt caueat, quaslibet nouit. Ciuibus dilectus est, peregrinus amatus; Nulli odiosus est, nulli grauis.

ANTONIVS ROSELLVS ARETINVS.

Cap. XXXVI.

Osellorum nomen, vt plurimæ in Italia familiæ, à Roysello gentis authore deriuatur. Fuit is patria Aretinus, & inter Accursij Glossatoris discipulos insignis, qui pluribus annis ante Antonium abnepotem Patauij Iuris vtriusq; Insulis est honestatus. Deinde Florentiam ad Ius ciuile docendum vocatus, eius vrbis ciuis est effectus. Postea Bononiæ tandiu professus est, donec à Friderico Aenobarbo ad inuidiam Bononiensium, qui filium captiuum detinebant, Patauium gymnasio translato, ibi vsq; ad mortem docuit.

Decedens Franciscum, & Vannem post se filios reliquit. Ille iurisconsultis, & eques cum per factiones expulsa Aretio Petramalorum familia Reipub. gubernacula apprehendisset, non multo post & ipse ab hostibus Gibellinis eiectus est. Vannes vero ciuilem se præstans tranquillam domi vitam egit. Hic duos filios suscepit, Roycellum, qui pro Cæsare Pisis præfuit, vel, vt alij scribunt, Rosellum clarissimum Iurisconsultum, & Rudolfinum, qui Io. Lombardum, Rainaldum, Baptistam Roicellum, & Guidonem Iurisconsultum liberos genuit. Ex Roysello natus est Antonius Rosellus, qui cum legum studio se dedisset, magna ingenij felicitate adhuc adolescens de Legitimatione librum edidit, ad eamq; nominis famam peruenit, vt iuris Monarcha vocaretur.

Duas vxores habuit, & vltima defuncta, iam clarior factus à Martino v. Romam accitus est, apud quem Sigismundi Cæsaris in graui causa, quam cum Ladislao Polonorum Rege habebat, patronum egit: Regis quoq; Apuliæ in alia nobili lite à Summo Pont. diffinienda Aduocatus fuit, ac Collegij Cardinalium, pauperumq; patronus. Interea defuncto Martino Eugenius IIII. successit, cuius cum Sigismundo Cæsare simultates ad eum missus Antonius sedauit. Rursus ad eundem à Pontifice cum Comitis Palatini titulo est ablegatus, qua dignitate natalibus restituendorum spuriorum, tabulariorum, Equitumq; creandorum, & mancipandorum liberorum auctoritatem obtinuit. Præter has tertiam quoq; apud Albertum Cæsarem Legationem feliciter peregit. Nec multo post Gallijs tumultuantibus, ac Pontificiæ dignitati Basiliensi Concilij auctoritate detrahentibus, sub spe purpurei galeri nouitates sopiturus ad Carolum VII. Regem mittitur, qui eum Patritium factum etiam Equestri dignitate honestauit. Ei Renatus Darensius Dux Lotharingiæ pedibus calcaria apposuit, ensemq; pro more accinxit.

In Italiam reuersum cum promissam dignitatem efflagitaret, Pontifex Bigamum, qualis erat Antonius, Cardi-

nalem creari posse negauit; Et cum ille glossarum; a aliorumq; Interpretum auctoritate se à Summo Pontifice sacrarum constitutionum vinculis solui posse contenderet, Eugenius Speculatorem contrarium asserentem b obijciens hominem elusit. Quare indignatus Rosellus aduersus Prælatos librum Monarchiam nuncupatum composuit, ac Roma fugiens Patauium se contulit, vbi à Venetis quingentis in singulos annos aureis nummis acceptis, Ius Pontificium mane explicuit, & cum magna laude disputasset, XXVIII. annis clara nominis celebritate professus est. Franciscum Barocium Pauli II. Pont. ex sorore nepotem in Decreto interpretando; deinde Iacobum Zoccum Ferrariensem concurrentes habuit.

a in c. lector. 34. distinc. c. si quis viduam. 50. dist. c. nuper de bigam. Bal. in c. etsi clerici. de iudic.

b eu. de bigamis.

Franciscus Barocius Pauli II. ex sorore nepos. Iacobus Zoccus Ferrariensis.

Inter alios eius discipulos claruit Ioannes Bertachinus Firmanus, qui hæc de illo scriptis mandauit, c & cum christiana dogmata minus piè tenuisse subdit, vnde à Summi Pontificis Legato, & Henrico Quæsitore prauæ religionis damnatus est. d Sunt, qui illum a secretis Pauli II. Pontificis fuisse scribunt, e sed pro Paulo II. Martinum V. scribendum puto. Edidit librum de Indulgentijs, & alium, quem Monarchiam Summi Pontificis inscripsit, & Friderico Cæsari dedicauit, vbi de Pontificis, & Cæsaris potestate disserit, ei alium de Concilijs addidit. De Vsuris quoq; & Successionibus ab intestato præclaros tractatus, & in Ius Pontificium erudita commentaria reliquit.

c in lib. de Episcop. lib. 2. q. 25.

d Sylua nupt. lib. 1. sub n. 152.

e Georgius Vasarus de vitis pictorũ in Iuliano à Maiano.

Vir magnæ probitatis causas non nisi iustas defendendas suscepit, alioqui vero facetus salsis iocis delectabatur: Rosellum ex fratre nepotem habuit, qui & ipse semel ad Ladislaum, & Carolum Galliæ Regem à Martino V. Legatus missus est. Filios suscepit Ioannem sacris initiatum, Guidonem Antonium Iurisconsultum, Franciscum, & Prosperum, quem post se adhuc adolescentem reliquit, & alias fœminas. Mortuus inter suos Patauij anno MCCCCLXVI. in D. Antonij templo celebri funeris pompa cum hoc Epitaphio humatus fuit.

Anto-

Antonius Roycellus Monarcha sapientiæ Antonius de Roycellis MCCCCLXVI. die XVI. Decemb.

Io. Baptista Rosellus. Post eum Io. Baptista eius frater patruelis Baptistæ filius anno MCCCCL. Ius ciuile interpretari cœpit, & ferè an. LII Patauij extra ordinem docuit, sed tanta fęlicitate, vt quandoq; plus, quàm ordinarij, frequentaretur: In ea *Ioannes Cāpegius Bononiensis.* lectione semel concurrentem habuit Ioannem Campegiũ Bononiensem. Is statura paruus, sed acutissimi ingenij fuit; Capta vrbe, cum eius ædes diriperentur, multa ipsius, & Antonij scripta perierunt. Quædam pro Sacro monte Pietatis Responsa edidit, cum auctore Bernardino Senensi Minorita anno MccccxcIv. Patauij, reclamantibus Dominicanis, erectus esset, sed tandem à Summo Pontifice fuit confirmatus, cum vsura ex ea pecunia extracta in pauperum cedat vtilitatem. *Io. Baptista* Rosellum filium reliquit humanioribus literis, & philosophiæ deditum. Rosellorum celebre sepulchrum est in templo D. Antonij Patauij.

Paulus Doctus. Eo tempore Paulus Doctus Patauinus xxvi. annis Ius *Egidius Calorinus. Thom. Sauiolus. Iacobus Rosellus.* Pontificium mane Patauij est interpretatus, Decretum vero Egidius Calorinus Sacerdos, & Thomas Sauiolus S. Danielis Abbas Patauini explicuere. Alius fuit Iacobus Rosellus & ipse Iurisconſ. qui Cæsennæ prætorium anno Mcccc xxxv. cœptum triennio, quo ibi Prætor ius dixit, mandantibus Sigismundo, & Pandulfo Malatestis eius vrbis Principibus, vt ibi posita inscriptio indicat, perfecit; Ipsius, vt arbitror, effigies ante Beatæ Virginis imaginem ad dextram in genua procumbens cum veste purpurea visitur. Ad sinistram tres Rosæ spectantur, quæ sunt Rosellorum familiæ Insignia: vulgus eam Pauli Castrensis imaginem esse dicit, vt in eo scripsi; sed vt id credam, non facilè inducor.

Roy-

Roycellus.

Franciscus. Vannes.

Roycellus. Rodulfinus.

Baptista. Guido. Roycellus. Io. Lõbardus. Rainaldus.

Io. Baptista Rosellus. Antonius Rosellus.

Ioannes. Guido. Franciscus. Prosper.

IOANNES A TVRRE CREMATA CARDINALIS.

Cap. XXXVII.

Oannes a Turrecremata oppido Hispaniæ oriundus in Iure Pontificio eruditus religionem Prædicatorum in valle Olletia in regno Castellæ est ingressus, a vbi in Theologiæ studijs eruditus in sacras literas multa scripsit, quæ in Bibliotheca Ecclesiæ Cathedralis Patauij conseruantur. Romæ Gratiani Decretum ab anno M CCCC XLIX. per annos XXV. fęliciter est interpretatus, egregiumq; in illud commentarium iam senex edidit, prius Nicolao v. Pont. Max. illud cor-

a *Io. de Tur. Cremat in c. Ecclesia. 5. item in leuitico. n. 78. De pœnit. dist. 1*

corrigendum tradidit, mox eo defuncto Calisto III. inscripsit. Constantiensi, Basiliensiq; concilio interfuit, vt ipse narrat. a Tandem ob præclaram eruditionem presbyter Cardinalis sub titulo S. Sisti b est declaratus, ac demum Sabinensis Episcopus creatus. Magis tamen inter Theologos, quàm Canonistas connumeratur. In regulam S. Bonauenturæ, & psalterium scripsit, item in Euangelia, quæ diebus Dominicis, & Sanctorum in Ecclesia recitantur, de Aqua benedicta, & Salute animæ, Conciones quoq; temporum, & Sanctorum, & Summam de Ecclesia composuit. Romæ obijt anno MCCCCLXVIII. Eius cadauer in Basilica Sanctæ Mariæ supra Mineruam, quam ipse refecit; vt eius Insignia demonstrant, marmoreo sepulchro conditum est in Sacello Annuntiatæ, cuius nobilissimam societatem pro maritandis puellis instituit. Huius autem sodalitatis moderatores postea pictis tabulis exornantes sacellum, beneficentissimo authori, epitaphiũ hoc marmori incisum, grati animi monumentum extare voluerunt.

a dist. 17. c. 1. n. 14.
b Onuph. in vita Pauli II.

IOANNI HISPANO PATRISOLETANO
EX VETERE, PVRA, NOBILIQ; FAMILIA
DE TVRRECREMATA.
ORDINIS PRÆDICATORVM.
S.R.E. CARDINALI EPISCOPO SABINENSI.
PIETATE, AC DOCTRINA CLARISSIMO.
MVLTIS LEGATIONIBVS EGREGIE FVNCTO.
B. VIRGINIS ANNVNCIATÆ
SODALITAS
AVTHORI SVO POSVIT.

OBIIT ROMÆ VI. KAL. OCTOBRIS.
AN. DOM. MCCCCLXVIII.
ÆTATIS VERO SVÆ LXXX.

IACOBVS LEONISSA, ET IO. IACOBVS A CANIBVS PATAVINI.

Cap. XXXVIII.

Vo tempore Ius Pontificium Patauij Antonius Rosellus explicuit, ibidem etiam Iacobus Leonissa Patauinus Lauream anno MCCCCXLIV. adeptus profiteri cœpit. Demum maioris templi Canonicus factus Romam se contulit, vbi magnam rerum curiæ praxim assecutus, tantæ apud Martinum v. Pont. dignationis fuit, vt anno MccccLx. vniuersæ Flaminiæ, quam Romandiolam vocant, Præfectus fuerit. Deinde ad Regem Rom. Nuntius Apostolicus missus, mox Quæstor, postremo vt tum vocabant, Capellanus Summi Pontificis est declaratus, quem hodie Rotæ Auditorem nominant.

Defuncto Martino, in patriam reuersus anno MccccLxxiv. obijt, ac in maiore templo sepultus est, solo hoc verbo sepulchro inscripto. *Sacrum*. Ioannem ex fratre nepotem reliquit, qui Patauij aliquandiu professus è viuis excessit anno MDxxxv.

Ioannes à Canibus Patauinus. Ibidem Ioannes à Canibus Patauinus vespere ius Pontificium, & quandoq; ciuile per annos XLvi. interpretatus. Poeta, Oratorq; insignis habitus est, & ob id Comes Palatinus creatus, librumq; de Executoribus vltimarum voluntatum, De iniurijs, & damno dato, & de Introllionibus, & alium de Represalijs edidit anno MccccLii. opusculum etiam de Modo studendi composuit, carmine heroico ludos Equestres cecinit, & graui oratione Petrum

Nnn Baro-

Petrus filius Ioānis à Canibus. Barocium Patauij Episcopum declaratum laudauit. Vixit annos XL. obijt M cccc xc. Petro filio post se relicto, qui in Patria Decretum interpretatus Secessit anno suæ ætatis LVIII. Salutis MD.

Baptista à Lege. Georgius Priulus. Dominicus Canis. Eo viuente Baptista à Lege, & Georgius Priulus, ac Dominicus Canis Veneti Decretum Patauij explicabant.

ALEXANDER NEVVS VICENTINVS.

Cap. XXXIX.

a Idem in cons. 95. Isdem diebus Alexander Neuus Vicentinus Baptistæ Physici filius a Ius Pontificium Patauij anno M cccc LVII. docere cœpit, *b Idem in cōs. 71.* & XXVI. annis professus est, in patria, & Taurisij Canonicus fuit, b præclaraq; Responsa in Iure Pontificio post se reliquit, quæ in lucem prodiere; De gestis Romanorum, & contra Iudæos fœnerantes Responsum scripsit. Friderium cum Capillistium concurrentem habuisse creditur. c Illi Io. Dominicus frater fuit, vt ex responsis pro eo litibus vexato constat. *c Idem in cons. 71. in subscriptio.*

Angelus Angeli Vbaldi. Barthol. Capola. Alexād. ab Imola. Eo tempore Patauij Angelus Angeli Vbaldi ex Alexandro nepos mane, & vespere Bartholomæus Cæpola Ius ciuile ordinariè cum Alexandro ab Imola interpretabantur. d

d in cons. 81 inter cons. Alex. Neui. & d. cons. 72 Gigas de pensionib. q. 62. n. 12.

BAR-

BARTHOLOMAEVS BELLENCINVS MVTINENSIS Cap. LXXXIX.

Artholomæus Bellencinus Mutinensis Fräcisci Aretini discipulus Ferrariæ Ius Pontificium publicè docuit, vbi inter alios Felinum a Sandeum celeberrimum inter Canonum Interpretes triennio erudiuit. Bononiam deinde maiori stipendio conductus Andreæ Barbatio ibi summa nominis celebritate profitenti Antagonista b fuit. Romam postmodum profectus magno studiosorum adolescentium incommodo inter Rotæ Auditores cooptatus fuit, cum enim iam multa in Decretales eleganter scripsisset, longè etiam plura c ad subleuandos posterorum labores edidisset, nisi eum à scholis Romana curia auocasset. Præter alia reliquit ad commentaria Abbatis Panormitani annotationes, & luculentum de charitatiuo subsidio tractatum, quem post eius obitum Aurelius frater in manus hominum emisit. Obijt Romæ, ac in Ecclesia Diuæ Mariæ de Populo ad Portam Flaminiam sub fornice post aram maiorem sepulchrum habuit his verbis inscriptum

a *Felin. in c. a. n. 40. de rescrip.*

b *Carol. Cotta in Memorial. ver. Iurisper. f. 390*

c *Felin. vbi supra.*

Bartholomæus Bellencinus nobilis Mutinensis vtroq; Iuresconsultus Apostolicæ sedis Capellanus Auditor Rotæ insignis verè bonus, & iustus obijt anno Sal. MCDLXXVIII. VII. Idus Iunij. Vixit annis L.

PHILIPPVS FRANCVS PERVSINVS.
Cap. XXXLI.

Hilippus Francus Perusinus diu Ius Pontificium in patria docuit. Deinde Ticinum euocatus, magna nominis fama claruit; Eius in Decretales, & Sextum librum erudita commentaria visuntur. Floruit, docentibus in patria Corneo, & Baldo Nouello. a

a Corn. in cōs. 271 sub n. 10. in

FELINVS SANDEVS.
Cap. XLI.

Elinus Sandeus proauum, & maiores habuit Lucenses, auum Venetum, & parentes Ferrarienses, ipse Felinæ, quod agri Regiensis Castrum est, casu natus indè nomen habuit. b Audiuit Franciscum Aretinum, & per triennium Bartholomæum Bellincinum, qui postea in curia Romana Auditor fuit. c In numerum Iurisconsultorum receptus primò in patria, vbi etiam Canonicus fuit, d Ius Pontificium aliquot annis Antonij Francisci à Doctoribus, mox Georgij Natæ Astensis e concurrens professus est. Postea Pisis docuit, ibi ius ciuile Francisco Aretino vespere, Bartholomeo verò Socino, Lancellotoq; Decio mane interpretantibus.

Philippi Decij valde familiaris eius opera in soluendis aliquot legum nodis vsus fuit, vt ex scriptis mox orta inter ipsos

b Felin. in c. Rodulphus n. 14. de rescript.

c Felin. in c. 2 col. 12. & 14. de rescrip. & Gig. de pens. q. 59.

d Feli. in c. quoniā frequēter in fin. vt lit. non cōtest.

e Sylua. nupt. l 5. sub n. 25. ver. etiā si esset opin. Felin.

Georgius Nata. Francisc. Aretin. Barthol. Socinus. Antonius Franciscus à Doctorib. Lācellot. Decius.

ipsos rixa in medium prolatis patuit, diffidij causa concursio fuit; Nam cum Socini eum collegam respuentis operá sibi concurrens datus esset, primo animo valde anxius fuit, quod cum acuto, & veteranorum Auditorum amicissimo sibi certandum esset; Ipse vero in arduis Iuris ciuilis quæstionibus infirmior inueniretur; Quare soluta amicitia, apertum odium erupit.

Demum cum titulum de Probationibus explicandum Felinus suscepisset, in illis quàm plures quæstiones disputandas Decius proposuit, quibus etsi responsurum se Felinus promisisset, mutata voluntate, quod in eo conflictu suam existimationem diminutum iri timeret, statuta die, non affuit, etsi alij pro ipso in pugnam descendentes acriter dimicarunt. Eo igitur pudore suffusus, relicto profitendi munere circiter annum MCCCCLXXXVIII. Romam contendit, vbi ab Innocentio VIII. in curia Romana Auditor est declaratus. Id Pisanæ Academiæ Præfecti grauiter ferentes Decium dimiserunt. Cæterum Felinus, qui iam ad Ecclesiasticos honores animum applicuerat, retineri non potuit, cum se Pontificis codicillis à promissione, quam cum Florentinis inierat, liberatum esse ostendisset.

Postea euenit, vt inter eundum Senas diuerteret, vbi Decius, qui ibi docebat, frustrà suasus est, vt Pisas rediret. Vbi Romam peruenit, pro more Auditorum propositiones publicè sustinuit, singularemq; memoriam ostendit, cum ex LX argumentis, quæ in se contorta fuerant, XXX. miro ordine recitauit. a

Lancelloti Decij compater fuit, b vir potius laboriosus, & multæ lectionis habitus, quàm acutus, quippe qui in aggregandis aliorum opinionibus plurimum valuit; c Semper enim calamum plura notando, & aggregando in manibus habebat; d Omniumq; auctorum libris refertissimam bibliothecam habebat; e Vnde rarò à receptis, maiorumq; opinionibus discedit, f nihil tamen, quod sibi vtile videbatur, vnquam prætermisit. g Ab Hercule Atte-

a Sylua nupt. lib. 5 sub n. 25. ver. etiamsi essent.
b Lancello. Deci. in l. 2. C. de in ius vocan
c Franc. Balb de præscrip. in prin.
d Felin. in c. quoniã frequenter. ver. tu vero. vbi lit. non cont.
e Felin. in c. 1 annuamus ante n. 4 de tregu. et pac.
f Felin. in c. in nostra de rescript. in c. prudentiã §. sexta ad fin. de off. deleg. in c. sedes de rescrip.
g Feli. in c. 3. loco ad fin. de proba.

a *Felin. in c. cum M. Ferrariensis in prin. de constitut.*
b *Sylua nupt. l. 5. sub n. 28. ver. etiãsi esset opinio Felin. vbi multa de eo.*

Attestino singulariter dilectus eius intercessione apud Sixtum IIII. Ferrariensis Ecclesiæ Canonicus est creatus. a Decessit mense Augusto anno Salutis MDIII. eodem fermè die, quo Alexander Sextus veneno sublatus interijt, hoc est xv. Kal. Septembris. b

GVIDO PAPAE. Cap. XLIII.

c *Idem decis. 117.*
d *decis. 187. & 452. & 629. 631. & seq.*
e *decis. 187.*
f *Idem decis. 187.*
g *decis. 84. Ioannes Crassus.*
h *decis. 124.*
i *decis. 77.*
Ioãna Lotaringa.
k *decis. 84. n. 2.*
l *decis. 108. et 251*
m *Idē decis. 453.*
n *Idem decis. 84.*
o *Idem in præfatio. decis.*

Vido Papæ Allobrox Petrum Papæ patruũ habuit Clarissimum Iurisconsultum, qui Lugduni causarum patronus c erudita Responsa post se reliquit; d ex Legato in patrui Bibliotheca successit, e & apud eum puer Lugduni grammaticæ præcepta didicit, quo tempore D. Vincentius ibi concionatus decessit in cuius memoriam Delphinus Oratorium bonis dotatum erexit, f id fuit anno Salutis Mccccxv. g Taurini verò Iuri operam dedit, vbi Ioannem Crassum ius Pontificium docentem audiuit; h doctior factus anno Salutis Mccccxxvii. v. Idus Iulij publicè disputauit, i Post triennium Lauream accepit, quo anno Ioanna Lotaringa puella duodecim circiter an. nata, relictis in pascuis ouibus, Anglos ex Gallijs eiecit, & Carolum vii. in pristinum regnum restituit. k

Per multos annos Aduocati officio functus, l in Ludouici Caroli vii. primogeniti Delphinatium Principis notitiam peruenit, à quo iam fermè quadragenarius anno Salutis MCCCCXLII. ad Nicolaum v. Pont. Max. m deinde ad Regem Carolum IIII. n Legatus missus, ea fide, & probitate se gessit, vt suo Principi, qui postea Ludouicus xi. Rex fuit, admodum carus extiterit, & in curiæ Delphinatus Senatum allectus sit. o Eam Patrum curiam Vbertus Delphinatus Princeps anno Sal. M. cccc xL.

Kal. Augusti Gratianopoli instituit, cui in omnes etiam Magistratus supremum Ius tribuit, atq; Oppidorum, Vrbiumq; custodiam commisit.

Cum vero in ea ciuitate Liberalium artium, & Iuris Academia floreret, voluit duos legum ciuilium, & totidem Iuris Pontificij professores in Senatum Legi, qui caussas & ciuiles, & criminales, prouocandi spe sublata, iudicarent; a Id consilium vocabatur Delphinatus; Sed Ludouicus XI. cuius supra meminimus, an. Sal. MCCCCLIV. exemplo Parisiensis Senatus, id materno vocabulo Parlamentum nominari iussit. b Guido igitur in eum Senatum receptus species ibi propositas notauit; ac decisiones Senatus Gratianopolitani appellauit. Libellum etiam de Rescriptis composuit, Formam inuentarij dictauit, Ius municipale compulsoriarum literarum est interpretatus: Itē de Præsumptionibus, Appellationibus, primo, secundoq; Decreto opuscula; & egregia Responsa edidit.

a *decis.* 554. & 43

b *decis.* 43 & 554

Ditionem in Villa S. Albani habuit, in qua etiam furnum, ad quem omnes incolæ coquendi panis gratia accedere, & certam annuam pensionem ipsi persoluere tenebantur. c Oratorium, quod Capellam vocant, redditibus dotatam in villa Fontanilla agri Curuilionis instituit anno MCCCCLVII. quod postea Ius patronatus familiæ fecit. d Ludouico Regi superstes ante annum Salutis MCCCCLXXXVII. & planè senex obijt.

c *decis.* 193. 198. & *decis.* 307.

d *d. decis.* 187.

Sub id tempus Iacobus Rebuffus in castro Montis Pessulani vnde oriundus erat, Ius ciuile docuit, & in tres postremos Codicis libros scripsit. a

Iacobus Rebuffus.

e *Boer. in addit. ad praefat. Dn. de reg. inr. in 6. in fin & Guid. Pap. Decis.* 218 & *Decis.* 623.

IO. FRANCISCVS PAVINVS. Cap. XLIV.

O. Franciscus Pauinus ex Iacobo patre genitus non in Iure tantum, sed etiam in sacra Theologia versatus est. Canonicus Patauinus creatus, cum in patria per aliquot annos docuisset, à Paulo II. Romæ causarum auditor creatus est. a

a Anto. de prat. in clypeo pastoral. c. 6. n. 55. Iaf. in l. 15. poroft. sub n. 29. ff. de acq. hered.

Plura in lucem protulit, & inter cætera Romanæ Rotę decisiones diligenter collectas in volumen redegit; Nouellas quoq; Iustiniani ab eo admirabili opere ordinatus fuisse Ioannes Bertachinus scribit, quæ tamen nunquam apparuerunt. In Ioannis XXII. & aliorum Pontificum Extrauagantes scripsit. De officio, & potestate Capituli, sede vacante, de Decimis, de Charitatiuo subsidio, de Visitatione Episcopi, & alia opuscula non inutilia.

Otonell. Pasinus.

Illis quędam addidit Otonellus Pasinus eius sororis pronepos, qui VI. Decretalium Pataulj est interpretatus, mox per Italiam, & alibi varijs tribunalibus præfuit, demum Venetijs patrocinatus occubuit. Io. Franciscus etiam Romæ fato concessit, & in Ara Cęli humi sepultus est cum tabula marmorea hoc titulo inscripta.

Io. Franciscus Pauinus Canonicus Paduanus sacri Apostolici palatij causarum Auditor, & sacra Theologia professor, & Iuris vtriusq; Doctor.

Aliud Epitaphium ante Pataulj in D. Antonij muro ipse patri posuerat.

Iacobo Pauino Opt. Genitori Ioan. Franc. F. G. R. Theologus, Diuiniq; ac humani Iuris consult. Canonicus Patauinus Sacri Apostolici palatij causarum Auditor ad P. M. F. MCCCCLXVI. XII. Sept. senio expirauit, malis cedens, superatis aduersis, F. D. I. Vixit an. LXXX.

Eo

Eo viuente Patauij Cosmus Contarenus Venetus, & Antonius Capilisthus Abbas, Canonicusq; Patauinus Decretum interpretabantur, quod fuit an. MCCCCXLV. His successit Fräciscus à Breuio Venetus an. MccccLxxvij. qui etiam Romæ docuit, ac postea Rotæ Auditor, & Episcopus Cenetensis est creatus. Post eum Dionysius Franciscus Venetus an. MccccLxxxII. Patauij idem Ius explicuit.

Cosmus Contarenus Venetus. *Antonius Capilistius Patauinus.* *Franciscus à Breuio Venetus.* *Dionysius Franciscus Venetus.*

FRANCISCVS FACIVS PATAVINVS. Cap. XLV.

FRanciscus Facius Patauinus Ius Pontificium mira gratia, & oris suauitate docuit, peracuti, amæniq; viri ingenij, & multæ memoriæ habitus, implicitos iurium nexus magna facilitate soluebat, sed ita interpretabatur, vt dictare potius, quàm prælegere videretur. Inter legendum de Modo argumentandi in vtroq; iure opusculum edidit, quod magna auditorum frequentia exceptus fuit. Cœperat, & iuris Regulas cum exceptionibus Ius discentibus tradere, quæ morte illius sunt interceptæ.

Otium nactus musica, citharaq; plurimum delectabatur, antiquorumq; characterum formas ità facilè, & speciosè ducebat, vt nihil ea manu venustius, aut pulchrius fingi posset. In formis corpore graui gibbo premebatur, vt, quod de Ser. Galba dicebatur, ingenium in eo malè habitaret.

Sacerdotium Selmatiæ plebis à Marco Cornelio Cardinali, quem docuerat, donatum fratri Augustino reliquit. Obijt anno ætatis xxx. Salutis MDV. Sepultus in atrio D. Francisci in maiorum sepulchro. De hoc funebris oratio Hermici Lusitani est typis impressa.

Augustin. Facius. Augustinus eius frater iunior vtrumq; Ius iuuenis explicuit, & in fata concessit anno MDxx. & apud fratrem humatus est, quem secutus est *Pompeius Facius.* Pompeius fratris alterius filius, & ipse Iurisconf. anno Salutis MDLIX. die VI. Augusti.

Aloysius a Ponte. *Bertuc.* *Petrus* *Anton.* *Bugaroti Pataunini* Sub idem tempus Aloysius a Ponte, & Bertuccius Bugarotus Patauini in patria Ius Pontificium, & alij duo Bugaroti Petrus, & Antonius Ius ciuile docebant.

IACOBVS ALVAROTVS IVNIOR.
Cap. XLVI.

Iacobus Aluarotus Comitis filius, & senioris Iacobi nepos, Aluarotiq; pronepos, in patria aliquandiu Ius Pontificium docuit; Cæterum, flagrante bello, discedens primum Florentiæ Prætor, mox Alfonsi Ferrariæ Ducis Iustitiæ consiliarius fuit, Mutinaq; ab eo Adriani Pontificis morte recepta, illi per quinquennium præfuit. Postea Herculi Ferrariæ Duci à consilijs factus, in eo honore decessit, ac magna funeris pompa in æde D. Pauli Carmelitarum cum hoc elogio est humatus.

Iacobo Aluaroto Iurisconsulto, & Equiti Clarissimo, qui cum per triennium ad præturam, magistratumq; consilij Iustitiæ euocatus Florentiæ resedisset, ab Alfonso Duce Ferrariæ II. inuictissime in eius consiliarium Iustitiæ conductus, cùm eiusdem integritatem, ac in rebus peragendis dexteritatem expertus esset, post varias legationes ad omnia eius secreta consilia admittis, recuperataq; Mutina Ciuitate, ad eius regimen ipsum proponit, quam cum per quinquennium, cum omnium illius ciuitatis maxima satisfactione gubernasset; ab Hercule Duce Ferrariæ Illustrissimo in suum collateralis consilium introducitur, qui opera eius ad supremum vsq; vitæ tempus vtitur, ac demum cum nihil

aliud

aliud praclari, quod in terris agendum esset, haberet, ad cæle-stem prouinciam aduolauit; Constantia vxor, ac filij pientissimi pos.

Obijt anno MDXLVI. Mense Iulio. Ætatis suæ LXXIV.

Tres post se filios reliquit, Iulium Patauij Canonicum, qui postea Herculis Ducis Ferrariæ Legatus in Gallijs fuit, vbi opulentam Abbatiam obtinuit. Alter fuit Paulus, qui in patria resedit. Tertius Comes Aui nomen referens apud Ducem Ferrariæ mansit.

IO. ANTONIVS A' S. GEORGIO PLACENTINVS CARDINALIS.

Cap. XLVII.

Pontificium Ius summopere illustrauit Io. Antonius à S. Georgio Placentinus patritius Mediolanensis, qui anno ætatis XXVIIJ. Ticini profiteri cœpit, ac primo anno Clementinas, duobus sequentibus Iura appellationum, alijs duobus quartum librum Decretalium est interpretatus, in quo munere tres horas singulis diebus insumpsit. Sexto vero anno Feuda explicans plura ab Aluaroto mutuatus est, primam etiam Decreti partem exposuit, templi D. Ambrosij Mediolani Præpositus fuit.

Mox ob doctrinam, & vitæ sanctitatem ab Innocentio VIII. Romam vocatus Auditor Sacri palatij, seu Rotæ a Referendarius Apostolicus, deinde Episcopus Alexandriæ creatus est. Quare vt duplex honor significetur, vulgo Præpositus Alexandrinus dicitur. Demum anno MCCCCXCIII. iij. Idus Septembris Præsbyter Cardinalis sub titulo SS. Nerij, & Archilei est declaratus. Sunt qui

a *Iaf. in l. Gallus in 1. lectur. sub n. 33. de lib. & post.*

cum à Rufino Gealco, qui Bononiæ Prætor fuit, descendere velint, cuius Accursius, a & Baldus b meminerunt, sed id mihi non constat.

a in l. ciues. C. de incol. lib. 10. in uer. allectio.
b in l. obseruare, §. proficisci. in 8. q. ff. de off. Procons.

NICOLAVS PICCOLOMINEVS PRAEPOSITVS, ET FRANCISCVS COSCIVS SENENSES.

Cap. XLVIII.

Lius fuit Præpositus Senensis cognominatus Nicolaus Piccolomineus, qui in patria Ius Pontificium aliquot annis interpretatus, postea Aduocatus Concistorialis est creatus, ob vitæq; integritatem, & insignem doctrinam maxime inclaruit. His animi dotibus addita speciosi corporis forma eum magis conspicuum reddebat. Demum à Clemente vij. Pont. Episcopus declaratus, & Nuntius in Hispanias missus cum annũ ætatis XLIIII. non excederet, anno humanæ Salutis MDXXXIII. immatura morte occubuit.

Frãciscus Coscius Decanus Senẽsis.

Nec multo post eum secutus est Franciscus Coscius Decanus & ipse Senensis, qui primò in patria, deinde Pisis multa cum laude idem Ius interpretatus est, & luculentis in id commentarijs editis, senio confectus defunctus est anno MDLVI.

AVGV-

AVGVSTINVS BEROVS BONONIENSIS. Cap. XLIX.

Adem ætate Augustinus Berous Bononiensis Ius Pontificium toto ferè vitæ spatio in patria post sumpta Doctoris Insignia explicuit, in quo tantam sibi famam comparauit, vt DCCC. aureorum stipendium adeptus primum in ea professione locum obtinuerit.

Vir fuit laboriosus, potius, quam subtilis, qui multa in constitutiones Decretales commentaria, quæstiones familiares, & plura Responsorum volumina in publicum protulit; Propè octuagenarius, relictis post se liberis, decessit anno humanæ Salutis MDLIIII. cui sequens Epitaphium appositum fuit.

Augustino Beroo Iurisconsulto:
Vixit annos LXXIX.
Obijt MDLIV.
Idus
Septembris.

PETRVS ANDREAS GAMMARVS A CASALI BONONIENSIS, Cap. L.

PEtrus Andreas Gammarus à Casali Bononiensis non ante xx. ætatis annum Ius ciuile attigit. Antea enim Philosophiæ studiosus alijs artibus incubuerat. Demum propinquorum exhortationibus an. M D. sub Ioanne Campegio legibus operam nauauit. In Iure verò Pontificio Antonium Mariam à Sala acutissimi ingenij virum audiuit. Sed cum is immatura morte præreptus decessisset, Bartholomæum Bologninum, qui non multò post Romæ Aduocatus Concistorialis fuit, præceptorem habuit.

Ioan. Campegius. Antonius Maria à Sala. Bartholomæus Bologninus.

In his studijs cum septennium consumpsisset, anno ætatis XXVII. Lauream adeptus Iura Pontificia explicuit. Adhuc tyro de Veritate, & Excellentia Legalis scientiæ volumen in lucem emisit. Ac postea tres Topicorum libros ad eruenda in legum facultate argumenta, & librum Extensionum nondum XXX. annum ingressus edidit.

RO-

ROCHVS CVRTIVS TICINENSIS.

Cap. L I.

Ochus Curtius Francisci iunioris ex Rolando fratre nepos, a vel potius eius frater, b Ticinensis, & Iasonis Auditor c circiter annum MDXV. in patria Ius Pontificium explicuit, deinde Mediolani Senator est creatus, cum prius an MCCCCLXX. Gulielmo Marchioni Montisferrati à consilijs fuisset. Huius de Consuetudine, & Iure patronatus scripta extant. Ex Curtiorum familia fuerat antea Petrus Curtius, cuius responso pro Ioanne Galeacio Duce Mediolani edito subscripsit Baldus d & Luchinus Curtius, cuius antiquum Responsum inspexi.

a *Tiraq. de iur. primig. q 16. n. 6.*
b *Rip. in l. re coniuncti. sub. n. 72 de legat. 3.*
c *Rochi in tracta. de iur. patronat. in uer. ipse. sub n. 95.*
Petrus Curtius.
d *In cons. 357. vol. 5.*
Luchin. Curtius.

ANTONIVS FRANCISCVS A DOCTORIBVS PATAVINVS.

Cap. L II.

Ntonius Franciscus à Doctoribus Patauinus cum aliquot annis in Patria Ius Pontificium cum Antonio Corseto Neptino Siculo explicuisset, Ferrariam conductus Felinum Sandeum concurrentem habuit. Rursus Patauium reuocatus, primum Decio, qui cum, præter morem concertantium, magna beneuolentia coniunctus fuit, e deinde Balthassari Carducceo Florentino, qui exul à Venetis exceptus fuerat, Antagonista adiunctus est.

Anton. Corsetus Neptin. Siculus.
e *Deci. conf. 495.*
Balthas. Carduccius Florentinus.

Inter

Inter legendum plura composuit, quæ bellorum iniuria periere. Solus extat in Abbatis Siculi commentaria Index, ad cuius æmulationem alium longè locupletiorem Corsetus Antagonista Siculus in Siculum edidit: Cum vero insimulatus esset, quod cum Maximiano Cæsare aduersus Rempublicam Venetam conspirasset, custodiæ traditus, nec nisi post multas ærumnas dimissus, rursus publicè docere cœpit. Demum senio confectus in villam, quam Pernumiæ amœnissimam habebat, secessit, vbi intra paucos dies iam LXXXVI. annum agens naturæ concessit, anno M D XXVIII. v. Kal. Augustas, cum iam plus annis LIII. publicè docuisset. In villa Sacellum proprio ære dotatum erexit.

Vir magnæ constantiæ, laboriosus, & mirificæ in studijs vigilantiæ, vt plus laboribus, quàm ingenij fęlicitate effecisse crederetur. Ei Marcus Mantua suffectus in ea lectione per decennium perseuerauit. Nihil ex illius commentarijs extat, quædam tantum ad Abbatem Panormitanum scholia, vel, vt vocant, Additiones visuntur. Paulò post Antonium Franciscum decessit & Bartholomæus Vrbinus Patauinus ipse quoq; octuagenarius, qui XXX. annis in patria Ius Pontificium interpretatus fuerat.

Marcus Mantua.

Barthol. Vrbinus.

Neq; omittendus est Ambrosius Vignata Taurinensis, qui Celebris Doctor, & Comes a in patria Ius Pontificium est interpretatus. b Librum de Vsuris edidit, & plura in Iure scripsit.

Ambros. Vignata Taurinensis.

a Sylua nupt. l. 3. n. 36.

b Cag. in l. 2. sub n. 50. C. de pact. int. emp. & vend.

BAL-

BALTHASSAR CARDVCCIVS FLORENTINVS.

Cap. LIII.

Althassar Carduccius vetusta potius, quam nobili progenie Florentiæ natus non magnas opes possedit. Itaq; ad sustentandam familiam Iuribus additus, non inter ignobiles Iurisconsultos haberi cœpit. Sed cum Mediceis infensus patria excedere coactus esset, Patauij ad interpretandum Ius Pontificium Francisco à Doctoribus concurrens datus fuit. Demum ad Ius ciuile interpretandum translatus anno M D XIX. Ludouicam vxorem amisit, quam Patauij in Seruitarum templo humari iussit. Ea ex re mœrore contracto, Venetias se contulit, vbi Mediceum nomen publicè lacerando seruientis patriæ statum deplorare non destitit.

Illis verò eiectis, domum reuocatus aduersus Clementem VII. Pontificem inflammandis popularibus ciuibus signiferum se præbuit, ac passim in coronis se nunquam stabilem Rempublicam visurum dictitabat, nisi multo cruore amicorum Mediceæ familiæ manus, & pedes abluerct, & tyrannorum ædes publico decreto euersas conspiceret. His vociferationibus clarior factus Scimitariæ, quæ vox incurui gladij genus significat, cognomentum tulit.

Deniq; frequenti plebis turba stipatus, inuito Nicolao Caponio Vexillifero, gestandorum armorum, & custodiendæ curiæ munus obtinuit. Sed cum Iacobum Alamannum præcipitis audaciæ iuuenem, qui in Leonardum Ginorium in ipso curiæ limine petulanter ferrum strinxerat, ex Iuris præscripto tueri nequiuisset, quo minus capite multaretur, auctoritate apud plebem parum minui cœpit. *Nicol. Caponius.*

pit. Ita sedato tumultu, Carduccius in Galliam Legatus mittitur. Dedita vero Mediceis Florentia, a in patriam restitutus in extrema senecta decessit.

a *Ionius lib. 25.*

Bernardinus Claricius Bononiensis.

Hieronymus Iust. Patauinus.

Ei Patauij Bernardinus Claricius Bononiensis successit, qui an. M D XXVIII. defunctus in D. Mariæ ab Auantio templo humatus est. Eodem etiam anno Hieronymus Iustus Patauinus, qui prius in Curia Romana versatus, postea & ipse XXX. an. Canonicum Ius professus fuerat, senectuti proximus vxorem accepit, ex qua duas filias, & Marcum Antonium Iurisconsultum, & Bernardinum filios suscepit. Post hos Thomas Zanechinus Vicentinus an. M D XXXI. & Vincentius Dulcius Venetus, Ioannes Baptista Ferretus idem ius explicuere.

Thomas Zanechinus Vicentinus.

Vincentius Dulcius Venetus.

Ioannes Baptista Ferretus.

LVDOVICVS GOMESIVS.

Cap. LIV.

Lvdouicus Gomesius Oriola vrbe Regni Valentiæ oriundus Patauij Iuri operam dedit, vbi inter Iurisconsultos relatus circiter an. M D XXII. explicandis Institutionibus præfectus fuit, quo tempore Io. Franciscum Bebium Regiensem concurrentem habuit. Postea ad Ius Pontificium docendum translatus Marco Mantuæ Bonauidio Antagonista additus fuit. Deinde an. M D XXVIII. Romam profectus Rotæ Auditor, ac demum Archiepiscopus Sarnensis creatus in Rotæ auditorio Antonium Augustinum successorem habuit.

Io. Franc. Bebius Regiensis.

Marc. Mantua. Patauinus.

Antonius Augustinus.

In Institutiones, sextum Decretalium, & Regulas Cancellariæ præclara commentaria edidit, immatura morte præuentus plura emittere non potuit. Non pauca ex aliorum scriptis mutuatus esse dicitur.

Sub id tempus, Antonius Burgos & ipse Hispanus Salamanticensis Bononiæ Ius Pontificium est interpretatus, a vbi inter alios Hieronymum Gygantem Rauennatem erudijt, qui Venetijs in foro ecclesiastico diu patrocinatus præclarum de Pensionibus tractatum edidit. Antonius à Leone x. Pontif. Maximo Romam vocatus, vt eius opera vteretur, Bononiæ decessit. b

Antonius Burgos Hispanus.

a *Hier. Gigas de pensio. q. 23.*

Hieronym. Gygas.

b *Io Genes. de gestis Egidij Cardinalis.*

MARTINVS NAVARRVS. Cap. LV.

Artinus Nauarrus ex nobilibus natus parentibus c ab Azpilcueta Hispaniæ oppido oriundus omnium nostrę ætatis habitus est doctissimus. Ante annum enim Salutis M D xx. singularem Theologiæ, & Iuris Pontificij doctrinam percepit. Nec multo post insigne beneficium titulo, vt vocant, Commendę à Villari propè Villagram Legionensis diœceseos cum mero, & mixto imperio obtinuit; Regularis Canonicus professus fuit. d

c *Nauar. de redi. Eccl. q. 3. mon. 21*

d *Nauar. de red. Eccl. q. 3. mon. 29*

Ob insignem verò eruditionem celebrior factus primò Tolosæ, mox Salamanticæ, deinde Corimbricæ, demũ Cathurci e in Gallijs Ius Pontificium clara nominis fama tandiu docuit, donec ex illarum Academiarum decretis rude donatus a profitendi munere cessauit: Plures vero prouincias se peragrasse ipse narrat, f nempe Celtiberiã, seu Nauarram, Castellas nouam, & veterem, Gallias, & Italiam, vbi annis fere xxvi. hanc ob causam resedit, & tandem decessit.

e *Nauar. de red. Eccl. q. 1. moni. 53. n. 3.*

f *in d. q. moni. 53. n. 3.*

Toletanus Archipræsul in Hispanijs ditissimus ex ordine Dominicanorum hæresis insimulatus diu in carcere fuerat detentus. Demum à Pio v. eius crimen cognituro Romam vocatus in arce S. Angeli est custoditus. Marti-

nus eum secutus illius causam acriter defendit, in quodam tamen Ecclesiæ oppidum ille ad decennium est relegatus, magnaq; parte redituum sui Episcopatus, qui CC. millia aureorum excedebat, mulctatus.

Verum Martinus non amplius Hispanias repetere voluit, sed Romæ manens plura in Ius Pontificium annum agens xci. scripsit, a pieq; ac religiose semper vixit; quotidie enim sacra celebrare, & bona in pauperes elargiri consueuit; Ipse scribit, se octuagenarium sacrum Quadragesimę ieiunium nunquam dimisisse. Quare Summi Pontifices ob ipsius eruditionem, & vitæ integritatem plura illi Pęnitentiariæ, vt vocant, & grauiora negotia committebant.

a Nauar. d. q. . mon. 53. n. 3. & ea præcipue cōscientia articulos tangunt.

Tandem cum vitam vltra annos centum produxisset, Romæ obijt an. Salut. M D LXXXVI. die xxiv. Iunij, humatus est in templo D. Antonij Lusitanorum, orante in eius funere Thoma Correa Lusitano.

DIDACVS COVARRVVIAS TOLETANVS. Cap. LVI.

Idacus Couarruuias à Leyna Toletanus pręclari vir ingenij Martinum b Nauarrum in Salamanticensi Academia audiuit. An. M D XLIII. Salamanticæ Ius Pontificium interpretatus est, c in quod etiam luculenta commentaria edidit. Scripsit & tres Variarum resolutionum libros, & aliud Praticarum quæstionum eruditum volumen, cum in Beticæ, seu Granatæ prætorio, cui etiam præfuit, iudicaret. d Demum D. Dominici, quæ orbis noui est præcipua Insula, Archiepiscopus factus, eò, vt audio, se contulit. Postremo totius Castellæ

b Nauar. in c. si feneraueris 14. q. 3. o. 21. not.
c Idem lib. variar. resol. 1. cap. 11. sub. n. 5.
d Didac. c. 14. ad fin. pract. quæst. Io. Vinc. de Anna. lib. 2. allegat. 76. sub n. 5.

Castellæ Præses cum magna omnium lætitia factus, ibi decessit an. M D LXXXVI. a

a *Nauar in d.c.si feneraueris, not. 24*

ARRIVS PINELLVS LVSITANVS. Cap. LVII.

Rrius Pinellus Lusitanus Salamanticæ Antonium Soarium docentem, postea supremi Regij consilij Senatorem audiuit. b Deinde à Ioanne III. Rege Lusitaniæ conductus in Coimbricensi Academia vltra decennium docuit. Mox a profitendi munere destitit. Postremo ampliore stipendio inuitatus ad pristinum munus rediit; In titulum de Bonis maternis, item ad Rub. & l. 2. C. de rescind. vend. luculenta commentaria edidit, circa annos Sal. M D LVII.

Antonius Soarius.

b *Arrius Pinellus in R.e. de bonis mater. 2. parte sub n. 43. ver. sunt hæc vtilia.*

SIGISMVNDVS BRVNELLVS PATAVINVS. Cap. LVIII.

Igismundus Brunellus Patauinus XX. annis Ius Pontificium in patria docuit, & ad primam eius lectionis Cathedram peruenit. Sed in medio docendi cursu annos natus XLI. occubuit an. M D XLIII. conditus est in templo D. Benedicti nouelli in sublimi sepulchro, cum sequenti Epitaphio latinè, & græcè conscripto, quod illi vxor construxit.

Mœsta Sigismundum Brunellum hic condidit vxor,
Qui quondam sacri gloria Iuris erat.

Quem

Quem Patauij C[illegible]
Et stantem prima videat in Cathedra.

HIERONYMUS PARISETUS REGIENSIS. Cap. LIX.

Ieronymus Parisetus anno MDXX. Regij natus est familia vetere & honesta in qua complures iurisconsulti viriq; literati extitere Domi latinis grauibq; literis institutus Bononiæ ac Ferrariæ iuri operam dedit Andreæ Alciato philosophos etiam & Theologos vt erat admirabili docilitate addiscendiq; cupidissimus audiuit linguam item hæbraicam attigit. Is iurisconsultus factus Archipręsuli Spidaurensi qui postea Pius Quart. fuit Piceni inde Bononiæ Prolegato assedit in eoq; magistratu modeste se gessit & abstinenter Exin Romæ Ioannis Moroni Cardinalis amplissimi assessor anno 1556. in eo gymnasio publicas lectiones exorsus primo ius ciuile deinde pontificium magna auditorum frequentia interpretatus est. Cum vero per potentiam quorundam inuidiam Paulo Quart. Pontifice Maximo Cardinalis ipse hæresis insimulatus in custodiamq; traditus extremum pene in discrimen adductus esset in huius causam Hieronymus omnibus neruis incubuit non defuit periculo neq; florentis fortunæ amicus afflictam vt fit a plerisq; destituit. Hunc tandem a Pio Quart. calumnia illa absolutum legatumq; de latere Tridentum ad concilium missum secutus mirum in eo munere obeundo vt iuuerit vt christianæ pietatis specimen dederit præclaræq; eruditionis atq; doctrinæ eidem alijs legationibus diuersis temporibus ad conuentum Agustæ ad Imperatorem ad Genuenses varia & ardua ob negotia functo ad ea ex sententia conficienda plurimū

con-

contulit In Romana Academia annos amplius triginta frequenti auditorio summa cum laude professus est eiq; primæ inter Canonistas perpetuò delatæ sunt cuius eruditioni tantum tribuit Gregorius XIII. vt ad decreti decretaliumq; emendationem cum præ cæteris adhibuerit. Demum anno 1586. senectute iam prouecto Sixtus V. a publicis lectionibus vacationem dari idemq; stipendium quo a gymnasiarchis conductus fuerat quotannis emeritorum nomine elargiri iussit. Expleto igitur iuris profitendi munere totum se sacris literis tradidit in harumq; meditatione quasi tutissimo in portu reliquiæ vitæ tempus degit summa animi tranquillitate. Pauperes facultatibus suis & quibuscumq; rebus poterat sublevabat, præcipua autem ei cura erat clericorum hybernicorum quos ab hæreticis sacerdotijs euersos patria pulsos Romam confugientes benigne excipiebat omnibusq; charitatis officijs prosequebatur. Principibus viris atq; Romanis ipsis Pontificibus acceptissimus honores tamen nunquam petijt, immo vero Episcopatum S. Marci & Archiepiscopatum Spidaurensem recusauit vltro sibi oblatos, priuata enim vita honestoq; otio negabat quicquam esse dulcius magisq; expetendum. Vir fuit in omni vita ab omni voluptatum genere abhorrens, hanc demum voluptatem capiebat repulsa voluptate capi, probitates vero atq; innocentiæ priscis illis comparandus. Quam quidem artem aulici mirantur fingendi dissimulandiq; hanc negligebat, quod in animo idem in ore semper habuit. Famulis fere belgis aut germanis vtebatur, quos Baccho indulgentes vt simplices apertos a technis seruilibus remotos adamabat, nequaquam tamen ea re sibi cauit quin morienti volumina quæ varijs de rebus confecerat nominis scilicet sui memoriam apud posteros propagatura per summum flagitium surrepta fuerint. Potus ipse cibi somniq; parcissimus inoffensa valetudine vitam vsq; ad octogesimum annum produxit. Romæ obijt anno iubileo 1600. Sepultus est ad D. Alexij in monte Auentino.

ANA-

ANASTASIVS GERMONIVS TAVRINENSIS.
Cap. LX.

Nastasius Io. Baptista Germonio, & Catherina ex antiquissima, ac nobilissima Cæuæ familia genitus in oppido Salarum eiusdem Cęuæ Marchionatus ditione materni aui, natus est anno M D LI. mense martij, die verò

Hic annum ætatis suæ circiter decimum tertium agens, relictis, ne dicam neglectis, penitus Ludimagistro, omnibusq; disciplinis, quibus adolescentes imbui solent, ad vigesimum secundum ætatis annum peruenit. Et licet ob tanti temporis intermissionem etiam prima Grammaticæ rudimenta ferè ignoraret, tanto tamen animi ardore politioris humanitatis, & communium litterarum studia est amplexus, vt vnius, & dimidij anni curriculo tempus, quod per spatium septem, aut octo annorum contriuerat, recuperaret. Ad legum, sacrorumq; Canonum disciplinam se conuertens Ioanni Manutio matutinam interpretanti lectionem, & mihi vespertinam operam dedit. Fuit quoq; Patauij per aliquot menses, vbi Cephalum, Decianum, e Menochium audiuit. Augustam Taurinorum reuerso à me ibidem adhuc profitente Laurea vtriusq; Iuris donato ab illius Taurinensis Academiæ Moderatoribus vespertina Iuris Pontificij cathedra vltrò delata est. Plurimum enim in hoc iure ediscendo insudauerat, plurimumq; profecerat, adeo, vt cum aliquando illum derepentè docentem audirem, haud parum iuuenis eloquentiam, subtilitatem, instruendi rationem, & methodum admirarer, ex quo maximam concepi spem, vt inter sacri Iuris Interpretes vnus omnium celeberrimus euaderet.

Quo

Quo sanè munere ità delectatus est, vt Protonotariatus etiam dignitate, & Archidiaconatu Taurinensi, pingui admodum sacerdotio, & auctoritate insigni auctus, legendi, quam susceperat, prouinciam minimè desereret. Hieronymum à Ruuere eiusdem ciuitatis Taurini Archiepiscopum Romam, vt purpura donaretur, proficiscentem comitatus est Archidiaconus, & quandiu in Cardinalatu vixit, apud eum summæ semper fuit dignationis, & auctoritatis, & à tota Romana aula amabatur vnicè, etiam ab ipsis Pontificibus Max. Sixto v. Vrbano vii. Gregorio xiv. Innocentio ix. Clemente viii. Sixtus, & Gregorius, si euenisset vacationis casus, in sacri Palatij Auditorum collegium cupiebant maximè ipsum cooptare. Clemens statim atq; ad Summi Pontificatus fastigium conscendit, eundem in eius, quem obtinebat in Cardinalatu, locum, Congregationis, Scilicet, compilationis Decretalium, vulgò hucusq; Septimi dictæ, suffecit, atq; ipsi soli, vt glossemata conficeret, curam demandauit, quæ magno perfecit studio, licet nondum in lucem edita; exibunt tamen summo totius orbis Christiani desiderio, summa vtilitate.

At verò cum non solùm in literis, & præsertim in Iuris prudentia clarus, verum etiam in peragendis negotijs vir prudens, ac diligens haberetur, eum Vrbinatum Dux apud Summum Pontificem suum constituit oratorem, quo in munere ita se gessit, vt vtriq; & Pontifici, & Duci esset gratissimus. Cumq; ab eodem Clemente vtriusq; Signaturæ Referendarius esset creatus, tum rebus curialibus minimè defuit, immò ita incumbebat, vt ignorares, cui plus nauaret operæ, & studij.

Aliquot post annis eidem sua quoq; negotia delegauit Carolus Emmanuel Allobrogum Dux, & Pedemontium Princeps, in quibus hodie totus ferè est. Multa scripsit, nam præter annotationes, & glossas, quæ, vt dixi, nondum sunt impressæ, Paratitla in libros quinq; Decretalium Gregorij ix. confecit; Libros Animaduersionum

duos, duos item Tractatus alterum de Sacrorum Immunitatibus, alterum de Indultis Apostolicis, omnesq; tanta doctrina, rerum varietate, & elegantia, vt gloriari possit non modo ei in mentem venisse, quod per se magnum est, & laudandum, sed etiam ab eo prorsus, magnaq; laude perfectum esse id, quod ante eum neq; perfectum erat, neq; perfici posse putabatur. Veteres siquidem Iurisconsultos imitatus Ius Pontificium a fęda barbariē vindicauit, quod amplissimo etiam viri disertissimi, & doctissimi Antonij Fabri Sebusiani, in Gebennensi Ducatus auditorio Præsidis meritissimi, ac mei aliàs auditores charissimi testimonio comprobatur, ait a enim ad ipsum Germoniū scribens. *Quid enim habes, aut nunquam habuisti antiquius, quàm vt veterem illam Iuris prudentiæ dignitatem tot seculorū, & interpretum barbariē miserè conspurcatum, distinctamq; pristino decori suo, quoad posses, restitueres, ac veluti quodam postliminij iure in sedes patrias reuocares?* Et paulo post, *Quid obsecro duobus illis Animaduersionum tuarum libris scribi potuit accuratius? Quid tuis in Decretales Paratitlis aut vtilius aut emendatius? Quid deniq; vt cætera taceam, toto illo tractatu, quem de sacrorum Immunitatibus nuper edidisti, subtilius, eruditius, præclarius? Deus bone, quantam mihi, totiq; reipublicæ literariæ commouet expectationem Septimus Decretalium liber, cuius compilandi, concinnandi, & interpretandi curam posteriores Pontifices eruditionis tuæ apprimè conscij tibi vni creditam esse voluerunt.* Vnde non immerito Lancellotus in suo de Attentatis b tractatu quandam Germonij in medium adducens opinionem dicit. *Vir inter recentiores doctissimus, & inter doctissimos eloquentissimus.* Duo item viri bonarum literarum peritissimi Paulus Benius, c & Antonius d Possouinus scripsere, eum sacros Canones Augustæ Taurinorum multos annos summa cum laude docuisse, & doctissimis, elegantissimisq; commentarijs illustrasse. & mira cum omnium approbatione scripsisse multa, atq; in præsens Clementis VIII. iussu, Tridentini concilij canones Septimo Decretalium intexere, & illius glossemata

a *in epist. ante lib. 11. Coniectur.*

b *part. 2. cap. 4. n. 466. in addit.*

c *in disputat. de Ecclesiast. Baronij Card. Annal. lib. fol. 27.*

d *In apparatu ad Histor. sect. 3. cap. 45.*

femata luculentis notationibus interdum etiam subtilissimis quæstionibus explicare, & illustrare. Iacobus Cuiacius vir de Iuri ciuili optimè meritus confectis in libros Pandectarum, & Codicis Paratitlis, animum ad Ius Pontificium conuerterat, at cum Germonij Paratitla vidisset impressa, mihi fertur dixisse, *Idem studium se libenter currere voluisse, sed Germonium sibi palmam arripuisse.*

Superest, vt pro tot, tantisq; vigilijs, laboribus, & meritis condigna ei persoluentur præmia, quorum iam parte donatus esset, nisi Ecclesias Astensem, & Salutiarum sponte oblatas recusasset, quasi amplioribus honoribus, præmijs, & splendore verus eius, iustus, honestus, & Reipublicæ perutilis labor dignus ab omnibus existimetur.

DE EVROPÆ ACADEMIIS.

LIBER QVARTVS.

Etus orbis Romani institutum fuit, vt exemplo Athenarum quælibet ciuitas suos Professores haberet. Romæ cum ob bella ciuilia. & tyrannidem Neronis Rhetores esse desijssent, his Vespasianus latinis, grę-cisq; e Fisco annua centena constituit, vt auctor est Tranquillus, a si sextertia intelligamus, erunt duo millia, & quingenti aurei, Si centena millia numum, quod magis est verisimile, erunt milleni aurei. Alexander quoq; Rhetoribus, Grammaticis, Medicis, Mathematicis salaria fortè intermissa instituit. b Aliæ ciuitates proprios reditus ad eos alendos habebant, minoresq; vrbes ternos Rhetores, & Grammaticos, mediæ quaternos, maximæ qui nos immunes conducebant. c

M. Tullius Cicero Antiochiam in Syria eruditissimis hominibus, liberalissimisq; studijs affluxisse scribit, d & subij-

a *In Vespas.c.*19

b *Lamprid. in Alexandro.*

c *l. si duas.*6. 2. *ff. de excus. tutor.*

d *pro A. Licinio Archia Poeta.*

subijcit. *Erat Italia tum plena Græcarum artium, ac disciplinarum, studiaq; hæc & in Latio vehementius tùm colebantur, quàm nunc iisdem in oppidis, & hic Romæ propter tranquillitatem Reipub. non negligebantur*. Idem Massiliam disciplinis, ac linguis latina, græcaq; floruisse scribit. a Quare D. Gregorius Nazianzenus, vt Rhetoricam addisceret, primo Cæsaream palæstinæ, mox Alexandriam, postremò Athenas profectus, ibi D. Basilio se coniunxit. b

a *pro L. Flacco*.

b *vt in eius vita narrat Gregorius Presbyter*.

Præ cæteris vero Alexandrina Academia excelluit, in qua Geometria, Musica, & Astronomia, Medicinaq; ea diligentia excolebantur, c vt ad commendandam alicuius doctrinam satis esset dicere, eum Alexandriæ esse eruditum: ibi Auerrois, Auicenna, Mesue Rasis, alijq; Arabes docuerunt.

c *Marcellin. lib. 22. circa finē*.

Posterioribus temporibus in Anglia Cantabrigia, & Oxonium celebres Academiæ fuerunt, vnde Alcuinus discipulus Bedæ. & alij viri præstantissimi prodierunt, qui Carolo Magno instituendæ Parisiensis Academiæ in Gallijs, & in Italia Ticinensis auctores fuerunt. Cantabrigiæ Honorius primus P. M. qui sedit an. Salutis DCLXXIIII. eruditus fuit, & nunc Linguarum peritia celebratur.

Aliæ postea etiam in Italia, vt Bononiæ, Academiæ sunt institutæ, in quibus artes tantum Liberales colebantur. Nullibi, Roma, & Constantinopoli exceptis, Iura docebantur. Romæ enim Tiberius Coruncanus primus publicè Iura est interpretatus, & post eum plurimi alij. Pomponius d *ex omnibus*, inquit, *qui Iuris scientiam nacti sunt, ante Tiberium Coruncanum publicè professum neminem traditur. Cæteri autem ad hunc vel in latenti Ius ciuile retinere cogitabant, solumq; consultoribus vacare potius, quàm discere volentibus se præstabant; Is igitur primus profiteri cœpit, cuius tamen scriptum nullum extat, sed responsa complura, & memorabilia eius fuerunt*. Hæc ille.

d *in l. 2. §. Iuris ciuilis, de orig. iur*.

Alij post eum publica Iura docuerunt, inter quos Q. Mutius Scæuola plures Auditores habuit, inquit Pomponius, e ex quibus præcipuæ auctoritatis Aquilius Gallus, Balbus

e *in d. l. 2. §. Post hos*.

Balbus Lucillius, Sext. Papirius, & Caius Iuuentius fuerunt, qui & ipsi profitentes plurimos Auditores a Pomponio relatos habuerunt, & hi alios, ita vt semper Romæ Iuris studia floruerint, vbi Antistius Labeo sex mensibus profitebatur, alijs sex secedens conscribendis libris operam dabat. a

Is diffidens in pluribus ab Atteio Capitone duarum sectarum instituendarum cum eo auctor fuit. In Capitolio docebant, vbi postea Theodosius Magnus duos tantum Legum Interpretes costituit, tres Rhetores decem latinos Grammaticos, & totidem Græcos, vnum Philosophum, quinq; Sophistas, seu Dialecticos, b idem & Constantinopoli agebatur, vbi cum studia frequentari desijssent, Bardas Michaelis Imperatoris auunculus circa annum Salut. DCCCLX. leges ciuiles, quarum cognitio iam penè omnino obsoleuerat, reuocauit, c effecitq; vt litteræ reflorescerent, exiguoq; tempore incrementa caperent.

Qui verò causa studiorum Romam, aut Constantinopolim veniebant, magistro census suorum Præsidum literas ostendere tenebantur, quibus eorum oppida, natales, & merita exprimerentur, & profiteri, quibus studijs operam essent daturi. Tum officialibus census hospitia, in quibus morabantur, indicare; & cum annum ætatis XXI. expleuissent in patriam remeare. d Antea vsq; ad annum ætatis XXV. Iuri vacare poterant. e Cœperant & Alexandriæ, & Cæsareæ Iura explicari, sed Iustinianus interdixit, ne alibi, quàm in præfatis duabus Regijs vrbibus, & Berythi, vbi vetus legum fuerat Gymnasium, f possent exponi. Sub eo ibi, & Constantinopoli octo Iura profitebantur, g Theophilus, h qui cum Tribuniano Institutiones, & fortè grecas, quæ extant, i composuit. Cratinus, Theodorus, & Isidorus Constantinopoli; Dorotheus, Anatolius, Thallelæus, & Salaminius, vt videtur, Berythi iura interpretabantur. k Ex vtraq; Academia duo primi cum alijs Pandectas concinnarunt.

Cæterum Romæ sæpe à Barbaris deuastatæ, & alias cala-

a *d. l. 2. §. post hũc.*

b *l. 1. C. de stud. liber. vrb. Rom. lib. 11.*

c *Zonaras Annal. tom. 3. in Michaele Theophili, & Theodora filio.*

d *l. 1. C. Theo. de stud. liber. Vrb. Rom.*

e *l. 1. C. qui ata. vel profes. se excus. lib. 10.*

f *d. l. 1. C. qui ata. lib. 10.*

g *in inscriptio. proœmij. ff.*

h *l. 1. §. ad istum. C. de Iustin. cod. confirmando.*

i *§. nos verò. d. proœm. l. 2. §. sed cum. C. de vet. iur enuc. §. cũq; in proœm. instit.*

k *l. 2. §. qua omnia. C. de vet. iur. enucle.*

calamitates perpessæ bonarum artium Academia desijt exerceri, donec Innocentius IIII. qui sedit an. Salutis MCCXLIII. illum restituit, & ibi vtrunq; Ius doceri præcepit. a Sub hæc tempora plures in Italia ciuitates Iuriũ Academias exemplo Bononiensium erexerunt, vt Mutina, Regium, b Parma, Placentia, Mediolanum, Florentia, & aliæ, quæ interciderunt. Nos post Iurium interpretes, eas, quæ nunc vigent, illarumq; originem breuiter explicabimus, quas ante Iacobus Middendorpius proprio libro late est complexus, vt, vbi quisq; professor docuerit, clarius intelligatur.

a *in c. 11. de priuile. in 6.*
b *boma. 2. de electio.*

QVAE SINT ITALIAE ACADEMIAE.
Cap. I.

OMANA, quæ ab Innocentio IV. fuit instaurata circiter annum MCCXLV. c *TICINENSIS* à Carolo Magno circa annũ DCCC. instituta, qui Claudium Monachum ex Hybernia in Galliam profectum eò misit, & in D. Augustini Cœnobio, decretis illi alimentis, locauit, docendasq; Artes liberales commisit, vt infra in Parisiensi Academia fusius dicetur. Hoc gymnasium postmodum intermissum à Galeacio Vicecomite restitutum circa annum MCCCLXX. cum nobili Bibliotheca; demum nostra ætate insigne Collegium Cardinalis Borromeus ibi condidit.

c *c. 2. de Priuileg. in 6.*

BONONIENSIS circa annum MCXXX. Iuris Professores habere cœpit, vbi nobile Hispanorum Collegium anno MCCCLXV. ex testamento Egidij Albornoti Cardinalis conditum fuit, vt XXXI Hispani studiosi ibi alerentur. Aliud à Petro Ancharano circa annum MCCCCXX. Sub idem tempus & Regiense institutum, cuius prædia malo-

rum

rum studiosorum opera iniq; sunt distracta.

a *In Chronicis Patauij.*

b *Bar. in proe. ff. ad finem. Bal. in cõs. 77. l. 5 Alex. cons. 74. n. 7. lib. 4. Barbat. cons 41. sub n. 17. vol. 1.*

c *Io Imol. in Clem. dudum. n. 22. de sepult.*

d *In add. ad spec. Imol in d. Clem. dudum. n. 22.*

e *Pandulph. Collenicius li. 4 Historia Neapoli.*

f *In actione 2. Cremonensium aduersus Papienses.*

PATAVINA anno MCCXXII. Actiolino tyranno procurante, à Friderico II. Cæsare a instituta, cuius tamen nullum appareteius Gymnasij eo tempore datum priuilegium, quare ex longa consuetudine ibi doceri nostri credidere Interpretes. b Ampla tamen illi Academiæ priuilegia Ioannes XXII. Clemens V. Eugenius IV. & alij tribuere, c quæ etiam se legisse Io. Andreæ testatur. d

NEAPOLITANA circa annum MCCXL. à Friderico II. instituta, e mox collapsa ab Alfonso Aragonio instaurata.

PERVSINA anno MCCXC. vbi Hospertus Cremonensis primus docuisse fertur. f

PISANA anno MCCCXX. vbi primus Andreas Ciaffi filius docuit.

SENENSIS anno, quo Pisana, incepit.

TAVRINENSIS circa annum MCCCL. à Ludouico Principe Achaiæ instituta.

FERRARIENSIS ab Alberto Atteſtino anno MCCCXCI. Bonifacij IX. priuilegio munita.

SALERNITANA superiori ætate erecta.

MACERATENSIS superiori ætate fundata.

FIRMANA his diebus à Sisto V. P. M. instituta.

PARMENSIS his vltimis diebus à Rainutio Duce illius ciuitatis renouata.

SICILIAE ACADEMIAE. Cap. II.

ESSANA vetus Academia, vbi hac ætate Bologninus docuit, post quem Ius doceri desijt.

CATINENSIS vetus, & adhuc vigens.

GER-

GERMANIAE ACADEMIAE. Cap. III.

TREVERENSIS omnium Germaniç antiquissima, cuius origo ignoratur.

VIENNENSIS & ipsa antiquissima à Friderico anno MCCXXVII. instituta, quam Albertus III. ad Cœnobium Patrum Prædicatorum transtulit, & ibi Prytaneum instituit, vbi olim Templarij habitare consueuerant, in quo XII. Artium Professores alerentur, exemplo Prytanei, quod fuit Constantinopoli in quinta regione, in quo præceptor cum XII. discipulis alebatur. a XII. præterea Collegia cum nobili bibliotheca per diuersa tempora ibidem sunt instituta.

HEIDELBELGENSIS in comitatu Palatino Rheni à Ruberto Principe anno MCCCXLVI. instituta, vbi Iacobus Middendorpius Iurisconsultus, qui de Academijs scripsit, primus linguam Hebraicam anno MDXXIV. per quinquennium docuit, & Rodulphus Agricola.

PRAGENSIS in Boemia à Carolo IV. Cæsare, & Rege Bohemiæ condita anno MCCCLX. cum nobili Collegio, & Bibliotheca, postea ab Hussitis direpta b fuit. Heduigij Polinorum Regina aliud Collegium multis prædijs ditatum, Lituanorum dictum, vt ibi Lituani erudirentur, addidit, c quod interijt.

COLONIA Agrippina anno MCCCLXXXVIII. ab Vrbano VI. priuilegium obtinuit, vt ibi artium omnium Academia instituerètur, cum priuilegijs, quæ Pariensiensis obtinebat.

ERPHORDIENSIS in Thuringia à Dagoberto Francorum Rege instituta anno MCCCXCI.

VVIRIZBVRGENSIS, seu Herbipolensis in Francia Orien-

a Cedrenus Annal. tomo 3. in Leone Iconomacho.

b Aene. Syl. histor. Bohem. c. 34.

c Cromerus lib. 19 circa finem.

Orientali à Ioanne Episcopo anno MCCCCIII.

LIPSENSIS in Misnia instituta anno Mccccviii. nam in Pragensi gymnasio Teutones docebant, qui à Ioanne Hus factioso, & hæretico exagitati inde coacti sunt discedere. Quare commoti Magistri, & Discipuli iuramento adacti vno die supra duo millia Lipsiam Praga trium dierum itinere distantem commigrarunt, ibiq; Academiam erexerunt. a

a *Pius Pont. Boemica histor. cap. 33.*

INGOLSTADIENSIS in Baioria anno Mccccx.

ROSTOCHIENSIS in Ducatu Megapolitano anno Mccccxv.

LOVANIENSIS in Brabantia à Ioanne IV. Duce Brabantiæ anno Mccccxxvi. Adrianus VI. P. M. ibi rector, & Cancellarius Collegium instituit. Philippus II. Hispaniarum Rex Academiæ reditus adauxit.

BASILIENSIS à Pio II. P. M. anno Mcccclix. vii. Decemb. priuilegium habuit, vt ibi omnium artium Academia institueretur cum priuilegijs, quæ Parisiensis obtinebat.

GRISVALDENSIS in Pomerania ab Vratislao IX. Pomeraniæ Duce instituta anno MccccLVI. Munsterus à ciue Iurisconsl. id procuratum affirmat.

FRIBVRGENSIS Brisgoiæ ab Alberto Austriaco anno MccccLX. Illi verò applicuit superfluos beneficiorum fructus. b

b *Paulus à Citadinis de iurepatr. par. 6. art. 4. in fin.*

TVBIGENSIS in Ducatu VVirtembergensi, condita ab Eberhardo Barbato, primo Duce VVirtenbergico anno MccccLXXVII.

MAGVNTINA a Diethero Isemburgo Maguntij Archipræsule erecta anno Mccccxxxxi. postea remissa, quo tempore Ioannes Budemburch Ciuis Maguntinus artem litteras imprimendi ibi exercuit.

VVITTEMBERGENSIS à Friderico I. Duce Saxoniæ anno MDII. vbi Oldendorpius, item Lutherus, & Melanthon impiè docuerunt.

FRANCFORDIENSIS in Marchia Brandemburgensi

burgensi à Ioachimo erecta anno M D VI.

ARGENTINENSIS in Alsatia, ab Argentinensibus fundata anno M D XXXVIII. priuilegijs donato anno M DC XVII.

HAFNIENSIS siue Coppenhagensis in Dania à Friderico III. Daniæ Rege anno M D XXXIX. Cobenam louius appellare videtur.

DVACENSIS in Belgio à Philippo II. Rege Hispaniarum erecta.

VISONTINA in Burgundia ab Antonio Peronotto Card. Episcopo Methliniensi superioribus proximis annis instituta.

POLONIAE ACADEMIAE. Cap. IV.

CRACOVIENSIS à Cozimiro Rege anno M ccc Lxi. Cum verò esset obscurior Heduigis Regina ingentem illi pecuniam reliquit; qua duo Collegia, alterum Philosophorum, alterum Iurisinterpretum sunt instituta.

VRATISLAVIENSIS ab Vladislao Vngariæ, Boemiæq; Rege anno M D V.

REGIOMONTANA in Prussia ab Alberto Marchione Brandeburgensi, & Magno Teutonum Equitum magistro anno M D XLIV.

GALLIAE ACADEMIAE.
Cap. V.

ARISIENSIS à Carolo Magno anno DCCXCI. instituta, suadente Alcuino eius præceptore, a & Beda discipulo. Ferunt olim hoc Castrum fuisse Ision appellatum, quod postea Meldinum est dictum, & cum illud C. Iulius Cæsar ampliasset, Iulium nominauit in medio Sequanæ situm. Cum autem duo Monachi in sacris, ac profanis litteris eruditi ex Hybernia ad Gallicum littus appulissent, confluentibus turbis, canere cæperunt, *Auidi sapientiæ ad nos veniant, & eam sine pretio accipient*. Cum vero insani à vulgo haberentur, ad Caroli Magni aures peruenit, & eos vocari præcepit, cũq; ad eum venissent, interrogauit, an Sapientiam haberent, & responderunt, se petentibus daturos, nec aliud, quam alimenta velle. Carolus itaq; ex illis vnum nomine Clementem Parisios misit, iuuenes instructurum, illiq; alimenta assignauit. Alterum secum in Italiam duxit, & Ticini in Cænobio D. Augustini locauit, vt iuuenes doceret. Quo audito, Alcuinus, qui tum Romæ docebat, & ipse ad Carolum accessit, à quo gratanter exceptus S. Martini Abbatiam habuit; & ipse, Rabanus, Claudius, & Ioannes omnes Scoti Parisiensis Academiæ fundamenta iecerunt anno DCCXCII. b Robertus S. Ludouici Regis frater anno MccLiij. Sorbonicum Collegium instituit. Ibidem Ioanna Regina anno MccLxxxvi collegium Nauarræ condidit, Ius tamen ibi non est explicatum, nisi superioribus annis a Francisco Balduino, c qui postea Andeganos se contulit.

TOLOSANA post Parisios vetustissima. d

LVGDVNENSIS anno Dccccxxx. ferè intercidit.

MONS-

a *Card. in Clem. 1. n. 15. de magistr. & Petr. Ancar. num. 2.*

b *Card. Zabarella in Clem. 1. de magist. n. 15 in 5. quæst. & Polyd. Virg. in Anglica Historia lib. 4. & 5*

c *Bald. in l. si pacto. C. de pact.*

d *Bald. in l. omnia C. de Episc. et Cl. Ias. in l. 1. n. 16 de leg. 1. Abb. in c. vlt sub n. 5. ne Cler. vel Mon.*

MONSPESSVLANA in Delphinatu, seu Prouincia anno MCXCVI. vbi Placentinus glossator docuit, & Collegium ab Vrbano v. P. M. & aliud DVVERGIER dictum conditum; in quo per decennium adolescentes nutriuntur. Hic ars Medica nunc docetur.

AVRELIANENSIS à Philippo Pulchro Gallorum Rege anno Mccc xij. Iurauerunt semel professores Aurelianenses, se non docturos, nisi domorum, in quibus hospitabantur, a pensiones ad moderatam summam taxarentur. Pro vno tantum anno taxatæ sunt. Dubitatum est, an si alijs annis, quibus pensiones taxatæ non fuerunt, possent profiteri. Multi responderunt, eos posse, sed tutius fore, si discessissent, vt plures eorum fecerunt. b

AVINIONENSIS à Pontificibus, qui ibi ab anno Mccc v. vsq; ad annum Mccc Lxxvi. resederunt, instituta creditur, ibi Paulus Castrensis, Ripa, & Alciatus stipendio aureorum 600. Æmilius Ferretus, Crauetta mille aureorum honorario, & Papius docuerunt.

ANDEGAVENSIS à Ludouico II. Andegauensium Duce circa annum Mccc L. erecta ibi Franciscus Balduinus est professus. c

CATVRCENSIS, vbi Petrus Rebuffus docuit, & Martinus Nauarrus, à Ioanne xxij. ibi orto instituta creditur. d

CADOMENSIS in Normandia ab Henrico v. Angliæ Rege anno Mcccc xviij.

DOLANA in Burgundia anno McccLxxxiv.

BITVRIGENSIS Andream Alciatum e aureis 1200. conduxit, Duarenum, & Petrum Rebuffum.

NIMECENSIS in Gallia Narbonensi, siue Delphinatu hac ætate erecta.

MASSILIENSIS in Narbonensi.

RHEMENSIS in Campania hac ætate ab eius Archipræsule Carolo Guisio Cardinali instituta.

BVRDEGALENSIS in Aquitania.

PICTAVIENSIS.

a *Cin. Albori. & Angel. in l. si quis haredem, C. de inst. & subst.*

b *Alcia. in orat. Ticinensi.*

c *Baldui. in d. l. si pacto.*

d *Nauar. de red. dieb. Eccle quæst. 1. monit. 58. num. 4.*

e *Alciat. in oratio. Ticinensi.*

H I-

HISPANIAE ACADEMIAE. Cap. VI.

ISPALENSIS vetus Academia Bæticæ Prouinciæ, vbi Syluester II. P. M. eruditus.

OSSVNENSIS in Bætica à Comite Vrenæ erecta.

GRANATENSIS in Bætica, seu Granata.

SALMANTICENSIS a in regno Castellæ anno M cccc iv. vbi Didacus Couarruuius per decennium circa annum M D xLiij. b & Antonius eius frater vtrumq; Ius docuerunt.

a de qua in Clem. 1. de magistr.
b Dida. lib. 1. variar. resol. c. 11. sub n. 5. & in tr. de numism.

COMPLVTENSIS in regno Castellæ à Francisco Ximene Archipræsule Toletano anno M D xvij.

SEGVENSANA in regno Castellæ.

ONNEDENSIS in Cantabria hac ætate à Præsule Abulensi fundata.

COMPOSTELLANA in regno Galliciæ obscura.

ILERDENSIS vetus Academia in regno Aragoniæ, vbi Calistus c III. P. M. diu docuit.

c Platina in vita Calist. III.

VALENTINA in Valentia anno M cccc Lxx.

MAIORICANA in maiore Balearium Insularum, vbi præcipuè Lulli doctrina traditur, Iuris studia silent.

CANDIANA in Valentino regno à Candiæ Duce hac ætate erecta.

CÆSARAVGVSTA in regno Aragoniæ.

OSCANA in eodem regno.

TOLETANA in regno Toletano. Aliæ Academiæ obscuriores omittuntur.

ANGLIAE ACADEMIAE. Cap. VII.

CANTABRIGIENSIS anno D. vbi Honorius I. P. M. qui sedit anno DCXXIV. est eruditus. Plura ibi sunt Collegia, de quibus Ioannes Caius. Quidam nomine Bartholomæus ibi primum docuisse fertur, & vxorem nomine Cambrigiam Regis filiã duxisse, vnde dicta est Cantabrigia, sed Sigisbertus Rex anno Salutis DCXXX. eam Academiam restaurauit. a

OXONIENSIS b ab Aluredo Rege anno DXCV. vbi plura Collegia tum ex Episcoporum, tum Regum, hominumq; nobilium, & fœminarum probatissimarum reditibus opulentissima erecta fuere, vnde Magistris doctrina & moribus probatis iuuenibus communiter viuentibus alimenta abundè suppeditabantur. c

Aliæ Angliæ Academiæ interciderunt.

a Polid. Vergil. in Angl. hist. lib. 4. & 5.

b de qua in Clem. 1. de magist. vbi Card. Zab. in 5. quæst.

c Polyd. Virg. l. 5. in Angl. Hist.

SCOTIAE ACADEMIAE. Cap. VIII.

S. ANDREÆ anno MCCCCXI.

ABERDONIENSIS a Guglielmo Elphinstonio Episcopo eius ciuitatis anno MCCCCXXX.

GLASCOVIENSIS obscura.

PRIN-

PRINCIPES
Doctores.

THadæus Pepulus Princeps Bononiæ.
Raphael Adurnus Genuæ Dux.

MONACHI
Iuris Interpretes.

IOannes Monachus.
Nicolaus Tudiscus.
Ioannes de Malitijs Abbas Prataleæ.

ORDINIS PRAEDICATORVM
Iuris Interpretes.

IOannes Teutonicus.
Martinus Sillimani.
Lancellotus Politus Minorita.
Bernardus Dorna.

EPISCOPI
Iurium Interpretes.

LOtharius glossator Archiepiscopus Pisanus.
Ioannes Pasolus Pisanus Archiepiscopus Abrodunensis.
Bernardus Præpositus Papiensis Episcopus Fauentinus.
Guglielmus Duranti Episcopus Minatensis an. MccLxviij.

Guido

Guido à Baiſio Regienſis Epiſcopus Regij, poſtea Concordiæ, vel vt alij, Sirmitus.
Egidius Bellamera Epiſcopus Auinionatenſis anno M ccc Lxxx.
Nicolaus Tudiſcus Panormi. Archiepiſcopus anno M cccc xxi. & vt aliqui, Cardinalis.
Franciſcus à Breuio Venetus Epiſcopus Cenetanenſis anno M cccc Lxxx.
Zenobius Baldi F. Epiſcopus Tiferni.
Mathæus Vbaldus Peruſij, & Nuceriæ Epiſcopus.
Vrbanus Vignatus Epiſcopus Sibenici an. M cccc L.
Ioannes Caſtellioneus Epiſcopus Vicentiæ.
Petrus Franciſcus Rauenas Epiſcopus Fori Cornelij circiter annum M cccc Lxxx.
Io: Lucas Pontremulenſis Epiſcopus Regij circiter anno M D.
Nicolaus Picolomineus Senenſis Epiſcopus circiter anno M Dxx.
Ludouicus Gomeſius Epiſcopus Sarnenſis an. M Dxxx.
Claudius Seiſſellus Epiſcopus Maſſiliç circiter an. M Dxxx.
Lancellotus Politus Archipræſul Conſentiæ circiter anno M D Liv.
Thomas Campegius Epiſcopus Feltrij circiter annum M Dxxxvi.
Didacus Couarruuias à Leyna Toletanus, qui ius Pontificium Salamanticæ docuit anno M DxLiii.
Archiepiſcopus S. Dominici in Inſula Hiſpaniola.
Anaſtaſius Germonius M DLI. Archiepiſcopus Tarantaſienſis.

CARDINALES
Iuris Interpretes.

IOannes Monachus.
Ganfredus de Teano.
Otto Card. Portuensis. a
Beltradus de Monte Fauentino.
Henricus Card. Hostiensis.
Petrus Bertrandus b an. M ccc Lxx.
Franciscus Zabarella Patauinus.
Io. a Turre Cremata.
Petrus Maurocenus Venetus.
Nicolaus Tudiscus, secundum aliquos.
Io. Antonius de S. Georgio, & Episcopus Alexandriæ.
Antonius Zelana circiter an. M cccc xx.
Iacobus Isolanus.
Franciscus Soderinus Episcopus Volaterranus circiter an. M cccc xcv.
Laurentius Campegius Bononiensis circiter an. M Dxvii.
Franciscus Sfondratus Cremonensis.
Petrus Paulus Parisius.
Franciscus Alciatus Mediolanensis.
Gabriel Palleotus Bononiensis.
Franciscus Mantica.
Dominicus Pinellus.

a Iaf. in §. duo Frenf. sub n. 6. l. qui Roma de ver. oblig.
b Soccin in conf. 150. sub num. 2. vol. 1.

PONTIFICES MAXIMI
Iurium Interpretes.

INnocentius IV.
Bonifacius IX.

Cali-

Calistus III.
Ioannes XXIV. Pseudo pontifex.
Gregorius XIII.

PONTIFICES MAXIMI *Doctores.*

Celestinus III. a præfuit consilio Regio Alfonsi, Neapoli; & fuit Episcopus Valentiæ.

Clemens IV.	Martinus V.
Gregorius X.	Iulius III.
Bonifacius VIII.	Pius IV.
Innocentius VI.	Vrbanus VII.
Ioannes XXIV.	Gregorius XIV.
Benedictus XIII.	Innocentius IX.
Vrbanus VI.	Clemens VIII.

a *Decis. Neapolit. Mathai de Afflict. 191. sub num. 8.*

SANCTI *Doctores.*

D. Theophilus Martyr sub Sapricio in Cappadocia, cum Diocletianus Christianos persequeretur, b & Scholasticus dictus, quia Rhetores litium fictarum declamatores primò erant in scholis, ac postea ad veras in foro tractandas accedebant, c quo etiam nomine Aduocati in Iure appellantur. d

D. Athanasius præter Theologicam facultatem, qua eximiè præditus erat, & in Iuris prudentia ornatus fuit. e

D. Philogonius cum causarum Patronus esset, ad regendam Antiochenam Ecclesiam Dei nutu accersitus est, f eiusq; laudes D. Chrysostomus oratione celebrauit, g & à D. Epiphanio præcipuus Arrianorum aduersarius appellatur. h

b *Sur 6. Fil. Marsirol. Rom. 6. Febr.*
c *Plin lib. 4. epist. 3 ad Nepotem.*
d *l. 2. C. de lucris Aduocat. lib. 12 & l. 2. de concussio. Aduoc. C. Theod.*
e *Seuer. lib. 2 hist.*
f *Martirolog. Rom. die 20. Dec.*
g *D Chrisost. com. 1. in H. mil dom. in eius Natali.*
h *in Panar. Her. 69.*

a Martirolog. Rom. die 15. sept.

S. Aper, cuius memoria die 15. Septembris colitur, a ex Causidico Monachus, ex Monacho factus est Episcopus Tullensis, & Ecclesiam illam magna vitæ sanctitate illustrauit. b

b Paul. Epist. Nol. epist. 27. 28. & 29.

S. Ipho, de quo supra suo loco dictum est. p. 77. & 789.

S. Germanus Episcopus Altisiodorensis.

S. Raimundus, qui, dum in terris D. Dominicus viueret, Ius Bononiæ docuit, tumq; in ordinem Patrum Prædicatorum adscribi voluit, c atq; hac nostra ætate à Clemente VIII. P. M. in Sanctorum numerum relatus est.

c Hist. S. Domin. par. 1. lib. 1. c. 43. & lib. 2. c. 17.

ITALIA.

ROMANA Academia ab Innocentio IV. circa annum 1245. instaurata.

BONONIENSIS circà an. 1130. Iuris Professores habere cępit vbi nobile Hispanorum Collegium an. 1265. ex testamento Ægidij Albornotij Cardinalis conditum fuit, vt xxxi. Hispani studiosi alerentur. Aliud à Petro Ancarano circa an. 1420. Sub idem tempus & Regiense institutum, cuius prædia malorum studiosorum opera iniquè distracta fuere.

TICINENSIS à Carolo Magno circa an. 800. instituta, postmodum intermissa, à Galeacio Vicemite restituta circa an. 1370. cum nobili Bibliotheca. Insigne Collegium Cardinalis Borromæus ibi condidit.

FERRARIENSIS ab Alberto Attestino an. 1391.

NEAPOLITANA circa an. 1240. mox collapsa, ab Alfonso Aragonio instaurata.

PATAVINA an. 1222. Actiolino tyranno procurante, à Friderico II. Cęsare instituta.

PERVSINA an. 1290.

PISANA an. 1320. vbi primus Andreas Ciaffi filius docuit.

SENEN-

SENENSIS an. 1320.
TAVRINENSIS circa an. 1350. à Ludouico Principe Achaiæ instituta.
SALERNITANA superiori ætate fundata.
MACERNITANA superiori ætate erecta.
FIRMANA his diebus a Sisto v. P.M. instituta.

SICILIA.

MESSANA vetus Academia, vbi hac ætate Bolognianus docuit, sed intercidit.
CATANEA vetus, & adhuc vigens.

FINIS.

Errata. *Corrige.*

Fol.4 lin.20	quanq;	quanquam.
5 10	parces	partes.
8 1	consultoris	consultores.
20 11	Prefecta	Prefecto.
24 14	Iurisconsultiorum	Iurisconsultorum.
27 16	ec P. Licinium Crassum.	& P. Licinium Crassum,
	Mutianum,	Mutianum.
36 16	Antonino uero	Antonino Vero.
37 12	Latius	latiùs.
38 10	ci decreto	cum decreto.
38 11	ad Ius cibili	ad ius ciuile
53 9	anni	annis.
57 29	edictum	editum.
68 1	aduocatione, Cerbidio	aduocatione Cerbidio.
68 4	& auctor est	vt auctor est.
71 5	Dextrum, Maximinum.	Dextrum, Maximinum.
90 3	Friuium	Triuium.
94 3	primo	Primo
95 1	vite	vice.
95 25	erant	erat.
95 33	ob partem	ob partam.
110 33	esse. Abbas	esse, Abbas.
114 11	in composita	incomposita.
170 2	profectus est	profectus est.
172 8	hostium	ostium.
178 32	vtinum	Vtinum.
192 25	distant	distat.
206 1	tranfixit	transfixit
213 28	constant	constat.
273 11	doteq;	dateq;
282 5	& ex lectis	vt ex lectis.
322 8	expectione	expectatione.
327 7	bona	bono
327 17	quæ	qui.
340 24	siti	situs.
351 15	traslatus	translatus.
352 30	minori	minoris.
364 10	Hicenus	Nicenus.
365 12	C.vn. iii.	C.vndè vi
368 6	promotos	promotus.
370 18	quodam	quoddam.
370 6	Cęsarę	Cęsare.
376 3	a quarum	aquarum.
390 12	titali	tituli.

		Errata.	*Corrige.*
Fol. 397	lin. 28	honeſtatas	honeſtatus
399	6	Riariotum	Riariorum.
405	19	Gregorius	Gregorij.
428	6	ex Franciſcus	& Franciſcus
430	32	incorruptis orationis	incorruptis. Orationis.
432	8	fecit Bononiæ	fecit, Bononiæ
453	10	exiiji	extitit.
466	3	Seceſſit	deceſſit.
471	6	Legi	legi.
472	9	ordinarus	ordinatas.
475	22	in formis	informis.
474	21	inuictiſſime	inuictiſſimo
478	8	verum	virum.
486	28	Agulię	Auguſtę.
490	11	auditores	auditoris.
492	14	quinos	quinos
497	20	Heduigij	Heduigis.
508	5	p. 77. & 789.	deleantur.

INDEX PRÆCIPVARVM RERVM, QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

Ttt

Concur-

B

Baptista

Iuris

Bran-

Cerbidius

Clemens

Franciscus

G

H

Hiero-

I

Decurio

M

D. Maria

Palea

P

Petrus

Q

R

Roscilio-

Thomas

V

FINIS.